GRATIANI DECRETORUM LIBRI . QUINQUE

SECUNDUM

GREGORIANOS . DECRETALIUM . LIBROS . TITULOSQUE . DISTINCTI

PER

JOHANNEM . A . TURRECREMATA

ORDINIS . PRÆDICATORUM

S·R·E· EPISCOPUM . CARDINALEM . SABINUM

Nunc primum prodeunt

Ex codice bibliothecæ Barberinæ

Præfatione, brevibus Scholiis, & quinque Indicibus illuſtrati

CURA

JUSTI . FONTANINI

Archiepiſcopi Ancyrani.

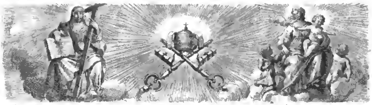
VOLUMEN PRIMUM.

ROMÆ . MDCCXXVI

Typis & ſumtibus Hieronymi Mainardi apud theatrum Capranicenſe.

PRÆSIDUM PERMISSU.

SANCTISSIMO

BEATISSIMO . AC . CLEMENTISSIMO . PATRI

ET . DOMINO . DOMINO

NICOLAO

DIVINA . PROVIDENTIA

PAPÆ · V

JOHANNES · DE · TURRECREMATA

Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Tituli sanctæ Mariæ trans Tiberim presbyter Cardinalis, sancti Sixti vulgariter nuncupatus, seipsum cum humili commendatione ad pedum oscula beatorum offert.

C*Upienti mihi*, Pontifex Maxime, *ex studiorum meorum laboribus aliquid offerre ac dedicare* Sanctitati tuæ, *obtulit se mihi liber* Decretorum, *nuper a me ex confusione quadam & tumultuaria rerum congerie non sine magna, ut existimo, lectoris utilitate, redactus in ordinem. Nam etsi is liber variis sacrorum Conciliorum canonibus, Pontificum decretis,*

ſanctorum Patrum regulis, ac Imperatorum legibus refertiſſimus ſit, ut non modo utilis Eccleſiæ Dei, ſed pene neceſſarius videri poſſit, noſtra tamen ſententia, ordine minus recto contextus, plurima incompoſita, locisque incongruis, continens: quæ inordinatio plurimos a ſtudio ac lectione ſui deterret, ac retrahit.

Plurimum ſiquidem momenti & utilitatis ordo ſibi vindicat, tum ceteris in rebus, tum in libris præſertim: quandoquidem præter facilitatem intelligendi, addit etiam memoriæ robur & vires non ſine ſplendore quodam & venuſtate operis. Ubi vero neglectus eſt ordo, & memoria tardior atque hebetior fit, & intelligendi obſcuritas & difficultas ſuboritur, & reperiendi res, ac materias ſingulas, quas in promptu ad manus ſtudioſis quibuſque expediat invenire, mirus labor inſurgit. Hæ igitur cauſæ animum meum induxerunt, Beatissime Pater, *ut ea, quæ in hoc aureo* Decretorum *volumine minus artificioſe deprompta ſunt, juxta numerum* Decretalium *in quinque diſtinxerim libros,* Titulos *& Rubricas adjiciens elaborato plane ordine, ac diligentius exquiſito.*

Addidi quoque rubricellas, ubi deeſſe videbantur, ſicut in tractatu de Pœnitentia licet intueri. Plures etiam ex earum numero, quas Gratianus *poſuit, utpote quæ ſenſui ſuorum capitulorum minus quadrare, ac minus congruere viſæ ſunt, in alias, propoſito magis congruas, immutavi. Interdum etiam capitulum unum in plura diſtinxi, cum*

ſcilicet

ſcilicet diverſitatem rerum & materiarum in uno atque eodem capitulo contineri proſpexi. Eos autem Titulos ſolum attigi, quibus dumtaxat, juxta ingenii mei parvitatem, ex ſolius DECRETI *continentia ſatisfieri poſſe ſum arbitratus; plurima de eiſdem rebus præteriens, de quibus in Decretalibus ac Legibus prolixius & copioſius, quam in hoc aureo* DECRETORUM *volumine, habetur. Fateor vero,* BEATISSIME PATER, *plerumque me magnitudine operis, & difficultate deterritum, atque in medio decurſu fatigatum, a propoſito diſcedere voluiſſe. Subnixus tamen ac fiſus virtuti Salvatoris noſtri* JESU CHRISTI, *cœptum opus conſummare perrexi. Nam cum ſit virtus & ſapientia, ut Apoſtolus ad Corinthios ait, facile potuit vires meas, quamvis per ſe debiles, inſtaurare, fovere ingenium, & pinguem currenti calamo miniſtrare doctrinam.*

Scio, non defuturos qui opus ipſum calumnientur, meque ſuperfluo & vano labore deſudaſſe contendant. Sed quantumlibet obtrectatorum linguæ obloquantur & garriant, ego tamen laborem ipſum meum multis, & maxime animarum ſaluti, prædicationis, & doctrinæ ſtudio intendentibus, quibus principaliter hoc opus elaboravi, profuturum exiſtimo.

Suſcipiat igitur SANCTITAS TUA *opus ipſum ſolita clementia ſua: quod opto, abs te tanta gratia & voluptate legatur, quanta difficultate, vexantibus me undique ægrotationibus meis, fuit elaboratum ad honorem & gloriam*

ſan-

sanctissimæ Trinitatis, *quæ* Beatitudinem *tuam ad sanctum felixque Ecclesiæ suæ regimen, longæve conservare dignetur*.

JUSTÆ

JUSTI . FONTANINI
ARCHIEPISCOPI . ANCYRANI
IN . NOVAM
DECRETORUM . GRATIANI
EDITIONEM
PRÆFATIO

I. Canonum Codices & Collectiones cur sic dictæ, & earum usus.

SAcrorum *Canonum Codices* & *Collectiones* magno olim apud majores nostros in pretio & usu fuisse, nemo est, qui ignoret, modo sanctioris doctrinæ fontes primoribus labris attigerit. *Canonum* illi appellatione statuta & regulas, dicta & sententias intellexerunt, ad Dei cultum rite peragendum, ejusque præsertim sacros ministros optime instituendos, sive eæ a summis Christi Vicariis & Conciliis, sive a sanctis Patribus seorsum traditæ prodiissent. Rei testem locupletem habemus Romanum pontificem Leonem IV. in epistola II. ad præsules Britanniæ cap. VI. ubi laudat sanctorum *Patrum statuta, quæ*, ait, *apud nos* CANONES *prætitulantur*. Leoni accedit Anselmus Havelbergensis episcopus in libro I. Dialogorum adversus Græcos cap. IX. *Regulæ*, inquit, *quas sancti Patres sanxerunt, digne* CANONES *appellatæ sunt*. His *regulis* & *canonibus* nomen etiam *decretorum* tributum est. Nam Concilium II. Turonense A. D. 567. celebratum, canone XX. per *decreta* Sedis Apostolicæ intelligit *Codicem canonum* Ecclesiæ Romanæ: quem postea Hadrianus I. dono dedit Carolo Magno A. D. 787. observante Jacobo Sirmondo in Conciliis Philippi Labbei tomo VI. pag. 1821. Ad hæc Zacharias itidem Romanus pontifex in epistola VII. respondens ad capitula Pippini, nondum Regis Francorum, memorat cap. VII. *librum decretorum beati Siricii papæ*, Collectionem innuens Dionysii Exigui Abbatis Romani, pontificias epistolas a Si-

Siricio ad Anastasium II. complexam. Dionysii enim Codex, suis Conciliorum canonibus ab eo subnexus, *Collectio decretorum pontificum Romanorum* inscribitur. A Siricio autem incepit, quia antiquiores non reperit. In priscis Ecclesiæ monumentis nihil frequentius occurrit, quam veterum *Canonum Codices* & *Collectiones*, quas primarii & secundarii animarum pastores, sacræque disciplinæ studiosi quacumque necessitate, in Conciliis, in sacris judiciis, in administratione Sacramentorum, conscientiæ regimine, & proximorum cura præsto habere, utque tutis certisque regulis, ex jure divino, & unanimi Patrum & Ecclesiarum sententia haustis, probatisque, constantes, sæpe adire consueverunt.

II. Ex quibusdam Collectionibus Canonum aliqua male accepta, inque Apostolicam Sedem perverse detorta.

VEterrimæ, quibus omnium mater Ecclesia Romana usa est, *Canonum Collectiones*, duæ fuerunt; altera post Concilium I. Nicænum, altera post Calchedonense, vulgata. De utraque, deque aliis æque vetustis Dissertationem instituit Petrus de Marca. De latinis & Græcis *Canonum Collectionibus* uberius agentem consule Guillelmum Voellum cum utroque Justello, Henrico & Christophoro, in præfationibus tomi I. Bibliothecæ Juris canonici veteris. Sed immanem eorum fraudem pariter detecturus pag. 276. confer Stephani Baluzii præfationem ad Opuscula jam dicti Petri de Marca §. x. De reliquis inferioris ævi *Canonum Collectionibus* egit idem Baluzius in præfatione ad Antonii Augustini Dialogos de Emendatione Gratiani. Multa quidem sunt Baluzii merita in rem literariam. Ejus tamen ingenium sanctitati Apostolicæ Sedis haud semper æquum, & proinde a recta via non raro deflectens palam se prodit, dum phrasi parum amica, non tamen sua, *novum jus*, ut perperam vocat, sæculo demum IX. in Romanas Collectiones ex *Isidoriana* invectum comminiscitur, principatu Caroli Magni sub finem sæculi VIII. primum visa, & Clementis I. priorumque pontificum, qui Siricium præcesserunt, famosas epistolas continente: perque multas paginas totus in eo est vir eruditus, ut in suo isto *novo jure* parum modeste, ne dicam scurriliter traducendo, sibi delicias faciat. Sed in sinceris & puris antiquitatis canonicæ fontibus magna cum laude versatus Christianus Lupus Baluzium aliosque in Appellationum ad Romanam sedem antiquitatem oblocutos, *somniare* ait. Eum passim vide, speciatim vero pag. 9. edit. I. libri inscripti, *Divinum ac immobile Sancti Petri Apostolorum principis circa omnium sub cælo fidelium ad Romanam ejus cathedram Appellationes, adversum profanas hodie vocum novitates assertum privilegium*. Etiam vir purpuratus Josephus Aguirrius hac in re Baluzii inverecundiam perstringit, licet alia via, in Conciliis Hispaniæ tomo I. pag. 75. & 91. Quare nobis viri præstantes Baluzianam præfationem ad examen revocandi laborem ademerunt. Sed fallit quoque seipsum Baluzius ubi *sæculi noni*, quod pro sui *novi juris* epocha inculcaverat, statim oblitus, *antiquo jure*, ut ait, *dormitante*, *novum* illud suum in Occidente invaluisse arbitratur *postquam* DECRETUM GRATIANI *publicæ legis vim roburque obtinuit*, nimirum sæculo XII. Sic enim Baluzius a sæculo IX. ad XII. relicto magno hiatu properavit: quodque prius sæculo IX. adfixerat, mox sæculo XII. adfigit: nec interim docet nos, quomodo *jus vetus* tamdiu *dormitaverit* usque ad sæculum IX. & deinde a IX. ad XII. per tot sæcula nemine unquam illud expergefaciente.

Quod

Quod epistolæ Isidorianæ, non aliunde ad nos, quam ex Galliis tandem advectæ, quibus unis Baluzius id tribuit, statim ac prodierunt, propius agnitæ non fuerint, quomodo hujus generis perplura alia, hoc non hominibus, sed tempori adscribendum esse, nemo probus rerum judex puto negaverit. Sed postmodum clariori die illucescente, geminum Vaticanæ purpuræ lumen, Nicolaus a Cusa lib. III. cap. II. de Concordantia catholica, & Johannes a Turrecremata in Summa Ecclesiastica lib. II. cap. CI. Isidorianum fucum nonnihil odorari cœperunt; ut jam primi inventi honos Romanæ Ecclesiæ proceribus, non aliis recentioribus tribuendus sit. Quidni etiam Romanis adnumeremus utriusque jurisprudentiæ & politioris literaturæ antistitem maximum Antonium Augustinum Archiepiscopum Tarraconensem, Musarum lacte in Italia nutritum, sacri Palatii XII. judicibus in Urbe adscriptum, a Julio III. Pont. Max. Legatum in Britanniam, & a Paullo IV. ad Ferdinandum I. Cæsarem in Germaniam ire jussum? Viri elogium Cæsar Baronius Ecclesiæ Annalibus inscripsit A.D. 1097. §. XL. *eruditione Legum sacrarum sua ætate facile principi*. Hic porro tantus vir in notis ad Collectionem Hadriani I. longe antequam nasceretur David Blondellus serio ad fontes digitum intendens, quamplurima in Isidori centonibus vellicavit, quæ illorum suppositionem manifesto detegerent. Eum vide in Conciliis Labbeanis tomo VI. pag. 1845. Augustinum secutus magnus Annalium conditor, & critices sanioris parens, de iisdem epistolis, fidei alias & moribus dissona haud continentibus, censuram auro & cedro dignissimam protulit A. D. 865. §. VII. & VIII. ubi ait, & verum ait, *illis non indigere Romanam Ecclesiam, ut, si falsitatis arguantur, suis ipsa destituatur juribus & privilegiis; cum, etsi illis careat, ex legitimis germanisque aliorum pontificum epistolis decretalibus satis superque roborata consistat.* Baronio concinit Robertus Cardinalis Bellarminus libro I. de Romano Pontifice cap. XIV. Immo seorsum in eas censuram & ipse conscripsit. Triumvirorum summa dignitate & eruditione excellentium numerum implet Johannes Cardinalis Bona, qui libro I. Rerum liturgicarum cap. III. hac in re Baronii sententiam se amplecti profitetur. Nostrorum ergo sanctioris doctrinæ vindicum, ut alios non paucos æque nostros prætereamus, unanimi consensui & auctoritati quis jam in hac luce hominum non assurgat, eamve aspernari audeat? Quivis alius certe, quam jurium Apostolicæ Sedis vere studiosus. Si tamen adhuc tanti res est, alii probatissimi viri advocentur ad partes; Lucas Holstenius in prima ex Dissertationibus de sacramento Confirmationis apud Græcos, a magno Cardinali Francisco Barberino seniore, sacri senatus principe, & S. R. E. Vicecancellario vulgatis, pag. 5. 18. 34. 50. 51. Philippus Labbeus in notis ad Bellarmini Catalogum tomo I. pag. 649. & in Conciliis tomo I. pag. 78. Ad hæc Lupus de Appellationibus pag. 361. 548. 549. Carolus Cointius in Annalibus ecclesiasticis Francorum tomo VI. A. D. 785. §. XVII. pag. 264. Antonius Charlas de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ lib. I. cap. IX. §. 6. pag. 27. edit. I. Nicolaus Antonius in Bibliotheca Hispana veteri, per Cardinalem Aguirrium triennio ab editis Hispaniæ Conciliis cum erudito orbe communicata, libro V. cap. IV. §. 200. & 201. Emanuel Schelstratius in Antiquitate illustrata tomo II. pag. 208. col. 2. Antonius Pagius A. D. 865. §. IV. & Jo. Mabillonius in Annalibus Benedictinis tomo II. lib. XXV. A.D. 785. pag. 275. Sed auctorum in re perspicua jam satis, & forte etiam nimis. Hæc Baluzius a nobis elicuit de Isidorianis epistolis a *Gratiano* citatis, & centies sanctæ Sedi Apostolicæ objectis; quasi vero illis sublatis, alia nobis ex genuinæ antiquitatis penu argumenta non suppetant, quibus Romanæ Ecclesiæ præstantiam divinitus traditam undequaque asseramus.

III. Magnorum virorum Ecclesiæ Romanæ judicia de Collectione Isidoriana.

IV. De Gratiani Collectione, deque ipso auctore varia proferuntur.

JAm ad rem noſtram, *Gratiani* ſcilicet *Collectionem*, accedamus. Poſt Reginonis Prumienſis, Burchardi Wormatienſis, Anſelmi Lucenſis, Deuſdedit S. R. E. presbyteri Cardinalis tituli Eudoxiæ, & Jvonis Carnotenſis *Canonum Codices*, ſæculis IX. & XI. congeſtos, *Gratianus* ſuum, præ ceteris, qui ante prodierant, inſtructiſſimum elaboravit. Is, ut plerique omnes ſacrorum *Canonum Collectores*, fuit monachus, ætate ſua perinſignis, & regulam ſancti Benedicti profeſſus. Literatorum nomenclatores alii de *Clufia*, alii de *Claſſa*, alii de *Cluſſa*, quidam de *Ginſa*, ſeu *Guiſa* in *Tuſcia*, inque cœnobio Bononienſi ſancti Felicis monachum, fuiſſe narrant. Vetuſtiores conveniunt, fuiſſe *Tuſcum*. Non ergo fuit Claſſenſis Ravennas, nec Bononienſis, licet *Bononiæ habitans* Codicem ſuum adornaverit, ut in loco inferius adducendo teſtatur Henricus a Gandavo. Archiepiſcopus Meſſanenſis ex Columnenſium ſtemmate ortus Johannes ordinis Prædicatorum in libro nondum typis expreſſo de *Viris illuſtribus*, Venetiis olim ſervato in bibliotheca cœnobii ſanctorum Johannis & Paulli ejuſdem ordinis, nunc Romæ in Caſanatenſi, *Gratiani* patriam facit *Carrariam* opidum agri Urbevetani prope *Ficullas* ad ſextum ab Urbeveteri lapidem in Tuſcia ſuburbicaria, ibidemque in Abbatia ſancti Nicolai de *monte* monaſticam vitam profeſſum teſtatur. Hæc Abbatia ſita eſt in ipſa Urbeveteri, prope quam eſt *mons*, unde dicitur, muris *clauſas* & undique *cinctas*, nunc vineam continens. Hinc fortaſſe *Gratianus* dictus de *Cluſa*, vel de *Cincta*. Ceterum apud Urbevetanos *Carraria* opidum hac tempeſtate ignoratum. Abbatiam, prius ad Benedictinos, poſtmodum ad Præmonſtratenſes pertinentem Pius II. Pont. Max. cum altera ſanctorum Severi & Martyrii extra mœnia Urbiſveteris junxit A. D. 1458. VI. Kal. Septembres. Sed ipſa Columnæ verba, licet pluſcula, huc proferamus. Hæc vero ſunt: *Gratianus, monachus Abbatiæ montis Orbetani diœceſis Urbevetanæ, ex opido Carraria prope Ficullas, homo ſtudioſiſſimus fuit. Hic presbyter & monachus exiſtens, librum* DECRETORUM, *per diverſa volumina ſparſum, in unum recollegit & dicta reducens*. Et cum opus, ſic per eum compoſitum, ſummo vellet Pontifici præſentare, nec per ſe ipſum poſſet habere ingreſſum, quia monachus & pauper erat, cuidam magno prælato adhæſit, qui librum reſpiciens, & inſipiens pauperculi monachi ſibi laborem attribuens, librum ſummo Pontifici præſentavit, attribuens ſibi opus: quod cum Gratianus percepiſſet, cum magna inſtantia, introductione alterius, Papæ fecit ſe præſentari, injuſtum reputans, ut, quod multis laboribus & ſudoribus ediderat, alter de ſuo labore glorietur. Et facta diligenti examinatione, & veritate inventa, quod opus tam utile & proficuum Eccleſiæ Dei Gratianus ediderat, eſt per ſummum Pontificem generaliter approbatum, facto quoque mandato, ut per omnes ſcholas univerſaliter legeretur; ipſumque ad epiſcopatum Cluſinum promovit: in quo multa ſcribens & dictans, diem clauſit extremum. Claruit tempore Conradi Imperatoris, & temporibus Innocentii & Eugenii.* Hucuſque Johannes Columna, ad ſedem Meſſanenſem evectus ab Alexandro IV. Pont. Max. A. D. 1255. & poſtea Urbani IV. in Urbe Vicarius. In tabulis tamen eccleſiæ Cluſinæ altum de *Gratiani* epiſcopatu ſilentium, propterea fortaſſe, quod præ modeſtia eam dignitatem ab ſe repulerit. Tunc certe ſacra diſciplina nullo modo ferebat, ut cujuſpiam eccleſiæ epiſcopatus cum Romano Cardinalatu ſtare poſſet. Siquidem Albericus monachus Trium fontium in Chronico, Acceſſionibus hiſtoricis Godefridi Guillelmi Leibnitii comprehenſo, Gratianum *Cardinalis* elogio honeſtavit A.D. 1156. Apud Onuphrium Panvinium in libro de Pontificibus maximis pag. 119. inter Cardinales

nales ab Alexandro III. creatos A.D. 1178. exstat *magister Gratianus ex Subdiacono & scriptore Apostolico sanctorum Cosmæ & Damiani*. A primo *Gratiani* interprete *Hugucione Ferrariensi*, de quo postea, *Gratianus* honoris caussa *magister* passim vocatur; immo & *Omnibonus*, qui sub Friderico I. Imperatore, ut auctor est Albericus, scripsit de *Concordia discordantium canonum*: quem librum in duas partes sectum, primam *Distinctiones* XXVI. alteram *Caussas* XXXVII. (forte XXXVI.) complexam, postea, eodem Alberico teste, sequutus est *Gratianus*, Omnibono multa addens. Nostri *Collectio* in tres partes dividitur, quæ sunt

I. *Distinctiones* CI.
II. *Caussæ* XXXVI.
III. *De Consecratione Distinctiones* V.

Omniboni enim Distinctiones XXVI. ad unam supra centum *Gratianus* amplificavit, Caussæque XXXVI. post Quæstionem II. subjecit tractatum de *Consecratione*, Distinctiones VII. continentem, Caussæ XXXIII. Quæstioni III. subnectens alium tractatum de *Pœnitentia*. An Collectio, *Omnibonum* auctorem præferens, cujus præter Albericum nemo meminit, alicubi delitescat, nos fugit. Scriptoris nomen libro ipsi pro titulo adhæsisse ait Albericus: qui Chronicon suum ultra A. D. 1241. nequaquam produxit; adeoque Columnæ æqualis censendus est. In Bullario Cluniacensi pag. 79. 81. 86. 88. 98. exstant quinque diplomata summorum Pontificum Lucii III. Urbani III. & Innocentii III. annorum 1184. 1185. & 1204. quibus inter alios subscribit *Gratianus sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconus Cardinalis*. Quare si *Gratianus* noster is est, diutissime vixerit; non tamen sine exemplo; quandoquidem Neapoleo Ursinus S. R. E. Cardinalis Diaconus sancti Hadriani, demortuus Avenione die XXIII. Martii A. D. 1347. in sacro senatu vixit totos annos LVII. Assisii postea sepultus, ex Francisco Maria Angelo a Rivotorto in Historia Conventus Assisiensis lib. I. Tit. XLII. pag. 75. Sed nomen Musis amicum Jo. Chifletius Canonicus Tornacensis, qui locum in Chronico Alberici, sua ætate nondum excuso, observaverat, de nostri Cardinalatu dubitare videtur in Dissertatione Apologetica de Juris utriusque architectis, Justiniano, Triboniano, *Gratiano*, & sancto Raymundo, cap. V. §. 4. ratus ab Alberico *Gratianum* quendam *Pisanum* cum nostro conflari. Paullus Troncius in Annalibus Pisanis A. D. 1178. pag. 143. Eugenii III. fratris filium, Abbatemque sancti Paulli ad ripam Arni fuisse tradit. Vellem antiquis testibus id exploratius fieret, quam, ut uni Alphonso Ciaconio, sive etiam Troncio tota rei fides niti videretur. Baronius, qui A. D. 1169. & 1171. ejus legationes recenset, patriam omnino silet. Curatores Gregorianæ editionis operis *Gratiani* testantur, *in plerisque vetustis hujus Collectionis exemplaribus illud inscribi*, *Concordiam discordantium canonum*, nimirum lemmate sumto ex *Omnibono*, si tamen lemma istud est *Gratiani*, & non potius a librariis inductum. *Concordia Canonum*, phrasis est perantiqua. Sic enim posteriorem partem Cresconianæ Collectionis inscriptam viri docti adnotaverunt. *Huguccio Ferrariensis* initio *Commentarii* MS. in *Gratianum* hæc habet: *magistri* (Gratiani) *est dispersos canones & decreta in unum corpus colligere, & siqua* VIDEBANTUR *contraria*, *ad* CONSONANTIAM *redigere*. In codicibus vetustissimis & quamplurimis non *Concordantia discordantium* cano-

canonum, sed *Decretum Gratiani monachi* legi ajunt proxime adducti Romani Curatores. Omnium tamen vetustissimus & plane *Gratiano* æqualis Guillelmus Cenomanensis antistes non *Decretum*, sed *Decreta Gratiani* appellavit, quorum *magnum volumen* Ecclesiæ suæ dono dedit apud Mabillonium in Analectis tomo III. pag. 374. Fuit is Remensis Archidiaconus sub Samsone Archiepiscopo A.D. 1141. teste Guillelmo Marloto in Historia Metropolis Remensis tomo I. pag. 465. obiitque circa A.D. 1186. ex fratribus Sammarthanis in Gallia Christiana tomo II. fol. 516. 2. Gratiani *Codicem decretorum* vocat scriptor Ferrariensis Gervasius Ricobaldus Ecclesiæ Ravennatis Canonicus, *Decretumque Gratiani* Martinus Minorita, uterque Alberico & Columna junior, nuper editi a V. C. Jo.Georgio Eccardo, olim hæretico, nunc catholico, in Corpore Historicorum tomo I. pag. 1279. & 1626. Innocentius III. juris canonici consultissimus Pontifex, apud Odoricum Raynaldum in Annalibus Baronio adjectis A. D. 1202. §. 12. ex Caussa VII. Q. II. C. II. *Nuper*, antiquo vocabulo usus, *Corpus decretorum* per antonomasiam appellavit. Eadem phrasi utitur Innocentio proximus Tancredus Archidiaconus Bononiensis, & Vincentius Hispanus, Decretalium interpres Guillelmo Durando vetustior, qui florebat A. D. 1270. Hic enim laudat Vincentii opus in proœmio *Speculi*; unde Gratianeæ Collectionis pretium, statim ab ipsa illius editione omnibus exploratum, maxime elucet. Eodem ævo Henricus Gandavensis in libro, quem Sigeberti Catalogo subjecit, *Gratiani* codicem ait *Decreta* vocari, cap. XLIX. Tot testibus, aliisque a Baluzio indicatis nos quoque incumbentes, *Decretorum* nomen huic novæ editioni præmisimus. At *Gratiani* auctoris nomine prætermisso, *Decretum* antonomastice, quasi opus hoc uno titulo satis notum, occurrit in aliquot S. R. E. Cardinalium supremis tabulis, a Francisco Duchesnio vulgatis in Historia Cardinalium Francorum tomo I. pag. 278. 461. 412. 785. 965. annorum scilicet 1319. 1321. 1378. 1384. Tempus, quo *Gratianus Decreta* sua congessit, *Hugucio* ad Caussam II. Q. VI. C. XXXI. *Post appellationem* §. *forma*, his verbis designat: *liber iste compositus, domino Jacobo Bononiensi jam docente in scientia legali, & Alexandro III. Bononiæ residente in cathedra magistrali in divina pagina*. Atqui Jacobus ibidem adhuc docebat A. D. 1150. ex Guidone Pancirolo in libro II. de Claris legum interpretibus cap. XVI.

V. Gratiani opus vix editum magni factum.

Vixdum *Gratianus* Codicem suum Eugenio III. Pontifici oblatum emiserat, quum tanti habitus est, ut *Hugucionem*, ejus ævi Ferrariensem Episcopum, interpretem nactus fuerit. Hujus meminerunt Correctores Romani ante finem suæ præfationis, inque Bibliothecæ Baluzianæ tomo II. pag. 27. notatur exstitisse ejus *Commentarius in Gratianum*, postea cum reliquis codicibus MSS. in bibliothecam regiam illatus. Plutei Vaticani codice 2280. prægrandem hujusmodi *Commentarium* servant, qui non ab ipso *Hugucione*, sed ob ejus decessum ab alio, natione Hispano, in versibus leoninis operi subjectis dicitur absolutus. Pro *Hugucione Ferrariensi* in exemplaria, ab Antonio Augustino memorata initio Dialogi IX. libri II. de Emendatione Gratiani, ignavia librariorum invectus fuit *Hugucion feria*, alicubi etiam indicatus per notam compendiariam H. Aliqui non *Hagucionem*, sed *Hugonem* vocant: quod perinde est.

Atta-

Attamen *Hugucionem*, non certe *Hugonem*, habet Adelardi Ferrariensis Dynastæ A. D. 1196. *Hugucione* ipso superstite extincti, epitaphium leoninum, *Ferrariæ* nuper effossum in æde principe, quum eam in splendidiorem formam exstruendam curaret amplissimus ejus Episcopus & S. R. E. Cardinalis Thomas Rufus, quem honoris caussa nomino. Illud præstat subiicere propterea etiam, quod eo spissæ nugæ funditus evertantur,

Strenuus hic miles mores, artusque seniles
Deposuit tardus noster princeps Adelardus,
Guillelmus sævo genuit quem Bulgarus ævo:
Quem pietas clarum, & bona munificentia carum
Fecit, qui plenos semper mandavit egenos:
Qui populo exemplum struit hoc de marmore templum;
[1] Celstinus planxit, tristisque [2] HUGUCIO mansit:
[3] Marchesilla orat, virque [4] Atto in funere plorat,
Annis millenis centum sex & nonagenis
Per meritum Christi requiem deposcimus isti.

1. Cœlestinus Papa III. summus Ferrariæ dominus

2. Alias Hugo, Episcopus Ferrariensis.

3. Filia Adelardi

4. Alias Azzo Atestinus, Marchesillæ conjux.

Reliquos *Decretorum Gratiani* antiquos interpretes, seu *glossatores* post *Hugucionem* (apud Ferdinandum Ughellum temere geminatum) indicat Pancirolus libro III. cap. IV, & VI. Ita factum ubique gentium, ut Codex *Gratiani*, ex omnium Ecclesiarum canonibus in unam sententiam coeuntibus ab eodem compactus, in Catholicorum academiis, & episcopalibus curiis pro lege scripta, ex Romanorum Pontificum, Conciliorum, & Patrum fontibus deducta exciperetur. Ad hæc sancti Patres & Concilia non aliunde, quam ex *Gratiano* passim citata; quod præ aliis discimus ex Petro Urbevetano episcopo sub Urbano V. Pontifice in Glossis MSS. ad librum Pontificalem, & ex scriptis Petri Cardinalis ab Alliaco. Martinus, *Polonus* vulgo dictus, ex ordine Prædicatorum, quinque pontificum Capellanus & Pœnitentiarius, hoc est Clementis IV. Gregorii X. Innocentii V. Johannis XXI. & Nicolai III. idem opus *Decretorum* in compendium alphabeticum redegit, quod *Margaritam* inscripsit, cum *Gratiano* sæpe editam, atque etiam seorsum. Quod si *Gratiano* in longo opere humanitus labi interdum contigit, cogitandum est quo sæculo tandem scripserit, quæ & quanta volumina in bibliothecarum pluteis clausa triverit, ut hanc suam *Canonum Collectionem*, omnium, quæ antea prodierant, uberrimam & absolutissimam, componeret, inque novum systema redactam cum Christiano orbe communicaret.

VI. Ob Pandectarũ juris civilis inventionem, & in gymnasiis explicationem Decreta Gratiani in publicis scholis prælecta.

PER ea tempora in direptione Amalphitana a Pisanis cum Lothario II. Augusto, auctore sancto Bernardo, pro Innocentio II. fœderatis contra Rogerium Siciliæ Comitem & postea Regem, Antipapæ Anacleti patronum, aureus Pandectarum juris civilis codex repertus est, perque Italiam passim exscriptus. Henricus Brenemannus in Pandectarum Historia dudum excusa hoc statuit A. D. 1135. Hinc Justinianeæ jurisprudentiæ explicatio in gymnasia, præsertim Bononiæ, tanto cum plausu tunc primum inducta, ut nostræ religionis, & Ecclesiæ canonum interpretes neglecti propterea viderentur; quum fere omnes, sacro etiam & monastico ordini adscripti, ad jus Romanum excolendum totas ingenii vires converterent. Res eousque processit, ut optimus Claravallensis

ſis Abbas, qui ſuiſmet oculis ſub Innocentio II. civilem juriſprudentiam primum renaſci & adoleſcere, mox ſub Eugenio III. inter ſacrorum myſtas quaquaverſum dominari conſpexit, ſe continere non potuerit, quin de hoc graviter quereretur libro I. cap. IV. de Conſideratione ad eumdem Eugenium. Verba ejus audiamus: *quotidie perſtrepunt in palatio* LEGES; *ſed* JUSTINIANI, *non Domini. Juſtene etiam iſtud? Tu videris. Nam certe Lex Domini immaculata, convertens animas. Hæ autem non tam leges, quam lites ſunt, & cavillationes, ſubvertentes judicium. Tu ergo, paſtor & epiſcopus animarum, qua mente, obſecro, ſuſtines, coram te ſemper ſilere illam; garrire iſtas?* Hæc Bernardus. Confer ſubſequens caput X. Vir ſapiens & mitiſſimus Johannes Mabillonius in notis ad verba proxime allata, non hic a Bernardo culpari ait *abſolute Juſtiniani leges, ſed earum abuſus, cum vel eis utuntur eccleſiaſtici non ad finiendas, ſed ad ſerendas lites, vel eas præferunt legibus divinis*. Hoc utinam non ſæpe contingeret. Bernardi voces eodem ipſo Eugenio pontifice incaſſum non ceciderunt. Vix enim *Gratiani volumen inſigne*, ut in libro II. de Epiſcopis Bononienſibus A.D. 1161. vocat Carolus Sigonius, Eugenio oblatum, quum pontifex veritus, ne jus ſacrum omnino obſoleſceret, univerſis ad civile, quod recens emerſerat, confluentibus, gradus quoſdam honorificos & privilegia, juri eccleſiaſtico in ſcholis operam dantibus conferenda, auctore *Gratiano* excogitavit, ut hoc pacto juvenes ad ea ſtrenue conſequenda excitaret. Adi Petrum Urbevetanum in Dialogo de Subcœleſti hierarchia apud Cæſarem Egaſſium Bulæum in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis tomo II. pag. 256. Guillelmus Paſtrengicus Petrarchæ neceſſarius in Originibus rerum fol. 35. de *Gratiani* libro hæc habet: *in toto orbe, ubi fides catholica colitur, inſignis habetur*. Ab eo tempore *Decretorum doctores* frequenter auditi. Initio tamen neque id ſatis viſum ad avocandos regularium animos ab interpretando extra clauſtra jure civili. Etenim Alexandro III. Pont. Max. A.D. 1163. opus fuit canonem VIII. in Concilio V. Turonenſi condere, *ne ſpirituales viri ad leges mundanas* in publicis gymnaſiis *legendas* e clauſtris cœnobiorum *permitterentur exire*.

VII. Gratianei Codicis fama, Epiſtolarum Decretalium collectiones fieri cœptæ, & in publicas ſcholas inductæ.

OCcaſio, quam diximus, Gratianei Codicis publice in gymnaſiis prælegendi, viam ſtravit concinnandis epiſtolarum *Decretalium* Collectionibus, in iiſdem publicis gymnaſiis pariter prælegendis, quæ numerum *quinarium* compleverunt, donec earum luminibus obſtruxit ſexta *Decretalium Gregorii* IX. Collectio, in libros V. ab ejus Capellano & Pœnitentiario ſancto Raymundo Barchinonenſi ordinis Prædicatorum diſtincta. Primam confecit Bernardus Circa præpoſitus Ticinenſis, poſtea epiſcopus Faventinus, cui *Baldi* cognomen tribuit Ferdinandus Ughellus. Eas omnes Gregorio XIII. nuncupatas una edidit Præſul Tarraconenſis Ilerdæ A.D. 1576. Sed optima editio eſt Pariſienſis Cramoiſiana, cui acceſſerunt notæ Jacobi Cujacii A.D. 1609. in folio. Brevem earum notitiam exhibet Nicolai Antonii Bibliotheca Hiſpana vetus libro VIII. cap. III. §. 82. Gregoriana Collectio, maximorum Pontificum auctoritate roborata, in Corpore canonicæ juriſprudentiæ *Gratiani Decretorum* volumini ſubiecta eſt. Idem *Gratianus* Codicem ſuum nova methodo inſtruxit, Dionyſii Exigui, ceterorumque Collectiones diſſectas, & induſtria ſua, profecto admi-

admiranda, temperatas, compingens: quas & aliquot legibus Justinianeis; quarum æque fuit peritissimus, novis Pontificum constitutionibus, Conciliorumque & Patrum testimoniis vir ætate sua maximus amplificavit. De suo præterea multa addidit, scite, ut plurimum disputata, quibus, veluti glutine, membra in partes secta conjungerentur. Turrecremata, doctrinæ canonicæ promptuarium, hæc in proprios usus, perinde ac reliqua, pro sua sapientia convertit.

VIII. Gratianeæ Collectionis pretiū & auctoritas. A summis viris jussu Pontificum emendata.

Franciscus Florens, professione juris ecclesiastici clarus, Dissertationem edidit de Methodo & auctoritate Gratianeæ, ac reliquarum canonum Collectionum. Petrus de Marca in libro III. de Concordia cap. VI. §. II. ait, auctorum loca in *Gratiani Collectionem* relata non majori auctoritate pollere, quam antea obtinebant: *quare*, inquit vir doctus, *canonum & pontificiarum constitutionum excerpta suprema auctoritate apud omnes excellunt. Quæ vero e provincialibus conciliis aut Patrum libris accepta sunt, non omnes tenere possunt*. Scio de auctoritate *Gratiani* a multis quæri. Singulorum sententias congerit Gerardi Mastrichtii, hominis heterodoxi, *Historia*, ut vocatur, *Juris ecclesiastici & pontificii*, potius confusa & rudis farrago, unde vix aliquid sanum eruere possis: quod etiam dictum velim de notis & additamentis, quibus conspurcavit Baluzianam editionem Dialogorum Antonii Augustini. Non diffitemur, quin *Gratiani*, ut Collectoris, auctoritas tanti sit, ac sunt fontes illi sive Pontificum literæ, sive Concilia, sive alii scriptores, quos honoris caussa *Patres* appellamus, unde sua depromsit. Maxima auctoritas, quæ Pontificum epistolis inest, neminem fugit. Ceterorum *concors* & *unanimis sensus*, in pluribus, diversisque Christiani orbis Ecclesiis servatus, summum pondus in rebus ad doctrinam morum, disciplinamque canonicam pertinentibus præseferre, non puto a quoquam negari posse. *Concilia* enim & *Patres*, hoc modo simul concordes, non tam rerum auctores, quam traditionis testes habendi sunt: quique eos singulatim loquentes parvi facere non verentur, caveant, ne ulterius procedant, generali eorumdem consensui detracturi. Atque hoc est, quod non unius *Gratiani*, sed omnium quotquot ante ipsum libros Canonum condiderunt, auctoritatem constituit. Idem *Gratianus* ex Pontificum epistolis, *provincialibus Conciliis*, & *Patrum libris* non privatum studium, ut ajebat Marca, sed legem per se claram, & unanimem, generalemque canonicæ disciplinæ consensum eruere voluit: quem omnes, secus ac Marca opinatur, non solum tenere possunt, sed etiam debent. Hoc probe norunt qui hactenus celeberrimis Commentariis in *Decreta Gratiani* enarranda incubuerunt. Hoc norunt summi Pontifices Pius IV. & V. & Gregorius XIII. qui ob assiduas Gratianei corporis exscriptiones sive calamo, sive typis factas, fœdatum in quamplurimis intelligentes, de eo per doctissimos viros, & in antiquitate peritos emaculando cogitaverunt: qui si interdum humanitus lapsi a posteris deprehenduntur, non ideo male habendi, sed illis ignoscendum; quandoquidem non omnia videre potuerunt, & eorum ætate libri, unde discere possent, nondum prodierant. Denique non Dii, sed homines fuerunt. Initio Dialogorum scribit Antonius Augustinus, Gratiani *emendationem tanta cura per tot annos actam, ut necesse fuerit a tribus Pontificibus multos amplissimos viros ex purpuratis suis, & alios doctissimos homines hac una in re assidue versari*. Hos postea recenset in fine libri II. quorum elenchum

chum aliundè auctum huc transferemus, ab historiæ literariæ studiosis gratiam inituri. Quid enim de *Gratiano* honorificentius dici potest, quam ejus opus tot tantorumque hominum collatis laboribus, jussu Pontificum illustrari meruisse?

VIRI

A Pontificibus maximis Pio iv. et v. et Gregorio xiii.

Emendationi Gratiani præfecti.

Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales.

1. *M. Antonius Columna Romanus.*
2. *Hugo Boncompagnus Bononiensis, postea Gregorius XIII. Pont. Max.*
3. *Alexander Sfortia Romanus.*
4. *Guillelmus Sirletus Calaber.*
5. *Franciscus Alciatus Mediolanensis.*

Additi a Pio v.

6. *Guido Ferrerius Vercellensis.*
7. *Antonius Carafa Neapolitanus.*

Doctores.

8. *Felix Montaltus Generalis ordinis Sancti Francisci, dein Cardinalis, & postea Xystus V. Pont. Max.*
9. *Christophorus Patavinus Generalis ordinis sancti Augustini eremitarum.*
10. *Thomas Manricus Hispanus, ordinis sancti Dominici, Magister sacri Palatii.*
11. *Eustachius Lucatellus Bononiensis, postea Regii Lepidi Episcopus.*
12. *Josephus Pamphilus Veronensis, postea Sacrista Palatii, & episcopus Signinus in Latio.*
13. *Franciscus Turrianus Hispanus, postea Societatis Jesu.*
14. *Marianus Victorius Reatinus, postea Episcopus Amerinus.*
15. *Michael Thomasius Majoricensis, postea Episcopus Ilerdensis.*
16. *Hieronymus Parisetus Regiensis.*
17. *Antonius Cuccus Mediolanensis.*
18. *Jo. Marsa Hispanus.*
19. *Franciscus Leo Hispanus, postea Societatis Jesu.*

Additi.

20. *Melchior Cornelius Lusitanus.*
21. *Latinus Latinius Viterbiensis.*
22. *Arnaldus Pontacus Gallus, postea Episcopus Vasatensis.*
23. *Petrus Ciaconius Hispanus.*
24. *Franciscus Pegna Hispanus, cujus sunt additiones Decretalium sine nomine, quia templum Dianæ incendisse visus est.* Sunt ad oram editionis Gregorianæ.

Apud Pithœos fratres hi subjunguntur, quorum nomina Augustinus absens ignoravit.

25. *Flaminius Nobilius Lucensis, adnotationum curator.*
26. *Lolenus Salemius Viterbiensis,*
27. *Petrus Morinus Gallus.*

A Do-

A Dominico Macro in Vita Latini Latinii, tomo II. hujus Lucubrationum præposita, adduntur

28. *Gabriel Palæotus Bononiensis*
29. *Carolus Borromæus Mediolanensis* } *Cardinales.*
30. *Philippus Boncompagnus Bononiensis*
31. *Paullus Constabilis Ferrariensis, magister sacri Palatii post Manricum.*
32. *Jo. Rodericus Hispanus.*
33. *Jo. Molinæus Gandavensis.*
34. *Simon Majolus Astensis, Episcopus Vulturariensis.*
35. *Achilles Statius Lusitanus.*

IX. Aliæ curæ virorum illustrium, & laudes in Gratianum collatæ.

Ipsemet Augustinus inter curas Ecclesiæ Tarraconensis operam suam in rei literariæ & canonicæ bonum collaturus, ea tempestate libros II. Dialogorum xx. hoc de argumento cudere adgressus est: quorum singulis multa in fine, post editum Romæ *Gratianum*, adjecit, hujus Collectionem peregregie illustrantia. Baluzius postmodum haud pauca & ipse emendavit. Omnium tamen studia & diligentiam vicisse dicendi sunt Petrus & Franciscus fratres Pithœi, qui universum opus scrupulosissime ad ipsos usque apices expendenres, singula loca recognoscere, & primigeniis auctoribus restituere conati sunt, additis annis & locorum nominibus, in quibus eos singula opera sua scripsisse animadverterunt, ut inde illorum vis & auctoritas pateſieret. Opus, auro contra æstimandum, cum Decretalium Gregorianarum volumine, similiter ab iisdem fratribus illustrato, sub titulo *Corporis juris canonici* prodiit Parisiis apud Dionysium Thierry A.D. 1687. tomis duobus in folio, postea in Germania recusum. *Petrus*, auctor præcipuus, primo hæreticus, postea catholicus, obiit A.D. 1596. Quod monuisse intererit, ne ejus scripta sine distinctione recipiantur. Ceterum probi judices *Gratianum* semper magni fecerunt. Qui eum, licet *Tuscum*, tamen Petri Lombardi *Novariensis* & Petri Comestoris *Trecensis* germanum ex matre inhonesta dixerunt, fabularores merito audiunt apud viros emunctæ naris, quibus prævivit sanctus Antoninus in Chronico, Parte III. tit. xv. cap. VI. Papirius Massonus libro v. de Episcopis Urbis in Eugenio III. *Gratiani codicem decretorum* censet *utilissimum generi sacerdotum*: *quod opus*, inquit, *omnes docti plurimi facere ac laudare coguntur*. His statim subjungit: *præmium, quod ab Eugenio vir ille mitissimus accepit, mihi adhuc ignotum est. Quam vero apud omnes adeptus est immortalitatem nominis, hoc solidum esse testimonium virtutis & gloriæ semper existimavi*. Ita de *Gratiano* sensit Massonus, vir doctus, non certe stipes: quod pro illis dictum volumus, qui *Gratiani* nomine audito, frontem contrahunt. Massono consonum habemus Chifletium Dissertationis cap. v. ubi *Gratiani* defensionem instituit. Hæreticorum novissimis præstigiis hoc loco refutandis immorari non decet, qui *Gratiani Decretis* sua falsa dogmata comprobari mentiuntur. Hac re nihil amentius excogitari potest, idque meminisse, refutasse erit. Opus *Gratiani*, ut *ampliori studio collectum*, & *rite dispositum*, laudat Baronius A.D. 1151. §. VI. magis laudaturus, si a Turrecremata dispositum vidisset. Illud *valde laboriosum* Bellarminus in Caralogo appellat; quanvis *delectum auctorum* ab eo non habitum culpet, Isidorianas Epistolas inter alia fortasse innuens, quas supra ab eo rejectas vidimus. Sed quis est, qui sæculo XII. immensum & varium opus

 scri-

ſcribens, *delectum* ſemper habere potuerit? Sex tantum in eo loca Bellarminus cenſura percellit. At his longe plura viri docti animadverterunt: neque enim Romani Pontifices, *Gratiani* Decreta generatim ſuſcipientes, omnia iiſdem comprehenſa ſingulatim adprobaverunt; quod optime obſervat Chriſtianus Lupus cap. VIII. de Appellationibus pag. 455. edit 1. Nemo tamen inficiabitur, quin *Gratiano* multum ex hoc etiam capite debeamus, quod perplures veterum actorum lacinias in ſuis *Decretis* nobis ſervaverit, quas, totis jiſdem actis poſtea deperditis, tanquam tabulas naufragio ſuperſtites, illi uni poſteritas debet. *Gratiani* exemplo alii *Canonum Collectores*, non tamen ei pares, paullo poſt emerſerunt, ut Sicardus Cremonenſis antiſtes, A.D. 1215. exſtinctus, qui *Mitrale* vel *Summam de officiis*, & Chronicon, nondum edita, ſcripſit. Item Gregorius presbyter, Polycarpi MS. compluries a Curatoribus editionis Romanæ laudati auctor. Hos Pithœi minus recte *Gratiano* antiquiores fecerunt. Baluzius in præfatione ad Dialogos Auguſtini §. XXV. *Gratiani primam* editionem agnoſcit *Moguntiæ* factam volumine magnæ molis a *Petro Schoiffer* A.D. 1472. Verum hæc *ſecunda*, non prima eſt. *Primam* dedit *Henricus Eggeſtein Argentinæ* A.D. 1471. in folio maximo; aliam *Nicolaus Jenſon Venetiis* A.D. 1478. in folio; mox aliam *Jo. de Colonia & Jo. Manthen* dederunt *Venetiis* A.D. 1479. itidem in folio; aliam demum *Adamus de RotWil Venetiis* A.D. 1480. in quarto. Has poſtmodum quamplurimæ ſequutæ ſunt, quas ſingulatim enumerare non vacat, nec certe ad nos attinet, de nova hac noſtra editione tandem acturos.

X. Turrecremata Decretorum Gratiani interpres, eorundemque novus architectus. Quid in hac editione præſtitum ſit.

INter nobiles probatoſque Corporis Decretorum *Gratiani* explanatores merito habetur *Johannes a Turrecremata*, ex Magiſtro Sacri Palatii inter purpuratos Patres ab Eugenio IV. Pontifice cooptatus. In theologia æque ac in univerſa juriſprudentia, præcipue canonica, *eximius* dicitur a Bellarmino in Catalogo. Eum *Fidei defenſoris ac protectoris* honore dignatur Pius II. apud Labbeum in notis ad Bellarminum tomo I. pag. 615. Luculenta enim pietatis & doctrinæ ſpecimina exhibuit in tribus Conciliis, Conſtantienſi, Baſileenſi, & Florentino. Ipſemet ſe duobus primis interfuiſſe teſtatur in mox laudandis Commentariis ad Diſt. XVII. c. I. §. XIV. Tertii vero Collatio XXII. duas ejus diſputationes complectitur. Vir ſupra omnem laudem poſitus, in *Decreta Gratiani* abſolutiſſimos commentarios, partim Caliſto III. partim Nicolao V. inſcriptos vulgavit, qui in quinque volumina diſtincti, ſed tomis quatuor comprehenſi, & Jo. Boerii notis ſummariiſque locupletati, poſt editionem I. Lugdunenſem apud Jo. de Jonuelle A.D. 1519. tomis VI. in forma folii curatam, denuo prodierunt rudibus typis, quos *Gothicos* vocant, Lugduni ex officina Blaſii Guidonis A.D. 1555. pariter in forma folii. Auctor in epiſtola, qua tomum primum Caliſto III. nuncupavit, *Gratiani codicem* mirifice laudat: neque id officioſe præſtitiſſe dicendus eſt qui poſt editos tam operoſos Commentarios in *Gratianum*, mox longe omnium operoſiſſimam ſcriptionem ſuſcepit, qua totum *Decretorum* ædificium, ab ſe reſolutum, ad formam & ordinem Collectionis *librorum* & *titulorum* epiſtolarum *Decretalium*, quæ Gregorii IX. dicuntur, iterum ſtruxit, ei de ſuo *rubricas* adjungens. Scripti exemplar chartaceum in forma folii ſervatur in theſauro literario Bibliothecæ Barberinæ,

rinæ; a Nicolao Antonio commendatum in Bibliotheca Hispana veteri libro x. cap. x. §. 525. ubi de nostri lucubrationibus sermonem habet. Codex, *Turris aurea Decretorum* a librario, ut putamus, inscriptus fuit post Turrecrematam ad episcopatum Sabinum ex Titulo Sanctæ Mariæ trans Tiberim, evectum. Opus enim complevit Cardinalis *sancti Xysti*, dicavit Nicolao V. Cardinalis *sanctæ Mariæ trans Tiberim*, codex vero exaratus, quum jam esset *Episcopus Sabinus*. Hujus codicis notitia olim perlata ad VINCENTIUM MARIAM URSINUM, in utroque ordine, Prædicatorum, & S. R. E. Cardinalium Turrecrematæ collegam & fratrem, permagna cupido statim ejus animum incessit Barberinum exemplar cum rei canonicæ studiosis, præcipue inter clerum celeberrimæ sedi Beneventanæ, cui præerat, subjectum, communicandi. Quare Eminentissimo Cardinali Francisco Barberino juniore perofficiose annuente, codex non parvæ molis, nec lectu facilis tandem exscriptus est. Mihi vero immanis chartarum struis recognoscendæ, formisque typographicis committendæ sollicitudo injuncta est: qua in editione absolvenda, si non modicum per totos XVI. menses laborem devorasse me dixero, nihil a vero absonum dixero. In ea procuranda, singulorum Canonum citationes probæ a spuriis distinctæ, ac ad pristinos fontes, ubi licuit, secundum præstantiores editiones recensitæ. Ad editionem Romanam exactæ pariter fere omnes. Quasdam enim paucas variare, aut tangere, nobis, earum lectionem pro codice habentibus, religio fuit. Characterum diversitate omnia distinximus. Ad sacrorum Bibliorum loca, in contextu recitata, librorum, capitum, & versiculorum numeros e regione exaravimus: quæque de nostro alicubi post singulos canones persæpe accesserunt, ea literis minutioribus inter geminos uncos clausimus, ut nostra ab alienis sejungeremus. Suspectis brevi monito consuluimus; perperam in dubium vocatis præsto fuimus, non raro adductis auctoribus, qui ea tuerentur. Pro majori canonicæ eruditionis utilitate partitionem & numeros vulgatæ editionis *Gratiani* ad oram singulorum Canonum adnotavimus, ut facile conferri, & quacunque occasione mox reperiri possent. Præterea quinque Indices contexti,

I. *Librorum, titulorum, rubricarum, & canonum.*
II. *Canonum tantum, principiis eorum, ordine alphabetico ita contextis, ut huic nostræ, & etiam reliquis editionibus accommodetur.*
III. *Rerum.*
IV. *Historicus.*
V. *Geographicus & chronologicus.*

Pithœorum curæ multa nobis subministrarunt. Ex iis non sine crisi selegimus quæ ad rem nostram facere videbantur, scriptorum, unde testimonia proferuntur, expressis *ætatibus* atque *epochis* certioribus; locorum etiam *nominibus*, ubi opera, quæ laudantur, conscripta, & quo interdum missa. Denique gnari eruditorum querelæ in eos, qui aliorum libros prælo subiicientes auctorum nuncupatorias epistolas inde avellunt, ut suas tantum in earum locum sufficiant, nos ipsam Turrecrematæ epistolam ad Nicolaum V. Pont. Max. operi præposuimus, quæ Cardinalis mentem in eo condendo explanat, deque tota scriptione nos docet. In tanto labore exantlando, inque suos titulos redigendo par est credere, Cardinali Turrecrematæ totum *Decretorum* corpus memoriæ inhæsisse, alias perceptu difficillimum est, quonam pacto illud ipse iterum condere & di-

ſtribuere potuerit, præcipue quum ſæpenumero ſinguli Canones ſecti, in pluribus, diverſiſque titulis collocandi, atque huc & illuc ab eo transferendi fuerint: quos identidem & nos, ſtudioſis compendium facturi, tantum per prima verba innuimus, lectorem ad loca, titulis & paginarum numeris indicatis, mittentes, ubi tota reperiuntur. In hac editione nullus eſt Canon, qui *Palea* inſcribatur: de qua voce Curatores Romani in admonitione, & Auguſtinus in fine Dialogi II. non pauca dixerunt, quæ huc reducuntur, ut ij Canones per alium, *Gratiano* juniorem adjecti fuerint: quod ſenſit etiam Baronius A.D. 1151. §. VI. ideoque a multis codicibus MSS. abeſſe noſcuntur. Adjeciſſe putatur *Cotta Palea*, *Gratiani* diſcipulus, ideoque ſuum nomen adſcripſiſſe: de quo *Palea* Alexander Imola, aliique ſuperiorum ætatum juriſconſulti metionem fecerunt. Ejuſmodi Canonum, a Turrecrematæ editione exſulantium, eſt C. XIV. *Conſtantinus*, Diſt. XCVI. *Palea* inſcriptus, pro quo præſtabit adire Baronium A.D. 324. §. CXVII. & A.D. 1191. §. LIII. & LXI. ſed & nuper adductum Lupum cap. VIII. de Appellationibus pag. 455. Hoc quoque monendum eſt, in fine cujuſque canonis proprium auctoris atque operis nomen ſignari, ubi Canon ſubſequens reperitur. At in principio cujuſcumque Rubricæ ante primum Canonem hoc adnotatur: Reliquum eſt, ut qui Turrecrematæ geſta & ſcripta ſcire cupit, præ aliis adeat Jacobi Echardi tomum I. de Scriptoribus ordinis Prædicatorum pag. 837.

XI. Poſt complures Gratiani editiones, Summis Pontificibus caras, cui nova hæc debetur?

SUpereſt, lector, ut opellæ, *Gratiano* edendo a nobis collatæ, amice faveas, ſacrorumque *Canonum Codicem*, omnium, quotquot fuerunt, uberrimum a laborioſiſſimo Cardinali magnis vigiliis & conatu plane herculeo tribus ab hinc ſæculis in aptius ſyſtema diſpoſitum excipere non graveris: quem primo editum, Commentariis deinde explicatum, mox nova methodo digeſtum, atque recognitum Pontifices maximi Eugenius III. Caliſtus III. Nicolaus V. uterque Pius IV. & V. & Gregorius XIII. hilari vultu exceperunt. Sique tuis ſtudiis profuturum agnoveris, CARDINALI URSINO, jam SUMMO CHRISTI VICARIO BENEDICTO XIII. habeto gratias, qui *Turrecrematæ Gratianum* exſcribendum, inque rei eccleſiaſticæ utilitatem publica luce donandum curavit: Quandoquidem vero dedecet, quemquam ſuæ laudis mercede fraudari, hoc loco patere volumus, egregium par eruditorum, Vincentium Thomam Moneliam ordinis Prædicatorum, & Dominicum Georgium Bibliothecæ ampliſſimi Cardinalis Imperialis præfectum, nobis in hoc negocio auxiliatrices manus alacriter commodaviſſe: quibus propterea *Gratianus*, ejuſque *Decretorum* cultores multum quoque ſe debere cognoſcant.

PRÆ-

PRÆFATIONIS
CAPITA.

IMPRI.

IMPRIMATUR.
Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.
Nuncius Baccarius Episcopus Bojanensis Vicesgerens

ADPROBATIO
CENSORIS

OPus *Gratiani* non modo a studiosis professorbus Juris Canonici, sed ab ipsis rei sacræ supremis moderatoribus & legislatoribus, sanctimoniæ ac doctrinæ laude perinde claris, peroptatum atque promotum, assiduis olim curis a Joanne Cardinali de Turrecremata apte digestum, sed inofficioso trium sæculorum silentio pressum, felicibus tandem auspiciis ac jussu opportuno Sanctissimi Domini Nostri Benedicti XIII. Pont. Max. suæ luci redditum, numerisque omnibus absolutum, ab Illustrissimo & Reverendissimo Præsule Justo Fontanino Archiepiscopo Ancyrano literarius orbis ambabus ulnis excipiet. Quam vero gratiam auctori, patrono, vindici, & instauratori debeat, satis intelliget ubi doctissimam Præfationem Præsulis, in eruditorum Fastis jamdiu celebris, attente leget, quemadmodum ego legi, mandato mihi facto a Reverendissimo Patre Magistro sacri Palatii Apostolici. Inde etiam videbit quam solidis sacrarum legum fundamentis *Collectio* ista nitatur, quam validos traditionum assertores in dictis Patrum, quam uberes, quam perspicuos, quam genuinos disciplinæ catholicæ fontes ubique aperiat editio, omnium, quæ antea prodierint, providentissime, ac exactissime ex veri criterii regulis curata. In quorum fidem dabam ex domestico museo sub Quirinali Nonis Decembris MDCCXXV.

Franciscus Blanchinus Sanctissimi Domini Nostri Prælatus domesticus.

IMPRIMATUR.
Frater Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum sacri Palatii Apostolici Magister.

INDEX

INDEX

Librorum, Partium, Titulorum, Rubricarum, & Capitum, seu Canonum

GRATIANI · DECRETORUM

V. Pri-

II. De

LIBER

II. Ha-

TI-

RU-

IV. Ter-

INDEX TITULORUM

vt-

f RU-

RU-

ad

XLII. De-

V. Vir-

RU-

De ef-

RU-

RU-

RU-

III. Ex-

FINIS. INDICIS. TITULORUM. RUBRICARUM. ET. CANONUM.

INDEX

INDEX · CANONUM

Per eorum principia, editioni vulgatæ etiam accommodatus.

A

B

C

Cave

D

De

E

Epi-

F

G

H

I

INDEX

Nemo.

Nullus

O

P

Per-

Quid

R

S

Sal-

Sigi-

INDEX

T

V

Vir-

INDICIS . CANONUM

FINIS

PRÆ-

PRÆFATIONI ADDENDA

PAg. VI. *linea* 27. *post* 1384. *adde* . A Johanne XXII. Pont. Max. apud Odoricum Raynaldum A. D. 1334. §. 27. Gratianeum opus honoris & excellentiæ caussa vocatur *Canon* .

Pag. VII. *lin.* 32. *post* scripserit, *adde*: eo scilicet, quo censoria natio a republica literaria penitus exsulabat. Cogitandum est etiam.

Pag. VIII. *lin.* 14. *post* contingeret, *adde*. Innocentius IV. apud Raynaldum A. D. 1317. §. 15. & sanctus Carolus Borromæus apud Carolum a Basilica Petri in ejus Vita, libro VII. cap. XI. de professione juris civilis in hominibus Deo sacris cum Bernardo similiter censuerunt.

Pag. XI. *lin.* 15. *post* illustrantia, *adde*. Sirmondus in Antirrhetico II. Parte II. cap. III. canonum aliquot Gratiani citationes ab se correctas pro aliarum specimine adducit: & Holstenius complures Gratiani contextus integriores & fusiores, magno rei sacræ studiosorum beneficio edendos ex codicibus Vaticanis aliisque congessit; postea in ejusdem Collectione Romana per Cardinalem Franciscum Barberinum seniorem vulgatos.

FRA-

FRATRIS
JOHANNIS . DE . TURRECREMATA
ORDINIS . PRÆDICATORUM
EPISCOPI . SABINENSIS . S . R . E . CARDINALIS

NOVA · ORDINATIO
DECRETI · GRATIANI

In libros V. ſecundum totidem Decretalium libros diſtincta.

LIBER · PRIMUS
PARS . I
TITULUS . I
De Summa Trinitate & Fide catholica.
RUBRICA . I
De Unitate, Deitate, & Trinitate perſonarum.

I. *Quid de ſumma Trinitate, ſecundum Fidem catholicam, tenendum ſit.*
Auguſtinus in libro I. de Trinitate cap.IV. [ſ. 7, circa A.D. 400. in *Africa*.]

OMNES, quos legere potui, qui ante me ſcripſerunt de Trinitate, quæ Deus eſt, divinorum librorum veterum & novorum Catholici tractatores, hoc intenderunt ſecundum ſcripturas docere, quod Pater & Filius, & Spiritus Sanctus unius ejuſdemque ſubſtantiæ inſeparabili æqualitate divinam inſinuent unitatem, ideoque non ſint tres Dii, ſed unus Deus, quamvis Pater Filium genuerit: & ideo Filius non ſit qui Pater eſt, Filiuſque a Patre ſit genitus, & ideo non ſit Pater qui Filius eſt, Spirituſque Sanctus nec Pater ſit, nec Filius, ſed tantum Patris & Filii Spiritus, Patri & Filio etiam ipſe coæqualis, & ad Trinitatis pertinens unitatem: non tamen eamdem Trinitatem natam de Maria Virgine, & ſub Pontio Pilato crucifixam, & ſepultam tertia die reſurrexiſſe, & in cælum adſcendiſſe; ſed tantummodo Filium: nec eamdem Trinitatem deſcendiſſe in ſpecie columbæ ſuper Jeſum baptizatum, aut die Pentecoſtes poſt Adſcenſionem Domini, ſonitu facto de cælo, quaſi ferretur flatus vehemens, & linguis diviſis, velut ignis, ſediſſe ſuper unumquemque eorum; ſed tantummodo Spiritum Sanctum: nec eamdem Trinitatem dixiſſe de cælo: *tu es Filius meus*, ſive cum baptizatus eſt a Johanne, ſive in monte, quando cum illo erant tres diſcipuli, aut quando ſonuit vox dicens: *& clarificavi & iterum clarificabo*; ſed tantummodo Patris vocem fuiſſe ad Filium factam, quamvis Pater & Filius, & Spiritus ſanctus, ſicut inſeparabiles ſunt, ita inſeparabiliter operentur.

Lib. I. Pars I, Tit. I. Rubr. I

De Conſec. diſt. III. C. xxx,

Marci I. 10, Matth. III. 16, Act. II. 2. Marci I. 11, Io. XII. 28,

Ex Symbolo Epheſini Concilii CC. Epiſcoporum, quod habitum eſt contra Neſtorium
[imo ex epiſt. Cyrilli & Synodi Alexandrinæ A. D. 431. in *Ægypto*, Concil. tom. III. pag. 405. edit. Labbei.]

II. *Quod*

II. *Quod Spiritus sanctus procedit a Patre & Filio.*

De Consec. dist. v. C. xxxii. DE Spiritu dicit Dominus in Evangelio: *Ille me clarificabit*. Hoc rectissime sentientes, unum Christum Dominum, & Filium, non velut alterius egentem gloria, confitemur, a Spiritu Sancto gloriam consequutum, quia ejus Spiritus nec melior, nec superior ipso est: sed quia mira opera faciens, ad demonstrationem suæ Deitatis, virtute proprii Spiritus utebatur, ab ipso dicitur *clarificari*, quod virtus sua vel disciplina quælibet unumquemque clarificet. Quamvis enim in sua sit substantia Spiritus ejus, & intelligatur in persona proprietas, juxta id, quod Spiritus est, & non Filius; attamen ab illo alienus non est. Nam Spiritus appellatus est veritatis, & *veritas* Christus est. Unde & ab isto similiter, sicut ex Deo Patre, procedit. Denique hinc ipse Spiritus etiam per manus sanctorum Apostolorum miracula gloriosa perficiens, Dominum glorificavit Jesum Christum postquam adscendit in cælum. Nam creditus est Christus natura Deus existere, per suum Spiritum virtutes efficiens. Ideoque dicebat: *de meo accipiet, & annunciabit vobis.* *Item Didymus in lib. II. de Spiritu Sancto contra errores Græcorum cap. IV.* [A. D. 372. Alexandriæ. Inter Opera B. Hieronymi edita Romæ A. D. 1571. tom. vi. pag. 308.]

Io. xvi. 14. Ibidem. Ib'd. 13. Io. xvi. 14.

III. *De eodem.*

D'st. eadem. C. xl. SAlvator, qui & veritas, ait: *Non enim loquetur a semetipso*, hoc est non sine me, & sine meo & sine Patris arbitrio, quia inseparabilis est a mea & Patris voluntate. *Et amplius*. Quia ex se non est, sed ex Patre, & ex me est. Hoc enim ipsum, quod consistit & loquitur, a Patre & a me ille est. *Ego veritatem loquor*, idest inspiro quæ loquitur, siquidem Spiritus veritatis est. *Dicere autem, & loqui* in Trinitate, non secundum consuetudinem nostram, qua ad nos sermocinamur & loquimur, accipiendum est; sed juxta formam incorporalium naturarum, & maximè Trinitatis, quæ voluntatem suam ingerit in corda credentium, & eorum cordibus inserit, qui eam digni sunt audire. *Et infra*. *Loqui* ergo Patrem & *audire* Filium, vel e contrario, Filio loquente audire Patrem, ejusdem naturæ in Patre, & in Filio, consensusque, significatio est. Spiritus sanctus, qui est Spiritus veritatis, & Spiritus sapientiæ, non potest audire, Filio loquente, quæ nescit, cum hoc ipsum sit, quod profertur a Filio, idest procedens Deus de Deo, Spiritus veritatis procedens a veritate, consolator manans de consolatore. Denique ne quis illum a Patris & Filii voluntate & societate discerneret, scriptum est: *Non enim a semetipso loquetur, sed sicut audiet, loquetur*. Cui simile etiam de se ipso Salvator ait: *Sicut audio & judico*. Et alibi: *non potest Filius facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientem*.

Io. xiv. 13. & xvi. 6. Io. xiv. 6. Io. xvi. 13. Io. v. 30. Ibid. 19.

RUBRICA. II

De incommutabilitate Divinæ naturæ. *Item ex Concilio Toletano* [viii. c. 2. A. D. 653. in Hispania, Concil. tom. vi. pag. 402. D.]

I. *Quod incommutabilis Deus quandoque sua mutat statuta.*

xxII. Q. iv. C. 22. INcommutabilis, idemque semper existens Deus sua natura, sæpe in sacris literis sua legitur mutasse promissa, & pro misericordia temperasse sententiam. Unde licet sit impassibilis, atque incommutabilis, crebro tamen ejus & juramenta leguntur, & pœnitentia, quæ sacris extant mysteriis adoperta. *Jurare* nempe Dei, est a seipso nullatenus ordinata convellere. Pœnitere vero, eadem ordinata, cum voluerit, immutare. Sicut enim per Hieremiam dicitur: *repente loquar adversus gentem, & adversus regnum, ut eradicem & destruam, & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, agam & ego pœnitentiam a malo, quod cogitavi, ut facerem ei.* Item *Augustinus*. [Imo Gratianus].

Hierem. xviii. 7.

II. *Quod comparatione divinæ immutabilitatis omnia creata mutabilia & varia esse dicuntur.*

De pœnit. dist. II. C. xlv. ante finem. SIcut ergo Dei comparatione, qui mutabilitatem nescit, omnis creatura vitiosa dicitur, quia mutabilitatis est capax, juxta illud: *non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens: & astra non sunt munda in conspectu ejus*; sic comparatione ejus creaturæ, quæ mutationem non recipit, omnis creatura, quæ permutatur, non vera, sed vana esse probatur. Unde *omnis homo mendax* dicitur, & *vanitati similis factus*. Hinc in Ecclesiaste: *cuncta, quæ sub sole sunt*, idest quæ temporum vicissitudinem reci-

Psal. cxlii. 2. Psal. cxv. 10. & cxliii. 4. Eccl. i. 1.

recipiunt, non tantummodo *vanitas*, quæ omni creaturæ, ratione mutabilitatis, ineſt; ſed etiam *vanitas vanitatum*, varietate permutationis, quam recipiunt, eſſe dicuntur.

Lib. I. Pars I, Tit. I. Rub. II.

RUBRICA, III

I. *De differentia præſcientiæ & prædeſtinationis Auguſtinus*. [Imo S. Proſper in *reſponſionibus* ad capitula Gallorum c. VII. in *Gallia* A. D. 426.]

PRædeſtinatio quoque Dei ſemper in bono eſt, qui peccatum ſola hominis voluntate commiſſum aut remittendum novit cum laude miſericordiæ, aut plectendum cum laude juſtitiæ. In malis autem operibus ſola præſcientia Dei intelligenda eſt, quia ſicut *præſcivit & prædeſtinavit* quæ ipſe fecit, & ut faceremus dedit, ita præſcivit tantum, non etiam prædeſtinavit quæ nec ipſe fecit, nec ut faceremus exegit. Hi autem, de quibus dicitur: *ex nobis exierunt, ſed non fuerunt ex nobis: ſi enim fuiſſent ex nobis, manſiſſent nobiſcum*; voluntate exierunt, voluntate ceciderunt, & quia præſciti ſunt caſuri, non ſunt prædeſtinati. Eſſent tamen prædeſtinati, ſi eſſent reverſuri, & in ſanctitate ac veritate manſuri: ac per hoc prædeſtinatio Dei multis eſt cauſa ſtandi, nemini cauſa labendi. *Item Auguſtinus*. [Imo Fulgentius ad Monymum lib. I. cap. XXVI. A. D. 510. in *Africa*.]

XXIII. Q. IV. C. XXIII.

Proſper C. XV.

I. Io. I. 19.

Proſper ad objectiones Vincentianas cap. XII. & ſub nomine Auguſtini ad articulos ſibi falſo impoſitos art. XII. c. XII.

II. *De eodem*.

VAſis iræ nunquam Deus redderet interitum, ſi non ſpontaneum inveniretur homo habere peccatum, quia nec Deus peccanti homini juſte inferret iram, ſi homo ex prædeſtinatione Dei cecidiſſet in culpam. *Item Auguſtinus*. [Imo Proſper in reſponſionibus ad capitula Gallorum c. VI.]

Eadem Q.

III. *De eodem*:

DE prædeſtinatione Dei ſive ad bonum ſive ad malum, in omnibus operari ineptiſſime dicitur, ut ad utrumque homines quædam neceſſitas videatur impellere, cum in bonis voluntas ſit intelligenda non ſine gratia, in malis autem voluntas intelligenda ſit ſine gratia. Cum vero aliquos a Deo traditos deſideriis ſuis, aut obduratos legimus, aut relictos magis in peccatis ſuis, hoc ipſos meruiſſe profiremur, quia talia eorum crimina præceſſerunt, ut ipſi ſibi pœnam debuerint, qua eis etiam ſupplicium verteretur in reatum. Atque ita non de judicio Dei querimur, quo deſerit meritos deſeri, & miſericordiæ ejus gratias agimus, qua liberat non meritos liberari. Vires itaque obedientiæ non ideo cuique ſubtraxit, quia receſſurum ab ipſa obedientia eſſe prævidit. *Item Gratianus*.

Eadem Q.

IV. *De eodem*.

NOn ergo neceſſitatem facit correctionis, vel obdurationis divina prædeſtinatio, ſeu præſcientia, cum boni per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali pereanr. Neque enim quia prædeſtinatio, ſeu præſrientia Dei falli non poteſt, neceſſario eveniunt quæ prædeſtinantur, vel præſciuntur; ſicut nec neceſſario prædeſtinantur vel præſciuntur quæ futura ſunt, ſed quia bona abſque ejus gratia, mala præter ejus ſcientiam evenire non poſſunt. Quamvis ergo convenienter dicatur: *hæc prædeſtinata ſunt*, vel *præſcita neceſſario evenient*, non tamen ideo abſolute verum eſt, ſed neceſſario eveniunt quæ prædeſtinata ſunt vel præſcita, quia hic neceſſitas refertur ad verum eventum, ibi ad intuitum divinæ præſcientiæ. Unde Auguſtinus: *duæ ſunt*, inquit, *neceſſitates, ſimplex una, veluti: neceſſe eſt, omnes homines eſſe mortales: altera conditionis, ut, ſi aliquem ambulare quis ſcit, eum ambulare neceſſe eſt*. Quod enim quiſque novit, id eſſe aliter ac notum eſt, nequit. Sed hæc minime ſecum illam ſimplicem trahit. Hanc enim neceſſitatem non propria facit natura, ſed conditionis adiectio. Nulla enim neceſſitas cogit incedere voluntate gradientem, quamvis eum tunc cum graditur, incedere neceſſarium ſit, Eodem ergo modo ſi quid providentia præſens videt, id neceſſe eſt eſſe, tametſi nullam naturæ habet neceſſitatem, ut quidem ea futura, quæ ex arbitrii libertate proveniunt, præſcientia contuetur. Hæc igitur ad intuitum relata divinum, neceſſaria fiunt per diſpoſitionem Divinæ notionis. Per ſe vero conſiderata, abſolutam naturæ ſuæ libertatem non deſerunt. Fient ergo procul dubio cuncta, quæ futura Deus prænoſcit, ſed eorum

Eadem Q.

Incertus auctor de prædeſtinatione Dei.

A 2 quæ-

Lib. I. Pars I. Tit. I. Rub. II.

quædam de libero proficiscuntur arbitrio, quæ quatenus eveniant, existendo tamen, naturam propriam non amittunt, quæ priusquam fierent, etiam non evenire potuissent. *Gregorius in dialogo*. [lib. I. c. IX. A. D. 593. *Romæ*.]

V. *Prædestinatio propriis meritis & Sanctorum precibus adimpletur*.

XXIII. Q. IV. C. XXI.

OBtineri nequaquam possunt quæ prædestinata non fuerint, sed ea, quæ Sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, ut ad hoc electi ex labore perveniant, quatenus postulando mereantur accipere quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare. *Augustinus lib. de Corrept. & gratia* [C. IX. §. 20. circa A. D. 427. in *Africa*.]

VI. *Quod prædestinati nunquam possunt nisi bene mori*.

De pænit. dist. IV. C. VIII.

NEc nos moveat, quod filiis suis quibusdam Deus non dat istam perseverantiam. Absit enim, ut ita sit, si de illis prædestinatis essent & secundum propositum vocatis Sanctis, qui vere sunt filii promissionis. *Idem*. [Ibidem §. 23. & c. XIII. §. 39.]

VII. *De eodem*.

Dist. eadem. *Jo. VI. 39. Jo. Ibid.*

QUemadmodum dicit ipse ad Patrem: *ut omne, quod dedisti mihi, non pereat, sed habeat vitam æternam*. Hi ergo Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam æternam. Ipsi sunt illi prædestinati, & secundum propositum vocati Sancti, quorum nullus perit, ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus, finit hanc vitam, quoniam sic est ordinatus, & ideo Christo datus, *ut non pereat sed habeat vitam æternam*. Ita *Aug. de Corrept. & grat.* [c. VII. §. 13.]

VIII. *De eodem*.

De pænit. dist. II. C. XXIV.

QUicumque ab illa originali damnatione ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium, quin procuretur eis Evangelium, cum audiunt, credunt, & in Fide, quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseverant. Et si quando exorbitent, correpti emendantur, & quidam eorum, etsi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt. *Item August. de Corrept. & grat.* [c. VII. §. 14. & 16. & cap. IX. §. 24.]

IX. *De eodem*.

Dist. eadem, C. XXV. *I. Tim.* II. 19. *Galat.* V. 6. *Dist. eadem* C. XXVI. & XXVII. *Rom.* VIII. 28.

FIrmum Dei fundamentum stat immobile, habens signaculum hoc. Scit Deus qui sunt ejus. Horum Fides, quæ per dilectionem operatur, profecto omnino non deficit, aut si qui sunt, quorum vita deficit, reparantur antequam vita finiatur ista, & deleta iniquitate, quæ intercurrerat, usque in finem perseverantiæ deputantur. *In eodem*. Nullus eorum ex bono in malum commutatus finit hanc vitam. *In eodem*. Talibus *Deum diligentibus omnia cooperantur* in bonum, usque adeo prorsus omnia, ut etiam si qui eorum deviant, aut exorbitant, etiam hoc ipsum facit eis proficere in bonum. *Item Idem*. [cap. VIII. §. 19.]

X. *De incomprehensibilitate divinorum judiciorum cum prædestinatione electorum & præscientia improborum*.

De pænit. dist. IV. C. VIII. *Rom.* XI. 33. *Sap.* IV. 11.

SI ex bono in malum deficiente bona voluntate, moriuntur, respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter & pie viverent, non tunc de vitæ hujus periculo rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum. Utrum hoc in potestate non habuit? An eorum mala futura nescivit? Nempe nihil horum, nisi perversissime atque insanissime dicitur. Cur ergo non fecit? Respondeant qui nos irrident, quando in talibus rebus exclamamus: *Quam inscrutabilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus!* Neque enim hoc non donat Deus quibus voluerit: aut vero scriptura illa mentitur, quæ de morte, velut immatura, hominis justi ait: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, & ne fictio deciperet animam ejus*. Cur ergo si tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non est

est *iniquitas*, nec *acceptio personarum*, & in cujus potestate est quandiu quisque in hac vita manet, quæ *tentatio* dicta est *super terram*? Sicut ergo coguntur fateri, *donum Dei* esse, ut finiat homo vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum; ita cur autem id aliis donetur, aliis non donetur, ignorant: ita donum Dei esse in bono perseverantiæ, secundum scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum, & cur aliquibus detur, aliis non detur, sine murmure adversus Dominum dignentur ignorare nobiscum. *Item Augustinus*, [tract. LXVIII. in Jo. c. XIV. §. 1, circa A. D. 413. in *Africa*. Sententia quidem est hujus capitis; sed ipsa verba sunt in Glossa ordinaria ad c. XIV. Jo.]

LIB. I. PARS I. TIT. I. RUB. III.
Rom. IX. 14. & XI. 11.
Iob. VII. 1.
Ephes. I. 8.

XI. *In prædestinatione duæ intelliguntur præordinationes sive duo effectus.*

UT enim ex præmissa auctoritate Apostoli datur intelligi, duæ sunt præordinationes, una, qua quisque præordinatur, hic ad justitiam & remissionem peccatorum percipiendam; altera, qua aliquis prædestinatur ad vitam æternam in futuro obtinendam. Harum effectus sunt præsens justificatio & futura glorificatio: quæ omnia in præmissa auctoritate convenienter distinguuntur. Prima enim prædestinatio, qua præordinatur ad præsentem justitiam, designatur, dum dicitur: *Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*: cujus effectus infra supponitur: in *qua gratificavit nos in dilecto filio suo*: Secunda præordinatio ibi ostenditur: *qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum*: cujus effectus præmittitur dum dicitur: *qui benedixit nos in benedictione*. Hæ duæ præordinationes, & earum effectus ita se habent, ut prima & ejus effectus natura præcedant, & lege consequendi inferantur. Si enim est aliquis præordinatus ad vitam, consequenter infertur: ergo est prædestinatus ad justitiam, & si consequitur vitam æternam, ergo est consequutus justitiam. Sed non convertitur. Unde multi participes sunt primæ præordinationis, & ejus effectus, ad quos secunda, vel ejus effectus minime pertinere probantur. Juxta hanc distinctionem intelligenda est auctoritas illa Johannis: *Ex nobis exierunt; sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Ex nobis*, inquit, *exierunt*, idest a nostra societate recesserunt, quia primæ præordinationis & ejus effectus nobiscum participes erant; sed non erant ex nobis, idest, secundæ præordinationis, & ejus scilicet effectus societatem nobiscum non inierant. *Item Augustinus de Correptione & gratia*. [c. IX. §. XX.]

De pœnit. dist. IV. C. XI.
Ephes. I. 4. 5. 6.
Io. I. II. 19.

XII. *Multipliciter dicuntur filii, scilicet præscientia Dei, aut secundum præsentem justitiam.*

PRæscientia Dei sunt filii Dei qui nondum sunt nobis, & sunt jam Deo: de quibus Evangelista ait Johannes: *Quia Jesus erat moriturus pro gente, nec tantum pro gente sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in unum*. Quod utique credendo, futuri erant per Evangelii prædicationem, & tamen antequam esset factum, jam filii Dei erant in memoriali Patris sui, inconcussa stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam, qui filii Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis, nec sunt tamen Filii Dei; de quibus ait idem Johannes: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Quod si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum*. Non ait, *ex nobis exierunt*, sed, quia *non manserunt nobiscum, jam non sunt ex nobis*; verum ait, *ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis*, hoc est & quando videbantur ex nobis, non erant ex nobis. Et tanquam ei diceretur: unde id ostendis? *quod si fuissent*, inquit, *ex nobis, permansissent utique nobiscum*. Filiorum Dei vox est. Johannes loquitur, in Filiis Dei loco præcipuo constitutus. Cum ergo *Filii Dei* dicunt de his, qui perseverantiam non habuerunt: *ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis*, & addunt: *quod si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*, quid aliud dicunt, nisi non erant filii Dei etiam quando erant in professione, & in nomine filiorum Dei? Non quia justitiam simulaverunt, sed quia in ea non permanserunt. Neque enim ait: nam si fuissent ex nobis, veram, non fictam justitiam tenuissent, utique nobiscum; sed: *si fuissent*, inquit, *ex nobis, permansissent utique nobiscum*. *Gratianus*.

De pœnit. dist. IV. C. VIII.
Io. XI. 52.
1. *Io.* II. 19.

XIII. *De eodem.*

FIlii Dei duobus modis appellantur. Dicuntur *Filii Dei* participatione hereditatis æternæ, sicut Johannes ait in Evangelio: *quotquot crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Et Apostolus in Epistola ad Romanos; *Expectatio creaturæ revelationem*

De pœnit. dist. IV. C. XII.
Io. I. 12.
Rom. VIII. 19.

nem filiorum Dei expectat. Et infra: *ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertate gloriæ filiorum*. Et infra. *Ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes*. Hinc etiam Augustinus eadem verba Apostoli exponens ait: *modo tantum creatura est, nondum filiorum forma perfecta*. Hoc ergo modo non sunt Filii Dei, nisi participes beatitudinis æternæ. In præsenti tamen dicuntur Filii tribus modis, vel prædestinatione tantum, sicut ij, de quibus Johannes ait: *ut filios Dei, qui erant dispersi*. Vel prædestinatione & spe æternæ beatitudinis, sicut illi, de quibus Dominus ait: *Filioli adhuc modicum vobiscum*; vel merito Fidei & præsentis justitiæ, non autem prædestinatione claritatis æternæ, sicut his, de quibus Dominus ait: *Si dereliquerint filii ejus legem meam & in judiciis meis non ambulaverint*. Hi ergo, de quibus in præsenti agitur, filii sunt merito Fidei & præsentis justitiæ, non autem sunt filii adoptionis æternæ.

Lib. I. Pars I. Tit. I. Rub. II. — Rom. VIII. 21, 23. — Aug. in Epist. ad Rom. c. LIII. — Io. XI. 52. — Io. XIII. 33. — Psal. LXXXVIII. 31.

XIV. *Scribi in libro vitæ, vel inde deleri, intelligitur dupliciter, secundum* Gratianum.

Diffiniendum est quid sit *scribi in libro vitæ*, vel de eodem *deleri*, secundum justitiam, quid secundum præscientiam. Secundum præscientiam *scribi*, est ad vitam præordinari, quod ab æterno factum est. Unde Apostolus in Epistola ad Ephesios: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo Jesu, sicut elegit nos in Christo ante constitutionem mundi, ut essemus sancti & immaculati, & in conspectu ejus in caritate. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum*. Similiter *secundum præscientiam deleri*, est ad mortem, non ad vitam præsciri: quod & ipsum ab æterno factum est. Unde Dominus in Evangelio: *qui credit in me, habet vitam æternam: qui autem non credit, jam judicatus est*. Hinc & Augustinus ait: *Novit Dominus qui sunt ejus. Ex his nemo seducitur. Nondum apparuit judicium, sed jam factum est*. Porro *secundum justitiam scribi*, est se auctore ea operari, quorum merito sit dignus æterna salute. Hunc duplicem modum scribendi in Evangelio Deus assignavit, dicens discipulis: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus dixissem vobis, quia vado parare vobis locum*. Iterum: *venio & accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis*. Dicens: *in domo Patris mei mansiones multæ sunt, si quominus dixissem vobis, quia vado parare vobis locum*, ostendit, eos, quibus loquebatur, scriptos in libro vitæ, prædestinatione. Subjiciens: *si abiero & preparavero vobis locum*, ostendit, illos adhuc esse scribendos operatione. Hinc & Augustinus in ejusdem loci explanatione ait: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Domus Dei, templum Dei, regnum cælorum sunt homines justi, in quibus sunt multæ differentiæ, & hæ sunt mansiones ipsius domus*. Hæ autem jam paratæ sunt in prædestinatione, sicut ait Apostolus: *Qui elegit nos ante constitutionem mundi* prædestinando, parando autem in operatione. Unde quos *prædestinavit, hos & vocavit*, secundum hoc dicitur: *fecit Deus quæ futura sunt*, idest quæ facturus erat. *Et infra*. Si quominus, confirmat esse, quia si non esset, dixisset: ibo & parabo, & prædestinabo. Sed quia ibi sunt, non est opus aliquid parare. Quia vero nondum sunt in operatione, addit: *& si abiero & preparavero*, abiens sed non relinquens. Parat, quia subtrahit se, & latet, ut sit Fides, quæ non est de visa re & inde est meritum fidei. Ex hac vivit justus & mundatur ei cor, dum peregrinatur & in ea desideratur, quod nondum habetur. Hæc est præparatio mansionis ejus, qui sic parat nos sibi & se nobis, ut maneat in nobis & nos in eo, quantum quisque erit particeps ejus plus vel minus pro diversitate meritorum. Et hæc est multitudo mansionum. Secundum justitiam deletur, quia gratia subtracta, ea operari permittitur, quibus æternam damnationem meretur. Hinc Propheta loquens ex persona Christi ait: *Deleantur de libro viventium*, hoc est subtrahatur eis gratia, qua subtracta, hi in profundum vitiorum, deinde in æternam damnationem præcipitantur. *Et cum justis non scribantur*, idest non apponatur eis gratia, qua fiant digni æterna salute.

De pœnit. dist. IV. c. VIII. §. Finis. — Eph. I. 3. 4. — Augustin. tract. XII. in Io. §. 12. & lib. XX. de Civit. Dei c. VII. §. 3. [circa A.D. 412. in Africa.] — De pœnit. Ibid. §. X. §. Porro. — Io. XIV. 2. — Tract. LXVIII. in Io. §. 1. circa A.D. 412. Ibid. — Io. XIV. 2. — Eph. I. 4. — Rom. VIII. 30. — Isa. XLV. 11. — Io. XIV. 3. — Psal. LXVIII. 29.

RU-

RUBRICA. IV

De neceſſitate Fidei catholicæ.

I. *Quod neceſſarium ſit Fidei Catholicæ regulas cuſtodire*. Hormiſda Papa. [Epiſt. 11. Epiſcopis Hiſpaniæ A. D. 519. Concil. tom. IV. pag. 1501. *Roma in Hiſpaniam*.]

PRima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire, & a conſtitutis patrum nullatenus deviare. *Item Auguſtinus*. [de Sermone Domini in monte, lib. I. C. V. §. 13. circa A. D. 393. in *Africa*.]

II. *Quod ubi Fides non eſt, juſtitia eſſe non valet.*

UBi ſana fides non eſt, non poteſt eſſe juſtitia, *quia juſtus ex fide vivit*. Neque ſchiſmatici aliquid ſibi ex iſta mercede promittant, quia ſimiliter ubi caritas non eſt, non poteſt eſſe juſtitia. *Dilectio enim proximi malum non operatur*. Quam ſi hæretici haberent, non dilaniarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia.

Habacuc. II. 4. Rom. I. 17. Rom. XIII. 10. Coloſ. I. 24.

III. *Fides catholica eſt, quæ in ſymbolo continetur, quam Romana tenet Eccleſia.* Item Hieronymus. [Epiſt. ad Damaſum, forte circa A. D. 378. e *Palæſtina Romam*.]

HÆc eſt fides, Papa Beatiſſime, quam in catholica Eccleſia didicimus, quamque ſemper tenuimus, in qua ſi minus perite, aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel malevolum, vel etiam non catholicum, ſed hæreticum comprobabit. *Item* Sancta Romana Eccleſia, quæ ſemper immaculata permanſit, Domino providente & beato Apoſtolo Petro opem ferente, in futuro manebit ſine ulla hæreticorum inſultatione, atque firma & immobilis omni tempore perſiſtet. *Item ad Neophytos Auguſtinus*. [Homilia III. forte circa A. D. 415. in *Africa*.]

XXIV. Q. I. c. XIV.

Hæc videntur ſumta ex epiſt. Marci Papæ ad Athanaſium.

IV. *Quid de Fide catholica explicite credere communiter teneantur omnes fideles.*

PRima igitur & ſecunda prædicatione de iis tantum loquuti ſumus, quæ vobis priuſquam ad fontem ſanctum veniretis, juxta catholicæ Eccleſiæ inſtituta tradidimus. *Et infra*. In hoc ergo fonte antequam vos toto corpore tingeremus, interrogavimus: *Credis in Deum Patrem omnipotentem.* Reſpondiſtis. *Credo*. Rurſus interrogavimus: *Credis & in Jeſum Chriſtum filium ejus, qui natus es de Spiritu Sancto ex Maria Virgine?* Reſpondiſtis ſimiliter: *Credo*. Iterum interrogavimus: *Credis in Spiritum Sanctum?* Reſpondiſtis ſimiliter: *Credo*. Hoc autem fecimus juxta Domini Jeſu Chriſti Salvatoris imperium, qui cum ad Patrem in cælum aſcenderet, diſcipulis ſuis, ideſt Apoſtolis mandavit dicens: *euntes docete omnes Gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*. Item quod autem interrogavimus: *Credis ſanctam Eccleſiam, remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem?* Non eo modo interrogavimus, ut quomodo in Deum creditur, ſic in Eccleſiam ſanctam & catholicam, quæ propterea ſancta & catholica eſt, quia recte credit in Deum? Non ergo diximus, ut in Eccleſiam, quaſi in Deum crederetis. Sed intellige nos dicere, & dixiſſe, ut in Eccleſia ſancta & catholica converſantes, in Deum crederetis, Crederetis reſurrectionem carnis, quæ futura eſt.

De Conſec. IV. Diſt. c. LXXIII.

Matth. XXVIII. 19.

Ex Concilio Carthaginenſi IV, cui interfuit Auguſtinus [Cap. I. A. D. 398. in *Africa* Concil. to. II. pag. 1198.]

V. *Quid de Fide catholica majores, ſcilicet Prælati Eccleſiæ, credere teneantur explicite.*

QUi Epiſcopus ordinandus eſt, antea examinetur, ſi natura fuerit prudens, ſi docibilis, ſi moribus temperatus, ſi vita caſtus, ſi ſobrius, ſi ſemper ſuis negociis cavens, ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi literatus, ſi in Lege Domini inſtructus, ſi in ſcripturarum ſenſibus cautus, ſi in dogmatibus Eccleſiaſticis exercitatus, & ante omnia ſi fidei documenta verbis ſimplicibus aſſerat, ideſt Patrem & Fi-

Diſt. XXIII. c. I.

Lib. I. Pars I. Tract. Rub. V. Filium, & Spiritum Sanctum, unum Deum esse confirmans, totamque Trinitatis unitatem, deitatem coessentialem, & consubstantialem & coæternam & coomnipotentem prædicans; si singulas quasque in Trinitate personas plenum Deum, & totas tres personas unum Deum; si incarnationem divinam non in Patre, neque in Spiritu Sancto factam, sed in Filium tantum credat, ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, Deus verus ex Patre esset, & verus homo ex matre, carnem ex matris visceribus habens, & animam humanam rationalem similiter in eo utriusque naturæ, idest Deus & homo, una persona, unusque Filius, unus Christus, unus Dominus, creator omnium, quæ sunt, & auctor & rector, & Deus cum Patre & cum Spiritu Sancto omnium creaturarum: qui passus sit pro salute nostra vera carnis passione, mortuus vera corporis sui morte, resurrexerit vera carnis suæ receptione, & vera animæ reassumptione, in qua veniet judicare vivos & mortuos. Quærendum est etiam ab eo, si novi & veteris Testamenti, idest legis & prophetarum & Apostolorum unum eundemque credat auctorem, & demum vivos ac mortuos judicaturum; & si Diabolus non per conditionem, sed per arbitrium sit factus malus. Quærendum & ab eo, si credit hujus, quam gestamus carnis, & non alterius resurrectionem, si credit judicium futurum & recepturos singulos pro his, quæ in hac carne gesserunt, vel pœnas vel præmia; si nuptias non prohibeat, si secunda matrimonia non damnet, si carnium perceptionem non culpet, si pœnitentibus reconciliatis communicet, si in Baptismate peccata omnia, idest tam illud originale peccatum contractum, quam illa, quæ voluntarie admissa sunt, dimittantur; si extra Ecclesiam catholicam nullus salvetur. Cum in his omnibus examinatus, inventus fuerit plene instructus, tunc cum consensu clericorum & laicorum, & conventu totius provinciæ Episcoporum, maximeque metropolitani vel auctoritate vel præsentia, ordinetur Episcopus. Suscepto in nomine Christi Episcopatu, non suæ declarationi, nec suis moribus, sed his Patrum definitionibus acquiescat, *Ex Concilio Agathensi* [Can. xiii. Concil. tom. iv. pag. 1388. A. D. 506. in Gallia.]

VI. *Quod symbolum Fidei est publice in Ecclesia laicis prædicandum.*

De consec. dist. iv. Cap. ... SYmbolum etiam placuit, ab omnibus Ecclesiis una die, idest ante VIII. dies Dominicæ Resurrectionis, publice in Ecclesia competentibus prædicari.

RUBRICA. V

De quorundam errorum in Fide catholica & superstitionum anathematizatione.

I. *Anathematizantur in Gangrensi Concilio qui occasione divini cultus asserebant, subtrahenda esse necessaria parentibus* [Can. xvi. Concil. tom. ii. pag. 416. circa A. D. 324. in Paphlagonia.]

Dist. xxx. c. 1. SI qui filii parentes, maxime fideles, deseruerint occasione divini cultus, hoc justum esse judicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum in eis venerentur quod fideles sunt, anathema sint. *Item* [Ibid. can. xvii.]

II. *Anathematizantur feminæ laicæ, comam sibi amputantes, asserentes ita Christianæ religioni convenire.*

Ibidem, c. 2. QUæcumque mulier, religioni judicans convenire, comam sibi amputaverit, quam Deus ad velamen ejus, & ad memoriam subjectionis illi dedit, tanquam resolvens jus subjectionis, anathema sit. *Item* [Ibid. can. xiv.]

III. *Anathematizantur qui detestantur conjugia;*

Ibidem c. xi. SI quæ mulier, derelicto viro, discedere voluerit, soluto vinculo conjugali nuptias condemnando, anathema sit. *Item* [Ibid. can. x.]

IV. *De eodem.*

Ibidem, c. iv. SI quis propter Deum virginitatem professus, in conjugio positos per arrogantiam vituperaverit, anathema sit.

V. *De*

V. *De eodem*. [Ibid. can. IX.]

SI quis vel virginitatem, vel continentiam professus, tanquam abominabiles, nuptias judicat, & non propter hoc solum, quod continentiæ & virginitatis bonum, sanctum propositum sit, anathema sit. *Item* [Ibid. can. XIII.] *Dist. XXX. C. V.*

VI. *Anathematizantur feminæ quæ perversa intentione veste utuntur virili*.

SI qua mulier suo proposito utile judicans, ut virili veste utatur, & propter hoc viri habitum imitetur, anathema sit. *Item* [Ibid. can. XVIII.] *Ibid. C. VI.*

VII. *Anathematizantur qui die Dominico, in illius contemtum, aut aliqua superstitione, jejunant*.

SI quis, tamquam hoc continentiæ convenire judicans, die Dominico jejunaverit in ejusdem diei contemtum, anathema sit. *Item* [Ibid. can. XIX.] *Ibid. C. VII.*

VIII. *Anathematizantur quidam superbi, qui singularitatem abstinentiæ sectantes, communia damnant jejunia Ecclesiæ*.

SI quis eorum, qui in proposito sunt continentiæ, propter necessitatem corporalem superbiat, & jejunia, communia totius Ecclesiæ, putaverit contemnenda, perfectam in sua conscientia judicans rationem, anathema sit. *Item* [Ibid. can. XX.] *Ibid. C. VIII.*

IX. *Anathematizantur qui Ecclesias sanctorum martyrum damnantes, oblationes & festivitates sanctorum docent contemnendas*.

SI quis per superbiam, tanquam perfectum se existimans, conventus, qui per loca & basilicas sanctorum martyrum fiunt, vel accusaverit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasque Sanctorum contemnendas, anathema sit. *Item* [Ibid. can. V.] *Ibid. C. IX.*

X. *Anathematizantur qui Ecclesiam contemnunt, & docent domum Dei contemtibilem esse debere*.

SI quis docet, domum Dei contemtibilem esse debere, & congregationes, quæ in ea fiunt, anathema sit. *Item* [Ibid. can. VI.] *Ibid. C. X.*

XI. *Anathematizantur qui Ecclesiasticas functiones contemnentes, sine consensu & auctoritate Episcopi Ecclesias sibi fabricant*.

SI quis extra Ecclesiam privatim populos congregans contemnat Ecclesiasticas sanctiones, & ipsam Ecclesiam apud se sine consilio Episcopi cum presbytero agat, anathema sit. *Item*. [Ibid. can. I.] *Ibid. C. XI.*

XII. *Anathematizantur nuptias damnantes*.

SI quis nuptias in accusationem duxerit, & mulierem fidelem ac religiosam cum viro suo dormientem abominandam crediderit, aut etiam accusandam, tanquam non posse conjugatos in domum Dei ingredi, anathema sit. *Item* [Ibid. can. II.] *Ibid. C. XII.*

XIII. *Anathematizantur qui absolute damnant fideles, carnes comedentes*.

SI quis carnem manducantem ex fide cum religione præter sanguinem & idolo immolatam & suffocatam, crediderit condemnandum, tanquam spem non habentem, qui eam manducat, anathema sit. *Item* [Ibid. can. XV.] *Ibid. C. XIII.*

XIV. *Anathematizantur parentes, qui filios alere negligunt.*

1. *Dist.* xxx. C. xiv.

SI quis reliquerit proprios filios, & non eos aluerit, &, quod pietatis est, necessaria non præbuerit, sed sub occasione continentiæ negligendos putaverit, anathema sit. *Item.* [Ibid. can. xii.]

XV. *Anathematizantur quidam, qui ita in pallio, quo utebantur, justitiam ponebant, ut utentes alia communi veste, dicerent non posse salvari.*

Ibid. C. xv.

SI quis virorum putaverit sancto proposito, idest continentiæ, convenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo justitiam habiturus, & reprehendat vel judicet alios, qui cum reverentia birris utuntur, & alia veste communi, quæ in usu est, anathema sit. *Item.* [Ibid. can. ultimo.]

XVI. *Quæ intentio fuerit primum in determinatione præfatorum canonum.*

Ibid. C. xvi.

HÆc autem scripsimus non abiicientes eos, qui in Ecclesia Dei secundum Scripturas propositum sanctum continentiæ eligunt, sed eos, qui suscipiunt habitum ejus, & in superbiam efferuntur adversus eos, qui simplicius vivunt. Sed hos condemnamus, qui extollunt se adversus Scripturas, & Ecclesiasticos canones, & nova introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum castitate & religione, Deo acceptissimam dicimus, & renunciationem sæcularium negociorum, atque actuum cum humilitate approbando, laudamus, & nuptiarum vinculum, quod secundum castitatem perdurat, honoramus, & divites cum justitia & bonis operibus non abiicimus. *Item ex Concilio Martini Papæ.* [Imo ex collectione Canonum Martini Bracarensis cap. lvii. circa A. D. 572. Concil. tom. V. pag. 912. in *Hispania*.]

XVII. *De eodem.*

1. *Dist.* xxx. C. xvii.

SI quis presbyter propter publicam pœnitentiam a sacerdote acceptam absque aliqua necessitate, die Dominica pro quadam religione jejunaverit, sicut Manichæi, anathema sit. Similiter quia, quod ab Apostolis traditum est, canon tenet antiquus, placuit, ut per omnes Dominicas & per omnes dies Paschæ usque ad Pentecosten, non prosternanr se in oratione causa humilitatis, sed recto vultu ad Dominum, orationis fungantur officio, quia in his diebus gaudium Resurrectionis Domini celebramus. Si quis etiam non pro abstinentia, sed pro execratione escarum a carne abstineat, placuit sancto Concilio, ut prægustet, & sic si vult abstinere, abstineat. Si autem spernit, ita ut olera cocta cum carnibus non deguster, iste non obediens, nec suspicionem hæresis a se removens, deponatur de ordine clericatus. *Ex Concilio Milevitano* II. *cui interfuit Augustinus, & Anselmus Romanæ Ecclesiæ legatus contra Pelagianos.* [Can. I. A. D. 416. in *Numidia* Concil. tom. II. pag. 1518.]

XVIII. *Anathematizantur dicentes, quod Adam non merito peccati sed necessitate naturæ moriturus erat.*

De Consec. dist. iv. C. cliii.

PLacuit ergo omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta Synodo, constituere hæc quæ in præsenti Concilio definita sunt, ut quicumque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit. *Item* [Ibidem can. II.]

XIX. *Anathematizantur dicentes, parvulos non culpam originalem, sed solum pœnam a parentibus contrahere.*

Ibid. C. cliii.

PLacuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem peccatorum eos non baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur; unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: *per unum hominem intravit peccatum in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt*, nisi quemadmodum Ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter

pter hanc enim regulam Fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione traxerunt. *Item*. [Ibid. can. III.]

Lib. I. Pars. I. Tit. I. Rub. V.

XX. *Anathematizantur dicentes, gratiam ad solam remissionem peccatorum valere, & non præbere adjutorium, ne iterentur.*

PLacuit, ut quicunque dixerit, gratiam Dei, qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit. *Item*. [Ibid. can. IV.]

Ibid. C. CLIV.

XXI. *Anathematizantur dicentes, per gratiam solam nobis dari intellectum agendorum, sed non efficaciam bene operandi.*

QUisquis dixerit, eandem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere debeamus, aut valeamus, anathema sit. *Item*. [Ibid. can. V.]

Ibid. C. CLV.

XXII. *Anathematizantur dicentes, sine gratia posse meritorie impleri divina præcepta.*

PLacuit, ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam ut si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine illa implere mandata divina, anathema sit. *Item Beda in lib. de temporibus* [c. 65. circ. A.D. 726. in Anglia.]

Ibid. C. CLVI.

XXIII. *Alii errores plures leguntur anathematizati, sicut Arii, Macedonii, Nestorii, Eutychetis, Theodori Mopsvesteni, Macarii Antiocheni, & sociorum ejus.*

PRima autem Synodus Nicæna CCCXVIII. patrum contra Arium Alexandrinum presbyterum, qui tres inæquales gradus in Trinitate asserebat, Patrem scilicet majorem, filium minorem, Spiritum sanctum creaturam, temporibus Constantini Principis & Silvestri Papæ Romani, Macarii Hierosolymitani, Alexandri Alexandrini, qui, condemnata eadem hæresi, statuere canones XX. quorum auctor maxime præfatus Alexander Episcopus fuit.

1. *Parte Dist.* XVI. *C.* X.
A.D. 325. *Apud Labbeum Concil. tom.* II. *pag.* 27.

Secunda in Constantinopoli CL. patrum contra Macedonium Constantinopolitanum Episcopum, qui negabat, Spiritum Sanctum Deum esse, temporibus Gratiani & Theodosii Principum, Damasi Papæ Romani, Cyrilli Hierosolymitani, Nectarii Alexandrini, qui condemnata præfata hæresi, statuerunt canones tres, quorum auctor maxime beatus Nectarius Constantinopolitanus Episcopus fuit.

A.D. 381. *Concil. tom.* II. *pag.* 953.

Tertia in Epheso CCC. patrum contra Nestorium Constantinopolitanum Episcopum, qui dicebat, Beatam Virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Divinitatis, temporibus Theodosii Imperatoris junioris, Cælestini Papæ Romani, Juvenalis Constantinopolitani Episcopi, Cyrilli Alexandrini, qui XV. capitula contra Nestorii blasphemias, totidemque canones, auctore eodem sancto Cyrillo, anathematizando conscripserunt.

A.D. 431. *Concil. tom.* III. *pag.* 511.

Quarta in Calchedone DCXXX. patrum contra Eutychetem Constantinopolitanum Abbatem, qui asserebat, Christum post humanam assumtionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo divinam naturam permanere, temporibus Marciani Principis, Leonis Papæ Romani, Juvenalis Hierosolymitani, Anatolii Constantinopolitani, qui condemnata præscripta hæresi, statuerunt canones XXVII. quorum auctor maxime idem sanctus Anatolius Constantinopolitanus Episcopus fuit.

A.D. 451. *Concil. tom.* IV. *pag.* 755.

Quinta in Constantinopoli contra Theodorum Mopsvestenum & omnes hæreticos: qui Theodorus dicebat, aliud esse Deum Jesum, & aliud Christum: & Sanctam Virginem negabat, genitricem Dei fuisse, temporibus Justiniani Principis, Vigilii Papæ Romani, domni Antiocheni, Eutychetis Constantinopolitani, qui XIV. capitula anathematizando scripserunt contra Theodori & sociorum ejus blasphemias.

A.D. 555. *Concil. tom.* V. *pag.* 568.

Sexta in Constantinopoli CL. Patrum contra Macarium Antiochenum Episcopum, & socios ejus, qui unam voluntatem & operationem in Christo falsa suspicione adstruebant, temporibus Constantini Principis, Agathonis Papæ Romani, Georgii Constantinopolitani, qui condemnata hæresi præfata anathematizando scripserunt IX. capitula interius annexa.

A.D. 680. *Concil. tom.* VI. *pag.* 1009.

TITULUS. II
De Angelis
RUBRICA. I
De perfectione Angelicæ naturæ.

I. *Quod Angelus præ ceteris creaturis imagine divinitatis fuit insignitus.*
S. Gregorius. [Moral. lib. xxxii. cap. xxiii. §. 47. A. D. 590. Romæ.]

De Pœnit. Dist. II. c. xlv. Ezech. xxviii. 12.

RUrsus per prophetam dicitur: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis Paradisi Dei fuisti.* Multa enim de ejus magnitudine locutus, primo verbo cuncta complexus est. Quid nanque boni non habuit qui *signaculum Dei similitudinis* fuit? De sigillo quippe anuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo eodem essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinem Dei creatus sit, Angelo tamen, quasi majus aliquid tribuens, non eum ad similitudinem Dei conditum, sed ipsum *signaculum* Dei similitudinis dicit: ut quo subtilior est in natura, eo in illo similitudo Dei plenius credatur expressa. *Argumentatio Gratiani.*

II. *Quod Angelus malus creatus est bonus & perfectus decore virtutum.*

Dist. ead. cap. xliv. §. 1.

FUit enim in veritate conditus, sed dum de se superbiendo præsumsit, ab ea alienus factus est. In veritate autem quomodo creatus perhibetur, si sine dilectione sui conditoris creatus esse probatur? Aut quomodo bonus a Deo conditus asseritur, si nihil divinæ dilectionis in sui creatione accepit? Quomodo ante superbiæ motum sine vitio extitit, si conditorem suum nullatenus dilexit? Aut quomodo par, sive excellentior ceteris creaturis dicitur, si nonnullis eorum in Dei amore conditis, hic ab ejus dilectione vacuus factus est? Unde autem hæc distantia inter bonos & malos Angelos præcessit, si ex creante injustus videtur Deus, qui ante peccatum infert pœnam, vel qui hoc punit, quod creando infudit? Si autem non ex creante, cur non ex traduce restat, ut ex propriæ libertatis arbitrio vitium superbiæ in angelicam naturam processerit? Bona ergo condita est, quæ suo vitio a bono in malum commutata est. Sed quomodo bona esse potuit, si dilectione penitus caruit? Neque enim Angelus nobis similis factus est, quos usque ad certum tempus ætatis infirmitas gravat, ut neque virtus, neque vitium ullum locum in nobis obtineat. Accepit ergo dilectionem in sui creatione, sicut & ceteri, de quibus dicitur: *Angelicæ virtutes, quæ in Dei amore perstiterunt.* Non ait: *quæ Deum diligere cœperunt*, sed *quæ in ejus amore perstiterunt*: quæ ex creatione diligere cœperunt, ut principium divinæ dilectionis omnibus credatur esse commune. *Item* Gratianus. [ex Gregorio Ibid. Lib. xxxii. cap. xxiv. §. 51.]

Gregor. Moral. lib. xxvii. cap. xxxix. al. xxiv. §. 65.

III. *Quod primus Angelus inter peccantes, fuit supremus inter omnes.*

De Pœnit. Dist. II. C. xlv. Job. xl. 10. Ezech. xxxi. 8. 9. Isa. xiv. 8.

PRincipium enim, inquit Beatus Gregorius, viarum Dei, *Behemoth* dicitur, quia nimirum cum cuncta creans ageret, hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit. Hujus primatus eminentiam conspicit Propheta cum dicit: *cedri non fuerunt altiores illo in Paradiso Dei. Abietes non adæquaverunt summitatem ejus, & platani non fuerunt æquales frondibus illius. Omne lignum Paradisi Dei non est assimilatum illi & pulchritudini ejus, quoniam speciosum fecit eum in multis, condensisque frondibus.* Quid namque accipi in *cedris*, & *abietibus* & *platanis* potest, nisi illa virtutum cælestium proceræ celsitudinis agmina in æternæ lætitiæ viriditate plantata, quæ quamvis excelsa sint condita, huic tamen nec prælata sunt, nec æquata? Qui *speciosus factus in multis, condensisque frondibus* dicitur, quia prælatum ceteris legionibus tanta illum specie pulchriorem reddidit, quanta ei supposita Angelorum multitudo decoravit. Ista arbor in *Paradiso* Dei, tot quasi condensas frondes habuit, quot sub se positas supernorum spirituum legiones attendit. Qui & idcirco peccans, sine venia damnatus est, quia magnus sine comparatione fuerat creatus. *Item Gregorius* [cap. xxiii. §. 48.]

IV. *De eodem.*

De Pœnit. Dist. II. C. xlv. §. 2. Ezech. xxviii. 13.

DE cujus illic adhuc descriptione subiungit: *aurum opus decoris tui & foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt.* Aurum opus extitit decoris ejus, quia sapien-

pientiæ claritate canduit, quam bene creatus accepit. *Foramina* vero idcirco in lapidibus fiunt, ut vinculati *auro*, in ornamenti compositione jungantur, & nequaquam a se dissideant, quos interfusum *aurum* impletis *foraminibus* ligat. Hujus ergo lapidis in die conditionis suæ *foramina* præparata sunt, quia videlicet capax caritatis est conditus, quasi repleri voluisset, stantibus Angelis, tanquam positis in regis ornamento lapidibus potuisset inhærere. Si enim caritas auro sese penetrabilem præbuisset, sanctis Angelis sociatus in ornamento, ut diximus, regio, lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste *foramina*, sed superbiæ vitio, caritatis *auro* non sunt repleta; namque idcirco ligantur *auro*, ne cadant. Idcirco iste cecidit; quia etsi perforatus, manum artificis amoris vinculo ligari contemsit. Nunc autem ceteri lapides, qui hic similiter fuerant perforati, penetrantes se invicem, caritate ligati sunt: atque hoc in munere isto cadente meruerunt, ut nequaquam jam de ornamento regio cadendo, solvantur. Item Gregorius [Ibid.]

Lib. I. Part. I. Tit. II. Rub. II. & III.

V. *De eodem*.

HUjus principatus celsitudinem adhuc idem Propheta intuens adjungit: *Tu Cherub extentus & protegens, & posui te in monte sancto Dei: in medio lapidum ignitorum ambulasti*. Cherub quippe plenitudo scientiæ interpretatur; & idcirco iste *Cherub* dicitur, quia transscendisse cunctos scientia non dubitatur. Qui *in medio ignitorum lapidum* ambulavit, quia inter Angelorum corda, caritatis igne succensa, clarus gloria conditionis extitit, quem bene *extentum* ac *protegentem* dicit. Omne enim, quod extenti protegimus, obumbramus. Qui comparatione claritatis suæ obumbrasse ceterorum claritatem creditur, ipse fuisse *extentus & protegens* reperitur. Reliquos enim quasi obumbrando operuit qui eorum magnitudinem excellentia majore transscendit. Quod ergo illic *speciosus in multis frondibus*, quod illic *signaculum similitudinis*, quod illic *Cherub*, quod illic *protegens* dicitur; hoc hic voce Dominica *Behemoth* iste *viarum Dei principium* vocatur. De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, & quæ amisit, insinuat, ut homini ostendat quid ipse, si superbiat de electionis suæ culpa, passurus sit, si feriendo illi parcere noluit, quem creando in gloria tantæ claritatis elevavit. Consideret ergo homo elatus quid in terra mereatur, si prælatus Angelis in cælo, de cælo in terram prosternitur. *Gregorius* [Ibid. cap. XXIII. Homil. XXXIV. in Evangel. §. 7.]

De Pœnit. Dist. II. C. XLV. §. I.
Ezech. XXVIII. 14.

RUBRICA . II

De distinctione Angelorum.

I. *Quod novem sunt ordines Angelorum*.

HInc est, quod primatus ejus potentiam adhuc insinuans, idem propheta subjungit: *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum: Sardius, Topazius & Jaspis, Chrysolithus & Onyx, & Berillus, Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus*. Novem dixit genera lapidum, quia nimirum novem sunt ordines Angelorum. Nam cum per sacra eloquia Angeli, Archangeli, Throni, & Dominationes, Virtutes, Principatus, Potestates, Cherubim, atque Seraphim aperta narratione memorantur, supremorum civium quantæ sint distinctiones ostenditur.

Ibid. §. I.
Ezech. XXVIII. 13.

RUBRICA . III

De lapsu Angeli.

I. *De casu Diaboli*.

CEcidit Lucifer, qui mittebat *Ur* ad universas nationes: & ille, qui in Paradiso deliciarum inter XII. nutritus est lapides, vulneratus a morte, demum ad Inferna descendit. Unde & Salvator in Evangelio, *videbam*, inquit, *Sathanam quasi fulgur de cælo cadentem*. Sed si altissima illa sublimitas cecidit, quis cadere non possit? Si in cælo ruinæ, quanto magis in terra?

Ibid.
Isai. XIV. 12.
Luc. X. 18.

RUBRICA . IV
De vigili ſtudio malorum Angelorum adverſus genus humanum.

I. *De ſtudio Diaboli ad perturbandum genus humanum.*

Alexander Papa [epiſt.III.Iſidoriana, Concil.to.I. pag.550.]

III. Q.I. c. I. — I. Petr. V. 8.

NUlli dubium eſt, quia boni a malis ſemper perſequuntur, & tribulantur propter quod nos oportet humiliari ſub potenti manu Dei, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nam diabolus non ceſſat *circumire quærens quem devoret* & quærere quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in ſervitio Salvatoris, eique familiares invenerit. Familiares dico eos, quos ſacrari & in ordine Apoſtolatus conſtitui Deus voluit. Ipſi enim pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia ſuis precibus & oblationibus ea delent, atque conſumunt. *Et infra*. Joannes Papa [VIII] probat ſcribens Iſaac Syracuſano Epiſcopo [forte Lingonenſi A.D. 876. *Roma in Galliam*.]

II. *De eodem.*

XVI. Q. II. c. I.

HAbet hoſtis noſter mille nocendi modos, nec ignoramus aſtutiam ejus. Conatur namque a principio ruinæ ſuæ unitatem Eccleſiæ reſcindere, caritatem vulnerare, ſanctorum operum dulcedinem invidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus evertere & perturbare. Dolet enim ſatis & erubeſcit, caritatem, quam in cælo nequivit habere, homines conſtantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet, quantum fragilitati noſtræ conceditur, omnes aditus nocendi, ejus verſutiæ muniamus, ne mors ingrediatur per portas noſtras.

TITULUS . III
De homine.

RUBRICA . I
De nobilitate creationis.

I. *Homo imagine & ſimilitudine Dei inſignitus, fuit creatus.*

Auguſtinus in Quæſtionibus veteris & novi Teſtamenti. [Imo Hilarius diaconus cap. CVI. circa A.D. 380.]

XXXIII. Q. V. c. XIII. — Gen. I. 26. — I. Cor. II. 7.

HÆC imago Dei eſt in homine, ut unus factus ſit homo, ex quo ceteri oriantur, habens imperium Dei, quaſi vicarius ejus, quia unius Dei habet imaginem, ideoque mulier non eſt facta ad imaginem Dei. Sic enim dicit: *& fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum*. Auguſtinus. [Imo Ambroſius Exameron lib. VI. cap. VII. circa A.D. 389. *Mediolani*.]

II. *De eodem.*

De Pœnit. Diſt. II. c. XXXV.

ILla anima à Deo pingitur, quæ habet in ſe virtutum gratiam renitentem, ſplendoremque pietatis. Illa anima bene picta eſt, in qua elucet divinæ operationis effigies. Illa anima bene picta eſt, in qua eſt ſplendor gloriæ & paternæ imago ſubſtantiæ. Secundum hanc imaginem ante peccatum depictus fuit Adam, ſed ubi lapſus eſt, depoſuit. *Auguſtinus*. [Imo Ambroſius Epiſt. XLIII. ad *Sabinum*, §. XIV. A.D. 390. Ibid.]

III. *Homo gratia & virtutibus adornatus fuit creatus,*

Ibid. c. XXXIV.

PRimus homo recens Dei opus erat, confabulator aſſiduus, qui ſanctorum Angelorum complantatus erat virtutibus.

IV. *Argumentatio Gratiani, quod primus homo creatus fuit in caritate.*

Ibid. c. XXX.

ADam ergo cum in virili ætate a Domino creatus ſit, antequam a Diabolo tentaretur, dum de latere ejus uxor formaretur, dum in extaſi raptus angelicæ curiæ intereſſet, dum evigilans, futura Chriſti & Eccleſiæ Sacramenta vaticinabatur, aut caritatem aut odium habebat. Si autem odium habebat, non fuit diabolus auctor noſtri peccati. Item ſi ſine caritate a Deo creatus eſt, ejus ſimilitudinem nequaquam ſui creatione accepit. Item ſi ſine caritate creatus eſt, juſtus & innocens a Deo factus non eſt, crea-

creatura namque rationis capax & liberi arbitrii, justitiæ & innocentiæ sine caritate particeps esse non potest. Colligitur ergo, quod Adam antequam peccaret, caritatem habuit, sine qua justus & innocens esse non potuit. Unde Augustinus in Genesi ad literam: *quomodo renovari dicimur, si non recipimus quod perdidit primus homo? Hoc plane recipimus, quia justitiam, ex qua per peccatum lapsus est homo.*

LIB. I. PARS II. TIT. I. RUBR. I.

Lib. VI. cap. XXIV. §. 35.

RUBRICA.II
De lapsu primi hominis.

I. *Qualiter homo suggestione Diaboli, virtutibus exutus fuit.*

Ambrosius [Imo ex verbis Sermonis II. Augustino adscripti in concione ad Cathecumenos circa A.D. 410. in *Africa*]

PRinceps vitiorum omnium dum vidit Adam ex humo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, caritate splendidum, primos parentes illis donis ac tantis bonis expoliavit pariter ac peremit, namque cum homini abstulisset pudicitiam & continentiam suo dominio eum subjugavit, *& paulo post*: Adam amissa temperantia, intemperans factus est, perdita caritate, malus inventus est. *Item Ambrosius* ad Sabinum: *Quando Adam solus erat, non est prævaricatus, quia mens ejus adhærebat Domino.* Item Gregorius. [Lib. VI. Epist. V. circa A. D. 600. *Romæ*.]

Ibidem cap. XXXII.

Lib. VI. Epist. 41. & in nov. edit. 49. & 2. circa A.D. 390.

II. *De eodem.*

ADam primus homo pro peccato de Paradiso ejectus est, hoc est: quia nobilitatem Dei a se dejecit, nobilitate loci privatur.

Dist. XL. C. XI.

PARS.II.LIBRI.I
De toto corpore Ecclesiæ militantis & varietate membrorum & officiorum in eo.

TITULUS.I
De Ecclesia catholica sive universali dicta.

RUBRICA.I
De unitate Ecclesiæ, extra quam non est salus hominibus.

I. *Extra unitatem Ecclesiæ Spiritus Sanctus non accipitur.*

LOquitur Dominus ad Petrum: *Ego dico tibi, quod tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Super unam ædificabat Ecclesiam, & quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat & dicat: *Sicut misit me Pater & ego mitto vos: accipite Spiritum Sanctum*; tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique ceteri Apostoli, quod Petrus fuit, pari consortio præditi, & honoris & potestatis. Sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Christi una monstretur: quam unam Ecclesiam in Cantico quoque Canticorum Spiritus Sanctus ex persona Christi Domini designat, & dicit: *una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ electa genitrici suæ.* Hanc Ecclesiæ unitatem & beatus Apostolus Paulus docet, & Sacramentum unitatis ostendit, dicens: *Unum corpus & unus spiritus; una spes vocationis nostræ, unus Dominus, una Fides, unum baptisma, unus Deus.* Quam unitatem tenere firmiter & vindicare debemus, maxime nos Episcopi, qui in Ecclesia præsidemus, ut Episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. Nemo fraternitatem fallat, nemo Fidei veritatem perfida prævaricatione corrumpat. Episcopatus unus est, cujus singularis in solidum pars tenetur: & Ecclesia una est, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur. Quomodo multi radii sunt, sed unum lumen, & rami arboris multi sunt, sed robur unum tenaci radice fun-

XXIV. Q. I. C. XVIII.

Matth. XVI. 18.

Io. XX. 22.

Cantic. VI. 8.

Eph. IV. 5.

Lib.I.Pars II. Tit.I. Rvm.I.

fundatum: & quomodo de fonte uno rivi plurimi defluunt, & numerositas, licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen servatur integra in origine. Avelle radium Solis a corpore, divisionem unitas non capit; ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: a fonte præcide rivum, præcisus arescit. Sic & Ecclesia, Domini luce perfusa, per totum orbem radios suos porrigit. Unum tamen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur. Ramos suos per universam terram copia ubertatis extendit, profluentes largitur rivos, ramos latius expandit. Unum tamen caput est, & origo una, & una mater fœcunditatis copiosæ. Adulterari non potest sponsa Christi. Incorrupta est, & pudica. Unam domum novit. Unius cubilis sanctitatem casto pudore custodit. *Item Gregorius in moralibus.* [Lib.xxxv. cap.v. A.D. 590. *Romæ*.]

II. *Extra catholicam Ecclesiam non est Deo acceptum sacrificium, nec salus hominibus.*

xxiv. Q. 1. C. xxii.

QUia ex sola catholica Ecclesia veritas conspicitur, apud se esse locum Dominus perhibet, de quo videatur. In petra Moyses ponitur, ut Dei faciem contempletur, quia nisi Fidei soliditatem tenuerit, divinam præsentiam non agnoscit. De qua soliditate Dominus dicit: *super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Sola quippe est, per quam sacrificium Dominus accipiat libenter, sola quæ pro errantibus intercedat fiducialiter; unde etiam de Agni hostia Dominus præcepit dicens: *in una domo comedetis, nec efferetis de carnibus ejus extra fores.* In una namque domo comeditur, quia in una catholica Ecclesia vera hostia Redemptoris immolatur: de cujus carnibus divina lex efferri foras prohibet, quia dari sanctum canibus vetat. Sola est, quæ intra se positos valida caritatis compage custodit; unde & aqua diluvii arcam quidem ad sublimiora sustulit; omnes autem, quos extra arcam invenit, extinxit. *Item Augustinus.* [in sententiis per Prosperum collectis c.xv. circa A.D. 424.]

*Matth.*xvi.18. *Exod.*xii.46.

III. *Vera sacrificia, nonnisi in Fide Ecclesiæ celebrantur.*

1.Q.1.C.lxxi.

EXtra catholicam Ecclesiam non est locus veri sacrificii. *Item Hieronymus.* [Imo Augustinus lib.vii. de Baptismo c.lii. §.99. A.D. 411. in *Africa*.]

IV. *Quod sola Ecclesia catholica habet claves ligandi & solvendi.*

xxiv.Q.1.C.xx. *Matth.*xxi.18. *Cant.*iv.7. 12. 13. *Matth.*xvi.19. *Matth.*xviii.17 *Psal.*xxv. 8. *Psal.* lxvii.7. *Psal.*cxxi. 1. *Psal.*lxxxiii.5.

OMnibus consideratis, puto me non temere dicere, alios ita esse in *domo Domini*, ut ipsi sint etiam eadem *domus Dei*, quæ dicitur ædificari *supra petram*: quæ *unica columba* appellatur, quæ *sponsa pulchra sine macula, & ruga, & hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ, paradisus cum fructu pomorum.* Quæ domus etiam claves accepit, ac potestatem *solvendi & ligandi.* Hanc domum si quis corrigentem, corripientemque contempserit, *sit tibi*, inquit, *tanquam ethnicus, & publicanus.* De hac domo dicitur: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Et: *qui habitare facit unanimes in domo.* Et: *jucundatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Et: *beati, qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Item *Augustinus.* [Tract. cxxi. in cap. xx. Jo. §.iv. A.D. 412. in *Africa*]

V. *Quod in sola Ecclesia catholica datur remissio peccatorum.*

De Consec. dist. iv. C. cxl.

ECclesiæ caritas, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus eorum, qui participes sui sunt, peccata dimittit: eorum, qui sui non sunt, tenet. *Idem.* [Tract. xiii. §.17. ad cap. iii. Jo. A.D. 412. *Ibidem*]

VI. *Inutilia sunt dona, quæ præter unitatem Ecclesiæ habentur.*

1.Q.1. C.lvii.

TEneamus unitatem, fratres mei, præter unitatem & qui facit miraculum nihil est. In unitate erat populus Israel, & non faciebat miracula. Præter unitatem erant magi Pharaonis, & faciebant similia Moysi. Populus Israel, ut dixi, non faciebat miracula. Qui erant salvandi apud Deum? Qui faciebant miracula, an qui non faciebant? Petrus Apostolus resuscitavit mortuum, Simon magus fecit multa. Erant quidem Christiani, qui non poterant facere quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon; sed inde gaudebant, quia nomina eorum scripta erant in cælo. *Item* Leo ad Nicetam Episcopum: *hanc regulam servandam in omnibus Ecclesiis prædicamus, ut lavacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: unus Domi-*

[*Epist.* cxxix. *al.* lxxix. c. 7. *A.D.* 458. *Roma Aquilejam.*]

Dominus, una fides, unum baptisma, cujus ablutio nulla iteratione violanda est, sed sola spiritus sanctificatio invocanda, ut quod ab hæreticis nemo accepit, a catholicis sacerdotibus consequatur. Hieronymus [ad Damasum, forte circa A.D. 378. e Palæstina *Romam*.]

Lib. I. Pars II. Tit. I. Rub. II.

RUBRICA. II

De his, qui dicuntur esse in Ecclesia, vel qui non.

I. *Quod in Ecclesia catholica illi soli intelliguntur esse, qui in fide & obedientia Apostolicæ Sedis perseverant.*

QUoniam vetus Oriens, inter se populorum furore collisus, *indiscissam Domini tunicam* & desuper textam, minutatim per frusta discerpit, & Christi *vineam exterminant vulpes*, ut inter *lacus contritos, qui aquam non habent*, difficile, ubi *fons signatus & hortus conclusus sit*, possit intelligi, ideo mihi cathedram Petri & fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam; inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi. Neque vero vastitas tanti elementi liquentis, & interjacens latitudo terrarum me a *pretiosa margarita* potuit inquisitione prohibere. *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & Aquilæ*. Profligato a sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta Patrum servatur hæreditas. Ibi cespite terra fœcundo dominici seminis, puritatem centeno fructu refert; hic obruta sulcis frumenta in *lolium avenasque* degenerant. Nunc in occidente Sol justitiæ oritur; in Oriente autem *Lucifer* ille, qui ceciderat, supra sidera posuit thronum suum. Vos estis *lux mundi*, vos *sal terræ*, vos vasa *aurea & argentea*. Hic testacea vasa, virga ferrea, & æterno operiuntur incendio. Quamquam ergo tui me terret magnitudo, tamen invitat humanitas. A Sacerdote victima salutem, a pastore præsidium ovis flagito. Facessat invidia, Romani culminis recedat ambitio. Cum successore Piscatoris, & discipulo Christi loquor. Ego nullum præmium, nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, idest cathedræ Petri, communione consocior. *Super illam petram, fundatam Ecclesiam scio*. Quicumque extra hanc domum *Agnum comederit*, prophanus est. Si quis in *Noe Arca* non fuit, peribit regnante diluvio. Et quia pro facinoribus meis ad eam solitudinem commigravi, quæ Syriam juncto Barbariæ fine disterminat, non possum sanctum Domini, tot interjacentibus spaciis, a sanctimonia tua semper expetere. Ideo collegas tuos, Ægyptios confessores, sequor, & sub onerariis navibus parva navicula delitesco. Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque *tecum non colligit, spargit*, hoc est qui Christi non est, Antichristi est. *Item Pelagius Papa.* [circa A.D. 557. *Romæ*, Concil. tom. v. pag. 805.]

XXIV. Q. I. C. XXV. — Io. XIX. 23. — Cant. II. 15. — Hierem. II. 13. — Matth. XIII. 46. — Ibid. XXIV. 28. — Matth. XIII. 27. — Isa. XIV. 12. — Matth. V. 14. — II. Tim. II. 20. — Matth. XVI. 18. — Exod. XII. 4. — Gen. VII. 13. — Luc. XI. 23.

II. *De eodem.*

CUm Ecclesia una sit, cui in Canticis Canticorum dicitur: *Una est columba mea*, nullam aliam esse constat, nisi quæ in Apostolica radice est fundata: a quibus ipsam fidem in universo orbe propagatam, non potest dubitari. Quod vobis, licet notissimum omnino sit, beati tamen Augustini testimonio comprobemus. Audite quid in quodam opere suo præclarissimus Doctor dicat Ecclesiæ. Ait enim: *quod si nullo modo recte potest dici Ecclesia, in qua schisma est, restat, ut quoniam Ecclesia nulla esse non potest, ea sit, quam in Sedis Apostolicæ per successiones Episcoporum radice constitutam, nullorum hominum malorum malitia (etiamsi nota, excludi non possit, sed pro temporum ratione toleranda judicetur) ullo modo valeat extinguere.* Item Gregorius [Homil. XXXVIII. in Evang. lib. II. §. 7. circa A.D. 591. *Romæ*.]

XXIV. Q. I. C. XXXIII. — Cant. VI. 8.

III. *Quod Ecclesia catholica, secundum conditionem præsentis vitæ, indistincte mixtos continet bonos & malos.*

HÆC autem vita, quæ inter cælum & infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita utrarumque partium cives communiter recipit: quos tamen Sancta Ecclesia, & indiscrete suscipit, & postmodum in egressione discernet. Si ergo boni estis, quamdiu in hac vita subsistitis, æquanimiter tolerate malos. Nam quisquis malos non tolerat, ipsi sibi per intolerantiam testis est, quia bonus non est. Abel enim esse renuit, quem Cain malitia non exercet. *Item Augustinus de Baptismo* [in lib. de unico Baptismo contra Petilianum cap. XIV. & XV. §. 23. & 25. circa A.D. 401. in *Africa*.]

XXIII. Q. IV. C. XV.

IV. *De eodem.*

De consecrat. dist. iv. C. xxix. *Matth. xiii. 22.*

Est unitas Ecclesiæ, quæ late patet, in Sacramentorum videlicet societate, & communione; quæ complectitur cum granis & *paleas*, quando eas corporaliter mixtas ita patitur, ut neque illas justi vitent, neque ab illis justi vitentur. Sic sunt in Ecclesia homines mali, ut in corpore humano humores mali, qui interdum exeunt ex corpore. *Ita Origenes in librum Judicum* [Imo super cap. xxiv. Levitici, homil. xiv. circa A.D. 217. in Ægypto.]

V. *Quod in Ecclesia catholica mali fideles licet esse dicantur nomine summario, non tamen sunt merito.*

xxiv. Q. iii. C. viii.

Cum aliquis exit a veritate, a timore Dei, a fide, a caritate, exit de castris Ecclesiæ, etiamsi per Episcopi vocem minime abiiciatur, sicut e contrario aliquis dum non recto judicio foras mittitur, scilicet si ante non exiit, idest, non egit, ut mereretur exire, nihil læditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus est, & qui foras est, intus videtur retineri. *Item Augustinus* [Serm. xi. de verbis Domini §. lxxi. cap. xviii. §. 50. forte circa A.D. 410. in *Africa*.]

VI. *De eodem.*

Ibid. C. viii. *1. Cor. ii. 2.* *Judæ v. 19.* *Sap. 1. 5.*

De illis, qui sunt ab Ecclesia segregati, non dicit: ea, *quæ sunt spiritus, non percipientes*, ne ad scientiæ perceptionem referrentur, sed dictum est: *Spiritum non habentes.* Hoc utique non diceretur, nisi de segregatis ab Ecclesia, qui dicti sunt *spiritum non habentes*. Sed nec ille dicendus est esse in Ecclesia, & ad istam societatem spiritus pertinere, qui ovibus Christi ficto corde miscetur. *Sanctus enim spiritus disciplinæ fugiet fictum.* Neque enim solum ad Ecclesiam non pertinent qui separationis aperto sacrilegio manifesti sunt, sed etiam illi, qui in ejus unitate corporaliter mixti, per pessimam vitam separantur. *Hieronymus* [in cap. v. epist. ad Ephes. A.D. 386. in *Palæstina*.]

VII. *De eodem.*

De pœnit. dist. 1. C. lxx. *Luc. v. 31.*

Ecclesia Christi gloriosa est, *non habens maculam, neque rugam*, aut aliquid istiusmodi. Qui ergo peccator est, & aliqua sorde maculatus, de Ecclesia Christi non potest appellari, nec Christo subjectus dici. Possibile autem est, ut quomodo Ecclesia Christi, quæ prius rugam habuit & maculam, in juventutem & munditiam postea restituta est, ita & peccator currat ad medicum, quia *non habent opus sani medico, sed male habentes*; ut eurentur vulnera ipsorum, & fiant de Ecclesia, quæ est corpus Christi. De Ecclesia catholica & ejus unitate multa vide libro V. in titulo *de Schismaticis*, & in parte IV. libri I. Titulo *de Sacramentis in communi.*

TITULUS. II
De Ecclesia Romana & ejus Primatu.
RUBRICA. I
De Primatu Romanæ Ecclesiæ.

I. *Quod beatus Petrus, a Christo princeps Apostolorum constitutus sit, & primatum acceperit auctoritatis.*
Anacletus [in Epist. II. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 520.]

Dist. xxi. C. ii. *Matth. xvi. 18.*

In novo Testamento post Christum Dominum a Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eum: *Tu es*, inquit, *Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam; & tibi dabo claves regni cælorum.* Hic ergo ligandi, solvendique potestatem primus accepit a Domino, primusque ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Ceteri vero Apostoli cum eodem pari consortio honorem & potestatem acce-

cepetunt, ipsumque principem eorum esse voluerunt: qui etiam, jubente Domino, in toto orbe dispersi, Evangelium prædieaverunt; ipsisque decedentibus, in loco eorum surrexerunt Episcopi, quorum otdinatio prætaxato fieri debet ordine, & eodem modo: quos qui recipit, & verba eotum, Deum recipit. Qui autem spernit eos, eum, a quo missi sunt, & cujus funguutut legatione, spernit: & ipse indubitanter spernetur a Domino. Videntes autem ipsi Apostoli messem esse multam, & operarios paucos, *rogaverunt Dominum messis, ut mitteret operarios in messem suam*. Uude ab eis electi sunt LXXII. Discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum loco sunt constituti in Ecclesia. *Item Augustinus super Johannem* [tract. cxxiv. in cap.xii. Jo. A. D. 412. in *Africa*.]

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rub. I.
Luc.x. 12.
Matth. ix. 38.

II. *Quod primatus auctoritatis datus a Christo beato Petro in omnes ejus successores in Ecclesia derivatur.*

QUodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis. Si hoc Petro tantum dictum est, non hoc facit Ecclesia. Si autem & in Ecclesia fit, utique ergo quæ in terra, ligantur & in cælo, & quæ solvuntur in terra, soluta sunt & in cælo; quia cum excommunicat Ecclesia in terra, iu cælo ligatur excommunicatus; cum tcconciliat Ecclesia, & in cælo solvitur reeonciliatus. Si hoc ergo in Ecclesia fit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam Sanctam significavit. Si ergo in persona Petri significati sunt in Ecclesia boni, & in Judæ persona significati sunt in Ecclesia mali. *Item Leo.* [Papa I. ad Episcopos Viennenses Epist.x. al.lxxxix. A.D. 445. *Roma in Galliam*.]

xxiv. Q.1. C.vi.
Matth.xvi.18.

III. *Quod ab auctoritate beati Petri derivatur jurisdictionis auctoritas in alios Ecclesiæ prælatos.*

ITA Dominus noster Jesus Christus humani generis Salvator instituit, ut veritas, quæ ante, legis & prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem universitatis exiret, sicut scriptum est: *in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Sed hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principalitet collocaret, ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua, velut in corpus omne, diffunderet, ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuæ unitatis assumtum, id quod ipse erat, Dominus voluit nominari, dicendo: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret; hanc Ecclesiam sua firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ inferi contra illam prævalere. Verum hanc petræ istius sacratissimam firmitatem, Deo (ut diximus) ædificante constructam, nimis impia vult præsumtione violare quisquis ejus potestatem tentat infringere favendo cupiditatibus suis, & id quod accepit a veteribus, non sequendo. *Item Leo Papa.* [Serm. III. in Anniversario suæ assumtionis, cap.III. & Serm. II. de Natali Apostolorum cap.II. circa A.D.443. *Roma*.]

Dist.xx. C.vii
Psal.xviii. 5.
Matth.xvi. 18.

IV. *Non solvitur vel ligatur, nisi quem auctoritas Petri ligaverit, aut solverit.*

MAnet etgo Petri privilegium ubicumque ex ipsius æquitate fertur judicium. Nec nimia sevetitas, vel remissio est, ubi nihil erit ligatum vel solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligaverit, aut solverit. *Item Pelagius Urbis Romæ Episcopus omnibus Orthodoxis.* [Imo Gelasius I. in Decreto, Concil. tom. iv. pag. 126. A. D. 494. *Romæ*.]

xxiv. Q.1.C.v.

V. *Primatum Romanæ Ecclesiæ non aliqua Synodus, sed Christus instituit.*

QUamvis universæ, per Orbem catholicæ Ecclesiæ, unus thalamus Christi sint, tamen Sancta Romana Ecclesia catholica & Apostolica nullis synodicis constitutis, ceteris Ecclesiis prælata est. Sed Evangelica voce Domini & Salvatoris nostri primatum obtinuit, *tu es*, inquiens Dominus, *Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: cui data est societas etiam beatissimi Pauli, vasis electionis, qui non diverso, sicut hæretici garriunt, sed uno tempore, una eademque die gloriosa morte cum Petro in urbe Roma sub Cæsare Nerone agonizans, coronatus est: & supradictam pariter Romanam Ecclesiam Christo Domino consecrarunt,

Dist.xxi. C.iii.
Matth.xvi.18.

Lib. I. Part. I. Tit. I. Rub. II.

eam quoque omnibus urbibus in universo mundo sua præsentia atque venerando triumpho prætulerunt. Est ergo prima Apostoli Petri Sedes Romana Ecclesia, *non habens maculam, neque rugam*, nec aliquid hujusmodi. *Nicolaus Papa II. scribit Mediolanensibus.* [per Petrum Damiani Legatum suum A. D. 1060. *Roma in Insubriam*. Ex collectione M. S. Anselmi Lucensis lib. I. C. LXIV.]

VI. *Romana Ecclesia ceterarum primatum obtinuit.*

Dist. XXII. C. I.

OMnes sive Patriarchij cujuslibet apices, sive metropoleon primatus, aut Archiepiscopatuum cathedras, vel Ecclesiarum, sive cujuscumque ordinis dignitates instituit Romana Ecclesia. Illam vero solus ipse fundavit & *super petram* fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro, æternæ vitæ clavigero, terreni simul & cælestis imperii jura commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud verbum, quo constructum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam. Illius certe privilegio fungitur, cujus auctoritate fulcitur. Unde non dubium est, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit. Qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium, ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum, auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur, & cum ille vocetur injustus, hic est dicendus hæreticus. Fidem quippe violat qui adversus illam agit, quæ est mater fidei: & illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur. *Et infra*. Unde & ipse Sanctus Ambrosius se in omnibus sequi magistram Sanctam Romanam profitetur Ecclesiam. *Item Anacletus Servus Christi Jesu*. [Epist. III. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 529.]

Lib. III. de Sacram. cap. I.

VII. *Non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Romana Ecclesia primatum accepit.*

Dist. XXII. C. II.

SAcrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore primatum obtinuit, sicut Beato Petro Apostolo dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælo*; adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi Pauli, vasis electionis, qui uno die unoque tempore cum Petro gloriosa morte coronatus est, & ambo sanctam Romanam consecraverunt Ecclesiam, atque aliis omnibus urbibus in universo mundo tam sua præsentia, quam venerando triumpho prætulerunt. Et licet assidua apud Deum pro omnibus effundatur omnium sanctorum oratio, his tamen verbis Paulus beatissimus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: *Testis enim mihi est Deus, cui servio in Spiritu meo in Evangelio filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.*

Matth. XVI. 18.

Rom. I. 9. 10.

Prima ergo Sedes est, cælesti beneficio, Romana Ecclesia, quam, ut memoratum est, beatissimi Apostoli Petrus & Paulus suo martyrio consecraverunt.

Secunda autem Sedes apud Alexandriam, beati Petri nomine a Marco ejus discipulo atque Evangelista, consecrata est.

Tertia vero Sedes apud Antiochiam ejusdem beati Petri Apostoli nomine habetur honorabilis, quam illic priusquam Romam veniret, habuit, et Ignatium Episcopum constituit, & illic primum nomen Christianorum exortum est. *Et post pauca*. Inter beatos Apostolos quædam fuit discretio potestatis, & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen concessum est a Domino (& ipsi inter se voluerunt idipsum) ut reliquis omnibus præesset Apostolis, & Cephas, idest caput & principium teneret Apostolatus: qui & eandem formam suis successoribus & reliquis Episcopis tenendam tradiderunt. Et non solum hoc in novo Testamento est constitutum, sed etiam in Veteri fuit: unde scriptum est: *Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus*, idest primi inter eos fuerunt. *Et post pauca*. Hæc vero Apostolica Sedes caput & cardo, ut prætactum est, a Domino, & non ab alio constituta est. Et sicut cardine ostium regitur, sic hujus Sanctæ Apostolicæ Sedis auctoritate omnes Ecclesiæ, Domino disponente, reguntur. *Item in Synodo VII.* [Imo II. Oecumenica can. V. A. D. 381. in *Thracia* Concil. tom. II. pag. 959.]

Psal. XCVIII. 6.

RU-

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rub. II. & III.

RUBRICA. II

De ordine aliarum Sedium Patriarchalium post Romanam.

I. *Secundum a Romano Pontifice Constantinopolitanus obtinet locum.*

CONstantinopolitanæ civitatis Episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum Episcopum, propter quod sit *Nova Roma*. Item *ex* VI. *Synodo* *. Renovantes sacri Constantinopolitani Concilii decreta, petimus, ut Constantinopolitana Sedes similia privilegia, quæ superior Roma habet, accipiat; non tamen in Ecclesiasticis rebus magnificetur, ut illa: sed hæc *secunda* post illam existens, priusquam Alexandrina Sedes numeretur, deinde Antiochena, & postmodum Hierosolymitana.

Dist. XXII. *C.* III. *&* VI.

* *Imo* VIII. *sub Hadriano* II. *can.* XXI. *A. D.* 869. *&* 870. CPoli, *Concil. tom.* VIII. *pag.* 1140.

II. *Quæ Patriarchalium Sedium primum, vel deinceps teneant locum.*

DEfinimus, neminem prorsus mundi Potentum, quemquam eorum, qui Patriarchalibus sedibus præsunt, inhonorare aut movere a proprio throno tentare; sed omni reverentia & honore dignos judicare; præcipue quidem Sanctissimum Papam senioris Romæ, deinceps autem Constantinopoleos Patriarcham, demum vero Alexandriæ, Antiochiæ, ac Hierosolymorum. *Item Stephanus* [v.] *Episcopus Gualberto Patriarchæ.* [Imo Vualperto A. D. 891. Roma *Aquilejam*, ex Ivone in Decreto, Parte v. cap. XIII.]

Eadem Dist. XXII. C. VII.

III. *Quod Romanus Pontifex habet potestatem ordinandi & disponendi clericos cujuslibet Ecclesiæ.*

NUnc vero iterato tibi scribimus, nolentes alicujus Ecclesiæ privilegium infringere, licet Apostolica prærogativa possimus de qualibet Ecclesia clericum ordinare, desine jam cujuspiam zelo Comensis Ecclesiæ Auristitem protelare, quia si protelaveris, & eum consecrare, jam toties monitus, non maturaveris, procul dubio ad nos veniens, consecratus abibit. *Item Nicolaus Papa.* [I. Michaeli Imperatori Epist. VIII. Concil. tom. VIII. pag. 317. A. D. 865. Romæ *CPolim*.]

IX. *Q.* III. *C.* XX.

IV. *De eodem.*

PER principalem ergo beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua supra partim exposuimus, potestatem, jus habemus, non solum monachos, verum etiam quoslibet clericos de quacumque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos convocare, atque Ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus, invitare. [Idem Ibid. pag. 319.]

Ibidem. C. XXI.

RUBRICA. III

De superioritate tribunalis judicii Ecclesiæ Romanæ.

I. *Quod Romana Ecclesia ratione primatus sui, sua auctoritate valet judicare de omnibus, de ea vero nulli judicare permittitur.*

PAtet profecto Sedis Apostolicæ judicium (cujus auctoritate major non est) a nemine fore retractandum: neque cuiquam de ejus licere judicare judicio: juxta quod Innocentius Papa Rufo & ceteris Episcopis per Thessaliam constitutis scribens, ait: *nemo unquam Apostolico culmini, de cujus judicio non licet retractare, manus obvias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari.* Et beatus Papa Gelasius: *nec de ejus judicio*, idest Romanæ Ecclesiæ, *canones unquam præceperunt judicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi: cujus potius sequenda decreta mandaverunt.* Idem scribit *Constantinopolitano Episcopo, dicens.* [Eadem Epist. VIII. pag. 109.]

IX. *Q.* III. *C.* X.

II. *Inferiorum facta, Superiorum sententiis obnoxia sunt.*

INferior Sedes superiorem absolvere non potest. Sola enim potior inferiorem convenienter absolvit. Hinc liquido pervidetur, quia quem non potest absolvere, non

Dist. XXI. *C.* IV.

Lib. I. Pars II. Tit. XL. Rub. XL.

Isa. x. 15.

non potest judicio inferior potiorem ligare ; unde Propheta ait : *Nunquid gloriabitur securis contra eum , qui secat in ea ? Aut exaltabitur serra contra eum , qui trahit eam* ? His itaque ex divina Scriptura & probabilium Patrum doctrina commemoratis, Sole clarius exhibuimus , non posse quenquam , qui minoris auctoritatis est, eum, qui majoris potestatis est , judiciis suis addicere , aut propriis definitionibus subjugare . *Idem* . [Ibidem .]

III. *De eodem*.

Dist. XXI. C. V.

NOlite nos existimare facta cujuscunque proximorum nostrorum, quæ sunt digna reprehensione, velle defendere ; sed quod ita velimus filios circa spiritualem patrem , & discipulos erga magistrum devotos esse ac sobrios , ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam (ut non tantum dicamus dijudicandum) sed nec saltem tenuiter reprehendendam , prosiliant . *Idem* . [Ibidem .]

IV. *Inferiores majoribus nec benedicere, nec maledicere possunt.*

Ibid. C. VI.

Ebr. VII. 7.

Gal. V. 21.

DEnique si in Epistola ad Ebræos legimus, quod *minor a majore benedicitur*, restat profecto, ut, exigente ratione, etiam *maledicatur* . Siquidem prænoscentes hæc periculosa tempora illi, qui ante nos fuerunt , providam consuetudinem in Ecclesiis tradiderunt , hodieque in Romana Ecclesia , quæ magistra est omnium Ecclesiarum, imprætermissa servatur, itaut nullus Sacerdos, majore suo non annuente, consacerdote, cujuslibet rei benedictionem dare nitatur ; sed anterior stans ad pronunciandum aliquam lectionem , benedictionem quidem postulat , sed ei quilibet inferior non audet benedicere . Cur hoc ? Numquid benedicere peccatum est ? Absit . De maledicis enim, non de benedicis dicit Apostolus, quia *regnum Dei non possidebunt* : sed per hoc innuitur, quantæ censuræ freno inferiores quique a suis præpositis judicandi, coercendique sunt, si hi nec etiam benedicendi jus ullum penitus obtineant . *Idem Michaeli Imperatori* . [Eodem tomo VIII. Concilior. pag. 306.]

V. *Ostenditur idem ex gestis Marcellini Papæ*.

Ibidem C. VII.

Augustinus de unico Baptismo contra Petilianum cap. XVI. §. 27.

NUnc autem divina inspiratione non nos pigebit, nec nobis impossibile erit ostendere vobis, si tamen audire velitis, non posse quemquam rite ab his, qui inferioris dignitatis vel ordinis sunt, judicialibus submitti definitionibus . Siquidem tempore Diocletiani, & Maximiani Augustorum, Marcellinus Episcopus urbis Romæ , qui postea insignis martyr effectus est , adeo compulsus est a paganis , ut templum eorum ingressus, grana thuris super prunas imponeret : cujus rei gratia collecto numerosorum Concilio Episcoporum , & inquisitione facta, hoc idem Pontifex se egisse confessus est. Nullus tamen eorum proferre sententiam ausus est , dum ei sæpissime omnes dicerent : *Tuo ore judica causam tuam , non nostro judicio* . Et iterum . *Noli audiri in nostro judicio, sed collige in sinu tuo causam tuam* . Et rursus : *Quoniam ex te* , inquiunt , *justificaberis , aut ex tuo ore condemnaberis* . Et iterum dicunt : *Prima Sedes non judicabitur a quoquam* . Idem in eadem . Sed cum quodam tempore quidam contra Xystum Papam tentassent quædam mali rumoris obiicere, & in Concilio , cui & Valentinianus Augustus intererat , dictum fuisset , non licere adversus Pontificem sententiam dare , surrexit idem protinus Imperator & in arbitrio præfati Pontificis tribuit judicare judicium suum. Etenim nullus Pontificum, minorum vel inferiorum urbium subactus judiciis invenitur . *Idem* . [Ibidem .]

VI. *Majores a minoribus judicari non possunt.*

Ibidem C. VIII.

SUbmittitur Ignatius minorum, inferiorum & subjectorum deliberationibus , cum , sacris canonibus præcipientibus & exemplis sanctorum Patrum , semper ubi est major auctoritas, sit eundum : & in omnibus controversiis ad potioris Sedis judicia actio dirigatur : quod non solum a catholicis, verum etiam ab ipsis constat observatum esse hæreticis . Alioquin acephalum liquet esse Concilium , ubi de tanta persona agitur, & majorum non expectatur sententia ; cum nec in causa clericorum inferioris gradus , solius Episcopi sui judicium tantummodo postulandum sit. *Idem* Michaeli Imperatori. [Ibid. pag. 308.]

VII. *Hoc*

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rubr. III.

VII. *Hoc idem, quod minores non possunt judicare majores, ante dicit ex gestis in Concilio Calchedonensi contra Dioscorum.*

IN tantum hanc præsumtionem sancti Patres apud Calchedonem detestati sunt, ut Dioscorum Alexandrinum Antistitem inter cetera idcirco potissimum sine ulla restitutione damnaverint, quia ponens in cælo os suum, lingua ejus transeunte super terram, excommunicationem in Sanctum Leonem Papam dictavit, itaut in sententia contra ipsum prolata, hoc videantur memorare præcipue, dicentes; *quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transscendit. Præsumsit enim excommunicationem dictare adversus sanctissimum & beatissimum Archiepiscopum magnæ Romæ Leonem.* Nunquid ibi legitur inquisitionem fuisse factam, utrum juste Dioscorus ipsam excommunicationem dictasset? Non plane: sed absque omni controversia hoc in eo ulti sunt, quia cum esset inferior, potiorem quibuslibet conatus est lacessere injuriis, teste Anatolio Constantinopolitano Præsule, qui dicit: *propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit in Dominum Archiepiscopum Leonem.* Item *Gelasius.* [Epist. IV. ad Faustum Magistrum, fungentem legationis officio CPoli, Concil. tom. IV. pag. 1169. A. D. 491. Romæ CPolim.]

Dist. XXI. Cap. — Psal. LXXII. 9. — Concil. Calchedon. Act. V. Concil. tom. IV. pag. 557.

VIII. *Idem ostenditur ex reprehensione, quam Papa Gelasius facit contra Acacium & Constantinopolitanos, præsumentes ipsum ad judicium vocare.*

QUA traditione majorum, Apostolicam Sedem in judicium vocant? An secundæ Sedis antistites, & tertiæ, ceterique bene conscii sibi, Sacerdotes depelli debuerunt? Et qui extitit religionis inimicus, depelli non debuit? Videant ergo, si alios habent canones, quibus suas ineptias exequantur. Ceterum isti, qui Sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, Sedem Apostolicam ad judicium vocare non possunt. Constantinopolitanæ vero civitatis Episcopus, qui utique per canones inter Sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit submoveri? *Item Innocentius.* [Imo Silvester I. in Concilio Romano II. cap. XX. A. D. 324. *Romæ*, Concil. tom. I. pag. 1555.]

Dist. XXII. C. V.

IX. *Prima Sedes nullius judicio subjaceat.*

NEmo judicabit primam Sedem, justitiam temperare desiderantem. Neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo judex judicabitur. *Item ex gestis Bonifacii martyris.* [A. D. 750. in *Germania*.]

IX. Q. III. C. XIII.

X. *Casu heresis judicatur.*

SI Papa, suæ & fraternæ salutis negligens, deprehenditur inutilis & remissus in operibus suis, & insuper a bono taciturnus, quod magis officit sibi & omnibus, nihilominus innumerabiles populos catervatim secum ducit primo mancipio Gehennæ, cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus; hujus culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus, a nemine est judicandus, nisi deprehendatur a Fide devius: pro cujus perpetuo statu universitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum, ex illius incolumitate animadvertit propensius pendere. *Item Symmachus.* [Imo Ennodius Ticinensis in libello pro Synodo IV. Romana A. D. 503. *Romæ*, Concil. tom. IV. pag. 1352.

Dist. XL. C. VI.

XI. *Judicium summi Pontificis soli Deo reservatur.*

ALiorum hominum causas Deus voluit per homines terminari; sed Sedis istius Præsulem suo sine quæstione reservavit arbitrio. Voluit, Beati Petri Apostoli successores cælo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inviolatam habere conscientiam. Nolite existimare, eas animas inquisitionis non habere formidinem, quas Deus præ ceteris suo reservavit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidium, quando ipsorum factorum utitur eo teste, quo judice. Di-

IX. Q. III. C. XIV.

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rubr. III.

Dicas forsitan: omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio. Replicabo: uni dictum: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*. Et rursus patet sanctorum voce Pontificum, dignitatem Sedis ejus factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium est, ubique submittitur: dum totius corporis caput esse designatur. De hac mihi per prophetam dictum videtur: Si hæc humiliatur, *ad cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam vestram?* Item *Anacletus Papa*. [Epistola II. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 523.]

Matth. XVI. 18.

Isai. X. 3.

XII. *Summorum ejectionem Pontificum Dominus sibi reservavit.*

Dist. LXXIX. C. XI.

EJectionem summorum Pontificum Dominus sibi reservavit, licet electionem eorum bonis Sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset. *Item Sixtus Papa omnibus Rectoribus Ecclesiæ scribit dicens*. [Sixtus I. Epist. II. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 557.]

XIII. *Quod Romana Ecclesia, ratione sui primatus, habet, ut ad eam possit appellari, & ab ipsa nusquam, & quod absolvere possit damnatos ab aliis.*

II. Q. VI. C. IV.

SI quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua adversitate, licenter hanc Sanctam & Apostolicam Sedem appellet, & ad eam, quasi ad caput, suffragium habeat, ne innocens damnetur, aut Ecclesia sua detrimentum patiatur. *Idem Grato Episcopo*. [Sixtus I. Epist. II. Isidoriana, Concilior. tom. I. pag. 557.]

XIV. *Episcopi gravioribus causis pulsati, Apostolicam Sedem appellent.*

Ibid. C. V.

OMnes Episcopi, qui in aliquibus pulsantur, vel criminantur gravioribus causis, quoties necesse fuerit, libere Apostolicam Sedem appellent, atque ad eam, quasi ad matrem, confugiant. *Item Marcellus Episcopus*. [Epist. I. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 948.]

XV. *Quasi ad matrem, ab omnibus appelletur ad Romanam Ecclesiam.*

Ibid. C. VI.

AD Romanam Ecclesiam omnes Episcopi, qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput suum, confugere, eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem atque consecrationem: quod omnibus convenit minime denegari Episcopis, sed absque ulla custodia, aut excommunicatione vel damnatione, aut expoliatione, libere ire concedatur. *Item Victor Episcopus*. [Epist. I. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 593.]

XVI. *Majorem Sedem appellet qui a proprio Metropolitano se gravari putaverit.*

Ibid. C. VII.

SI quis putaverit, se a proprio Metropolitano gravari, apud Patriarcham vel Primatem diœceseos, aut penes universalis Apostolicæ Ecclesiæ judicetur Sedem. *Item Zephyrinus urbis Romæ Archiepiscopus*. [Epist. I. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 604.]

XVII. *Ab omnibus appelletur ad Romanam Ecclesiam.*

Ibid. C. VIII.

AD Romanam Ecclesiam ab omnibus, maxime tamen ab oppressis, est appellandum, & concurrendum, quasi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, a suis oppressionibus releventur: quia non potest, nec debet mater oblivisci filium suum. *Item Julius Papa*. [in Rescriptis ad Orientales cap. XXII. A. D. 337. Roma in Orientem, Concil. tom. II. pag. 489.]

XVIII. *Quoties aliquis appellaverit, audientia sibi non denegetur.*

Ibid. C. IX.

PLacuit, ut a quibuscumque Ecclesiasticis judicibus ad alios judices Ecclesiasticos (ubi est major auctoritas) provocatum fuerit, audientia non negetur. *Idem Julius*. [Ibid. cap. XXX pag. 491.]

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rub. III.

XIX. *Injuste damnatis restitutionem & oppressis auxilium Romana dat Ecclesia.*

IDeo huic sanctæ Sedi præfata privilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis Conciliis & judiciis ac restitutionibus Episcoporum, quam & de summis Ecclesiarum negociis, ut ab ea omnes oppressi auxilium, & iniuste damnati restitutionem sumant, & talia ab impiis non præsumantur absque ultione, nec exerceantur absque sua damnatione. *Item Leo Papa* [I. Ad Anastasium Thessalonicensem Epist.LXXXII.al. LXXXIV. A.D. 445, Roma in *Macedoniam*.]

II. Q. VI. C. X.

XX. *Romanam sedem appellet qui judicem suspectum habuerit*,

QUI scit, se quibusdam esse præpositum, non moleste ferat, aliquem sibi prælatum esse; sed obedientiam, quam exegerit, etiam ipse dependat: & sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat aliis importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri, dicentis: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde*. Item *Sixtus Papa* [II. Epist.I. *Isidoriana*, Concil. tom.I. pag.821.]

Ibidem C.XIV.

Matth.XI. 29.

XXI. *A comprovincialibus accusatus vel judicatus, Apostolicam sedem appellet*.

ACcusatus vel judicatus a comprovincialibus in aliqua causa Episcopus, licenter appellet & adeat Apostolicæ Sedis Pontificem, qui aut per se, aut per Vicarios suos retractari ejus negocium procuret, & dum iterato judicio Pontifex causam suam agit, alius in ejus loco non ponatur, aut ordinetur Episcopus; quoniam quanquam comprovincialibus Episcopis accusati causam Episcopi scrutari liceat, non tamen definire inconsulto Romano Pontifice permissum est. *Item Athanasius Patriarcha Felici Papæ* [II. A.C. 367. Alexandria *Romam*, Concil. tom.II. pag.846.]

III. Q. VI. C.V.

XXII. *Ab aliis damnatos vel excommunicatos Apostolica solvit auctoritas*.

FUit semper vestræ Apostolicæ sedis licentia, injuste damnatos vel excommunicatos, potestati suæ, sua auctoritate restituere, & sua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnaverunt, aut excommunicaverunt, Apostolico punire privilegio, sicut etiam nostris & anterioribus novimus factum temporibus. *Item* [Ibidem.]

IX. Q. III. C.XI.

XXIII. *De eodem*.

ANtiquis regulis sancitum est, ut quidquid, quamvis in remotis aut in longinquo positis provinciis, super eorum querelis aut accusationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum esse, quam ad notitiam almæ Sedis vestræ esset deductum, ut hujus auctoritate, juxta quod fuisset faciendum pronunciatio infirmaretur, aut firmaretur. *Item Gelasius* [I. ad Faustum Legatum A.D. 493. Roma *CPolim*, Concil. tom.IV. pag.1169.]

Ibidem C. XII.

XXIV. *De eodem*.

IPsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus Sedis examen voluerunt deferre. Ab ipsa vero numquam prorsus appellari debere sanxere, ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare. Ipsam ad nullius commeare judicium, nec de ejus unquam præceperunt judicio judicari, sententiamque ejus constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius sequenda decreta mandaverunt. *Item omnibus Episcopis*. [Gelasius ad Episcopos Dardaniæ A. D. 495. Roma in *Dardaniam*, Concil. tom.IV. pag.1199.]

Ibidem C. XVI.

XXV. *De eodem*.

CUncta per mundum novit Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo est appel-

Ibidem C. XVII.

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rubr. IV. Jare permiſſus. Sed nec illa prætermimus, quod Apoſtolica Sedes ſine ulla Synodo præcedente & ſolvendi quos Synodus inique damnaverat, & damnandi, nulla exiſtente Synodo, quos oportuit, habuerit facultatem : et hoc nimirum pro ſuo principatu, quem beatus Petrus Apoſtolus Domini voce & tenuit ſemper & tenebit. *Idem* Epiſcopis per Dardaniam conſtitutis, [Ibidem] *cuncta per mundum novit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententiis ligata pontificum, Sedes beati Petri Apoſtoli jus habeat reſolvendi, utpote quæ de omni Eccleſia fas habet judicandi*. Item *Sixtus Hiſpaniæ Epiſcopis*. [Sixtus II. Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 823.]

IX. Q. III. C. XVIII.

XXVI. *De eodem*.

Ibid. C. XIX. FRatres, quos timore terreno injuſte damnaſtis, ſcitote a nobis juſte eſſe reſtitutos, quibus ex auctoritate Apoſtolica beati Petri omnia, quæ eis ſunt ablata, integerrime reddi præcipimus, ſi non vultis & vos, & principes veſtri a collegio noſtro & membris Eccleſiæ ſeparari.

RUBRICA. IV

De obedientia debita Eccleſiæ Romanæ.

I. *Quod Romanæ Eccleſiæ, ratione ſui primatus, præceptis eſt ab omnibus obediendum.*

Item Caliſtus [Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 610.]

Diſt. XII. C. I. NON decet, a capite membra diſcedere, ſed juxta Scripturæ teſtimonium, omnia membra caput ſequantur. Nulli vero dubium eſt, quod Apoſtolica Eccleſia mater ſit omnium Eccleſiarum, a cujus vos regulis nullatenus convenit deviare: & ſicut Dei filius venit facere voluntatem Patris, ſic & vos voluntatem implete veſtræ matris, quæ eſt Eccleſia, cujus caput, ut prædictum eſt, Romana exiſtit Eccleſia. Quicquid ergo ſine diſcretione juſtitiæ, contra hujus diſciplinam actum fuerit, ratum haberi nulla ratio permittit. *Item Gregorius* [Papa IV. circa A.D. 828. Roma in *Galliam*.]

II. *Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbe reſiſtat.*

Ibidem C. II. PRæceptis Apoſtolicis non dura ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiam, quæ a ſancta Romana Eccleſia, & Apoſtolica auctoritate juſſa ſunt, ſalutifere impleantur, ſi ejuſdem ſanctæ Dei Eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrum, communionem habere deſideratis. Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus; ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus, cum nulli dubium ſit, quod non ſolum pontificalis cauſatio, ſed omnis Sanctæ Religionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput Eccleſiarum, debeat referri, & inde normam ſumere, unde ſumſit exordium, ne caput inſtitutionis videatur omitti. Cujus auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui noluerint ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam, ſoliditate divelli. Si quis hæc Apoſtolicæ Sedis præcepta non obſervaverit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur. *Item Stephanus* [V. circa A.D. 888. *Romæ*.]

III. *Quicquid Romana Eccleſia ſtatuit vel ordinat, ab omnibus eſt obſervandum.*

Diſt. XIX. C. IV. ENim vero quia in ſpeculum & exemplum ſancta Romana Eccleſia, cui nos Chriſtus præeſſe voluit, propoſita eſt ab omnibus, quicquid ſtatuit, quicquid ordinat, perpetuo & irrefragabiliter obſervandum eſt. *Item Gregorius* [IV. circa A.D. 828. *Romæ*, Concil. tom. VII. pag. 1573.]

IV. *A pontificalibus ſit alienus officiis qui Apoſtolicis non vult obedire præceptis.*

Diſt. XIX. C. V. NUlli fas eſt velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ Sedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſterium: quod veſtram ſequi oportet caritatem. Sit ergo ruinæ ſuæ

ſuæ dolore proſtratus quiſquis Apoſtolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps inter ſacerdotes habeat, ſed extorris a ſancto fiat miniſterio; nec de ejus judicio quiſquam poſtea curam habeat, quoniam jam damnatus a ſancta & Apoſtolica Eccleſia, ac auctoritate ſua, de inobedientia atque præſumtione a quoquam eſſe non dubitatur, quia majoris excommunicationis dejectione eſt abiiciendus, cui ſanctæ Eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina; qui non ſolum præfatæ ſanctæ Eccleſiæ juſſionibus parere debuit, ſed etiam aliis, ne præterirent, inſinuare. Sitque alienus a divinis pontificalibus officiis qui noluit præceptis obtemperare Apoſtolicis. *In Concilio Martini Papæ*. [Imo Gratianus.]

Lib. I. Part. II. Tit. II. Rub. IV.

V. *De eodem*.

OBedientiam autem inferiores ex ordine, Superioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei communicare, cui pro actibus ſuis ipſe inimicus extiterit; nec in Eccleſia eſſe poterit qui ejus cathedram deſerit. Unde beatus Petrus princeps Apoſtolorum in ordinatione Clementis alloquens populum, inter cetera ait. [Epiſtola 1. & Fabianus epiſt. 1. utraque Iſidoriana, Concil. tom. 1. pag. 88. & 637.]

Diſt. XCIII. in principio.

VI. *Cui pro actibus pravis Apoſtolicus inimicatur, communicare non debemus*.

SI inimicus eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis pravis, vos nolite expectare, ut ipſe vobis dicat: *cum illo nolite amici eſſe*; ſed prudenter obſervare debetis, ut voluntati ejus abſque commonitione obſecundare, & avertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis adverſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur, ut unuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias habere, feſtinet citius reconciliari ei, qui omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis præſidentis. Si vero quis amicus fuerit iis, quibus ipſe non loquitur, unus eſt ipſe ex illis, qui exterminare Eccleſiam Dei volunt: & quum corpore videatur eſſe nobiſcum, mente tamen & animo contra nos eſt, & eſt multo nequior hoſtis hic, quam illi, qui foris ſunt, & evidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpeciem quæ inimica ſunt, gerit, & Eccleſiam diſpergit & vaſtat. Ideoque hujuſmodi Apoſtolicis inſtitutis vos monentes inſtruimus, ut effecta certior caritas veſtra, ſollicitius deinceps agere ſtudeat & cautius, ne perverſi & infideles homines lædendi fideles & benevolos habeant facultatem. *Item Gregorius* [1. lib. v. Epiſt. XXVI. vel CXXVI. A. D. 596. Roma in *Dalmatiam*.]

Ibidem C. 1.

VII. *A nullo debet ſuſcipi quem Romana repellit Eccleſia*.

MIratus valde ſum, quia in tanto Salonitanæ Eccleſiæ clero & populo vix duo in ſacris ordinibus inventi ſunt, frater ſcilicet & coepiſcopus meus Paulinus, & dilectiſſimus filius meus Honoratus, Archidiaconus ejuſdem Eccleſiæ, qui communicare Maximo, ſacerdotium rapienti, minime conſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. Debuiſtis enim, filii cariſſimi, penſare ordines veſtros, & quem Sedes Apoſtolica repellebat, repulſum cognoſcere, ut prius, ſi poſſet, ab illatis criminibus mundaretur, & tunc ei veſtra dilectio communicaretur, ne particeps obligationis exiſteret. *Item Julius Papa*. [Epiſt. 1. Iſidoriana ad Orientales, Concil. tom. 1. pag. 480.]

Ibidem C. II.

VIII. *Romanæ Eccleſiæ conſuetudines eadem cauſa ſunt ab omnibus obſervandæ*.

NOlite *errare, fratres mei cariſſimi: doctrinis variis & extraneis nolite abduci*. En inſtituta Apoſtolorum, & Apoſtolicorum virorum, canoneſque habetis. His fruimini, ut freti eis, contra cuncta inimicorum jacula perſiſtere valeatis. Satis enim indignum eſt, quemquam vel pontificum vel ordinum ſubſequentium hanc regulam refutare, quam beati Petri Sedem & ſequi viderit & docere. Multum enim convenit, ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibi obſervatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus Eccleſiæ totius poſuit principatum. *Item Innocentius I. ad Decentium Epiſcopum* [Eugubinum Epiſt. 1. A. D. 416. Concil. tom. II. pag. 1245. Roma in *Umbriam*.]

Diſt. XI. C. II. — *Iacob.* 1. 16. — *Ebr.* XIII. 9.

IX. *Ab omnibus servari debent quæ Romana servat Ecclesia.*

Dist. XII. C. XI.

QUis nesciat, aut non advertat id, quod a principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari? Nec superinduci aut introduci aliquid, quod auctoritatem debeat aliunde accipere vel exemplum? Præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, & Africam, atque Siciliam, Insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut successores ejus, constituêre sacerdotes. Legant autem si in his provinciis alius Apostolus invenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet, eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, a qua principium eos accepisse non dubium est, ne, dum peregrinis sermonibus student, caput institutionum videantur omittere. Sæpe dilectionem tuam ad Urbem venisse, ac nobiscum in Ecclesia convenisse non dubium est, & quem morem vel in consecrandis mysteriis vel ceteris agendis arcanis teneat, agnovisse. Quod sufficere arbitramur ad informationem Ecclesiæ tuæ, vel reformationem, si prædecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset. Quibus idcirco respondemus, non quod te ignorare credamus, sed ut majori auctoritate vel tuos instituas: vel si qui a Romanæ Ecclesiæ institutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas, ut scire valeamus qui sint, qui aut novitates inducunt, aut alterius Ecclesiæ, quam Romanæ, existimant consuetudinem esse servandam.

RUBRICA. V

De prærogativa Romanæ Ecclesiæ, quod in ea Fidei veritas & religio semper inviolata permansit.

I. *Ecclesiæ Romanæ prærogativa, ratione sui primatus, est, quod in ea Christianæ Fidei veritas ac religio semper inviolata permansit.*

Lucius Papa omnibus Episcopis [Epistola Isidoriana ad Episcopos Galliæ & Hispaniæ, Concil. tom. 1. pag. 725.]

XXIV. Q. I. C. IX. — Matth. V. 10.

A recta ergo Fide, & Apostolico tramite propter ullam persecutionem nolite recedere, scientes, quoniam, juxta Salvatoris sententiam, *beati* sunt, *qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Hæc est Apostolorum viva traditio, hæc vera caritas, quæ prædicanda est, & præcipue diligenda ac fovenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus depravanda succubuit, sed, ut in exordio normam Fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet. *Item Sixtus* [II. Epist. I. Isidoriana ad Gratum, Concil. tom. I. pag. 820.]

II. *Fides Romanæ Ecclesiæ omnes hæreses destruit, nullam fovet.*

Ibidem C. X.

MEmor sum, me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cujus confessio a Domino Jesu Christo est glorificata, & cujus Fides nullam hæresim unquam fovit, sed omnes quidem hæreses destruit. Intelligo autem mihi aliter non licere, quam ut omnes conatus meos ei causæ, in qua universalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam. *Item Eusebius Papa* [Epist. III. Isidoriana ad Episcopos Tusciæ, Concil. tom. I. pag. 1389.]

III. *Nullis hæresibus Romana succubuit Ecclesia.*

Ibidem C. XI.

IN Sede Apostolica extra maculam semper est catholica servata religio. *Item Gregorius.* [Imo Ambrosius ad Lucæ caput XXII. lib. X. c. XII. A. D. 376. Mediolani.]

IV. *Professione suæ Fidei aurem erroris Romana abscidit Ecclesia.*

SI Petrus volens percussit aurem, docuit quod aurem in specie habere non deberent, quam in ministerio non haberent. Sed bonus Dominus & ipsi refudit auditum, secundum prophetica dicta demonstrans, & ipsos, si convertantur, posse sanari, qui in passione Christi vulnerati sunt, eo quod omne peccatum in ministerio fidei abluatur. Tollit ergo Petrus aurem. Quare Petrus? quia ipse est, qui claves accepit regni cælorum. Ille enim condemnat qui & absolvit, quoniam ligandi & solvendi idem adeptus est potestatem. Tollit autem aurem male audientis. Tollit gladio spirituali aurem interiorem male intelligentis. Caveamus, ne cui tollatur auricula, dum legitur passio Domini. Si ad divinitatem ejus referimus infirmitatem corporeæ passionis, exciditur auricula, & exciditur a Petro, qui non passus est Christum prophetam æstimari; sed Dei filium docuit fideli confessione signari. *Item Augustinus contra Manichæos.* [Lib. XI. cap. II. contra Faustum Manichæum circa A. D. in *Africa*.]

(XXIV. Q. I. C. XVII. — *Isai.* XXXV. 10. — *Matth.* XVI. 18.)

V. *Ad Ecclesiam sive Sedem Romanam, ratione sui primatus, in dubiis & arduis recurrendum est, & inde indubitata sumenda est definitio.*

PAlam est, quod in re dubia, ad Fidem valeat auctoritas Ecclesiæ catholicæ, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum, usque ad hodiernum diem, succedentium sibimet Episcoporum serie, & tot populorum consensione firmatur. *Item Ambrosius* [ad c. V. Lucæ A. D. 376. *Mediolani*.]

(*Dist.* V. C. XI.)

VI. *Suis meritis firmus, nonnunquam turbatur alienis.*

NON turbatur navis, quæ Petrum habet: turbatur illa, quæ Judam habet. Etsi multa illic Discipulorum merita navigabant, tamen adhuc eam proditoris perfidia agitabat. In utraque Petrus; sed qui suis meritis firmus est, turbatur alienis. Caveamus ergo perfidum, caveamus proditorem, ne per unum plurimi fluctuemus. Ergo non turbatur hæc navis, in qua prudentia navigat, abest perfidia, fides superat. Quemadmodum enim turbari potuit, cui præerat is, in quo firmamentum Ecclesiæ est? Illic ergo turbatio, ubi modica fides. Ibi securitas, ubi perfecta dilectio. Denique etsi aliis imperatur, ut *laxent retia sua*, soli Petro dicitur: *Duc in altum*, hoc est in profundum disputationum. Quid enim tam altum, quam altitudinem divitiarum videre, idest scire Dei filium & professionem divinæ generationis assumere? Quam, licet mens nequeat humana plenæ rationis investigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. *Item Hieronymus* [ad Damasum in expositione symboli, forte circa A. D. 378. e Palæstina *Romam*.]

(XXIV. Q. I. C. VIII. — *Luc.* V. 4. — *Rom.* XI. 33.)

VII. *Aliorum ora non timet fides, quam Romana Ecclesia commendat.*

HÆC est fides, Papa beatissime, quam in catholica Ecclesia didicimus, quamque semper tenuimus; in qua si minus perite aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem & sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, se imperitum vel malevolum, vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobabit. *Item.* Sancta Romana Ecclesia, quæ semper immaculata permansit, Domino providente, & beato Apostolo Petro opem ferente, in futuro manebit sine ulla hæreticorum insultatione, atque firma & immobilis omni tempore persistet. *Item Marcellus universis Episcopis per Antiochiam constitutis* [Epist. I. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 948.]

(*Ibidem* C. XIV.)

VIII. *Aliud quam Romana Ecclesia, neque sentire, neque docere permittitur.*

ROgamus, fratres dilectissimi, ut non aliud doceatis, neque sentiatis, quam quod a beato Petro Apostolo & reliquis Apostolis & Patribus accepistis. Ipse enim est caput totius Ecclesiæ, cui ait Dominus: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Ejus enim sedes primitus apud vos fuit, quæ postea, jubente Domino, Ro-

(*Ibidem* C. XV. — *Matth.* XVI. 18.)

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rub. I.

Romam translata est: cui, adminiculante gratia divina, hodierna præsidemus die. Si vero vestra Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cessit Sedi, nulla est, quæ non sit ejus subjecta ditioni: nec ab ejus dispositione vos deviare oportet, ad quam cuncta majora ecclesiastica negocia, divina disponente gratia, jussa sunt referri, ut ab ea regulariter disponantur, a qua sumsere principia. *Item Leo Episcopus Dioscoro Episcopo Alexandrino* [Epist. xi. alias lxxxi. A. D. 445. Roma in Ægyptum.]

IX. *Alexandrinæ Ecclesiæ a Romana dissentire non licet.*

xxiv. q. 1. C. xvi.

CUM beatissimus Petrus Apostolicum a Domino acceperit principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod sanctus Episcopus, discipulus ipsius, Marcus, qui Alexandrinam primo gubernavit Ecclesiam, aliis regulis & traditionibus sua decreta firmaverit; cum sine dubio de eodem fonte gratiæ unus spiritus & discipuli fuerit & magistri: nec aliud ordinatus tradere potuit, quam quod ab ordinatore suscepit.

TITULUS. III

De jure & legibus sive constitutionibus, quibus regitur universalis Ecclesia.

RUBRICA. I

I. *Prima divisio Juris in naturale, & humanæ institutionis.*

Gratianus

Dist. i. C. i.

Matth. vii. 12.

HUmanum genus duobus regitur, naturali videlicet jure, & moribus. Jus naturale est, quod in lege & Evangelio continetur, quo quisque jubetur aliis facere quod sibi vult fieri. Unde Christus in Evangelio: *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, vos eadem facite eis. Hæc enim est lex & prophetæ. Hinc* Isidorus in libro v. etymologiarum [C. i. circa A. D. 630. in Hispania.]

II. *Differentia divinarum & humanarum legum.*

Ibidem C. i.

OMnes leges aut divinæ sunt, aut humanæ. Divinæ natura, humanæ moribus constant; ideoque hæc discrepant, quoniam aliæ aliis gentibus placent. Fas, lex divina est, Jus, lex humana. Transire per agrum alienum, fas est, jus non est [*Gratianus.*] Ex verbis hujus auctoritatis evidenter datur intelligi in quo differant inter se lex divina & humana, cum omne quod fas est, nomine divinæ vel naturalis legis accipiatur; nomine vero legis humanæ mores jure conscripti & traditi intelligantur. Est autem jus, generale nomen, multas sub se continens species. *Unde in eodem libro Isidorus ait* [C. ii.]

III. *Secunda divisio Juris, & unde dicatur Jus.*

Ibidem C. ii.

JUS, generale nomen est. Lex autem Juris est species. Jus autem dictum est, quia justum est. Omne autem Jus legibus & moribus constat. [Idem Isidorus Ibidem.]

IV. *Quid sit lex, quid mos.*

Ibidem C. iii. iv. v.

LEX est constitutio scripta; mos autem longa consuetudo est, de moribus tracta tantummodo. *Idem.* [Ibidem cap. iv.]

V. *Tertia divisio Juris, & quid sit Jus naturale.*

Ibidem C. vi. vii.

JUS autem aut naturale est, aut civile, aut gentium. Jus naturale est commune omnium nationum eo quod ubique instinctu naturæ, non constitutione habetur aliqua, ut viri

viri & feminæ conjunctio, liberorum successio, & puerorum educatio, communis omnium possessio, & omnium una libertas, eorum acquisitio, quæ cælo, terra, marique capiuntur. Item depositæ rei vel commodatæ pecuniæ restitutio, violentiæ per vim repulsio. Nam hoc, aut si quid huic simile est, nunquam injustum, sed naturale, æquumque habetur. *Idem* [C. v.]

Lib. I. Pars II. Tit. III. Reg. I.

VI. *Quid sit jus civile.*

JUS civile est, quod quisque populus, vel quæque civitas sibi proprium divina, humanaque causa constituit. *Idem* [C. vi.]

VII. *Quid sit jus gentium.*

JUS gentium est sedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captivitates, servitutes, postliminia, fœdera, pacis induciæ, legatorum non violandorum religio, connubia, inter alienigenas prohibita, & hoc inde gentium jus appellatur, quia eo jure omnes fere gentes utuntur. *Item* [Lib. v. C. vii.]

Ibidem C. viii.

VIII. *Quid sit jus militare.*

JUS militare est belli inferendi solemnitas, fœderis faciendi nexus, signo dato egressio in hostem, vel pugnæ commissio. Item signo dato receptio. Item flagitij militaris disciplina, si locus deseratur. Item stipendiorum modus, dignitatum gradus, præmiorum honor, veluti cum corona vel torques donantur. Item prædæ decisio, & pro personarum qualitatibus & laboribus justa divisio, ac principis portio. *Idem* [C. viii.]

Ibid. C. ix.

IX. *Quid sit jus publicum.*

JUS publicum est in sacris, & sacerdotibus & magistratibus. *Idem* [C. ix.]

Ibid. C. x.

X. *Quid sit jus Quiritum.*

JUS Quiritum, est proprium Romanorum, quod nulli tenent, nisi Quirites, idest Romani: in quo agitur de legitimis hereditatibus, de curationibus, de contractibus, de tutelis, de usucapionibus: quæ Jura apud nullum alium populum reperiuntur, sed & propria sunt Romanorum, & in eos solos constituta. *Idem* [C. ix.]

Ibid. C. xi.

XI. *De speciebus sive differentiis Juris Quiritum sive Romani.*

COnstat autem Jus Quiritum ex legibus & plebiscitis, & senatusconsultis & constitutionibus principum, etiam edictis, sive responsis prudentum. *Idem* [C. x.]

Ibid. C. xii.

XII. *Quid sit lex.*

LEX est constitutio populi, qua majores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt. *Idem* [C. xi.]

Dist. II. in principio.

XIII. *Quid sit plebiscitum.*

PLebiscita sunt quæ plebes tantum constituunt & vocantur *plebiscita*, eo, quia ea plebs sciat, vel quod sciscitatur & rogat, ut fiant. *Idem* [C. xii.]

Ibid. C. i.

XIV. *Quid sit senatusconsultum.*

SEnatusconsultum est quod tantum Senatores populis consulendo decernunt. *Idem* [C. xiii.]

Ibid. C. ii.

XV. *Quid*

Lib. I. Pars II. Tit. III. Cap. I.

XV. *Quid sit constitutio vel edictum.*

Dist. II. C. III.

CONstitutio vel edictum est quod tantum Rex vel Imperator constituit vel edidit. *Idem* [C. xiv.]

XVI. *Quæ sunt responsa prudentum.*

Ibidem C. iv.

REsponsa prudentum sunt quæ Jurisconsulti respondere dicuntur consulentibus; unde & *responsa* Pauli dicta sunt. Fuerunt enim quidam prudentes & arbitri æquitatis, qui institutiones civilis Juris compositas ediderunt, quibus dissidentium lites contentionesque sopirent. *Idem* [C. xv.]

XVII. *Quæ sunt tribunitiæ & consulares leges.*

Dist. II. C. vi.

Ant. Augustinus lib. i. Dial. v. de Emendatione Gratiani pag. 47.

QUædam etiam leges dicuntur ab his, qui eas condiderunt, ut *Consulares*, *Tribunicia*, *Juliæ*, *Corneliæ*. Nam & sub Octaviano Cæsare suffecti Consules Papius & Poppæus legem tulerunt, quæ a nominibus eorum appellatur *Papia Poppæa*, continens patrum præmia pro suscipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, ne quis plus extraneis in testamento legaret, quam ut quarta pars superesset heredibus, ex cujus nomine lex *Falcidia* nominata est. *Idem* [Isidorus Etym. lib. v. c. xvi. A.D. 630. in *Hispania*.]

XVIII. *Quid sit satira lex.*

Ibidem C. vii.

SAtira vero lex est, quæ de pluribus simul rebus eloquitur, dicta quidem a copia rerum, & quasi a *saturitate*; unde & *satiram* scribere est poemata varia condere ut Horatii, Juvenalis, & Persii [Idem c. xvii.]

XIX. *Quæ sint Rhodiæ leges.*

Dist. II. C. viii.

RHodiæ leges navalium commerciorum, sunt ab Insula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum usus fuit. *Gratianus.*

XX. *De differentia Juris naturalis & ceterorum.*

Dist. v. in principio.

NAturale Jus inter omnia primatum obtinet & tempore, & dignitate. Cœpit enim ab exordio rationabilis creaturæ, nam nec variatur tempore, sed immutabile permanet. *Idem.* [Gratianus]

XXI. *Obiectio, quod jus naturale mutetur.*

Ibidem

SED cum naturale jus in lege & Evangelio supra dicatur esse comprehensum, quædam autem contraria iis, quæ in lege statuta sunt, nunc inveniantur concessa, non videtur jus naturale immutabile permanere. In lege namque præcipiebatur, ut *mulier, si masculum pareret*, XL. *si vero feminam*, LXXX. *diebus a templi cessaret ingressu*. Nunc autem post partum, statim Ecclesiam ingredi non prohibetur. Item mulier, quæ menstrua patitur, ex lege immunda reputabatur. Nunc autem nec Ecclesiam intrare, nec sacræ communionis mysteria percipere inhibetur; sicut illa, quæ parit, vel illud quod gignitur, nec statim post partum baptizari prohibetur. *Unde Gregorius scribit* [ad interrogationes Augustini Anglorum Episcopi c. x. circa A.D. 603. Roma in *Angliam*.]

Levit. xii. 5. 7.

Ibidem xv. 25.

XXII. *Mulier enixa, gratias actura Ecclesiam intrare eadem hora non prohibetur.*

Ibidem C. II.

SI mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo pondere peccati gravatur: voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione voluptas est; in partu vero, prolis gemitus; unde & ipsi

ipſi primæ mulieri dicitur: *In doloribus paries*. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare in Eccleſiam, ipſam ei pœnam vertimus in culpam. *Item Iſidorus*. [Imo Gratianus.]

Lib. I. Part. II. Tit. III. Rub. I.

XXIII. *Reſponſio*.

HIs itaque reſpondetur. In lege & Evangelio naturale Jus continetur: non tamen quæcumque & in lege & in Evangelio inveniuntur, naturali Juri cohærere probantur. Sunt enim in lege quædam moralia, ut: *non occides &c.* quædam myſtica, utpote ſacrificiorum præcepta, & alia his ſimilia. Moralia mandata ad naturale jus ſpectant, atque ideo nullam mutabilitatem recepiſſe monſtrantur. Myſtica vero, quantum ad ſuperficiem, a naturali jure probantur aliena, quantum ad moralem intelligentiam, inveniuntur ſibi adnexa, & per hoc, etſi ſecundum ſuperficiem videantur eſſe mutata, tamen ſecundum moralem intelligentiam, mutabilitatem neſcire probantur. Naturale ergo jus, ab exordio rationalis creaturæ incipiens, ut ſupradictum eſt, manet immobile. Jus vero conſuetudinis poſt naturalem legem exordium habuit, ex quo homines convenientes in unum, cœperunt ſimul habitare. Quod ex eo tempore factum creditur, ex quo Cain civitatem ædificaſſe legitur: quod cum in diluvio propter hominum raritatem fere videretur extinctum, poſtmodum a tempore Nemroth reparatum, ſive potius immutatum exiſtimatur. Cum ipſe ſimul cum aliis alios cœpit opprimere, alii ſua imbecillitate eorum ditioni cœperunt eſſe ſubjecti. Unde in Geneſi legitur de eo: *cœpit Nemroth eſſe robuſtus venator coram Domino*, ideſt hominum oppreſſor & extinctor, quos ad turrim ædificandam allexit. *Idem* [Gratianus.]

Diſt. VI. C. III. ante finem.

XXIV. *Secunda differentia Juris naturalis ad alia*.

DIffert autem jus naturale a conſuetudine, & a conſtitutione. Nam jure naturali omnia ſunt communia omnibus, quod non ſolum inter eos ſervatum creditur, de quibus legitur: *multitudinis credentium erat cor unum & anima una*; verum etiam ex præcedenti tempore a philoſophis traditum invenitur. Unde apud Platonem illa civitas juſtiſſime ordinata traditur, in qua quiſque neſcit affectus proprios. Jure ergo conſuetudinis vel conſtitutionis hoc meum eſt, illud vero alterius. *Unde Auguſtinus ait ſuper Johannem*. [Tract. VI. ad c. I. Jo. §. 25. circa A. D. 412. in *Africa*.]

Diſt. VIII. in principio.

Act. IV. 32.

XXV. *Jure divino omnia ſunt communia omnibus. Jure conſtitutionis hoc meum eſt, illud vero alterius*.

QUO jure defendis villas eccleſiæ, divino, an humano? Divinum jus in ſcripturis divinis habemus; humanum in legibus Regum; unde quiſquis poſſidet quod poſſidet, nonne Jure humano? Nam Jure divino *Domini eſt terra & plenitudo ejus*. Pauperes & divites Dominus de uno limo fecit, & pauperes & divites una terra ſupportat. Jure ergo humano dicitur: *hæc villa mea eſt, hæc domus mea eſt, hic ſervus meus eſt*. Jura autem humana, Jura Imperatorum ſunt: Quare? Quia ipſa Jura humana per Imperatores & reges ſæculi Deus diſtribuit generi humano. Item tolle jura Imperatoris, & quis audet dicere: *hæc villa mea eſt, meus eſt iſte ſervus, mea eſt domus*? Si autem, ut teneantur iſta ab hominibus, regum jura fecerunt, vultis reticeamus leges, ut gaudeatis? Item relegantur leges, ubi manifeſte præceperunt Imperatores, eos, qui præter eccleſiæ catholicæ communionem uſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, ut nihil nomine eccleſiæ audeant poſſidere. Sed dicitis: quid nobis & Imperatori? Sed, ut jam dixi, de jure humano agitur. Apoſtolus voluit, ſerviri regibus, voluit honorari reges, & dixit: *Regem reveremini*. Noli dicere: *quid mihi & regi*? Quid tibi ergo, & poſſeſſioni? Per jura regum poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti: *quid mihi & regi*? Noli dicere poſſeſſiones tuas, quia ipſa jura renunciaſti humana. quibus poſſeſſiones poſſidentur.

Ibidem C. I.

XXVI. *Tertia differentia Juris naturalis ad alia*.

DIgnitate vero Jus naturale ſimiliter prævalet conſuetudini & conſtitutioni. Quæcumque enim vel moribus recepta, vel ſcriptis comprehenſa, ſi naturali Juri fuerint adverſa, vana & irrita ſunt habenda. Unde *Auguſtinus ait Confeſſionum libro* [III. c. VIII. §. 15. circa A. D. 400. in *Africa*.]

Ibidem §. dignitate.

Lib.I. Pars II. Tit.III. Rub. II. III. & IV.

XXVII. *Adversus naturale Jus nulli quidquam agere licet*.

Dist.VIII. C. II.

QUÆ contra mores hominum sunt flagitia, pro morum diversitate sunt vitanda, ut pactum inter se gentis aut civitatis consuetudine vel lege firmatum, nulla civis aut peregrini libidine violetur. Turpis enim pars omnis, universo suo non congruens. Cum autem Deus aliquid contra morem vel contra pactum quorumlibet jubet, etsi numquam ibi factum est, tamen faciendum est, & si omissum est, restaurandum est, & si statutum non erat, instituendum est. Si enim regi licet in civitate, cui regnat, jubere aliquid, quod neque ante ipsum quisquam, aut ipse unquam jusserat, & si non est contra societatem ejus civitatis, obtemperatur ei: immo contra societatem est, si non obtemperatur ei, generale quippe pactum est societatis humanæ obtemperare regibus suis. *Gregorius*. Quanto magis Deo regeneratori universæ creaturæ, ad ea, quæ jusserit, sine dubitatione serviendum est? Sicut enim in potestatibus societatis humanæ major potestas minori ad obediendum præponitur, ita Deus omnibus. *Item Isidorus*. [Originum lib.V.c.XX. A. D. 610. in *Hispania*.]

RUBRICA. II

Quod causa constitutionum legum sit, humanam coërcere audaciam, & nocendi facultatem refrænare.

Dist. IV. C. I.

FActæ sunt autem leges; ut earum metu humana coërceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, ut in ipsis improbis formidato supplicio refrænetur audacia, & nocendi facultas. *Idem* [eod.lib.c.XXI. & lib.II. c.X. ibid.]

RUBRICA. III

I. *Qualis debeat esse lex*.

Ibidem C.II.

ERit autem lex honesta, justa, possibilis, secundum naturam, & secundum consuetudinem, patriæ, loco, temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem incautum in captione contineat, nullo privato commodo, sed pro communi civium utilitate conscripta. *Idem* [Lib.V.c.XX. Ibid.]

II. *Quid sit officium legum*.

Dist.III.C.IV.

Deut. VI. 5.

OMnis autem lex aut permittit aliquid, ut: *vir fortis petat præmium*; aut vetat, ut: *sacrarum virginum nulli nuptias petere liceat*; aut punit, ut: *qui cædem fecerit, capite plectatur*. Ejus enim præmio, aut pœna vita moderatur humana. Divina autem præcipit, ut: *diliges Dominum Deum tuum*. *Augustinus in libro de vera religione*. [c.XXXI.§.57. circa A. D. 390. in *Africa*.]

RUBRICA. IV

De auctoritate legum.

I. *De legibus tunc est judicandum, cum instituuntur, non cum institutæ fuerint*.

Dist.IV.C.III.

IN istis temporalibus legis, quamquam de his homines judicent, cum eas constituunt, tamen cum fuerint institutæ & firmatæ, non licebit judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas. *Gregorius Papa* [Lib.VII. indict.II. Epist.VII. Januario Caralitano A.D. 598. Roma in *Sardiniam*.]

II. *Quæ contra leges fiunt pro infectis habentur*.

XXV. Q. II. C. XIII.

IMperiali constitutione sancitum est aperte, ut ea, quæ contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint. *Cod. L. 1. scilic.* de precibus Imperatori offerendis. *Augustinus* [Imo Gratianus.]

III. *Quod*

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rub. V. & VI.

III. *Quod leges humanæ consuetudine firmantur & abrogantur etiam.*

Dist. IV. C. III.

LEges instituuntur, cum promulgantur, firmantur, cum moribus utentium approbantur. Sicut enim moribus utentium in contrarium, nonnullæ leges hodie abrogatæ sunt; ita moribus utentium leges ipse confirmantur; unde illud Telesphori Papæ, quo decrevit, ut clerici generaliter a quinquagesima a carnibus & deliciis jejunent, quia moribus utentium approbatum non est, aliter agentes transgressionis reos non arguit. *Isidorus* [Imo Gratianus.]

IV. *De exordio constitutionis humanæ.*

Dist. VII. in principio. *Exod. XXI. 2.*

JUS autem constitutionis cœpit a justificationibus, quas Dominus tradidit, dicens Moysi: *Si emeris servum Ebræum.* Unde idem in *Libro V. Etymolog. ait* [C. V. circa A. D. 610. in *Hispania*.]

V. *De conditoribus legum.*

Ibidem C. 1.

MOyses gentis Ebrææ primus omnium divinas leges sacris literis explicavit. Phoronæus Rex Græcis primus leges, judiciaque constituit. Mercurius Trismegistus primus leges Ægyptiis tradidit. Solon primus leges Atheniensibus dedit. Lycurgus Lacedæmoniis jura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo successit in regno, primus leges Romanis edidit. Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset, Decemviros legibus scribendis creavit, qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas XII. tabulis exposuerunt. [Idem ibidem continenter.]

VI. *Nomina eorum, qui leges XII. tabularum exposuerunt.*

Dist. VII. C. II.

FUerunt autem hi, Ap. Claudius, T. Genucius, P. Sestius, Sp. Veturius, C. Julius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Postumius. Hi Decemviri legum conscribendarum electi sunt. Leges autem redigere in libros primus Consul Pompejus instituere voluit, sed non perseveravit, obtrectatorum metu. Deinde Cæsar cœpit id facere, sed ante interfectus est. Paulatim autem antiquæ leges vetustate & incuria obsoleverunt: quarum etsi jam est nullus usus, notitia tamen necessaria videtur. Novæ autem a Constantino Cæsare cœperunt & reliquis succedentibus, erantque permixtæ & inordinatæ. Postea Theodosius minor Augustus ad similitudinem Gregoriani & Hermogeniani, *codicem* factum constitutionum a Constantini temporibus, sub proprio cujusque Imperatoris titulo disposuit, quem a suo nomine *Theodosianum* vocavit. [Gratianus.]

RUBRICA. V

De interpretatione legum.

I. *Solus conditor legum debet esse interpres.*

XI. Q. 1. C. XXX.

SIcut enim ecclesiasticarum legum ecclesiasticus judex est administrator, ita civilium nonnisi civilis dicitur esse executor. Sicut enim ille solus habet jus interpretandi canones, qui habet potestatem condendi eos; ita solum civilium legum dicitur esse interpres, qui eis jus & auctoritatem impertitur.

RUBRICA. VI

I. *Leges sive constitutiones Principum, ubi Evangelicis aut canonicis decretis non obviant, omni reverentia dignæ habendæ sunt.*

Leo IV. Lothario Aug. [Imo Gratianus.]

Dist. X. C. IX.

Ant. Augustinus lib. I. de Emendatione Gratiani Dialogo XIX. pag. 216. 222.

DE capitulis vel præceptis Imperialibus vestris, vestrorumque Pontificum prædecessorum irrefragabiliter custodiendis & conservandis, quanto valuimus & valemus, Christo propitio, & nunc & in ævum nos conservaturos modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet vobis aliter dixerit, vel dicturus fuerit, sciatis eum pro certo mendacem. *Johannes VIII. Ludovico Imperatori* [circa A.D. 873. Romæ in *Galliam*.]

II. *Legis*

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rubr. VI.

II. *Legis auctoritate dissolvitur quod contra eam fit.*

Dist. x. C. x.

VIdes, fili carissime, quia quod contra leges accipitur, per leges dissolvi meretur. *Item Gelasius Rufino & Aprili Episcopis* [Imo Epist. viii. ad Anastasium Imp. circa A.D. 494. Concil. tom. iv. pag. 1182. *Romæ*.]

III. *Leges principum & regulas patrum contemni non decet.*

Ibidem C. xi.

QUis antem leges principum aut patrum regulas, aut admonitiones paternas debere contemni putat, nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissum? *Item Leo IV. Imperatori Lothario Aug.* [circa A. D. 847. *Romæ*.]

IV. *Romana lex nullius temeritate debet corrumpi.*

Ibidem C. xiii.

VEstram flagitamus clementiam, ut, sicut hactenus Romana lex viguit absque universis procellis, & quæ pro nullius persona homiuis reminiscatur corrupta esse, ita nunc suum robur propriumque vigorem obtineat. *Augustinus contra Petilianum in Dialogo* [idest lib. II. contra literas Petiliani c. lviii. circa A.D. 402. in *Africa*.]

V. *Leges Imperatorum in adiutorium Ecclesiæ assumi licet.*

Ibidem C. vii.

SI in adiutorium vestrum terreni Imperii leges assumendas putatis, non reprehendimus. Nam fecit hoc Paulus, eum adversus iniuriosos Romanum civem se esse testatur. *Item Cyprianus Juliano*. [Imo Gratianus ex epistola viii. Nicolai I. ad Michaelem Imp. Concil. tom. viii. pag. 293. circa A.D. 865. Roma *CPolim*.]

VI. *Reges Pontificibus pro æterna vita, & Pontifices Regibus pro temporalibus indigent.*

Ibidem C. viii.

QUoniam idem mediator Dei & hominum homo Jesus Christus sic actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit, propria volens medicinali humilitate hominum corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferiora demergi, ut Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quantumvis spiritualis actio a carnalibus distaret incursibus, & Deo militans minime se negociis sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur qui esset sæcularibus negociis implicatus. *Item ex verbis Isidori* [Lib. III. sententiarum de summo Bono c. liii. circa A.D. 625. in *Hispania*.]

VII. *Decens est, ut etiam princeps observet leges suas.*

Dist. ix. C. I.

JUstum est, Principem legibus obtemperare suis. Tunc enim jura sua ab omnibus custodienda existimet, quando & ipse illis reverentiam præbet. Principes legibus teneri suis, nec in se damnare posse jura, quæ in subjectis constituunt, justum est. Justa est enim vocis auctoritas eorum, si, quod populis prohibent, sibi licere non patiantur. *Item Urbanus Papa in capitulo Sancti Rufini* [forte A. D. 1096. in *Gallia*.]

VIII. *Duæ species legum.*

xix. Q. II. C. I.

DUæ sunt, inquit, leges, una publica, altera privata. Publica lex est, quæ a sanctis Patribus, scriptis est confirmata, ut lex est canonum, quæ quidem propter transgressiones est tradita. Verbigratia. Decretum est in canonibus, clericum non debere de suo Episcopatu ad alium transire sine commendaticiis literis sui Episcopi: quod propter criminosos constitutum est, ne videlicet infames ab aliquo Episcopo suscipiantur personæ. Solebant enim officia sua, cum non poterant in suo Episcopatu, in alio celebrare: quod jure præceptis & scriptis detestatum est. Lex vero privata est, quæ instinctu Sancti spiritus in corde scribitur, sicut de quibusdam dixit Apostolus: *qui habent legem Dei scriptam in cordibus suis*. Et alibi: *cum gentes legem non habeant*, si naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ipsi sibi sunt leges. [Gratianus.]

Rom. 2. 15. II. 14.

RU-

RUBRICA. VII

I. *Quod naturale jus, sive lex divina, præfertur legibus humanis quibuscunque.*

Gratianus

CUM ergo in naturali jure nihil aliud præcipiatur, quam quod Deus vult fieri, nihilque vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica scriptura nihil aliud, quam in divinis legibus inveniatur; divinæ vero leges natura consistant; patet, quod quæcumque divinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ contraria probantur, eadem & naturali juri inveniuntur adversa. Unde quæcumque divinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ, seu divinis legibus postponenda censentur, eisdem naturale jus præferri oportet. *Augustinus ad Bonifacium* [Epist. LXXXV. §. 8. al. L. circa A.D. 417. in *Africa*.] Dist. IX. C. XI.

II. *Leges Principum naturali non prævalent juri.*

IMperatores quando pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perseverantes. Quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sævientes, & corriguntur intelligentes. Quicumque ergo legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Quicumque autem legibus Imperatorum, quæ contra voluntatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Nam & temporibus prophetarum omnes reges, qui non prohibuerunt in populo Dei, nec everterunt quæ contra Dei præcepta fuerunt instituta, culpantur, & qui prohibuerunt, super aliorum merita laudantur. Et Rex Nabuchodonosor cum servus esset idolorum, constituit sacrilegam legem, ut simulacrum adorarent; sed ejus impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt. Idem tamen Rex divino judicio correptus piam & laudabilem legem pro veritate constituit, ut quicumque diceret blasphemiam in Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret. *Item Symmachus in VI. Synodo* [A. D. 504. Concil. tom. IV. pag. 1375. *Romæ*.] Dist. IX. C. I. Dan. III. 5.

III. *Nihil Evangelicis regulis obvium Imperatori agere licet.*

NON licet Imperatori vel cuiquam pietatem custodienti, aliquid contra divina mandata præsumere, nec quidquam quod Evangelicis, propheticis, aut Apostolicis regulis obviet, agere. *Item Marcellinus Papa* [Epist. II. Isidoriana c. III. Concil. tom. I. pag. 916.] Dist. X. C. II.

IV. *Stare non valet quod contra propheticam, evangelicam, vel Apostolicam doctrinam seu constitutionem factum fuerit.*

OMne, quod inreprehensibile est, catholica defendit Ecclesia. *Et infra*. Injustum judicium, & definitio injusta, regio metu vel jussu a judicibus ordinata, non valeat. Nequaquam quod contra evangelicam, vel propheticam, vel Apostolicam doctrinam, constitutionemve eorum, sive sanctorum Patrum actum fuerit, stabit: & quod ab infidelibus vel hæreticis factum fuerit, omnino cassabitur. *Isidorus ad Hieronymum epist.* VIII. [Imo Augustinus ad Hieronymum Epist. LXXXII. §. 3. alias XIX. A. D. 405. in *Africa*.] XXV. Q. I. C. VIII.

RUBRICA. VIII

I. *In scripturis canonicis mendacia non admittuntur.*

EGO solis eis scriptorum, qui jam canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque referre, ut nullum eorum scribendo errasse audeam credere, aut si aliquid in eis offendo, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud existimo, quam vel mendosum esse codicem, vel non esse assecutum interpretem quod dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate, quantave doctrina polleant, non ideo verum putem, quia ita ipsi senserunt, sed quia mihi per alios auctores, vel canonicas vel probabiles rationes, quæ a vero non abhorreant, persuadere potuerunt. *Idem in Epistola I. ad Hieronymum*. [Imo Hieronymus ad Lucinium Boeticum. Epist. LII. al. XXVIII. A. D. 397. ex Syria in *Hispaniam*.] Dist. IX. C. V.

II. *Nihil*

Lib. I. Part. I. Tit. III. Rubr. IX.

II. *Nihil auctoritatis in canonicis scripturis remanebit, si ad eas mendacia fuerint admissa.*

Dist. IX. C. VI.

SI ad scripturas sanctas admissa fuerint vel officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandem de scripturis illis sententia proferetur, cujus pondere contentiosæ falsitatis obteretur improbitas? *Idem de unico baptismo lib.* II. [Imo de Baptismo contra Donatistas lib. II. c. III. §. 4. A. D. 412. in *Africa*.]

RUBRICA. IX

I. *Sacra Scriptura literis omnium Episcoporum est præponenda.*

Ibidem C. VIII.

QUis nesciat, sanctam Scripturam canonicam tam veteris, quam novi Testamenti certis terminis suis contineri, eamque posterioribus omnibus Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit quid quid in ea scriptum constiterit esse? Episcoporum autem literas, quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur, per sermonem forte sapientiorem in ea re cujuslibet peritioris, & per aliorum Episcoporum graviorem auctoritatem, doctioremque prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis forte deviatum a veritate est? *Item in prologo lib.* III. *de Trinitate* [§. 2. circa A. D. 400. in *Africa*.]

II. *Nullorum Sanctorum scripturæ sunt comparandæ canonicis scripturis in auctoritate.*

Ibidem C. III.

NOli meis literis, quasi canonicis scripturis inservire. Sed in illis & quod non credebas, incunctanter, cum inveneris, crede. In istis autem quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum tenere. *Idem ad Vincentium Victorem lib.* II. [Lib. IV. cap. 1. de anima & ejus origine ad Vincentium Victorem, forte A. D. 419. in *Africa*.]

III. *Præferatur sacra Scriptura scripturis omnium doctorum, quia in ipsa sola est certitudo veritatis.*

Ibidem C. IV.

NEgare non possum, nec debeo, sicut in ipsis majoribus, ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt justo judicio & nulla temeritate culpari. *Idem in Epistola ad Vincentium* [XCIII. alias XLVIII. c. X. §. 35. A. D. 408. *ibid.*]

IV. *Ex dictis quorumlibet Episcoporum contra divina mandata calumniæ non sunt colligendæ.*

Ibidem C. IX.

NOli, frater, contra divina tam multa, tam præclara, tam indubitata testimonia, colligere velle calumnias ex Episcoporum scriptis, sive nostrorum, sicut Hilarii, sive (antequam pars Donati separaretur) ipsius unitatis, sicut Cypriani & Agrippini: primo, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis distinguendum est. Non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, sicubi forte aliter sapuerint, quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere: *Et siquid aliter sapitis, & hoc quoque vobis Deus revelabit. Idem ad Fortunatum* [Epist. CXLVIII. c. IV. §. 15. alias CXI. A. D. 414. *ibidem*.]

Phil. III. 15.

V. *Non debetur par auctoritas canonicis scripturis, & earum expositoribus.*

Ibidem C. X.

NEque quorumlibet disputationes, quamvis catholicorum, & laudatorum hominum, velut scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare atque respuere, si forte invenerimus quod aliter senserint, quam veritas habet, divino adjutorio vel ab aliis intellecta vel a nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, quales volo esse intellectores meorum. *Idem ad Casulanum.* [Imo lib. I. de Civit. Dei cap. XXII. §. 1. alias cap. XXIII. A. D. 413. *ibidem*.]

VI. *Exemplis ratio sana præfertur.*

Ibidem C. XI.

SAna quippe ratio etiam exemplis anteponenda est, cui quidem & exempla concordant; sed illa, quæ tantum digniora sunt imitatione, quantum excellentiora pietate. *Item Zephyrinus Papa.* [Epist. I. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 604.]

VII. *Sa-*

VII. *Sacræ Scripturæ inhærentes non obſcurantur iniquitate mundana.*

SIcut ſtellas cæli non extinguit nox, ſic mentes fidelium, inhærentes firmamento Sacræ Scripturæ, non obſcurat mundana iniquitas. *Item Hieronymus in Iſaiam*. [In procem. ad Euſtochium A. D. 406. in *Palæſtina*.]

Diſt. XXXVIII. C. VIII.

VIII. *Ignorantia Scripturarum, ignorantia Chriſti eſt.*

SI juxta Apoſtolum Paulum, *Chriſtus Dei virtus* & *Dei ſapientia* eſt, ignorantia ſcripturarum ignorantia Chriſti eſt. *Item Gregorius in Moralibus*. [Imo in regula Paſtorali P. I. c. I. A. D. 590. *Romæ*.]

Ibidem C. IX. *I. Cor. I. 24.*

IX. *A Domino ſciuntur vel ignorantur qui ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, vel ignorant.*

QUI ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, a Deo ſapiuntur, & qui ea, quæ Dei ſunt, neſciunt, a Deo neſciuntur, Paulo atteſtante, qui ait: *Si quis ignorat ignorabitur*. Idem. *Quicumque ſtultus eſt in culpa, ſapiens erit in pœna*. Item *Hieronymus ſuper Epiſtolam ad Titum*. [Cap. I. A. D. 386. in *Palæſtina*.]

Ibid. C. X. *I. Cor. XIV. 38.* *Moral. lib. XV. C. XXIII. mutato verborum ordine.*

X. *Quod artes liberales legendæ ſunt in obſequium intelligentiæ ſacræ Scripturæ.*

SI quis grammaticam artem novit vel dialecticam, ut recte loquendi rationem habeat, & inter vera & falſa judicet, non improbamus. Geometria autem & arithmetica & muſica habent in ſua ſcientia veritatem, ſed non eſt ſcientia illa, ſcientia pietatis. Scientia pietatis eſt noſſe legere Scripturas, & intelligere prophetas, Evangelio credere, Apoſtolos non ignorare. Grammaticorum autem doctrina poteſt etiam proficere ad vitam, dum fuerit in meliores uſus aſſumta. *Item Beda in libros Regum*. [in lib. II. c. IX. A. D. 710. in *Anglia*.]

Diſt. XXXVII. C. X.

XI. *Non prohibeantur clerici ſæculares literas legere.*

TUrbat acumen legentium, & deficere cogit qui eos a legendis ſæcularibus libris omnimodis exiſtimat prohibendos. In quibus ſi qua inventa ſunt utilia, quaſi ſua ſumere licet. Alioquin Moyſes, & Daniel, ſapientiæ & literis Ægyptiorum, Chaldæorumque non paterentur erudiri, quorum tamen ſuperſtitiones & delicias horrebant. Nec ipſe magiſter gentium aliquos verſus poetarum ſuis vel ſcripturis indidiſſet vel dictis. *Rabanus de preſſuris Eccleſiæ* [ex Hieronymo ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis A. D. 847. in *Germania*. Ex his Gratianus.]

Ibidem C. VIII.

RUBRICA. X

I. *Quod quicquid utile in aliis ſcientiis ad ſapientiam & virtutem eſt, in ſacra Scriptura reperitur.*

SEd contra legitur, quod Moyſes & Daniel omni *ſcientia Ægyptiorum & Chaldæorum* eruditi fuerunt. Legitur etiam quod præcepit Dominus filiis Iſrael, ut ſpoliarent Ægyptios *auro & argento*, moraliter inſtruens, ut ſive *aurum* ſapientiæ, ſive *argentum* eloquentiæ apud poëtas inveniremus, in uſum ſalutiferæ eruditionis vertamus. In Levitico etiam *primitias* mellis, id eſt dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino jubemur offerre. Magi quoque *tria munera* obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes philoſophiæ volunt intelligi. Denique, ut in expoſitione Pſalterii Caſſiodorus teſtatur: *Omnis ſplendor rhetoricæ eloquentiæ, omnes modi poeticæ locutionis, qualibet varietas decoræ pronunciationis a divinis ſcripturis ſumſit exordium*. Hinc etiam Ambroſius ait ſuper Epiſtolam Coloſſenſium: *Omnis ratio ſupernæ ſcientiæ vel terrenæ creaturæ in eo eſt, qui eſt caput earum & auctor, ut qui hunc novit, nihil ultra quærat, quia hic eſt perfecta virtus & ſapientia, quidquid alibi quæritur, hic perfecte invenitur*. In Daniele & Salomone oſtendit infidelibus ſe auctorem totius ſapientiæ, quod infideles non putant, quia non legunt in Evangeliis, & prophetis aſtrologiam & alia hujuſmodi, quæ deſpecta ſunt, quia nihil valent ad ſalutem, ſed mittunt in errorem, & dum his ſtudent, curam animæ non habent. Qui vero Chriſtum novit, theſaurum ſapientiæ & ſcientiæ invenit, quia id novit, quod utile eſt. *Clemens*. [Papa I. Epiſt. V. Iſidoriana ad ſuos diſcipulos, Concil. tom. I. pag. 110.]

Diſt. XXXVII. C. VII. *Act. VII. 22.* *Daniel. I. 4.* *Exod. III. 2. XI. 22.* *Levit. II. 12.* *Matth. II. 11.* *In prologo C. XV. & ſequenti.* *In principio expoſitionis, Ambroſio adſcripta, cap. I. epiſt. ad Coloſſenſes.*

RUBRICA. XI

I. *Quod sacra Scriptura non secundum proprium sensum, sed secundum traditionem sanctorum Patrum exponenda est.*

Dist. XXXVII C. XIV.

RElatum nobis est, quod quidam in vestris partibus commorantes sacris doctrinis adversantur, & prout eis videtur, non secundum traditiones Patrum, sed juxta suum sensum docere videntur. Multas enim quidam, ut audivimus, vestrarum partium ingeniosi homines ex iis, quæ legunt verisimilitudines capiunt, & ideo diligenter observandum est, ut lex Dei cum legitur, non secundum propriam ingenii intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in Scripturis divinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisque sponte præsumsit, sed non oportet. Non enim sensum alienum extrinsecum & extraneum debetis quærere, ut quoquomodo ipsum ex scripturarum auctoritate confirmetis, sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis oportet. Et ideo oportet ab eo scientiam addiscere scripturarum, qui eam a majoribus secundum veritatem sibi traditam servat, ut & ipse possit eam, quam recte suscepit, competenter asserere. Cum enim ex divinis scripturis integram & firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus studiis, quæ forte in pueritia attigerit, ad assertionem veri dogmatis conferat. Ita tamen, ut ubi vera didicerat, falsa & simulata declinet. *Item Hieronymus in Isaiam* [lib. IX. cap. XXVIII. A. D. 406. in Palæstina.]

II. *Qui scripturas sacras male intelligit vel sæculari sapientia abutitur, vino inebriatur & sicera.*

Ibid. C. IV.

VIno inebriantur qui Scripturas sanctas male intelligunt, atque pervertunt; sicera, qui abutuntur sæculari sapientia, & dialecticorum tendiculis, quæ non tam tendicula sunt appellanda, quam phantasmata, idest umbræ quædam & imagines, quæ citò pereunt & solvuntur. *Idem*. Secundum tropologiam pseudo-prophetas eos debemus accipere qui aliter scripturarum verba accipiunt, quam Spiritus Sanctus sonat, & divinos eos, qui conjectura mentis suæ incerta futurorum, quasi vera pronunciant absque divinorum auctoritate verborum. *Idem*. Quicumque Scripturas non ita intelligunt, ut rei veritas habet, uvam acerbam comedunt. *Item Leo* [I. epist. XXIV. c. 4. alias X. ad Flavianum A. D. 449. Romæ CPolim.]

Hieron. lib. V. ad cap. XXIX. Jerem.

Ibid. lib. VI. cap. XXXI. Jerem.

III. *Magistri erroris existunt, qui veritatis disciplinam contemnunt.*

XXIV. Q. III. C. XXX.

QUid autem iniquius est, quam impia sapere & sapientioribus, doctioribusque non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt quicumque ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad Apostolicas literas, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt: & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt. *Innocentius Papa ad Exuperium Tolosanum Episcopum*. [Epist. III. c. VII. Concil. tom. II. pag. 1256.]

RUBRICA. XII

I. *Quæ sint Scripturæ canonicæ, aut qui libri recipiantur in canone sanctarum Scripturarum.*

MOysis libri V. idest *Genesis*, *Exodi*, *Levitici*, *Numeri*, *Deuteronomii*, & Jesu Nave I. libri *Judicum*. I. *Regnorum* libri IV. Simul & *Ruth*, *Prophetarum*, XVI. *Salomonis* libri V. *Psalterium*. Item historiarum *Job* liber I. *Tobiæ* I. *Esther*. I. *Judith*. I. *Machabæorum* II. *Esdræ* II. *Paralipomenon* II. Item *novi Testamenti Evangeliorum libri* IV. *Pauli Apostoli Epistolæ* XIV. *Epistolæ Johannis* III. *Epistolæ Petri* II. *Epistola Judæ* I. *Epistola Jacobi* I. *Actus Apostolorum*, *Apocalypsis Johannis*. Cetera autem, quæ vel sub nomine *Matthiæ*, sive *Jacobi* minoris, vel sub nomine *Petri & Johannis*, quæ a quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine *Andreæ*, quæ ab Xenocharide & Leonida philosophis, vel sub nomine *Thomæ*, & si qua sunt alia, non solum repudianda, verum etiam noveris esse damnanda. *Isidorus lib.* VI. *Etymologiarum*. [c. XVI. circa A. D. 630. in Hispania.]

RU-

RUBRICA. XIII

De canonibus, sive institutis canonicis.

I. *Quid dicatur Canon*.

CAnon græce, latine *regula* nuncupatur. *Regula* dicta est eo quod recte ducit, nec aliquem aliorsum trahit. Alii dixerunt, *Regulam* dictam vel quia regat, vel quia normam bene vivendi præbeat, vel quia quod distortum pravumque est, corrigat. *Gratianus*. [Ibidem]

Dist. III. C. 1.

II. *Divisio canonum, large sumto nomine canonis*.

POrro canonum alii sunt *decreta Pontificum*, alii *statuta Conciliorum*. Conciliorum vero alia sunt *universalia*, alia *provincialia*. Provincialium alia celebrantur auctoritate Romani Pontificis, præsente videlicet Legato sanctæ Romanæ Ecclesiæ, alia vero auctoritate Patriarcharum, vel Primatuum, vel Metropolitanorum ejusdem provinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda sunt. Sunt autem quædam privatæ leges, tam ecclesiasticæ, quam sæculares, quæ privilegia appellantur.

Ibidem.

RUBRICA. XIV

I. *Quod canones sanctorum Patrum præferendi sunt constitutionibus Principum, maxime ubi inveniuntur contrarii*.

Nicolaus omnibus Episcopis [Imo Epist. XXXII. ad Synodum Silvanectensem, Concil. tom. VIII. pag. 414. A. D. 863. Roma in Galliam.]

LEge Imperatorum non in omnibus ecclesiasticis controversiis utendum est, præsertim cum inveniatur Evangelicæ ac canonicæ sanctioni aliquoties obviare. *Idem*. Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus. Imperiali judicio non possunt jura ecclesiastica dissolvi: ad quod ostendendum, duorum horum, Innocentii scilicet, & Gregorii satis sufficiunt testimonia. Sanctus quidem Innocentius in Decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum Episcopum ait: *Quod sciscitaris, utrum divisis imperiali judicio provinciis, ut duæ Metropoles fiant, duo Metropolitani debeant nominari, non visum est nobis ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendis duxerit Imperator*. Beatus Gregorius scribens ad Teoctistam Patriciam ait inter cetera: *Si*, inquit, *religionis causa coniugia debere dissolvi dicantur, sciendum est, quia & si hoc lex humana concessit, lex tamen divina prohibuit*. Ecce, quemadmodum imperiali judicio non possunt ecclesiastica jura dissolvi. Ecce, qualiter quod lex humana concessit, lex divina prohibuit: non quod Imperatorum leges, quibus sæpe utitur Ecclesia contra hæreticos, sæpe contra tyrannos atque contra pravos quoscumque defenditur, dicamus penitus renuendas, sed quod eas Evangelicis & Apostolicis atque canonicis decretis, quibus postponendæ sunt, non posse inferre præjudicium asseramus. *Item Symmachus in* VI. *Synodo* [Romana A. D. 504. Concil. tom. IV. pag. 1375.]

Dist. X. C. 1.

Epist. XVIII. cap. II. Concil. tom. II. pag. 1269.

Lib. XI. Epist. XLV. alias lib. IX. Epist. XXXIX.

II. *Nihil Evangelicis regulis obvium Imperatori agere licet*.

NON licet Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti, aliquid contra divina mandata præsumere, nec quidquam, quod Evangelicis, propheticis, aut Apostolicis regulis obviet, agere. *Item Felix Papa* [III. Epist. IX. ad Zenonem Aug. A. D. 484. Concil. tom. IV. pag. 1084. Roma CPolim]

Ibidem C. 4I.

III. *In ecclesiasticis causis regia voluntas sacerdotibus non est præferenda*.

Ibidem C. 4II.

CErtum est, hoc rebus vestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur juxta ipsius constitutum, regiam voluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre, & sacrosancta per eorum præsules potius discere, quam docere; ecclesiasticam formam sequi, non huic humanitus sequenda jura præfigere, neque ejus sanctionibus velle

Baluzius in notis ad Ant. Augustinum de Emendatione Gratiani pag. 444.

F

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rubr. XV.

velle dominari, cujus clementiæ Deus voluit tuæ piæ devotionis colla ſubmittere, ne, dum menſura cæleſtis diſpenſationis exceditur, eatur in contumeliam diſponentis. *Idem* [Imo Hadrianus I. cap. xxxix. A. D. 785. Concil. tom. vi. pag. 1835. *Romæ*.]

IV. *Moribus & decretis Romanorum Pontificum conſtitutiones contraire non poſſunt.*

Ibidem C. iv.

CONſtitutiones contra canones & decreta præſulum Romanorum, vel bonos mores, nullius ſunt momenti. *Nicolaus papa* [1. Epiſt. viii. A. D. 865. Roma *CPolim*, Concil. to. vi. pag. 1835.]

V. *Quæ ſunt ſacerdotibus propria, regibus uſurpare non licet.*

Ibidem C. v.

IMperium veſtrum ſuis Reipublicæ quotidianis adminiſtrationibus debet eſſe contentum, non uſurpare quæ ſacerdotibus Domini ſolum conveniant. *Item Gregorius Nazianzenus Imperatoribus CPolitanis* [Imo ad cives Nazianzenos, angoris plenos, & ad Magiſtratum iratum A. D. 371. in *Pontica*.]

VI. *Tribunalia regum ſacerdotali poteſtati ſubjecta ſunt.*

Ibidem C. vi.

SUſcipitisne libertatem verbi? Libenter accipitis, quia lex Chriſti ſacerdotali vos ſubiicit poteſtati, atque iſtis tribunalibus ſubdidit? Dedit enim & nobis poteſtatem, dedit principatum multo perfectiorem principatibus veſtris. Aut numquid juſtum vobis videtur, ſi cedat ſpiritus carni, ſi a terrenis cæleſtia ſuperentur, & ſi divinis præferantur humana? *Leo Papa* [IV.] *ſcribit Epiſcopis Britanniæ* [Epiſt. II. c. vi. A. D. 850. Concil. to. viii. pag. 31. Roma in *Angliam*.]

VII. *Quod aliorum ſcripturæ canonibus non ſunt præferendæ.*

Diſt. xxiii. C. i.

Baluzius in notis ad Auguſtinum de Emendatione Gratiani pag. 449.

DE libellis & commentariis aliorum non convenit aliquos judicare, & ſanctorum Conciliorum canones relinquere, vel Decretalium regulas, quæ habentur apud nos ſimul cum canonibus, quibus in omnibus eccleſiaſticis utimur judiciis, ideſt Apoſtolorum, Nicænorum, Antiochenorum, Neocæſarienſium, Gangrenſium, Sardicenſium, Carthaginenſium, Africanorum, & cum illis regulæ præſulum Romanorum, Silveſtri, Siricii, Innocentii, Zoſimi, Cæleſtini, Leonis, Hilari, Gelaſii, Hormiſdæ & Gregorii junioris. Iſti omnino ſunt & per quos judicant Epiſcopi, & per quos epiſcopi ſimul & clerici judicantur. Nam ſi tale emerſerit vel contigerit inuſitatum negocium, quod minime poſſit per iſtos finiri, tunc illorum, quorum meminiſtis, dicta, Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, vel ſanctorum doctorum ceterorum ſimilium, ſi reperta fuerint, magnanimiter ſunt retinenda ac promulganda: vel ad Apoſtolicam Sedem referatur de talibus. Quam ob cauſam luculentius, & magna voce pronunciare non timeo, quod qui illa, quæ diximus, ſanctorum Patrum ſtatuta, quæ apud nos *canonum* nomine prætitulantur, ſive ſit epiſcopus, ſive ſit clericus, ſive laicus, non indifferenter convincitur recipere, nec catholicam & Apoſtolicam fidem, nec ſancta quatuor Evangelia utiliter & efficaciter ad effectum ſuum retinere vel credere probatur. *Nicolaus Ignatio Epiſcopo.* [Imo Epiſt. lxx. ad Hincmarum, & ad ceteros Epiſc. in regno Caroli conſtitutos A. D. 867. Concil. to. viii. pag. 471. Roma in *Galliam*.]

RUBRICA. XV

I. *Traditiones, a Patribus conſtitutæ, non ſunt infringendæ.*

Diſt. xii. C. v.

RIdiculum eſt, & ſatis abominabile dedecus, ut traditiones, quas antiquitus a Patribus ſuſcepimus, infringi patiamur. *Item Damaſus Papa.* [Imo Gratianus ex Decretis Damaſo tributis, forte A. D. 374. Concil. tom. ii. pag. 885. Roma in *Africam*.]

II. *In Spiritum ſanctum blaſphemant qui canones ſacros violant.*

xxv. Q. i. C. v.

VIolatores canonum voluntarie, graviter a ſanctis Patribus judicantur, & a ſancto Spiritu, inſtinctu cujus ac dono dictati ſunt, damnantur. Quoniam blaſphemare Spiritum ſanctum non incongrue videntur qui contra eoſdem ſacros canones, non neceſſitate compulſi, ſed libenter, ut præmiſſum eſt, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumtio manifeſte unum genus eſt blaſphemantium Spiritum ſanctum, quia, ut jam prælibatum eſt, contra eum agit, cujus nunc & gratia, ſancti canones editi ſunt. *Gelaſius Papa* [I.] [Epiſt. xiii. ad Epiſcopos Dardaniæ A. D. 495. Concil. to. iv. pag. 1199. Roma in *Dardaniam*.]

III. *Con-*

III. *Constitutum Synodi, quod universalis Ecclesiæ probat assensus, Romanam Sedem servare oportet.*

Confidimus, quod nullus, jam veraciter Christianus, ignoret, uniuscujusque Synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi Sedem præ ceteris oportere, quam primam: quæ & unamquamque Synodum sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit. *Item Leo Papa* [1. Anatolio Episcopo Epist. lxxx. alias lIII. c. cv. A.D. 452. Roma *CPolim*.]

xxv. Q. 1. C. 1.

IV. *Non debent ullo modo variari quæ ad perpetuam ordinantur quietem.*

Quæ ad perpetuam generaliter ordinata sunt utilitatem, nulla commutatione varientur: nec ad privatum trahantur commodum quæ ad bonum sunt commune præfixa; sed manentibus terminis, quos constituerunt Patres, nemo injuste usurpet alienum, sed intra fines proprios atque legitimos, prout quisque voluerit, in latitudine se exerceat caritatis. *Item Gregorius* [Epist. 11. lib. III. alias 11. lib. II. ad Jo. Episcopum Larissæum A. D. 592. Roma in *Thessaliam*.]

Ibidem C. III.

V. *Non communicet sacris altaribus qui sacris nescit obedire canonibus.*

Hac consona sanctis Patribus definitione sancimus, ut qui sacris obedire canonibus nescit, nec sacris ministrare altaribus, vel communionem capere sit dignus. *Item ex Concilio Calchedonensi.* [Can. 1. A. D. 451. Concil. tom. iv. pag. 756. in *Bithynia*.]

Ibidem C. XIII.

VI. *Servandæ sunt regulæ, a sanctis Patribus in Synodo constitutæ.*

A sanctis Patribus in unaquaque Synodo usque nunc prolatas regulas tenere statuimus. *Isidorus* [ex præfatione Dionysii Exigui ad Canones Apostolorum, Concilior. tom. 1. pag. 3. circa A. D. 700. in *Hispania*.]

Ibidem C. XIV.

VII. *Canones Apostolorum Apostolica auctoritate reiiciuntur.*

Canones, qui dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem nec Sedes Apostolica recepit, nec sancti Patres illis consensum præbuerunt, pro eo quod ab hæreticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur, quamvis in eis inveniantur utilia, ab auctoritate tamen canonica atque Apostolica eorum gesta constat esse remota, & inter apocrypha deputata. *Zephyrinus Papa contra scribit episcopis per Siciliam constitutis.* [Epist. 1. Isidoriana, Concil. tom. 1. pag. 604.]

Dist. xvi. C. 4.

VIII. *Apostolorum canones sunt recipiendi.*

Sexaginta, alias *septuaginta*, sententias Apostoli præscripserunt cum aliis quamplurimis episcopis, & servandas esse censuerunt. *Leo* IX. *contra epistolam Nicetæ Abbatis.* [Imo Humbertus Episcopus Silvæ Candidæ in responsione ad libellum Nicetæ presbyteri, in Bibliotheca PP. Lugdunensi, tom. xviii. pag. 410. A. D. 1054. Roma *CPolim*.]

Ibidem C. I.

IX. *Exceptis L. capitulis, canones Apostolorum inter apocrypha deputantur.*

Clementis librum, idest Petri Apostoli Itinerarium, & Canones Apostolorum numerant Patres inter apocrypha, exceptis capitulis L. quæ decreverunt orthodoxæ fidei adjungenda. *Sexta Synodus cap.* II. Placuit huic sanctæ Synodo, ut amodo confirmata & rata sint canonum Apostolorum LXXXV. capitula. *Epistola Isidori in capite Canonum.* Isidorus servus Christi lectori suo conservo. Propter eorum auctoritatem ceteris Conciliis præponimus canones, qui dicuntur Apostolorum, licet a quibusdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & sancti Patres eorum sententias synodali auctoritate roboraverunt, & inter canonicas posuerunt constitutiones. *Item.* Primus ordo, ut prædictum est, de celebrando Concilio ibi incertus habetur, & postmodum canones Apostolorum, atque Apostolicorum (idest a sancto Clemente usque ad sanctum Silvestrum) decretorum, atque diversorum Conciliorum breviarium, est interpolatum, sequens ordinem suum. *Item* [Gratianus]

Ibidem C. II.

Imo Concilium Quinisextum A. D. 692. Concil. tom. vi. pag. 1140.

Concil. tom. 1. pag. 3.

X. *Ad idem arguit Gratianus.*

Dist. XVI. C. IV.

ITem cum Hadrianus Papa, VI. Synodum suscipiat cum omnibus canonibus suis: cum etiam sancta VIII. universalia Concilia professione Romani Pontificis sint roborata, in sexta autem Synodo, sive in VII. Concilio, Apostolorum canones sint recepti & approbati, patet, quod non sunt inter apocrypha deputandi.

RUBRICA. XVI

I. *Ex tempore, loco, persona, & causa, regulæ canonum intelliguntur.*

Isidorus [In libro de homine & ratione per synonima c. *de doctrina & ignorantia* A. D. 620. in *Hispania*.]

Dist. XXIX. C. I.

SCiendum, quod pleraque capitula, ex causa, ex persona, ex loco, ex tempore sunt consideranda: quorum modi quia medullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante judicant, quam intelligant, ante inculpant, quam iterando lecta perquirant. *Hinc & Gregorius ait* [Ex Anselmi Lucensis collectione (ut putatur) lib. XIII. cap. III.]

II. *Pro varietate rerum temperantur regulæ sanctorum Patrum.*

Ibid. C. II.

REgulæ sanctorum Patrum pro tempore, loco, persona, & negocio, instante necessitate, traditæ sunt. *Item Hieronymus in epistolam ad Ephesios.* [In procemio A. D. 386. in *Palæstina*.]

III. *Pro diversitate locorum, temporum, & hominum scripturæ intelligendæ sunt.*

Ibid. C. III.

NEcesse est, ut juxta diversitates temporum, locorum, & hominum, quibus scriptæ sunt, diversas & causas, & argumenta, & origines habeant. Et quomodo beatus Johannes in Apocalypsi sua ad septem scribens ecclesias, in unaquaque earum vel specialia vel universalia vitia reprehendit, vel virtutes probat, ita & sanctus Apostolus Paulus per singulas ecclesias vulneribus medetur illatis: nec ad instar imperiti medici uno collyrio omnium oculos vult curare. *Item Isidorus ad Massamum Episcopum.* [al. *Massanum* & *Massonem*, ex Ant. Augustino lib. I. Dial. IV. de Emendatione Gratiani pag. 39. 45. Inter Opera S. Isidori edit. Coloniensis anni 1617. pag. 245. A. D. 609. in *Hispania*.]

IV. *Quod, cum canones Conciliorum contrariari reperiuntur, standum sit illis, quorum antiquior & potior est auctoritas.*

Dist. L. C. XXVIII. §. 3. XXXIII. Q. II. C. XI. in fine.

IN fine autem hujus epistolæ hoc adijciendum putavi, ut quotiescumque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus antiquior & potior extat auctoritas.

RUBRICA. XVII

I. *Quod canonum interpretatio pertinet ad Romanam Ecclesiam, quæ conditrix est canonum.*

Leo IV. [Imo Gratianus.]

XXV. Q. I. C. XVI. §. 2.

SAcri siquidem canones ita aliquid constituunt, ut interpretationis auctoritatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ reservent. Ipsi namque soli, canones valent interpretari, qui jus condendi eos habent; unde in nonnullis capitulis Conciliorum cum aliquid observandum decernitur, statim subinfertur: nisi auctoritas Romanæ Ecclesiæ imperaverit aliter: vel, salva tamen in omnibus Apostolica auctoritate.

RUBRICA. XVIII

I. *Quæ constitutiones valeant temperari, vel quæ non.*

Leo Papa [1. ad Rusticum Narbonensem Epist. II. alias xc. ante caput 1. circa A.D. 441. Roma in *Galliam*.]

SIcut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione ætatum oporteat temperari, illa semper consideratione servata, ut in iis, quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum inveniatur adversum. *Augustinus de Doctrina Christiana lib.* I. [c. VIII. 8. 12. circa A.D. 400. in *Africa*.] *Dist. XIV. C. II.*

II. *Inter canonicas scripturas, decretales epistolæ connumerantur.*

IN canonicis scripturis, ecclesiarum catholicarum quamplurimum, divinarum scripturarum solertissimus indagator auctoritatem sequatur; inter quas sane illæ sint, quas Apostolica Sedes habere, & ab ea alii meruerunt accipere epistolas. Tenebit ergo hunc modum in scripturis canonicis, ut eas, quæ ab omnibus recipiuntur ecclesiis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures gravioresque accipiunt, eis, quas pauciores, minorisque auctoritatis ecclesiæ tenent. Si autem alias invenerit a pluribus, alias a gravioribus haberi, quanquam hoc inveniri vix possit, æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto. *Leo IV. scribit Episcopis Britanniæ* [circa A.D. 850. Concil. to. VIII. pag. 31. Roma in *Angliam*.] *Dist. XIX. C. VI.*

III. *In ordine male accepto simoniaci pænitentiam agere non possunt.*

REquiritis de iis, qui turpissimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimescunt, & sua facta, improba temeritate, Simonis hæresi conjungunt, utrum possint in ordine pænitentiam agere, an tantummodo extra ordinem, & sacerdotalem fieri gradum: quod nos quidem convictis & iis, qui tam detestabile nefas, quod jam multis damnatum est Conciliis, peregisse noscuntur, nulla possumus pœnitentia subvenire, & tot spiritualibus patribus obviare, sed in illorum patrum me sententia convenire, omnibus certum sit. *Idem* [Imo Gelasius I. ad Episcopos Lucaniæ Epist. IX. cap. 1. A.D. 494. Roma in *Lucaniam* Concil. to. IV. pag. 1188.] *1. Q. VII. C. V.*

IV. *Pro temporum necessitate, Apostolicæ sedis decreta temperantur.*

NEcessaria rerum dispositione constringimur, & Apostolicæ Sedis moderamine convenimur sic canonum paternorum decreta librare, & retro præsulum decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut adhibita quæ præsentium necessitas temporum in restaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, diligenti consideratione, quantum potest fieri, temperemus. *Ibidem C. VI.*

RUBRICA. XIX

I. *Quod Apostolicæ Sedis sanctiones in omni honore & auctoritate habendæ sunt, ac si in corpore Codicis canonum continerentur.*

Nicolaus Papa scribit Archiepiscopis & Episcopis per Gallias [A.D. 865. Roma in *Galliam*, Concil. tom. VIII. pag. 799.]

SI Romanorum Pontificum decreto, ceterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, itaut quod vere sedes Apostolica probat, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quanto potius quæ ipsa pro catholica fide, pro profanis dogmatibus repellendis, pro variis & multifariis Ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus, diverso tempore scripsit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus, discretione vel dispensatione magistra, reverenter assumi? Quamquam quidam vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorum Pontificum in toto Codicis Canonum corpore contineri descripta, cum ipsi ubi suæ intentioni hæc suffragari conspiciunt, illis indifferenter utantur, & solum nunc ad imminutionem potestatis Sedis Apostolicæ, & ad suorum argumentum pri- *Dist. XIX. C. I.*

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rubr. XIX.

privilegiorum, unius accepta esse, perhibeant. *Item*, Si ideo, non esse decretales epistolas priscorum Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in Codice canonum non habentur adscriptæ, ergo nec Gregorii sancti, nec ullius alterius, qui ante vel post ipsum fuit, est aliquod institutum vel scriptum recipiendum, eo quod in Codice canonum non habeatur adscriptum. Ergo doctrinam eorum & sanctiones, de Codicibus suis eradant. Ut quid vel membranas occupant, postquam non habentur acceptæ? sed quare multum immoremur, cum nec ipsas divinas scripturas novi & veteris Testamenti jam recipimus, si istos dixerimus audiendos? Etenim neutrum horum in Codice canonum ecclesiasticorum habetur insertum. Sed responsuri sunt isti, qui ad resistendum potius, quam ad obediendum semper parati sunt, dicentes, quod inter Canones inveniatur capitulum sancti Papæ Innocentii, cujus auctoritate doceatur, a nobis utrumque Testamentum esse recipiendum, quamquam in ipsis paternis canonibus nullum eorum ex toto contineatur insertum. Quibus ad hæc asserendum est, quoniam si vetus novumque Testamentum sunt recipienda, non quod Codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quod de his recipiendis sancti Papæ Innocentii prolata videatur esse sententia; restat nimirum, quod decretales epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ, etiamsi non sunt canonum Codici compaginatæ: quoniam inter ipsos canones unum beati Leonis capitulum constat esse permixtum, quo ita *omnia decretalia constituta* Sedis Apostolicæ custodiri mandantur, ut si quis in illa commiserit, noverit sibi veniam denegari. Dicendo vero *omnia decretalia constituta*, nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandaverit esse custodiendum. Et rursus asserendo, *omnium prædecessorum nostrorum*, nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit, cujus ita non præceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Itaque nihil interest, utrum sint omnia, necne, decretalia Sedis Apostolicæ statuta inter Conciliorum canones immixta, cum in uno corpore omnia compaginari non possint: & illa eis intersint, quæ firmitatem his, quæ desunt, & vigorem suum assignant, præsertim cum synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in Codice canonum non habeantur, sed a nobis debito omni cultu venerentur. Consonat autem huic beatissimo Papæ Leoni sanctus & facundissimus in omnibus decretis suis Gelasius Papa, ita inquiens: *Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum Patrum consultatione ediderunt, venerabiliter suscipiendas decernimus*. In quo notandum, quia non dixit: *Decretales epistolas, quæ inter Canones habentur*, vel: *quas moderni Pontifices ediderunt*, sed: *quas beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Roma ediderunt*. Dictis autem *diversis temporibus*, etiam illa tempora vir Sanctus comprehendit, quæ, crebrescentibus Paganorum persecutionibus, ad Sedem Apostolicam deferri causas Episcoporum difficillime permittebant. His ita divina favente gratia prælibatis, ostendimus, nullam differentiam esse inter illa decreta, quæ in corpore canonum habentur Sedis Apostolicæ præsulum, & ea, quæ pro multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur, cum omnia & omnium prædecessorum suorum decretalia constituta atque *decretales epistolas, quas Beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Roma; ediderunt, venerabiliter esse suscipiendas*, & custodiendas, eximios præsules Leonem scilicet & Gelasium mandasse probavimus. *Item Agatho Papa omnibus Episcopis*. [Imo Gratianus ex Concilio Romano de rebus Britannicæ Ecclesiæ sub Agathone A. D. 680. Concil. tom. VI. pag. 580.]

Epist. III. C. VII. ad Exuperium Tolosanum, Concil. tom. II. pag. 1256.

Epist. III. alias I. c. V. ad Episcopos Campaniæ. A. D. 443.

Concil. Rom. apud Labbeum tom. IV. pag. 1263. A. D. 494.

II. *Omnes sanctiones Apostolicæ Sedis irrefragabiliter sunt observandæ.*

Ibidem C. II.

SIC omnes Apostolicæ Sedis sanctiones accipiendæ sunt, tamquam ipsius divina voce Petri firmatæ. *Item ex capitulis Caroli Imperatoris*. [In Capitularibus Baluzii tom. I. pag. 557 A. D. 801. in *Gallia*]

III. *Tolerandum jugum, quod a sancta Sede imponitur, licet importabile videatur.*

Ibidem C. III.

IN memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, ut, quæ nobis mater sacerdotalis est dignitatis, esse debeat ecclesiasticæ magistra rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab ipsa sancta Sede imponatur jugum, tamen feramus & pia devotione toleremus. Si vero (quod non decet) quilibet, sive sit presbyter, sive diaconus, aliquam perturbationem machinando,

nando, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolica Sede detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde non venerit, salva fide & integra erga Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat custodiam usquequo per epistolam aut per idoneos suæ partis legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimum sua sancta legatione dignetur decernere quid de talibus Romana lex statuat definire, ut & is corrigatur, & ceteris modus imponatur. Lib.I. Pars II. Tit.IV. Rubr.I. & II.

TITULUS. IV
De Conciliis.
RUBRICA. I
De divisione Conciliorum.

I. *Quid sit Concilium sive Synodus.*

Augustinus de Doctrina Christiana cap. I I. [Imo Isidorus Originum lib. vi. c. xvi. circa A. D. 610. in *Hispania*]

SYnodus autem ex Græco interpretatur *comitatus*, vel *cœtus*. Concilii vero nomen tractum est ex more Romano. Tempore enim, quo causa agebatur, conveniebant omnes in unum, communique intentione tractabant: unde Concilium a communi intentione dictum est, quasi *considium*, *d* in *l* litera transeunte. Vel Concilium dictum est a communi intentione, eo quod in unum dirigant omnem mentis obtutum. Supercilia enim oculorum sunt: unde qui sibimet dissentiunt, non agunt Concilium, quia non sentiunt in unum. Cœtus vero conventus est vel congregatio, a coëundo, idest a conveniendo in unum. Hinc & conventus est nuncupatus, quia ibi omines conveniunt in unum. Sicut a *conventu* cœtus, sic & *concilium* a societate multorum in unum, appellatur. *Isidorus*. [Imo Gratianus.] *Dist. xv. C. I. §. 7.*

II. *Quod Concilia quædam sunt universalia, quædam particularia.*

COnciliorum alia sunt universalia, alia provincialia. Provincialium alia celebrantur auctoritate Romani Pontificis, præsente videlicet Legato sanctæ Romanæ Ecclesiæ, alia vero auctoritate patriarcharum, vel primatum, vel metropolitanorum ejusdem provinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda sunt. Sunt autem quædam privatæ leges tam ecclesiasticæ, quam sæculares, quæ privilegia appellantur, de quibus *Isidorus* in libro v. Etymologiarum [Cap. xvi.] *Dist. III. C. II.*

RUBRICA. II
De Conciliis universalibus.

I. *De tempore Conciliorum universalium, & quæ sint præcipua inter illa.*

Leo Papa [Imo Isidorus.]

CAnones generalium Conciliorum, ut Isidorus ait in libro v. Etymologiarum cap. [xvi.] a temporibus Constantini incœperunt. In præcedentibus namque annis, persecutione fervente, docendarum plebium minime dabatur facultas. Inde Christianitas in diversas hæreses scissa est, quia non erat Episcopis licentia conveniendi in unum, nisi tempore prædicti Imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis libere congregari. Sub hoc & sancti Patres in Concilio Nicæno de omni orbe terrarum convenientes juxta fidem Evangelicam & Apostolicam, secundum post Apostolos symbolum tradiderunt. Inter cetera autem Concilia, quatuor sunt venerabiles Synodi, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quasi quatuor Evangelia, vel totidem Paradisi flumina. *Dist. xv. C. I.*

Harum *prior* Nicæna Synodus cccxviii. Episcoporum Constantino Augusto imperante peracta est, in qua Arianæ perfidiæ condemnata est blasphemia, quam de inæqualitate sanctæ Trinitatis idem Arius asserebat. Consubstantialem Deo Patri Dei filium eadem sancta Synodus per symbolum definivit. *A. D. 325. Concil. tom. II. pag. 27.*

Secunda Synodus CL. Patrum sub Theodosio seniore Constantinopoli congregata est, quæ Macedonium, Spiritum sanctum Deum esse negantem, condemnans, consubstantia- *A. D. 381. Concil. tom. II. pag. 951.*

Lib.I. Pars II. Titul. Rubr. II.

tialem Patri & filio Spiritum sanctum demonstravit, dans symboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confessio in ecclesiis prædicat.

A.D.431. Concil. tom. III. pag. 533.

Tertia Synodus Ephesina prima ccc. Episcoporum sub juniore Theodosio Augusto edita est, quæ Nestorium duas personas asserentem in Christo, justo anathemate condemnavit, ostendens, manere in Christo duas naturas & unam Domini nostri Jesu Christi personam.

A.D.451. Concil. tom. IV. pag. 755.

Quarta Synodus Calchedonensis sexcentorum triginta sacerdotum sub Marciano Principe habita est, in qua Eutychen Constantinopolitanum Abbatem, verbi Dei & carnis unam naturam pronunciantem, & ejus Dioscorum defensorem, quondam Alexandrinum Episcopum, & ipsum rursum Nestorium Episcopum cum reliquis hæreticis una Patrum sententia prædamnavit, prædicans eadem Synodus, Christum Deum sic natum de virgine, ut in eo substantiam & divinæ & humanæ confiteamur naturæ.

Hæ sunt quatuor Synodi principales, Fidei naturam plenissime prædicantes. Sed & si qua sunt alia Concilia, quæ sancti Patres, Spiritu Dei pleni, sanxerunt, post istorum quatuor auctoritates, omni manent stabilita vigore, quorum gesta in hoc opere condita continentur. *Beda in libro de temporibus scribit dicens* [c.xxv. circa A. D. 726. in Anglia]

II. *De temporibus Conciliorum.*

Dist. XVI. C. IX. A.D. 680.681. Concil. tom. V. pag. 587.

SExta Synodus universalis Constantinopoli celebrata est, & Græco sermone conscripta temporibus Papæ Agathonis, exequente piissimo Principe Constantino intra palatium suum, simulque legatis Apostolicæ Sedis & Episcopis CL. residentibus.

Vide supra lib. I. Pars I. tit. I. Rubr. V. §. XXIII. pag. II.

Prima enim universalis Synodus in Nicæa congregata est contra Arium CCCXVIII. Patrum, temporibus Julii Papæ [*imo Silvestri*] sub Constantino principe.

Secunda in Constantinopoli CL. Patrum contra Macedonium & Eunomium temporibus Damasi Papæ, & Gratiani principis, quando Nectarius ejusdem urbis Episcopus est ordinatus.

Tertia in Epheso CCC. Patrum contra Nestorium Augustæ urbis Episcopum sub Theodosio Magno principe, & Papa Cælestino,

Quarta in Calchedone DCXXX. Patrum sub Leone Papa temporibus Marciani principis contra Eutychen, nefandissimorum monachorum præsulem.

A.D.553. Concil. tom. V. pag. 411.

Quinta in Constantinopoli temporibus Vigilii Papæ sub Justiniano principe, contra Theodorum & omnes hæreticos. *Idem*. [Imo Isidorus in principio collectionis Conciliorum circa A. D. 700. in Hispania]

III. *De eodem.*

Dist. XVI. C. X.

PRima autem Synodus in Nicæa CCCXVIII. Patrum contra Arium Alexandrinum presbyterum, qui tres inæquales gradus in Trinitate asserebat, Patrem scilicet majorem, Filium minorem, Spiritum sanctum creaturam, temporibus Constantini principis, Silvestri Papæ Romani, Macarii Hierosolymitani, Alexandri Alexandrini: qui, condemnata eadem hæresi, statuerunt canones XX. quorum auctor maxime præfatus Alexander Episcopus fuit.

Secunda in Constantinopoli CL. Patrum contra Macedonium Constantinopolitanum Episcopum, qui negabat, Spiritum sanctum Deum esse, temporibus Gratiani & Theodosii principum, Damasi Papæ Romani, Cyrilli Hierosolymitani, Nectarii Alexandrini: qui, condemnata præfata hæresi, statuerunt canones tres: quorum auctor maxime beatus Nectarius Constantinopolitanus Episcopus fuit.

* vel CC.

Tertia in Epheso CCC.* Patrum contra Nestorium Constantinopolitanum Episcopum, qui dicebat, Beatam Virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis; temporibus Theodosii Imperatoris junioris, Cælestini Papæ Romani, Juvenalis Constantinopolitani Episcopi, Cyrilli Alexandrini: qui XV. capitula contra Nestorii blasphemias, totidemque canones, auctore eodem Sancto Cyrillo, anathematizando conscripserunt.

Quarta in Calchedone DCXXX. Patrum contra Eutychen Constantinopolitanum Abbatem, qui asserebat, Christum post humanam assumtionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo divinam naturam permanere; temporibus Marciani Principis, Leonis Papæ Romani, Juvenalis Hierosolymitani, Anatolii Constantinopolitani: qui, condemnata præscripta hæresi, statuerunt canones XXVII. quorum auctor maxime idem Sanctus Anatolius Constantinopolitanus Episcopus fuit.

Quin-

Quinta in Constantinopoli contra Theodorum Mopsvestenum, & omnes hæreticos: qui Theodorus dicebat, aliud esse Dei verbum, & aliud Christum: & Sanctam Virginem negabat genitricem Dei fuisse, temporibus Justiniani principis, Vigilii Papæ Romani, Domni Antiocheni, Eutychii Constantinopolitani: qui XIV. capita anathematizando scripserunt contra Theodori & sociorum ejus blasphemias. *Lib. I. Pars II. Tit. iv. Reg. iii.*

Sexta in Constantinopoli CL. Patrum contra Macarium Antiochenum Episcopum & socios ejus, qui unam voluntatem & operationem in Christo falsa suspicione astruebant, temporibus Constantini, Agathonis Papæ Romani, Georgii Constantinopolitani: qui condemnata hæresi præfata, anathematizando scripserunt IX. capitula inferius adnexa. *Idem* [Imo incertus Scriptor circa A. D. 750.]

IV. *De eodem.*

PRima adnotatio Ancyranæ Synodi, quæ ante Nicænam fertur fuisse, sed propter auctoritatem majorem postponitur, in qua Patres XVIII. statuerunt canones XXIV. quorum auctor maxime Vitalis Antiochenus Episcopus extitit. *Dist. xvi. C. xi. Circa A. D. 314. Concil. tom. I. pag. 1456.*

Secunda Neocæsariensis, quæ post Ancyranam, & Antiochenam legitur fuisse: in qua Patres XVIII. [al. xxiv.] statuerunt canones XIV. quorum auctor maxime Vitalis Episcopus Salonitanus extitit. *Circa A. D. 314. Concil. tom. I. pag. 1479.*

Tertia Gangrensis, quæ post Nicænam legitur fuisse, in qua Patres XVI. statuerunt canones XX. propter quasdam necessitates ecclesiasticas, maxime contra Eustathium, qui dicebat, quod nullus in conjugali gradu positus, nec ullus fidelis, qui non omnibus renunciaret, quæ possideret, spem ullam ad Deum haberet, & multa alia venenosa, quæ enunciare longum est. *Circa A. D. 324. Concil. tom. II. pag. 413.*

Quarta Sardicensis, in qua Patres LX. statuerunt canones XXI. quorum auctor maxime Osius Cordubensis Episcopus, & Vincentius Capuanus Episcopus, & Januarius Beneventanus, & Calepodius Neapolitanus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legati extiterunt. *A. D. 347. Concil. tom. II. pag. 623.*

Quinta Antiochena, in qua Patres XXX. statuerunt canones XXV. quorum auctor maxime Eusebius Palæstinensis extitit. *A. D. 341. Concil. tom. II. pag. 559.*

Sexta Laodicensis, in qua Patres XXXII. statuerunt canones LIX. quorum auctor maxime Theodosius extitit. *Circa A. D. 364. Concil. tom. I. pag. 1495.*

Septima Carthaginensis, in qua Patres CCXVIII. statuerunt canones XXIII. quorum auctor maxime Aurelius Episcopus Carthaginensis extitit, & sanctus Augustinus Hipponensis Episcopus in eadem Synodo legitur fuisse temporibus Honorii Augusti. *A. D. 397. Concil. tom. II. pag. 1167.*

Octava Africana sub Theodosio juniore Augusto, in qua Patres CCXXIV. recitaverunt & firmaverunt canones CV. quæ per universa Concilia Africanæ provinciæ temporibus Aurelii Carthaginensis Episcopi leguntur esse conscripta. *Alia sub Siricio A. D. 393. alia sub Bonifacio I. A. D. 419. Concil. tom. II. pag. 1641. & 1643.*

Nona Arelatensis, in qua Patres DC. [LXXVIII.] statuerunt canones [XXII.] quorum auctores, maxime Silvester urbis Romæ Episcopus, & sanctus Marinus Arelatensis Episcopus extiterunt, temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. *A. D. 314. Concil. tom. I. pag. 1421.*

Decima item Arelatensis [IV.] in qua Patres XVIII. [XVII.] statuerunt canones [IV.] quorum auctor maxime Cæsarius Arelatensis Episcopus extitit. *A. D. 524. Concil. tom. IV. pag. 1622.*

Undecima item Arelatensis, in qua Patres XVIII. [nullus tamen adest] statuerunt canones [LVI.]

Duodecima [incognita] item Arelatensis in vico Ortensico, in qua Patres XI. constituerunt canones, quorum auctor maxime sanctus Cæsarius Episcopus extitit. *A. D. 452. Concil. tom. IV. pag. 1010.*

Tertiadecima item Arelatensis, in qua Patres XIX. statuerunt canones [VII.] quorum auctor maxime Sarpidius [Sapaudus] Arelatensis Episcopus extitit. *A. D. 554. Concil. tom. V. pag. 780.*

Quartadecima Arausicana [I.] in qua Patres XVI. [XVII.] statuerunt canones XI. [XXX.] quorum auctor maxime Hilarius Episcopus extitit. *A. D. 441. Concil. tom. III. pag. 1446.*

Quintadecima Epaonensis, in qua Patres XXVI. [XXV.] statuerunt canones XL. quorum auctor maxime Cæsarius [Avitus] Episcopus extitit. *A. D. 517. Concil. tom. IV. pag. 1573.*

Sextadecima Agathensis, in qua Patres XXXIV. statuerunt canones [LXXI.] quorum auctor maxime Cæsarius extitit. *A. D. 506. Concil. tom. IV. pag. 1381.*

Septimadecima Aurelianensis [V.] in qua Patres LXXI. statuerunt canones [XXIV.] quorum auctor maxime Aurelianus Arelatensis Episcopus extitit. *A. D. 549. Concil. tom. V. pag. 490.*

Octavadecima item Aurelianensis [I.] in qua Patres XXXII. statuerunt canones [XXXI.] quorum auctor maxime Melanius Redonensis Episcopus extitit. *A. D. 511. Concil. tom. IV. pag. 1401.*

A.D. 518. Concil. tom. v. pag. 254.

Nonadecima item Aurelianensis [III.] in qua Patres XXV. [I.] statuerunt canones [XXXIII.] quorum auctor maxime sanctus Albinus Andegavensis Episcopus extitit.

A.D. 535. Concil. tom. IV. pag. 1801.

Vicesima Arvensis, in qua Patres XV. statuerunt canones [XVI.] quorum auctor maxime Honoratus Brecuensis [Bituricensis] Episcopus extitit.

A.D. 581. Concil. tom. v. pag. 966.

Vicesimaprima Maticensis [Matisconensis I.] in qua Patres XXI. statuerunt canones, [XIX.] quorum auctor maxime Priscus Lugdunensis Episcopus extitit.

A.D. 585. Concil. tom. v. pag. 979.

Vicesimasecunda item Matisconensis [II.] in qua Patres LXVIII. [LXIV.] statuerunt canones [XX.] quorum auctor maxime Priscus Lugdunensis extitit.

A.D. 567. Concil. tom. v. pag. 847.

Vicesimatertia Lugdunensis, [II.] in qua Patres XVIII. [XIV.] statuerunt canones, quorum auctor maxime Philippus Viennensis Episcopus extitit.

A.D. 581. Concil. tom. v. pag. 973.

Vicesimaquarta item Lugdunensis, [III.] in qua Patres XX. [VIII.] statuerunt canones, [VI.] quorum auctor maxime idem Priscus Lugdunensis Episcopus extitit.

RUBRICA. III

I. *De auctoritate & eminentia quatuor Conciliorum.*

Gregorius [Papa I. lib. I. Epist. XXIV. A.D. 591. Roma in Orientem.]

Dist. XV. C. II.

SIcut sancti Evangelii quatuor libros, sic *quatuor* Concilia suscipere & venerari me fateor; Nicænum scilicet, in quo perversum Arii dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error convincitur: Ephesinum etiam primum, in quo Nestorii impietas judicatur: Calchedonense vero, in quo Eutychetis & Dioscori pravitas reprobatur. Hæc tota devotione complector, integerrima approbatione custodio, quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ Fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ atque actionis norma consistit. *Quintum* quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola, quæ *Ibæ* dicitur, erroris plena reprobatur, in quo Theodorus personam mediatoris Dei & hominis in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur; & in quo scripta quoque Theodori, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata, refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo: quas venerantur, amplector, quia dum universali sunt consensu constituta, se, & non illa destruit quisquis præsumit aut solvere quos ligant, aut ligare quos resolvunt. *De eisdem scribit & Gelasius Papa, dicens* [in Synodo Romana A. D. 494. Concil. tom. IV. pag. 1262. Romæ]

II. *Quæ Concilia suscipiat sancta Romana Ecclesia.*

Ibid. C. III.

SAncta Romana Ecclesia post illas veteris Testamenti & novi Scripturas, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi non prohibet. Sanctam Synodum CCCXVIII. Patrum, mediante Constantino Max. Aug. in qua Arius hæreticus condemnatus est: sanctam Synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: sanctam Synodum Ephesinam primam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Papæ Cælestini, mediante Cyrillo Alexandrinæ Sedis Antistite, & Arcadio Episcopo, ab Italia destinato: sanctam Synodum Calchedonensem, mediante Marciano Augusto & Anatolio Constantinopolitano Episcopo, in qua Nestoriana & Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro, ejusque complicibus, damnatæ sunt. Sed & si quæ sunt Concilia, a sanctis Patribus hactenus instituta, post istorum quatuor auctoritatem, & custodienda & recipienda decernimus & mandamus. *Hadrianus Papa* [I.] *scribit Tarasio Patriarchæ* [A.D. 787. Concil. tom. VII. pag. 122. Roma CPolim.]

III. *Sexta Synodus, auctoritate Hadriani corroboratur.*

Dist. XVI. C. V.

SExtam Synodum sanctam recipio cum canonibus suis. Sed dubitatur de ea, an canones conscripserit, quod ex quarta actione sextæ Synodi facile absolvitur. *Ait enim Petrus Episcopus Nicomediæ* [A. D. 787. in Concilio Nicæno II. Concil. tom. VII. pag. 334. in Bithynia.]

IV. *Sexta Synodus canones conscripsit.*

Ibidem C. VI.

HAbeo librum continentem canones sanctæ Synodi VI. Patriarcha dixit. *Quidam per ignorantiam scandalizantur pro canonibus istis, dicentes: nunquid VI. Synodus*

dus canones fecit? Sciant ergo, quoniam sancta Synodus VI. sub Constantino congregata est contra eos, qui dicebant, unam operationem & unam voluntatem esse in Christo: in qua sancti Patres illos, utpote hæreticos, anathematizaverunt & orthodoxam fidem explanaverunt. Soluta est hæc Synodus Constantini XIV. anno. Post quatuor vero aut quinque annos iidem sancti Patres congregati sunt sub Justiniano filio Constantini, & prædictos canones promulgaverunt, de quibus nullus dubitat. Qui enim sub Constantino in Synodo fuerunt, iidem Episcopi sub Justiniano istis canonibus subscripserunt. Oportebat enim, ut Synodus universales canones ecclesiasticos promulgaret. *Item*. Sancta Synodus VI. post promulgatam definitionem ab ea contra Monothelitas, Constantino Imperatore, qui eam congregaverat, non multo post defuncto, Justiniano filio ejus regnante pro eo, eadem sancta Synodus divinitus inspirata iterum Constantinopoli quarto aut quinto anno congregata est, & canones numero CCII. ad correctionem ecclesiæ promulgavit. Ex his ergo colligitur, quod VI. Synodus bis congregata est, primo sub Constantino, & nullos canones constituit, secundo sub Justiniano filio ejus, & præfatos canones promulgavit: unde sancti patres in eadem secundo congregati dixerunt [Concilium Quinisextum A. D. 692. Concil. tom. VI. pag. 1131.]

Lib. I. Pars II. Tit. IV. Rubr. III.

V. *Constitutiones* VI. *Synodi*.

QUoniam sanctæ & universales Synodi, V. sub Justiniano Augusto, VI. sub Constantino patre suo Augusto, de mysterio Fidei plenissime disputantes, canones non fecerunt, sicut ceteræ quatuor universales Synodi, propterea nos convenientes in hanc imperialem urbem sacros canones conscripsimus. *Item*. Placuit huic sanctæ Synodo, ut amodo confirmata & rata sint canonum Apostolorum LXXXV. capitula. *Item* [Can. II. Ibid. pag. 1140.]

Dist. XVI. C. VII.

VI. *Ibidem confirmantur cetera Concilia & opuscula quædam sanctorum Patrum*.

COnfirmamus & ceteros Sanctorum canones & Synodos, idest Nicænam, Ancyranam, Neocæsariensem, Gangrensem, Antiochenam, Laodicensem, Constantinopolitanam, Ephesinam I. Calchedonensem, Sardicensem, Carthaginensem, & opuscula Theophili Alexandrini, & Dionysii Alexandrini episcopi, & Petri Alexandrini episcopi & martyris, & Gregorii Thaumaturgi Neocæsariensis episcopi, Athanasii Alexandrini episcopi, Basilii Cæsareæ Cappadociæ episcopi, Gregorii Nysseni Episcopi, Gregorii Theologi, Amphilochii Iconiensis episcopi, Timothei Alexandrini episcopi, Germani Constantinopolitani episcopi, Cyrilli Alexandrini episcopi, Cypriani Carthaginensis episcopi, & synodum suam. *Item Stephanus Papa scribit clero CPolitano*. [Imo Nicolaus I. epist. VI. ad Photium A. D. 862. Concil. to. VIII. pag. 285. Roma CPolim.]

Ibidem C. VII.

VII. *Auctoritate Apostolica Sardicense Concilium recipitur*.

QUod dicitis, neque Sardicense Concilium, neque decretalia vos habere sanctorum pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardicense concilium, quod penes vos in vestris regionibus actum est, & omnis Ecclesia, recipit: qua ratione convenerit, ut hoc sancta Constantinopolitana Ecclesia abjiceret, & (ut dignum est) non retineret? [Epistola supposititia S. Athanasii & Ægiptiorum ad Marcum Papam, Concil. to. I. pag. 469.]

Ibidem C. XIV.

VIII. *Contra id, quod dictum est, quod Nicæna Synodus XX. canones instituisset, arguitur ex epistola Athanasii Alexandrini, quam Marco Papæ scripsit, dicens*.

SEptuaginta Nicæni concilii capitula, quæ de præfata Synodo, jubente Domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporum attuli, quæ sunt igne combusta, optamus, ut a vestræ sanctæ Sedis auctoritate percipere per præsentes Legatos mereamur. *Item*. Præsentibus nobis LXX. capitula in præfata Synodo tractata sunt, XL. a Græcis, græca edita lingua, & XL. a latinis, similiter latina edita lingua. Sed visum est CCCXVIII. episcopis Spiritu sancto repletis, & maxime jam dicto Alexandro, & Apostolicæ Sedis Apocrisariis, ut X. capitula adunarentur aliis, atque locis congruis inserentur

Ibidem C. XII. Robertus Bellarminus in Ca. aliqua A. D. 1141. et Baronio A. D. 116. §. III.

Lib. I. Pars II. Tit. IV. Rubr. IV.

rentur, & ad formam LXX. discipulorum, vel totius orbis terræ linguarum, LXX. tanti & tam excellentis concilii fierent capitula, quæ omnem Christianorum informarent orbem. *Gratianus* [Ibidem.]

IX. *Responsio.*

Dist. xvi. C. xii.

QUomodo ergo XX. tantum capitula in Nicæna synodo statuta dicuntur, cum LXX. capitula, ut Athanasius scribit, in ea statuta monstrentur? His ita respondetur: capitula Nicænæ Synodi quædam in dissuetudinem abierunt, XX. in Romana ecclesia habentur; unde *Stephanus Papa scripsit Moguntino Episcopo* [imo Stephanus IV. in Synodo Romana A. D. 769. Concil. tom. VI. pag. 1723. Romæ.

X. *Nicæni Concilii XX. tantum capitula habentur.*

Ibidem C. xiii.

VIginti tantum capitula Nicænæ Synodi in sancta Romana ecclesia habentur. Sed quo neglectu alia defecerint, ambiguum est. Plurimi arbitrantur, Antiocheno ea esse concilio inserta. Sardicense quoque concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur.

RUBRICA. IV

I. *Absque Romani Pontificis auctoritate congregari synodus non debet.*

Marcellus Papa Maxentio Episcopo [Epist. II. Isidoriana, Concil. tom. I. pag. 952.]

Dist. xvii. C. i.

SYnodum episcoporum absque hujus sanctæ Sedis auctoritate (quamquam quosdam episcopos possitis congregare) non potestis regulariter facere. *Item Julius Papa Orientalibus episcopis* [Epistola Isidoriana II. cap. xxix. Concil. tom. II. pag. 490.]

II. *Non est ratum concilium, quod auctoritate Romanæ Ecclesiæ fultum non fuerit.*

Ibidem C. ii.

REgula vestra nullas habet vires, nec habere poterit, quoniam nec ab orthodoxis Episcopis hoc Concilium actum est, nec Romanæ Ecclesiæ Legatus interfuit, canonibus præcipientibus, sine ejus auctoritate Concilia fieri non debere: nec ullum ratum est, aut erit unquam Concilium, quod ejus non fuerit fultum auctoritate. *Item Damasus* [Epist. IV. Isidoriana ad Stephanum Archiepiscopum, Concil. tom. II. pag. 875.]

III. *Nullus usurpet concessa Romanæ ecclesiæ.*

Ibidem C. iii.

HUic Sedi concessa nullus usurpare sine ejus consultu præsumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus, ut contemtor, judicari. *Item Gregorius* [Imo Pelagius I. Epist. ad Valerianum Patricium A. D. 557. Romæ Concil. tom. V. pag. 807.]

IV. *Absque Apostolicæ Sedis auctoritate Synodum aliquibus congregare non licet.*

Ibidem C. iv.

NEc licuit alicui aliquando, nec licebit particularem Synodum congregare. Sed quoties aliqua de universali Synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt, rationem, aut sponte ii, qui salutem animæ suæ desiderant ad Apostolicam Sedem pro percipienda ratione, conveniant; aut, si forte (sicut de talibus est scriptum: peccator *cum venerit in profundum, contemnit*) ita obstinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab eisdem Apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquomodo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum canones per sæculares oportet comprimi potestates. *Item Pelagius* Episcopis, qui convenerant ad illicitam vocationem Johannis CPolitani [Pelagius II. epist. VIII. A.D. 587. Roma CPolim, Concil. tom. V. pag. 949. 952.]

Proverb. xviii. 3.

V. *Non Concilium, sed conventiculum dicitur quod sine sedis Apostolicæ auctoritate celebratur.*

Ibidem C. v.

MUltis denuo Apostolicis & canonicis atque ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque scientia Romani pontificis concilia celebrari. Quapropter, ut jam dictum est, recte non concilium, sed vestrum conventiculum vel conciliabulum castatur: & quicquid in eo actum est, irritum habetur & vacuum. Vos quoque deinceps videte, ut

ut nullius hortatu talia præsumatis, si Apostolicæ Sedis communione carere non vultis. *Et infra.* Si vero in qualibet provincia ortæ fuerint quæstiones, & inter ipsius provinciæ episcopos discrepare cœperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conveniat, ad majorem tunc Sedem referantur. Et si illic facile & juste non discernuntur, ubi fuerit Synodus regulariter congregata, canonice & juste judicentur. Majores vero & difficiliores quæstiones (ut sancta Synodus statuit & beata consuetudo exigit) ad Sedem Apostolicam semper referantur. *Item Julius Papa Orientalibus Episcopis* [Epist.z. Isidoriana c.II.Concil.tom.II.pag.478.]

Lib. I. Pars II. Tit.IV. Rubr. V.

VI. *Præter conscientiam Romani pontificis nec concilia celebrari, nec episcopum damnari oportet.*

Dudum a sanctis Apostolis, successoribusque eorum in antiquis decretum est statutis, quæ hactenus sancta & universalis Apostolica tenet ecclesia, non oportere præter sententiam Romani pontificis, concilia celebrari, vel episcopum damnari, quoniam sanctam Romanam ecclesiam primatum omnium ecclesiarum esse voluerunt: & sicut beatus Petrus Apostolus primus fuit omnium Apostolorum, ita & ecclesia, suo nomine consecrata, Domino instituente, prima sit & caput ceterarum: & ad eam, quasi ad matrem atque apicem, omnes majores ecclesiæ causæ, & judicia episcoporum recurrant, & juxta ejus sententiam terminum sumant, nec extra Romanum quicquam ex his decerni debere Pontificem; *unde Leo Papa Anastasio Episcopo Thessalonicensi* [Leo I. epist.xii. alias xxxii. c.vii. A. D. 445. Roma in *Illyricum*.]

III. Q.xi. C.ix.

RUBRICA. V

De celebratione conciliorum provincialium.

I. *Quod bini conventus per singulos annos ab episcopis celebrentur.*

De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus, quam quod sancti Patres salubriter ordinaverunt, ut scilicet bini conventus per singulos annos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diversos ordines ecclesiæ nasci adsolent, judicetur: ac si forte inter ipsos, qui præsunt, de majoribus peccatis nascitur (quod absit) causa, quæ provinciali examini nequeat definiri, fraternitatem tuam de totius negocii qualitate metropolitanus curabit instruere, ut, si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur. *Item ex Nicæno concilio* [can.v. Concil. tom.I. pag.46. A. D. 325. in *Bithynia*.].

Dist.xviii.C.I.

II. *Quo tempore concilia episcoporum sunt celebranda.*

Habeatur semel concilium ante diem quadragesimæ, ut omnibus (si quæ sunt) simultatibus amputatis, mundum, & solemne possit Deo offerri jejunium. Secundum vero agatur circa tempus autumni. *Item ex Concilio Antiocheno* [can. xx. A. D. 341. Concil. tom.I. pag.579. 586. in *Syria*]

Ibidem C.III.

III. *Ad morum correctionem, & controversiarum dissolutionem bis in anno episcopale concilium fiat.*

Propter ecclesiasticas causas, & quæ existunt, controversias dissolvendas, sufficere visum est bis in anno per singulas provincias episcoporum Concilium fieri. Semel quidem post tertiam hebdomadam paschalis solemnitatis, ita ut in quarta hebdomada, quæ consequitur, & in medio temporis inter Pascha & Pentecosten Concilium compleatur. Admoneant autem comprovinciales episcopos hi, qui in amplioribus civitatibus, idest qui in metropolitanis degunt. Secundum vero Concilium idibus Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetæi mensis decimus invenitur. In ipsis autem Conciliis & presbyteros & diaconos præsentes esse oportet, & omnes quotquot se læsos existimant, synodicam expectare sententiam. Nec liceat aliquibus apud semetipsos Concilia sine metropolitanorum episcoporum conscientia facere, quibus de omnibus causis constat esse permissum judicium. *Item Leo IV.* [ad Episcopos Britanniæ Epist. II. c.III. A.D. 850. Roma in *Angliam*, Concil. tom.VIII. pag.31.]

Ibidem C.IV.

VI. *Non*

Lib. I. Pars II. Tit. IV. Rubr. V.

IV. *Non cogantur presbyteri ad sacra Concilia eulogias deferre.*

Dist. XVIII. C. XIII.

DE eulogiis ad sacra Concilia deferendis nihil invenimus a majoribus terminatum, sed sicut unicuique presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit aliquid illo in tempore benedictiones afferri, forsitan minus libenter ad Synodos occurrent, & magis venire obtrectabunt: quæ non sunt (ut arbitror) rationabiliter quærendæ, nec, ultro delatæ, respuendæ.

RUBRICA, VI

I. *De pœnis episcoporum, qui ad Concilium venire contemnunt.*

Ex Concilio Laodicensi [can. XL. incerti anni, Concil. tom. I. pag. 1503. 1513. in *Asia minori*]

Dist. XVIII. C. V.

NON oportet vocatos episcopos ad Synodum, contemnere, sed adire debere, & aut docere, aut doceri quæ sunt ad ecclesiæ, ceterorumque correctionem utilia. Quod si contemserint, seipsos videntur accusare, nisi forte pro infirmitate ire non possint. *Item ex Concilio Calchedonensi* [can. XIX. A. D. 451. in *Bithynia* Concil. to. IV. pag. 764. 777.]

II. *Corripiantur episcopi, qui ad Concilium vocati, venire recusant.*

Ibidem C. VI.

PErvenit ad nostras aures, quod in provinciis constituta episcoporum concilia minime celebrentur. Hoc ex eo probatur, quod multæ, quæ correctione opus habent ecclesiasticæ res, negligantur. Statuit ergo hæc sancta Synodus, secundum Patrum regulas, bis in anno in unum convenire per singulas provincias episcopos, ubi singula, quæ emerserint, corrigantur. Qui vero noluerint convenire episcopi constituti in suis civitatibus, & hoc maxime, cum sui corporis sanitate sint consistentes, cum & ab omnibus aliis urgentibus necessitatibus inexcusabiles, negociis sint liberi, licere eos fraternæ caritatis commonitionibus corripi. *Item ex* VII. *Synodo.* [Can. VI. A. D. 787. Concil. tom. VII. pag. 602. in *Bithynia*]

III. *Canonicis subjaceat pœnis metropolitanus, qui saltem semel in anno celebrare Concilium negligit.*

Ibidem C. VII.

QUoniam quidem regula est, quæ dicit, bis in anno per singulas provincias oportere fieri per conventum episcoporum regulares inquisitiones propter fatigationes, & ut opportune habeantur ad iter agendum hi, qui congregandi sunt, definierunt sextæ Synodi sancti Patres, omni excusatione remota, modis omnibus semel in anno fieri, & depravata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renovamus: et si quisquam Princeps inventus fuerit hoc prohibere, communione privetur. Si quis vero metropolitanorum hoc neglexerit agere absque necessitate, vel vi, seu aliqua rationabili occasione, canonicis pœnis subjaceat. Dum autem Synodus agitur super canonicis & Evangelicis negociis, oportet congregatos episcopos in meditatione & sollicitudine fieri custodiendorum divinorum, & vivificorum Domini mandatorum. *Et post pauca.* Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert episcopus secum sive jumentum, sive aliam speciem, expetendi. Quod si hoc egisse convictus fuerit, solvat quadruplum. *Item ex Concilio Carthaginensi* IV. [can. XXI. A. D. 398. Concil. tom. II. pag. 1201. in *Africa*]

IV. *Sine gravi necessitate Episcopus ad Synodum ire non tardet.*

Ibidem C. IX.

EPiscopus ad Synodum ire non tardet, si non satis gravi necessitate inhibeatur, sic tamen, ut in persona sua legatum mittat, suscepturus (salva Fidei veritate) quiequid Synodus statuerit. *Item ex Concilio Carthaginensi* V. [can. X. A. D. 398. Concil. tom. II. pag. 1217. in *Africa*]

V. *Excusatorias literas dirigant qui gravati ad Synodum ire non possunt.*

Ibidem C. X.

PLacuit, ut quotiescumque congregandum est Concilium, episcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque alia graviori necessitate impediuntur, competenter occurrant. Quod si non potuerint occurrere, excusationes suas literatorie subscribant: nisi.

nisi autem rationem impedimenti sui apud suum Primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communione debent esse contenti. *Item ex Concilio Arelatensi* [II. can. XIX. A. D. 451. Concil. tom. IV. pag. 1013. in *Gallia*] — Lib. I. Pars II. Tit. V. Rubr. I.

VI. *A communione sit alienus qui Synodo adesse contemsit.*

SI quis autem Synodo adesse neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam Concilium dissolvatur, crediderit esse deserendum, alienum se a fratrum communione agnoscat: nec eum recipi liceat, nisi in sequenti Synodo fuerit absolutus. *Item ex Concilio Agathensi* II. [Imo I. can. XXXV. A. D. 506. Concil. tom. IV. pag. 1389. in *Gallia*,] — *Dist.* XVIII. C. XII.

VII. *Usque ad proximam Synodum a communione abstineat qui a metropolitano vocatus, absque gravi necessitate Synodo adesse neglexerit.*

SI episcopus metropolitanus ad comprovinciales episcopos epistolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationem summi pontificis, aut ad Synodum invitet, postpositis omnibus (excepta gravi infirmitate corporis ac præceptione regia) ad constitutam diem adesse non differant. Quod si defuerint, sicut prisca canonum præcepit auctoritas, usque ad proximam Synodum a caritate fratrum & ecclesiæ communione priventur. *Item ex Concilio Tarraconensi* [can. VI. A. D. 516. Concil. tom. IV. pag. 1564. in *Hispania*] — *Ibidem* C. XIII.

VIII. *Communione privetur episcopus, qui a metropolitano vocatus ad Synodum venire contemnit.*

SI quis episcoporum commonitus a metropolitano, ad Synodum, nulla gravi intercedente necessitate corporali, venire contemserit, sicut statuta Patrum sanxerunt, usque ad futurum Concilium, cunctorum episcoporum caritatis communione privetur. *Item in Toletano Concilio* [XVI. can. VII. A. D. 693. Concil. tom. VI. pag. 1342. in *Hispania*.] — *Ibidem* C. XIV.

IX. *De notificatione canonum & gestorum in Conciliis facienda per provinciam.*

DEcernimus, ut dum in qualibet provincia Concilium agitur, unusquisque episcoporum admonitionibus suis infra sex mensium spacia omnes abbates, presbyteros, diaconos, atque clericos, seu etiam omnem conventum civitatis ipsius, ubi præesse dignoscitur, necnon & diœcesis suæ plebem, congregare nequaquam moretur, quatenus coram eis plenissime omnia referet, quæ eodem anno in Concilio acta vel definita esse noscuntur. Quod si quisquam hæc parvi pendenda crediderit, sententia excommunicationis duorum mensium curriculo persistat usquequaque mulctatus. — *Ibidem* C. XVII.

TITULUS. V

De rescriptis.

RUBRICA. I

De viribus & auctoritate rescriptorum.

I. *Rescripta vim & auctoritatem habent, quæ a jure & legibus non discordant.*

Pelagius Papa Jo. Comiti [Ex Ivone Part. IV. c. CXCI. circa A. D. 557. *Romæ*.]

DIcenti, sacras jussiones se habere præ manibus, respondemus, scire illum oportere, quod ipse clementissimus princeps generalibus legibus constituit, illa sacra uniuscujusque supplicantis desiderio concessa prævalere & effectui mancipari, quæ cum juris & legum ratione concordant: ea vero, quæ surreptione, vel falsis precibus forsitan impetrantur, nullum supplicantibus ferre remedium. *Item Gregorius Papa* [I. lib. VII. Indict. II. epist. CXI. ad Præjectam illustrem. A. D. 599. Roma in *Siciliam*] — XXV. Q. II. C. XVI.

II. *Quæ rationabiliter ordinata sunt, nulla debent refragatione violari.*

ECclesiasticæ moderationi omnino est conveniens, ut quæ ordinata fuerint, vel decisa, nulla in posterum debeant refragatione turbari. Ad hoc propositum valent — *Ibidem* C. XII.

Lib. I. Pars II. Tit. v. Rubr. II. valent omnia capitula de auctoritate epistolarum decretalium, & præceptorum Apostolicæ Sedis. *Sunt in Titulo* III. *de Constitutionibus, supra pag.* 30.

RUBRICA. II

De iis, quibus repelluntur rescripta,

I. *Rescripta, contra jus & leges impetrata, nullas vires habent.*

Gregorius in Regesto [lib. VII. Indict. II. epist. VII. Januario Caralitano. A.D. 599. Roma in *Sardiniam*.]

xxv. Q. II. C. XIII. IMperiali constitutione sancitum est aperte, ut ea, quæ contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint. *Cod.* l. I. tit. *de precibus, Imperatori offerendis*. Imperatores *Theodosius & Valentinianus* [Cod. lib. I. tit. XIX. l. VII. A. D. 426. *Ravennæ*.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XV. REscripta contra jus elicita, ab omnibus judicibus præcipimus refutari, nisi forte sit aliquid, quod non lædat alium, & prosit petenti, vel crimen supplicantibus indulgeat. *Imperator Anastasius* [Cod. lib. I. tit. XXII. l. VI. A. D. 456.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XVI. OMnes cujuscumque, majoris vel minoris administrationis, universæ nostræ Reipublicæ judices, monemus, ut nullum rescriptum, nullam pragmaticam sanctionem, nullam sacram annotationem, quæ generali juri vel utilitati publicæ adversa esse videantur, in disceptatione cujuslibet litigii patiantur proferri; sed generales sanctas constitutiones modis omnibus non dubitent observandas. *L. eodem, tit. de diversis Rescriptis, Imperator* Zeno [Cod. lib. I. tit. XXIII. l. VII. A. D. 477. *CPoli*.]

IV. *Rescripta repelluntur, nisi preces veritate nitantur.*

XXV. Q. II. C. XVI. §. I. UNiversa rescripta, sive in personam precantium, sive ad quemlibet judicem manaverint, quæ vel *adnotatio*, vel *pragmatica sanctio* nominetur, sub ea conditione proferri præcipimus, *si preces veritate nitantur*: nec aliquem fructum precator, oraculi percipiat impetrati, licet in judicio asseveret veritatem, nisi quæstio fidei precum imperiali beneficio monstretur inserta. Nam & magnificus vir quæstor, & viri spectabiles magistri scriniorum, qui sine præfata adjectione qualecumque divinum responsum dictaverint, & judices, qui susceperint, reprehensionem subibunt: & qui illicite dictata scribere ausi fuerint, cujuscumque scrinii memoriales, seu pragmaticarii, vel adjutores primicerii, amissione cinguli feriantur. *Constantinus* [Cod. lib. I. tit. XXII. l. IV. A.D. 333. Aquis in *Galliis*.]

V. *Si dubitetur, an rescriptum per fraudem sit impetratum, cognoscatur hoc prius, quam executioni mandetur.*

Ibidem §. 4. ET si non cognitio, sed executio mandatur de veritate precum, inquiri oportet, ut, si fraus intervenerit, de negocio cognoscatur. *Imperatores Diocletianus & Maximianus* [Cod. lib. I. tit. XXIII. l. III. A.D. 292. ad Crispinum præsidem *Phœnicis*.]

VI. *In arduis & in contentione rescripta repelluntur, nisi ostendantur originalia.*

Ibidem §. 6. SAncimus, ut authentica ipsa atque originalia rescripta, ex nostra manu subscripta, non exempla eorum, insinuentur. *Imperator Constantinus* [Cod. eod. l. IV. A.D. 322. *Samariæ*]

VII. *Rescripta carent auctoritate, in quibus dies non assignatur & nomen Principis concedentis.*

Ibidem §. 7. SI qua beneficia personalia sine die & consule fuerint deprehensa, auctoritate careant.

RUBRICA . III

De pœnis tam impetrantium reſcripta per ſubreptionem, quam negligentium cognoſcere ſubreptionem.

I. *Mendax impetrator debet carere impetratis.*

Pelagius papa Johanni Comiti [Imo Gratianus.]

REſcripta, ſive ſint adnotationes, ſive pragmaticæ ſanctiones, expreſſam debent habere in ſe conditionem, *ſi preces veritate nitantur*. Mendax enim precator debet carere impetratis, & quibus ſcripta diriguntur, ſunt puniendi, ſi precum mendacia vetuerint argui; unde Imperatores *Diocletianus & Maximianus & Conſtantinus in tit. eod.* Cod. *ſi contra juris utilitatem* [Lib.I. tit.XXII. L.I. A.D. 294. Sirmii in *Pannonia*.] xxv. Q. II. C. xvi.

II. *De eodem.*

PRæſcriptione mendaciorum oppoſita, ſive in juris narratione mendacium reperiatur, ſive in facti, ſive in tacendi fraude, pro tenore veritatis, non deprecantis affirmatione, datum judicem agnoſcere debere, & ſecundum hoc de cauſa convenit ferre ſententiam. *Imperatores Theodoſius & Valentinianus* [Cod. lib.I. tit. XXII. L.V. A. D.426. *Romæ*.] *Ibidem* §.1.

III. *De eodem.*

ETſi legibus conſentaneum ſacrum oraculum mendax precator attulerit, precator careat penitus impetratis: &, ſi nimia mentientis inveniatur improbitas, etiam ſeveritati ſubjaceat judicantis. *Item Imperator Conſtantinus* [Ibid, L.III. A. D.313. ad Baſſum PP.] *Ibidem* §.3.

IV. *Pœna judicum, qui vetant arguere ſubreptionem.*

PUniri jubemus X. librarum auri mulcta judices, qui vetuerint precum argui falſitatem. *Ibidem*. §.2.

TITULUS . VI

De conſuetudine

RUBRICA . I

De definitione conſuetudinis & ſpeciebus ejus

I. *Quid ſit conſuetudo.*

Iſidorus [Lib.V. Etymologiarum C.III. c. A. D. 630. in *Hiſpania*.]

COnſuetudo autem eſt jus quoddam, moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex. Nec differt, an ſcriptura, an ratione conſiſtat, quando legem ratio commendat. Porro ſi ratione lex conſtat, lex erit omne jam, quod ratione conſtiterit, dumtaxat quod religioni conveniat, quod diſciplinæ congruat, quod ſaluti proficiat. Vocatur autem *conſuetudo*, quia in communi eſt uſu. *Item Auguſtinus ad Januarium.* [lib.I. ſeu epiſt.LIV. alias. CXVIII. c.I. A. D.400. in *Africa*.] *Diſt.I. C.v.*

II. *De duplici ſpecie conſuetudinis, ſcilicet generalis, & ſpecialis.*

ILla autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obſervantur, datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis (quorum eſt in eccleſia ſaluberrima auctoritas) commendata atque ſtatuta retineri: ſicuti quod Domini paſſio & reſurrectio & adſcenſio in cælum, adventus de cælo Spiritus ſancti anniverſaria ſolemnitate celebrantur: & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſervetur ab univerſa, quocumque ſe diffundit, eccleſia. Alia vero, quæ per loca terrarum regioneſque variantur, ſicuti eſt, quia alii jejunant ſabbato; alii non; alii quotidie communicant corpori & ſanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt; & ſi quid aliud hu- *Diſt.XII. C.XI.* *Cap.I.* §.1.

Lib.I. Pars II. Tit.vi.Rub.I.

hujusmodi animadverti potest; totum hoc genus rerum liberas habet observationes. Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit ecclesiam, ad quamcumque forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum: & pro eorum, inter quos vivitur societate, servandum est. Mater mea, Mediolanum me secuta, invenit ecclesiam sabbato non jejunantem. Cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissimæ memoriæ virum Ambrosium. At ille ait: cum Romam venio, jejuno sabbato. Cum Mediolani sum, non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forte ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc cum matri renunciassem, libenter amplexa est. *Gratianus*. Hoc autem de illa consuetudine intelligendum est, quæ vel universalis Ecclesiæ usu, vel temporis prolixitate roboratur. Ceterum si pro varietate temporum vel animorum vel locorum variæ consuetudines introducantur, inventa opportunitate resecandæ sunt potius, quam observandæ.

RUBRICA. II
De valore consuetudinis.

I. *Veritati & rationi consuetudo est postponenda.*

Augustinus de unico baptismo lib. II. [Imo de baptismo contra Donatistas lib. II. c. VI. §. 9. & c. VIII. §. 11. circa A. D. 400. in *Africa*.]

Dist. VIII. C. IV.

Ant. Augustin. lib. 1. Dial. XIX. de Emendatione Gratiani pag. 220.

VEritate manifestata, cedat consuetudo veritati. Plane respondeo, quis dubitet, veritati manifestatæ debere consuetudinem cedere? *Item*. Nemo consuetudinem rationi & veritati præponat, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit. *Item Gregor. VII. Guilimundo Aversano episcopo* [Imo Guitmundo, ex Ivone Parte IV. c. CCXIII. circa A. D. 1075. Roma in *Campaniam*.]

II. *Quælibet consuetudo veritati est postponenda.*

Ibidem C. V.

Io. XIV. 6.

S. Cyprianus in Concilio Carthaginensi cap. LXIII. A.D. 256. & in Firmiliani ad Cyprianum epist. LXXV.

SI consuetudinem fortassis opponas, advertendum est, quod Dominus dicit: *Ego sum veritas, & vita*. Non dixit: *ego sum consuetudo*, sed *veritas*. Et certe (ut beati Cypriani utamur sententia) quælibet consuetudo, quantumvis vetusta, veritati omnino est postponenda, & usus, qui veritati est contrarius, abolendus. *Augustinus de baptismo parvulorum* [Imo lib. III. de baptismo contra Donatistas c. V. §. 8. A.D. 400. in *Africa*.]

III. *Veritate revelata, consuetudinem sibi cedere oportet.*

Dist. VIII. C. VI.

Io. XIV. 6.

Augustin. ibid. Cap. VI. §. 9. Cap. VII. §. 10. Cap. IX. §. 12.

Gal. II. 11.

QUI contemta veritate, præsumit consuetudinem sequi, aut circa fratres invidus est & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus est, inspiratione, cujus ecclesia ejus instruitur. Nam Dominus in Evangelio: *Ego sum*, inquit, *veritas*. Non dicit: *Ego sum consuetudo*. Itaque veritate manifestata, cedat consuetudo. Revelatione ergo facta veritatis, cedat consuetudo, quia & Petrus, qui circumcidebat, cessit Paulo, veritatem prædicanti. Igitur cum Christus *veritas* sit, magis veritatem, quam consuetudinem sequi debemus, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit. *Idem in libro* IV. *de baptismo* [contra Donatistas c. V. §. 7. A. D. 400. in *Africa*.]

IV. *Consuetudo frustra rationi opponitur.*

Ibidem C. VII.

FRustra, inquit quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis obiiciunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non sit in spiritualibus sequendum quod melius a Spiritu sancto revelatum est. Hoc plane verum est, quia ratio & veritas consuetudini præponendæ sunt. Sed si consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri. *Cyprianus* [Epist. LXXIV. ad Pompejum A. D. 256. in *Africa*.]

V. *Rationem consuetudo non debet impedire.*

Ibidem C. VIII.

Esdr. IV. 38.

Cyprianus Epist. LXXIII. ad Iubajanum A.D. 256.

COnsuetudo, quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet, quominus veritas prævaleat & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore, sequamur veritatem, scientes, quia apud Esdram veritas vincit, ut scriptum est: *Veritas manet & invalescit in æternum & vivit, & obtinet in sæcula sæculorum*. *Idem*. Ignosci potest simpliciter erranti, sicut de seipso dicit Apostolus Pau-

Paulus : *qui prius fui blasphemus , persecutor , & injuriosus , sed misericordiam merui , quia ignoranter feci* . Post inspirationem vero & revelationem veritatis factam, qui in eo , quod erraverat, perseverat , prudens & sciens perseverat : etiam non in venia ignorantiæ peccat ; præsumtione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur . *Idem* [Epist.LXXIII. ad Cæcilium A. D. 253. in *Africa* .]

IM.I. PARS II. TIT.I.RUB.II. 1.Tim.1. 13.

VI. *Dei veritatem , non hominum consuetudinem , sequi oportet .*

SI solus Christus audiendus est , non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putaverit , sed quid , qui ante omnes est, Christus , prior fecerit ; neque enim hominis consuetudinem sequi oportet , sed Dei veritatem , cum per Isaiam prophetam loquatur Deus & dicat : *Sine causa colunt me , mandata & doctrinas hominum docentes* . Item *Isidorus in Synonymis lib.* II. [C.XVI. circa A. D. 610. in *Hispania* .]

Dist.XI.C.IX. Isa.XXIX.13.

VII. *Pravus usus lege & ratione superatur .*

USus auctoritati cedat , pravum usum lex & ratio vincat . *Item Codicis lib.*VIII. [tit.LIII. L.I. Imp. Constantinus ad Proculum A. D.319. *CPoli.*]

Dist.XI.C.3.

VIII. *Usus & consuetudo legem & rationem vincere non potest .*

COnsuetudinis, ususque longævi non vilis auctoritas est , verum non usque adeo sui valitura momento , ut aut rationem vincat , aut legem scriptam . *Augustinus ait ex dictis Basilii* [Imo Basilius ipse in libro de Spiritu sancto c.XXVII. A. D.375. in *Pontica.*]

Ibid.C.IV.

IX *Inviolabilis est consuetudo , quæ nec humanis legibus , nec sacris canonibus obviare monstratur .*

ECclesiasticarum institutionum quasdam scripturis, quasdam vero Apostolica traditione per successiones in ministerio confirmatas accepimus ; quasdam vero consuetudine roboratas approbavit usus: quibus par ritus,& idem utriusque pietatis debetur affectus. Unde quis vel aliquantulum sacrarum scripturarum expertus , hæsitaverit ? Si enim attentaverimus consuetudines ecclesiæ non per scripturas a Patribus traditas , nihili æstimare; quantum religio detrimenti sit latura, intente inspicientibus liquido constabit . Quæ enim (ut inde ordiamur) scriptura , salutiferæ Crucis signaculo fideles doceuit insigniri ? Vel quæ trifariam digesta super panem & calicem prolixæ orationis vel consecrationis verba commendavit ? Nam non modo quod in Evangelio continetur vel ab Apostolo insertum est , in secretis dicimus ; sed & alia plura adiicimus , magnam quasi vim commendantia mysteriis . Quæ Orientem versus nos orare literarum forma docuit ? Benedicimus fontem baptismatis oleo unctionis . Huc accedit , quod ter oleo inungimus quos baptizamus : verbis abrenuntiare Satanæ . Angelisque ejus informamus . Unde hæc & alia in hunc modum non pauca, nisi quia taeita ac mystica traditione a Patribus ecclesiastico more , reverentiori diligentia sunt in mysteriis observata silentio , quam publicata scripto ? *Item ad Casulanum presbyterum* [Imo Pius Papa I. in Decretis Isidorianis , ex Ivone Part.IV. c.LXVI. Concil. tom.I. pag.579. *Romæ.*]

Ibidem C.V.

X. *Laudabilis est cosuetudo , quæ nihil Fidei contrarium usurpat .*

COnsuetudinem laudamus , quæ tamen contra Fidem eatholieam nil usurpare dignoscitur . *Idem ad eundem* [B. Augustinus ad Casulanum epist. XXXVI. c.I. §.2. alias LXXXVI. A.D.397. in *Africa.*]

Ibidem C.VI.

XI. *Ubi auctoritas deficit , mos populi & majorum instituta pro lege tenenda sunt .*

IN his rebus , de quibus nihil certi statuit divina scriptura , mos populi Dei , & instituta majorum pro lege tenenda sunt : & sicut prævaricatores legum divinarum , ita contemtores consuetudinis ecclesiarum coercendi sunt . *Nicolaus Michaeli Imperatori* [Epist.VI. ad Photium A. D.862. Concil. tom.VIII. pag.286. & Leo IX. Michaeli Episcopo CPolitano epist.I. c.XXIX. Concil. tom. IX. pag.966, circa A. D.1053. *Romæ.*]

Ibidem C.VII.

XII. *Non*

Lib. I. Pars II. Tit. vi. Rubr. III.

XII. *Non est resistendum consuetudini, cui canonica non obstat auctoritas.*

Dist. xII. C. III.

SCit sancta Romana ecclesia, quod nihil obsunt saluti credentium diversæ pro loco & tempore consuetudines, si illis canonica non obsistit auctoritas, pro qua eis obviare debeamus. Unde nil judicamus eis debere vel posse resistere. *Item Hjeronymus ad Lucinium* [Epist. LII. alias xxvIII. circa A. D. 397. e Palæstina in *Hispaniam*.]

XIII. *Consuetudines, quæ Fidei non officiunt, si a majoribus traditæ sunt, observentur.*

Ibidem C. IV.

ILlud breviter te admonendum puto, traditiones ecclesiasticas, præsertim cum Fidei non officiunt, ita observandas, ut a majoribus traditæ sunt: nec aliquorum consuetudinem, aliorum contrario more subverti. *Item Nicolaus Ignatio Episcopo* [Imo epist. LXX. ad Hincmarum & episcopos in regno Caroli, circa A. D. 867. Concil. tom. VIII. pag. 471. Roma in *Galliam*.]

XIV. *Traditiones a Patribus constitutæ, non sunt infringendæ.*

Ibidem C. v.

RIdiculum est, & satis abominabile dedecus, ut temporibus nostris vel falso insimulari sanctam Dei ecclesiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus a Patribus suscepimus, pro libitu semper errantium infringi patiamur. *Institutionum lib.* I. *tit.* II. [De jure naturali, gentium & civili §. 9. A. D. 533. *CPoli*.]

XV. *Mores diuturni pro lege sunt habendi.*

Ibidem C. VI.

DIuturni mores, consensu utentium approbati, legem imitantur. *Item Codicis lib.* VIII. *cap.* LII. *tit.* I. [Imo tit. LIII. l. I. A. D. 225.]

XVI. *Quicquid fit contra longam consuetudinem, revocari oportet.*

Ibidem C. VII.

COnsuetudo præcedens, & ratio, quæ consuetudinem suasit, tenenda est. Et quicquid contra longam consuetudinem fiet, ad sollicitudinem suam revocabit Præses provinciæ. *Item Gregorius universis episcopis Numidiæ* [lib. I. Epist. LXXV. A. D. 591. Roma in *Africam*]

XVII. *Immota permaneat consuetudo, quæ contra Fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur.*

Ibidem C. VIII.

NOS consuetudinem, quæ tamen contra Fidem catholicam nil usurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus, sive de primatibus constituendis, sive de ceteris capitulis, exceptis iis, qui ex Donatistis ad episcopatum perveniunt: quos provehi ad primatus dignitatem (etiam cum ordo clericorum eos deferat ad locum eundem) modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis curam gerere; non autem etiam illos antistites, quos catholica Fides in ecclesiæ sinu & edocuit & genuit, ad obtinendum culmen primatus, anteire. *Item Gregorius* [ad Maximum Salonitanum Episcopum epist. LXXXII. lib. VII. A. D. 598. Roma in *Dalmatiam*]

XVIII. *Non negentur quæ consuetudinis sunt.*

Ibidem C. IX.

QUemadmodum illicita perpetrari non patimur, sic quæ sunt consuetudinis, non negamus.

RUBRICA. III

De extirpandis malis consuetudinibus.

I. *Quod consuetudo, non quæ in loco majori viguit, sed quæ religiosior est, eligenda.*

Gregorius Augustino Anglorum Episcopo [lib. XII. epist. XXXI. respon. III. circa A. D. 603. Roma in *Angliam*.]

Ibidem C. X.

NOvit, fraternitas tua, Romanæ ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit nutritam. Sed mihi placet, ut sive in Romana, sive in Gallicorum, sive in qualibet ecclesia aliquid invenisti quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicite eligas, & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipua, quæ de multis ecclesiis colligere poteris, infundas. Non enim pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige; & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in con-

consuetudinem depone. *Nicolaus Hincmaro Remensi Archiepiscopo* [Epist.xlvii. A. D. 866. Roma in *Galliam*, Concil. tom. viii. pag. 858.]

Lib. I. Pars II. Tit. vii. Rub. I. & II.

II. *Mala consuetudo radicitus est evellenda.*

MAla consuetudo, quæ non minus, quam perniciosa corruptela, vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab impiis assumitur, & incipiunt prævaricationes, & variæ præsumtiones, celerrime non compressæ, pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari. *Item Augustinus scribit ad inquisitionem Januarii* [libro II. seu epist. lv. alias cxix. cap. xix. §. 35. circa A. D. 400. in *Africa*]

Dist. viii. C. iii.

III. *Resecanda sunt, quæ neque auctoritate, vel moribus universitatis comprobantur.*

OMnia talia, quæ neque sanctarum scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universæ ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, itaut vix, aut numquam omnino inveniri possint causæ, quas in els constituendis homines sequuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione resecanda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra Fidem sint, ipsam tamen religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia Dei voluit esse liberam, servilibus oneribus premunt, itaut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiamsi tempus libertatis non cognoverint, legalibus tamen sacramentis, non præsumtionibus humanis, subiiciuntur.

Dist. xii. C. xii.

TITULUS. VII

De postulatione.

RUBRICA. I

Qui valeant postulari.

I. *Scholasticus ex foro, aut ex administratione postulari potest episcopus.*

Concilium Sardicense [cap. xiiI. A. D. 347. in *Thracia*, Concil. tom. II. pag. 648.]

OSius Episcopus dixit: & hoc necessarium arbitror, ut diligentissime tractetur, si forte aut dives laicus, aut scholasticus de foro, aut de administratione episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus, & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen episcopatus. *Item ex Concilio Carthaginensi* [I. c. v. A. D. 348. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 715.

Dist. lxi. C. x.

II. *Clericus alienæ diœcesis, vel laicus undecumque, valet postulari in episcopum.*

PRivatus, episcopus Vegeselitanus dixit: suggero sanctitati vestræ, ut statuatis, non licere, clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum obtineat sine conscientia ejus episcopi, de cujus plebe est. Gratus episcopus dixit: hæc observantia pacem custodit. Nam & memini, in sanctissimo Concilio Sardicensi similiter statutum, ut nemo alterius plebis hominem sibi usurpet, sed si forte erit necessarius, petat a collega suo, & per consensum episcopi sui habeat.

Dist. lxxi. C. vi. Concil. tom. II. pag. 650. C. D. Ant. Augustin. lib. I. de Emendat. Gratiani pag. 206.

RUBRICA. II

A quibus debeant postulari.

I. *Laicus curialis postulatur a principe, cum curiæ nexibus adstrictus est, clericus alterius diœcesis, ab episcopo suo.*

Gratianus.

SED aliud est *postulari*, & aliud *eligi*. Postulatur nexibus curiæ adstrictus ab Imperatore: clericus alterius civitatis a suo episcopo; sed non eligitur aliquis, nisi in sacris

Dist. lxxi. C. x.

LIB. I. PARS II. TIT. VIII. RUB. I.

sacris ordinibus constitutus. Fit enim *electio* cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roborati. *Postulatio* vero simplici petitione: quam distinctionem beatus *Gregorius* innuit in regesto, scribens euidam episcopo [Benenato lib. I. Epist. XIX. A. D. 592. Roma in *Campaniam*] de quo infra Tit. VIII. Rubrica V. c. I. *de decreto electionis*.

TITULUS. VIII

De electione.

RUBRICA. I

Quod electione, non successione, prælati sint in ecclesia.

I. *Episcopus successores sibi constituere non debet.*

Concilium Antiochenum [Cap. XXIII. A.D. 341. in *Syria*, Concil. tom. I. pag. 572.]

VIII. Q. I. C. III.

EPiscopo non licere decrevimus pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitæ perveniat. Quod si tale aliquid factum fuerit, irritum sit hujusmodi constitutum. Servetur autem jus ecclesiasticum id continens, non aliter oportere fieri, nisi cum Synodo & judicio episcoporum & electione clericorum, qui post obitum quiescentis, potestatem habent eum, qui dignus extiterit, eligere & promovere. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis can. VIII. Concil. tom. V. pag. 906.]

II. *De eodem.*

VIII. Q. I. C. IV.

EPiscopo non liceat ante finem vitæ alium in loco suo constituere successorem. Si quis autem hoc usurpare tentaverit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, nisi cum consilio & judicatu episcoporum, qui post exitum prædecessoris, potestatem habent eligere. *Item Hilarus papa* [in Synodo Romana can. V. A.D. 465. *Romæ*, Concil. tom. IV. pag. 1062.]

III. *De eodem.*

VIII. Q. I. C. V.

PLerique sacerdotes, in mortis confinio constituti, in locum suum feruntur alios, designatis nominibus, subrogare, ut scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu: quod quam grave sit, æstimate. Atque ideo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de ecclesiis auferamus, ne (quod turpe dictu est) homini quidquam putes deberi, quod Dei est. Ab universis acclamatum est: *hæc præsumtio numquam fiat. Quæ Dei sunt, ab homine dari non possunt*. Item *Hieronymus* [ad Titum c. I. A.D. 386. in *Palæstina*.]

IV. *De eodem.*

VIII. Q. I. C. VI.

MOyses amicus Dei, cui facie ad faciem Deus locutus est, potuit utique successores principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem. Sed extraneus de alia tribu eligitur Jesus, ut sciremus, principatum in populos, non sanguini deferendum esse, sed vitæ. At nunc cernimus, plures hanc rem, beneficium facere, ut non quærant eos in ecclesia erigere columnas, quos plus cognoscant ecclesiæ prodesse; sed quos, vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus majorum quispiam rogaverit, & (ut deteriora taceam) qui, ut clerici fierent, muneribus impetrarunt. *Item Innocentius* [II. in Concilio Lateranensi II. Can. XVI. A.D. 1139. *Romæ*, Concil. to. X. pag. 1006.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. VIII.

APostolica auctoritate prohibemus, ne quis ecclesiam & præbendas, præposituras, capellanias, aut aliqua ecclesiastica officia hæreditario jure valeat vindicare, aut expostulare præsumat: quod si quis improbus aut ambitionis reus attentare præsumserit, debita pœna mulctabitur, & postulatis carebit. *Item ex libro Numerorum* [Imo Origenis, Rufino interprete, Homilia XXII. C. XXVII. Numerorum, circa A. D. 217. in *Ægypto*.]

VI. *Po-*

VI. *Populi gubernatio divina electione præstetur.*

SI ergo tantus ille, ac talis, Moyses, non permittit judicio suo de eligendo populi principe, de constituendo successore, quis erit, qui audeat vel ex plebe, quæ sæpe clamoribus, aut gratia aut pretio fortasse excitata moveri solet? Vel ex ipsis etiam sacerdotibus quis erit, qui se idoneum ad hoc judicet, nisi si cui oranti & petenti a Domino hoc reveletur? Sicut & Deus dicit ad Moysem: *Assume ad temetipsum Jesum filium Nave, hominem, qui habet Spiritum Dei in semetipso, & impones manus tuas super eum: & statues eum coram Eleazaro sacerdote: & præcepta ei dato in conspectu totius synagogæ, & præcipe de ipso coram eis, & dabis claritatem tuam super illum, ut audiant illum filii Israel.* Audis evidenter ordinationem principis populi tam manifeste descriptam, ut pene expositione non egeat? Nulla hic populi acclamatio, nulla consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio est. Propinquis, agrorum & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit, homini scilicet tali, qui habet (sicut scriptum audistis) in semetipso *spiritum Dei, & præcepta Dei in conspectu* ejus sunt: & qui Moysi valde notus & familiaris sit, idest in quo sit claritas legis & scientia, ut possint illum audire filii Israel. *Item Hieronymus* [imo Origenes, Rufino interprete, Homilia IV. in Judices C. IV. circa A. D. 217. in *Ægypto*.]

(VIII. Q. I. C. XVI. — Num. XXVII. 18.)

VII. *Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps ecclesiæ.*

AUdacter fortassis aliquid dicimus; tamen quod scriptum est, dicimus. Non semper princeps populo & judex ecclesiæ per Dei arbitrium datur, sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur malignum in conspectu Dei, dantur nobis principes secundum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis probabo. Audi namque quod Dominus dixit: *fecerunt sibi regem, & non per me: principem, & non per consilium meum.* Et hoc dictum videtur de Saul illo, quem utique ipse Dominus elegerat, & regem fieri jusserat. Sed quoniam non secundum Dei voluntatem, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum sua voluntate vel consilio constitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in ecclesiis fieri: quod pro meritis populi, aut in verbo & opere potens a Deo tribuitur rector ecclesiæ, aut si malignum faciat populus, in conspectu Domini, talis ecclesiæ judex datur, sub quo famem & sitim populus patiatur, *non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi verbum Domini. Leo papa* [I. Epist. I. al. XCII. c. I. ad Rusticum Narbonensem A. D. 443. Roma in *Galliam*]

(VIII. Q. I. C. XVIII. — Osee VIII. 4. — Amos VIII. II.)

VIII. *Non sunt habendi inter episcopos qui nec a clericis eliguntur, nec a plebibus expetuntur.*

NUlla ratio sinit, ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus episcopis cum metropolitani judicio consecrati; unde cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat, nequaquam istis esse tribuendum quod nec docetur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab istis pseudo-episcopis in eis ecclesiis ordinati sunt &c. *ut infra in causa Simoniacorum.*

(Dist. LXII. C. I.)

RUBRICA. II

Ad quos spectet electio.

I. *Ad collegium ecclesiæ cujuscumque spectat electio.*

Ex decreto Bonifacii [caput incertum apud Ivonem Parte VII. cap. CXV.]

COngregatio debet eligere sibi Abbatem post mortem Abbatis sui, vel eo vivente, si ipse discesserit, vel peccaverit. Episcopus enim non debet Abbatem violenter retinere in loco suo. Ipse autem non potest aliquem ordinare de suis propinquis vel amicis sine voluntate fratrum. *Pelagius papa Mellito subdiacono* [apud Ivonem Parte VII. c. XXIV. forte circa A. D. 557. *Roma*]

(XVI. Q. VII. C. XIIII.)

II. *Ille*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. II.

II. *Ille debet Abbas institui, quem sua congregatio & possessionis dominus, ordinari poposcerit.*

XVIII. Q. II. C. IV.

ABbatem in monasterio illum volumus ordinari, quem sibi de sua congregatione & monachorum electio & possessionis dominus, & (quod magis observandum est) ordo vitæ ac meritum poposcerit ordinari. *Item Hadrianus* [Papa II. in Concilio CPolitano IV. can. XXII. A. D. 870. CPoli, Concil. tom. VIII. pag. 1141.]

III. *Laici electioni pontificum seipsos non ingerant, scilicet ad eligendum.*

Dist. LXIII. C. I.

NUllus laicorum principum vel potentum semet inserat electioni vel promotioni patriarchæ, metropolitæ, vel cujuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incongrua fiat electio vel confusio vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum vel ceterorum laicorum habere conveniat. *Et infra.* Quisquis sæcularium principum, vel potentum, vel alterius dignitatis laicus adversus communem, consonantem, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat & consentiat quicquid ecclesia de ordinatione & electione proprii præsulis se velle monstraverit. *Item ex* VIII. *Synodo* [Can. XXI. A. D. 870. Concil. tom. VIII. pag. 1141. CPoli]

IV. *De eodem.*

Ibid. C. I.
Ivo Part. V. C. CXXII.

HAdrianus papa II. (quod Nicolaus ejus prædecessor disposuerat) missos suos, Donatum scilicet Ostiensem episcopum, & Stephanum Nepesinum episcopum, & Martinum diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ ad Basilium Imperatorem & ad filios ejus Constantinum & Leonem Augustos, Constantinopolim direxit: cum quibus & Anastasius bibliothecarius Romanæ Sedis, utriusque linguæ, Græcæ & Latinæ peritus, perrexit: & Synodo congregata (quam octavam universalem Synodum, illuc convenientes appellaverunt) exortum schisma de Ignatii depositione & Photii ordinatione sedaverunt, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes: in qua sic statutum est: promotiones & consecrationes episcoporum, concordans prioribus conciliis clericorum electione ac decreto, episcoporum collegii fieri, sancta hæc & universalis Synodus definit & statuit, atque jure promulgat, neminem laicorum principum vel potentum semet inferere electioni vel promotioni patriarchæ, vel metropolitani, aut cujuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat electio, contentio vel confusio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestativnrum vel laicorum ceterorum habere conveniat; sed silere & attendere sibi usquequo regulariter a collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis. Si vero quisquam laicorum ad contractandum & cooperandum invitatur ab ecclesia, licet hujusmodi laico cum reverentia, si forte voluerit, obtemperare se adsciscentibus. Taliter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam & ecclesiæ salutem promovet clerus. *Item ex historia Tripartita* [Cassiodori lib. VIII. c. VIII. circa A. D. 555. in Lucania]

V. *Electioni episcoporum Imperator interesse non debet.*

Ibidem C. II.
Theodoret. lib. IV. C. VI.

VAlentinianus Imperator veniens ab oriente ad Hesperias partes (ut refert historia ecclesiastica) morto Auxentio Arianæ perfidiæ magistro, qui Mediolanensem ecclesiam, ut lupus dilaniaverat, cum vellet catholicum, Deo ordinante, ibi consecrari episcopum, evocans episcopos, hæc eis locutus est: *nostis aperte, eruditi divinis eloquiis, qualem oporteat esse pontificem, & quod non decet, eum verbo solo, sed etiam conversatione gubernare subjectos, & totius semetipsum imitatorem virtutis ostendere, testemque doctrinæ conversationem bonam habere. Talem itaque in pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus Imperium, sincere nostra capita submittamus, & ejus monita, dum, tanquam homines deliquerimus, necessario, veluti curantis medicamina, suscipiamus.* Hæc autem cum dixisset Imperator, petiit Synodus, ut magis ipse decerneret, sapiens & pius existens. At ille, *super vos*, inquit, *est talis electio. Vos enim gratia divina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere.* Tunc sacerdotes de episcopali sede tractabant. Cum autem ordinatione divina Ambrosius, non dum baptizatus, electus fuisset, exultans Imperator ait: *Gratias tibi ago, Domine omnipotens & Salvator noster, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora, tu autem animas*

Theodoret. lib. IV. C. VII.

animas & meam sententiam justitiæ tuæ ostendisti convenire. Cumque sanctus Ambrosius contristaretur de hoc quod acciderat (ut idem ipse in epistolis suis scripsit). Confortavit eum Imperator & ait: *noli timere, quia & Deus, qui te elegit, semper te adjuvabit, & ego adjutor & defensor tuus. (ut meum ordinem decet) semper existam*. Item *Nicolaus Lothario Regi* [Ex Ivone Part. v. c. CCLXVII. circa A. D. 866.]

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. II.

Epist. XXIII. §. 65. ad Vercellenses, alias XXV. circa A. D. 396. Epist. XXI. §. 7. ad Valentinianum juniorem, alias XIV.

VI. *Apostolica auctoritate, non regio favore episcopus est eligendus.*

PORRO scias, quia relatum est nobis, quod quicunque ad episcopatum in regno tuo provehendus est, nonnisi faventem tibi permittas eligi. Idcirco Apostolica auctoritate sub divini judicii contestatione injungimus tibi, ut in Treverensi urbe & in Agrippina Colonia nullum eligi patiaris, antequam relatum super hoc nostro fiat Apostolatui. *Item ex Concilio Parisiensi* [III. can. VIII. A. D. 557. Concil. tom. v. pag. 814. in Gallia]

Dist. LXIII. C. IV.

VII. *Non recipiatur a comprovincialibus qui regia ordinatione episcopale culmen adipiscitur.*

SI per ordinationem regiam honoris istius culmen pervadere aliquis, nimia temeritate, præsumserit, a conprovincialibus ipsius loci episcopis recipi nullatenus mereatur, quam indebite ordinatum agnoscant. Si quis de comprovincialibus recipere eum contra interdicta præsumserit, sit a fratribus omnibus segregatus, & ab episcoporum omni caritate semotus. *Item ex Concilio Laodicensi* [Can. XIII. incerti anni, Concil. tom. I. pag. 1511. in Phrygia Pacatiana.]

Ibidem C. V.

VIII. *De eodem.*

NON est permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promovendi. *Item ex secunda actione VI. Synodi CCCL. Episcoporum* [imo ex Actione VII. Synodi VII. Can. III. A. D. 787. Concil. tom. VII. pag. 905. in Bithynia.]

Ibidem C. VI.

IX. *Irrita sit electio Episcopi aut presbiteri a principibus facta.*

OMnis electio episcopi vel presbyteri aut diaconi, a principibus facta, irrita maneat, secundum regulam, quæ dicit: *Si quis episcopus secularibus potestatibus usus, Ecclesias per ipsas obtinuerit, deponatur: & segregentur ab Ecclesia omnes, qui illi communicant*. Item *ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis can. II. A. D. 572. in Hispania, Concil. tom. v. pag. 905.]

Ibidem C. VII.

Can. Apostolor. XXXV.

X. *Non eligantur a populo qui sunt promovendi ad clerum.*

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promoventur, sed in judicio episcoporum sit, ut ipsi eum probent, si in sermone & fide & spirituali vita edoctus sit. His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione sacerdotum; atque injungitur eis necessitas obediendi, non libertas imperandi. Contra vero scribit beatus *Gregorius Johanni episcopo primæ Justinianæ Illyricæ* [Lib. V. epist. VIII. A. D. 595. Roma in Macedoniam.]

Dist. LXIII. C. VIII.

XI. *Voluntas principis per modum consensus in electione pontificis desideratur.*

QUia igitur suscepta fratrum atque coëpiscoporum relatio ad locum vos sacerdotii totius concilii unito consensu, & serenissimi principis voluntate declarat accersiri, gratias Salvatori nostro magna cum exultatione retulimus. Nos quoque in persona fraternitatis tuæ per omnia consentimus, atque omnipotentem Deum deprecamur, ut caritatem vestram sicut sua gratia elegit, ita in omnibus sua protectione custodiat. *Item Stephanus Guidoni Comiti* [Caput incertum, ex Gratiano S. Antoninus in Chron. Parte II. tit. XVI. c. I. §. I.]

Ibidem C. IX.

XII. *Imperatoris epistola in electionis confirmatione desideratur.*

LEctis sagacitatis vestræ apicibus, qui, defuncto ecclesiæ Reatinæ antistite, clerum & plebem ejusdem ecclesiæ elegisse sibi futurum antistitem, & a nobis consecrandum, vestro studio directum esse, ne ipsa ecclesia diu sine proprio consistat pastore, fatebantur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipsum electum unanimitate & canonica ipsius ecclesiæ electione, ut mandastis, tam citissime ordinare omisimus, eo quod Imperialem nobis (ut mos est) absolutionis minime detulit epistolam; pro qua scilicet re ambiguum nobis est. Ideo voluntati vestræ in hoc parere distulimus, ne augustalis animus durif-

Ibid. C. XVIII.

Baluzii Capitularia A. D. 801. 816. tom. I. pag. 718.

Iac. Sirmondus in præfatione Concil. Galliæ tom. II. pag. 631.

Lib. I. Part. II. Tit. viii. Rub. II.

durissime hoc quocumque modo perciperet. Sed scientes Dei ecclesiam sine proprio diu pastore non debere consistere, gloriæ vestræ mandamus (quoniam nos aliter nos agere non debuimus) ut a vestra solertia, Imperiali (ut prisca consuetudo dictat) percepta licentia, & nobis, quemadmodum scire vos credimus, imperatoria directa epistola, tunc voluntati vestræ de hoc parebimus, eundemque electum, Domino adjuvante, consecrabimus, quod carissime fili, moleste nullo modo suscipias. *Item ex Toletano Concilio* [xii. c. vi. A.D. 681. in *Hispania*, Concil. tom. vi. pag. 1230.]

XIII. *In episcoporum electione principis desideratur assensus.*

Dist. lxiii. C. xxv.

Cum, longe lateque diffuso tractu terrarum, commeantium impeditur celeritas nunciorum, quo, aut non queat regibus audientibus decedentis præsulis transitus notificari, aut de successore morientis episcopi libera principis electio expectari, nascitur sæpe, aut nostro ordine de relatione talium difficultas, aut regiæ potestati, dum consultum vestrum pro subrogandis pontificibus sustinet numerosa necessitas; unde placuit omnibus pontificibus Hispaniæ, atque Galliciæ, ut, salvo privilegio uniuscujusque provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano pontifici quoscumque regalis potestas elegerit, & jam dicti Toletani episcopi judicium dignos esse probaverit, in quibuslibet provinciis in præcedentium sedibus præficere præsules, & decedentibus episcopis, eligere successores, ita tamen, ut quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus infra trium mensium spacium metropolitani proprii præsentiam visurus accedat. *Item Gregorius subdiacono Johanni* [Lib. II. Epist. xxx. A.D. 591. Roma in *Insubriam*.]

XIV. *Clerus & populus pontificis electioni intersint, sed clerus ad electionem finiendam, & populus ad consensum præstandum.*

Ibidem C. x.

Quanto Apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prælata constat ecclesiis, tanto inter multiplices curas & illa nos valde sollicitat, ubi ad consecrandum antistitem, nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio ecclesiæ Mediolanensis episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit, in electione se filii nostri Constantii, diaconi sui, unanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, ne quid, quod ad cautelam pertinet, omittamus, hujus idcirco præcepti auctoritate suffultum, Genuam te proficisci necesse est. Et quia multi illic Mediolanensium, coacti barbarica feritate, consistunt, eorum te voluntates oportet, convocatis eis in commune, perscrutari. Et, si nulla eos diversitas ab electionis unitate disterminat, siquidem in prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates, atque consensus perdurare cognoscis, tunc eum a propriis episcopis (sicut antiquitatis mos exigit) cum nostræ auctoritatis assensu, solatiante Domino, facias consecrari, quatenus hujusmodi servata consuetudine, & Apostolica sedes proprium vigorem retineat, & a se concessa, aliis sua jura non minuat. *Item Gelasius papa Philippo & Geruntino episcopis.* [Apud Anselmum lib. v. c. l. circa A.D. 480.]

XV. *In electione episcopi populus adesse debet.*

Ibidem C. xi.

Plebs Diotrensis, data nobis petitione, deflevit, diu se sine rectoris proprii gubernatione dispergi. Ac (sicut asseritur) is, qui a vobis jam probatus dicitur, a paucis & tenuibus putatur electus, cum ad nos pertineat universos assidua ammonitione compellere, ut omnes in unum, quem dignum sacerdotio viderint, & sine aliqua reprehensione, consentiant. Et ideo, fratres carissimi, diversos ex omnibus sæpe dicti loci parochiis presbyteros, diaconos & universam turbam vos oportet sæpius convocare, quatenus non, prout cuique libuerit, sed concordantibus animis, talem vobis monentibus sibi quærant sola divinitatis attentione personam, quam nulla contrarietas a constitutis possit revocare præscriptis. *Item Stephanus episcopus servus servorum* Dei Romano *Archiepiscopo Ravennati* [apud Anselmum lib. vi. c. xxxvi. Mendosus titulus; nam Romanus obiit circa A.D. 88 adhuc superstite, ex ejus epist. cccxv. Concil. tom. ix. pag. 117.]

lib. vi. c. xxxvi. Jo. viii.

XVI. *De eodem.*

Ibidem C. xii.

Philip. l. xx.

Nosse tuam fraternitatem volumus, ad nostras aures fore perventum, Imolensem episcopum de hac luce migrasse, in cujus successoris electione populi divisionem provenisse audivimus: Quod quia sæpe contingere solet (quærentibus singulis quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi) non adeo miramur. Verumtamen in hoc tuam plurimum oportet adhi-

adhiberi ſollicitudinem, ut convocato clero & populo, talis ibi eligatur per miſericordiam Dei, cui ſacri non obvient canones, ſacerdotum quippe eſt electio: & fidelis populi conſenſus adhibendus eſt, quia docendus eſt populus, non ſequendus. *Item Leo Papa* [I. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſt. XII. c. VI. alias LXXXII. A. D. 445. Roma in *Macedoniam*.]

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. II.

XVII. *Clericorum & Civium voluntate Metropolitanus eſt ordinandus.*

Metropolitano defuncto cum in loco ejus alius fuerit ſubrogandus, provinciales epiſcopi ad civitatem Metropolitani convenire debent, ut omnium clericorum atque civium voluntate diſcuſſa, ex presbyteris ejuſdem eccleſiæ, vel ex diaconibus optimus ordinetur. *Item Iſidorus in libro Officiorum.* [Imo Gratianus; abeſt enim hoc caput ab Officiis Iſidori.]

Diſt. LXIII. C. XIX.

XVIII. *Cum clero & populo archipresbyteri fiat electio.*

Si in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu inde ejecti fuerint, Archidiaconus quantocius proficiſcatur illuc, & cum clericis & populo ipſius plebis electionem faciat, quatenus dignus paſtor Domui Dei conſtituatur: & dum ordinatur, ejus providentia ipſa plebs cuſtodiatur. *Item Leo IV. Lothario & Ludovico Auguſt.* [Caput incertum. Tres *Coloni*, ſeu *Colones*, aut *Coli* Reatinæ Eccleſiæ præfuerunt. I. A.D. 853. quo Synodo Romanæ ſub Leone IV. ſubſcripſit, Concil. tom. VIII. pag. 123. II. A.D. 922. ex Gabrielis Naudæi Inſtauratione Tabularii Reatini pag. 31. III. A.D. 1122. apud Ughellum tomo I. pag. 1198. edit. II. Conſule epiſt. VII. & IX. Hadriani I. ad Carolum Magnum, Concil. Galliæ tom. II. pag. 96. & 120. & epiſt. CCLX. Jo. VIII. ad Anſpertum Mediolanenſem, Concil. tom. VIII. pag. 187. ejuſdemque epiſt. CCXXI. CCXXI. CCXXIII. CCCIV. & Dacherii Spicilegium tom. II. pag. 247. edit. 2.]

Ibidem C. XX.

XIX. *Rogat Papa Imperatorem, ut conſentiat, quod talis eligatur in epiſcopum eccleſiæ Reatinæ.*

Reatina eccleſia, quæ per tot temporum & annorum ſpacia paſtoralibus curis deſtituta conſiſtit, dignum eſt, ut brachio amplitudinis veſtræ ſublevetur, ac gubernationis tegmine protegatur: unde ſalutationis alloquio præmiſſo, veſtram manſuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem eccleſiam regendam concedere dignemini; ut, veſtra licentia accepta, ibidem eum, Deo juvante, conſecrare valeamus epiſcopum. Sin autem in prædicta eccleſia nolueritis, ut præficiatur epiſcopus, Tuſculanam eccleſiam, quæ viduata exiſtit, illi veſtra ſerenitas dignetur concedere, ut conſecratus a noſtro præſulatu, Deo omnipotenti veſtroque Imperio grates peragere valeat. *Idem Ritæ Comitiſſæ.* [Caput incertum]

Diſt. LXIII. C. XVI.

Ant. Auguſtinus lib. I. de Emendatione Gratiani Dial. XIX. pag. 218. & 224.

XX. *Regia petitione ordinatur quidam epiſcopus in eccleſia Reatina.*

Nobis dominus Imperator & Imperatrix per ſuas epiſtolas direxerunt, ut Colonum in Reatina eccleſia, quæ paſtoris officio per longa jam tempora deſtituta videbatur, epiſcopum facere deberemus, ſicut & fecimus. *Innocentius* [papa. II. in Concilio Lateranenſi II. can. XXVIII. A. D. 1139. Concil. to. X. pag. 1009.]

Diſt. LXIII. C. XVII.

XXI. *Quod in electione epiſcoporum conſilium religioſorum virorum expetendum eſt.*

Obeuntibus ſane epiſcopis, quoniam ultra tres menſes vacare eccleſiam, ſanctorum patrum prohibent ſanctiones, ſub anathematis vinculo interdicimus, ne canonici de ſede epiſcopali ab electione epiſcoporum excludant religioſos viros, ſed eorum conſilio honeſta & idonea perſona in epiſcopum eligatur. Quod ſi, excluſis eis religioſis, electio fuerit celebrata, quod abſque aſſenſu eorum & convenientia factum fuerit, irritum habeatur & vacuum. *Gregorius* [papa I. lib. II. epiſt. XXIX. ad clerum Mediolanenſem A.D. 594. Roma in *Inſubriam*.]

Ibidem C. XXXV.

XXII. *In electione antiſtitis electores communi utilitati, non ſuo lucro, proſpicere debent.*

Dilectiſſimi filii, officii noſtri cenſura commoniti, ſuademus, ut in hac ſuſcipiendi antiſtitis cauſa nullus veſtrum, neglecta utilitate communi, ſuo lucro proſpiciat, ne, ſi quiſquam propria commoda appetit, frivola æſtimatione fallatur, quia nec libero judicio præferendam ſibi perſonam examinat mens, quam cupiditas ligat. Penſantes igitur quæ cunctis expediunt, ei, quem vobis gratia divina prætulerit, integerrimam ſemper in omnibus obedientiam præbete. Judicari namque a vobis ultra non debet ſemel

VIII. Q. I. C. I.

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. III.

prælatus; sed tanto nunc subtiliter judicandus est, quanto postmodum judicandus non est. *Idem* [lib. I. epist. XXII. A. D. 594. Roma in *Dalmatiam*]

XXIII. *In electione episcopi nec munerum datio, nec aliquorum patrocinia convalescant.*

VIII. Q. I. C. I.

ILlud quidem præ omnibus curæ tibi sit, ut in hac electione nec datio quibuscumque modis interveniat præmiorum, nec quarumlibet personarum patrocinia convalescant. Nam si quorumdam patrocinio quisquam fuerit electus, voluntatibus eorum, cum fuerit ordinatus, obedire, reverentia exigente, compellitur; sicque fit, ut & res illius minuantur ecclesiæ, & ordo ecclesiasticus non servetur. Talem ergo, te admonente, debet sibi personam eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deserviat, sed vitæ moribus decorata tanto ordine digna valeat inveniri. *Idem Syagrio episcopo Augustodunensi* [lib. VII. epist. CXI. A.D. 600. Roma in *Dalmatiam*.]

XXIV. *De eodem.*

I. Q. VI. C. III.

SIcut is, qui invitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admovendus, sic qui ultro ambit, vel importune se ingerit, est procul dubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi ut crescendo decrescat, & ascendendo exterius, interius in profundum descendat? Itaque, frater carissime, in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat, sit simplex sine venalitate consensus, pura præferatur electio, ut ad summa sacerdotii, non suffragio venditorum provectus, sed Dei credatur esse judicio. *Idem* [imo Gratianus.]

XXV. *Electio non vitiatur, si ignorante electo, pecunia sive datio munerum interveniat.*

Ibidem.

SI autem pecunia promissa fuerit vel soluta, electo vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem vel ordinationem pervenerit, ei nullatenus obesse videtur, nec ad reatum criminis pertinet, cujus conscientiam non habuit, nec ad electionis vel ordinationis cassationem, ad quam alias non per pravam illorum cupiditatem pervenisse docetur.

RUBRICA. III

Quis sit eligendus, & quis non.

I. *De gremio ecclesiæ, dum tamen in ea invenitur dignus, est eligendus ecclesiæ prælatus.*

Cœlestinus papa [I. ad episcopos provinciæ Viennensis & Narbonensis epist. II. c. IV. Roma in *Galliam* A. D. 428. Concil. tom. II. pag. 1620.]

Dist. LXI. C. XII.

NEc emeritis in suis ecclesiis peregrini & extranei, & qui ante ignoti sunt, ad exclusionem eorum, qui bene suorum civium merentur testimonium, præponantur. *Idem* [eadem epist. c. V. ibidem pag. 1621.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XIII.

NUllus invitis detur episcopus. Cleri, plebis, & ordinis consensus & desiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clero, cui est episcopus ordinandus, nullus (quod evenire non credimus) dignus poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis ecclesiis merito præferantur. Habeat unusquisque fructum suæ militiæ in ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime alter obrepat: nec alii debitam alter sibi audeat vindicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægravari: & quos sibi ingeri ex transverso agnoverint, non timeant refutare. Qui etsi non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos recturus est, debent habere judicium. *Item Gregorius civibus Neapolitanis* [I. lib. VIII. epist. XL. A.D. 600. Roma in *Campaniam*.]

III. De

III. *De eodem.*

Dist. LXI. C. XV.

Studii vestri sit etiam alium, qui aptus sit, providere, ut si forte Petrus, quem a vobis electum asseritis, huic ordini non videatur idoneus, sit, in quem se vestra declinare possit electio. Nam grave cleri illius erit opprobrium, ut si hic fortasse approbatus non fuerit, alium se dicant, qui eligi debeat, non habere. *Item Gregorius* [I. Barbato episcopo Beneventano lib. XI. epist. XVI. A. D. 603. Roma in *Samnium*.]

IV. *De eodem.*

Ibid. C. XVI.

Io. D's ... lib. III. ... XII.

Obitum Victoris Panormitanæ civitatis antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam solemniter delegamus, quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quidquid est in patrimonio ejusdem a quoquam præsumatur ecclesiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictam ecclesiam properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebemque ejusdem ecclesiæ admonere festinet, ut, remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio valeat dignus reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus respuatur: qui dum fuerit postulatus cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum, ad nos sacrandus occurrat. Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas ecclesia (nisi forte inter clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri) provisurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet conversationis vel meriti laicæ personæ aspirare præsumant, ne & illæ suæ voluntatis effectum non inveniant, & tu periculum ordinis tui (quod absit) incurras. Monasteria autem si qua sunt in ipsius constituta parochia, sub tua cura dispositioneque, quousque illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus. *Item Pelagius papa Eucarpo episcopo Messanensi* [apud Anselmum lib. VI. c. XLIV. A. D. 580. Roma in *Siciliam*. Est Pelagius II. nam *Eucarpus* vixit ab A. D. 580. ad A. D. 590. ex Roccho Pirro in Sicilia sacra tom. I. pag. 460. Ei successit Felix A. D. 590.]

V. *De eodem,*

Ibidem C. XVII.

Catinensis ecclesiæ visitationem tibi injungimus, cujus episcopum de hac luce transisse, suscepta cleri relatione, didicimus. Impossibile enim est, ut nos in provincia illa dumtaxat in Syracusanis partibus alii cuilibet causas, quæ ad Dominum pertinent, committamus, nisi forte talem per te Deus nunc in Catinensi ecclesia eligere voluerit, de cujus conscientia possimus esse securi, ut a te labores istos paululum removere possimus. Mox ergo dilectio tua ad supradictam Catinensium ecclesiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod, canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat atque suadeat, & statim eum ad urbem Romam cum decreto & testificatione relationis tuæ transmitte. *Item Gregorius omnibus episcopis* [Imo Mariniano Ravennati lib. VII. Indict. I. epist. XVIII. A. D. 598. & in Synodo Lateranensi A. D. 601. Concil. tom. V. pag. 1607.]

VI. *De eodem.*

XVIII. Q. II. C. V.

Defuncto vero Abbate cujuscumque congregationis, non extraneus eligatur, nisi de eadem congregatione, quem sibi propria voluntate concors fratrum societas elegerit. Quod si aptam inter se personam invenire nequiverint, solerter sibi de aliis monasteriis eligant ordinandum. *Et infra.* Pariter autem custodiendum est, ut invito Abbate, ad ordinandum alia monasteria, aut ad ordines sacros, vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. *Et infra.* Nullus monachum sine testimonio & concessione Abbatis in ecclesia aliqua teneat, vel ad aliquem honorem promoveat. Hanc ergo scriptorum nostrorum paginam omni futuro tempore ab omnibus episcopis firmam statuimus illibatamque servari, ut & suæ ecclesiæ (juvante Domino) tantummodo sint jure contenti, & monasteria ecclesiasticis conditionibus, seu angariis, vel quibuslibet obsequiis sæcularibus nullo modo subjaceant. Nullis canonicis juribus deserviant; sed remotis vexationibus, ac cunctis gravaminibus, divinum opus cum summa animi devotione perficiant. *Item Gregorius* [I. Castorio Ariminensi lib. IV. epist. XLIII. A. D. 595. Roma in *Æmiliam*]

VII. *De*

VII. *De eodem.*

Lib.I. Pars II. Tit. viii. Rub. iii. xviii. Q. ii. C. iii.

ABbatem cuilibet monasterio, non alium, sed quem dignum moribus atque actibus monasticæ disciplinæ, communi consensu congregatio poposcerit, ordinari volumus. Missas autem publicas per episcopos, vel clericos in monasteriis omnino celebrari prohibemus. *Item ex Concilio Moguntino* [incerti anni apud Ivonem Part.vii. c.cxv.]

VIII. *Cum permissione episcopi Abbas locum suum potest deserere.*

xviii. Q.ii. C. viii.

ABbas potest pro humiliatione, & cum permissione episcopi, locum suum relinquere. Tamen eligant sibi fratres Abbatem de ipsis, si habent. Sin autem, de extraneis. *Item ex primo libro Capitulorum Caroli & Ludovici Imperatorum* [in Baluzii Capitularibus to.1. pag.118. A.D. 801.]

IX. *Si de gremio non potest eligi, eligendus saltem est de diœcesi.*

Dist. lxiii. C. xxxiv.

SAcrorum canonum non ignari, ut in Dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiatur honore, assensum ordini ecclesiastico præbemus, ut scilicet episcopi per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum, de propria diœcesi (remota personarum & munerum acceptione) ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbo sibi subjectis usquequaque prodesse valeant. *Item ex Concilio Laodicensi* [Can.xii. incerti anni, in Phrygia Pacatiana, Concil. to.1. pag.1517.]

X. *Non sunt eligendi ad episcopatum, nisi quos vita probabilis commendat.*

Dist. lxi. C. vi.

EPiscopum non oportet præter judicium metropolitanorum & finitimorum episcoporum constitui ad ecclesiæ principatum, nec eligantur, nisi hi, quos multo ante nota probabilisque vita commendat. Et nihilominus si in sermone fidei, & recta ratione pro sua conversatione probati fuerint. *Item Hormisda papa omnibus episcopis* [Hispaniæ, epist. xxv. ca. A.D. 517. Concil. tom.iv. pag.1467. Roma in Hispaniam]

XI. *De eodem.*

Ibidem. C. ii. & iii.

IN sacerdotibus eligendis vel ordinandis curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse convenit quos præesse necesse est corrigendis. *Et infra.* Longa debet vita in suam probatione monstrare cui gubernacula committuntur ecclesiæ. Non negamus, esse in laicis Deo placitos mores; sed milites suos probatos sibi quærunt instituta fidelium. Discere quisque debet, antequam doceat, & exemplum religiosæ conversationis de se potius aliis præstare, quam sumere. Emendatiorem esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo. Longa observatione religiosus cultus tradatur, ut lucear: & clericalibus obsequiis erudiendus inserviat, ut ad venerandi gradus summam perductus, quis sit fructus humilitatis, ostendat. *Et infra.* Nec tantum de laicis inhibemus: sed nec de pœnitentibus quidem quisquam ad hujusmodi gradum profanus temerator aspiret. Satis illi postulanti sit venia. Qua conscientia absolvat reum qui se peccata sua populo scit teste, confessum? Quis enim quem paulo ante vidit jacentem veneretur antistitem? Præferens memorandi criminis labem, non habet lucidam sacerdotii dignitatem. *Item Petrus* [Imo Clemens i. epist.i. Isidoriana ad Jacobum, Concil. tom.i. pag.86.]

viii. Q. i. C. xii.

XII. *Eligendus est qui pro ingenio discentium, moderari scit verba doctrinæ.*

OPortet eum, qui docet, & instruit animas rudes, esse talem, ut pro ingenio discentium semetipsum possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo apprime esse eruditus & doctus, irreprehensibilis, maturus, pavidus ... sicut ipsi probastis fore Clementem hunc post me. *Idem Hieronymus* [ad Titum c.a. ad ea verba ... *& constituas per civitates*, A.D. 386. in Palæstina.]

XIII. *Contra Christum faciunt qui gratiæ, non meritis, ecclesiasticum gradum tribuunt.*

Ibidem C. xiv. Luc. x. 16.

QUi vos spernit, me spernit. Ex quo manifestum est, eos qui, Apostoli lege contemta, ecclesiasticum gradum non meritis voluerint alicui deferre, sed gratia, contra Christum facere, qui, qualis in ecclesia presbyter constituendus sit, per Apostolum suum in sequentibus executus est. *Item in libro Levitici* [Imo Origenes, Rufino interprete ... Homil. vi. ad cap. viii. Levitici, c. A. D. 237. in Ægypto]

XIV. *Ad-*

XIV. *Ad sacerdotium non eligitur, nisi qui ceteris & doctior & sanctior habeatur.*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. III.

LIcet ergo Dominus de constituendo principe præcepisset, & elegisset; tamen convocatur & synagoga. Requiritur ergo in ordinando sacerdote etiam populi præsentia, ut sciant omnes & certi sint, quia qui præstantior est ex omni populo, qui doctior; qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium. Et hoc, attestante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideat. Hoc est autem quod Apostolus præcipit in ordinatione sacerdotis, dicens: *Oportet autem illum & testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt.* Ego tamen & aliquid amplius video in eo, quod dicit: *quia convocavit Moyses omnem synagogam*, ut hoc sit colligere omnes animi vires, & in unum congregare virtutes, ut eum sermo de sacerdotalibus habetur sacramentis, vigilent omnes animi virtutes, & intentæ sint, ut nihil in eis scientiæ, nihil sapientiæ, nihil desit industriæ, sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis congregatio sacrarum cogitationum, ut quid sit pontifex, quid unctio, quid indumenta ejus, conferens intra sacrarium cordis sui possit advertere. *Gregorius* [clero &] *nobilibus civibus Neapolitanis* [lib. VIII. epist. XL. A. D. 600. Roma in Campaniam.]

Dist. XXIII. C. XV. — *Levit. XVIII. 4.* — *I. Tim. III. 7.* — *Levit. VIII. 4.*

XV. *Qui longam sui corporis continentiam non habet, in episcopum eligi non debet.*

PRiusquam ad nos scripta vestra discurrerent, Johannem diaconum, qui ab altera parte electus est, parvulam habere filiam, quorundam relatione, cognovimus. Unde si rationem voluissent attendere, nec illi eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumtione ad episcopatum audet accedere qui adhuc longam corporis sui continentiam, filia teste, convincitur non habere? *Item Pelagius Cethego Patricio* [Papa I. circa A. D. 557. Romæ, ex collectione Lucæ Holstenii, Concil. tom. V. pag. 808.]

Dist. XXVIII. C. XV.

XVI. *Cujusdam episcopi ordinatio differtur, quia uxorem habet & filios.*

DE Syracusanæ urbis antistite optaveramus in ipso initio, gloriæ vestræ desideriis obedire, nisi nos multiplex ratio ipsius non paucis temporibus ordinationem differre sacerdotii coegisset ob hoc, quod vel personæ qualitas (sicut & vos melius nostis) vel superstes uxor, vel filii (per quos ecclesiastica solet periclitari substantia) nostros animos diutius ab ejus ordinatione suspenderent. Et quantum ad humanam cautelam pertinet, integro pene anno distulimus, opinantes, quod in melius Syracusanorum provenire posset electio. Sed quia in voluntatis suæ proposito irrevocabiliter perstiterunt, & nullus est alius repertus in eadem ecclesia, nisi longioribus adhuc temporum differretur spaciis, nec paulo amplius insanirent (sicut filii vestri, viri magnifici, Prætoris testificatione didicimus) inter hujusmodi ambiguitates illud consultius judicavimus faciendum, ut congrua providentia causam, propter quam principalis institutio habentem filios, & uxorem ad episcopatus ordinem promoveri prohibet, salva dispositione concilii muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusanæ urbis episcopo prius quam a nobis contingeret ordinari, hujusmodi exegimus cautionem, per quam & suam fateretur quantula esset, præsentis temporis habita rerum descriptione, substantiam, & nihil umquam per se aut per filios & uxorem, sive quamlibet propinquam aut domesticam, vel extraneam forte personam de rebus usurparet ecclesiæ, & universa sui episcopatus quæsita tempore ecclesiæ suæ dominio sociaret, nihil ultra id, quod modo descriptum est, suis filiis vel heredibus relicturus. *Item Pelagius papa Eucarpo episcopo Messanensi* [supra Rub. III. c. V. pag. 60.]

Ibidem C. XIII.

XVII. *Habens uxorem & filios, prohibetur eligi.*

CAtinensis ecclesiæ visitationem tibi injungimus, cujus episcopum de hac luce transisse, suscepta cleri relatione, didicimus. Impossibile est enim, ut nos in provincia illa dumtaxat in Syracusanis partibus alii cuilibet causas, quæ ad Dominum pertinent, committamus, nisi forte talem per te Deus nunc in Catinensi ecclesia eligere voluerit, de cujus conscientia possimus esse securi, ut a te labores istos paulululum removere possimus. Mox ergo dilectio tua ad supradictam Catinensium ecclesiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod, canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat atque suadeat, & statim eum ad urbem Romam cum de-

Dist. XXI. C. XVII.

creto

creto & testificatione relationis tuæ transmitte. *Urbanus papa* [II. in Synodo Beneventana Can. I. A. D. 1091. Ex Synodico Beneventano Vincentii Mariæ Card. Ursini pag. 7. & apud Labbeum tom. x. pag. 484.]

XVIII. *Non eligatur in episcopum, nisi in sacris ordinibus constitutus.*

Dist. LX. C. IV.

Nullus in episcopum eligatur, nisi in sacris ordinibus religiose vivens fuerit inventus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum & presbyteratum. Hos siquidem solos primitiva legitur habuisse ecclesia. Subdiaconos vero (quia & ipsi altaribus ministrant) opportunitate exigente concedimus, si tamen spectatæ sint religionis & scientiæ: quod ipsum non sine Romani pontificis vel metropolitani licentia fieri firmiter permittimus. *Gregorius Brunichildæ Reginæ Francorum* [Papa I. lib. VII. epist. CXIV. A. D. 599. Roma in Galliam]

XIX. *Sacerdotes ex laicis non sunt ordinandi.*

Dist. LXI. C. I.

Sacerdotale officium in vestris partibus in tantam (sicut didicimus) est ambitionem perductum, ut sacerdotes subito (quod nimis grave est) ex laicis ordinentur. *Item Hormisda papa omnibus episcopis* [Hispaniæ, epist. XXV. C. I. A. D. 517. Roma in Hispaniam, Concil. tom. IV. pag. 1467.]

XX. *De eodem.*

Ibid. C. II.

In sacerdotibus, vel ordinandis curam oportet esse perspicuam. *Item Innocentius papa* [I. epist. XII. ad Aurelium Carthaginensem A. D. 416. Roma in Africam, Concil. tom. II. pag. 1264.]

XXI. *De eodem.*

Ibidem C. IV.

Miserum est, eum fieri magistrum, qui nunquam fuit discipulus; cumque summum sacerdotem fieri, qui in nullo gradu numquam obsequutus fuerat sacerdoti. [Cœlestinus I. epist. III. C. II. ad Episcopos Apuliæ & Calabriæ A. D. 429. Roma in Apuliam, Concil. tom. II. pag. 1622.]

XXII. *De eodem.*

Ibidem C. VII.

Quid proderit, per singula stipendia clericos militasse, & omnem egisse in dominicis castris ætatem, si hi, qui futuri sunt sacerdotes, ex laicis requirantur, qui vacantes sæculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero in alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transscendere; & in aliud vitæ genus (calcata reverentia ecclesiasticæ disciplinæ) transire? Talibus itaque, fratres carissimi, necesse est, ut obviemus: hisque fraternitatem vestram decretis commonemus, ne quis laicum ad clericatus ordinem admittat, & sinat fieri, unde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutorum decretalium fiat. *Item Leo* [Papa I. epist. alias LXXXVII nunc I. ad Africanos A. D. 442. Roma in Africam.]

XXIII. *Rudibus & imperitis gubernacula ecclesiæ non sunt committenda.*

Ibidem C. VIII.

Statuimus, ne in aliquo Apostolica & canonica decreta violentur, & ne his ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescii, & totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium; cum valde iniquum sit & absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, rudes præferantur emeritis [Gracianus]

XXIV. *Hoc quod dictum est, quod ex laicis nullus in episcopum eligendus, regulariter est intelligendum.*

Ibidem §. His omnibus.

His omnibus auctoritatibus laici prohibentur in episcopatum eligi. Contra beatus Nicolaus ex laico electus est in episcopum, beatus Severus ex lanificio assumtus est in archiepiscopum, beatus Ambrosius cum nondum esset baptizatus, in archiepiscopum electus. Sed sciendum est, quod ecclesiasticæ prohibitiones proprias habent causas, quibus cessantibus, cessant & ipsæ. Ut enim laicus in episcopum non eligeretur, hæc causa fuit, quia vita laicalis, ecclesiasticis disciplinis per ordinem non erudita, nescit exempla religionis de se præstare aliis, quæ in se ipsa experimento non didicit. Cum ergo quilibet laicus merito suæ perfectionis clericalem vitam transscendit, exemplo beati Nicolai, Severi & Ambrosii, ejus electio potest rata haberi; unde *idem Ambrosius in epistola ad Vercellenses* ait de se ipso [Imo Gratianus ex verbis Ambrosii in epist. LXIII. §. XV. alias LXXXII. ad Vercellenses, A. D. 396. Mediolano in Liguriam]

XXV. De

Lib. I. Pars II. Tit. viii. Rub. III.

XXV. *De eodem.*

Dist. lxi. C. ix.

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiam : Sed si non deest humilitas, competens sacerdotio; ubi causa non hæret, vitium non imputatur. Itaque ordinationem meam occidentales episcopi judicio, orientales & exemplo probarunt. *Simplicius papa* [epist. II. ad Jo. Ravennatem A. D. 482. Roma in *Æmiliam*, Concil. tom. IV. pag. 1068.]

XXVI. *Non est invitus aliquis ad episcopatum trahendus.*

Dist. lxxiv. C. vii.

UBI didicisti ista, quæ in episcopum & confratrem nostrum Gregorium, non dilectione, sed invidia perpetrasti? Quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es atque vexari, ut ei tantum honorem, non per animi tranquillitatem, sed per amentiam (sicut dicendum est) irrogares? Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilii. Nolumus exaggerare quod gestum est, ne cogamur judicare quod dignum est. Nam privilegium meretur amittere qui permissa sibi, abutitur potestate. *Et infra.* Denunciamus autem, quod si post hoc aliquid tale præsumseris, & aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis ecclesiæ vel Æmiliensis, noveris auferendas. *Gregorius Antonio subdiacono* [papa I. lib. II. epist. xvi. Indict. x. A. D. 592. Roma in *Dalmatiam*.]

XXVII. *De eodem.*

Ibidem C. viii.

HOnoratus Archidiaconus Salonitanæ ecclesiæ a sanctæ memoriæ prædecessore meo, missa supplicatione poposcerat, ut ab antistite suo invitus provehi ad fortioris gradus ordinem, contra morem, nullo modo cogeretur. Hoc enim fieri sibi non causa provehendi, sed causa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc sanctæ memoriæ prædecessor noster scriptis suis Natali fratri, coepiscopoque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum Archidiaconum invitum proveheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis in corde retineret. Cumque & a nobis hæc eidem summopere fuerint interdicta, non solum mandata Dei negligens, sed etiam scripta nostra contemnens, præfatum Archidiaconum, quasi ad fortiorem honorem provehens, conatus est callide degradare. Unde actum est, ut eo de Archidiaconatus loco submoto, alium adsciscеret, qui ejus obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum Archidiaconum arbitramur antistiti suo aliunde displicere non potuisse, nisi quod eum vasa sacra suis parentibus dare prohibuerat: quam causam subtili voluimus, & tunc sanctæ memoriæ prædecessor meus, & nunc ego, indagatione perquirere. Sed ipse sui suorumque actuum conscius, personam ad judicium postposuit destinare: unde experientiam tuam præsentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conveniens in Salona Natalem fratrem nostrum & coepiscopum, saltem tot scriptis admonitum suadeat adhortari, ut supramemoratum Archidiaconum in suo statim loco suscipiat. Quod si facere contumaciter (ut consuevit) forte distulerit, usum ei pallii (qui ab hac sede concessus sibi fuerat) ex auctoritate sedis Apostolicæ contradices. Quem si, etiam amisso pallio, adhuc in eadem pertinacia perseverare perspexeris, Dominici quoque corporis & sanguinis eundem antistitem participatione privabis. *Item Pelagius clero Catinensi* [apud Anselmum lib. VI. c. XL. A. D. 580. Roma in *Siciliam*, Concil. tom. V. pag. 955. Est Pelagius II. qui circa A. D. 578. ad *clerum Catinensem*, & ad *Eucarpum Messanensem* scripsit de eligendo episcopo Catinensi *Elpidio diacono*, Conciliorum tom. V. pag. 955. Gregorius Magnus, Pelagii II. successor, epist. XXII. alias XXI. lib. X. alias VIII. ad *Leonem Catinensem* episcopum scribens Indictione III. sive A. D. 600. memorat Pelagii II. præceptum ad *Elpidium*, ejusdem *Leonis*, ut ait, decessorem. Quare non ad Pelagium I. sed ad Pelagium II. pertinet epistola ad *Elpidium Catinensem* episcopum, Concil. tom. V. pag. 810. nisi duos *Elpidios Catinenses* episcopos sub totidem Pelagiis summis pontificibus fingere volimus, primum circa A. D. 555. alterum post A. D. 580.]

XXVIII. *Non licet ante electionem pro indemnitate ecclesiæ pacisci, aut juramentum facere.*

viii. Q. i. C. 4.

TAlia quidem jamdudum ad fratrem & coepiscopum nostrum Eucarpum de visitatione Catinensis ecclesiæ scripta direximus, ut in eis judicium nostrum potuissetis agnoscere. Verumtamen quia quosdam ibi non sana intentione, sed pravis studiis dissensiones suscitare, vestra etiam relatione cognovimus, qui, scientes, se ad episcopatum nec ætate, nec scientia, nec vitæ meritis posse perduci, ad hoc tantummodo inquietare ecclesiam volunt, ut sibi de his, quæ ex ipsa præsumta sunt, impunitatem futurus promittat

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. III.

& fiat rapinæ securitas episcopatus ambitio; hoc & vos duximus com-
mittat episcopus, & decretum in Elpidium diaconum, factum & subscriptum ab omnibus,
monendos, ut decretum designavit, ad nos cum prædicti visitatoris epistola, & cum eodem
quos vestra relatio designavit, Deo propitiante, perducere. *Et post pauca*. Cum igitur huc filius
diacono maturetis, vir Leo prætor venisset, retulit nobis de singulis quæ illic mota sunt,
noster magnificus vir prope totius civitatis in Elpidio diacono concordarent. Unde quia de
& quomodo vota prope testimonio dubitare omnino non possumus; idcirco, sicut dictum est,
memorati viri testimonio ad nos facite properare, nec expectetis ulterius, ut admonitio ad
Elpidium diaconum ad nos destinari. Quem tamen hoc per vestram dilectionem in præsenti jussio-
eum nostra debeat destinari, ne cui se aliquid dare, vel daturum esse promittat; sed neque
ne specialiter admonemus, de præteritis causis aliquam securitatem cuiquam audeat facere sive pro-
de ecclesiasticis præteritis causis factus episcopus, ea, quæ direpta sunt, non reperat, sed apud eos, a
mittere, aut quasi factus, permanere libere patiatur, sciens, quod si tale aliquid fecit, vel
quibus direpta sunt, permanere omnino permittitur valere ipsa promissio: & cum judicii nostri,
fecerit, nec a nobis omnino damno, pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.
quod de ipso habuimus, *In gestis Urbani* II. *legitur* [circa A. D. 1089. *Romæ*.]

XXIX. *Post electionem, pro indemnitate ecclesiæ licet electo juramentum præstare.*

Dist. LXXIV. C. II.

* Imo Helenensis.

Baluzius in notis ad Ant. Augustinum de Emendat. Gratiani pag. 500.

ARtaldus Arelatensis * episcopus, Narbonensis ecclesiæ suffraganeus, Romam conse-
crandus ad dominum Urbanum papam venit; suus quippe archiepiscopus consecra-
re nolebat, quoniam post electionem suam propter bona ecclesiæ conservanda, Canonicis
juravit. Consecratus itaque est a domino papa Urbano, ante purgatus hujusmodi jura-
mento: *de juramento, quod Canonicis nostræ ecclesiæ feci post electionem, nullam conven-
tionem, ut ante eligerer, feci. Narbonensis vero archiepiscopus nullius præter id crimi-
nis causa, consecrationem nostram omisit me sciente; neque mihi criminis conscius sum,
propter quod a sacerdotio me repellat.* Augustinus *in libro contra Manichæos* [Ex verbis S. Au-
gustini lib. XXXII. c. X. contra Faustum Manichæum, in summam redactis, circa A. D. 402. in *Africa*]

XXX. *Reprehendendus est qui cum prodesse potest, electionem de se factam refugit.*

VIII. Q. I. C. VIII.

OLim jussus est frater præmortui fratris uxorem ducere, *ut non sibi, sed illi su-
scitaret* sobolem, ejusque nomine vocaret qui inde nasceretur. *Qui si recusaret,
discalceatus* uno pede conspui solebat in faciem. Nunc Evangelii quisque prædicator ita
debet in ecclesia laborare, ut defuncto fratri, idest Christo, suscitet semen, qui pro no-
bis mortuus est, & quod suscitatum fuerit, nomen ejus accipiat. At vero qui electus
ab ecclesia, ministerium evangelizandi renuerit, ab ipsa ecclesia digne meritoque contem-
nitur. Qui enim & sibi prodest & ecclesiæ, bene intelligitur utroque pede calceatus,
unde illud: *quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona?* Qui au-
tem curam lucrandorum refugit aliorum, discalceati illius non figuratum significavit,
sed in se impletum portabit opprobrium. *Item Gregorius* [I. lib. VI. epist. IV. Cyriaco episcopo CPolitano
A. D. 597. Romæ CPolim]

Isai. LII. 7.

Rom. X. 15.

XXXI. *De eodem.*

VIII. Q. I. C. IX.

Ebr. V. 4.

II. Cor. V. 14. & 15.

Io. XXI. 17.

IN scripturis vestris vos magnopere requiem quæsisse narratis; sed per hoc ad pastoralem
sollicitudinem vos congrue venisse ostenditis, quia sicut locus regiminis desideranti-
bus negandus est; ita fugientibus, offerendus. Et sicut scriptum est: *nec quisquam sibi
sumit honorem, sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron*: et rursus idem egregius prædi-
cator dicit: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus
Christus mortuus est: et si hoc est, superest, ut qui vivunt, non jam sibi vivant, sed ei, qui
pro ipsis mortuus est & resurrexit.* Et pastori sanctæ ecclesiæ dicitur: *Simon Johannis
amas me? Pasce oves meas.* Ex quibus verbis colligitur, quia si is, qui valet, omnipo-
tentis Dei oves renuit pascere, ostendit, se pastorem summum minime amare. Si enim
Unigenitus Patris pro explenda utilitate omnium, de secreto Patris ad publicum no-
strum egressus est; nos quid dicturi sumus, si secretum nostrum præponimus utilitati
proximorum? Quies itaque nobis ex corde appetenda est, & tamen pro multorum lu-
cro aliquando postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere,
ita (cum deest qui prædicet) occupationis onus libenti necesse est humero subire. Quod
ex duorum prophetarum opere docemur, quorum unus prædicationis officium vitare
cona-

conatus est; & alter appetiit. Nam mittenti se Domino Hieremias respondit dicens: *a, a, a, Domine Deus, nescio loqui, quia puer ego sum*. Et cum omnipotens Deus ad prædicandum personam quæreret, dicens: *Quem mittam? Et quis ibit nobis?* Ultro se Isaias obtulit, dicens: *Ecce ego: mitte me*. En ab utrisque exterius diversa vox prodiit; sed non a diverso fonte dilectionis manavit. Duo quippe sunt præcepta caritatis, *Dei videlicet amor & proximi*. Per activam ergo vitam prodesse proximis cupiens Isaias, officium prædicationis appetiit. Per contemplativam vero Hieremias amori conditoris sedulo inhærere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter appetiit unus, hoc laudabiliter alter expavit. Iste, ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderet; ille, ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum; quia is, qui recusavit, plene non restitit: & is, qui mitti voluit, ante se per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quisquam ministeria sacra audeat, aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbe contradicat. *Idem in Moralibus* [lib. xxxv. c. xiv. §. xxx. alias c. xiii. A.D. 590. Romæ.]

LIB. I. PARS. II. TIT. VIII. RUB. IV.

Ierem. I. 6.

Isa. VI. 8.

XXXII. *Sublimitatis locus etsi sit suscipiendus ex obedientia cum imponitur, indecenter tamen appetitur.*

SCiendum summopere est, quod obedientia aliquando, si de suo aliquid habeat, est nulla: aliquando autem si de suo aliquid non habuerit, minima. Nam cum hujus mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur, is, qui ad percipienda hæc, obedit, obedientiæ sibi virtutem evacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit qui ad accipienda hujus vitæ prospera, libidini propriæ ambitionis servit. Rursus cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci & contumeliæ jubentur; nisi ex semetipso animus hæc appetat, obedientia sibi meritum minuit, qnia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt, invitus nolensque descendit. *Et paulo superius*. Obedientia victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam voluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos repressa arbitrii sui superbia gladio præcepti se immolat. Quo contra, hariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta sit virtus obedientiæ, demonstretur. Ex adverso ergo melius ostenditur quid de ejus laude sentiatur. Si enim *quasi peccatum hariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere*, sola est, quæ fidei possidet meritum, obedientia: sine qua quisque infidelis esse convincitur, etiamsi fidelis esse videatur. *Item Augustinus* [lib. xix. de Civit. Dei c. xix. A. D. 426. in *Africa*.]

VIII. Q. I. C. X.

Ibid. §. XXVIII.

I. Reg. XV. 2.

XXXIII. *De eodem*.

QUi *episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*. Exponere voluit quid sit *episcopatus*, quia nomen est *operis*, non *honoris*. Græcum est enim, atque inde ductum vocabulum, quod ille, qui præficitur illis, quibus præficitur, *superintendit*, curam eorum scilicet gerens; ἐπὶ quippe *super*; σκοπὸς vero *intentio* est. Ergo *episcopos*, si velimus, latine *superintendentes* possumus dicere, nt intelligat non se *episcopum* qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque a studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior, sine quo regi populus non potest, etsi ita teneatur atque administretur, ut decet, tamen indecenter appetitur. Quamobrem otium sanctum quærit caritas veritatis; negocium justum suscipit necessitas caritatis quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ: atque intuendæ vacandum est veritati. Si autem imponitur, suscipienda est propter caritatis necessitatem. Sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suavitas, & opprimatur justa necessitas. *Ex Concilio Bonifacii* [papæ III. A.D. 606. *Romæ*, ex Anastasio in vita, Concil. tom. v. pag. 1616.]

Ibidem C. XI.

I. Tim. III. I.

Concilium Aquisgranense A.D. 816. Concil. tom. VII. pag. 1321.

RUBRICA. IV

De tempore electionis.

I. *Nullius episcopi fiat electio, nisi post diem tertiam depositionis alterius.*

NUllus, pontifice Romano vivente, aut episcopo civitatis suæ, præsumat loqui, aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato clero & filiis ecclesiæ: & tunc electio fiat. *Item Gregorius* [papa I. epist. xxxix. lib. vi. Mariniano Ravennati A.D. 597. Roma in *Æmiliam*]

Dist. LXXIX. C. VII.

II. *Quod*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. V. & VI.

II. *Quod ultra tres menses non differatur electio episcopi.*

Dist. LXI. C. XI.

POstquam quemquam criminaliter cadentem in locum, de quo lapsus est, revocari nulla permittit ratio, & ultra tres menses ecclesiam vacare pontifice statuta sanctorum canonum permittunt, ne cadente pastore Dominicum gregem hostis (quod absit) antiquus insidiando dilaniet; fratrernitas vestra deprecationi eorum consentire & in loco lapsi debet episcopum ordinare.

RUBRICA. V

De decreto electionis.

I. *Electio episcopi debet fieri cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roborati.*

Gregorius [lib. II. epist. XIX. indict. X. ad Benenatum A.D. 592. Roma in Campaniam]

Dist. LXI. C. XI.

EPiscopus, dum fuerit postulatus, cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum, ad nos sacrandus occurrat.

RUBRICA. VI

I. *In quibus locis episcopi sunt consecrandi.*

Anacletus [epist. III. Isidoriana c. I. Concil. tom. I. pag. 527.]

Dist. LXXX. C. III.

EPiscopi non in castellis, neque in modicis civitatibus debent constitui; sed presbyteri per castella & modicas civitates atque villas debent ab episcopis ordinari & poni; singuli tamen per singulos titulos suos. Et episcopus non ab uno, sed a pluribus episcopis debet ordinari, & (ut dictum est) non ad modicam civitatem (ne vilescat nomen episcopi) sed ad honorabilem locum titulandus & denominandus est. Presbyter vero ad qualemcumque locum, in eo constitutæ ecclesiæ, est præficiendus. *Item Leo papa* [I. epist. XXXVII. c. II. A.D. 442. Roma in *Africam*. Deest tamen hoc caput in nova editione Leonina]

Ibidem C. IV.

II. *De eodem.*

ILlud sane, quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta servari, ut non in quibuslibet locis, neque quibuscunque castellis, & ubi ante non fuerunt, episcopi consecrentur: cum ubi minores sunt plebes, minoresque conventus, presbyterorum cura sufficiat. Episcopalia autem gubernacula nonnisi in majoribus populis & frequentioribus civitatibus oportet præsidere, ne (quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta vetuerunt) viculis & possessionibus vel obscuria & solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium. *Item ex Concilio Laodicensi* [c. LVII. incerti anni, Concil. tom. I. pag. 1514. in *Phrygia Pacatiana*]

Ibidem C. V.

III. *De eodem.*

NOn debere in vicis & in villis episcopos ordinari, sed visitatores, idest, qui circumeant, constitui. Hos autem, qui ante ad hoc ordinati sunt, nihil agere sine conscientia episcopi civitatis. Similiter autem presbyteri nihil sine præcepto & consilio episcopi agant. *Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo* [lib. XI. epist. XXXI. A.D. 601. Roma in *Angliam*]

Ibidem C. VI.

IV. *Episcopales sedes non longo intervallo disjungi debere.*

FRaternitatem tuam ita volumus ordinare episcopos, ut sibi ipsi episcopi longo intervallo minime disjungantur, quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione episcopi convenire non possint. Nam episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus aut quatuor episcopis, fieri nullatenus debet.

RUBRICA. VII

De confirmatione electionis.

I. *Episcoporum confirmatio regulariter spectat ad metropolitanum, nisi aliquis immediate subfuit Romanæ ecclesiæ.*

In Nicæno Concilio [c. iv. A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tom. I. pag. 40.]

EPiscopi ab omnibus, qui sunt in provincia sua, debent ordinari. Si vero hoc difficile fuerit vel urgente necessitate, vel itineris longitudine, tres debent in unum congregari, itaut ceterorum, qui absentes sunt, consensum literis teneant. Potestas sane vel confirmatio pertinebit per singulas provincias ad metropolitanum. *Item ex Nicæno Concilio* [c. vi. Ibidem pag. 41.]

Dist. lxiv. C. i.

II. *Non erit episcopus qui præter metropolitani conscientiam fuerit ordinatus.*

ILlud generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam metropolitani factus fuerit episcopus, hunc magna synodus definivit episcopum esse non oportere. *Item ex Nicæno Concilio* [Ibidem eodem Canone vi.]

Ibidem C. viii.

Dist. lxv. C. v.

III. *Confirmatio vero metropolitani spectat ad primatem, vel patriarcham.*

MOS antiquus perduret in Ægypto, vel Libya, & Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem & Romano episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam ceterasque provincias honor suus unicuique servetur ecclesiæ. *Item ex eodem* [Can. vii. Ibidem]

Cæsar Baronius A. D. 325. § cxxiii. & sequentibus.

Ant. Pagius A. D. 325. §. xxxiv. & sequentibus.

Hieron. Aleander de Regionibus suburbicariis Dissert. II. cap. II. & iv.

IV. *De eodem.*

QUoniam mos antiquus obtinuit & vetusta traditio, ut Æliæ, idest Hierosolymorum episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem, manente tamen metropolitanæ civitatis propria dignitate. *Item Leo episcopus* [I. epistola I. al. lxxxvii. ad Africanos cap. I. & iv. A. D. 445. Roma in *Africam*]

Dist. lxv. C. vii.

V. *Ante confirmationem electionis discutienda est conditio electi.*

MIramur, tantum apud vos per occasionem temporis impacati aut ambientium præsumtionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastigium & gubernatio ecclesiæ crederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim præsidentium salus est subditorum, & ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus autem, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiamsi moribus atque actibus non offendit, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo: et difficile est, ut bono peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principio. Quod si in quibuslibet ecclesiæ gradibus providenter scienterque curandum est, ut in domo Domini nihil sit inordinatum, nihilque præposterum; quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus, qui super omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status & ordo nutabit, si, quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Ubi est illa beati Pauli Apostoli per Spiritum Dei emissa præceptio, qua in persona Timothei, omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, & inde unicuique nostrum dicitur: *manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*? Quid est cito *manus imponere*, nisi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis? * Et quid est *communicare peccatis alienis*, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum qui rectum tenet in eligendo sacerdote judicium; ita gravi semetipsum afficit damno qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cujusquam persona prætermittendum est quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra divinæ legis præcepta collatus. *Et infra.* Merito san-

Dist. lxi. C. v.

I. Tim. v. 22.

Dist. lxxviii. C. iii.

Leo I. eadem epist. C. I.

* *Leo ibid. C. iv.*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. VII.

sanctorum Patrum venerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum sacris administrationibus idoneos censuerunt, quorum omnis ætas a pueritiæ exordiis usque ad provectiores annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia cucurrisset; ut unicuique testimonium prior vita præberet: nec posset de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro castis moribus, pro actibus strenuis celsioris loci præmium deberetur. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris, indignum est pervenire, & notari ambitus solent quos probitatis documenta non adjuvant; quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio divinorum munerum, & cælestium dignitatum? *Item Gregorius scribit Johanni episcopo* [papa I. lib. XII. epist. VI. A. D. 603. Roma in *Picenum*.]

Dist. LXI. C. VIII.

VI. *De eodem.*

Dist. LXXXV. C. I. Io. Diac. lib. III. c. XIII.

FLorentinum, Archidiaconum ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum electus fuerat, scripturæ quidem sacræ scientiam habere, sed ita ætatis senio jam confectum accepimus, ut ad regiminis officium non possit assurgere, adiicientes, & illum ita tenacem existere, ut in domo ejus amicus nunquam ad caritatem introeat. Rusticus autem, diaconus ejusdem ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur, sed (quantum asseritur) psalmos ignorat. Florentium vero diaconum ecclesiæ Ravennatis, qui ab omnibus electus memeratur, sollicitum esse novimus. Sed qualis sit interius, omnino nescimus. Ideoque fraternitas tua una cum fratre nostro & coëpiscopo Armenio, suprascriptæ ecclesiæ Anconitanæ visitatore, illuc festinet accedere, & diligenter de vita ac moribus singulorum requirere, si nullo sint crimine conscii, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc, quod de præfato Archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum ejus ingressus est, si ita se veritas habeat, & utrum ex necessitate, an ex tenacitate talis sit, *aut si ita sit senex*, ut ad regendum non possit assurgere, vel si tactis sacrosanctis Evangeliis (*sicut nobis nunciatum est*) jusjurandum præbuerit, nunquam se ad episcopatum accedere. *Sed & de Rustico* diacono quantos psalmos minus teneat, scrutandum est. *Florentio autem diacono* Ravennati, si nullum (sicut diximus) crimen est, quod obsistat, *apud episcopum ejus* necesse est agere, ut ei debeat cessionem concedere: non tamen ex nostro mandato, vel dicto, ne contra suam voluntatem eum cedere videatur. *Item Gregorius Salonæ consistentibus* [I. lib. V. epist. XXVI. A. D. 596. Romà in *Dalmatiam*.]

VII. *De eodem.*

I. Q. VII. c. I.

EGO autem vestræ dilectioni providens, & meæ animæ omnipotentis Dei judicium pertimescens, ejusdem Maximi causam subtiliter exquiri desidero, si nullis criminibus pressus, quæ sacro ordini contradicunt, si non per simoniacam hæresim, idest præmia quibusdam se eligentibus præbendo, ad sacerdotale pertingere conatur officium. Tunc enim liber pro vobis apud Deum intercessor erit, si non obligatus de suis, ad locum intercessionis venerit. *Leo episcopus* [papa I. epist. XII. c. V. alias epist. XXXXIV. ad Anastasium Thessalonicensem A. D. 445. Roma in *Macedoniam*.]

VIII. *Cum vota eligentium in duas se diviserint partes, quis eorum alteri sit præferendus.*

Dist. LXIII. C. XXXVI.

SI forte (quod nec reprehensibile, nec irreligiosum judicavimus) vota eligentium in duas se diviserint partes, metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus juvatur studiis & meritis, ita tamen, ut nullus detur invitis & non petentibus, ne plebs invita episcopum non optatum contemnat, aut oderit. *Item Gregorius Mediolanensibus* [Papa I. lib. VIII. epist. XXV. A. D. 600. Roma in *Insubriam*.]

IX. *Irrita sit electio, quæ non a catholicis facta probatur.*

II. Q. I. C. VI. Io. Diac. lib. IV. C. XXXV.

NOS in hominem, qui non a catholicis eligitur, nulla præbemus ratione consensum, nec, si alicujus præsumtionis usurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum sacerdotis suscipimus.

RU-

RUBRICA. VIII
De electione Romani Pontificis.

I. *Potestas eligendi Romanum pontificem fuit olim propter tyrannorum, schismaticorum & haereticorum dissensiones tradita Imperatoribus ab ecclesia.*

LEO I. [imo VIII. Antipapa A. D. 961. Gratiani *caput spurium*.]

PRincipibus vero atque Imperatoribus electiones Romanorum pontificum, atque aliorum episcoporum referendas, usus & constitutio tradidit pro schismaticorum, atque haereticorum dissensionibus, quibus nonnumquam ecclesia Dei concussa periclitabatur: contra quos legibus fidelissimorum Imperatorum frequenter ecclesia munita legitur. Repraesentabatur ergo electio pontificum catholicorum principibus, ut eorum auctoritate roborata, nullus haereticorum vel schismaticorum auderet contraire, & ut ipsi principes, tanquam devotissimi filii, in eum consentirent, quem sibi in patrem eligi viderent, & in omnibus suffragatores existerent, sicut Valentinianus beato Ambrosio legitur dixisse: *noli timere, quia Deus, qui te elegit, semper te adiuvabit, & ego adjutor tuus & defensor (ut meum ordinem decet) semper exstam.* Item *ex historia ecclesiastica* [caput spurium]

Dist. LXIII. C. XXVII.

Baronius A.D. 774. §. X. & sequentibus, A.D. 964. §. XXII.

Pagius A. D. 774. §. XIII. XIV. A.D. 964. §. VI. VII.

Carolus Cointius A. D. 817. §. XIX.

Florus Lugdunensis de Electionibus episcoporum cap. VI.

II. *Imperator jus habet eligendi pontificem.*

HAdrianus papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas res ecclesiae postulavit. Carolus vero Romam veniens Papiam obsedit, ibique relicto exercitu, in sancta resurrectione ab Hadriano papa Romae honorifice susceptus est. Post sanctam vero resurrectionem reversus Papiam, cepit Desiderium regem. Deinde Romam reversus, constituit ibi synodum cum Hadriano papa in patriarchio Lateranensi in ecclesia sancti Salvatoris; quae synodus celebrata est a CLIII. episcopis religiosis & abbatibus. Hadrianus autem papa cum universa synodo tradiderunt Carolo jus & potestatem eligendi pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem, dignitatem quoque Patriciatus ei concesserunt. Insuper archiepiscopos, & episcopos per singulas provincias ab eo investituram accipere definivit, &, ut, nisi a rege laudetur & investiatur episcopus, a nemine consecretur: & quicumque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodavit; & nisi resipisceret, bona ejus publicari praecepit. *Item Leo papa.* [Imo Antipapa. Caput spurium.]

Dist. LXIII. C. XXII.

Baronius & Pagius ubi supra.

Bellarminus in Catalogo. A.D. 1145.

Cointius A. D. 774. §. CXIII.

Jo. Mabillonius de re diplomatica lib. III. C. III. §. XVI.

III. *Electio Romani pontificis ad jus attinet Imperatoris.*

IN synodo congregata Romae in ecclesia sancti Salvatoris ad exemplum beati Hadriani Apostolicae sedis antistitis, qui Domino Carolo victoriosissimo Regi Francorum ac Langobardorum Patriciatus dignitatem ac ordinationem Apostolicae Sedis & investituram episcoporum concessit, ego quoque Leo servus servorum Dei episcopus cum cuncto clero ac Romano populo constituimus, confirmamus & corroboramus, & per nostram Apostolicam auctoritatem concedimus atque largimur domino Ottoni I. Regi Teutonicorum ejusque successoribus hujus regni Italiae in perpetuum facultatem eligendi successorem, atque summae Sedis Apostolicae pontificem ordinandi, ac per hoc archiepiscopos seu episcopos, ut ipsi ab eo investituram accipiant, & consecrationem, unde debent; exceptis his, quos Imperator pontificibus & archiepiscopis concessit: & ut nemo deinceps cujusque dignitatis vel religiositatis, eligendi vel Patricium vel Pontificem summae Sedis Apostolicae, aut quemcumque episcopum ordinandi, habeat facultatem absque consensu ipsius Imperatoris: quod tamen fiat absque omni pecunia, & ut ipse sit Patricius & Rex. Quod si a clero & populo quis eligatur episcopus, nisi a supradicto investiatur Rege, & laudetur, non consecretur. Si quis contra hanc regulam & Apostolicam auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi subjacere decernimus, & nisi resipuerit, irrevocabili exilio puniri, vel ultimis suppliciis feriri. *Stephanus papa* [caput suspectum.]

Dist. LXIII. C. XXIII.

Baronius A.D. 964. §. XXII.

Pagius A. D. 964. §. VI. VII.

IV. Pre-

Lib. I. Part. II. Tit. viii. Rub. viii.

Dist. lxiii. C. xxviii.

Baronius A.D. 816. §. 61.

Daniel Papebrochius in Propylæo, pag. 127.

Natalis Alex. Sæculo ix. Art. ii.

IV. *Præsentibus legatis Imperatoris ordinetur pontifex Romanus.*

QUia sancta Romana ecclesia, cui auctore Deo præsidemus, a pluribus patitur violentias, pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia absque imperiali notitia pontificis fit consecratio, nec canonico ritu & consuetudine ab Imperatore directi intersunt nuncii, qui scandala fieri vetent; volumus, ut cum instituendus est pontifex, convenientibus episcopis & universo clero eligatur, præsente senatu & populo, qui ordinandus est: & sic ab omnibus electus præsentibus legatis imperialibus consecretur; nullusque sine periculo sui, juramenta vel promissiones aliquas nova adinventione audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo, ne vel ecclesia scandalizetur, & imperialis honorificentia minuatur. *Idem* [imo Gratianus.]

V. *Revocatur rationabiliter præfata auctoritas, data Imperatoribus eligendi summum pontificem.*

Ibidem.

VErum quia Imperatores quandoque, modum suum ignorantes, non in numero consentientium, sed primi distribuentium, immo exterminantium, esse voluerunt; frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapsi, catholicæ matris ecclesiæ unitatem impugnare conati sunt, ideo sanctorum statuta patrum adversus eos prodierunt, ut semet electioni non insererent, & quisquis eorum suffragio ecclesiam obtineret, anathematis vinculo innodaretur, sicut scriptura quoque divina dicit, quod Ezechias *dissipavit excelsa & contrivit statuas & succidit lucos & confregit serpentem eneum, quem fecerat Moyses,* videlicet quia illum serpentem Deus fieri jusserat, ne serpentina morte populus interiret; ideo ipse populus colere & venerari eum coeperat, & idcirco destruxit iste quem jubente Deo, fecerat ille. Ac per hoc magna auctoritas ista est habenda in ecclesia, ut si nonnulli ex prædecessoribus & majoribus nostris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt esse sine culpa, & postea vertuntur in errorem & superstitionem, sine tarditate aliqua & cum magna auctoritate a posteris destruantur. Postremo præsentibus legatis Imperatorum & inconsultis, electiones Romanorum pontificum leguntur *celebratæ*, & tandem iidem Imperatores religioso mentis affectu præfatis privilegiis renunciaverunt, multa insuper donaria ecclesiæ conferentes: *unde Gregorius IV. scribit* [imo Ivo Parte v. c. xvi. carptim ex Guillelmo Bibliothecario in vita Hadriani II. A. D. 867. *Romæ*.]

IV. Reg. xviii. 4.

Dist. lxiii. C. xxix.

Baronius A.D. 867. §. cxxvi.

Pagius A. D. 867. §. xxvi.

VI. *Inconsultis legatis Imperatoris Hadrianus ad pontificatum eligitur.*

CUm Hadrianus II. ad Romanum pontificatum ab ecclesia Dei genitricis Dominæ nostræ, quæ dicitur *ad præsepe*, traheretur, ad Lateranense patriarchium certatim a populo & clero & proceribus deportatus est: quod audientes missi Ludovici Imperatoris moleste tulerunt & indignati sunt, scilicet, quod dum præsentes essent, non fuerunt invitati, nec optatæ a se futuri præsulis electioni interesse meruerunt: qui accepta ratione, quod non causa contemtus Augusti, sed futuri temporis prospectu hoc commissum fuerat, ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præsulum mox expectandi per hujusmodi fomitem inolesceret, omnem indignationem medullitus sedaverunt, & ad salutandum electum & ipsi humiliter accesserunt. *Item pactum constitutionis Imperatoris primi Ludovici cum Romanis pontificibus* [A.D. 817. *Aquisgrani*.]

Dist. lxiii. C. xxx.

Baronius A.D. 817. §. x.

Cointius A. D. 817. §. vi.

Iusti Fontanini Summum imperium Sedis Apostolicæ in Comaclum, tom. I. cap. vii. pag. 74. 75. 76. & al. cap. xxiv. xxv. xxvi. xxvii. pag. 72. 73. 74. 75. 76. & sequentibus, editionis Romanæ.

VII. *Renunciat Rex privilegio de eligendo summo pontifice, & libere illius electionem concedit Romanis.*

EGo Ludovicus Imperator Augustus statuo & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi beato Petro principi Apostolorum, & pro te vicario tuo domino Paschali summo pontifici & universali papæ & successoribus ejus in perpetuum, sicut ab antecessoribus nostris usque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis & disposuistis, Romanam civitatem cum Ducatu suo & suburbanis atque viculis omnibus, & territoriis ejus montanis, atque maritimis littoribus, & portubus seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Tusciæ partibus. *Item infra*. Quando divina vocatione, hujus sacratissimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex regno nostro aut Francus, aut Langobardus, aut de qualibet gente homo, sub nostra potestate constitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publice aut privatim conveniendi, aut electionem faciendam; nullusque in civitatibus, aut in territoriis ad ecclesiæ beati Petri Apostoli potestatem

ſtatem pertinentibus, aliquod malum propterea facere præſumat; ſed liceat Romanis cum omni veneratione, & ſine qualibet perturbatione honorificam ſuo pontifici exhibere ſepulturam, & eum, quem divina inſpiratione & beati Petri interceſſione omnes Romani uno conſilio atque concordia, ſine aliqua promiſſione, ad pontificatus ordinem elegerint, ſine aliqua ambiguitate vel contradictione, more canonico conſecrare: & dum conſecratus fuerit, legati ad nos vel ad ſucceſſores noſtros, Reges Francorum, dirigantur, qui inter nos & illum amicitiam & caritatem & pacem ſocient. *Item Leo* IV. *Lothario & Ludovico Auguſtis* [A. D. 847. Roma in *Galliam*, apud Ivonem Parte IV. c. CCXXXI.]

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rubr. VIII.

VIII. *Pactum inter Papam & Imperatores, quod nullum impedimentum præſtetur per quemcumque, quominus electio ſummi pontificis canonice fiat.*

INter nos & vos pacti ſerie ſtatutum eſt & confirmatum, quod electio & conſecratio futuri Romani pontificis nonniſi juſte & canonice fieri debeat. *Conſtitutio Henrici* [I. Imperatoris, Germaniæ Regis II. & Ottonis I. Imp. cum Romanis pontificibus A. D. 1014. & 964.]

Diſt. LXIII. *C.* XXXI.
Ant. Auguſtin. lib. I. *Dial.* XIX. *in fine.*
Baronius A. D. 847. §. X.
Pagius A. D. 847. §. VIII. *& ſequentibus.*

IX. *De eodem.*

COnſtitutio primi Henrici, & primi Ottonis cum Romanis pontificibus.

Ut nullus miſſorum noſtrorum cujuſcumque impeditionis argumentum in electione Romani pontificis componere audeat, omnino prohibemus. *Item.* In electione Romanorum pontificum neque liber, neque ſervus ad hoc venire præſumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum patrum antiqua admiſit conſuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quod ſi quis contra hanc noſtram conſtitutionem [venire] præſumſerit, exilio tradatur. *Item conſtitutio Ottonis* [nondum Imp. A. D. 962. in *Germania*.]

Diſt. LXIII. *C.* XXXII.
Baronius A. D. 962. §. I. *& ſequentibus.*
Idem A. D. 1014. §. VI.

X. *Juramentum domini Ottonis, quod fecit domino papæ Johanni.*

TIbi domino Johanni papæ ego Rex Otto promittere & jurare facio per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & per hoc lignum vivificæ Crucis, & per has reliquias Sanctorum, quod ſi, permittente Domino, Romam venero, ſanctam Romanam eccleſiam, & te rectorem ipſius, exaltabo ſecundum meum poſſe, & vitam nunquam aut membra, neque ipſum honorem, quem habes, mea voluntate aut meo conſilio aut meo conſenſu, aut mea exhortatione, perdes: & in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, ſine tuo conſilio: & quicquid de terra ſancti Petri ad noſtram poteſtatem venerit, tibi reddam, & cuicumque regimen Italicum commiſero, jurare faciam illum, ut adjutor tui ſit ad defendendam terram ſancti Petri, ſecundum ſuum poſſe. Sic me Deus adjuvet & hæc ſancta Dei Evangelia. *Decretum Nicolai papæ* [II. in Concilio Romano A.D. 1059. Concil. tom. IX. pag. 1103. *Romæ*.]

Diſt. LXIII. *C.* XXXIII.
Baronius A. D. 964. §. III.
Juſti Fontanini Summum imperium Sedis Apoſtolicæ in Comaclum tom. I. *cap.* CV. *pag.* 365. 368. *tom.* II. *cap.* XIV. *pag.* 116. 117.

XI. *Quod a Cardinalibus eligendus eſt Romanus Pontifex, & quo ordine.*

IN nomine Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti, ab Incarnatione ejus anno MXLIX. menſe Aprili, indictione XII. propoſitis ſacroſanctis Evangeliis, præſidente quoque reverendiſſimo ac beatiſſimo Nicolao papa in baſilica Lateranenſis patriarchii, quæ cognominatur *Conſtantiniana*, conſidentibus etiam reverendiſſimis epiſcopis, abbatibus, presbyteris, diaconibus, idem venerabilis pontifex auctoritate Apoſtolica decernens de electione ſummi pontificis, inquit:

Diſt. XXIII. *C.* I.

1. Novit beatitudo veſtra, dilectiſſimi fratres & coëpiſcopi: inferiora quoque membra non latuit, defuncto piæ memoriæ domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica ſedes, cujus auctoritate, Deo deſervio, quot adverſa pertulerit, quot denique per ſimoniacæ hæreſis trapezitas repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubjacuerit, adeo, ut columna Dei viventis jam pene videretur nutare, & ſagena ſummi Piſcatoris, procellis intumeſcentibus, cogeretur in naufragii profunda ſubmergi; unde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, auxiliante Deo, futuris caſibus prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiva (quod abſit) mala prævaleant, præcavere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum patrum auctoritate, decernimus atque ſtatuimus, ut, obeunte hujus Romanæ univerſalis eccleſiæ pontifice, in primis Cardinales epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes mox Chriſti clericos Cardinales adhibeant: ſicque clerus reliquus & populus ad conſenſum novæ electionis

Lib. I. Pars II. Tit. viii. Reg. viii.

accedat, nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi viri præduces sint in promovenda pontificis electione, reliqui autem sequaces. Certus vero atque legitimus hinc electionis ordo perpenditur, si, perspectis diversorum patrum regulis, sive gestis, etiam illa beati Leonis prædecessoris nostri sententia recolatur; *nulla* (inquit) *ratio sinit, ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialibus episcopis cum metropolitani judicio consecrati*. Quia vero sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesiis, atque ideo super se metropolitanum habere non potest, Cardinales episcopi procul dubio metropolitani vice funguntur; qui videlicet electum antistitem ad Apostolici culminis apicem provehunt consecrandum. Eligatur autem de ipsius gremio, si reperitur idoneus, vel si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur, salvo debito honore & reverentia dilecti filii Henrici, qui in præsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente, speratur, sicut jam sibi concessimus, & successoribus illius, qui ab hac Apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint. Quod si pravorum atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura & sincera atque gratuita fieri in Urbe non possit electio, Cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisque laicis, licet paucis, jus potestatis obtineant eligendi Apostolicæ sedis pontificem ubi congruere viderint. Plane postquam electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscumque hominum conatus malignitatis studio restiterit, ut is, qui electus est, in Apostolica sede juxta consuetudinem inthrozinari non valeat, electus tamen sicut papa verus, auctoritatem obtineat regendi ecclesiam Romanam & disponendi omnes facultates illius: quod beatum Gregorium ante suam consecrationem fecisse cognovimus. Quod si quis contra hoc nostrum decretum synodali sententia promulgatum, per seditionem vel præsumtionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit, auctoritate divina & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli perpetuo anathemate cum suis auctoribus, fautoribus, sequacibus, a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ separatus abiiciatur, sicut Antichristus, invasor, & destructor totius Christianitatis. Nec aliqua super hoc audientia aliquando ei reservetur, sed ab omni ecclesiastico gradu in quocumque fuerit prius, sine retractatione deponatur: cui quisquis adhæserit, vel qualemcumque, tanquam pontifici, reverentiam exhibuerit, aut in aliquo illum defendere præsumserit, pari sententia sit mancipatus.

Dist. lxii. C. i.
Leo I. epist. ii. al. xcii. Resp. i.

2. Quisquis hujus nostræ decretalis sententiæ temerator extiterit, & Romanam ecclesiam sua præsumtione confundere & perturbare contra hoc statutum tentaverit, perpetuo anathemate, atque excommunicatione damnetur, & eum impiis (qui *non resurgent in judicio*) reputetur, omnipotentis contra se iram sentiat & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli (quorum præsumit ecclesiam confundere) in hac vita & in futura furorem sentiat. *Fiat habitatio ejus deserta, & in tabernaculis ejus non sit qui inhabitet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua*. Commotus amoveatur ipse, *atque ejus filii mendicent & deiiciantur de habitationibus suis. Scrutetur fænerator omnem substantiam, & diripiant alieni labores ejus. Orbis terrarum pugnet contra eum*, & cuncta elementa sint ei contraria, & omnium sanctorum quiescientium merita illum confundant, & in hac vita super eum apertam vindictam ostendant. Observatores autem hujus nostri decreti Omnipotentis gratia protegat, & auctoritas beatorum Apostolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis absolvat. *Item ex Concilio* [Lateranensi] *Stephani papæ* [iv. A. D. 769. Concil to. vi. pag. 1721. Romæ.]

Psal. i. 5.
Psal. lxviii. 26.
Psal. cviii. 10.
Sap. v. 21.

XII. *Anathematizantur omnes præsumentes impedimentum præstare electioni canonicæ Romani Pontificis.*

Dist. lxxix. C. v.

SI quis ex episcopis vel presbyteris vel monachis vel laicis, contra canonum & sanctorum patrum instituta prorumpens, in gradum filiorum sanctæ Romanæ ecclesiæ, idest presbyterorum cardinalium & diaconorum ire præsumserit, & hanc Apostolicam sedem invadere quilibet ex supradictis temtaverit, & ad summum pontificalis ordinis honorem adscendere voluerit, ipsi & sibi faventibus fiat perpetuum anathema. *Et infra*. Si quis resistere præsumserit sacerdotibus atque primatibus ecclesiæ vel cuncto clero ad eligendum sibi Romanum pontificem, secundum canonicam traditionem, anathema sit. *Item ex concilio Leonis* iv. [ex Anselmo lib. vi. c. xxviii. A. D. 853. Romæ.]

XIII. *Ana-*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. VIII.

XIII. *Anathema sit qui canonicæ electioni Romani pontificis contradicere præsumserit.*

SI quis ex sacerdotibus, seu primatibus nobilibus, seu cuncto clero hujus sanctæ Romanæ ecclesiæ, electioni Romani pontificis contradicere præsumserit, sicut in concilio beatissimi Bonifacii & Stephani paparum legitur statutum, anathema sit. *Item Symmachus papa* [in Synodo Romana I. c. III. A. D. 499. Concil. tom. IV. pag. 1311. *Romæ*.]

Dist. LXXIX. C. VI.

Baronius A. D. 851. §. XXXIV.

XIV. *Quod, papa superstite, nullus de electione futuri pontificis, eo inconsulto, loquatur.*

SI quis, papa superstite, pro Romano pontificatu cuiquam quolibet modo favorem præstare convincitur, loci sui honore privetur. *Et infra*. Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, papa incolumi, & eo inconsulto, aut superscriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pittacia promittere, aut sacramentum præbere tentaverit, aut certe aliquod suffragium polliceri, vel de hac causa, privatis conventiculis factis, deliberare aliquid aut decernere præsumserit, loci sui dignitate vel communione privetur. *Et infra*. Propter occultas fraudes, & conjurationum secretas insidias, quas sententia hujus districtionis persequitur, si quis ad ecclesiasticam pertulerit notitiam consilia eorum, qui contra hanc synodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione convicerit, particeps actionis hujusmodi non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, quæ non indigna sit, sublevetur. *Item ex epistola Cypriani episcopi & martyris* [epist. LV. ad Antonianum, alias lib. IV. epist. II. A. D. 252. in *Africa*.]

Dist. eadem C. II.

XV. *Vivente episcopo, alius sibi succedere non valet.*

FActus est Cornelius episcopus de Dei, & Christi ejus judicio, de clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tunc affuit, suffragio, & de sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum consensu, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, idest cum locus Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret: quo occupato de Dei voluntate, atque omnium nostrorum consensione firmato, quisquis jam episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est; nec habeat ecclesiasticam ordinationem qui ecclesiæ non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, licet de se multum jactans, & plurimum sibi vendicans, profanus est, alienus est, foris est. Et cum post primum secundus esse non possit; quisquis post unum, qui solus esse debeat, factus est, jam non secundus ille, sed nullus est. *Idem* [Ibidem.]

VII. Q. I. C. V.

Lud. Thomassinus Discipl. to. II. lib. II. C. I. §. II.

XVI. *Non est episcopus qui in locum viventis irrepserit.*

NOvatianus, episcopus non est, qui Cornelio episcopo in ecclesia a sexdecim coepiscopis facto, adulter atque extraneus episcopus fieri a desertoribus per ambitum nititur. Et cum sit a Christo una ecclesia per totum mundum in multa membra divisa; item episcopatus unus, multorum episcoporum concordi numerositate diffusus; ille post Dei traditionem, post connexam, & ubique conjunctam catholicæ ecclesiæ unitatem, humanam conatur ecclesiam facere, & per plurimas civitates novos suos Apostolos mittit, ut quædam recentia institutionis suæ fundamenta constituat. Cumque jam pridem per omnes provincias & per urbes singulas ordinati sint episcopi, in ætate antiqui, integri in fide, in pressura probati, in persecutione proscripti, ille super eos creare alios pseudo-episcopos audet, quasi possit aut totum orbem novi conatus obstinatione peragrare, aut ecclesiastici ordinis compagem discordiæ suæ seminatione rescindere, nesciens, schismaticos semper inter initia fervere, incrementa vero habere non posse, nec augere quod illicite cœperint; sed statim cum prava sua æmulatione deficere. *Et infra*. Qui ergo nec unitatem spiritus, nec conjunctionem pacis observat, & se ab ecclesiæ vinculo, atque a sacerdotum collegio separat, episcopi nec potestatem potest habere nec honorem, qui episcopatus nec unitatem voluit tenere, nec pacem. *Item Symmachus* [in Synodo Romana I. c. IV. A. D. 499. Concil. tom. IV. pag. 1314. *Romæ*.]

Ibidem C. VI.

XVII. *Quid*

Lib. I. Pars II. Tit. IX. Rub. I.

XVII. *Quid agendum sit, si papa ante discessum suum de futuri Pontificis electione cum Cardinalibus non deliberaverit.*

Dist. LXXIX. C. I.

SI transitus papæ inopinatus evenerit, ut de sui electione successoris, ut supra placuit, non possit ante decernere, siquidem totius in unum convenerit ecclesiastici ordinis electio, consecretur electus episcopus. Si vero (ut fieri solet) studia cœperint esse diversa eorum, de quibus certamen emersit, convincat sententia plurimorum, sic tamen, ut sacerdotio careat qui captus promissione, non recto judicio de electione decrevit. *Item Nicolaus papa* [II. in Concilio Lateranensi A. D. 1059. Concil. tom. IX. pag. 1103.]

XVIII. *De eo, qui sine concordi electione cardinalium inthronizatur.*

Ibidem C. I. Baronius A. D. 1059. §. XXIII. Pagius A. D. 1059. §. V.

SI quis Apostolicæ sedi sine concordi electione & canonica Cardinalium ejusdem, ac deinde sequentium clericorum religiosorum, inthronizatur, non papa, vel Apostolicus, sed apostaticus habeatur. *Honorius Augustus ad Bonifacium papam* [I. Ravenna Romam, apud Baronium A.D. 419. §. XII.]

Ant. Augustinus de Emend. Gratiani pag. 344-345.

XIX. *Si certamine concertantium duo fuerint ordinati.*

Dist. eadem C. VIII.

SI duo forte, contra fas temeritate certantes, fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus sacerdotem, sed illum solum in sede Apostolica permansurum censemus, quem ex numero clericorum nova ordinatione divinum judicium & universitatis consensus elegerit. *Item Nicolaus papa* [II. in Concilio Lateranensi A.D. 1059. Romæ, Concil. tom. IX. pag. 1103.]

XX. *De eo, qui pecunia vel populari tumultu, non canonica electione, ordinatur.*

Ibidem C. IX.

SI quis pecunia vel gratia humana, aut populari seu militari *tumultu*, sine concordi & canonica electione Cardinalium, & sequentium religiosorum *clericorum fuerit Apo*stolicæ sedi inthronizatus, non *Apostolicus*, sed *apostaticus* habeatur, *liceatque Cardi*nalibus & aliis clericis timentibus Deum, & laicis, invasorem anathematizare, *& humano* auxilio ab Apostolica sede pellere. Quod si hoc intra Urbem perficere nequiverint, Apostolica auctoritate extra Urbem congregati, in loco, in quo *eis placuerit*, electionem faciant; concessa electo auctoritate regendi & disponendi res in *utilitatem sanctæ* Romanæ ecclesiæ, & juxta qualitatem temporis, quasi inthronizatus sit.

TITULUS. IX

De consecratione Prælatorum.

RUBRICA. I

Quis sit consecrandus in episcopum.

I. *Non consecretur in episcopum, nisi canonice electus.*

Calixtus papa [II. in Concilio Lateranensi I. œcumenico c. X. A.D. 1123. *Romæ*, Concil. to. X. pag. 897.]

Dist. LXIII. C. II.

NUllus in episcopum, nisi canonice electum, consecret. Quod si præsumtum fuerit, & consecrans & consecratus absque recuperationis spe deponatur. *Item Nicolaus papa Jo. Ravennati episcopo* [papa I. in Synodo Romana A.D. 861. apud Anastasium in vita, Concil. tom. VIII. pag. 257.]

II. *De eodem.*

Dist. LXIII. C. XIII.

EPiscopos per Æmiliam non consecres, nisi post electionem cleri & populi. *Item Pelagius papa Juliano episcopo Grumentino* [papa I. apud Anselmum Lucensem lib. VI. c. IX. circa A. D. 556. Romæ in *Lucaniam*.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XXV.

LIteras caritatis tuæ suscepimus, quibus significas, Latinum diaconum tuum ad episcopatum ecclesiæ Marcellianensis a clero & omnibus, qui illic conveniunt, postulari. *Et infra*. Hoc itaque dicimus, ut, si omnes eum eligunt, & vis eum concedere, gratum no-

nobis esse cognosce. Etsi potest, ante diem sanctum festinet occurrere, ut vel sabbato ipso noctis magnæ post baptismum cum Dei gratia valeat ordinari. *Lib. I. Pars II. Tit. IX. Rubr. II.*

RUBRICA. II

A quibus episcopus est consecrandus.

I. *Episcopi ab omnibus comprovincialibus episcopis consecrentur.*

Item Anacletus [epist. Isidoriana II. c. I. Concil. tom. I. pag. 521. Vide infra Rubr. IV. c. II. pag. 87.]

ORdinationes episcoporum auctoritate Apostolica ab omnibus, qui in eadem provincia sunt, episcopis, celebrandæ sunt. Quod si omnes simul minime convenire poterunt, assensum tamen suis præbeant apicibus, ut ab ipsa ordinatione animo non declinet. *Item Anicetus papa* [epistola Isidoriana ad Galliæ episcopos c. I. Concil. tom. I. pag. 580.] *Dist. LXIV. C. I.*

II. *Ceteris assentientibus, a tribus comprovincialibus ordinetur episcopus.*

COmprovinciales episcopi (si necesse fuerit) ceteris consentientibus, a tribus episcopis jussu Archiepiscopi consecrari possunt. *Item Innocentius* [papa I. ad Victricium Rotomagensem epist. II. c. I. A. D. 404. Roma in *Galliam*, Concil. tom. II. pag. 125.] *Dist. LXIV. C. IV.*

III. *Non ordinetur episcopus extra conscienciam metropolitani.*

EXtra conscientiam metropolitani nullus audeat ordinare episcopum. Integrum est enim judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur. Nec unus episcopus præsumat ordinare episcopum, ne furtivum beneficium præstitum videatur. Hoc enim & Synodus Nicæna constituit, atque custodiendum definivit. *Item Gelasius universis episcopis per Dardaniam* [imo Natali episcopo, ex Anselmo lib. VI. c. XXXIX. circa A. D. 495. Concil. tom. IV. pag. 1226.] *Ibidem C. V.*

IV. *Episcopi a suo metropolitano, & ipse ab eisdem, consecretur.*

QUia per ambitiones illicitas non pudet quosdam ecclesiarum jura turbare, ac privilegia, quæ metropolitanis vel provincialibus episcopis decrevit antiquitas, temeraria præsumtione pervadere: propter quod etiam communionis Apostolicæ desiderant tenere dissidium; quo scilicet ab ejus auctoritate divisi vel impune proprias usurpationes exerceant, non respicientes, quia æterno judici rationem tam de catholicæ sinceritatis injuria, quam de traditionum præjudiciis paternarum, non sine perpetuæ sint damnationis interitu reddituri, si in hac obstinatione permanserint; instruendam caritatem vestram duximus, ut vos omnes in commune, fratres, sive per Dardaniam, sive per contiguam quamque provinciam constituti, qui vos sub metropolitanis vestris esse meministis, & ab eisdem substitui, decernentes (sicut vetus consuetudo deposcit) unanimiter statuatis antistites, & vicissim si metropolitanus humanæ conditionis sorte decesserit, a comprovincialibus episcopis (sicut forma transmisit) sacrari omnibus modis censeatis: nec sibi quemquam, quod vobis antiqua dispositione concessum est, patiamini vindicare: quatenus & inter ipsas adversantium voluntatum procellas, regulas veterum nullatenus custodire cessetis, sicut persecutionum tempore diversarum patres fecisse constanter non dubium est. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis ex Concilio Bracarensi III. c. I. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tom. V. pag. 905.] *Ibidem C. VI.*

V. *De eodem.*

EPiscopum oportet maxime quidem ab omni Concilio constitui; sed si hoc aut pro necessitate, aut pro longinquitate itineris difficile fuerit, ex omnibus tres eligantur, & omnium præsentium vel absentium subscriptiones teneantur, & sic postea ordinatio fiat. Hujus autem rei potestas in omni provincia ad metropolitanum pertinet episcopum. *Item in Nicæno Concilio* [c. VI. A. D. 325. in *Bithynia* Concil. tom. II. pag. 41.] *Ibidem C. VII.*

VI. *Si, ceteris consentientibus, ordinationi episcoporum duo vel tres contradicant obtineat sententia plurimorum.*

SAne si communi omnium consensu rationabiliter probato, secundum ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicant, obtineat *Dist. LXV. C. I.*

Lib. I. Pars II. Tit. IX. Rubr. II.

neat plurimorum sententia sacerdotum. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis ex Concilio Bracarensi II. c. II. A.D. 572. in *Hispania*, Concil. tom. v. pag. 905.]

VII. *De eodem.*

Dist. LXV. C. I.

NON debet ordinari episcopus absque consilio & præsentia metropolitani episcopi. Adesse autem oportet omnes, qui sunt in provincia sacerdotes, quos per suam debet epistolam metropolitanus convocare. Et quidem si omnes currerint, bene; si autem hoc difficile fuerit, plures oportet concurrere. Qui autem non convenerint, præsentiam sui per epistolas faciant, & sic omnium facto consensu, ordinationem episcopi fieri oportet. Si autem aliter, præterquod terminatum est a nobis, fuerit factum, talem ordinationem nihil valere decernimus. Si autem secundum canones ordinatio episcopi fuerit facta; & aliquis cum sua malitia in aliquo contradixerit, plurimorum consensus obtineat. *Item ex Concilio Antiocheno* [I. c. XIX. A.D. 341. in *Syria*, Concil. tom. I. pag. 570.]

VIII. *De eodem.*

Ibidem C. II.

EPiscopus non est ordinandus sine concilio & præsentia metropolitani episcopi: cui melius erit, si ex omni provincia congregentur episcopi. Quod si fieri non potest, hi, qui adesse non possunt, propriis literis consensum suum de ipso designent: & tunc demum post plurimorum sive per præsentiam sive per literas, consensum, sententia consona ordinetur. Quod si aliter, quam statutum est, fiat; nihil valere hujusmodi ordinationem sciant. Si vero etiam secundum definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias & domesticas simultates; his contemtis, sententia de eo obtineat plurimorum. *Item Leo papa urbis Romæ Anastasio episcopo* [Thessalonicensi epist. XII. c. VI. alias LXXXIV. A.D. 445. Româ in *Macedoniam*.]

IX. *Absque primatis consensu metropolitanus episcopos non ordinet.*

Ibidem C. V.

DE persona autem consecrandi episcopi, & de cleri, plebisque consensu, metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam referat: quodque in provincia bene placuit scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ, aut difficultatis debebit afferre, ne gregibus Domini, diu desit cura pastorum. *Item ex Concilio Carthaginensi IV.* [Imo II. cap. XII. A. D. 390. in *Africa*, Concil. to. II. pag. 1161.]

X. *De eodem.*

Ibidem C. V.

PLacet omnibus, ut, inconsulto primate cujuslibet provinciæ, tam facile nemo præsumat, licet cum multis, in quocumque loco, sine ejus (ut dictum est) præcepto, episcopum ordinare. Si autem necessitas fuerit, tres episcopi, in quocumque loco sint, cum primatis præcepto ordinare debebunt episcopum. *Item ex Tarraconensi Concilio* [Cap. V. A. D. 516. in *Hispania*, Conc il. to. IV. pag. 1564.]

XI. *Qui a comprovincialibus suis, sui metropolitani non habita præsentia, fuerit consecratus, infra duos menses illius se præsentet aspectibus.*

Ibidem C. VIII.

SI quis in metropolitana civitate non fuerit episcopus ordinatus, posteaquam, suscepta benedictione, per metropolitani literas honorem fuerit episcopi adeptus, id optimum esse decrevimus, ut postmodum, statuto tempore, (id est impletis duobus mensibus) se metropolitani sui præsentet aspectibus, ut ab illo monitis ecclesiasticis instructus, plenius quid observari debeat, cognoscat. Quod si forte hoc implere neglexerit, in synodo increpatus a fratribus, corrigatur. Et, si forte infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit impeditus, hoc suis literis indicare metropolitano procuret.

His auctoritatibus datur intelligi, quod episcopi a comprovincialibus suis debent ordinari. Sed quæritur, si in provincia fuerint plurimi episcopi, & contigerit forte remanere unum episcopum, quid fieri debeat? Ille, quia solus est, ordinare non potest episcopum, cum provinciales non habeat, cum quibus episcopum consecrare valeat. Cum ergo talis necessitas fuerit, quid faciendum sit, in Sardicensi concilio definitur, in quo sic statutum legitur [ex Sardicensi Concilio c. VI. A. D. 347. in *Dacia*, Concil. to. II. pag. 631.]

XII. *Si*

XII. *Si unus tantum in provincia remanserit episcopus, ad consecrationem episcopi de vinica provincia episcopi convocentur.*

Dist. LXV. C. III.

SI forte in provincia unum taotum contigerit remanere episcopum, superstes episcopus convocet vicinæ provinciæ episcopos, & cum eis ordinet comprovinciales sibi episcopos. Quod si facere neglexerit, populi conveniant episcopos provinciæ vicinæ, & illi prius commoneant episcopum, qui in eadem provincia commoratur, & ostendant, quod populi petant sibi episcopum rectorem, & doceant, justum esse, ut veniat ipse, & cum eis ordinet episcopum. Quod si literis conventus, tacuerit & dissimulaverit, nihilque rescripserit; tunc satisfaciendum populis est, ut conveniant ex vicina provincia episcopi, & episcopum ordinent. *Anicetus papa* [epist. Isidoriana ad episcopos Galliæ c. I. Concil. tom. I. pag. 580.]

XIII. *Ab omnibus suffraganeis suis archiepiscopus ordinetur.*

Dist. LXVI. C. I.

ARchiepiscopus ab omnibus suæ provinciæ episcopis ordinetur. Hoc autem, quod de archiepiscopi consecratione præceptum est, ut omnes suffraganei eum ordinent, nullatenus licet immutari, quia ille, qui præest, ab omnibus episcopis, quibus præest, debet constitui. Sin autem aliter præsumtum fuerit, viribus carere non dubium est, quia irrita erit secus acta ordinatio. *Anacletus* [papa epist. Isidoriana. II. c. I. Concil. to. I. pag. 521.]

XIV. *Quod episcopi consecrandi non a paucioribus, quam a tribus consecrentur.*

Ibidem C. II.

POrro & Hierosolymitanus primus archiepiscopus beatus Jacobus, qui *justus* dicebatur, & secundum carnem *Domini frater* nuncupatus est, a Petro, Jacobo & Johanne Apostolis est ordinatus, successoribus suis dantibus formam videlicet, ut minus, quam a tribus episcopis, reliquisque omnibus assensum præbentibus, nullatenus episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.

RUBRICA. III

De scrutinio fiendo ante consecrationem.

I. *Quomodo sit examinandus primo qui in episcopum consecratur.*

Dist. XXIII. C. I.

QUi episcopus ordinandus est. *Supra lib.* I. *Parte* I. *Rubr.* IV. *c.* IV. *pag.* 7.

II. *Metropolitanorum & episcoporum examine promoveantur ceteri episcopi.*

Ex Concilio Laodiceno [c. XII. incerti anni, Concil. to. I. pag. 1498.]

Dist. XXIV. C. IV.

EPiscopi, judicio metropolitanorum & eorum episcoporum, qui circumcirca sunt, promoveantur ad ecclesiasticam dignitatem; ij videlicet, qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quam rectæ conversationis exemplo.

RUBRICA. IV

De ritu consecrationis.

I. *Qualiter episcopus consecretur.*

Ex Concilio Carthagioensi [IV. c. II. A.D. 398. in *Africa*, Concil. to. II. pag. 1199.]

Dist. XXIII. C. VII.

EPiscopus cum ordinatur, duo episcopi imponant manus, & teneant Evangeliorum codicem super caput & cervicem ejus, & uoo super eum fundente benedictionem, reliqui omnes episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant. *Anacletus Romæ episcopus* [epist. Isidoriana II. c. I. Concil. tom. I. pag. 521.]

II. *Ordinationes episcoporum qua hora fieri debeant.*

Dist. LXXV. C. I.

ORdinationes episcoporum, auctoritate Apostolica ab omnibus, qui in eadem provincia fuerint, episcopis, sunt celebrandæ, qui, simul convenientes, scrutinium eum pre-

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rubr. v. & vi. — Exod. xxix. 7. — 1. Reg. x. 1.

precibus celebrent, manus cum sanctis Evangeliis imponentes, Dominica die, hora tertia orantes, sacraque unctione, prophetarum exemplo, Regum capita perungentium, eos more Apostolorum & Moysis ungentes, quia omnis sanctificatio, constat esse in spiritu sancto, cujus virtus invisibilis est, sancto chrismati permixta: & hoc ritu solemnem celebrent ordinationem.

RUBRICA. V

De tempore & hora consecrationis.

I. *Infra quod tempus est consecrandus.*

Gratianus

Dist. lxxv. §. tempus.

TEmpus autem consecrationis trium mensium spacio clauditur; ultra quod (nisi necessitate cogente) episcoporum consecrationes post electionem differri non licet.

II. *Ultra tres menses episcoporum non differatur electio.*

In Calchedonensi concilio [c. xxv. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. to. iv. pag. 778.]

Ibidem C. I.

QUoniam quidam metropolitanorum (sicut ad nos perlatum est) negligunt greges sibi creditos, & differunt ordinationes facere episcoporum, placuit sanctæ synodo, intra tres menses fieri ordinationes episcoporum, nisi forte inexcusabilis necessitas coegerit ordinationis tempus amplius protelari. Si autem quis episcoporum hoc non observaverit, ipsum debere ecclesiasticæ condemnationi subjacere, redditus vero ipsius viduatæ ecclesiæ integros reservari apud œconomum ejusdem ecclesiæ, censemus. *Ex auctoritate Pelagii papæ* [forte I. circa A. D. 555.]

III. *De eodem.*

Dist. c. C. 1. Burchardus lib. 1. C. xxv. Anselmus lib. vi. C. xcii. ex decreto Damasi. Ivo Parte v. C. cxxxvi. Gratianus, & Innocentius III. epist. cxvii. lib. 1. ex Pelagio.

QUoniam quidam metropolitanorum. *Infra habebis in Titulo de usu pallii, Rubrica* I.

De hora & die observandis in consecratione, habuisti proxime *Rubrica* IV. c. II.

RUBRICA. VI

De juramento præstando obediendi suo superiori, & canones servandi.

I. *Vota suæ promissionis spondeant quos ecclesiastica promovet disciplina.*

Ex Concilio Toletano XI. [c. x. A. D. 675. in *Hispania* Concil. to. vi. pag. 451.]

Dist. xxiii. C. vi.

QUamquam omnes, qui sacris mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneantur adstricti, expedibile tamen est, ut promissionis suæ vota sub cautione spondeant, quos ad promotionis gradus ecclesiastica probat disciplina. Solet enim plus timeri quod singulariter pollicetur, quam quod generali sponsione concluditur. Et ideo placuit huic sancto concilio, ut unusquisque, qui ad ecclesiasticos gradus est adscensurus, non ante, honoris consecrationem accipiat, quam placiti sui annotatione promittat, ut fidem catholicam sincera cordis devotione custodiens, juste & pie vivere debeat, & in nullis operibus suis, canonicis regulis contradicat, atque ut debitum per omnia honorem atque obsequii reverentiam præeminenti sibi unusquisque dependat juxta illud papæ Leonis * edictum: *Qui se scit aliquibus esse præpositum, non moleste ferat, aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam, quam exegit, & ipse dependat.* Pœna tamen juxta ecclesiasticæ consuetudinis morem, & placitis talium inferenda, & ab iis, qui transgressores fuerint, persolvenda est.

* Leo I. epist. xii. C. xi. ad Anastasium Thessalonicens. alias lxxxiv.

TITU-

TITULUS. X
De translatione Prælatorum.
RUBRICA. I
De possibilitate translationis prælatorum & ecclesiarum.

I. *Necessitatis vel utilitatis causa episcoporum mutationes fieri possunt.*

Aoterus oomnibus episcopis [epist. Isidoriana ad episcopos provinciarum Baticæ & Toletanæ, Concil. tom.1. pag.630.]

Mutationes episcoporum, scitote, communi utilitate atque necessitate fieri licere, sed non propria cujusquam voluntate, aut dominatione. Petrus, sanctus, magister noster,& princeps Apostolorum,de Antiochena civitate, utilitatis causa, est traoslatus Romam, ut potius ibidem proficere posset. Eusebius quoque de quadam parva civitate, Apostolica auctoritate, mutatus est in Alexandriam. Similiter Felix de civitate, in qua ordinatus erat electione civium, propter doctrinam vitamque bonam, quam habebat, auctoritate sanctæ Sedis & communi episcoporum & reliquorum sacerdotum ac populorum consilio, translatus est Ephesum. Non enim transit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minori ad majorem qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit, sed aut vi, aut propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci vel populi, non superbe, sed humiliter ab aliis translatus est. Nam sicut episcopi habent potestatem ordinare regulariter episcopos & reliquos sacerdotes, sic quoties utilitas aut necessitas coegit, supradicto modo & mutare & inthronizare potestatem habent, non tamen sine sacrosanctæ Romanæ Sedis auctoritate & licentia. Alia etenim causa est utilitatis, alia avaritiæ & præsumtionis, atque propriæ voluntatis. *Item Pelagius papa Benigno archiepiscopo* [papa II. epist. I. Isidoriana, Concil. tom.v. pag.931.]

VII. Q. I. C. XXXIV.

II. *Non mutat sedem qui, aliorum sententia, necessitatis vel utilitatis causa, a sua transire compellitur.*

Scias, frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis & utilitatis, aliud præsumtionis ac propriæ voluntatis. Non ergo mutat sedem qui non mutat mentem, idest qui non avaritiæ causa aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel delectationis suæ migrat de civitate ad civitatem, sed causa necessitatis & utilitatis mutatur. Nam & plurimorum utilitas uoius utilitati vel voluntati præfereoda est. Aliud enim est *mutare*, & aliud *mutari*. *Et infra*. Nam aliud est sponte transire,& allud *coacte*, aut necessitate venire. Unde oon isti *mutant* civitates, *sed mutantur*, quia oon *sponte*, sed *coacte* hoc agunt. *Et infra*. Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas qui hoc negant causa utilitatis vel necessitatis fieri posse, quoties communis necessitas aut utilitas persuaserit. *In Calchedonensi Concilio* [c. x. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. to. iv. pag. 775.]

VII. Q. I. C. XXXV. *Baronius A. D.* 551. §. 2.

III. *Nihil habeat commune cum priori qui ab una ecclesia in aliam transfertur.*

Si quis jam translatus est ab una ecclesia in aliam; oihil habeat commune cum priori, sive sub hac ecclesia constitutis martyriis, sive in parochiis, vel xenodochiis, aut eorum negociis. Eos vero, qui ausi fuerint post ordinationem hujus magnæ & universalis synodi agere quæ prohibita sunt, statuit sancta synodus cadere de proprio gradu.

XXI. Q. II. C. II.

RUBRICA. II
De causis translationis.

I. *Duæ causæ, propter quas licite Prælati possunt transferri de una ecclesia ad aliam.*

Pelagius Benigno archiepiscopo [epist. I. Isidoriana, Concil. tom.v. p g 931.]

O*Mnis, qui gemebat, & vexabatur a Saul, fugiebat & veniebat ad David.* Si Rex piissimus atque justissimus David sciret, peccatum esse, persecutionem fugien-

VII. Q. I. C. XXXVI. I. Reg. XXII. 2.

Tit. I. Pars II. Tit. x. Rubr. III.

fugientes & transeuntes de loco ad locum & de civitate ad civitatem recipere; tales ne-
quaquam reciperet, nec secum teneret, neque in aliis civitatibus eos collocaret. Qui
enim persequuntur Domini episcopos, eosque de civitatibus ad civitates transire com-
pellunt, non eos tantum persequuntur, quantum Dominum nostrum Jesum Christum,
cujus legatione funguntur. Nec ipsi in hoc peccant episcopi, quoniam non *sponte*, sed
coacte hoc agunt; sed ipsi, qui eos persequuntur. Nec ipsis episcopis hoc imputari po-
test, sed illis, qui eos hoc agere cogunt. *Et infra*. Qui autem negant misericor-
diam faciendam fugientibus, ac necessitatem patientibus, ipsum Christum negant, qui
est misericordia & veritas. *Et infra* Negant misericordiam, necessitatem patien-
tibus, qui, populis indigentibus divinis ministeriis, & non habentibus proprium
episcopum, qui eos instruat, causa utilitatis atque necessitatis, ut ex alia civitate, li-
cet minor sit, in eam, quæ non habet episcopum doctiorem vel utiliorem, meliori con-
silio, non sponte transeuntem, sed majorum exhortatione, mutare negant, aut episco-
pum ejectum, & persecutionem patientem, causa utilitatis aut necessitatis nolunt inthro-
nizare. *Gregorius* [I.] *scribit Joanni episcopo Belitrano* [Velitrano, lib. II. epist. XI. Indict. X. A. D. 591. Roma in *Latium*.]

II. *Necessitate temporis, episcopalium sedium mutationes fieri possunt.*

VII. Q. I. C. XLIV. Io. Diac. lib. III. C. XVII.

TEmporis qualitas nos admonet, episcoporum sedes, antiquitus certis civitatibus con-
stitutas, ad alia, quæ securiora putamus, ejusdem diœcesis loca transponere,
quo & habitatores securi valeant degere, & barbaricum possit periculum facilius decli-
nari. Propterea te, Joannem fratrem, & coëpiscopum nostrum, * Bellitrensis civitatis, se-
demque tuam in loco, quondam Arenata, ad sanctum Andream Apostolum præcipi-
mus transmigrare, quatenus ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic con-
suetudinem solemnium festive disponas.

* Vellitrensis.

RUBRICA. III.

De auctoritate, qua fienda est translatio.

I. *Non ambitione, sed synodali auctoritate de ecclesia ad ecclesiam transeatur.*

Ex Concilio Carthaginensi [IV. c. XXVII. A. D. 398. in *Africa*, Concil. to. II. pag. 1201.]

VII. Q. I. C. XXXVII.

EPiscopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam
inferioris ordinis clericus. Sane si utilitas ecclesiæ poposcerit, decreto pro eo
clericorum & laicorum episcopis porrecto, in præsentiam synodi transferatur, nihilomi-
nus alio in locum ejus episcopo subrogato. Inferioris vero gradus sacerdotes, vel alii
clerici, concessione suorum episcoporum, possunt ad alias ecclesias transmigrare. *Item*
Calixtus papa omnibus episcopis [Epist. II. Isidoriana c. III. ad omnes Galliarum episcopos, Concil. to. I. pag. 614.]

II. *Adulter judicandus est episcopus, qui sine auctoritate Romani pontificis ad aliam transfertur ecclesiam.*

VII. Q. I. C. XXXIX.

SIcut alterius uxor nec adulterari ab aliquo, vel judicari, aut disponi, nisi a proprio
viro, eo vivente, permittitur; sic nec uxor episcopi, quæ ejus ecclesia, vel parochia
indubitanter intelligitur, eo vivente, absque ejus judicio & voluntate, ab altero ju-
dicari, vel disponi, aut ejus concubitu, idest ordinatione, frui conceditur: unde ait
Apostolus: *alligata est uxor legi, quamdiu vir ejus vivit: eo vero defuncto, soluta est*
a lege viri. Similiter & sponsa episcopi (quia sponsa uxorque ejus dicitur ecclesia) illo
vivente, ei alligata est, eo defuncto, soluta est, & *cui voluerit, nubat tantum in Domino*,
idest regulariter. Si enim eo vivente, alteri nupserit, adultera judicabitur. Similiter
& ille, si aliam sponte duxerit, adulter existimabitur, & communione privabitur. Si
autem persecutus in sua fuerit ecclesia, fugiendum est illi ad alteram, eique sociandus,
dicente Domino: *Si persequuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam*. Si autem uti-
litatis causa fuerit mutandus; non per se hoc agat, sed fratribus invitantibus cum au-
ctoritate hujus sanctæ sedis faciat; non tamen ambitus causa, sed aut utilitate, aut ne-
cessitate, ut dictum est.

Rom. VII. II.

Matth. X. 23.

RU-

RUBRICA IV

De pœnis transferentium se propria temeritate.

I. *Removendus est episcopus ab ecclesia, cui irrepserit, & ad suam redire cogendus.*

Hilarus papa [epist. II. c. III. ad Ascanium & reliquos Tarraconensis provinciæ episcopos A. D. 465. Roma in *Hispaniam*, Concil. to. IV. pag. 1016.]

REmoto ab ecclesia Barcinonensi, atque ad suam remisso Irenæo episcopo, sedatis per sacerdotalem modestiam voluntatibus, quæ per ignorantiam ecclesiasticarum legum desideraot, quod oon licet, obtinere, talis protinus de clero proprio Barcinonensibus ordinetur episcopus, qualem te præcipue, frater Ascani, oportet eligere, & decet consecrare, ne, si forte aliter factum fuerit, non sine objurgatione tui maxime nomiois retundat oostra præceptio quod in injuriam Dei (a quo specialiter sacerdotalium est gratia dignitatum) didicerimus admissum. *Item Leo episcopus urbis Romæ Anastasio Thessalonicensi* [papa I. epist. XII. c. VIII. alias LXXXIV. A.D. 445. Roma in *Macedoniam*]

VII. Q. I. C. XXX.

II. *Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulsus & propria careat.*

SI quis episcopus, suæ civitatis mediocritate despecta, administrationem celebrioris loci ambierit, & ad majorem se plebem quacumque ratiooe transtulerit, oon solum a cathedra quidem pellatur aliena; sed carebit & propria, ut nec illis præsideat, quos per avaritiam concupivit; oec illis, quos per superbiam sprevit. Suis igitur termiois quisque conteotus sit, nec supra mensuras juris sui affectet augeri. *Item ex Concilio Meldensi* [c. XXX. A. D. 845. in *Gallia*, Concil. tom. VII. pag. 1831.]

VII. Q. I. C. XXXI.

III. *Utraque careat ecclesia qui, contemtu minoris, ad majorem aspirat.*

SI quis de ordine sacerdotali, contemtu minoris ecclesiæ, ambitiose & improbe ad potiorem aspiraverit, canonica erga eum definitio conservetur, hoc est utraque careat. *Item beatus Gregorius* scribit Salonitano episcopo de eo, qui in Archidiaconatum alterius se promoveri consenserat [lib. II. epist. XIV. & XVI. Indict. X. A.D. 592. Roma in *Dalmatiam*]

VII. Q. I. C. XXXII.

IV. *Deponatur qui locum alterius invadere non timet.*

EUm, qui, contra justitiæ regulas, in Archidiaconatum alterius se provehi consentit, ab ejusdem Archidiaconatus honore deponimus: qui si ulterius in loco eodem ministrare præsumserit, se participatione sacræ communionis ooverit esse privatum. *Item in Nicæno Concilio legitur* [c. XV. A.D. 325. in *Bithynia*, Concil. tom. II. pag. 42.]

VII. Q. I. C. XL.

V. *Translatio, propria temeritate facta, irrita habetur, & episcopus restituatur ecclesiæ, cujus ante fuerat, si illa vacans ipsum repetit.*

NOn oportet episcopum vel reliquos ordines de civitate ad civitatem migrare. Non episcopus, non presbyter, non diaconus transeat. Si quis autem post defioitionem saocti & magni Concilii tale quid agere tentaverit, & se hujusmodi negocio mancipaverit, hoc factum prorsus io irritum ducatur, & restituatur ecclesiæ, cujus fuerit episcopus aut presbyter aut diaconus ordinatus. *Item Damasus urbis Romæ episcopus scribit* [epistola Synodica ad Orientales, forte A.D. 382. Concil. tom. II. pag. 900. Roma in *Syriam*.]

VII. Q. I. C. XIX.

VI. *De eodem.*

EOS sacerdotes, qui de ecclesiis ad ecclesias migraverunt, tamdiu a communione habuimus alienos, quamdiu ad eas redierint civitates, in quibus fuot constituti. Quod si alius, alio trasmigrante, in locum viventis est ordioatus, tamdiu vacet a sacerdotii dignitate qui suam deseruit civitatem, quamdiu successor ejus quiescat in Domioo.

Ibidem C. XLIII. Theodoret. lib. V. Histor. eccles. cap. XI. & Henricus Valesius in notis.

TITULUS XI

De usu pallii.

RUBRICA I

Quibus regulariter pallium debeatur.

I. *Intra tres menses fidem suam exponere & pallium postulare a Romana ecclesia quisque metropolitanus studeat.*

Pelagius papa [forte A.D. 557. Romæ, apud Anselmum lib. VI. c. XIII.]

Dist. C. C. I. Vide supra Tit. IX. Rubr. V. C. III. pag. 88.

QUoniam quidam metropolitanorum fidem suam, secundum priscam consuetudinem, sanctæ Sedi Apostolicæ exponere detrectantes usum Pallii neque expetunt, neque percipiunt, ac per hoc episcoporum consecratio, viduatis ecclesiis, non sine periculo protelatur, placuit, ut si quisque metropolitanus intra tres menses consecrationis suæ ad fidem suam exponendam, Palliumque suscipiendum, ad Apostolicam sedem non miserit, commissa sibi, careat dignitate, sitque licentia metropolitanis aliis post secundam & tertiam commonitionem, viduatis ecclesiis, cum consilio Romani pontificis, ordinando episcopum, subvenire. Si vero consecrandi episcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menses ecclesia viduata consistat, communione privetur quousque aut loco cedat, aut se consecrandum offerre non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, neque ibi, neque alibi consecrationis donum percipiat, immo metropolitani sui judicio cedat. *Item Gregorius papa Brunichildæ Reginæ* [lib. VII. epist. V. A.D. 597. Romæ in Galliam.]

Ibidem C. II.

II. *Honor pallii non detur, nisi meritis exigentibus & fortiter postulantibus.*

PRisca consuetudo obtinuit, ut honor pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti, dari non debeat. Causarum vero merita accipienda sunt, ut & is, qui postulat, mereatur accipere, & fidei suæ professionem prius juramento confirmet, & Apostolicis decretis atque synodalibus statutis se obediturum nihilominus evcat. Pallio autem nonnisi certis diebus & intra ecclesiam ad missarum solemnia cuique metropolitano uti licebit. *Unde Jo. episcopus Gilibertu Agrippinensi episcopo* [papa VIII. circa A.D. 873. Romæ in Germaniam, Concil. tom. IX. pag. 138.]

Ibidem C. IV.

III. *Nisi post consuetam fidei professionem dari non debet pallium.*

OPtatum tibi pallium nunc conferre nequivimus quia fidei tuæ paginam minus, quam oporteat, continere reperimus, cum videlicet nullam in ea sanctarum universalium synodorum, in quibus fidei nostræ symbolum continetur, nec decretalium pontificum Romanorum constitutionum, secundum morem, feceris mentionem. Sed nec illam propria subscriptione munieras, nec aliquem, qui hanc jurejurando firmaret, miseras. *Item Gregorius Aregio episcopo Francorum* [lib. VII. epist. CXII. A.D. 599. Romæ in Galliam.]

Ibidem C. V.

IV. *Qui pallium desiderat accipere, prius illicita a se removere promittat.*

IN synodo, quam contra simoniacam hæresim per fratrem & coëpiscopum nostrum Syagrium decrevimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse, atque eidem fratri ita pallium, quod transmisimus, tribui, si prius promiserit illicita, quæ prohibuimus per definitionem synodi, a sancta ecclesia removere: de qua synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus nunciare, ut ipse, cujus nobis sanctitas valde experta est, nos reddat de omnibus certiores. *Item Jo. Corinthiorum episcopo* [lib. IV. epist. LV. A.D. 595. Romæ in Achajam.]

Ibidem C. II. In Dist. Ibid. II. C. V.

V. *Quod non precibus, aut humani favoris gratia, pallium detur.*

NOvit fraternitas tua, quia prius pallium, nisi dato commodo, non dabatur: quod quia incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apostolorum principis tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid percipere, sub districta interdictione vetuimus

mus. Oportet ergo, ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis vel permittatis adduci.

Lib. I. Part. I. Tit. xi. Rubr. II. & III.

RUBRICA. II

A quo concedendum sit pallium.

I. *Papa, cum pallium tribuit, nova privilegia concedit, aut renovat antiqua.*

Gregorius Syagrio Augustodunensi [lib. vii. epist. cxiii. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

RAtionis ordo omnino nos admonet, ut cum usu Pallii aliqua privilegia largiri debeamus; sed quoniam cum honoris augmento cura quoque sollicitudinis debet excrescere, ut cultui vestium, actionis quoque ornamenta conveniant, oportet, ut enixius in cunctis studiis se vestra fraternitas exerceat, & circa subjectorum actus sit vigilans. *Item Jo. episcopo primæ Justinianæ Illyrici* [lib. iv. epist. viii. A. D. 595. Roma in *Illyricum*.]

Dist. c. C. xx.

II. *Usus pallii conceditur & antiqua privilegia innovantur.*

PAllium vobis, ex more, transmisimus, & vices vos Apostolicæ sedis agere iterata innovatione decernimus. *Item episcopis Epiri* [lib. v. epist. vii. indict. xiv. A. D. 596. Roma in *Epirum*.]

Ibidem C. x.

III. *De eodem.*

SCriptorum vestrorum insinuatio, fratres carissimi, patefecit, Andream * Nicomeditanæ civitatis episcopum, Deo propitio, solemniter ordinatum: cui pallium nos direxisse cognoscite, atque privilegia concessisse, quæ prædecessores nostri ejus prædecessoribus contulerunt.

Ibidem C. xi.

* Nicopolitanæ *Baluzius in notis ad Dialogos Ant. Augustini pag. 476.*

RUBRICA. III

De loco & tempore usus pallii.

I. *Nonnisi ad missarum solemnia Archiepiscopo uti pallio licet.*

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi [lib. iv. epist. l. A. D. 595. Roma in *Galliam*.]

PAllium tibi transmisimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam ad sola missarum solemnia utatur. *Item Jo. episcopo Ravennati* [lib. II. epist. liv. A. D. 593. Roma in *Flaminiam*.]

Dist. c. C. vi.

II. *De eodem.*

COntra morem ecclesiasticum est, si non patientissime toleratur (quod a vobis absit) etiam injusta correctio. *Et infra*. Illud, frater carissime, tibi non putamus ignotum, quod pene de nullo metropolita in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra missarum tempus usum sibi pallii vindicasse. Et quod bene hanc consuetudinem generalis ecclesiæ noveritis, vestris nobis manifestissime significastis epistolis, quibus præceptum beatæ memoriæ prædecessoris nostri Johannis papæ nobis in subditis transmisistis annexum, continens omnes consuetudines ex privilegio prædecessorum nostrorum concessas, vobis, vestræque ecclesiæ, debere servari. Confitemini igitur aliam esse generalis ecclesiæ consuetudinem postquam ea, quæ vos geritis, vobis ex privilegio vindicatis. Nulla ergo vobis in hac re (ut arbitramur) poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium metropolitarum etiam a tua est fraternitate servandus; aut, si tuæ ecclesiæ aliquid specialiter dicis esse concessum, præceptum ve a prioribus Romanæ urbis pontificibus; quod hæc Ravennati ecclesiæ sint concessa, a vobis oportet ostendi. Quod si hoc non ostenditur, restat postquam talia agere neque consuetudine generali, neque privilegio vindicas, ut usurpasse te comprobes quod fecisti. *Et infra*. Decorari pallio volumus, forsan moribus indecori; dum nihil in episcopali cervice splendidius fulget, quam humilitas. Oportet ergo fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere, aut generalitatis usum ex non scripto sequi, aut ex scriptis, privilegiis se tueri: quod si postremo nihil horum est, aliis metropolitanis hujus te præbere nolumus præsumtionis exemplum.

Ibidem C. viii.

Ibidem.

TITU-

Lib. I. Pars II. Tit. XII. Rub. I. & II.

TITULUS . XII

De renunciatione.

RUBRICA . I

Quis potest renunciare.

I. *Qui compos rationis non est, renunciare non potest:*

Alexander II. [Udoni Treviensi & Theodetico Virdunensi circà A. D. 1070. Roma in *Galliam Belgicam*, Concil. tom. pag. 1134.]

xvii. Q. i. C. I.

Vbtrius apud Ivonem Parte vi. C. ccccxxviii

Baluzius in notis ad Dialogos Ant. Augustini pag. 523.

GOnsaldus presbyter, quondam infirmitate ac fervore passionis pressus, monachum se fieri promisit; non tamen monasterio aut Abbati se tradidit, nec promissionem scripsit, sed beneficium ecclesiæ in manu advocati refutavit: ac postquam convaluit, mox se monachum negavit fieri. Quapropter quia & beati Benedicti Regulas, & præcipue patris & prædecessoris nostri sancti Gregorii papæ canonica institutio interdicit, monachum ante unius anni probationem effici, judicamus, & auctoritate Apostolica præcipimus, ut præfatus presbyter beneficium & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat.

RUBRICA . II

De causis renunciationis.

I. *Infirmitas corporis qua quis redditur impotens ad officium pastorale, est causa sufficiens ad renunciationem.*

Gregorius in regesto [lib. vii. epist. i. indict. ii. A. D. 599. Roma in *Flaminiam*.]

vii. Q. i. C. xiii.

Io. Diac. lib. iv. C. xxix.

QUaliter ordinati a nobis sacerdotis, corporis, qua notum est, impediente molestia, Ariminensis ecclesia pastorali hactenus ac sacerdotali sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognovit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti, sæpius hortaremur, ut, si de eadem capitis, qua detinebatur, molestia, melioratum se esse sentiret, ad suam, auxiliante Deo, reverteretur ecclesiam: datis induciis, in hoc quadriennio expectatus est. Quem, dum monitu cleri vel civium, illinc venientium, nosque precibus urgentium, instantius hortaremur, ut, si valeret, cum eis, auxiliante Domino, remearet, data in scriptis supplicatione nos petiit, ut quia ad ejusdem ecclesiæ regimen, vel susceptum officium pro eadem, qua detinetur molestia assurgere nullatenus posset, ecclesiæ ipsi episcopum ordinare deberemus. Unde, quia cunctarum ecclesiarum injuncta cura sollicitudinis nos constringit, ne diutius gregi fidelium desit pastoralis custodia, illorum precibus & hujus ex sui impossibilitate renunciatione compulsi, visum est nobis, eidem Ariminensi ecclesiæ debere episcopum ordinari, & datis ex more præceptis, clerum, plebemque ejusdem ecclesiæ non destitimus admonere, quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi provisione concurrant. Hortamur ergo, ut fraternitas vestra eum, quem uno consensu omnes elegerint, sicut & ipsi a nobis poposcisse noscuntur, ad se faciat evocari: quem cauta ex omnibus examinatione discutite: & si ea in eo, quæ in textu heptateuchi continentur, morte multata sunt, minime, domino opitulante, fuerint reperta, atque fidelium personarum relatione ejus quoque vita vobis placuerit, ad nos eum cum decreti vestri pagina, addita quoque testificationis epistola, destinate, quatenus ejusdem a nobis ecclesiæ, domino disponente, consecretur antistes. *Item ex eodem* ad Etherium episcopum [lib. xi. epist. vii. indict. vi. A. D. 603. Roma in *Galliam*]

II. *De eodem.*

Ibidem C. xiv.

QUamvis triste sit nobis valde, quod loquimur, atque fraterna nos compassio potius urgeat, quam aliquid de auditis definire permittat; suscepti tamen sollicitudo regiminis cor nostrum instanti pulsat aculeo, magna nos ecclesiis cura prospicere, & ne qua earum possit utilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, disponere.

Per-

Pervenit ergo ad nos, quibusdam referentibus, quendam episcopum ita passionem capitis incurrisse, ut quod mente alienata agere soleat, gemitus, & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore, grex (quod absit) insidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel ecclesiæ ipsius utilitates depereant, cauta nos necesse est provisione tractare. Et ideo quia viventem episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen abducit, alium loco ejus (nisi recusante eo) nulla sinit ratio ordinari; sed si intervalla ægritudinis habere est solitus, ipse, data petitione, non se ulterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad alia officia, subvertente infirmitate, posse fateatur assurgere, & alium loco suo expetat ordinandum. Quo facto, omnium solemniter electione, alter, qui dignus fuerit, solenniter episcopus ordinetur, sic tamen, ut quousque eundem episcopum in hoc sæculo vita tenuerit, sumtus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur. Enimvero si nullo tempore ad sanæ mentis redit officium, persona fidelis ac vitæ probabilis est eligenda, quæ ad regimen ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarum utilitate cogitare, inquietos sub disciplinæ vinculo constringere, ecclesiasticarum rerum curam gerere, & maturum atque efficacem se in omnibus exhibere, qui etiamsi episcopo, qui nunc ægrotat, superstes extiterit, loco ejus debeat consecrari. *Zacharias papa Bonifacio Moguntino Archiepiscopo* [Epist. xi. A. D. 748. Roma in *Germaniam*, Concil. to. vi. pag. 1522.]

Lib. I. Pars II. Tit. xii. Rubr. iii.

III. *Non quælibet corporis imbecillitas sufficit ad renunciationem.*

Petisti, ut cum nostro consulto pro superveniente tibi senectute, atque corporis imbecillitate, si invenire poteris alium in eadem sede, in qua præes, pro tua persona debeas collocare. Nos vero, adjutore Deo, consilium præbemus tuæ sanctitati, ut pro salute animarum rationabilium, fautore Christo, sedem, quam obtines, Moguntinæ ecclesiæ nequaquam relinquas. Sin vero, si Dominus dederit juxta tuam petitionem hominem perfectum, qui possit sollicitudinem habere & curam pro salute animarum, pro tui persona ordinabis illum episcopum, eritque in Evangelio tibi credito, & ministerio Christi portando in omni loco requirens & confortans ecclesiam Dei. *Item.* Si eundem divina voluerit clementia tui post diem transitus superesse, si eum aptum cognoveris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora, qua te de præsenti sæculo migraturum cognoveris, præsentibus cunctis, tibi successorem designa, ut huc veniat ordinandus. Hoc nulli alii concedi patimur quod tibi, caritate cogente, largiri censuimus. *Item.* De eo autem, quem tibi successorem constituere dixisti, ut, te vivente, in tuo loco eligatur episcopus; hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem ecclesiasticam regulam, vel instituta Patrum esse monstratur. Sed volumus, ut ministret tibi, & sit in Evangelio Christi adjutor. Nimis enim reprehensibile esse manifestum est, ut, te vivente, tibi alium substituamus. Sed hoc commonemus, ut orare non cesses, ut tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, & populum irreprehensibiliter regere valeat. *Item Liberius papa omnibus episcopis* [epist. xiv. Isidoriana. Concil. to. II. pag. 761.]

vii. Q. i. C. xvii.

Epist. i. C. iv. Zacharia ad Bonifac. A. D. 743. Concil. to. vi. pag. 1500.

Ibid. pag. 1499.

IV. *Infestatio malorum non sufficit ad renunciationem.*

Suggestum nobis est, quod pro præteritis laboribus nonnulli vestrum assignatas sibimet, & a Deo commissas relinquant plebes, & in futuro plures relinquere velint eas, quas tueri debent ecclesias; & pro ovibus sibi commissis laborare negligant, & monasteriorum, se quieti contradere festinent, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere, & silentio atque otio vitam ducere magis appetant, quam in his, quæ sibi commissa sunt, permanere, dicente Domino: *beatus qui perseveraverit usque in finem*; unde namque est beata perseverantia, nisi de virtute patientiæ? Quoniam secundum Apostolicam prædicationem, *omnes, qui voluerint in Christo pie vivere, persecutionem patiuntur*. Ideo, fratres carissimi, non vos afflictionis amaritudo a pio mentis vestræ proposito coarctet recedere. Considerate quanta pro absolutione nostri & liberatione creator, Dominusque noster pertulit, quibusve se contumeliis afficiendum tradidit, ut nos a vinculo potestatis diabolicæ liberaret: *Attendite itaque vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus sanctus constituit episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit proprio sanguine*, ut non sit qui vos decipiat, aut seducat in subtilitate sermonis, ut plebes vobis commissas relinquatis, & alicui propter opprobrium malorum hominum quieti vos tradatis, ut solummodo salvetis, & filios orphanos relinquatis,

Ibidem C. xlvi.

Matth. x. 22. & xxiv. 13.

II. Tim. iii. 12.

Act. xx. 28.

RU-

RUBRICA. III

Cui facienda est renunciatio.

I. *Semper in manu Superioris, si habet Superiorem, est renunciatio facienda.*

Ex Concilio Moguntino [incerti anni c. XVIII. apud Ivonem Parte VII. c. CIV. & Theodorum Cantuariensem in Pœnitentiali cap. VI.]

XVIII. Q. II. C. VIII.

ABbas potest eum humiliatione & cum permissione episcopi locum suum relinquere. Tamen eligant sibi fratres Abbatem de ipsis, si habent. Sin autem de extraneis.

RUBRICA. IV

De ritu renunciationis.

I. *In scriptis renunciatio fieri debet.*

Gratianus

VII. Q. I. C. XI. — S. Gregor. lib. XI. epist. XLI. — Ibid. C. XIII. XIV.

ECce his auctoritatibus patenter ostenditur, quod, episcopo vivente, alius superordinari non potest, nec etiam pro ejus ægritudine. Sed illud Gregorii intelligendum est: *quod ille, qui ægrotat, alium sibi substitui non rogat*. Ceterum, quando aliquis vel senectute, vel infirmitate gravatus, susceptum officium administrare non valet, si alium sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest. Unde in eodem capitulo sequitur: *Si vero idem Johannes fortasse pro molestia sua petierit, ut ab episcopi honore debeat vacare, eo, petitionem scripto dante, concedendum est; aliter id facere, pro omnipotentis Dei timore, omnimodo non audemus*. Item supra Rubr. III. c. I. & II.

RUBRICA. V

De effectu renunciationis.

I. *Renuncians, ad ecclesiam cui renunciat, regressum non habet.*

Cyprianus [epist. LXXIII. ad Jubajanum A. D. 256. in *Africa*.]

Ibid. C. VIII. — Gener. XXV. 33.

QUam periculosum sit in divinis rebus, ut quis cedat juri suo & potestati, scriptura sancta declarat, cum Esau primatus suos inde perdidit, nec recipere postmodum potuit quod semel cessit. *Item in actione* V. *Constantinopolitanæ Synodi*.

[imo ex Pseudo-synodo Photiana c. I. A. D. 879. CPoli, Concil. tom. VIII. pag. 1525.]

II. *Episcopus, qui causa humilitatis monachus efficitur, ad pontificatum redire non valet.*

Ibid. C. XV. — Edit. Rom. in hoc caput — Leo Allatius de Synodo VIII. Photiana.

HOC nequaquam apud nos habeatur, ut quicumque de pontificali ordine ad monachorum descenderit vitam, ulterius possit ad pontificatum reverti. *Item*. Præcepit sancta synodus, ut quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam & pœnitentiæ descenderit locum, nequaquam ad pontificatum resurgat. Monachorum enim vita subjectionis habet verbum & discipulatus, non docendi vel præsidendi vel pascendi alios.

TITU-

TITULUS. XIII

De negligentia supplenda Prælatorum.

RUBRICA. I

De malo negligentiæ prælatorum.

I. *Qui non resistit errori, consentit.*

Innocentius [Imo sententia carptim sumta ex epist. 1. Cælestini. 1. c. 1. ad episcopos Galliæ, A.D. 431. Roma in *Galliam* Concil. tom. II. pag. 1612.]

ERror, cui non resistitur, approbatur, & veritas, cum minime defensatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis perturbare, perversos, nihil aliud est, quam fovere. Nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare. *Item illud Eleutheri papæ omnibus generaliter dicitur* [epistola Isidoriana ad Galliæ provincias, Concil. tom. 1. pag. 590.]

Dist. LXXXIII. C. III.

Vincentius Lirinensis Common. II. in fine.

II. *Consentire convincitur qui, cum possit, perversis negligit obviare.*

NEgligere, cum possis perturbare perversos, nihil aliud est, quam fovere. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. *Item Anastasius* [Felix III.] *& Damasus* [epist. IV. Isidoriana c. IX. ad Stephanum in Africa episcopum, Concil. tom. II. pag. 875.]

II. Q. VII. C. LV.

III. *Malorum impietati favet qui eis obviare cessat.*

QUi potest obviare & perturbare perversos, & non facit, nihil est aliud, quam favere eorum impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare. *Item Leo episcopus scribit Aquilejensi episcopo.* [epist. VI. alias XXXVI. cap. V. in fine, A.D. 444. Roma *Aquilejam*.]

XXIII. Q. III. C. VIII.

IV. *Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum.*

INferiorum culpæ ordinum ad nullos magis sunt referendæ, quam ad desides & negligentes rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam. *Item Calistus* [papa 1. epist. II. Isidoriana cap. 1. ad Galliarum episcopos, Concil. tom. 1. pag. 612.]

Dist. LXXXVI. C. 1.

V. *Negligentia prælatorum in corrigendo vitia, cadit in discrimen animarum.*

JUstum est, ut, qui divina contemnunt mandata, & inobedientes paternis existunt jussionibus, severioribus corrigantur vindictis, quatenus ceteri talia committere timeant, & omnis gaudeat fraterna concordia, & cuncti sumant securitatis atque bonitatis exemplum. Nam si (quod absit) ecclesiasticam sollicitudinem, vigoremque negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus fidelium profecto nocebitur.

XXIII. Q. III. C. IX.

S. Gregor. lib. XII. epist. XI.

RUBRICA. II

De pœnis negligentium prælatorum.

I. *Corripiatur episcopus, qui circa officium suum negligens extiterit.*

Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ [lib. XI. epist. XXXI. A. D. 601. Roma in *Campaniam*.]

PErvenit ad nos, fratrem & coëpiscopum nostrum Paschasium ita desidem & negligentem in cunctis existere, ut in nullo, quia est episcopus, agnoscatur, itaut neque ecclesia ipsius, neque monasteria, sive filii, vel oppressi, vel pauperes, ejus erga se dilectionis studium sentiant; nec aliquam supplicantibus sibi, in quibus justum est, opem defensionis accommodet: & (quod est gravius dici) consilia sapientum & recta suadentium, nulla patiatur ratione suscipere, ut, quod per se nequit attendere, ab altero

Dist. LXXXIV. C. 1.

...iſcere. Quod ſi ita eſt, non ſine tua culpa eſſe cognoſcas, qui eum ob-
...ercere, ut dignum eſt, diſtuliſti. Volumus itaque, ut eum coram aliis
...quibuſdam de filiis ſuis nobilibus conteſtari pro hac re debeas, & horta-
...uod non credimus) poſt hanc adhortationem noſtram ſolito adhuc more
tentaverit, ad nos eſt modis omnibus tranſmittendus, ut hic poſitus di-
id, vel qualiter, ſecundum Dei timorem, agere conveniat ſacerdotem.
...m [eodem lib.xxxi. epiſt.xxxv. eodem anno, Roma in *Campaniam*.]

II. *De eodem*.

...um eſt nobis, Campaniæ epiſcopos ita negligentes exiſtere, ut immemores ...ris ſui, neque erga eccleſias, neque erga filios paternæ vigilantiæ curam vel monaſteriorum ſollicitudinem gerant, ſeu in oppreſſorum, ſive paupe-...tionem impendant. Ideoque hac tibi auctoritate præcipimus, ut, eis a te ...x noſtro illos mandato diſtricte commoneas, quatenus ita in hujuſmodi, quæ ſecundum Deum, agere convenerit, vigilantes exiſtant, ut nullum de eis ... murmur exaſperet.. Quem vero eorum poſt hoc negligentem eſſe cogno-...l nos eum ſine aliqua excuſatione tranſmitte, ut quam ſit grave nolle ab his ...ehenſibilia & valde vituperanda ſunt, corrigi, regularem in ſe valeat diſtrictio-...ire. *Item Hieronymus* [ad Titum. cap. 1. ad verba: *ſed hoſpitalem*. A. D. 386. in *Paleſtina*.]

III. *Populus judicabit epiſcopum, ſua officia non agentem*.

...reor, ne, quomodo *Regina Auſtri veniens a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis*, judicatura eſt homines temporis ſui, & *viri Ninivitæ*, acta pœnitentia ...dicationem Jonæ, condemnabunt eos, qui majorem etiam Jona Salvatorem con-...runt, ſic plurimi in populis epiſcopos judicent ſubtrahentes ſe ab eccleſiaſtico ..., & ea, quæ epiſcopo conveniunt, non exercentes. *Item ex Concilio Antiocheno* ...1. A. D. 341. Concil. tom. 1I. pag. 578. in *Syria*.]

...*. Communione privetur epiſcopus, qui eccleſiam ſibi commiſſam adire neglexerit*.

...I quis epiſcopus per manus impoſitionem epiſcopatum acceperit, & ſibi miniſterium commiſſum ſubire neglexerit, nec acquieverit ire ad eccleſiam ſibi commiſſam, ...e oportet communione privari, donec ſuſceperit coactus officium; aut certe de eo quid integre decreverit ejuſdem provinciæ ſynodus ſacerdotum. *Item ex Concilio Montienſi* [imo Cabilonenſi II. c. xL. A. D. 813. Concil. tom. xII. pag. 1281. in *Gallia*.]

V. *Retrudantur in monaſterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt*.

DIctum eſt nobis, presbyteros propter ſuam negligentiam canonice degradatos, & ſæculariter gradu amiſſo vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde ſtatuimus, ut gradu amiſſo, agendæ pœnitentiæ gratia in monaſterium, aut in canoniam regularem mittantur. Si vero hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit, ubicumque ſint, pœnitentiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu, ſæculariter vivere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab eccleſiæ communione ſeparentur.

RUBRICA. III

De ſuppletione negligentiæ Prælatorum.

I. *Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopus habere neglexerit*.

In VII. Synodo [c. xI. A. D. 787. in *Bithynia*, Concil. to. vII. pag. 606.]

Cal. — CUm ſimus debitores, omnes ſacras regulas cuſtodire, & eam, quæ dicit, in unaquaque eccleſia œconomos eſſe debere, modis omnibus inviolabilem conſervare debemus: &, ſi quidem unuſquiſque metropolitanus in ſua eccleſia conſtituerit œconomum, bene utique eſt. Sin autem ex auctoritate propria Conſtantinopoleos epiſcopis licentia eſt præponendi œconomos in ejus eccleſia; ſimiliter & metropolitanis, ſi epiſcopi, qui ſub eis ſunt, non ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis eccleſiis. Idipſum autem ſervandum eſt etiam in monaſteriis. *In geſtis Urbani II.* [circa A. D. 1089. *Romæ*.]

[margin: ...vi. Con. Lbed.]

II. *Con-*

II. *Consecrat papa episcopum, quem archiepiscopus noluit consecrare.*

Lib. I. Pars II. Tit. xiv. Rub. I. & II.

ARtaldus Arelatensis episcopus, Narbonensis ecclesiæ suffraganeus. *Supra* Tit. VIII. Rubr. III. c. XXIX pag. 74. *Item Gregorius Anthemio subdiacono* [lib. IX. epist. LXVI. A. D. 601. Roma in *Campaniam*.]

viii. Q. iii. C. i.

III. *Committitur inferioribus, scilicet clericis, supplere defectum episcopi in constituendo œconomum.*

VOlumus, ut frater noster Paschasius & vicedominum sibi & majorem ordinet domus, quatenus possit vel hospitibus supervenientibus, vel causis, quæ eveniunt, idoneus & paratus existere. Si autem eum negligentem prospicis, vel ea, quæ dicimus, implere differentem, omnis clericus ejus adhiberi debet, ut communi consilio episcopi eligantur quorum personæ ad ea, quæ prædiximus, valeant ordinari.

Dist. LXXXIX. C. II.

TITULUS. XIV.

De ætate & qualitate & ordine præficiendorum.

RUBRICA. I

De ætate præficiendorum.

I. *Nec episcopus diaconum ante XXV. annos, nec metropolitanus presbyterum; aut episcopum ante XXX. annos ordinare præsumat.*

Ex Concilio Agathensi [c. xvi. & xvii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. to. iv. pag. 1386.]

EPiscopus benedictionem diaconatus minoribus XXV. annorum penitus non committat. Sane si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam & uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur. Presbyterum vero vel episcopum ante XXX. annos, idest antequam ad viri ætatem perfecte perveniant, nullus metropolitanorum ordinare præsumat, ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur. *Item huc faciunt omnia capitula de tempore ordinationis in Parte* IV. *bujus libri I. Titulo* I. *qui est de sacramento ordinis.*

Dist. LXXVII. C. VI.

RUBRICA. II

De qualitate præficiendorum.

I. *Primo oportet, episcopum irreprehensibilem esse, sive esse sine crimine.*

Gratianus.

QUalem oporteat eum esse, qui in episcopum est ordinandus, diligenter investigemus, Apostoli regulam sequuti, quam in hujusmodi re Timotheo & Tito scribit, dicens: *Oportet episcopum esse irreprehensibilem*, idest non obnoxium reprehensioni. Hoc ad Timotheum. Ad Titum autem: *Oportet episcopum esse sine crimine.* Quod, ut Hieronymus scribit ad Oceanum, idem est. Nomine autem *criminis* quodlibet peccatum intelligitur; unde in eadem epistola Hieronymus dicit: *res pene contra naturam est, ut sine peccato aliquis sit, sed talis eligatur, cujus comparatione ceteri grex dicantur.* In epistola vero ad Titum *crimen* vocatur *criminale* peccatum, vel criminalis infamia; unde ibi legitur: *crimen est querela*, idest peccatum, accusatione & condemnatione dignum. Quod autem sine *crimine* jubetur esse qui in episcopum eligitur, non ante baptisma, sed post baptisma intelligendum est, ut a tempore videlicet baptismatis nullius criminis conscientia mentem ejus remordeat. Unde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum [cap. I. A. D. 386. in *Palestina*.]

Dist. XXV. C. II. §. I.
I. Tim. III. 2.
Tit. I. 7.
Epist. LXXXIII.

II. *A die baptismi sine crimine debet inveniri qui in episcopum eligitur.*

PRimum itaque *sine crimine* jubetur esse episcopus, quod alio verbo ad Timotheum, *irreprehensibilem* nominatum puto, non quod eo tantum tempore, quo ordinandus est, sit sine ullo crimine, & præteritas maculas nova conversatione diluerit; sed qui ex toto tempore, quo in Christum renatus est, nulla peccati conscientia mordeatur. Quomodo enim potest præses ecclesiæ auferre malum de medio ejus, qui in delictum simile corruerit? Aut qua libertate corripere peccantem, cum tacitus ipse sibi respondeat, eadem se commisisse, quæ corripit? *Item Hieronymus scribit ad Oceanum* [epist. LXXXIII. ad Oceanum circa A. D. 390. ex Palæstina *Romam*. Sententia est Hieronymi, sed verba sumta sunt ex collectaneis Bedæ.]

III. *Secundo oportet eum esse unius uxoris virum.*

V*Nius uxoris virum*, idest monogamum post baptismum. Si enim & ante conjugem habuit, quæ obierit, non ei imputatur, cui prorsus novo homini nec lupum, nec alia, quæ ante fuerunt, jam obsunt. *Idem in Michæam prophetam* ad cap. II. c. A. D. 387. in *Palæstina*.]

IV. *Tertio oportet episcopum sobrium esse in cibo & potu.*

ECclesiæ principes, qui deliciis affluunt, & inter epulas atque lascivias pudicitiam servare se credunt, propheticus sermo describit: qui eiiciendi sunt de spatiosis domibus, lautisque conviviis, & multo labore epulis conquisitis. Et si vis scire quo eiiciendi sunt propter malas cogitationes, & sua opera, Evangelium lege, *in tenebras* scilicet *exteriores*, *ubi erit fletus & stridor dentium*. An non confusio & ignominia est, Jesum crucifixum, pauperem, esurientem, fartis prædicare corporibus, & jejuniorum doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermones eorum imitemur, sed conversationem & abstinentiam. *Item Zosimus papa* [epist. I. c. I. ad Hesychium Salonitanum episcopum A. D. 418. Concil. tom. II. pag. 1556. Roma in *Dalmatiam*.]

V. *Quarto, oportet episcopum prudentem esse, scilicet scientia sacræ scripturæ & peritia sæcularium literarum, ac dispensatione negociorum mundanorum.*

QUi ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus, & temporum approbatione divinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat. Non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores ejus careant eo ordine, quem contra præcepta patrum crediderunt præsumendum. *Unde in Toletano* [IV.] *Concilio legitur*. [c. XXV. A. D. 633. in *Hispania*, Concil. tom. V. pag. 1713.]

VI. *Sacerdotibus maxime est evitanda ignorantia.*

IGnorantia, mater cunctorum errorum, maxime in sacerdotibus Dei evitanda est, qui docendi officium in populo susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas admonentur, Paulo Apostolo dicente ad Timotheum: *Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ, & semper permane in his*. Sciant ergo sacerdotes scripturas sacras & canones, & omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat, atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina. *Item ex eodem* [c. XXVI. *Ibidem*.]

VII. *Officialem libellum ab episcopo excipiant presbyteri, cum ordinantur.*

QUando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem a sacerdote suo accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas instructi succedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis divinis sacramentis Christum offendant. Cum vero ad litanias vel ad concilium venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent. *Item Leo episcopus Constantinopolitanis*. [papa I. ad clerum & plebem CPolitanæ urbis epist. XLVI. c. I. al. XXIII. A. D. 449. Roma *CPolim*.]

VIII. *Inscientia sacerdotum nec excusatione est digna, nec venia.*

SI in laicis videtur intolerabilis inscientia, quanto magis in his, qui præsunt nec excusatione est digna, nec venia? *Item Cælestinus orthodoxis omnibus episcopis*. [ad episcopos Apuliæ & Calabriæ, c. I. A. D. 429. Concil. to. II. pag. 1622. Roma in *Apuliam*.]

IX. *Ca-*

Lib. I. Parc II. Tit. xiv. lvii. II.

IX. *Canones non licet Sacerdotibus ignorare.*

NUlli sacerdotum liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod possit patrum regulis obviare. Quæ enim a nobis res digne servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur? *Item ex dictis Augustini* [imo ex canonibus Bedæ de remediis peccatorum c.1. Concil. to.vi. pag.1612. circa A.D. 720. in *Anglia*]

Dist. xxxviii. C. iv.

X. *Quæ sacerdotibus necessaria ad discendum sint.*

QUæ ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, idest *Sacramentorum liber, lectionarius, antiphonarius, baptisterium, computus, canon pænitentialis, psalterium, homiliæ* per circulum anni, dominicis diebus & singulis festivitatibus aptæ. Ex quibus omnibus si unum defuerit, sacerdotis nomen vix in eo constabit, quia valde periculosæ sunt Evangelicæ minæ, quibus dicitur: *si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt*. Item *ex concilio Carthaginensi* III. [c. III. A.D. 397. in *Africa*, Concil. tom. II. pag.1167.

Ibidem C.v.

Matth.xv.14.

XI. *De eodem.*

PLacuit, ut ordinandis episcopis vel clericis, prius ab ordinatoribus suis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta concilii fecisse pœniteat. *Item Gregorius* [clero &] *nobilibus civibus neapolitanis* [papa I. lib. VIII. epist. XL. A. D. 600. Roma in *Campaniam*.]

Ibidem C.vii.

XII. *Sæcularium negociorum imperiti, non sunt in episcopos ordinandi.*

PEtrus Diaconus, quem a vobis electum asseritis, omnino (ut dicitur) simplex est, & nostis, quia hoc tempore talis in regiminis debet arce constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca utilitate & cautela sciat esse sollicitus. *Gratianus*

Dist.xxxix.C.I.

XIII. *Quinto oportet, quod præficiendus in episcopum aut prælatum, adornetur virtutibus & bonis moribus.*

OPortet quoque, episcopum esse *ornatum & hospitalem*. Per ornamenta episcopalia, virtutes debent intelligi, quæ a Domino eis repromittuntur, cum dicitur: *Sacerdotes ejus induam salutari*. Unde in veteri Testamento variis vestibus ex præcepto Domini sacerdotes ornati leguntur; quia multimodis virtutibus debet splendere vita & pontificis, ut gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit. Non enim loca, sed vita, & mores sanctum faciunt sacerdotem. Unde ex officio suscepto non licentiam peccandi, sed necessitatem bene vivendi se noverint assecutos. *Gratianus*.

Dist. xl. ante cap.I.

I.Tim.III.2.

Psal.cxxxi.9.

Exod.xxviii.2.

XIV. *Sexto oportet, quod præficiendus in episcopum vel sacerdotem, sit hospitalis,*

HOspitalem vero sacerdotem esse oportet, ne sit in numero eorum, quibus in judicio dicetur: *Hospes eram, & non suscepistis me*. Qui enim Apostolum secutus, alios ad hospitalitatem debet invitare, quomodo hospitalitatis exhortator poterit esse, qui domum propriam hospitibus claudit? Si enim sacerdos primum a se ipso, & a domestica sua ecclesia debet exigere quod postea populis imperet, si primum imitando Christum ipse debet facere quæ postea populum doceat, necesse est, ut pauperes hospitio recipiat, quo ad hospitalitatem facilius suo exemplo subditos attrahat. Ordinandus itaque sacerdos ad memoriam revocet, quomodo Abraham & Loth per hospitalitatis opera Deo placere & Angelos hospitio recipere meruerunt: quomodo Angeli, Sodomis hospitalem domum ingressi, Loth cum familia sua liberaverint: quomodo clausas domos cum hospitibus ignis ingressus perdiderit: quomodo & secundum Hieronymum aliena rapere convincitur qui ultra necessaria sibi retinere probatur: ac sic se per opera pietatis instituat, ut & præsentis vitæ subsidia & æternæ claritatis præmia a Deo percipiat. Utrumque enim pietati promittitur: unde Apostolus scribens ad Timotheum ait: *exercere te ipsum ad pietatem. Nam corporalis quidem exercitatio ad modicum utilis est. Pietas autem ad omnia utilis est, habens promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ*. Ab hac quisquis alienus fuerit, in sacerdotem ordinari non poterit. Si enim vidua in ecclesia recipi prohibetur, quæ pauperes non recepit hospitio, quæ pedes sanctorum non lavit, quæ

Dist. xlii. ante C.I.

Matth.xxv.35.

Genes. xviii. 8. & xix. 5.

In regula Monachorum C. de paupertate.

I.Tim.iv.8.9.

iæ omne opus bonum non est exequuta, multo magis sunt prohibendi a sacerdotio n ab opere pietatis probantur alieni. Unde quidam hospitalitatis opera despicientes, in angrensi Concilio excommunicantur: sic enim in eo statutum est: *si quis despicit eos, i fideliter agapas, idest convivia, pauperibus exhibent, & propter honorem Dei concant fratres, & noluerit communicare hujusmodi vocationibus, parvipendens quod getur, anathema sit*. Gratianus

XV. *Septimo oportet, quod præficiendus, sit doctor & disciplina correctionis & sermone prædicationis.*

Nnocens & absque sermone conversatio quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet. Nam latratu canum & baculo pastorum lupi sunt arcendi. In ipsa autem ctrina discretum oportet esse rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taat. *Gratianus*.

XVI. *Octavo oportet, episcopum & sacerdotem, pudicum esse.*

Udicus quoque debet esse sacerdos, ut & moribus & verbis pudorem indeficienter exhibeat. Unde in Canticis Canticorum *genæ sponsæ*, idest prædicatores, *turturi* mparantur. *Item Augustinus scribit Joanni episcopo Constantinopolitano* [imo Gregorius pa 1. lib. II. epist. III. A. D. 593. Roma CPolim.]

XVII. *Nono oportet, præficiendum non percussorem esse, ita ut magis verbis, quam verberibus timeatur.*

Quid autem de episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene fraternitas vestra novit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Egregius prædicator dicit: *argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina*. Noa vero atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. *Item* in quoam Concilio: *neminem quisquam peccantem clericum cædere attingat. Non presbyter iaconum, non episcopus clericum, vel servitorem ecclesiæ ad cædem perducat*. Quod si a causa exigit, idest si incorrigibilis extiterit clericus, triduo privetur honore, ut œnitens redeat ad matrem ecclesiam. *Gratianus*.

XVIII. *Decimo oportet, præficiendum in episcopum non esse litigiosum.*

Equitur: *non litigiosum*. Nihil est enim impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant, & parati ad lites, in subjectos tumide intonant: uod ex arrogantia superbiæ provenire manifestum est. *Item Leo episcopus Anatolio piscopo* [epist. LXXX. al. LIII. c. 1. A. D. 452. Roma CPolim.]

XIX. *Undecimo oportet, præficiendum non esse cupidum, neque avarum.*

Virum catholicum, & præcipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari; dicente quippe scriptura sancta: *post concupiscenias tuas non eas*. Mens enim potentiæ avida nec abstinere novit a vetitis, nec gaudere oncessis, nec pietati adhibere consensum. *Item Gregorius* [papa 1. lib. VII. epist. CXI. indict. II. A. D. 99. Roma in Galliam.]

XX. *Qui cupiditatem a se non abscindit, bonorum auctori inhærere non valet.*

Bonorum auctori inhærere aliter non valemus, nisi cupiditatem a nobis, *quæ omnium malorum radix est*, abscindamus [Gratianus]. *Item* Ambrosius de eo, quod scritum est in Evangelio: *hominis cujusdam divitis fructus uberes ager attulit*. Gratianus.

XXI. *Duodecimo oportet, præficiendum ita bene esse præpositum domui suæ, utpote qui familiam suam honeste educaverit.*

Necesse est etiam, ut ille, qui ordinandus est, *suæ domui sit bene præpositus*, idest si in laicali habitu uxorem habuerit, vel filios a vitiis ad virtutum studia & verbo & exemplo provocet, ut, quod postea præcepturus est populis, prius exigat a domesticis. Unde Apostolus Ephesiis scribit, ut *uxores suas, sicut sua corpora, diligant, & filios suos non ad iracundiam provocent, sed enutriant illos in omni disciplina & correptione* Do-

Domini. Unde cum ad Timotheum scribens, dixisset: *Domui suæ bene præpositum*, statim subjunxit, *habentem filios sibi subditos in omni castitate, non in accusatione luxuriæ*: non enim talium cohabitator frontem habet alios redarguendi. Unde de beato Job legitur, quod pro filiis suis quotidiana offerebat Deo sacrificia, offerens holocausta per singulos; quos tanta caritatis perfectione in unum constrinxit, ut quisque illorum in suo die convivium fratribus pararet, & ad epulandum secum tres sorores suas pariter invitaret. Quod quia Heli facere dissimulavit, ac falsa pietate superatus, filios delinquentes ferire noluit, sicut in libro Regum legitur, apud districtum judicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. Unde ei divina voce dicitur: *Honorasti filios tuos magis, quam me.* Hinc etiam David erga filios benignitatem, non disciplinæ severitatem exercens, eorum juventutem experimento didicit perniciosam, quorum pueritiam vaga licentia permisit esse voluptuosam. Unus quippe eorum, sororem stupro corrumpens, a fratre ejus, Absalone videlicet, inter epulas, quas fratribus suis fraudulenter paraverat, obtruncatus est. Absalon vero postquam veniam a patre obtinuit, de regno illum expulit, & ad concubinas ejus ingressus est. Demum per invia deserti patrem persequens, quercui inhæsit, atque ita suspensus interiit. Hinc etiam Paulus ad Timotheum scribit dicens: *qui suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*. Jure ergo qui domui suæ nescit præesse, in episcopum ordinari prohibetur, quia qui in re minima, de qua sibi familiarior debet cura inesse, fidelis non est, quomodo in ecclesia Dei (ubi tot sunt & alieni) sollicitam diligentiam adhibebit? Unde Hieronymus: *non enim justus polluitur ex vitiis filiorum, sed libertas ab Apostolo ecclesiæ principi reservatur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere*.

Lib. I. Pars II. Tit. xiv. Rubr. III. — 1. Tim. III. 4. 5. — Tit. 1. 6. — Job. 1. 5. — 1. Reg. II. 25. — 1. Reg. II. 29. — II. Reg. XIII. 1. — Ibid. 29. — II. Reg. XVI. 21. — II. Reg. XVIII. 8. — 1. Tim. V. 8. — Comment. ad C. 1. epist. ad Titum.

RUBRICA. III
De ordine præficiendorum.

I. *Quomodo, & gradatim a minoribus ad majores ascendendo, promovendus est quis in episcopum.*

Zosimus papa [epist. 1. c. 1. ad Hesychium Salonitanum, A. D. 418. Concil. tom. II. pag. 1556. Roma in *Dalmatiam*.]

QUI ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus, ut supra Rub. I. C. VI. *Item Urbanus papa* [imo Zosimus ibidem] — Dist. LIX. C. I.

II. *Ad sacerdotale officium nullus, nisi per singulos gradus probatus, accedat.*

SI officia sæcularia principalem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinatis, temporibus deferunt; quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in cælesti militia, quæ propensius ponderanda est, & ut sicut aurum, repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desiderat, cum tiro ante non fuerit, & prius velit docere, quam discere? Assuescat in Domini castris, in lectorum primitus gradu divini rudimenta servitii; nec illi vile sit, Exorcistam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri: nec hoc saltu, sed statutis majorum ordinatione temporibus. Jam vero ad presbyterii fastigium talis accedat, ut nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia ante acta testentur. Jure inde summi pontificis locum sperare debebit. Facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam in his locis, ubi solitudo est, talium reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, divinos ordines largiuntur. Quod oportet districti semper esse judicii. Rarum est enim omne, quod magnum est. *Item Gregorius* [papa I. lib. VII. epist. CXI. Indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.] — Ibidem C. II.

III. *Cujuslibet meriti laicus ad summum non aspiret sacerdotium.*

HOc quoque ad nos pervenisse non dissimili dignum detestatione complectimur, quod quidam desiderio honoris inflati, defunctis episcopis tonsurantur, & fiunt repente ex laicis sacerdotes, atque inverecunde religiosis præpositi ducatum arripiunt, qui nec esse — Dist. LIX. C. III.

Lib. I. Pars II. Tit. xv. Rub. I.

esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quod isti subjectis parochianis præstituri sint, qui, anteqam discipulatus limen attingant, tenere locum regiminis non formidant? Qua de re necesse est, ut si quamvis inculpati sit quisque meriti, ante tamen per distinctos ordines ecclesiasticis exerceatur officiis. *Item Cœlestinus episcopis Gallarum* [epist. II. c. III. ad episcopos provinciæ Viennensis & Narbonensis A. D. 428. Roma in *Galliam*, Concil. tom. II. pag. 1620.]

IV. *Non aspiret ad summum sacerdotium qui ecclesiasticis non est disciplinis imbutus.*

Dist. lix. C. iv.

ORdinatos vero quosdam episcopos, fratres carissimi, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, contra patrum decreta, hujus * usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus; cum ad episcopatum his gradibus, quibus frequentissime cautum est, debeat perveniri, ut in minoribus initiati officiis, ad majora firmentur. Debet enim ante esse discipulus, quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere quod didicit. Omnis vitæ institutio hac ad id, quo tendit, se ratione confirmat. Qui minime literis operam dederit, præceptor non potest esse literarum. Qui non per singula stipendia creverit, ad meritum stipendii ordinem non potest pervenire. Solum sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius impleatur? *Unde Gelasius papa* [Imo Cajus papa epist. Isidoriana unica c. vi. Concil. to. I. pag. 930.]

* relatione.

V. *Nisi per distinctos gradus quis ad sacerdotium non aspiret.*

Dist. lxxvii. C. i.

Baron. A. D. 495. § xI.

ILlud nos statuentes vobis omnibus servare mandamus, ut omnes ad ordines ecclesiasticos sic accedant in ecclesia, qui ordinari merentur, idest si quis episcopus esse meretur, fit primo *Ostiarius*, deinde *Lector*, postea *Exorcista*, inde sacretur *Acolythus*, demum vero *Subdiaconus*, demum *Diaconus*, postea *Presbyter*. Exinde, si meretur, *episcopus* ordinetur. *Idem* [imo Gelasius papa epist. ix. c. II. ad episcopos Lucaniæ A.D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. to. iv. pag. 1188.]

VI. *Per quæ intervalla temporum ordinentur qui de monachis in clericatu eliguntur.*

Ibidem C. viii.

SI quis de religioso proposito &c. *Infra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* V. de *Sacramento ordinis. Rubrica* IX.

Donatus vero novitius. *Infra eodem Tit.* V. *& Rubrica.*

TITULUS. XV

De officiis ecclesiasticis, & eorum differentiis.

RUBRICA. I

De officio Papæ.

I. *Primo ad officium papæ pertinet hamo piscari, cum solus Petrus mandatum acceperit, ut hamo piscem caperet.*

[Ambrosius ad c. v. Lucæ, lib. iv. § lxxiii. A.D. 376. *Mediolani.*]

xxiv. Q. I. C. viii.

Matth. xvii. 26.

EST aliud Apostolicum piscandi genus: quo genere solum Petrum piscari Dominus jubet, dicens: *mitte hamum & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle.* Item *Julius papa* [epist. I. Isidoriana ad Orientales in fine, Concil. to. I. pag. 480.]

II. *Secundo ad officium papæ pertinet majorem christianæ religionis zelum habere.*

Ibidem C. xiii.

OFficii nostri consideratione, non est nobis dissimulare, non est tacere, libertas: quibus major cunctis christianæ religionis zelus incumbit. *Item Innocentius* [papa I. in rescripto ad Milevitanum Concilium A.D. 417. Concil. to. II. pag. 1287. Roma in *Numidiam*.]

III. *Tertium officium papæ est fidei quæstiones terminare.*

Ibidem C. xii.

QUoties Fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes fratres & coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, idest sui nominis & honoris auctoritatem, referre debere, ve-

veluti nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit ecclesiis omnibus prodesse. *Item Julius papa* [epist. II. Isidoriana ad Orientales c.xxx. Concil.to.II. pag.491.]

Lib. I. Pars II. Tit.xv. Rub.II.

IV. *Quarto ad officium papæ pertinet majora ecclesiarum negocia definire.*

IDeo huic sanctæ Sedi præfata privilegia specialiter sunt concessa tam de congregandis Conciliis & judiciis ac restitutionibus episcoporum, quam & de summis ecclesiarum negociis, ut ab ea omnes oppressi auxilium, & injuste damnati restitutionem sumant: & talia ab impiis non præsumantur absque ultione, nec exerceantur absque sua damnatione. *Item Xystus papa* [I.] *omnibus rectoribus ecclesiæ scribit, dicens* [epist. II. Isidoriana c.II. Concil. to.I. pag.557.]

II.Q.VI.C.X.

V. *Quinto officium papæ est oppressos defendere & tueri.*

SI quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua adversitate, licenter hanc sanctam & Apostolicam sedem appellet, & ad eam, quasi ad caput, refugium habeat, ne innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur. *Item Gregorius* [imo Julius I. papa epist. II. Isidoriana ad Orientales, c.I. Concil. to.I. pag.487.

Ibidem C.XV.

VI. *Sexto ad officium papæ pertinet maxime episcoporum esse defensorem. Hinc episcopi, gravioribus causis pulsati, Apostolicam sedem appellandi habeant facultatem.*

OMnes episcopi, qui in aliquibus pulsantur, vel criminantur gravioribus causis, quoties necesse fuerit, libere Apostolicam sedem appellent, atque ad eam, quasi ad matrem, confugiant. *Item Marcellus papa* [carptim ex Epist. I. Isidoriana Marcelli I. ad episcopos Antiochenæ provinciæ, Concil. tom. I.pag.948.]

Ibidem C.V. Concil. Sardic. C.III.

VII. *Quasi ad matrem, ab omnibus appelletur ad Romanam ecclesiam.*

AD Romanam ecclesiam omnes episcopi, qui volunt, vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput suum, confugere, eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem, atque consecrationem: quod omnibus convenit minime denegare episcopis, sed absque ulla custodia aut excommunicatione vel damnatione, aut expoliatione, libere ire concedatur. *Item Victor episcopus* [imo Xystus II. epist. I. ad Gratum episcopum, Concil.tom. I. pag.821.]

Ibidem C.VI. Innocentius I. epist. IV.

VIII. *Majorem sedem appellet qui a proprio metropolitano se gravari putaverit.*

SI quis putaverit, se a proprio metropolitano gravari, apud patriarcham vel primatem diœceseos, aut penes universalis Apostolicæ judicetur sedem. *Item Zephyrinus Urbis Romæ episcopus* [epist.I. Isidoriana ad episcopos omnes Sicilienses, Concil.tom.I. pag. 604.]

II.Q.VI. C.XV. Concil. Calched. C.IX. & XVII.

IX. *Ab omnibus appelletur ad Romanam ecclesiam.*

AD Romanam ecclesiam ab omnibus (maxime tamen ab oppressis) est appellandum & concurrendum, quasi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, a suis oppressionibus releventur; quia non potest, nec debet mater oblivisci filium suum.

Ibidem C.VIII.

Hæc & multa alia ad hanc materiam pertinentia vide supra Parte I. *Tit.* II. *Rubrica* III. C. I. *pag.*21.

RUBRICA. II

De officio patriarchæ.

I. *Quid nomine patriarchæ designatur.*

[B. Isidorus lib.VIII. Etymologiarum c.XII. c. A.D.611. in *Hispania*.]

PAtriarcha græca lingua, *summus patrum* interpretatur, quia *primum*, idest Apostolicum, retinet locum: & ideo quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. *Lucius papa* [Imo Stephanus I. epist. II. Isidoriana c.VI. Concil. tom. I. pag. 734.]

Dist. XXII. C. I. & VI.

II. *In*

Lib. I. Pars. II. Tit. xv. Rubr. III.

II. *In quibus locis primates vel patriarchæ debeant ordinari.*

Dist. LXXX. C. I.

URbes & loca, in quibus primates præsidere debent, non modernis, sed multis ante adventum Christi sunt statuta temporibus: quorum primates, gentiles etiam, pro majoribus negociis appellabant, In ipsis vero urbibus post adventum Christi Apostoli & eorum successores patriarchas & primates posuerunt, ad quos episcoporum negocia (salva in omnibus Apostolica auctoritate) & majores causæ post Apostolicam sedem sunt referendæ: *Item Clemens papa* [I. epist. I. ad Jacobum fratrem Domini, Concil. tom. I. pag. 91.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. I.

IN illis civitatibus vero, in quibus olim apud ethnicos primi flamines eorum, atque primi legis doctores erant, episcoporum primates vel patriarchas beatus Petrus poni præcepit, qui reliquorum episcoporum causas & majora negocia in Fide agitarent. In illis autem, in quibus dudum apud prædictos ethnicos erant eorum archiflamines, quos tamen minores esse tenebant, quam memoratos primates, *archiepiscopos* institui præcepit. In singulis vero reliquis civitatibus singulos, & non plures episcopos constitui præcepit: qui *episcoporum* tamen vocabulo potirentur; quoniam nec inter ipsos Apostolos par fuit institutio, sed unus præfuit omnibus. *Item ex* VI. *synodo* [Imo ex conciliabulo synodi Trullanæ; seu Quinisextæ c. XXXVI. A. D. 692. *CPoli*, Concil. tom. VI. pag. 1160.]

IV. *De numero & ordine patriarchalium sedium.*

Dist. XXII. C. VI.

REnovantes sancti Constantinopolitani concilii &c. *Supra Lib.* I. *Parte* II. *Tit.* II. *Rubrica* II. C. I. *pag.* 21.

Nicolaus I. *Rodulpho Bituricensi archiepiscopo* [Concil. to. VIII. pag. 505. c. A. D. 864. Roma in *Galliam.*]

V. *Quod officium patriarchæ inter alia est, causas devolutas ab archiepiscopis per appellationem ad ipsum, definire.*

IX. Q. III. C. VIII. *Ant. Augustinus lib.* II. *D. al.* XV. *pag.* 364. 168.

COnquestus est Apostolatui nostro frater noster Sigedodus archiepiscopus Narbonensis, quod clericos suos, eo invito, ad judicium tuum venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi jure patriarchatus tui, disponas: cum hoc nec antiquitas, (cui patres sanxere reverentiam) habeat; & auctoritas sanctorum canonum penitus interdicat; nisi forte pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te, quasi ad patriarcham suum, provocaverint, vel si episcopus suus dicesserit, res ecclesiæ suæ judicio tuo dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil privilegii habere præ ceteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, definimus; itaut secundum Nicænas regulas sua privilegia serventur ecclesiis, præterquam, si Apostolica sedes aliquam ecclesiam vel rectorem ipsius, quolibet speciali privilegio decreverit honorare.

RUBRICA. III

De officio primatis.

I. *Quid nomine primatis importetur,*

Isidorus Etymologiarum [lib. VII. c. XII. A. D. 631. in *Hispania.*]

Dist. XXI. C. I. §. IV.

PRimas græco vocabulo dicitur qui sit *summus* episcoporum. Tenet enim vicem Apostolicam, & præsidet tam metropolitanis, quam episcopis ceteris. *Gratianus.*

II. *Patriarchæ & primates, licet diversorum nominum, sunt ejusdem tamen officii.*

Dist. XCIX. §. I. ante C. I.

DE *primatibus* autem, quorum supra mentionem fecimus, quæritur quem gradum in ecclesia obtineant? An in aliquo a patriarchis differant? Quam obedientiam archiepiscopi eis debeant? *Primatus* & *patriarchæ* diversorum sunt nominum, sed ejusdem officii. Ab archiepiscopis, quoties necesse fuerit, episcopi ad primates appellent; sed a primatibus ad archiepiscopos appellare non licet. Debent quoque obedientiam prima-

matibus archiepiſcopi in omnibus, quæ ſibi fuerint ab eis juſte imperata. *Unde Anacletus papa ait* [epiſt. II. Iſidoriana c. IV. Concil. tom. I. pag. 524.]

Lib. I. Pars II. Tit. XV. Rub. IV.

III. *Quæ obedientia ſit exhibenda primatibus.*

PRovinciæ multo ante Chriſti adventum tempore diviſæ ſunt maxima ex parte, & poſtea ab Apoſtolis & beato Clemente prædeceſſore noſtro ipſa diviſio renovata. Et in capite provinciarum (ubi dudum primates legis erant ſæculi, ac prima judiciaria poteſtas, ad quos qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis neceſſe erat, qui ad aulam Imperatoris vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum non erat, confugiebant pro oppreſſionibus, vel injuſtitiis ſuis, ipſoſque appellabant, quoties opus erat, ſicut in lege eorum præceptum erat) ipſis quoque in civitatibus vel locis noſtros *patriarchas* vel *primates*, qui unam formam tenent, licet diverſa ſint nomina, leges divinæ, & eccleſiaſticæ poni, & eſſe juſſerunt, ad quos epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) confugerent, eoſque appellarent, & ipſi nomine *primatum* fruerentur. Reliquæ vero metropolitanæ civitates, quæ minores judices habebant, licet majores comitatibus eſſent, haberent metropolitanos ſuos, qui prædictis juſte obedirent *primatibus*, ſicut & in legibus ſæculi olim ordinatum erat, qui non *primatum*, ſed aut metropolitanorum, aut epiſcoporum nomine fruerentur. *Item ex Concilio Africano* [ſub Anaſtaſio papa A. D. 401. c. VI. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1643.]

Diſt. XCIX. C. I.

IV. *Princeps ſacerdotum vel ſummus ſacerdos non appelletur, niſi primæ ſedis epiſcopus.*

PRimæ ſedis epiſcopus non appelletur *princeps ſacerdotum*, aut *ſummus ſacerdos*, aut aliquid hujuſmodi. Sed tantum primæ ſedis epiſcopus. *Item Leo papa urbis Romæ Anaſtaſio epiſcopo* [epiſt. XII. al. LXXXIV. c. VI. A. D. 445. Roma in *Illyricum*.]

Ibidem C. III.

V. *Abſque primatis conſenſu metropolitanus epiſcopum non ordinet.*

DE perſona autem conſecrandi epiſcopi. *Supra Tit.* IX. *Rubrica* II. C. IX. *pag.* 85.

Placet omnibus. *Supra eodem Tit. & eadem Rubrica.* C. X. *pag.* 85.

Diſt. LXV. C. IV.

RUBRICA. IV

De officio archiepiſcopi ſeu metropolitani.

I. *Quid nomine metropolitani importetur.*

[Iſidorus lib. VII. Etymologiar. cap. XII. circa A. D. 631. in *Hiſpania*.]

MEtropolitanus a *menſura* civitatum vocatur, ſingulis enim provinciis præeminet: cujus auctoritati & doctrinæ ceteri ſacerdotes ſubjecti ſunt: ſine quo reliquis epiſcopis nihil agere licet. Sollicitudo enim totius provinciæ ipſi commiſſa eſt. *Item Anicetus* [epiſt. Iſidoriana, c. II. ad Epiſcopos Galliæ, Concil. tom. I. pag. 581.]

Diſt. XXI. C. I.

II. *Non vocentur primates, niſi qui primas ſedes tenent.*

NUlli archiepiſcopi *primates* vocentur, niſi illi, qui *primas* ſedes tenent, quarum epiſcopis Apoſtoli, eorumque ſucceſſores regulariter *patriarchas* vel *primates* eſſe conſtituerunt; niſi aliqua gens deinceps ad Fidem convertatur, cui neceſſe ſit præ multitudine *primatem* conſtitui. Reliqui *metropolitani* nominentur, qui alias *metropoles* tenent. *Item Pelagius papa epiſcopis omnibus* [papa II. epiſt. III. Iſidoriana, Concil. tom. V. pag. 952.]

Diſt. XCIX. C. II.

III. *Quomodo civitatum* menſura *dictus eſt metropolitanus.*

SCitote, certam eſſe provinciam, quæ habet X. aut XI. civitates, & unum regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe & unum metropolitanum, alioſque ſuffraganeos X. vel XI. epiſcopos judices: ad quorum judicium omnes cauſæ epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum ac civitatum referantur, ut ab his omnibus juſte & conſona voce diſcernantur, niſi ad majorem auctoritatem fuerit ab iis, qui judicandi ſunt, appellatum. Unde non oportet, ut degradetur vel dehonoretur unaquæque provincia; ſed

VI. Q. III. C. I.

apud

Lib. I. Pars II. Tit. XV. Rubr. IV.

apud semetipsam habeat judices, sacerdotes, & episcopos, singulos videlicet secundum ordines suos; & quicumque causam habuerit, a suis judicibus judicetur, & non ab alienis, idest a suis justis judicibus provinciæ, & non ab extraneis, nisi (ut jam est prælibatum) a judicandis fuerit appellatum. *Item Nicolaus papa* [I. circa A. D. 867. Romæ, Concil. tom. VIII. pag. 515.]

IV. *Non aliorum, sed primatis sui judicio quisque se subiiciat episcopus.*

VI. Q. III. C. II.

DEnique Suffredus si tale in se crimen noverat, quo recte posset episcopatu privari, vel infirmitate se sentiebar forsitan prægavari: qua impeditus, nullis posset proximis sua prælatione prodesse, primatis sui debuerat, & non aliorum diœceseos antistitum præstolari judicium. Quod si quælibet ambiguitas, vel aliqua fortasse super ejus examinatione vel episcopatus abrenunciatione, oborta fuisset contentio, ex more ad Apostolicam sedem referri convenerat, & nostra in omnibus iis debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omissum est hactenus, dolemus. Dilectissimi igitur gloriam vestram vehementer efflagito, ut jam dictus Suffredus episcopus proprio restituatur episcopatui, & si quid reprehensione dignum gessit, postea correctione vel digna animadversione definietur. *Gregorius scribit Innocentio & reliquis episcopis Sardiniæ ita dicens:* [lib. VII. epist. VIII. indict. II. A. D. 598. Roma in *Sardiniam*.]

V. *Metropolitani est audire causas episcoporum, & corrigere eorum excessus.*

II. Q. VII. C. XLV.

MEtropolitanum vestrum in aliquo postponere non præsumatis, excepto, si (quod non optamus) contra eundem vos aliquid causæ contingat, ut ob hoc sedis Apostolicæ judicium petere debeatis. *Item legi statutum in III. Concilio Toletano* [c. XXI. A. D. 589. in *Hispania*, Concil. to. V. pag. 1014.]

VI. *Ultra morem antiquum, a parochianis præsbyteris nihil episcopi exigant.*

X. Q. III. C. VI.
I. Petri V. 3.

QUia cognovimus episcopos per parochias suas non sacerdotaliter, sed crudeliter desævire, & dum scriptum sit: *forma estote gregi, neque, ut dominantes in clero,* exactiones diœcesi suæ vel damna infligant; ideo censemus (excepto quod veterum constitutiones a parochiis habere jubent episcopos) ut alia, quæ illis hucusque præsumta sunt, denegentur; hoc est neque in angariis presbyter aut diacones, neque in aliquibus fatigentur indictionibus, ne videamur in ecclesia Dei exactores potius, quam Dei pontifices nominari. His vero clerici tam locales, quam diœcesani, qui se ab episcopo gravari cognoverint, querelas suas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur ejusmodi præsumtiones avertere. *Item ex Concilio Niceno* [I. c. VI. A. D. 325. in *Bithynia*.]

VII. *Non erit episcopus qui præter metropolitani conscientiam fuerit ordinatus.*

Dist. LXIV. C. VIII.

ILlud generaliter. *Supra Tit.* VIII. *Rubrica* VII. C. II. *pag.* 77. *Item legitur in Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. IV. Concilii II. Bracarensis circa A. D. 572. Concilior. to. V. pag. 905. in *Hispania*.]

VIII. *Quod nec episcopi sine consensu metropolitani, nec iste sine illorum consensu aliquid agere valeant de his, quæ ad communem statum provinciæ spectant.*

IX. Q. III. C. I.
Concil. Antiochen. C. IX.

PER singulas provincias oportet episcopos cognoscere metropolitanum suum, & ipsum primatus curam suscipere; nihil autem agere reliquos episcopos præter eum; secundum quod antiquitus a patribus nostris constitutum continetur in canone. Propter quod metropolitanus episcopus nihil præsumtive assumat absque consilio ceterorum. *Item ex Concilio Antiocheno* [c. IX. A. D. 341. in *Syria*, Concil. tom. II. pag. 566.]

IX. *Sine metropolitani conscientia extra suam diœcesim nihil agat episcopus.*

Ibidem C. II.

PER singulas provincias episcopos singulos scire oportet, episcopum metropolitanum, qui præest, curam & sollicitudinem totius provinciæ suscepisse. Propter quod ad metropolitanam civitatem ab iis, qui causas habent, concurratur. Quapropter placuit, eum & honore præcellere & nihil ultra sine ipso reliquos episcopos agere, secundum antiquum patrum nostrorum canonem, nisi hoc tantum quod unicuique ecclesiæ per suam diœcesim competit. Unumquemque enim episcopum oportet habere suæ diœcesis potestatem, ut regat & gubernet secundum competentem singulis reverentiam,

tiam, & providentiam gerat omnis regionis, quæ sub ipsius est civitate, itaut etiam ordinare ei presbyteros & diaconos prohabili judicio liceat, & de singulis ipsius regionis causis cum moderatione, & pondere disceptare. Ultra autem nihil agere permittitur citra metropolitani episcopi conscientiam: nec metropolitanus sine ceterorum aliquid gerat consilio sacerdotum. *Hyginus papa* [epist. I. Isidoriana c. II. Concil. tom. I. pag. 567.] Tit. I. Part. II. Tit. XV. Rubr. V.

X. *Metropolitanus sine episcoporum consensu vel præsentia alicujus eorum non audiat causas.*

SAlvo in omnibus Romanæ ecclesiæ privilegio, nullus metropolitanus absque ceterorum omnium comprovincialium episcoporum instantia, aliquorum audiat causas: quia irritæ erunt aliter actæ, quam in conspectu omnium eorum ventilatæ: & ipse si fecerit, coerceatur a fratribus. *Item Anicetus papa* [epist. I. Isidoriana c. I. ad Galliæ episcopos, Concil. tom. I. pag. 581.] II. Q. III. C. IV.

XI. *De eodem.*

ARchiepiscopus nihil de episcoporum aut aliis communibus causis juxta Apostolorum statuta absque cunctorum illorum agat consilio. Nec illi assumant, nisi quantum ad suas pertinet parochias, sine suo consensu: quoniam tali gaudet concordia Altissimus, & gloriatur in memhris suis. *Idem* [ibidem c. II.] *Ibidem* C. V.

XII. *De eodem.*

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprovincialium præsentia, vel consilio episcoporum aut eorum aut alias causas (nisi eas tantum, quæ ad propriam suam pertinent parochiam) agere aut eos gravare voluerit, ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Si vero incorrigibilis, eisque inobediens apparuerit, ad hanc Apostolicam sedem, cui omnium episcoporum judicia referri præcepta sunt, ejus contumacia referatur, ut vindicta de eo fiat, & ceteri timorem habeant. *Item Calistus papa* [epist. II. Isidoriana c. II. ad omnes Galliarum episcopos, Concil. tom. I. pag. 611.] *Ibidem* C. VI.

XIII. *De eodem.*

NUllus primas, nullus metropolitanus diœcesani ecclesiam, vel parochiam, aut aliquem de ejus parochia præsumat excommunicare vel judicare, vel aliquid agere, absque ejus consilio & judicio. Sed hoc observet, quod ab Apostolis & patribus & decessoribus nostris est statutum, & a nobis confirmatum; idest si quis metropolitanus episcopus (nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam) sine consilio & voluntate omnium comprovincialium episcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradus sui periculo subjacebit; & quod egerit, irritum erit, & vacuum. Sed quidquid de comprovincialium coepiscoporum causis, eorumque ecclesiarum, & clericorum, atque sæcularium necessitatibus agere, aut disponere necesse fuerit, hoc communi consensu comprovincialium agatur pontificum, nec aliquo dominationis fastu, sed humili atque concordi ministratione, sicut Dominus ait, *non veni ministrari, sed ministrare.* Et alibi: *qui major est vestrum, erit minister vester.* Similiter & ipsi comprovinciales episcopi cuncta cum ejus consilio (nisi quantum ad proprias pertinet parochias) agant, juxta sanctorum constituta patrum, ut uno animo, uno ore concorditer sancta glorificetur Trinitas in sæcula. *Ibidem* C. VIII. *Matth.* XX. 28. *Matth.* XXIII. II.

Cum simus debitores omnes. *Supra Tit.* XIII. *Rubr.* II I. C. I. *pag.* 98.

RUBRICA. V

De officio episcopi.

I. *Quid nomine episcopi importetur,*

B. Isidorus [lib. VII. Etymol. cap. XII. circa A. D. 631. in *Hispania*.]

EPiscopatus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui episcopus efficitur, *superintendat*, curam scilicet subditorum gerens. Σκοπεῖν enim græce, latine *intendere* dicitur. *Episcopi* autem græce, latine *speculatores* interpretantur; nam *speculator* Dist. XXI. C. I. §. 2

est

Lib. I. Part. II. Tit. xv. Rubr. v.

est præpositus in ecclesia, ideo dictus, eo quod speculetur, & perspiciat populorum infra se positorum mores & vitam. Pontifex princeps sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse & summus sacerdos, ipse & pontifex maximus nuncupatur. *Item Augustinus*

II. *Qui præesse, non prodesse desiderat, episcopari non debet.*

QUI episcopatum desiderat. *Supra Tit.* VIII. *Rubr.* III. C. XXXIII. *pag.* 75. *Item Urbanus* [II. circa A.D. 1090. *Romæ*, caput incertum.]

III. *Apostolorum in ecclesia locum tenent episcopi.*

Dist. LXVIII. C. VI.

In Psal. XLIV. §. XXXII.

QUorum vices in ecclesia episcopi habeant, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, sanctus Augustinus ostendit, inquiens: *pro patribus tuis nati sunt tibi filii.* Quid est: *pro patribus tuis nati sunt tibi filii? Patres missi sunt. Apostoli: pro Apostolis filii nati sunt tibi: constituti sunt episcopi. Hodie enim episcopi qui sunt per totum mundum, unde nati sunt? Ipsa ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus patrum. Non te ergo putes desertam quia non vides Paulum, quia non vides Petrum, quia non vides illos, per quos nata es. De prole tua crevit, tibi paternitas. Pro patribus tuis nati tibi filii, constitues eos principes super omnem terram.* Et infra. *Filios genuit ecclesia constituet eos pro patribus suis principes super omnem terram.* Item. *Isidorus* [Etymolog. lib. VII. c. XII. circa A. D. 631. in *Hispania*.]

IV. *Quæ officia ad episcopum spectant.*

Dist. XXI. C. I.

POntifex enim efficit sacerdotes atque Levitas: ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit, ipse quod unusquisque facere debeat, ostendit.

V. *De eodem.*

Dist. XXV. C. I.

AD episcopum pertinet basilicarum consecratio. *Infra Parte* IV. *Tit.* V. *Rubr.* IV. C. IX. *Item Leo episcopus omnibus episcopis* [epist. spuria ad Germaniæ & Galliæ episcopos in appendice operum sancti Leonis editionis novæ, Dissert. XI. tom. II. pag. 612.]

VI. *De eodem in quibus chorepiscopi ab episcopis differant.*

Dist. LXVIII. C. IV.

Baluzius in notis ad Dialogos Ant. Augustini pag. 469.

Damasus epist. V. Isidoriana de Chorepiscopis Concil. tom. II. pag. 876.

QUamvis chorepiscopis & presbyteris plurima cum episcopis ministeriorum communis sit dispensatio; quædam tamen auctoritate veteris legis, quæ dum novellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint, sicut est presbyterorum & diaconorum & virginum consecratio, constitutio altaris, ac benedictio, vel unctio. Siquidem nec erigere altaria, nec ecclesias consecrare eis licitum est, nec per impositionem manuum fidelibus baptizatis vel conversis hæreticis paracletum Spiritum sanctum tradere, nec charismate baptizatorum frontes signare: nec publice quidem in missa quemquam pœnitentem reconciliare, nec Formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita sunt chorepiscopis, qui ad exemplum & formam LXXII. discipulorum esse noscuntur, vel presbyteris, qui eandem gestant figuram. Quoniam quamquam consecrationem habent, pontificatus tamen apicem non habent [Gelasius papa I. epist. IX. c. VI. ad episcopos Lucaniæ, A. D. 494. Concil. tom. IV. pag. 1189. Roma in *Lucaniam*.]

VII. *Presbyteri officia non præsumant episcoporum assumere.*

Dist. XCV. C. I.

Ant. August. lib. I. Dial. XVII. pag. 191.

PResbyteros ultra suum modum tendere prohibemus; nec episcopali fastigio debita, sibimet audacter assumere conficiendi chrismatis: nec consignationis pontificalis adhibendæ, sibimet arripere facultatem. *Unde Gregorius scribit omnibus episcopis.* [verba sunt Jo. Diaconi in vita S. Gregorii magni lib. II. c. LIV.]

VIII. *Officii episcopi est beneficia & officia prudenter dispensare, ut nec omnia uni: nec laicis aut sanguine coniunctis res ecclesiæ dispensandas committat.*

Dist. LXXXIX. C. I.

Rom. XII. 4.

SIngula ecclesiastici juris officia singulis quibusque personis sigillatim committi jubemus. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent*; ita in ecclesiæ corpore, secundum veridicam Pauli sententiam, in uno eodemque spirituali corpore conferendum est. Hoc officium uni, alii committendum est illud. Neque enim quamtumlibet exercitatæ uni personæ uno tempore duarum rerum officia committenda sunt, quia si totum corpus oculus est, non audit.

Sicut

Sicut enim varietas membrorum per diversa officia & robur corporis servat & pulchritudinem repræsentat, ita varietas personarum per diversa nihilominus distributa officia & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei manifestat ecclesiæ. Et sicut indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium simulque turpissimum est, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa. *Item Gregorius Jo. Caralitano episcopo* [lib. VII. epist. XXVII. indict. II. A. D. 599. Roma, in *Sardiniam*.]

Lib. I. Pars II. Tit. XV. Rubr. V.

IX. *Sæcularibus viris res ecclesiæ non committantur.*

INdicatum est nobis, quod laicis quibusdam curam vestri patrocinii commiseritis, qui postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus atque fatigationibus fuerunt deprehensi: quod si ita est districte a vobis discuti convenit, atque inter eos ecclesiaque vestræ rusticos causam examinare subtilius, & quidquid fraudis inventum fuerit, cum pœna legibus statuta reddere compellantur. De cetero vero cavendum est a fraternitate vestra, ne sæcularibus viris atque sub regula vestra non degentibus, cujuslibet res ecclesiæ committantur, sed probatis de vestro officio clericis, in quibus si aliquid reperiri poterit pravitatis, ut in subditis emendare, quod illicite gestum fuerit, valeatis; quo videlicet apud vos habitus sui officium magis convenienter administrent, quam accusent. *Unde in Toletano Concil.* X. [c. III. A. D. 656. in *Hispania*, Concil. tom. VI. pag. 461.]

Dist. LXXXIX. C. V.

X. *Ecclesiastica non committat episcopus officia propinquis vel favore conjunctis.*

DEcenter omnibus placet & in præsenti tale rescindere factum, & non esse de cetero faciendum. Quicumque igitur pontificum deinceps aut sanguine propinquis, aut favore, personis quibuscumque sibi conjunctis, talia lucra commendare tentaverit, ad suum nefandæ præsumtionis excidium, & quod jussum fuerit, revocetur in irritum: & qui ordinaverit, annuæ excommunicationi subjaceat. Quæ vero ablata fortasse fuerint, ab eo, qui tulit, reddantur in duplum. *Hieronymus in Leviticum* [Imo Origenes, Rufino interprete, in c. VIII. Levit. A. D. 217. *Alexandriæ*.]

Ibidem C. V.

XI. *Præcipua sunt officia episcopi, contemplatio divinorum, & docere populum.*

SI quis vult pontifex non tam vocabulo esse, quam merito, imitetur Moysen, & Aaron. Quid enim dicitur de eis. Quod non discedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyses indesinenter in tabernaculo Domini. Quod autem ejus opus erat? Ut aut a Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo sunt pontificis opera, ut a Deo discat, legendo scripturas divinas, & sæpius meditando, aut ut populum doceat. Sed illa doceat, quæ ipse a Deo didicerat, non ex proprio corde vel ex humano sensu, sed quæ Spiritus sanctus docet. Est & aliud opus, quod facit Moyses: ad bella non vadit: non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? Orat, & donec orat, vincit populus ejus. Si relaxaverit & demiserit manus, populus ejus vincitur & fugatur. Oret ergo & sacerdos ecclesiæ indesinenter, ut vincat populus, qui sub eo est, hostes invisibiles Amalechitas, qui sunt dæmones, impugnantes eos, qui volunt pie vivere in Christo. *Item ex concilio Carthaginensi* [IV. c. XXVI. A. D. 398. in Africa, Concil. tom. II. pag. 1202.]

Dist. XXXVI. C. III.

Levit. VIII. 35.

Exod. XVII. 9.

XII. *Officium episcopi est studere discordes ad pacem revocare.*

STudendum est episcopis, ut dissidentes fratres, sive clericos sive laicos, ad pacem magis, quam ad judicium coerceant. *Item ex concilio Carthaginensi* IV. [c. XIX. Ibidem pag. 1204.]

Dist. XC. C. VII.

XIII. *De eodem.*

DIscordantes clericos episcopus vel ratione, vel potestate ad concordiam trahat. Inobedientes synodus per audientiam damnet. *Gelasius Gerontio & Petro episcopis* [Imo sententia ex epist. V. ad Honorium Dalmatiæ episcopum in princ. A. D. 493. Concil. tom. IV. pag. 1172. Roma in *Dalmatiam*.]

Ibidem C. I.

XIV. *Officium episcopi est viduis & desolatis defensionis & consequutionis auxilia præbere.*

LIcet omnibus de nobis sperantibus non debeamus, in quantum possumus, nos negare plus tamen viduarum & orphanorum causas, & impensius ducimus exequendas: quas tueri

Dist. LXXXVII. C. I.

tueri a nobis, vel ab omnibus divina manifestat assertio. *Item Anastasio episcopo* [Caput incertum.]

Lib. I. Pars II. Tit. xv. Rubr. vi.

XV. *De eodem.*

Dist. lxxxvii. C. ii.

DEfensionis propriæ desolatis auxilio, & qui suis actibus prodesse, pro ætatis infirmitate non possunt, exoratum pontificem, decet subvenire: quia pupillis tuitionem etiam divinitas jussit impendi. Et ideo Maximo & Januario, clericalis officij, qui se solatio parentum, vel propinquorum asserunt destitutos, auxilium ex nostra delegatione præstabis, ut adversus improbitates adversariorum suorum protecti, tuæ executionis annisu, noxia commenta non sentiant. *Item Petrus* [Imo Clemens I. epist. I. ad Jacobum, Concil. tom. I. pag. 87.]

XVI. *Qui omnibus præest, singulos relevare contendat.*

viii. Q. I. C. xiii.

CLemens, si tanquam qui omnibus præesse te noveris, singulos (prout potueris) juva, & singulos releva, quia & singulorum onus ac sollicitudinem portas. *Item* [Gelasius] *Honorio episcopo* [caput incertum.]

XVII. *Officium episcopi est pauperibus juxta possibilitatem providere.*

Dist. lxxxvii. C. i.

DIvinæ retributionis memor, ad pontificalem conscientiam pertinere non ambigas, egentium commodis piam sollicitudinem non negare. *Item ex Aurelianensi Concilio* [I. c. xvi. A. D. 511. in Gallia, Concil. tom. iv. pag. 1407.]

XVIII. *De eodem.*

Dist. lxxxii. C. i.

EPiscopus pauperibus vel infirmis, qui, debilitate faciente, suis manibus laborare non possunt, victum & vestitum (in quantum sibi possibile fuerit) largiatur. *Ex synodo Eugenii papæ* [II. c. xxiv. in Collectione Romana Holstenii, Parte II. pag. 43. Romæ A. D. 826.]

XIX. *Officium episcopi est magistros & doctores in diœcesi congruis locis constituere.*

Dist. xxxvii. C. xii.

DE quibusdam locis ad nos refertur, non magistros, neque curam inveniri pro studio literarum. Idcirco in universis episcopiis, subjectisque plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrit, omnino cura & diligentia habeatur, ut magistri, & doctores constituantur, qui studia literarum, liberaliumque artium ac sancta habentes dogmata, assidue doceant: quia in his maxime divina manifestantur atque declarantur mandata.

RUBRICA. VI.

De officio archidiaconi.

I. *Quid pertinet ad Archidiaconum.*

B. Isidorus Hispalensis epist. ad Ludifredum [Cordubensem c. A. D. 631. in Hispania.]

Dist. xxv. C. i. §. xi.

ARchidiaconus enim imperat subdiaconis, & Levitis: ad quem ista pertinent ministeria, ordinatio vestiendi altaris a Levitis, cura incensi, & sacrificii necessaria sollicitudo: quis Levitarum epistolam & Evangelium legat, quis preces dicat, seu responsoria in Dominicis diebus, aut solemnitatibus decantet. Sollicitudo quoque parochiarum & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis diœcesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti. Ipse inquirit parochias cum jussione episcopi, & ornamenta vel res basilicarum parochiarum: gesta libertatum ecclesiasticarum episcopo idem refert. Collectam pecuniam de communione ipse accipit, & episcopo defert, & clericis partes proprias ipse distribuit. Ab archidiacono nunciatur episcopo excessus diaconorum: ipse denunciat sacerdoti in sacrario jejuniorum dies atque solemnitatum, & ab ipso publice in ecclesia prædicantur. Quando vero archidiaconus absens est, vicem ejus diaconus sequens adimplet.

II. *De eodem.*

Dist. xxiii. C. xv.

SUbdiaconus. *Infra Parte* IV. *Tit.* V. *Rubrica VI.*
Acolythus. *Ibidem Rubr. III.*
In Cabilonensi Concilio. [II. c. xv. A. D. 813. in Gallia, Concil. tom. vii. pag. 1275.]

III. *De*

III. *De eodem.*

DIctum est, quod in plerisque locis archidiaconi super presbyteros parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis censum exigunt: quod magis ad tyrannidem, quam ad rectitudinis pertinet formam. Si enim (juxta Apostoli sententiam) *episcopi non debent esse dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo*, multo minus facere hoc isti debent. Sint itaque contenti regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram: & quod eis ab episcopis injungitur, hoc per parochias exercere studeant, nihil per cupiditatem & avaritiam præsumentes. *Item Calistus papa* [II. A. D. 1123. in Concil. Lateranensi I. c. VII. Concil. tom. X. pag. 897.]

Dist. XCIV. C. III.

I. Petr. V. 3. 4.

IV. *Archidiaconus, archipresbyter, præpositus, decanus nec officia, nec beneficia ecclesiastica sine consensu tribuant episcopi.*

NUllus omnino archidiaconus, aut archipresbyter, sive præpositus, vel decanus, animarum curam vel præbendam ecclesiæ sine judicio vel consensu episcopali alicui tribuant. Immo, sicut sanctis canonibus constitutum est, animarum cura, & pecuniarum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi judicio & potestate permaneant. Si quis vero contra hoc facere, aut potestatem, quæ ad episcopum pertinet, sibi vindicare præsumserit, ab ecclesiæ liminibus arceatur.

XVI. Q. VII. C. XI.

RUBRICA. VII

De officio archipresbyteri.

I. *Quid ad archipresbyteri officium pertineat.*

S. Isidorus [epist. ad Ludifredum Cordubensem c. A. D. 631. in *Hispania*.]

ARchipresbyter vero, se esse sub archidiacono, ejusque præceptis, sicut episcopi sui, obedire sciat: &, quod specialiter ad ejus ministerium pertinet, super omnes presbyteros, in ordine positos, curam agere & assidue in ecclesia stare: & quando episcopi sui absentia contigerit, ipse vice ejus missarum solemnia celebret, & collectas dicat, vel cui ipse injunxerit.

Dist. XXV. C. I. §. XII.

RUBRICA. VIII & IX

De officio decani & præpositi.

I. *Nullus in decanum aut præpositum eligatur, nisi prius fuerit in presbyterum aut diaconum ordinatus.*

In Concilio Urbani papæ [II. Claromontano c. XII. A. D. 1095. Concil. tom. X. pag. 507. in *Gallia*.]

NUllus episcopus in ecclesia sua, nisi diaconus sit, archidiaconum instituere, nec archipresbyterum, aut decanum, nisi presbyteri sint, ordinare, præsumat, Quod ut districtius teneatur, auctoritate Apostolica prohibemus & interdicimus. *Urbanus papa* [II. in Synodo Beneventana c. I. A. D. 1091. in Synodico Benevent. Card. Ursini pag. 7. & Concil. tom. X. pag. 484.]

Dist. LX. C. I.

II. *Non eligatur in episcopum, nisi in sacris ordinibus constitutus.*

NUllus in episcopum eligatur, nisi in sacris ordinibus religiose vivens, fuerit inventus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos siquidem solos primitiva legitur habuisse ecclesia. Subdiaconos vero (quia & ipsi altaribus ministrant) opportunitate exigente, concedimus; si tamen spectatæ sint religionis & scientiæ. Quod ipsum non sine Romani pontificis vel metropolitani scientia fieri firmiter permittimus. *Innocentius papa* II. [in Concilio Lateranensi II. c. X. A. D. 1139. Concil. to. X. pag. 1005.]

Ibidem C. IV.

III. *Nullus in decanum eligi debet, nisi prudentia & merito clarescat.*

INnovamus autem & præcipimus, ut nullus in archidiaconum, vel decanum, nisi diaconus, vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero, vel decani, vel præpositi,

Ibidem C. III.

In. I. Pars II. Tit. xv. Rubr. x. xi. & xii.

qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint, honore suscepto priventur. Prohibemus autem, ne adolescentibus, vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores.

De horum officiis nihil aliud certum dicendum occurrit, tum quia in Decreti volumine nihil reperimus de eis, tum quia, ut ait Raymundus, circa eorum officia & potestates, fere quot sunt ecclesiæ, tot sunt consuetudinum varietates. Ex Tit. *de Consuetudine C. cum olim.*

RUBRICA. X
De officio primicerii.

I. *Quid ad primicerii officium pertineat.*

S. Isidorus [in epist. ad Ludifredum Cordubensem circa A. D. 631. in *Hispania*.]

Dist. xxv. C. I. §. xiii.

AD primicerium pertinent acolythi, exorcistæ, psalmistæ, atque lectores: signum quoque dandum pro officio clericorum, pro vitæ honestate, & officii meditandi, & peragendi sollicite: lectiones, psalmum, laudes, offertorium, responsoria, quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque & modus psallendi in choro pro solemnitate temporum: ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Si quid etiam necessarium fuerit pro reparatione basilicarum, quæ sunt in urbe, ipse denunciat sacerdoti: epistolas episcopi pro diebus jejuniorum parochianis per ostiarios ipse dirigat. Clericos, quos delinquere cognoscit, ipse distringat: quos vero emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem episcopi deferat: basilicanos ipse constituat, & matriculam ipse disponat. Quando autem primicerius absens est, ea, quæ dicta sunt, ipse exequatur, qui ei aut lege est proximus, aut eruditione.

RUBRICA. XI
De officio sacristæ sive custodis.

I. *Quid ad thesaurarii officium pertineat.*

Isidorus ibidem

Ibidem §. xiv.

AD thesaurarium pertinet ostiarii & basilicarum ordinatio, incensi præparatio, cura chrismatis conficiendi, cura baptisterii ordinandi, præparatio luminariorum in sacrario, & in sacrificiis.

RUBRICA. XII
De officiis vicarii.

I. *Non debet esse œconomus laicus, sed clericus.*

Ex Concilio Hispalensi, cui Isidorus interfuit [Hispalen. Concil. II. c. IX. A. D. 619. in *Hispania*, Concil. to. v. pag. 1666.]

xvi. Q. vii. C. xxii.

IN IX. actione didicimus, quosdam ex nostro collegio contra mores ecclesiasticos, laicos habere in rebus divinis constitutos œconomos. Proinde pariter tractantes eligimus, ut unusquisque nostrum secundum Calchedonensium patrum decreta ex proprio clero œconomum sibi constituat. Indecorum est enim, laicum vicarium esse episcopi, & sæculares in ecclesia judicare. In uno enim eodemque officio non decet dispar professio. Quod etiam in lege divina prohibetur, dicente Moyse: *non arabis in bove simul & asino*, idest homines diversæ professionis in officio uno non sociabis. Unde & oportet nos & divinis libris & sanctorum patrum obedire præceptis, constituentes, ut hi, qui in administrationibus ecclesiæ pontificibus sociantur, discrepare non debeant nec professione, nec habitu. Nam cohærere & conjungi non possunt quibus & studia & vota diversa sunt. Siquis autem episcopus posthac, ecclesiasticam rem aut per laicalem procurationem administrandam elegerit, aut sine testimonio œconomi gubernandam crediderit, vere ut contemtor ca-

Deut. xxii. 10.

canonum, & fraudator ecclesiasticarum rerum, non solum a Christo de rebus pauperum judicabitur reus, sed etiam Concilio manebit obnoxius.

Lib. I. Pars II. Tit. xv. Rubr. xiii. xiv. & xv.

Volumus. *Supra Tit.* XIII. *Rubrica* II. C. II. *pag.* 99.

RUBRICA. XIII

I. *De officio vicedomini.*

Gregorius [papa I. Clementinæ Patriciæ lib. I. epist. XI. indict. IX. A. D. 591. Romæ.]

Diaconum vero Anatolium, quem ad vos dirigi poposcistis; hoc nos facere non posse, causæ magis modus, quam rigoris auctoritas facit. Vicedominum enim eum constituimus, cujus arbitrio episcopum commisimus disponendum. *Item ex Concilio Calchedonensi* [c. XXVI. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tom. IV. pag. 778.]

Dist. LXXXIX. C. III.

II. *De eodem.*

Quia in quibusdam ecclesiis (sicut ad nos pervenit) sine œconomo episcopi res ecclesiasticas tractant, placuit, omnes ecclesias habentes episcopos, etiam œconomos habere de proprio clero, qui gubernent res ecclesiæ cum arbitrio sui episcopi, ut non sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarum, neque ex hoc eveniat, res ejusdem ecclesiæ dispergi, & sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis hoc non observaverit, divinis subjaceat regulis.

Ibidem C. IV.

RUBRICA. XIV

De officio presbyteri.

I. *Quid ad presbyteri officium pertineat.*

Isidorus [Etymol. lib. VII. c. XII. c. A. D. 631. in *Hispania*.]

Presbyter græce, latine *senior* interpretatur: non modo pro ætate, vel decrepita senectute; sed propter honorem & dignitatem, quam acceperunt, *presbyteri* nominantur. Unde & apud veteres iidem episcopi & presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis est, & non ætatis. Ideo autem & presbyteri *sacerdotes* vocantur, quia sacrum dant, sicut episcopi: qui licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent, quia nec chrismate frontem signant, nec paraclitum Spiritum dant, quod solis deberi episcopis, lectio Actuum Apostolorum demonstrat.

Dist. XXI. C. I. §. XII.

Quære etiam infra Parte IV. *Tit.* V. *Rubrica* IV. *quæ est de officiis ordinum singulorum.*

RUBRICA. XV

De officio judicis delegati.

I. *Judices delegati, in officio suo non præsumant violare jura & privilegia metropolitanorum.*

Leo papa [I. epist. XII. c. II. alias LXXXIV. ad Anastasium episcopum Thessalonicensem A. D. 445. Roma in *Macedoniam*.]

Igitur secundum sanctorum patrum canones, spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura protenditur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumtione discedant. *Item Hormisda papa* [epist. XXIV. ad Johannem Tarraconensem episcopum A. D. 517. Roma in *Hispaniam*, Concil. tom. IV. pag. 1466.]

XXV. Q. II. C. V.

II. *Privilegia metropolitanorum inconcussa oportet servari.*

Servatis privilegiis metropolitanorum, vices vobis Apostolicæ sedis delegamus, ut inspectis istis, sive ea, quæ a nobis nuper sunt mandata, serventur, sive ea, quæ de eccle-

Ibidem C. V.

Lib. I. Pars II. Tit. XV. Rubr. XVI. & XVII.

ecclesiasticis causis tuæ relationi contigerit nunciari, sub tua nobis insinuatione pandantur. Erit hoc studii ac sollicitudinis tuæ, ut talem te in his, quæ tibi injunguntur, exhibeas, ut fidem integritatemque ejus, cujus curam suscipis, imiteris.

RUBRICA. XVI

De officio delegati.

I. *Quod judices delegati debent etiam episcoporum jura servare illæsa.*

Gregorius Romano defensori Siciliæ [papa I. lib. IX. epist. XXXII. A. D. 601. Roma in Siciliam.]

XI. Q. I. C. XXXIX. Jo. Diac. lib. IV. C. XXX.

PErvenit ad nos, quod, si quis contra quoslibet clericos causam habet, despectis eorum episcopis, eosdem clericos tuo facias judicio exhiberi: quod, si ita est, quia valde constat esse incongruum, hac tibi auctoritate præcipimus, ut denuo hoc facere non præsumas. Sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab ipso judices deputentur. Aut si fortasse ad arbitros eundum est, partes ad eligendos judices, ab ipso executio deputata, compellat. Si quis vero clericus vel laicus contra episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes, ut inter eos aut ipse cognoscas, aut certe te admonente, sibi judices eligant. Nam si sua unicuique episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi, ut per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur? *Item Symmachus* [imo Gregorius I. ad episcopos Siciliæ lib. I. epist. I. A. D. 591. Roma in Siciliam.]

II. *Subdiaconus delegatus papæ esse potest.*

Dist. XCIV. C. I.

VAlde necessarium esse prospeximus, ut, sicut prædecessorum nostrorum fuit judicium, ita uni, eidemque personæ omnia committamus, ut, ubi nos esse præsentes non possumus, nostra per eum, cui præcipimus, repræsentetur auctoritas. Quamobrem Petro subdiacono sedis nostræ intra provinciam Siciliæ vices nostras Deo, commisimus. Nec enim deejus actibus dubitare possumus, cui, Deo auxiliante totum nostræ ecclesiæ noscimur patrimonium commisisse. *Unde Alexander* [papa I. epist. I. Isidoriana omnibus Episcopis, Concil. tom. V. pag. 550.]

III. *Excommunicetur qui Legatum sedis Apostolicæ impedire tentaverit.*

Ibidem C. II.

SI quis autem legationem impedit, non unius, sed multorum profectum avertit, & sicut in multis nocet, ita a multis arguendus est, & bonorum societate privandus. Et quia Dei causam impedit & statum conturbat ecclesiæ, ideo ab ejus liminibus arceatur. Ab omnibus itaque talis est cavendus, & non in communionem fidelium usque ad satisfactionem recipiendus. *Nicolaus papa* [caput incertum.]

IV. *Legatus debet suæ legationis literas exhibere.*

Dist. XCVII. C. III.

NObilissimus vir, atque strenuus vestræ sublimitatis legatus, licet nullam epistolam, juxta consuetudinem, a vobis nostro pontificio detulisset, licet nunquam Apostolicæ sedis modus fuerit absque signatis apicibus undecumque legationem suscipere; nos tamen vos in illo honorantes, ejusque gravitatem & eloquiorum illius veridicas cognoscentes assertiones; nihilominus eum & sicut decuit suscepimus, & ei, sicut honestum fuit, credidimus.

RUBRICA. XVII

De officio judicis ordinarii.

I. *Qui dicatur judex ordinarius & qui arbiter.*

In Concilio Milevitano [II. c. XXIV. A. D. 416. in *Numidia*, Concil. tom. II. pag. 1541.]

II. Q. VI. C. XXXIII.

A Judicibus, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare.

Ad hujusmodi officium pertinent ea, quæ mox dicentur de officio judicis, & quæ supra dicta sunt de officiis eorum, qui sunt judices ordinarii, Tit. XV. pag. 104.

R U-

RUBRICA. XVIII
De officio judicis.

DE *ista Rubrica vide infra lib.* II. *Parte* I. *Tit.* IV. *Rubrica* IV.

TITULUS. XVI
De majoritate & obedientia.

RUBRICA. I
De majoritate multiplici, & varia distributione graduum & ordinum in ecclesia.

I. *Graduum & ordinum distributio in ecclesia, unitatem conservat ecclesiasticam.*

Bonifacius [papa II. in epistola Isidoriana ad Eulalium Alexandrinum, Conciliorum tom. IV. pag. 1684. verba sunt S. Gregorii lib. IV. epist. LII. A. D. 595. *Romæ*.]

AD hoc dispositionis provisio, gradus diversos & ordines constituit esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diversitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum: neque universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiæ ordo servaret. Quia vero quæque creatura in una eademque qualitate gubernari vel vivere non potest, cælestium militiarum exemplar nos instruit, quia dum sunt Angeli, sunt & Archangeli liquet, quia non æquales sunt, sed in potestate & ordine, sicut nostis, differt alter ab altero. Contra illorum supercilium scribit *Hieronymus ad Evagrium* [epist. LXXXV. A.D. 388. in *Palestina*.]

Dist. LXXXIX. *C.* VII.
Baronius A. D. 419. §. XCII. & *sequent. A. D.* 530. §. V.
Et in notis ad Martyrologium die XVI. *Octobris.*
Bellarmin. lib. I. *c.* XXV. *de Romano Pontifice.*

II. *Est majoritas ex ordinis superioritate, qua presbyter major est diacono, & diaconus subdiacono, & sic deinceps.*

LEgimus in Isaia: *Fatuus fatua loquetur*. Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, ut diaconos presbyteris, idest episcopis, anteferret. Nam cum Apostolus perspicue doceat, eosdem esse presbyteros quos episcopos, quid patitur mensarum & viduarum minister, ut super eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur? Quæris auctoritatem? Audi testimonium: *Paulus & Timotheus servi Christi Jesu omnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis cum episcopis & diaconibus*. Vis & aliud exemplum? In Actibus Apostolorum ad unius ecclesiæ sacerdotes ita Paulus loquitur: *attendite vobis & cuncto gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, ut regeretis ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo*. Ac ne quis contentiose in una ecclesia plures episcopos fuisse contendat, audi & aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur, eundem esse episcopum atque presbyterum: *propter hoc reliqui te in Creta, ut quæ deerant, corrigeres, & constitueres presbyteros per civitates, sicut & ego tibi mandavi. Si quis est sine crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse, quasi Dei dispensatorem*. Et ad Timotheum: *noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam, & per impositionem manuum presbyterii*. Sed & Petrus in prima epistola: *presbyteros, inquit, qui in vobis sunt, precor compresbyter, & testis passionum Christi, & futuræ gloriæ, quæ revelanda est, particeps, regite gregem Christi, & inspicite non ex necessitate, sed voluntarie juxta Deum*. Quod quidem græce significantius dicitur ἐπισκοποῦντες, idest *superintendentes*, unde nomen episcopi tractum est. Parva tibi videntur tantorum virorum testimonia? Clangat tuba evangelica, filius tonitrui, quem Jesus amavit plurimum: qui de pectore Salvatoris doctrinarum

Dist. XCIII. *C.* XXIV.
Isa. XXXII. 6.
Philip. I. 1.
Act. XX. 28.
Ad Tit. I. 5.
I. *Tim.* IV. 14.
I. *Petr.* V. 1.
Marc. III. 17.
II. *Jo.* 1.
III. *Jo.* 1.

Liv. I. Pars II. Tit. xvi. Rub. I.

Dionysius Petavius in Differtationi. us ecclesiasticis lib. I. C. III.

Et de Hierarchia ecclesiastica lib. I. C. XIII. lib. II. C. IV. & V.

Henricus Hammondus pro episcopatus juribus Differt. II. C. XXVII. XXVIII. XXIX. pag. 119.

Io. Pearson in Vindiciis epistolarum S. Ignatii martyris Parte I. C. XI. pag. 191. edit. 2.

rum fluenta potavit : *presbyter Electæ dominæ & filiis ejus, quos ego in veritate diligo.* Et in alia epistola : *presbyter Gajo carissimo, quem ego diligo in veritate*. Quod autem postea unus electus est, qui ceteris præponeretur, in schismatis remedium factum est; ne unusquisque ad se trahens Christi ecclesiam, rumperet. Nam & Alexandriæ a Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium episcopos, presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocatum, *episcopum* nominabant, quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut diaconi eligant ex se quem industrium noverint, & archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, episcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera Romanæ urbis ecclesia, altera totius orbis existimanda est. Et Galliæ & Britanniæ, & Africa, & Persis & Oriens & India, & omnes barbaræ nationes unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, orbis maior est urbe. Ubicumque fuerit episcopus sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis; ejusdem meriti, ejusdem est sacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem episcopum non facit : ceterorum omnes Apostolorum sunt successores. Sed dicis : quomodo Romæ ad testimonium diaconi presbyter ordinatur? Quid mihi profers unius urbis consuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges ecclesiæ vindicas? Omne, quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemtibiles facit. Ceterum etiam in ecclesia Romæ presbyteri sedent, & stant diaconi, licet paulatim increbrescentibus vitiis, inter presbyteros absente episcopo sedere diaconum viderim, & in domesticis conviviis benedictionem coram presbyteris dare. Discant qui hoc faciunt, non se recte facere, & audiant Apostolos : *Non est dignum, ut nos relinquentes verbum Dei, ministremus mensis.* Sciant, quare diaconi constituti sint. Legant Acta Apostolorum : recordentur conditionis suæ. *Presbyter, & episcopus*, aliud ætatis, aliud dignitatis est nomen. Unde & ad Titum & ad Timotheum de ordine episcopi & diaconi dicitur : de presbyteris omnino reticetur, quia in episcopo & presbyter continetur. Qui provehitur, de minori ad majus provehitur. Aut ergo ex presbytero ordinetur diaconus, ut presbyter minor diacono comprobetur, in quem crescit ex parvo : aut si ex diacono ordinatur presbyter, noverit, se laicis majorem, sacerdotibus esse minorem. *In synodo sancti Silvestri* [papæ I. apocrypha, c. VII. Concil. tom. I. pag. 1550.]

Act. VI. 2.

Baluzius in notis ad Ant. Augustinum pag. 471.

III. *Minores majoribus obedientiam exhibeant.*

Ibidem C. V.

A Subdiacono usque ad lectores, omnes subditi sint diacono cardinali, viro reverendissimo in ecclesia, repræsentantes ei honorem. Porro pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono acolythus, acolytho exorcista, exorcistæ lector, lectori ostiarius, ostiario abbas, abbati monachus obsequium in omni loco repræsentet, sive in publico sive in gremio ecclesiæ. *Ex Concilio Laodicensi* [incerti anni, c. XX. Concil. tom. I. pag. 1511. in *Phrygia Pacatiana*.]

IV. *Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipse ab inferioribus honoretur.*

Dist. XCIII. C. XV.

NOn oportet, diaconum coram presbytero sedere, sed jussione presbyteri sedeat. Similiter autem diaconus honorem habeat a sequentibus, id est a subdiaconibus, & omnibus clericis. [ex concilio Toletano IV. c. XXXIX. A.D. 633. in *Hispania*, Concil. tom. V. pag. 1716.]

V. *Diaconi presbyteris esse se superiores non cognoscant.*

Ibidem C. XX.

NOnnulli diaconi in tantam erumpunt superbiam, ut se se presbyteris anteponant atque in primo choro ipsi priores stare præsumant, presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo ut sublimiores se presbyteros agnoscant, tam hi, quam illi in utroque consistant ordine.

VI. *Est majoritas ex officii dignitate, qua archidiaconus major est archipresbytero.*

[S. Isidorus in epistola ad Ludifredum Cordubensem A. D. 633. in *Hispania*.]

Dist. XXV. C. I. §. III.

ARchipresbyter vero se esse sub archidiacono, ejusque præceptis, sicut episcopi sui, obedire sciat, & (quod specialiter ad ejus ministerium pertinet) super omnes presbyteros in ordine positos curam agere, & assidue in ecclesia stare : & quando episcopi sui

ſui abſentia contigerit, ipſe vice ejus miſſarum ſolemnia celebret, & collectas dicat, vel cui ipſe injunxerit. *Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titum* [cap. I. ad ea verba: *& conſtituas*, A.D. 386. in *Paleſtina*.]

Lib. I. Pars II. Tit. XII. Rubr.

VII. *De eodem.*

OLim idem erat presbyter qui & epiſcopus: & antequam diaboli inſtinctu ſtudia vel ſchiſmata in religione fierent, & diceretur in populis: *ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, communi presbyterorum conſilio eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam vero unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos eſſe putabat, non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis eccleſiæ cura pertineret & ſchiſmatum ſemina tollerentur. *Et paulo poſt*. Sicut ergo presbyteri ſciunt, ſe ex eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos, ita epiſcopi noverint, ſe magis conſuetudine, quam diſpenſationis dominicæ veritate presbyteris eſſe majores, & in communi debere regere eccleſiam. *Anacletus* [epiſt. III. Iſidoriana c. III. Concil. tom. I. pag. 529.]

Diſt. XCV. C. V. *Vide notam ad C. I.* *I. Cor. I. 12.* *Ant. Auguſtinus lib. I. Dial. XV. pag. 172. & 178.*

VIII. *Eſt majoritas in juriſdictionis auctoritate, qua Petrus & Paulus Apoſtolis, & cunctis Eccleſiæ prælatis majores ſunt.*

INter beatos Apoſtolos quædam fuit diſcretio poteſtatis, & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamen conceſſum eſt a Domino (& ipſi inter ſe voluerunt idipſum) ut reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis. Et Cephas, ideſt *caput* & principium teneret Apoſtolatus. *Hieronymus de Paulo ſuper epiſtola ad Galatas* [verba ſunt Gloſſæ ordinariæ ad illud epiſtolæ Pauli ad Galatas: *in faciem ejus reſtiti.*]

Diſt. XXI. C. I.

IX. *Minores & majores non dignitate, ſed vita intelligi oportet.*

PAulus Petrum reprehendit; quod non auderet, niſi ſe non imparem ſciret, quia, ut ſubjungit Gratianus, non de officio eccleſiaſticæ dignitatis, ſed de puritate vitæ & ſanctitate converſationis intelligitur. Solus enim Petrus inter Apoſtolos primatum gerebat. *Ex Concilio Agathenſi* [c. XXIII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. IV. pag. 1387.]

II. Q. VII. C. XXXIII. *Ambroſiaſter in epiſtolam ad Galatas II. 14.*

X. *Eſt majoritas ex temporis antiquitate, qua major habetur qui prius ordinatur.*

EPiſcoporum etiam, quorum vita non reprehenditur, poſteriorem priori nullus præponat, niſi forte ſuperbia elatus, quod pro neceſſitate eccleſiæ epiſcopus juſſerit, implere contemnat. Sane ſi officium archidiaconatus propter ſimpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit, ille loci ſui nomen teneat & ordinationem eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus præponendum. *Item Gregorius in regeſto lib.* VII. *epiſt.* CXIII. *Syagrio* [Auguſtodunenſi A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

Diſt. LXXIV. C. V.

XI. *De eodem.*

EPiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus, ſive ad conſidendum in concilio, ſeu ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re, ſua attendere loca decernimus, & ſuorum ſibi prærogativam ordinum vindicare. *Auguſtinus ad Hieronymum* [epiſt. LXXXII. alias XIX. c. IV. §. XXXIII. A. D. 405. ex Africa in *Paleſtinam*.]

Diſt. XVII. C. VII.

XII. *Eſt majoritas ex vitæ merito, qua major dicitur qui converſationis ſanctimonia proximior Deo eſt.*

QUamquam ſecundum honorum vocabula, quæ jam eccleſiæ uſus obtinuit, epiſcopatus ſit presbyterio major, Auguſtinus tamen in multis rebus Hieronymo minor eſt.

II. Q. VII. C. XXXIV.

RUBRICA. II

De virtute obedientiæ.

I. *Sola obedientia est quæ fidei meritum possidet.*

Ex Gregorio in Moralibus [lib. xxxv. c. xiv. al. xiii. §. xxix. & xxx. A.D. 590. *Romæ*.]

VIII. Q. I. C. 8. Sciendum summopere est, quod obedientia aliquando, si de suo aliquid habeat, nulla est: aliquando autem si de suo aliquid non habeat, minima. Nam cum hujus mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur, is, qui ad percipiendum hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem evacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit qui, ad accipienda hujus vitæ prospera, libidini propriæ ambitionis servit. Rursum cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci & contumeliæ jubentur, nisi ex seipso animus hæc appetat, obedientiæ sibi meritum minuit, quia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt, invitus nolensque descendit. *Et paulo superius.* Obedientia victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam voluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos repressa arbitrii sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra, hariolandi peccatum, inobedientia dicitur, ut quanta sit virtus obedientia demonstretur. 1. Reg. XV. 23. Ex adverso igitur melius ostenditur quid de ejus laude sentiatur. *Si enim quasi hariolandi peccatum est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere*, sola est quæ fidei meritum possidet, obedientia: sine qua quisque infidelis esse convincitur, etiamsi fidelis esse videatur.

RUBRICA. III

Quis cui obedire teneatur.

I. *Obedientiam minores majoribus debent.*

Augustinus [Quæst. CLIII. in Genesim, forte circà A.D. 410. in *Africa*.]

XXXIII. Q. V. C. XII. EST ordo naturalis in hominibus, ut serviant feminæ viris, & filii parentibus: quia & illic justitia est, ut infirmior ratio serviat fortiori, major serviat minori.

A subdiacono &c. *Supra Tit.* XVI. *Rubr.* I. C. III. *pag.* 118.

Unde Augustinus ait confessionum lib. [III. c. VIII. §. XV. circa A.D. 400. in *Africa*.]

II. *Deo maxime ab hominibus & in omnibus obediendum est.*

Dist. VIII. C. II. §. II. GEnerale quippe pactum est societatis humanæ, obtemperare regibus suis; quanto magis Deo regnatori universæ creaturæ ad ea, quæ jusserit, sine dubitatione serviendum est? Sicut enim in potestatibus societatis humanæ major potestas minori ab obediendum præponitur, ita Deus omnibus. *Gratianus*.

III. *Papæ post Deum ab omnibus obedientia debetur.*

Dist. XCIII. ante C. I. OBedientiam autem inferiores ex ordine superioribus debent. Summo vero pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei communicare, cui pro actibus suis ipse inimicus extiterit: nec in ecclesia esse poterit qui ejus cathedram deserit.

De obedientia papæ supra traditum est de primatu ecclesiæ Romanæ Lib. I. *Parte* II. *Rubrica* IV. *pag.* 26.

Ambrosius contra Auxentium [imo in Commentar. ad Lucæ c. v. lib. IV. §. LXXIII. A.D. 376. *Mediolani*.]

IV. *Obediendum est potestatibus sæcularibus.*

II. Q. I. C. XXVIII. MAgnum quidem est & speciale documentum, quo Christiani viri sublimioribus potestatibus docentur debere esse subjecti, ne quis constitutionem terreni regis putet esse solvendam. Si enim censum filius Dei solvit, quis tu tantus es, qui non putas esse solvendum? [Gratianus] *Item* Apostolus: Rom. XIII. 1. *omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit.*

ta ſit. Item Petrus Apoſtolus generaliter omnibus fidelibus: *Eſtote ſubditi dominis veſtris, ſive regi, quaſi præcellenti, ſive ducibus, tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.* Item *Clemens* [in epiſtola I. Iſidoriana ad Jacobum, Concil. to.I. pag.96.]

Lib. I. Part. I. Tit. xvi. Rubr. iv.

I. Petr. II. 13.

V. *Obediendum eſt epiſcopis a clericis, & plebibus, etiamſi mali ſint, niſi a fide exorbitaverint.*

SAcerdotes, & reliqui eccleſiæ miniſtri, omniſque plebs epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiamſi ipſi aliter (quod abſit) agant, niſi in fide erraverint. *Idem* [Ibidem epiſt. II. ad eundem pag. 101.]

II. Q. VII. C. VIII.

VI. *De eodem.*

QUalis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, divina oſtendit ſcriptura. Si enim Cham quia non operuit pudenda patris, maledictus eſt, multo ampliori condemnatione digni ſunt qui presbyteris, legatione Dei fungentibus, contumeliam inferunt. *Ex Concilio Pariſienſi* [imo Moguntino A. D. 813. in *Germania*, c. XXII. Concil. tom. VII. pag. 1248.]

Ibidem C. IX.

Geneſ. IX. 22.

VII. *Non ſunt habendi clerici qui epiſcopali non gubernantur providentia.*

NUlla ratione clerici aut ſacerdotes habendi ſunt, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina & providentia gubernantur. Tales enim *acephalos*, ideſt ſine capite priſca conſuetudo nuncupavit. *Item.* Qui ſuis epiſcopis non obediunt, indubitanter rei & reprobi exiſtunt. Porro ipſi a Deo donum ſummi muneris conſequuntur, qui ſuis doctoribus (qui recte epiſcopi intelliguntur) libenter obediunt. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [I. c. XIX. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tom. IV. pag. 1407.]

Diſt. XCIII. C VIII.

VIII. *Quod obediendum eſt prælatis religionum a ſuis religioſis.*

ABbates pro humilitate religionis in epiſcoporum poteſtate conſiſtant, & ſi quidem extra regulam fecerint, ab epiſcopis corrigantur: qui ſemel in anno in loco, ubi epiſcopus elegerit, accepta vocatione conveniant. Monachi autem abbatibus omni reverentia & devotione ſubjaceant. Quod ſi quis per contumaciam extiterit indevotus, aut per loca aliqua vagari, aut peculiare aliquid habere præſumſerit; omnia, quæ acquiſierit, ab abbatibus auferantur, ſecundum regulam, monaſterio profutura. Ipſi autem, qui fuerant pervagati, ubi juventi fuerint, cum auxilio epiſcopi, tanquam fugaces, ſub cuſtodia revocentur: & reum ſe ille abbas futurum eſſe cognoſcat, qui in hujuſmodi perſonas non regulariter animadverterit, vel qui monachum ſuſceperit alienum. *Item ex Concilio Arelatenſi* [V. c. II. A. D. 554. in *Gallia*, Concil. tom. V. pag. 781.]

XVIII. Q. II. C. XVI.

Capitular. lib. VI. C. XXVII.

IX. *De eodem.*

MOnaſteria vel monachorum diſciplina ad eum pertineant epiſcopum, in cujus territorio ſunt conſtituta.

Ibidem C. XVII.

RUBRICA. IV

In quibus obedientia ſit, & in quibus non.

I. *Non eſt obediendum epiſcopo, qui pro hæreticis miſſam tani jubet.*

Eutychianus papa [ex Ivone Part. XV. c. CXVII. Concil. tom. I. pag. 921.]

SI quis epiſcopus, aut abbas presbytero, aut monacho ſuo juſſerit miſſam pro hæreticis cantare, non licet. Non enim expedit obedire eis. *Item Auguſtinus* [partim verba, partim ſenſus ſunt Ambroſii in libro de Paradiſo c. VI. §. XXX. c. A.D. 375. *Mediolani*.]

XI. Q. III. C. XCI.

II. *Præceptis non obedire multoties expedit.*

NOn ſemper malum eſt non obedire prælato. Cum dominus jubet ea, quæ Deo ſunt contraria, tunc ei obediendum non eſt. *Item Hieronymus in epiſtolam ad Epheſios* [imo ad Titum c. II. *ſervi dominis ſuis ſubditi*. A. D. 386. in *Palæſtina*.]

Ibidem C. XCII.

Q III. De

Lib. I. Pars II. Tit. xvi. Rubr. iv.

III. *De eodem.*

xi. Q. iii. C. xciii.

SI Dominus jubet ea, quæ non sunt contraria nec adversa sacris scripturis, subiiciatur Domino servus. Si vero contraria præcipit, magis obediat spiritus, quam corpus Domino. *Et infra.* Si bonum est, quod præcipit Imperator, jubentis exequere voluntatem; si malum, responde: *Oportet Deo magis obedire, quam hominibus.* Hoc ipsum & de uxoribus apud viros, & de filiis apud patres, & de servis apud dominos, quod in illis tantum debeant dominis, viris, & parentibus esse subjecti, quæ contra Dei mandata non sunt. *Item Ambrosius* [potius Augustinus in Psal. cxxiv. §. vii. c. A. D. 420. in *Africa*.]

Act. v. 29.

IV. *Non sunt audiendi qui contra Deum jubent.*

Ibidem C. xciv.

Augustinus lib. viii. de civit. Dei C. v. §. x.

Theodoret. lib. iii. C. iii.

Socrates lib. iii. C. i.

Sozomenus lib. v. C. iii.

JUlianus Imperator quamvis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cum dicebat: *producite aciem pro defensione reipublicæ*, obediebant. Cum autem diceret eis: *producite arma in Christianos*, tunc cognoscebant Imperatorem cœli. *Item Augustinus* [sermone lxii. de verbis Evangelii Matth. viii. c. viii. §. xiii. al. vi. de verbis Domini c. A. D. 399. in *Africa*.]

V. *De eodem.*

xi. Q. iii. C. xcvii.

Rom. xiii. 1. & 2.

QUi resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sed quid, si illud jubeat, quod non debeas facere? Hic sane contemne potestatem. Ipsos humanarum legum gradus adverte. Si aliquid jusserit curator, nonne faciendum est? Tamen si contra proconsulem jubeat; non utique contemnis potestatem, sed eligis majori servire. Nec hinc debet minor irasci, si major prælatus est. Rursum si aliquid ipse consul jubeat, & aliud Imperator, & aliud Deus, quid judicatis? Major potestas Deus: da veniam o Imperator: tu carcerem, ille gehennam minatur. Hic jam tibi assumenda est Fides tua, tamquam scutum, in quo possis omnia ignita jacula inimici extinguere. *Idem Donatistis.* Imperatores si in errore essent (quod absit) & pro errore suo contra veritatem legem darent, per quam justi probarentur & coronarentur, non tamen faciendum est, quod illi jubent, quia Deus prohibet. Sicut jusserat Nabuchodonosor, ut aurea statua adoraretur: quod quidem qui facere noluerunt, Deo talia prohibenti placuerunt. Quando autem Imperatores veritatem tenent, & pro ipsa contra errorem jubent, faciendum est. Quisquis contemserit, ipse judicium sibi acquirit. Nam inter homines pœnas luit, & apud Deum frontem non habebit, qui hoc facere noluit, quod ei per cor regis ipsa veritas jussit. Sicut ipse Nabuchodonosor post miracula salutis trium puerorum commotus atque mutatus, pro veritate contra errorem edictum proposuit, ut quicumque blasphemarent Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in dispersionem. Et non vultis, ut aliquid tale contra vos jubeant Imperatores Christiani, cum sciant, a vobis in illis, quos rebaptizatis, Christum exsufflari? *Idem in Psalmis.* Julianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit apostata, iniquus, idololatra? Milites Christiani servierunt Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant, nisi illum, qui in cælo erat. Quando volebat, ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat: *producite aciem. Ite contra illam gentem*, statim obtemperabant. Distinguebant Deum æternum a Domino temporali. *Item Gregorius* [papa I. Moral. lib. xxv. c. xiv. §. xxviii. & xxix. al. c. xii. A. D. 590. *Romæ*.]

Ephes. vi. 16.

Epist. cv. §. vii. alias clxvi. ad Donatistas A. D. 405.

Dan. iii. 96.

Supra C. xciv.

VI. *Per obedientiam bonum deserere, numquam malum facere.*

xi. Q. iii. C. xcix.

QUid ergo mirum, si peccator homo obedientiæ in præsentis vitæ brevitate se subiicit, quando hanc mediator Dei, & hominum tenuit, & cum obedientes remunerat, non relinquit. Sciendum est tamen, nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem debet per obedientiam bonum, quod agitur, intermitti. Neque enim mala in Paradiso arbor extitit, quam Deus homini, ne contingeret, interdixit; sed ut melius per obedientiæ meritum homo bene conditus cresceret, dignum fuerat, ut etiam a bono prohiberetur, quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus esset, quanto & a bono cessans, auctori suo se subditum humilius exhiberet. *Isidorus* [sententiæ sumtæ ex S. Basilio in Institutis monachorum c. xiv. & ex Smaragdo in Regulam S. Benedicti c. lxix.]

Lib. I. Part. II. Tit. I. Rub. I. & II.

VII. *Non est obediendum quod contra Deum præcipitur.*

SI is, qui præest, fecerit, aut cuiquam quod a domino prohibitum est, facere jusserit; vel quod præceptum est, præterierit, aut præterire mandaverit, sancti Pauli Apostoli sententia ingerenda est ei, dicentis: *Sed licet nos, aut Angelus de cælo, evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Idem [hoc refer quæ in superiori Rubrica notantur.]

XI. Q. III. C. CI. *S. Bernardus Serm. XXI. de diversis & epist. VII. §. XII.* *Galat. I. 8.*

VIII. *De eodem.*

SI quis prohibeat vobis quod a Domino præceptum est, vel rursum imperet fieri quod Dominus fieri prohibet, execrabilis sit omnibus, qui diligunt Deum. *Unde Augustinus contra Manichæos* [contra Faustum lib. XXII. c. LXXV. c. A. D. 402. in *Africa*.]

Ibid. C. CI. §. II.

IX. *In dubiis obediendum est.*

VIr justus, si forte etiam sub rege, homine sacrilego, militet, recte potest, illo jubente, bellare, si vice pacis, ordinem servans, quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum, certum est, vel utrum sit, certum non est, ita ut fortasse reum faciat regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.

XXIII. Q. I. C. IV. §. IV.

LIBRI · I · PARS · III

De ecclesia materiali, & ministris ejus.

TITULUS . I

De ædificandis ecclesiis.

RUBRICA . I

De auctoritate, qua ecclesiæ de novo veniunt construendæ.

I. *Sine nutu sedis Apostolicæ, aut episcopi, ecclesia non debet institui.*

Nicolaus papa clero & plebi Nonensis ecclesiæ [apud Anselmum lib. V. c. XIII.]

ECclesia, idest *catholicorum collectio*, quomodo sine Apostolicæ sedis instituetur nutu, quando juxta sacra decreta nec ipsa debet absque præceptione papæ basilica noviter construi, quæ ipsam catholicorum intra semet amplecti catervam dignoscitur? *Gregorius in regesto lib.* XI. *epist.* XXI. *Jo. subdiacono* [Ravennæ A. D. 602. Roma in *Flaminiam*.]

De Consecrat. Dist. I. C. VII. *Ant. Augustinus lib. II. Dial. XIII. p. 149. & 351.*

II. *Ædificare in diœcesi alterius ecclesiam non licet episcopo.*

LAtor præsentium Johannes, frater & coëpiscopus noster, indicavit nobis, quod quidam Exsuperantius episcopus ausu temerario in diœcesi ipsius oratorium construxit, illudque sine præcepti auctoritate contra morem præsumserit dedicare, missasque illic celebrare non metuit. Quam rem cum summa celeritate ac districtione convenit emendare, nec ulterius tale aliquid attentare permittas.

XVI. Q. I. C. LI.

Nemo ecclesiam ædificet. *Infra Rubr.* VIII.

RUBRICA . II

De præjudicio non faciendo antiquis ecclesiis per ædificationem novarum.

I. *Qui res suas alicui delegaverit, decimationum proventus priori ecclesiæ auferre non poterit.*

In Moguntinensi concilio [Imo Confluentino c. VIII. A. D. 922. Concil. tom. IX. pag. 580. in *Germania*.]

SI quis laicus, vel clericus, seu utriusque sexus persona proprietatis suæ loca, vel res alicui dare delegaverit, decimationum proventum priori ecclesiæ legitime assigna-

XVI. Q. I. C. XLII. *Burchard. lib. III. C. CCXII.*

nullam habet potestatem. Quod si facere tentaverit, talis traditio irrita prorsus dicatur, & ipse ad emendationem ecclesiastica coërceatur censura. *Ex Concilio Cabilonensi* [Imo Arelatensi VI. c. XX. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tom. VII. pag. 1238.]

Lib. I. Pars III. Tit. I. Rubr. III. IV. & V.

II. *Antiquiores ecclesiæ nec decimis nec ulla possessione priventur.*

XVI. Q. I. C. XLIII.

ECclesiæ antiquitus costitutæ nec decimis, nec ulla possessione priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur. *Ex concilio Guarmatiensi* [Imo ex Capitulari Caroli Magni ad Salz. c. III. A. D. 804. in *Germania*, Concil. tom. VII. pag. 1182.]

Capitular lib. II. C. XXXVI.

Concilia Moguntina A. D. 813. C. XLI. Concil. to. VII. pag. 1251. & C. XXII. A. D. 888. to. IX. pag. 410.

III. *Antiquiores ecclesiæ propter novas justitiam suam non perdant.*

XVI. Q. I. C. XLIV.

QUicumque voluerit in sua proprietate ecclesiam ædificare, & consensum & voluntatem episcopi habuerit, in cujus parochia est, licitum sit. Verumtamen omnino providendum est episcopo, ut aliæ ecclesiæ antiquiores propter novas suam justitiam, aut decimam non perdant, sed semper ad antiquiores ecclesias persolvantur.

Baluzius in notis ad Ant. Augustinum pag. 517.

Regino de Ecclesiasticis disciplinis lib. I. C. XXVI. pag. 41.

RUBRICA. III

De non conjungendo in ecclesiis clericatu cum monachatu.

I. *Qui ecclesiis quoquomodo militant, monasteriorum abbates esse non possunt.*

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano [lib. III. epist. XI. A. D. 593. Romæ in *Sicilium*.]

XVI. Q. I. C. XXXVIII.

Jo. Diac. lib. II. C. LIV.

Baluzius in notis ad Ant. Augustinum pag. 517.

PResbyteros, diaconos, ceterosque cujuslibet ordinis, qui ecclesiis militant, abbates per monasteria esse non permittas. Sed aut amissa quoquomodo militia monasticis non promovehantur ordinibus, aut si in abbatis loco permanere decreverint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si, cum unum ex his præ sua magnitudine diligenter quis non possit explere, ad utrumque videatur idoneus.

RUBRICA. IV

De mensura construendarum ecclesiarum.

I. *Excommunicetur qui confinia ecclesiæ frangere tentaverit.*

Nicolaus omnibus episcopis [inter decreta Nicolai I. forte A. D. 865. Concil. tom. VIII. pag. 559. *Romæ*.]

XVII. Q. IV. C. VI.

SIcut, antiquitus a sanctis patribus statutum est, statuimus, ut major ecclesia per circuitum, XL. passus habeat, capellæ vero, vel minores ecclesiæ, XXX. Qui autem confinia earum confringere tentaverit, aut personam hominis, aut bona ejus inde subtraxerit, nisi publicus latro erit, quousque emendet, & quod rapuerat reddat, excommunicetur.

RUBRICA. V

De reparandis veteribus ecclesiis.

I. *Non accipiant episcopi tertiam, nisi dirutas ecclesias reparare voluerint.*

Ex Toletano concilio [XVI. c. V. A. D. 693. in *Hispania*, Concil. tom. VI. pag. 1339.]

X. Q. III. C. III.

UNio nostræ congregationis decernit atque instituit, ut *tertias*, quas antiqui canones de parochiis suis habere episcopos censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Si vero eas maluerint cedere ecclesiæ, ab earundem ecclesiarum cultoribus sub cura & sollicitudine sui pontificis reparatio eisdem est adhibenda basilicis. Quod si ecclesiæ aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erant, reparatæ extiterint, secundum antiquorum canonum instituta, si *tertias* sibi debitas unusquisque episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda erit, ita videlicet, ut

citra

citra ipsas *tertias* nullus episcoporum quidpiam pro regiis inquisitionibus a parochianis ecclesiis exigat, nihilqne de prædiis ipsarum ecclesiarum cuiquam causa stipendii dare præsumat. Sed & hoc necessarium instituere duximus, ut plures ecclesiæ uni nequaquam committantur presbytero, quia solus per totas ecclesias nec officium valet persolvere, nec rebus earum necessariam curam impendere: ea ratione præcipimus, ut ecclesia, quæ usque ad x. habuerit mancipia, supra se habeat sacerdotem. Quæ vero minus, aliis conjungatur ecclesiis. Si quis sane episcoporum hanc nostram institutionem parvi penderit, duorum mensium spacio se noverit excommunicatione mulctari. *Ex Concilio Tarraconensi* [c.VIII. A. D. 516. in *Hispania*, Concilior. tom.V. pag.1565.]

Lib.I. Part II. Tit. I. Rubr. VI. & VII.

II. *Episcopi providentia reparentur ecclesiæ destitutæ.*

DEcernimus, ut antiquæ consuetudinis ordo servetur, & annuis vicibus ab episcopo dioeceses visitentur. Et siqua forte basilica reperta fuerit destituta, ordinatori ejus reparari præcipiatur, sicut antiqua traditione novimus esse statutum [in decretis Hygini papæ apud Ivonem Parte III. c.XXVI. Concil. tom.I. pag.579.]

X. Q.I.C.X.

III. *D eodem.*

ECclesiæ destitutæ, ubi aut plures sunt, quam necesse sit, aut majoris magnitudinis, quam, ut ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint, episcopi providentia modus inveniatur qualiter consistere possint.

DeConsecr.Dist. I.C.III.§.I.

RUBRICA.VI

De permutandis ecclesiis ad alia loca.

I. *Quibus ex causis loca sanctorum mutanda sint.*

Augustinus [apud Ivonem Parte III. c. LXXX.]

TRibus ex causis loca sanctorum transmutanda sunt. I. Cum necessitas persecutorum loca eorum gravaverit. II. Cum difficultas locorum fuerit. III. Cum malorum societate gravantur.

DeConsecr.Dist. I.C.XXXVI.

Temporis qualitas. *Supra lib.I. Parte II. Tit.X. Rubr.II. C. II.pag.90.*

Item papa Nicolaus [imo Concilium Arausicanum I. c.X. A. D. 441. in *Gallia*, Concil. tom.III. pag.1449.]

II. *Episcopus, qui alterius diœcesis ecclesiam ædificat, ejus consecrationem sibi vindicare non audeat.*

SI quis episcoporum in alienæ civitatis territorio pro quacumque suorum opportunitate ecclesiam ædificare disponit, non præsumat dedicationem: quæ illius est, in cujus territorio ecclesia assurgit. Ædificatori vero episcopo hæc gratia reservetur; ut quos desiderat clericos in re sua ordinari, ipsos ordinet is, cujus territorium est: vel si ordinati jam sunt, ipsos habere acquiescat, & omnis ecclesiæ ipsius gubernatio ad eum, in cujus civitatis territorio ecclesia surrexit, pertinebit.

XVI.Q.V.C.I.

RUBRICA.VII

De unione ecclesiarum.

I. *Duos episcopatus in unum redigere potest Apostolica auctoritas.*

Gregorius Benenato [papa I. lib.II. epist.XXXI. indict.X. A. D. 592. Roma in *Campaniam*.]

ET temporis qualitas, & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam, atque Misetanam unire debeamus ecclesias: quoniam nec longe a se itineris intervallo sejunctæ sunt, nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo est, ut singulos, sicut olim fuit, habere debeant sacerdotes. Quia igitur Cumani castri sacerdos cursum vitæ hujus explevit, utrasque nos ecclesias præsentis auctoritatis pagina univisse, tibique commisisse cognosce: propriumque utrarumque ecclesiarum scito te esse pastorem. Et ideo quæcunque tibi de earum patrimonio, vel cleri ordinatione, promotioneve, juxta canonum statuta, visa fue-

XVI. Q. I. C. XLVIII.

Jo.Diac.lib.II. C.XIV.

Lib. I. Pars III. Tit. I. Rub. VIII.

fuerint, ordinare, atque disponere, habebis, ut proprius revera sacerdos, liberam ex nostræ auctoritatis consensu atque permissione licentiam. Ubi vero commodius ac utilius esse prospexeris, ibi habitato; ita sane, ut alteram ecclesiam, a qua corporaliter ad præsens absens es, sollicita providentique cura disponas: quatenus divina illic mysteria solemniter, auxiliante Domino, peragantur. *Idem Jo. episcopo* [Velitrano lib. II. epist. XXV. indict. X. A. D. 592. Roma in *Latium*.]

II. *De eodem.*

xvi. Q. I. C. xlix.

POstquam hostilis impietas diversarum civitatum, ita peccatis facientibus, desolavit ecclesias, ut reparandi eas spes nullo modo, populo deficiente, remanserit; majori valde cura constringimur, ne defunctis earum sacerdotibus, reliquiæ plebis, nullo pastoris moderamine gubernatæ, per invia Fidei, hostis callidi rapiantur (quod absit) insidiis. Hujus ergo rei sollicitudine sæpe commoti, hoc nostro sedit cordi consilium, ut vicinis eas mandaremus pontificibus gubernandas. Ideo fraternitati tuæ curam, gubernationemque Trium tabernarum ecclesiæ providimus committendam, quam tuæ ecclesiæ aggregari, unirique necesse est, quatenus utrarumque ecclesiarum sacerdos recte, Christo adiuvante, possis existere, quæque tibi de ejus patrimonio, vel cleri ordinatione seu promotione vigilanti ac canonica, visa fuerint, cura disponere: quippe ut pontifex proprius, liberam habeas ex nostra præsenti permissione licentiam.

RUBRICA. VIII

De dote assignanda ecclesiæ ædificandæ.

I. *Ecclesia non est ædificanda nisi prius fuerit dotata.*

Ex concilio Aurelianensi [Imo ex Novella LXVII. c. I. & CXXXI. c. VII. A. D. 538. & 541. CPoli.]

De Consec. Dist. I. C. IX.

NEmo ecclesiam ædificet, antequam episcopus civitatis veniat, & ibidem crucem figat, publice atrium designet, & ante præfiniat qui ædificare vult, quæ ad luminaria, & ad custodiam, & ad stipendia custodum sufficiant: & ostensa donatione sic domum ædificet: & postquam consecrata fuerit, atrium ejusdem ecclesiæ sancta aqua conspergat [Clemens papa I. epist. Isidoriana II. ad Jacobum, Concil. tom. I. pag. 99.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XL.

NEmo per ignorantiam clericus mortuum credat obvolnendum, aut diaconus scapulas operire velit palla, quæ fuerit in altari, aut certe, quæ diacono data est in mensam Domini. Qui hæc fecerit, vel leviter, quasi nihil, & negligenter habuerit divina mysteria; diaconus triennio, sexque mensibus a dominico erit remotus altari, gravi percussus anathemate. Quod si clericum presbyter non commonuerit, x. annis, & sex mensibus excommunicatus sit, propterea quod de Dominicis sacramentis subjecta sibi non amoverit ministeria: & postea cum grandi humilitate matri reconcilietur ecclesiæ. Pallas vero & vela sanctuarii, si sordidata fuerint, ministerio diaconi cum humilibus ministris intra sanctuarium lavent; non eiicientes foras a sacrario: & velamina dominicæ mensæ abluant, ne forte pelvis Dominici corporis male decidat. Sindonem vero non foris abluant: & erit hæc operanti peccatum. Idcirco intra sacrarium ministris præcipimus hæc sancta cum diligentia custodire. Sane pelvis nova comparetur, & præter hoc nil aliud tangat. Sed nec ipsa pelvis velis apponatur lavandis, nisi quæ ad dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris solæ in ea laventur, & in alia, vela *januarum*. De velis autem januarum ostiariis ex admonitione majorum: ne quis negligens aut ignarus ad velum januæ domus Domini manus incognite tergat, sed statim coërcitus discat omnis homo, quia velum atrii domus Domini sanctum est. *Item in Bracarensi concilio* [II. c. V. A. D. 572. in *Hispania* concil. tom. V. pag. 897.]

III. *De eodem.*

I. Q. II. C. I.

HOc tamen unusquisque episcoporum meminerit, ut non prius *dedicet ecclesiam*, nisi antea dotem basilicæ, & obsequium ipsius per donationem *chartulæ* confirmatum accipiat. Nam non levis culpa est ista temeritas, ut sine *luminariis*, vel sine substan-

ſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſerviturí ſunt, tanquam domus privata, conſecretur eccleſia.

[Lib. I. Part. II. Tit. II. Rub. I.]

TITULUS. II

De conſecratione eccleſiarum.

RUBRICA. I

De cauſa conſecrationis eccleſiarum.

I. *Cauſa, propter quam fienda eccleſiarum conſecratio.*

Gratianus [ex epiſtola I. c. I. Felicis papæ IV. ad omnes epiſcopos I. (ſuſpecta) A. D. 530. Concil. to. IV. pag. 1651.]

MIſſarum celebrationes non alibi, quam in ſacratis Domino locis, abſque magna neceſſitate fieri debere, liquet omnibus, quibus ſunt nota novi & veteris Teſtamenti præcepta. Tabernaculum enim Moyſen, Domino præcipiente, feciſſe & ſacraſſe cum menſa & altari ejus & æreis vaſis, & utenſilibus ad divinum cultum explendum, legimus: & non ſolum divinis precibus ea ſacraſſe, ſed etiam ſancti olei unctione, Domino jubente, perliniſſe novimus. Qualiter autem hæc facta ſint, & quomodo ipſa ſacra non alii, quam ſacerdotes, ſacra unctione delibuti, Dominoque cum veſtibus ſanctis ſacrati, & levitæ tractabant, ferebant, erigebant, & deponebant; in ipſis inſtitutionibus, quæ jubente Domino per Moyſen conſcriptæ ſunt, in lege Domini reperitur. Qualiter ergo David regum piiſſimus amplificaverit cultum Dei, & templum Domino ædificare voluerit, ſed propter multum ſanguinem, quem effuderat, prohibitus eſt, & ipſe collegerat expenſas, Solomon quoque filius ejus idipſum, quod ipſe facere optaverat, jubente & auxiliante Deo, perfecit, & templum cum altari, & reliqua ad divinum cultum peragendum conſecravit; in libro Regum legitur. *Et infra.* Fecit ergo Salomon in tempore illo feſtivitatem celebrem, & omnis Iſraël cum eo multitudo magna ab introitu Emath uſque ad rivum Ægypti coram Domino Deo noſtro VII. diebus & VII. diebus, ideſt. XIV. diebus: & in die VIII. dimiſit populos. Judæi ergo loca, in quibus Domino ſacrificabant, divinis habebant ſupplicationibus conſecrata: nec in aliis, quam Deo dicatis locis munera Domino offerebant. Si etiam Judæi, qui umbræ legis deſerviebant, hæc faciebant; multo magis nos, quibus veritas patefacta eſt, & gratia per Jeſum Chriſtum data eſt, templa Domino ædificare, & prout melius poſſumus, ornare, eaque divinis precibus & ſanctis unctionibus ſuis cum altaribus, & vaſis, veſtibus quoque, & reliquis ad divinum cultum explendum, utenſilibus, devote & ſolemniter ſacrare, & non in aliis locis, quam in Domino ſacratis, ab epiſcopis, & non a chorepiſcopis (qui ſæpe prohibiti ſunt niſi, ut prædictum eſt, ſumma exigente neceſſitate) miſſas celebrare, nec ſacrificia Domino offerre debemus. Et hoc ſi ſumma neceſſitas agere compulerit, non in domibus (quia in ſacris canonibus ſacrificia in domibus offerri prohibita ſunt) ſed in tabernaculis, divinis precibus a pontificibus dicatis & in menſis domino ſacratis, & ſacra unctione a pontificibus delibutis pro ſumma, ut præfixum eſt, neceſſitate, & non pro libitu cujuſquam & pigritia agatur. *Et infra.* Si autem, ut legitur in Concilio Laodicenſi C. XXVI. hi, qui non ſunt ab epiſcopis ordinati, tam in eccleſiis, quam in domibus exorcizare non poſſunt; multo magis majoris gradus miniſteria, niſi ab eis, qui ad eos gradus ſunt conſecrati, quibus fungi debent, officia agi vel ſacrificia offerri non licet. Quod autem (ut paulo ſuperius prælibatum eſt) oblationes in domibus offerri non debeant, in eodem concilio C. LVIII. prohibitum habetur ita: *non oportet in domibus oblationes celebrari ab epiſcopis, vel presbyteris.* Item *ex Concilio Bracarenſi* [III. c. VI. A. D. 572. in *Hiſpania* Concil. tom. V. pag. 897.]

[*De Conſecrat. Diſt. I. C. & II.* — *Exo l. XXXI. 12.* — *Num. VII. 1.* — *Levit. VIII. 31.* — *II. Reg. VII. 12.* — *III. Reg. VIII. per totum.* — *Jo. I. 17.*]

II. *Non conſecretur eccleſia, quæ propter quæſtum cupiditatis ædificatur.*

SI quis baſilicam non pro devotione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis ædificat, ut quidquid de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eo quod baſilicam in terra ſua quæſtus cauſa condiderit: (quod in aliquibus locis uſque modo dicitur fieri) hoc de cetero obſervari debet, ut nullus epiſcoporum tam abominabili voto con-

[*Ibidem C. X.*]

Lib.I. Pars III. Tit.I. Rubr.II.

consentiat, nec basilicam, quæ, non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria conditione est condita, audeat consecrare.

RUBRICA. II

De auctoritate, qua ecclesiæ veniunt consecrandæ.

I. *Olim erat preceptum, ut absque auctoritate Apostolicæ sedis non dedicaretur ecclesia.*

Gelasius [Papa I. epist. IX. c. XXV. ad episcopos per Lucaniam A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tom. IV. pag. 1190.]

De Consecrat. Dist. I. C. IV.

De locorum consecratione sanctorum, quamvis superius strictim fuerit comprehensum, nobis quoque patefactum est, quod absque præcepto Apostolicæ sedis, nonnulli factas ecclesias, vel oratoria sacrare præsumant. *Idem* [caput incertum.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. VI.

Præcepta synodalia, quæ ante paucos menses de sede nostra ad provinciam sunt directa, & antiquis canonibus consentiunt, & ea, quæ minus esse probantur, addidimus: & in utraque parte constat sine summi pontificis auctoritate ecclesiam noviter conditam, non posse dedicari: teque ex hac basilica, quæ taliter ad cultum fuerat processionis adducta, suspendisse missas probabiliter computamus. Sed quia devotus locus non debet a ministeriorum gratia diu vacuus permanere, frater carissime, eorum martyrum nomine, quos relatio continet auctoritatis nostræ, suscepta seriæ consecrabis, ut populorum frequentatio, quam illic avide convenire mandasti, servatis regulis ecclesiasticis & canonibus, integrum habeat firmata religione conventum. *Idem* [sententia ex epist. ad episcopos Lucaniæ, c. IV. & IX. A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tom. IV. pag. 1189.]

III. *Non dedicentur basilicæ, quæ præter auctoritatem sedis Apostolicæ, sunt ædificatæ.*

Ibidem C. VI.

Basilicas noviter institutas (non petitis eis more præceptionibus) dedicare non audeant, nec ambiant sibimet episcopi vendicare clericos potestatis alienæ. Cum enim decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnopere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio etiam illa, quæ pro alicujus utilitatis fortasse compendio videantur, laxanda credamus: cumque nos contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil dicere, & cum sedes Apostolica, superior his omnibus, favente Domino, quæ primis canonibus sunt præfixa, pio, devotoque studeat tenere proposito, satis indignum est, quemquam vel pontificum vel ordinum subsequentium hanc observantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat & docere: satisque conveniens sit, ut totum corpus ecclesiæ in hac sibimet observatione concordet, quam illic vigere conspiciat, ubi Dominus ecclesiæ totius posuit principatum. *Idem Jo. episcopo Sorano* [circa A. D. 494. *Romæ*, apud Anselmum lib. V. c. VIII.]

IV. *Publicæ processiones non fiant in oratoriis, sive in ecclesiis, quæ præter voluntatem sedis Apostolicæ consecrantur.*

Ibidem C. VII.

Certum est quidem, & nostris præceptionibus constitutum, ne quis in ecclesia, aut in oratorio, quod sedis nostræ non legitur permissione dedicatum, processionem publicam putaret impendi: ne conditores furtivis subreptionibus contra regularum statuta prosilirent. Sed quia Megetia spectabilis femina petitorii nobis oblatione suggessit, in possessionibus propriis suorum corpuscula condidisse; frater carissime, humanitatis intuitu, quod priora statuta non maculet, funeribus & sepulcris tantum, in comprehensis petitorio locis, ministeria noveris pro solemnitate præstanda, ut defunctorum nomine solummodo divina celebrentur officia, publica frequentatione & processione cessante.

RU-

Lib. I. Pars III. Tit. II. Rubr. III. IV. & V.

RUBRICA. III
De ministro consecrationis.

I. *Episcopus, qui alterius diœcesis ecclesiam ædificat, ejus consecrationem sibi vindicare non audeat.*

Nicolaus papa [caput incertum.]

SI quis episcoporum in alienæ civitatis. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* I. *Rubrica* VI. C. III. *pag.* 125.
Lator præsentium. *Ibidem Rubrica* I. C. III. *pag.* 123.
Ex Concilio Bracarensi [III. c. v. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tom. v. pag. 897.]

XVI. Q. v. C. I.

II. *Pro dedicandis ecclesiis nihil exigatur.*

PLacuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi invitantur, non quasi ex debito, munus aliquod a fundatore requirant, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur, si vero paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. *Ex Concilio Aurelianensi* [Anselmus lib. v. c. xx. ex *Alexandro* II. Alicubi ex *Gregorio*; alibi ex *Augustino*.]

I. Q. II. C. I. *Regino de Ecclesiasticis disciplinis lib.* I. C. XXIII. *pag.* 40. *& Baluzius in notis pag.* 543. 544.

III. *De eodem.*

ECclesia, quæ pactione consecrata fuerit, potius execrata, quam consecrata dici debet.

I. Q. IV. C. XI.

RUBRICA. IV
De forma consecrationis.

I. *Precibus divinis consecrentur ecclesiæ.*

Clemens [epist. II. Isidoriana ad Jacobum, Concil. tom. I. pag. 102.]

ECclesias per congrua & utilia facite loca, quæ divinis precibus sacrare oportet, & non a quoquam gravari. *Hyginus papa* [in Decretis apud Ivonem, Concil. tom. I. pag. 579.]

De Consecrat. Dist. I. C. XIII.

II. *Ecclesiarum consecratio absque missa fieri non debet.*

OMnes basilicæ cum missa debent semper consecrari, & ecclesiæ destructæ.

Ibidem C. XL.

RUBRICA. V
De locis non consecrandis.

I. *Non est consecranda ecclesia, in qua paganus sepultus invenitur.*

Ex Concilio Aurelianensi [imo ex Theodoro Cantuariensi in Pœnitentiali c. I. A. D. 680. in *Anglia*.]

ECclesiam, ubi paganus sepultus est, non liceat consecrare, neque missas in ea celebrare; sed jactari foras & mundari oportet. *Item ex Concilio Agrippinensi* [imo ex eodem Theodoro, *ibidem*.]

Ibidem C. XXVII.

II. *De ecclesia, in qua fidelium sive infidelium cadavera sepeliuntur.*

ECclesiam, in qua mortuorum cadavera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet. Sed si apta videtur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & rasis parietibus, vel tignis ejus loci, reædificetur. Sed si hæc consecrata prius fuerit, missas in ea celebrare licet: si tamen fideles fuerint, qui in ea sepulti sunt.

Ibid. C. XXVIII. *Capitular. lib.* v. C. CXI. *Burchard. lib.* III. C. XXXVIII.

Lib.I.Part. III. Tit. II. Rubr. VI. & VII.

RUBRICA. VI

De anniversaria solemnitate consecrationis ecclesiarum.

I. *Singulis annis dedicationum solemnitates celebrentur.*

Felix papa omnibus orthodoxis [papa IV. epist. I. c. II. (suspecta) circa A.D. 530. Romæ, Concil. tom. IV. pag. 1655.]

De Consecrat. Dist. I. C. XVI.

DE ecclesiarum consecratione quoties dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes existunt, a quibus consecratio sciatur; absque ulla dubitatione scitote, eas esse consecrandas: nec talis trepidatio facit iterationem, quoniam non monstratur esse iteratum quod nescitur factum. *Item Gregorius papa de eodem* [Imo idem Felix IV. ibidem C. I.]

II. *Quod octo diebus dedicationum solemnitas est celebranda.*

Ibidem C. XVII.

SOlemnitates dedicationum ecclesiarum, episcoporum & sacerdotum per singulos annos solemniter sunt celebrandæ, ipso Domino exempla dante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendo dans formam, cum reliquis populis eandem festivitatem celebraturus venit, sicut scriptum est: *facta sunt encænia in Hierosolymis, & hiems erat, & ambulabat Jesus in templo in porticu Salomonis.* Quod autem octo dierum encænia sint celebranda, in libro Regum, peracta dedicatione templi, reperietis.

Joan. 22.

III. Reg. VIII. 66.

RUBRICA. VII

De iteratione consecrationis.

I. *Ecclesia semel Deo consecrata, quando sit iterum consecranda.*

Ex Concilio Nicæno [cui hoc caput falso adscribitur.]

De Consecrat. Dist. I. C. XX. Dist. LXVIII. C. III.

ECclesiis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cujuscunque semine pollutæ fuerint, quia sicut infans a qualicumque sacerdote in nomine patris & filii & spiritus sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus iterum est consecrandus, nisi propter eas causas, quas superius nominavimus: si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerit qui eum consecravit. *Item Jo. papa* [I. epist. I. ad episcopos Italiæ (suspecta) Concil. tom. IV. pag. 1606.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XXI.

Baron. A.D. 525 §. IX. & X. A.D. 526. §. III.

Pagius A. D. 526. §. III.

ECclesias Arianorum ubicumque inveneritis, catholicas divinis precibus & operibus absque ulla mora consecrate: sicut & nos fecimus cum pro causa Theoderici Regis Constantinopoli fuissemus. *Item Gregorius in Dialogo* [lib. III. c. XXX. A. D. 593. Romæ.]

III. *De eodem.*

De Consecrat. Dist. I. C. XXII.

ARianorum ecclesia in regione Urbis hujus, quæ Suburra dicitur, cum clausa usque ad biennium permansisset, placuit, ut in fide catholica (introductis illuc beati Sebastiani, & sanctæ Agathæ martyris reliquiis) dedicari debuisset: quod & factum est. [Item ex codice Bibliothecæ Vaticanæ *de moribus & vita Agapiti I. papæ* ad calcem epistolarum *S. Gregorii, forte A.D. 600.*]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. XXIII.

AGapitus papa, vas catholicum, Evangelii tuba, præco *justitiæ sacra altaris*, sedisque velamina, sacrilegis Anthemii infecta fabulis, *suis catholicis precibus* develit. *Item Julius papa* [Imo Vigilius epist. II. c. IV. ad Guthetium, A. D. 538. Romæ, Concil. tom. V. pag. 313.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. XXIV.

DE fabrica vero cujuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non *fuerint, nihil judicamus* officere, si per eam minime aqua exorcizata jactetur: quia consecrationem cujuslibet

libet ecclesiæ, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse missarum: & ideo siqua sanctorum basilica a fundamentis etiam fuerit innovata sine altaris motione, sine aliqua dubitatione, cum in ea missarum fuerit celebrata solemnitas, totius consecrationis sanctificatio implebitur. Si vero sanctuaria, quæ habebat, ablata sunt, rursus eorum repositione, & missarum solemnitate reverentiam sanctificationis accipiet. *Ex Concilio Meldensi* [Imo ex Capitularium lib. I. c. cxxv. A.D. 872. in *Germania* apud Baluzium tom. I. pag. 730.]

Lib. I. Pars III. Tit. III. Rub. I.

VI. *Consecrantur ecclesiæ, de quarum consecratione dubitatur.*

Ecclesiæ vel altaria, quæ ambigua sunt de consecratione, consecrentur & superflua altaria destruantur. *Item Hyginus papa* [apud Burchardum lib. III. c. XI. & XII. & Ivonem Parte III. c. XIII. & XIV. Concil. tom. I. pag. 579.]

De Consecrat. Dist. I. C. XVIII.

VII. *Quando ecclesia est iterum consecranda, vel saltem exorcizanda.*

Si motum fuerit altare, denuo consecretur ecclesia. Si parietes mutantur, & non altare, salibus tantum exorcizetur. Si homicidio, vel adulterio ecclesia violata fuerit, diligentissime expurgetur & denuo consecretur.

Ibidem C. XIX.

RUBRICA. VIII

I. *Quod in ecclesiis convivia non sunt facienda.*

Gratianus

Sed licet ipsa convivia despicienda non sint, tamen nec in ecclesia celebrari, nec clericos ad ea convocatos, partes ex iis sibi tollere oportet. *Ex Laodicensi Concilio* [c. XXVII. incerti anni in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tom. I. pag. 1512.]

Dist. XLII. C. II. in fine.

II. *Clerici ad agapen vocati, partes sibi non tollant.*

Non oportet ministros altaris vel quoslibet clericos ad agapen vocatos, partes tollere, propter injuriam, quæ ex hac occasione ecclesiastico ordini potest deputari.

Ibidem C. III.

TITULUS. III
De consecratione altaris.
RUBRICA. I
De auctoritate, qua altaria erigi debent.

I. *Absque episcopi permissu in ecclesia consecrata non erigatur altare.*

Ex decretis Hormisdæ Papæ c. X. [circa A. D. 521. Romæ, Concil. tom. IV. pag. 1556.]

De Consecrat. Dist. I. C. XXV.

Nullus presbyter in ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab episcopo loci fuerit vel sanctificatum vel permissum, ut sit discretio inter sacrum, & non sacrum. Nec dedicationem fingat, nisi sit. Quod si fecerit, degradetur, si clericus est: si laicus, anathematizetur. *Ex Concilio Africano* [c. I. A. D. 424. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1654.]

Capitularia Baluzii tom. I. pag. 958. §. CCII.

Burchardus lib. III. C. XVII.

Ivo Parte III. C. XX.

II. *Evertantur altaria, quæ sine sanctorum reliquiis eriguntur.*

Placuit, ut altaria, quæ passim per agros & per villas, tanquam memoriæ martyrum, construuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyris conditæ probantur, ab episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, evertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non sinitur; plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut, qui recte sapiunt, nulla ibi superstitione devicti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ubi corpus, aut reliquiæ certæ sunt, aut ubi origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubicumque constituuntur altaria, omnino reprobentur.

De Consecrat. Dist. I. C. XXVI.

Concil. Carthag. V. C. XIV. Concil. tom. II. pag. 1217.

Lib. I. Part. III. Tit. III. Rub. II. III. & IV.

RUBRICA. II

De materia, ex qua altaria esse debent.

I. *Chrismate non ungantur altaria, nisi fuerint lapidea.*

Ex Concilio Hipponensi [imo Epaonensi c. XXVI & XXVII. Concil. tom. IV. pag. 1579. A. D. 517. in regno Burgundiæ]

De Consecrat. Dist. I. C. XXXI.

ALtaria nisi lapidea, chrismatis unctione non sacrentur. Ad celebranda autem divina officia, ordinem, quem metropolitani tenent, comprovinciales eorum observare debebunt.

RUBRICA. III

De ministro consecrationis.

I. *Chrismatis unctione & sacerdotali benedictione sacrantur altaria.*

Ex Concilio Agathensi [c. XIV. A. D. 506. in Gallia, Concil. tom. IV. pag. 1385.]

Ibid. C. XXXII.

ALtaria placuit non solum unctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.

RUBRICA. IV

De forma consecrationis.

I. *Vestimenta sacra & vasa pro vetustate consumta, incendantur, & cineres eorum in loco sacro proiiciantur.*

Clemens ad Jacobum [papa I. epist. Isidoriana II. Concil. tom. I. pag. 98.]

Ibid. C. XXXIX. Burchard. lib. III. C. CXVI.

ALtaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumta, incendio donentur, quoniam non licet ea, quæ in sacrario fuerint, male tractari; sed incendio universa tradantur. Cineres quoque eorum in baptisterium inferantur, ubi nullus transitum habeat: aut in pariete, aut in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. *Idem* [ibidem pag. 99.]

II. *Mortui non obvolvantur vestimentis altaris.*

De Consecrat. Dist. I. C. XL.

NEmo per ignorantiam clericorum mortuum credat advolvendum. *Supra Tit.* I. *Rubr.* VIII. C. I. *pag.* 126.

Item Xystus papa [I. epist. II. Isidoriana c. I. Concil. tom. I. pag. 557.]

III. *Sacra vasa nonnisi a sacratis hominibus contrectentur.*

Ibidem C. XLI.

IN sancta hac Apostolica sede statutum est, ut sacra vasa non ab aliis, quam a sacratis, Dominoque dicatis hominibus contrectentur, ne pro talibus præsumtionibus iratus Dominus plagam imponat populo suo, & hi etiam, qui non peccaverunt, pereant, quia perit justus sæpissime pro impio. *Stephanus episcopus familiari & amico Hilario* [papa I. epist. I. Isidoriana c. II. Concil. tom. I. pag. 731.]

IV. *Nonnisi a sacratis hominibus sacra vestimenta ferantur.*

Ibidem C. XLII.

VEstimenta ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse & honesta: quibus in aliis usibus non debent frui, quam ecclesiasticis & Deo dignis officiis. Quæ nec ab aliis debent contingi aut ferri, nisi a sacratis hominibus, ne ultio, quæ Balthassar Regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima. *Item Hyginus papa* [apud Burchardum lib. III. c. XXIX. & Ivonem Parte III. c. XLIV. Concil. tom. I. pag. 579.]

V. *In usus laicorum non licet converti ligna ecclesiæ dedicatæ.*

Ibid. C. XXXVIII.

LIgna ecclesiæ dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam ecclesiam: vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus: in laicorum vero usum non debent admitti.

TI-

TITULUS. IV.

De oratoriis privatis.

RUBRICA UNICA

De non dicendis missis in oratoriis privatis sine licentia episcopi.

I. *In privatis oratoriis licet orare, sed non missas celebrare.*

Ex Concilio Aurelianensi c. IV. [imo sententia ex Novella LVIII. A.D. 552. CPoli, & ex Capitular. lib. V. c. CCCLXXXIII. & lib. VI. c. CLIX. apud Baluzium tom. I. pag. 905. & 540.]

UNicuique fidelium in domo sua oratorium licet habere, & ibi orare: missas autem ibi celebrare non licet. *Item ex Synodo VI.* [ex Conciliabulo Quinisexto c. XXXI. A. D. 692. CPoli, Concil. tom. VI. pag. 1156.]

De Consecrat. Dist. I. C. XXXIII.

II. *In privatis oratoriis absque consensu episcopi nullus ministrare præsumat.*

CLericos, qui ministrant vel baptizant in oratoriis, quæ intra domos sunt, cum consensu episcopi loci, hoc facere præcipimus. Si quis vero hoc non observaverit, deponatur. *Ex Concilio Agathensi* [c. XXI. A. D. 506. in Gallia, Concil. tom. IV. pag. 1386.]

Ibid. C. XXXIV.

III. *Qui extra parochias habent oratoria, his diebus ad parochias redire cogantur.*

SI quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conventus, oratorium in agro habere voluerit; reliquis festivitatibus, ut ibi missas audiat, propter fatigationem familiæ, justa ordinatione permittimus. Pascha vero, Natali Domini, Epiphania, Adscensione Domini, Pentecoste, & natali sancti Johannis Baptistæ, & siqui maximi dies in festivitatibus habentur, nonnisi in civitatibus, aut in parochiis audiant. Clerici vero, siqui in festivitatibus, quas supra diximus, in oratoriis (nisi jubente, aut permittente episcopo) missas celebrare voluerint, a communione pellantur.

Ibid. C. XXXV.

TITULUS. V

De divinis officiis dicendis in ecclesia.

RUBRICA. I

De uniformatione servanda in divinis officiis.

I. *In matutinis & vespertinis officiis unus & idem ordo servetur.*

Ex Concilio Bracarensi [II. c. I. A. D. 563. in Hispania, Concil. tom. V. pag. 840.]

PLacuit omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in matutinis vel vespertinis officiis teneatur, & non diversæ ac privatæ, neque monasteriorum consuetudines cum ecclesiastica regula sint permixtæ. *Ex Concilio Toletano* XI. [c. III. A. D. 675. in Hispania, Concil. tom. VI. pag. 546.]

Dist. XII. C. XIV. Concil. Toletan. IV. C. II.

II. *Omnes provinciales eundem in psallendo teneant modum, quem metropolitana sedes.*

DE iis, qui contra Apostoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit sancto Concilio, ut metropolitanæ sedis auctoritate coacti, uniuscujusque provinciæ cives, rectoresque ecclesiarum, unum, eundemque in psallendo teneant modum, quem in metropolitana sede cognoverint institutum: nec aliqua diversitate cujusque ordinis vel officii a metropolitana sede se patiantur disjungi. Sic enim justum est, ut inde unusquisque sumat regulas magisterii, unde honoris consecrationem accepit, ut juxta majorum decreta, sedes, quæ uniuscujusque sacerdotalis dignitatis est mater, sit eccle-

Dist. XII. C. XIII. Ephes. IV. 14.

ecclesiasticæ magistra rationis. Abbatibus sane indultis officiis, quæ juxta voluntatem suæ episcopi regulariter illis implenda sunt, cetera officia publica, idest vesperas, matutinum sive missam, aliter, quam in principali ecclesia, celebrare non licet. Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione privatus apud metropolitanum sub pœnitentiæ censura maneat corrigendus, quatenus apud illum, & præteritæ transgressionis culpam lacrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiose addiscat. Sub ista ergo regula disciplinæ non solum metropolitanus totius suæ provinciæ pontifices vel sacerdotes adstringat, sed & ceteri episcopi subjectos sibi ecclesiarum rectores obtemperare suis institutionibus cogant.

Lib. I. Pars III. Tit. V. Rubr. II. & III.

RUBRICA. II

I. *De ordine officiorum.*

Ex Concilio Agathensi [c. XXX. A.D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. IV. pag. 1388.]

De Consecrat. Dist. V. C. XII.

CONVENIT, ordinem ecclesiæ ab omnibus æqualiter custodiri: unde statuendum est, ut (sicut ubique fit) post antiphonas, collationes ab episcopis vel presbyteris dicantur, & hymni matutini vel vespertini diebus omnibus decantentur, & in conclusione matutinarum vel vespertinarum missarum post hymnos capitula de psalmis cantentur, & plebs collecta, oratione ad vesperas ab episcopo dimittatur cum benedictione. *Ex Concilio Gerundensi* [c. X. A. D. 517. in *Hispania*, Concil. tom. IV. pag. 1569.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XIV.

ID semper placuit observari, ut omnibus diebus post matutinos & vesperas oratio dominica a sacerdote proferatur. *Gregorius* VII. *in generali synodo* [apud Radulphum propositione X. & magna ex parte apud *Micrologum* c. LIV. *forte* A.D. 1078.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XV.

IN die Resurrectionis usque in Sabbatum in Albis, & in die Pentecostes usque in Sabbatum ejusdem, III. psalmos tantum ad nocturnos, III.que lectiones antiquo more cantamus, & legimus. Omnibus diebus aliis per totum annum, si festivitas est, IX. psalmos & IX. lectiones dicimus. Aliis vero diebus XII. psalmos, & III. lectiones recitamus. In diebus Dominicis XVIII. psalmos (excepto die Paschæ, & Pentecostes) & IX. lectiones celebramus. Illi autem, qui, in diebus quotidianis III. tantummodo psalmos, & III. lectiones celebrare volunt, non ex regula sanctorum patrum, sed ex fastidio & negligentia probantur hoc facere. Romani vero diverso modo agere cœperunt, maxime a tempore, quo Teutonicis concessum est regimen nostræ ecclesiæ. Nos autem & Ordinem Romanum investigantes, & antiquum morem nostræ ecclesiæ, imitantes antiquos patres, statuimus fieri, sicut superius prænotavimus.

RUBRICA. III

De hymnis dicendis in officio divino.

I. *Ex Salvatoris & Apostolorum docemur exemplo, hymnos cantare.*

Ex Concilio Toletano [IV. c. XIII. A.D. 631. in *Hispania*, Concil. tom. V. pag. 1709.]

De Consecrat. Dist. I. C. LIV.

Matth. XXVI. 30.

Ephes. V. 19.

De S. Hilario Hieronymus in Catalogo cap. C. de S. Ambrosio. Augustinus lib. I. Retractationum C. XXI.

Luc. II. 14.

DE hymnis canendis, & Salvatoris & Apostolorum habemus exemplum. Nam & ipse Dominus hymnum dixisse perhibetur, Matthæo Evangelista testante: *& hymno dicto, exierunt in montem Oliveti*. Et Paulus Apostolus ad Ephesios scripsit dicens: *implemini Spiritu, loquentes vobis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus*. Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei atque Apostolorum & martyrum triumphos, compositi esse noscuntur, sicut hi, quos beatissimi doctores Hilarius, atque Ambrosius ediderunt: quos tamen quidam specialiter reprobant pro eo, quod de scripturis sanctorum canonum, vel Apostolica traditione non existant; respuant ergo & illum hymnum, ab hominibus compositum, quem quotidie publico, privatoque officio in fine omnium psalmorum dicimus: *Gloria & honor patri & filio & spiritui sancto in secula seculorum amen*; nam & ille *hymnus*, quem nato in carne Christo Angeli cecinerunt,

runt: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, & reliqua, quæ sequuntur ibi, ecclesiastici doctores composuerunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inveniuntur? Componuntur missæ sive preces vel orationes, sive commendationes, seu manus impositiones: ex quibus, si nulla decantetur in ecclesia, vacant officia omnia ecclesiastica. Admonet hoc fieri, atque hortatur Timotheum Apostolus dicens: *obsecro igitur primum fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus, qui in sublimitate sunt*. Sicut ergo *orationes* omnes, ita & *hymnos* in laudem Dei compositos nullus nostrum ulterius improbet; sed pari modo in Gallæcia, Hispaniaque celebret: excommunicatione plectendi qui *hymnum* reiicere fuerint ausi.

Lib. I. Pars III. Tit. v. Rub. iv.

1. Tim. II. 1.

RUBRICA. IV

De devotione & discretione habenda in officio divino.

I. *Quod mente magis, quam voce Deo psallendum est.*

Gratianus

CUm autem ad ecclesiam venerint, corde magis, quam voce Deo cantandum meminerint; unde *Hieronymus in epistolam ad Ephesios* [lib. III. c. v. A. D. 386. in *Palestina*.]

Dist. xcii. ante C. 1.

II. *Corde, non voce, Deum laudare debemus.*

C*Antantes, & psallentes in cordibus vestris Domino*. Audiant hoc adolescentuli; audiant ii, quibus in ecclesia psallendi officium est: Deo, non voce, sed corde cantandum. Nec in tragœdorum modum guttur & fauces dulci medicamine liniendæ sunt, ut in ecclesia theatrales moduli audiantur, & cantica; sed in timore, in opere, in scientia scripturarum. *Hieronymus* [Locus incertus. Vestigium apparet in Regula ex Hieronymi scriptis consarcinata, operum ejus to. IX. pag. 326. 335. editionis Romanæ A. D. 1576.]

Ibidem C. 1. Eph. v. 18.

III. *De immoderata & indiscreta psalmorum, sive officiorum decantatione vitanda.*

NON mediocriter errat qui magno bono præfert mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel jejunium caritati, aut vigilias præfert sensus integritati, ut propter abstinentiam immoderatam, atque indiscretam psalmorum vel officiorum decantationem, aut amentiæ, aut tristitiæ notam incurrat? Nunquid verborum flecti multitudine Deus, ut homo, potest? Non enim verbis tantum, sed corde orandus est Deus. Quapropter melior est quinque psalmorum decantatio cum cordis puritate ac serenitate, & spiritali hilaritate, quam totius psalterii modulatio cum anxietate cordis, atque tristitia. Cum ergo pro centum animabus psalmus vel missa dicitur, nihil minus, quam si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur. Audiant itaque qui ea, quæ necessaria sunt, corpori subtrahunt, illud, quod per prophetam Dominus loquitur: *Ego Dominus odio habens rapinam in holocaustorum*. De rapina vero holocaustum offert qui vel ciborum nimia egestate, vel somni penuria corpus immoderate affligit. Videat itaque quid Apostolus dicat: *carnis curam ne feceritis in concupiscentiis*. Ex Concilio Toletano [III. cap. XXIII. A. D. 589. in Hispania, Concil. rom. v. pag. 1014.]

De Consecrat. Dist. v. C. xxiv.

Nic. Antonius in Bibliotheca Hispana veteri tom. II. lib. x. C. III. §. 136. pag. 141.

Isa. LXI. 8.

Rom. XIII. 14.

IV. *In sanctorum solemnitatibus divinis officiis, non saltationibus, vel cantilenis, populi debent vacare.*

IRreligiosa consuetudo est, quam vulgus per sanctorum solemnitates agere consuevit. Populi, qui debent divina officia attendere, saltationibus turpibus invigilant non solum cantica mala canentes, sed religiosorum officiis perstrepunt. Hoc etenim, ut ab omnibus provinciis depellatur, sacerdotum & judicum a Concilio sancto curæ committitur.

De Consecrat. Dist. III. C. II.

RU-

RUBRICA. V

De temporibus, quibus clerici tenentur Deo persolvere laudes.

I. *De eodem.*

Ex Concilio Nannetensi [c. ix. incerti temporis.]

Dist. xci. C. I. Burchardus lib. II. C. civ. Ivo Parte vi. C. clxxxi. Decretal. Greg. ix. lib. iii. tit. xli. C. i.

PResbyter mane, matutinali officio expleto, pensum servitutis suæ, canendo primam, tertiam, sextam, nonam, vesperamque, persolvat, ita tamen, ut horis competentibus & signis designantibus, juxta possibilitatem, aut a se, aut a scholaribus publice compleantur. Deinde peractis horis, infirmis visitatis, si voluerit, ad opus rurale exeat jejunus; ut iterum necessitatibus peregrinorum & hospitum, sive diversorum commeantium, infirmorum quoque, atque defunctorum, succurrere possit usque ad statutam horam pro qualitate temporis & opportunitate. *Ibidem* [Regula S. Benedicti c. xvi. circa A. D. 520. in *Valeria*.]

II. *De eodem.*

Dist. xci. Cal. Psal. cxviii. 164 Burchard. lib. II C. cv. Ivo Parte vi. C. clxxxii. Psal. cxviii. 164.

EX dictis sancti Benedicti, propheta dicente: *Septies in die laudem dixi tibi*: qui septenarius sacratus numerus sic impletur a nobis, si matutini, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, vesperæ, completoriique tempore nostræ servitutis officia persolvamus, quia de his dixit propheta: *Septies in die laudem dixi tibi*; nam de nocturnis vigiliis idem propheta ait: *media nocte surgebam ad confitendum tibi*. Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super judicia justitiæ suæ.

RUBRICA. VI

De pœna clericorum negligentium interesse officiis divinis.

I. *Corripiantur clerici, qui matutinis vel vespertinis officiis se subtrahunt.*

Pelagius papa [I. forte A. D. 557. apud Anselmum lib. vii. c. cxxv.]

Dist. xci. C. i.

ELeutherus, frater & coëpiscopus noster, queritur, clericos suos sibi contra canones superbire; & id, quod nobis jubentibus facta in scrinio cautione promisit, ut quotidianis diebus vigiliæ in ejus celebrarentur ecclesia, illis contemnentibus implere non posse; sed magis unumquemque suis (postposito ecclesiæ servitio) vacare negociis:. & ideo experientia tua eos, quos tibi esse ostenderit contumaces, debita objurgatione compesce, & modis omnibus, vigiliis vacare compelle. *In Carthaginensi Concilio legitur* [iv. c. li. liii. xlviii. & l. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1204.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. iv.

CLericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo victum quærat. *Item*. Omnes clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificiola, & literas discant. Qui vero non pro emendo aliquid, in nundinis vel in foro deambulant, ab officio suo degradentur. Interemtores autem ab officio declinantes, vel negligentius agentes, ab officio suo removeantur [Ibidem c. xlix.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. iii.

CLerici enim, qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis desunt, stipendio privati excommunicentur.

IV. *De eodem.*

Ex Aurelianensi [I. c. xxviii. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tom. iv. pag. 1409.]

Ibidem C. v.

CLerici vero, qui ad opus sanctum adesse contemserint, secundum arbitrium episcopi ecclesiasticam suscipiant disciplinam. *Item ex Concilio Agathensi* [c. II. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. iv. pag. 1383.]

V. *De*

V. *De eodem.*

Dist. L. C. XXI.

CONTUMACES clerici, prout dignitatis ordo permiserit, ab episcopis corripiantur, & si qui prioris gradus, elati superbia, communionem fortasse contemserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur, itaut cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in matricula, gradum suum dignitatemque recipiant. *In Concilio Martini papæ* [Bracarensis C. LXIII. c. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tom. V. pag. 912.]

VI. *Excommunicetur clericus, qui ab episcopo monitus, matutinis vel vespertinis horis esse neglexerit.*

Dist. XCII. C. IX. Concil. Toletan. I. C. V.

SI quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus ecclesiæ deputatus, intra civitatem aut in quolibet loco fuerit, in quo ecclesia est, & ad quotidianum psallendum officium matutinis horis ad ecclesiam non venerit deponatur a clero, si tamen castigatus, veniam ab episcopo per satisfactionem noluerit promereri.

RUBRICA. VII
De iis, qui prohibentur in divinis officiis publice cantare.

I. *Qui ab episcopo non ordinantur, in pulpito non legant, nec psallant.*

In Concilio Martini papæ [Bracarensis C. XLV. *ubi supra.*]

Dist. XCIII. Cap. I.

NON liceat in pulpito psallere, aut legere, nisi qui ab episcopo sunt ordinati Lectores. *Unde Gregorius* [papa I. lib. IV. epist. XLIV. & post finem epistolarum, in Concilio ab ipso habito. A. D. 595. *Romæ.*]

II. *Cantandi officium diaconi sibi non usurpent.*

Ibidem Cap. I.

IN sancta Romana ecclesia dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti, modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium, & eleemosynarum studium vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. Qua de re præsenti decreto constituo, ut in hac sede sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque Evangelicæ lectionis officium inter missarum solemnia exsolvant. Psalmos vero ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel (si necessitas exigit) per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum venire tentaverit, anathema sit.

TITULUS. VI
De celebratione missarum.
RUBRICA. I

I. *De origine modi celebrationis Missarum.*

Ex Synodo VI. [Imo ex conciliabulo Quinisexto c. XXXII. A. D. 692. CPoli, Concil. tom. VI. pag. 1157.]

De Consecrat. Dist. I. C. XLVII.

JACOBUS frater Domini secundum carnem, cui primum credita est Hierosolomytana ecclesia, & Basilius Cæsariensis episcopus, cujus claritas per totum orbem refulsit, in scripturis addiderunt nobis missæ celebrationem.

Lec. I. Pars III. Tit. VI. Rubr. II. & III.

RUBRICA. II

De ordine psallendi & administrandi in missa.

I. *Sicut in metropolitana ecclesia, ita ubique missarum solemnia celebrentur.*

Ex Concilio Gerundensi [c. 1. A. D. 517. in *Hispania*, Concil. tom. IV. pag. 1568.]

De Consecrat. Dist. II. C. XXXI.

INstitutio missarum, sicut in metropolitana ecclesia agitur; ita in Dei nomine in omnibus provinciis, tam ipsius missæ ordo, quam psallendi, vel ministrandi consuetudo servetur.

RUBRICA. III

De frequentatione celebrationis missarum in ecclesia.

I. *Quotidianum sacrificium non est iteratio passionis, sed commemoratio.*

De Consecrat. Dist. II. C. LXXII.

Paschasius [Radbertus] de Corpore & sanguine Christi [c. IX. pag. 1578. & 1580. operum edition. Jac. Sirmondi, A. D. 831. Corbejæ in *Gallia Belgica*.]

Rom. VI. 9.

Ant. Arnaldus in Perpetuitate Fidei catholicæ circa Eucharistiam tomo I. lib. VIII. C. VIII. IX. X. pag. 607.

Cointius A. D. 831. §. XXXVIII. XXXIX.

Io. Mabillonius in præfatione ad Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti, Sæculo IV. Parte II. cap. I.

Et in Annalibus ejusdem Ordinis tom. II. lib. XXX. pag. 517. 518. 519.

Pagius A. D. 831. §. X. XI. XIII. XIV. XV. XVI.

Psal. CII. 1.

Matth. VI. 12.

1. Io. I. 8.

Luc. XXII. 19.

1. Cor. XI. 24. & 25.

ITeratur autem quotidie hæc oblatio, licet Christus semel passus in carne per unam eandemque mortis passionem semel salvaverit mundum: ex qua morte resurgens ad vitam, *mors ei ultra non dominabitur*; quia profecto sapientia Dei patris necessarium pro multis causis hoc providit. Primo quidem quia quotidie peccamus, saltem peccatis, sine quibus mortalis infirmitas vivere non potest: quia licet omnia peccata condonata sint in baptismo, infirmitas tamen peccati adhuc in carne manet. Unde psalmista: *benedic anima mea Domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas*. Et ideo quia quotidie labimur, quotidie Christus pro nobis mystice immolatur, & passio Christi in mysterio traditur: ut qui semel moriendo mortem vicerat, quotidie recidiva delictorum per hæc sacramenta corporis & sanguinis peccata relaxet. Unde oramus: *dimitte nobis debita nostra*; quia si dixerimus, quod peccatum non habemus, *ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*. Iteratur autem hoc mysterium & ob commemorationem passionis Christi, sicut ipse ait: *hoc quotiescunque agitis, in meam commemorationem facite. Quotiescumque ergo hunc panem sumitis, & bibitis hunc calicem, mortem Domini annunciabitis donec veniat*. Non itaque sic accipiendum, donec mors Christi veniat, quia jam ultra non moritur; sed donec ipse Dominus ad judicium veniat. Interim autem semper mors est Christi pro sæculi vita posteris nuncianda, ut discant, quia caritate Deus suos dilexit, qui pro eis mori dignatus est: cui omnes vicem debemus rependere caritatis, quia ad hoc nos prior dilexit, cum essemus gebennæ filii, ut diligeremus eum a morte jam liberati. *Alexander papa* [II. facto A. D. 1065. *Romæ*, Concil. tom. IX. pag. 1151.]

II. *Quot missas sacerdotibus in die celebrare liceat.*

De Consecrat. Dist. V. C. LIII.

Vvalafridus Strabo de rebus Eccl. cap. XXI.

Ivo Parte II. C. LXXXI.

SUfficit sacerdoti unam missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est unam missam facere, & valde felix qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse sit. Qui vero pro pecuniis aut adulationibus sæcularibus una die præsumunt plures facere missas, non æstimo evadere damnationem. *Leo papa Dioscoro Alexandrino episcopo* [epist. XI. alias LXXXI. c. II. A. D. 445. Roma in *Ægyptum*.]

III. *Etiam prima parte diei missas celebrare licet.*

Decretal. Greg. IX. lib. III. tit. XLI. C. III.

De Consecrat. Dist. V. C. LI.

NEcesse est autem, ut quædam populi pars sua devotione privetur, si unius tantum missæ (more servato) sacrificium offerre non possint, nisi prima diei parte convenerint. Studiose ergo fraternitatem tuam familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat: ut per omnia nobis fide & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero hanc ad dilectionem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris

pro-

processionibus, atque actionibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolicæ sedis auctoritas teneret, agnovit. Lib.I. Part.III. Tit. vi. Rubr. II. & v.

RUBRICA. IV

De tempore & hora celebrationis missarum.

I. *Sacrificia nonnisi super altare, & in locis Deo sacratis offerantur.* De Consec. Dist. I. C. XI.

Felix episcopus omnibus orthodoxis [papa IV. epist. suspecta, Concil. tomo IV. pag. 1654.] Baron. A. D. 530. §. 1. Pagius A. D. 530. §. IV.

SIcut non alii, quam sacrati Domino sacerdotes, debent missas celebrare, nec sacrificia super altare offerre; sic nec in aliis, quam Domino sacratis locis, idest in tabernaculis, divinis precibus a pontificibus delibutis, missas cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coëgerit necessitas. Sanctius est ergo missam non cantare, aut non audire, quam in his locis, ubi fieri non oportet: nisi pro summa necessitate contingat, quia necessitas legem non habet, unde scriptum est: *vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in omni loco, quem elegerit Dominus Deus tuus*. In domibus tamen ab episcopis, seu presbyteris oblationes celebrari nullatenus licet. *Telesphorus papa* [epist. Isidoriana ad omnes Christi fideles c. II. Concil. tom. I. pag. 560.] Capitularia lib. VII. C. CCCXCVI. to. I. pag. 1111. Concil. Mogunt. A.D. 888. C. IX. S. Gregor. lib. III epist. XVIII. Deut. XII. 13.

II. *Qua hora missarum officia sint celebranda.*

NOcte sancta nativitatis Domini Salvatoris missas celebrent presbyteri, & hymnum Angelicum in eis solemniter decantent, quoniam & eadem nocte ab Angelo pastoribus est nunciatus, & subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum, & dicentium: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Reliquis vero temporibus missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ, quia & in eadem hora & Dominus crucifixus est, & super Apostolos Spiritus sanctus legitur descendisse. *Gratianus* [Ibidem post c. 2.] De Consecrat. Dist. I. C. XLVIII. Luc. II. 14.

III. *De eodem.*

IN jejuniis quatuor temporum circa vespertinas horas; in Sabbato vero sancto circa noctis initium missarum solemnia sunt celebranda: unde Leo episcopus: *quod a patribus nostris*. Item Gelasius: *ordinationes presbyterorum*. Item Pelagius: *dilectionis tuæ scripta*. Require in tractatu ordinandorum. Necesse est autem, ut quædam. *Supra Rubr.* III. C. II. Dist. eadem C. I.

RUBRICA. V

De ritu celebrationis missarum.

I. *Sacrificia, nonnisi super altare, & in locis sanctis offerantur.*

SIcut non alii, quam sacrati Domino sacerdotes debent missas celebrare. *Supra Rubrica* IV. C. I. Ibidem C. XI.

Ex Concilio Triburiensi [imo Moguntino c. IX. A. D. 888. in *Germania*, Concil. tom. IX. pag. 407.]

II. *Nonnisi in locis sacratis missarum celebrentur solemnia.*

MIssarum solemnia non ubicumque, sed in locis ab episcopo sacratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus. *Clemens* [I. epist. III. Isidoriana ad omnes episcopos, Concil. tom. I. pag. 108.] Ibidem C. XII.

III. *Sacrificare & missas celebrare non licet, nisi in locis Deo sacratis.*

HIC ergo, idest in præsenti vita positos oportet nos agnoscere voluntatem Dei, ubi & agendi, & sacrificandi locus est; quoniam in aliis locis sacrificare, & missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus episcopus proprius jusserit, aut ab episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, consecrata fuerint. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec rite celebranda. *Item Silvester papa* [in epilogo Concilii Romani II. commenticii, Concil. to. I. pag. 1548.] Ibidem C. XV.

IV. *Ab-*

Ivo. I. Part. III. Tit. vi. Rubr. vi.

IV. *Abiiciatur sacerdos, qui in locis non sacris missas celebrare præsumit.*

De Consecrat. Dist. 1. C. xv.

NUllus presbyter missas celebrare præsumat; nisi in sacratis ab episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotii. *Ex Concilio Triburiensi* [imo Moguntino C. IX. A. D. 888. in Germania, Concil. tom. IX. pag. 407.]

Capitular. lib. vi. C. CCI. to. 1. pag. 917.

V. *Quomodo in ecclesia combustâ missa possit celebrari.*

Regino de Ecclesiasticis disciplinis lib. 1. C. CCCXL. pag. 159.

De Consecrat. Dist. 1. C. XXX.

Burchard. lib. III. §. LVI.

Ivo. Parte III. C. LIX.

COncedimus etiam, ut sicuti (quod, peccatis nostris exigentibus perplurimum est factum) a Normannis & Sclavis, ab Hungaris & a malis Christianis, seu alio qualicumque modo ecclesiæ fuerint incensæ & combustæ, in capellis cum tabula consecrata missas iterum celebrari permittimus, donec ecclesiæ ipsæ restaurari queant. In itinere vero positis, si ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata, ceteraque sacra ministeria, ad id officium pertinentia, ibi adfuerint, missarum solemnia celebrari concedimus. *Item ex Concilio Remensi C. VI.* [sinceriora videntur ex Concilio Triburiensi, de quo mox.]

VI. *Ex qua materia calix cum patena fieri debeat.*

De Consecrat. Dist. 1. C. XLIV.

Ivo Parte II. C. CXXXI.

Regino lib. 1. C. LXIII. pag. 56. & Baluzius in notis pag. 550.

UT calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat. *Et infra*, Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat. De ære autem aut aurichalco non fiat, quia ob vini virtutem, æruginem facit pariterque vomitum provocat. Nullus autem in ligneo, aut vitreo calice præsumat missam cantare. *Ex Concilio Triburiensi C. IX.* [imo XVIII. A. D. 895. in Germania, Concil. tom. IX. pag. 451.]

VII. *In ligneis vasculis Dominici corporis & sanguinis sacramenta non sunt celebranda.*

Dist. eadem C. XLIV.

Decretal. Greg. in dist. ad dictam C. XLV.

Baronius A. D. 755. §. XLV.

Baluzius in notis ad Dialogos Ant. Augustini pag. 559. 560.

VAsa, in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria calicis & patena, de quibus Bonifacius martyr, & episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis conficere, respondit: *Quondam sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur, nunc e contrario lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus*. Zephyrinus XVI. Romanus episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit. Tunc deinde Urbanus papa omnia ministeria sacra fecit argentea. In hoc enim, sicut & in reliquis cultibus magis & magis per incrementa temporum decus subcrevit ecclesiarum. Nostris enim diebus, qui servi patrisfamilias sumus, ne decus matris ecclesiæ imminuatur, sed magis cumuletur & amplificetur, statuimus, ut deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis, & sanguinis Domini Nostri Jesu Christi in ligneis vasculis ullo modo conficere præsumat, ne, unde placari debet, inde irascatur Deus. *Ex epistola Eusebii papæ & Silvestri* [in decretis, Eusebio papæ attributis, & in epilogo pseudosynodi Romanæ II. sub Silvestro, Concil. tom. I. pag. 1393. & 1542.]

VIII. *Non in serico, sed in puro lineo sacrificium consecretur altaris.*

De Consecrat. Dist. 1. C. XLVI.

Ivo Parte II. C. CXXXIV.

Marc. XV. 46.

Luc. XXIII. 53.

COnsulto omnium statuimus, ut sacrificium altaris non in serico panno, aut in tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro linteo, ab episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato, atque contexto, sicut Corpus Domini nostri Jesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit.

RUBRICA. VI

De hymnis dicendis in missis.

I. *In novo Testamento qui hymni decantati ab Angelis inveniantur.*

LEO IX. [Imo Humbertus episcopus Silvæ candidæ contra Græcos A. D. 1054. apud Henricum Canisium lectionis antiquæ tom. VI. pag. 157. Roma CPolim.]

De Consecrat. Dist. 1. C. LXX.

HI duo solummodo hymni ab Angelis in novo Testamento inveniuntur decantati: *Alleluja*, atque *Gloria in excelsis Deo*: quos pariter in septuagesima intermittimus: quia peccato hominis veteris a conventu Angelicæ jubilationis expulsi in hujus miseræ vitæ Babylonem, *super flumina ejus sedemus & flemus*, *dum recordamur illius Sion*,

Sion, in qua Deum decet hymnus. Quod novem hebdomadibus *Alleluja* intermittimus; non incongrue per novem hebdomadas, novem ordines Angelorum accipimus: quorum decimus ordo per superbiam corruens, angelicum numerum imminuit, & a felicitate perturbavit. Qui dolentes suæ diminutionis, & parem ruinam sibi timentes, a perfecta laude creationis fuere præpediti. Quorum reparationi & consolationi consulens omnipotens Deus creator, primum hominem de limo terræ formavit, qui sui generis multiplicatione damna cælestis patriæ resarciret, atque Angelorum gaudia suppleret: qua spe angelicus chorus non modicum lætatus est. Nec mirum, si ex lapsu ipsius hominis fuit perturbatus. Unde novem ordinum concentus in laude creatoris remansit imperfectus: donec in Christo resurgente resurrexit lapsus ille protoplastus. Ibi augmento sui collegii & spe meliori angelicus exercitus gavisus, in novum *alleluja* surrexit totus, & in eo perstat devotus. Quem & nos pro modulo nostro imitantes, a septuagesima, quando lapsus protoplasti in ecclesia recitatur, *alleluja*, novem hebdomadibus intermittimus, scilicet usque in Pascha, ubi Christus resurgens a mortuis, tristitiam nostram in gaudium vertit, & *alleluja* nobis reddit.

De hymnis canendis. *Supra Tit.* V. *Rub.* III. C. I. *pag.* 134.

Lib. I. Part. II. Tit. VI. Rubr. VII. & VIII.
Apocal. XII. 1.
Luc. XI. 14.
Psal. LXXXVI. 1.
Apocal. XII. 8.
Genes. II. 7.

RUBRICA. VII

De præfationibus dicendis in missa.

I. *Quæ præfationes in missa sunt cantandæ.*

Gelasius Germaniarum & Galliarum episcopis [Imo Pelagius I. epist. IX. suspecta, Concil. tom. V. pag. 913.]

INvenimus has novem præfationes in sacro cathalogo tantummodo recipiendas; idest unam in sabbatis paschalibus, aliam die Adscensionis Domini, tertiam die Pentecostes, quartam de natali Domini, quintam de apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de sancta Trinitate, octavam de Cruce, nonam de jejunio, in quadragesima tantummodo dicendam.

De Consecrat. Dist. I. C. XXXI.
Jo. Card. Bona rerum Liturgicarum lib. I. C. X. § III.
Baluzius in notis ad Ant. Augustinum pag. 561.
Pagius A. D. 590. § V.

RUBRICA. VIII

De reverentia in missarum celebratione.

I. *Nonnisi a jejunis hominibus sacramenta celebrentur altaris.*

Ex Concilio Carthaginensi C. XLI. [vulgo dicto Africano, A. D. 424. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1644.]

SAcramenta altaris nonnisi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum sive episcoporum, sive ceterorum commendatio facienda est, solum orationibus fiat, si illi, qui faciunt, jam pransi inveniantur. *Item Zacharias papa* [in Synodo Romana I. c. XIII. & XIV. A. D. 743. Romæ, Concil. tom. VI. pag. 1549.]

Distinc. eadem C. XLIX.

II. *Cum baculo, aut capite velato ad celebrandum missarum solemnia clericus non ingrediatur.*

NUllus episcopus, aut presbyter, seu diaconus ad celebrandum missarum solemnia præsumat cum baculo introire, aut velato capite orare in ecclesia: & si temere præsumserit, communione privetur. Cum vero ingressus fuerit episcopus, aut presbyter ad missarum solemnia celebranda, nisi passio aliqua intervenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, ut ab alio episcopo vel presbytero suppleantur missarum solemnia. Sed qui initium ponit, suppleat usque ad finem. Si quis vero præsumserit præter quod posuimus agere, a sacro corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi sit suspensus. *Ex* Concilio Toletano VII. [c. II. A. D. 646. in *Hispania*, Concil. tom. V. pag. 1839.]

Ibidem C. XVII.

III. *Quis, non nisi jejunus, celebrare præsumat.*

NUllus post cibum, potumque, quamlibet minimum, sumtum, missas facere: nullus absque præventu patentis molestiæ minister vel sacerdos, cum cœperit, im-

VII. Q. I. C. XVI.

imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hoc temerare præsumserit, excommunicationis sententiam sustinebit. *Augustinus in libro Confessionem* [imo libro I. ad inquisitiones Januarii, seu epistola LIV. c. VI. §. VII. & VIII. alias epist. CXVIII. c. A. D. 400. in *Africa*]

Lib. I. Pars III. Tit. VI. Rub. III.

IV. *Sacramentum corporis Christi nonnisi jejuni debemus accipere.*

De Consecrat. Dist. II. C. LIV.

LIquido apparet, quando primo acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum est universæ ecclesiæ, quod a jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti prius in os Christiani Dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi. Nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Neque enim quia post cibos Dominus dedit, propterea pransi, aut cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum convenire debent, aut, sicut faciebant, quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Namque Salvator quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus, & memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat: & ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur; credo, quod eum morem nemo mutasset. Cum vero ait Apostolus, de hoc sacramento loquens: *propter quod, fratres, cum conveneritis ad manducandum, invicem expectate; si quis esurit, domi manducet, ut non ad judicium conveniatis*: statim subtexuit: *cetera autem cum venero, ordinabo*. Unde intelligi datur, quia multum erat, ut in epistola totum illis agendi ordinem insinuaret, quem universa per orbem servat ecclesia; ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diversitate variatur.

1. Cor. 11. 20.

Ibidem 34.

RUBRICA. IX

De clericis, qui prohibentur celebrare.

I. *De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat.*

Item Alexander II. scribit Gebonardo Vivariensi episcopo [imo Gebehardo Juvaviensi archiepiscopo, epist. XXXVI. A. D. 1065. Roma in *Noricum*, Concil. to. XII. pag. 1139.]

VII. Q. II. C. I.

Ivo Parte VI. C. CCV.

Paluzius in notis ad Ant. Augustinum pag. 498.

Christophorus Gewoldus in notis ad Wigulei Hundii Metropolim Salisburgensem to. I. pag. 57.

IN literis tuis continebatur sic: *hic clericus ordinem habet presbyteri: sed quia caduco morbo laborat, & ipsi in præsentiarum hoc agnovimus, non ausi sumus concedere sibi, ut offerret, vel missam celebraret*. Quia vero languor non in culpa est, super hac re auctoritatis nostræ decreto consulendo, deliberavimus. Consulimus itaque, ut si frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatione & missarum celebratione omnimodis prohibeatur. Indecens enim est & periculosum, ut in consecratione Eucharistiæ morbo victus epilentico cadat. Si vero, Dei misericordia, convaluerit (quandoquidem non culpa, sed infirmitas est in causa) eum sacrificare jam non interdicimus. *Item Gelasius Rustico & Fortunato episcopis* [A. D. 495. Roma in *Æmiliam*. Caput incertum.]

II. *A regimine suspendatur ecclesiæ, qui frequenter in terram eliditur.*

VII. Q. I. C. I.

NUper Foropopiliensis ecclesiæ clerici una cum Sabino episcopo & Pelagio & laicis propria suggestione reserarunt, præsulem suum gravi quadam necessitate vexari: cujus cum dicerent incursione frequenter elisum: quod ne scandalum fidelibus videretur ingerere, & ecclesiam Dei ubique positam hac offensione turbare, præcipue cum, eodem ipso volente, huc se perrexisse affirmarent, ad dilectionem vestram scripta direximus, ut ecclesiæ, cujus rector tali casu tenetur adstrictus, visitationem congruam redderetis. Verum quia nunc idem ipse venit huc pontifex, falsaque omnia de se jactata disseminat, sub divini contemplatione judicii, vestræque conscientiæ, existimationisque respectu, rerum fide solertissime perquisita, scilicet si aliquando vel in domo, vel in processione, vel in alio quocumque loco probetur, repente collapsus, vocesque dedisse confusas, & spumas ore jactasse, quanta fieri potest examinatione quæratur. Quod tamen sive non possit aliquorum factum testificatione firmari, sive nunquam contigisse dicatur, non putandum est posse sufficere; sed certum, manifestumque documentum: quia de tanta re non segnius agendum est. Faciat rem, tua dilectio, frater

ter Rustice, sui moris, & aptam magno pontifici, ut eum vel XXX. diebus esse constituas tecum, eumque carnibus indifferenter uti necessaria probatione compellas. *Martinus papa* [1. epist. ad Amandum Trajectensem c. A.D. 649. Roma in *Galliam*, Concil. tom. VI. pag. 384.]

Lib. I. Part. III. Tit. VI. Rubr. XX.

III. *Qui post ordinationem in lapsum ceciderit, mysteria sacra tractare non debet.*

SI post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & prævaricationis peccato fuerit deprehensus obnoxius, ideo prohibendus est, cum manibus lutulentis atque pollutis mysteria nostræ salutis tractare. *Alexander II.* [in Concilio Romano 2. c. III. A. D. 1063. *Romæ*, Concil. tom. 12. pag. 1176.]

Dist. L. C. XII.

IV. *Non est audienda missa presbyteri, qui concubinam habet.*

PRæter hoc autem præcipiendo mandamus, ut nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, vel subintroductam mulierem. Unde etiam sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: *Quicumque sacerdotum, diaconorum, subdiaconorum post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi papæ Leonis, & Nicolai de castitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate Apostolorum principum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut missam non cantet, nec Evangelium legat, neque epistolam ad missam, neque in presbyterio cum his ad divina officia, qui præfatæ constitutioni obedientes fuerint, maneat: neque partem ab ecclesia suscipiat*. Præcipientes etiam statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui eisdem prædecessoribus nostris obedientes, castitatem servaverint, juxta ecclesias, quibus ordinati sunt, (sicut oportet religiosos clericos) simul manducent, & dormiant: & quidquid eis ab ecclesiis competit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam, communem scilicet vitam, summopere pervenire studeant; quatenus perfectionem cum his consecuti, qui *centesimo fructu* ditantur, in cœlesti patria mereantur adscribi. Deinde, ut decimæ, & primitiæ, seu oblationes vivorum, & mortuorum ecclesiis Dei fideliter reddantur a laicis, & ut in dispositione episcoporum sint: quas qui retinuerint, a sanctæ ecclesiæ communione separentur. *De his scribit B. Gregorius Augustino Anglorum episcopo* [lib. XII. epist. XXXI. interrogat. XI. A. D. 604. Roma in *Angliam*.]

Dist. XXXII. C. VI.

Baluzius in notis ad Ant. Augustinum pag. 418.

Leo IX. in Concilio Romano III apud S. Petrum Damiani epist. ad Cunibertum Taurinensem tom. III. Opusc. XVIII. C. VII.

Nicolaus II. in Concilio Romano C. III. A. D. 1059. *Concil. to.* 12. *pag.* 1099.

V. *Quæ illusio prohibeat a celebratione missæ.*

TEstamentum veteris legis hunc pollutum Domino dicit, & nisi aqua lotus fuerit, ei usque ad vesperam intrare ecclesiam non conceditur. Quod tamen aliter intelligens populus spiritalis, quasi per somnium eum illudi reputat, qui tentatus immunditia, veris imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lavandus est aqua, ut culpam cogitationis, lacrymis abluat, & nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se, quasi usque ad vesperam, cognoscat. Sed est in eadem illusione valde necessaria discretio, qua subtiliter pensari debet, ex qua re accidit menti dormientis. Aliquando enim ex erapula, aliquando ex naturæ superfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ superfluitate vel infirmitate evenerit, omnimodo hæc illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens pertulisse, magis dolendus est, quam fecisse. Cum vero ultra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterii, vel missarum solemnia celebrandi; cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere mysterium (pro eo quod sacerdos alius in loco deest) ipsa necessitas compellit. Nam si adsunt alii, qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta, a perceptione sacri mysterii prohibere non debet. Sed ab immolatione sacri mysterii, abstinere, ut arbitror, humiliter debet: si tamen dormientem turpi imaginatione illusio non concusserit. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur, ut eorum animus etiam in somno corporis positus non fœdetur turpibus imaginationibus. Qua in re unum ibi ostenditur, quod ipsa mens rea non sit tunc, sed suo judicio penitus libera, cum se, etsi dormienti corpore, nihil meminit vidisse, tamen in vigiliis corporis meminit in ingluviem cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo suus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processerit; quia quod cogitavit sciens, hoc pertulit nesciens; & propter talem pollutionem

Dist. VI. C. I.

Deut. XXIII. 10.

Beda lib. I. *Histor. Angl. C.* XXVII.

Lib. I. Pars II. Tit. VI. Rub. X.

nem a sacro mysterio ea die abstinere oportet. *Ex Concilio Urbico* [potius Antissiodorensi c.I. A.D. 478. in Gallia, Concil. tom.V. pag.958.]

VI. *Presbyter missas non celebret in altari, in quo episcopus eadem die celebravit.*

De Consecrat. Dist. I. C. XCVII.

IN altari, in quo missam episcopus cantaverit, presbyter eo die aliam celebrare non præsumat.

RUBRICA. X

De ministris coadjutoribus in celebratione missarum.

I. *Quot testes episcopus sacrificans secum habere debeat.*

Anacletus omnibus episcopis [epist. I. Isidoriana c.II. Concil. tom.I. pag.515.]

De Consecrat. Dist. I. C. LIX.

EPiscopus Deo sacrificans testes secum habeat. In solemnibus quippe diebus, aut VII. aut V. aut III. Diaconos, qui oculi ejus dicuntur, & subdiaconos atque reliquos ministros secum habeat, qui sacris induti vestimentis in fronte & a tergo, & presbyteri e regione dextera lævaque contrito corde, & humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum a malevolis hominibus, & consensum præbentes sacrificio. Peracta autem consecratione, omnes communicent qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. *Item Soter papa* [in decretis ei tributis, Concil. tom.I. pag.587. Burchardus lib. III. c.XXVIII. sententiam huic similem refert ex Concilio Nannetensi c.XXX. Eadem ferme in Moguntino I. c.XLIII.]

II. *Nisi duobus præsentibus presbyter missam celebrare non præsumat.*

Ibidem. C. LXI.

Micrologus c.XI ex decretis Anacleti & Soteris.

HOC quoque statutum est, ut nullus presbyterorum missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus ipse tertius habeatur. Quia cum pluraliter ab eodem dicitur: *Dominus vobiscum*, & illud in secretis: *orate pro me*, aptissime convenit, ut ipsius respondeatur salutationi. *Unde in Toletano Concilio* XI. [c.XIV. A.D. 675. in Hispania, Concil. tom.VI. pag.554.]

III. *Quisquis sacrificat, sacerdotem sibi vicinum habeat, qui cœpta sacramenta expleat, si ei aliqua necessitas ingruerit.*

VII. Q. I. C. XV.

Eccles. IV. 10.

ILlud divini oraculi monentis singuli præcaventes, quo scribitur: *væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem*, summopere nobis verendum est, & cavendum, ne horis illis atque temporibus, in quibus Domino psallitur vel sacrificatur, unicuique divinis singulariter officiis insistenti perniciosa passio vel corporis qualibet invaletudo occurrat, quæ aut corpus subito obrui faciat, aut mentem alienatione vel terrore confundat. Pro hujusmodi ergo casibus præcaventes, necessarium duximus instituere, ut ubi temporis, vel loci, sive cleri copia suffragatur, habeat quisquis illic canens Deo, atque sacrificans, post se vicini solaminis adjutorem, ut, si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, a tergo semper habeat qui ejus vicem exequatur intrepidus. *Item ex Concilio Toletano* VII. [c.II. A.D. 646. in Hispania, Concil. tom.V. pag.1839.]

IV. *Si sacerdos necessitate præoccupatus fuerit, cœpta sacramenta per alium expleantur.*

VII. Q. I. C. XVI.

Idem fere Concil. Toletan. XI. C. XIV.

NIhil contra ordinis statutum temeritatis ausu præsumatur; neque illa, quæ summa veneratione censentur, ulla præsumtione solvantur, cum ad hoc tantum fieri jussa sunt, ne interrupta noscantur, vel languoris proventu robore salutis natura privetur. Non ergo solum fragilitati consulitur humanæ, sed etiam sacro honori mysteriorum Dei providetur sollicitudine. Censemus igitur convenire, ut, cum a sacerdotibus missarum tempore sacra mysteria consecrantur, si ægritudinis accidat cujuslibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum episcopo, vel presbytero alteri consecrationem exequi cœpti officii. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quam aut incipientis, aut subsequentis benedictione sint completa sacerdotis; quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Cum enim simus omnes unum in Christo, nihil contrarium personarum diversitas format, ubi efficaciam prosperitatis unitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici individuum

viduum sibi esse non ambigant; sed (ut præmissum est) præcedentibus, libenter alii pro complemento succedant. Nec tamen quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumtionis perniciem convertatur. Nullus post cibum potumque, quamlibet minimum sumtum, missas facere, nullus absque præventu patentis molestiæ minister vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. *Si quis hoc temerare præsumserit, excommunicationis sententiam sustinebit.*

In.I. Pars II. Tit. VI. Rubr. XI. & XII.

RUBRICA . XI

De commemoratione pro defunctis in missa.

I. *In missarum omnibus solemnibus pro defunctis oratio fiat.*

Ex Concilio Cabilonensi [II. c.XXXIX. A. D. 813. in *Gallia*, Concil.tomo VII. pag.1280.]

VIsum præterea nobis est, ut in omnibus missarum solemnibus pro defunctorum spiritibus loco competenti in ecclesia Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro viventibus, & pro quibuslibet necessitatibus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in missarum solemnibus fundantur. Antiquitus igitur hunc morem sancta tenuit ecclesia, ut in missarum solemnibus, & aliis precibus, Domino spiritus quiescentium commendentur, dicente beato Augustino: *non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in catholica societate laudamus.* Defunctorum etiam tacitis nominibus, eorum, quos sub generali commemoratione suscepit ecclesia, ut quibus ad ista desunt parentes, aut filii, aut quicumque cognati, vel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi. *Innocentius episcopus urbis Romæ Decentio Eugubino* [epist. I. c.II. A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil.tomo II. pag.1246.]

De Consecrat. Dist.I.C.LXXII.

De Cura pro mortuis C.IV.

Amalarius lib. IV. C.XLII.

II. *Ante precem non sunt a sacerdote nomina recitanda.*

DE nominibus recitandis, antequam precem sacerdos fecerit, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quam superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis: ut cujus hostiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen insinues: quamvis illi incognitum nihil sit.

De Consecrat. ibid. C.LXXIII

RUBRICA . XII

De pace danda in missa.

I. *Ante confecta mysteria pacem non debemus offerre.*

Innocentius Decentio Eugubino [epist. I. c.I. A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil.tomo II. pag.1246.]

PAcem igitur asseris ante confecta mysteria quosdam populis impertiri, vel sibi inter se sacerdotes tradere, cum post omnia (quæ aperire non debeo) pax sit necessario indicenda, per quam constet, populum ad omnia, quæ mysteriis aguntur, atque in ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse, pacis concludentis signaculo demonstrentur.

De Consecrat. Dist.II.C.IX.

Vualafridus Strabo C.XXII.

TITULUS . VII

De audientia missarum.

RUBRICA . I

De obligatione audiendi missas diebus festivis.

I. *Die Dominico missas ex integro sæculares audire debent.*

De Consecrat. Dist.I.C.LXIV.

Ex Concilio Agathensi [c.XLVII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil.tomo IV.pag.1391.]

MIssas die Dominica sæcularibus totas audire, spirituali ordine præcipimus, ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat. Quod si fecerit,

Baluzius in notis ad Ant. Augustinum pag. 561.

cerit, ab eo publice confundatur. *Item ex Concilio Aurelianensi* [I. c. XXVI. A. D. III. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag.1408.]

Lib.I. Pars III. Tit. VII. Rubr. II. & III.

II. *Populus non ante discedat, quam missa ex integro celebretur.*

De Consecrat. Dist.I. C. LXV.

CUM ad celebrandas missas in Dei nomine convenerit populus, non ante discedat, quam missæ solemnitas compleatur: & ubi episcopus non fuerit, benedictionem accipiat sacerdotis.

RUBRICA. II

De pœna non audientium ex integro missam præfatis diebus.

I. *Communione privetur qui usque ad finem, missarum solemnia non audierit.*

Ex canone Apostolorum [X.Concil.tomo I. pag.48.]

Ibidem C.LXII.

OMnes fideles, qui conveniunt in solemnitatibus sacris ad ecclesiam, scripturas Apostolorum & Evangelium audiant. Qui autem non perseverant in oratione usque dum missa peragatur, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines ecclesiæ commoventes, convenit communione privari. *Item ex Concilio Carthaginensi* [IV. c.XXIV. A. D. 398. in *Africa*, Concil. to. II. pag.1201.]

II. *De eodem.*

Ibidem C.LXIII.

SAcerdote verbum in ecclesia faciente, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur. *Item ex Concilio Carthaginensi* IV. [c.XXXVIII. ibidem, pag.1206.]

III. *Excommunicetur qui, prætermisso ecclesiæ conventu, ad spectacula vadunt.*

Ibidem C.LXVI.

QUI die solemni, prætermisso ecclesiæ conventu, ad spectacula vadit, excommunicetur.

RUBRICA. III

De sacerdotibus, quorum missa audienda non est.

I. *Non audiatur missa presbyteri concubinam habentis.*

Nicolaus papa [II. in Concilio Romano c.III. A.D. 1059. Concil. tomo IX. pag.1099.]

Dist.XXXII. C.V.

NUllus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam habere indubitanter, aut subintroductam mulierem. Unde etiam ipsa synodus capitulum hoc sub excommunicatione statuit, dicens: *quicumque sacerdotum, diaconorum &c.*

Ibidem C.VI.

Præter hoc autem. *Supra Tit.* VI. *Rubr.* IX. C.IV. *pag.*143.

TITULUS. VIII

De feriis.

RUBRICA. I

De temporibus feriandi in ecclesia.

I. *Tempora ad feriandum, in missa sunt laicis annuncianda.*

Ex Concilio Lugdunensi [incognito, apud Ivonem Parte IV. c.XIV.]

De Consecrat. Dist.III. C.I.

Cod. lib.III. tit. XII. de feriis lib. VII. A.D.389.

Leonis Novella LIV.

Capitular. lib.I. C.CLVIII. & lib. II. C.XXXV.

PRonunciandum est laicis, ut sciant tempora feriandi per annum, idest omnem Dominicam a vespera usque ad vesperam, ne in Judaismo capiantur. Feriandi vero per annum isti sunt dies: Natalis Domini, sancti Stephani, sancti Johannis Evangelistæ, Innocentinm, Silvestri, octava Domini, Theophania, Purificatio S. Mariæ, sanctum Pascha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Adscensio Domini, sancti dies Pen-

Pentecostes, sancti Johannis Baptistæ, XII. Apostolorum, & maxime sanctorum Petri & Pauli, qui mundum sua prædicatione illuminaverunt: sancti Laurentii, Assumtio sanctæ Mariæ, Nativitas sanctæ Mariæ Virginis, dedicatio ecclesiæ sancti Michaelis Archangeli dedicatio cujusque oratorii, & omnium sanctorum; & sancti Martini, & illæ festivitates, quas singuli episcopi in suis episcopatibus cum populo collaudaverint: quæ vicinis tantum circummorantibus indicendæ sunt, non generaliter omnibus. Reliquas vero festivitates per annum non sunt cogendi ad feriandum, nec prohibendi. Indictum vero jejunium, quando fuerit denunciatum, ab omnibus observetur. *Ex Concilio Aurelianensi* [1. c. XXVII. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1408.]

Lib. I. Pars III. Tit. III. Rubr. II.

Concil. Moguntin. 1. C. XXXVI. A. D. 813.

Baluzius in notis ad Dialogos Antonii Augustini pag. 565.

II. *Ante Adscensionem Domini litaniæ tribus diebus celebrentur.*

ROgationes, idest litanias, ante Adscensionem Domini placuit celebrari, itaut præmissum triduanum jejunium in Dominicæ Adscensionis solemnitate solvatur, per quod triduum servi & ancillæ ab opere relaxentur quo magis plebs universa conveniat: quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur. *Eusebius papa* [epist. III. Isidoriana, Concil. tomo I. pag. 1191.]

De Consecrat. Dist. III. C. III.

Ant. Augustinus lib. I. Dialogo XVI. pag. 180.

III. *Servetur ab omnibus festivitas inventionis Dominicæ Crucis.*

De Consecrat. ibidem C. XII.

CRucis Domini nostri Jesu Christi, quæ nuper, nobis gubernacula sanctæ Romanæ ecclesiæ renentibus, V. nonas Maii inventa est, in prædicto Kalendarum die Inventionis festum vobis solemniter celebrari mandamus. *Gregorius dilectissimis civibus Romæ* [papa I. lib. XI. epist. III. A. D. 603. *Roma*.]

Baronius ad Martyrologium die III. Maii.

Severinus Binius in notis ad hanc epistolam.

IV. *Nec die Sabbati est faciendum, nec die Dominico lavacrum prohibendum.*

PErvenit ad me, quosdam perversi spiritus homines prava inter vos aliqua, & sanctæ fidei adversa seminasse, itaut die sabbati aliquid operari prohiberenr. Quos quid aliud, nisi antichristi prædicatores dixerimus: qui veniens, diem sabbatum, atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri? Quia enim mori se & resurgere simular, haberi in veneratione vult Dominicum diem: & quia populum judaizare compellit, ut exteriorem ritum legis revocet, & sibi Judæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum. Aliud quoque ad me perlatum est, vobis a perversis hominibus esse prædicatum, ut Dominico die nullus debeat lavari. Et quidem si pro luxuria & pro voluptate quis lavari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus. *Innocentius papa* [I. epist. I. c. IV. ad Decentium Eugubinum, Roma in *Umbriam*, A. D. 416. Concil. to. II. pag. 1246.]

De Consecrat. ibidem C. XII.

V. *Quod dies Dominica debet esse semper venerabilis.*

DIem Dominicam ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Jesu Christi non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulas hebdomadas ipsius diei imaginem frequentamus.

Ibidem C. XIII.

RUBRICA. II
De Pascha semper die Dominico celebrando.

I. *Nonnisi die Dominico sanctum Pascha celebretur.*

Victor papa, XIII. a Petro, in primo decretali suo [epist. I. Isidoriana c. I. Concil. tomo I. pag. 592.]

CElebritatem sancti Paschæ die Dominica agi debere & prædecessores nostri jam statuerunt, & nos istud eadem die solemniter celebrari mandamus, quia non decet, ut membra a capite discrepent, aut aliter gerant. A quartadecima vero luna primi mensis usque ad XXI. diem ejusdem mensis eadem celebretur festivitas. Eodem quoque tempore baptisma celebrandum est catholicum; sed tamen si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit, Gentiles ad fidem venientes quocumque loco vel momento, ubicumque evenerit, sive in flumine, sive in mari, sive in fontibus tantum, Christianæ confessione credulitatis clarificati baptizentur. Ipsis etiam quod in baptismo polliciti sunt, summopere est attendendum, ne infideles, sed fideles inveniantur. Ipsi vero, qui infidelitatis nota asperguntur, infames efficiuntur, atque inter fideles minime reputantur.

Ibidem C. XIII.

Hieron. in Catalogo C. XXIV.

Ambrosius epist. XXIII. ... XXXIII.

Eusebius lib. V. Historiæ eccles. C. XXIII.

Beda lib. III. Historiæ Angl. C. XXV.

Hæc

Lib. I. Pars III. Tit. IX. §. VIII. I.

Hæc vero statuta nulla debent improbitate convelli, nulla novitate mutari, quia alia ratio est causarum sæcularium, alia divinarum. *Item Pius papa,* VIII. *a Petro Apostolo, in primo suorum decretalium* [epist. I. Isidoriana c. 2. Concil. to. I. pag. 561.]

II. *Nonnisi die Dominico sanctum Pascha celebretur.*

De Consecrat. Dist. III. C. XXI.

Nosse vos volumus, quod Pascha Domini die Domioico annuis temporibus sit celebrandum. Istis enim temporibus Hermes doctor fidei & scripturæ effulsit inter nos. Et licet nos idem Pascha prædicto die celebraremus; quia tamen quidam inde dubitabant, ad corroborandas animas eorum eidem Hermeti Angelus Domini apparuit in habitu *pastoris*, & præcepit ei, ut Pascha die Dominico celebraretur ab omnibus. Unde & nos Apostolica auctoritate instituimus, omnes eadem servare debere, quia & nos eadem servamus: nec debetis a capite quoquo modo dissidere. *Ex Concilio Carthaginensi* IV. [c. LXV. A.D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1205.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XXIII. Concil. African. C. XL.

Paschæ solemnitas una die & tempore celebranda est. *Ex Concilio Carthaginensi* V. [c. VII. A.D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1216.]

IV. *Dies Paschæ & Concilii formatarum subscriptione omnibus intimetur.*

De Consecrat. Ibidem C. XXIV. Concil. African. C. XL.

Placuit, ut dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur. Dies vero Concilii XI. kal. Novembris servetur. Scribendum est ad singularum quarumcumque provinciarum Primates, ut quando apud se Concilia aggregant, istum diem Paschæ non impediant. *Item ex Concilio Bracarensi* II. [imo III. c. IX. A.D. 572. in *Hispania*, Concil. to. V. pag. 898.]

V. *Quod in Conciliis venturum Pascha semper annuncietur.*

De Consecrat. Ibidem C. XXV.

Placuit, ut postquam omnia in Concilio sacerdotum fuerint ordinata, illud omnimodis observetur, ut superventurum ipsius anni Pascha, quo kalendarum die vel quota luna debeat suscipi, a metropolitano episcopo intimetur. Quod ceteri episcopi vel reliquus clerus breviculo subnotantes, unusquisque in sua ecclesia, adveniente Natalis Domini die, post evangelicam lectionem populo annuncient. *Ex Concilio Arelatensi* I. *quod confirmavit papa* [Silvester I. c. I. A.D. 314. in *Gallia*, Concil. tomo I. pag. 1427.]

VI. *De eodem.*

Ibidem C. XXVI. *Ambrosius epist.* XXIII. *Socrates lib.* V. C. XXI.

De observatione Paschæ Dominici statuimus, ut uno die, & tempore per omnem orbem servetur, & juxta consuetudinem literæ ad omnes dirigantur.

TITULUS. IX

De reliquiis & veneratione sanctorum.

RUBRICA. I

De sacris imaginibus.

De Consecrat. Distinct. III. C. XXVII. Jo. Diac. lib. III. C. XXX. Confer epist. V. & LIV. libri VII. Bellarm. de Imaginib. Sanctorum lib. II. C. XVI. in fine. Natalis Alexander sæculo VIII. Dissert. VI. §. IV. Iacobus Benignus Bossuetius in Explicat. doctrinæ ecclesiæ catholicæ C. V. pag. 30. editionis Italicæ, Romæ typis Propagandæ Fidei A. D. 1678.

I. *De imaginibus sanctorum non violandis.*

Gregorius Sereno episcopo Massiliensi [*lib. IX. epist. IX. A. D. 600. Roma in Galliam.*]

Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuisses, omnino laudavimus: fregisse vero, reprehendimus. Dic, frater, a quo factum sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ut, despectis aliis fratribus, solum te sanctum esse crederes & sapientem? Aliud est enim pictura, aliud per picturæ historiam quid sit adorandum, addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident quid sequi debeant: in ipsa legunt qui literas nesciunt. Unde & præcipue gentibus pro lectione pictura est.

RU-

Lib. I. Part. III. Tit. IX. Rubr. II. & III.

RUBRICA. II

De sacrarum imaginum veneratione.

I. *Imagines sanctorum, memoria sunt & recordatio præteritorum.*

Ex synodo VIII. [imo VII. act. VI. A.D. 787. in Bithynia, Concil. tomo VII. pag. 810.]

VEnerabiles imagines Christi non Deos appellant, neque serviunt eis, ut Diis, neque spem salutis ponunt in eis, neque ab eis expectant futurum judicium; sed ad memoriam & recordationem primitivorum venerantur eas & adorant. Sed non serviunt eis cultu divino, nec alicui creaturæ. *Hadrianus papa Tarasio patriarchæ* [carptim ex epist. Hadriani I. ad Tarasium CP. in VII. synodo, Act. II. & in epist. ad Carolum M. c. XXXV. Ibid. pag. 700. & pag. 912.]

De Consecrat. Dist. III. C. XXVIII.

II. *Non imagine agni, sed in hominis specie Christus est figurandus.*

SExtam sanctam synodum recipio cum omnibus canonibus suis, in quibus dicitur: in quibus picturis sanctarum imaginum agnus, Præcursoris digito ostensus, depingitur, qui in figuram transit gratiæ; verum nobis per legem Moysi præmonstrans Agnum Jesum Christum Dominum nostrum. Antiquis ergo figuris & umbris, ad veritatis præfigurationem ecclesiæ sanctæ traditis, vale dicentes, gratiam & veritatem præferimus, & sic plenitudinem legis recipimus. Verum ergo Agnum Dominum nostrum Jesum Christum, secundum humanam imaginem, amodo & in imaginibus pro veteri agno depingi jubemus.

Ibidem C. XXIX.

RUBRICA. III

De discretione habenda in veneratione sanctorum.

I. *Valde periculosum est asserere & venerari, ut sanctos, qui sancti non sunt.*

Hieronymus super epist. Pauli ad Philemonem [ad ea verba: *gratias ago Deo meo*; A.D. 386. in *Palæstina.*]

SI quis dixerit justum injustum, & injustum justum, abominabilis est utique apud Deum. Similiter qui sanctum dicit non sanctum, & rursus non sanctum asserit sanctum, abominabilis est apud Deum. *Idem* [Ibidem paullo superius]

XI. Q. III. C. LVII.

II. *Christum violat qui sanctum non sanctum, vel non sanctum sanctum esse crediderit.*

SI quis hominem qui sanctus non est, sanctum esse crediderit, & Dei junxerit eum societati, Christum violat, cujus membra sumus. *Et infra*. Omnes credentes, secundum Apostolum, Christi corpus efficimur. Qui in corpore Christi errat & labitur, asserens membrum ejus sanctum esse, cum non sit, vel non esse sanctum, cum sit, vide quali crimine obnoxius fiat. Isaias ait: *væ his, qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras*. Dulce puto sanctimoniam esse, *amarum* quod sanctimoniæ contrarium est. *Item Isaias C. V.* [versu 13. & 20. anno ante Christum 758. in *Palæstina.*]

Ibidem C. LVIII. Rom. XII. 4. 1. Cor. VI. 16. Isa. V. 20.

III. *Æternæ væ damnationis inveniet & ultionis qui bonos, velut malos, deserit.*

VÆ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. *Et paulo superius*. Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam: & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino: & descendent fortes ejus, & populus ejus, & sublimes, gloriosique ejus ad eum: & incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur: & exaltabitur Dominus in judicio, & Deus sanctus sanctificabitur in justitia.

XI. Q. III. C. LIX.

Lib. I. Part. III. Tit. x. Rubr. I. & II.

RUBRICA. IV
De translatione reliquiarum.

I. *Quomodo liceat alicui corpora sanctorum de loco ad locum transferre.*

Ex Concilio Moguntino [I. c. 51. A.D. 813. in *Germania*, Concil. tomo VII. pag. 1252.]

De Consecrat. Dist. I. C. XXXVII.

CORpora sanctorum de loco ad locum nullus transferre præsumat sine consilio principis, vel episcoporum, sanctæque synodi licentia.

TITULUS. X
De purificatione post partum.

RUBRICA. I
De muliere enixa, quæ non prohibetur intrare ecclesiam.

I. *Mulier enixa gratias actura, Ecclesiam intrare hora eadem non prohibetur.*

Augustino Anglorum episcopo Gregorius [I. lib. XII. epist. XXXI. interrogat. X. A.D. 604. Romæ in Angliam.]

Dist. V. C. I.

CUm enixa fuerit mulier, post quot dies debeat ecclesiam ingredi, Testamenti veteris præceptione didicistis, quod pro masculo XXXIII. pro femina vero LXVI. debet abstinere diebus: quod tamen sciendum, quia in mysterio accipitur. [Ibidem continuatur.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. II. *Genes. III. 16.*

SI mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat ecclesiam, nullo pondere peccati gravatur. Voluptas etenim carnis, non dolor, in culpa est. In carnis autem commixtione voluptas est, in partu vero prolis gemitus; unde & ipsi primæ mulieri dicitur: *in doloribus paries*. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare ecclesiam, ipsam ei pœnam vertimus in culpam.

RUBRICA. II
De muliere menstruata.

Augustinus [imo Gregorius papa I. ibidem.]

Dist. V. C. IV. *Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum C. XVIII.* *Beda lib. I. Hist. Angl. C. XXVII.* *Levit. XV. 24.* *Matth. IX. 20.*

PRava autem consuetudo in conjugatorum moribus irrepsit, ut filios, quos gignunt, mulieres nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant: quod videlicet ex sola carnis incontinentia videtur esse inventum, quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quod gignunt. Hæ itaque, quæ filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi prius purgationis tempus transierit, viris suis non debent admisceri, quippe & sine partus causa cum in menstruis consuetis detinentur, viris suis prohibentur misceri, ita ut morte lex sacra illum feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. Quæ tamen mulier, dum, ex consuetudine, menstrua patitur, prohiberi ecclesiam intrare non debet, quia ei naturæ superfluitas in culpam reputari non valet: & per hoc, quod invita patitur, injustum est, ut ecclesiæ ingressu privetur. Novimus itaque, quod mulier, quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum Domini humiliter veniens, vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit Domini vestimentum tangere, cur etiam quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat ecclesiam Domini intrare? Si enim ea bene præsumsit, quæ vestimentum Domini, in languore posita, tetigit; quod uni personæ infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmantur? Sanctæ autem communionis mysterium in eis diebus percipere non debet prohiberi. Si enim ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est; sed si susceperit, non est judicanda. Bonarum quippe mentium est, etiam culpas suas agnoscere, ubi culpa non est: quia sæpe sine culpa agitur quod venit ex culpa: unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est, ut esuriamus.

TITULUS XI

De observatione jejuniorum.

RUBRICA I

De triplici jejunio, uno spirituali seu a peccatis, & duplici corporali, seu moderatæ refectionis, & ecclesiasticæ institutionis.

De primo jejunio.

I. *Non a cibis, sed ab iniquitatibus abstinere, est magnum jejunium & generale.*

Augustinus super Jo. [*Tract. XVII. §. IV. circa A. D. 412. in Africa.*]

JEjunium autem magnum & generale, est abstinere ab iniquitatibus & ab illicitis voluptatibus sæculi, quod est perfectum jejunium. *Et infra*. In hoc sæculo quasi Quadragesimam abstinentiæ celebramus, cum bene vivimus, cum ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus abstinemus. Sed quia hæc abstinentia sine mercede non erit, expectamus illam beatam spem & revelationem gloriæ magni Dei & Salvatoris Jesu Christi. In illa spe, cum fuerit de spe facta res, accepturi sumus mercedem denarium. *Et infra*. Denarius ergo, qui accepit nomen a numero *decem*, redditur, & conjunctus *quadragenario*, fit *quinquagenarius*. Unde cum labore celebramus *Quadragesimam* ante Pascha: cum lætitia vero, tanquam accepta mercede, *Quinquagesimam* post Pascha. Nam huic, tanquam salutari labori boni operis, qui pertinet ad quadragenarium numerum, additur quietis & felicitatis *denarius*, ut *quinquagenarius* fiat. Significavit ipse Dominus Jesus multo apertius, quando post resurrectionem, XL. diebus conversatus in terra est cum discipulis suis; *quadragesimo* autem die cum adscendisset in cælum, peractis X. diebus, misit mercedem Spiritus sancti. *Item* Hieronymus [imo inter Sermones de tempore, Augustino tributos, LXV. §. IV.]

De Consecrat. Dist.V.C.XXV. — *Tit.II.12.* — *Ibidem 13.* — *Matth.XX.9.* — *Act.I.3.* — *Act.II.1.*

De secundo jejunio.

II. *Quotidiana jejunia duplicatis vel triplicatis sunt præferenda.*

NON dico hebdomadas, non dico jejunia duplicata, sed saltem singulos dies absque ciborum luxuria transigamus. *Idem* [Hieronymus ad Eustochium de custodia virginitatis.]

De Consecrat. ibidem C.XVIII.

III. *De eodem.*

SInt tibi quotidiana jejunia, & refectio satietatem fugiens. Nihil enim prodest tibi biduo vel triduo transmisso vacuum portare ventrem, si post pariter obstruatur. [carptim sumtum ex epist. Hieronymi ad Nepotianum. Burchardus lib.XIII. C. XXV. refert ex dictis Pamenii, seu verius *Poemen* eremitæ. Vide Rosvveydi Vitas Patrum lib.III. c.XLV. pag.508.edit.II.]

Ibidem C.XIX.

IV. *De eodem.*

SInt tibi jejunia pura, continua, moderataque, idest quotidie esurire, & quotidie prandere. Apostolus inquit: *noli adhuc aquam bibere; sed modico utere vino propter infirmitates tuas*. Curat enim vulnera delinquentis, curatosque sanctificat jejunium.

Ibidem C.XX. — *Burchardus lib. XIII. C. XXIV. & XXV.* — *1.Tim.V.23.*

De tertio jejunio.

V. *Jejunia non solvuntur legitime absque necessitate probabili.*

Eusebius papa [imo Capitulare Regum Francorum incerti anni C.XXIII. apud Baluzium tomo I. pag.517.]

JEjunia, in ecclesia a sacerdotibus constituta, sine necessitate rationabili non solvantur.

De Consecrat. ibidem C.XVII.

RU-

Lib. I. Pars III. Tit. XI. Rubr. II. & III.

RUBRICA. II

De prima institutione jejunii.

I. *In Paradiso abstinentia, post Paradisum edendi lascivia cœpit.*

Ambrosius in sermone de jejunio, qui incipit: *divinum ad patrem* [de Elia & jejunio c. xv. (ut.?) & vii. forte circa A. D. 390. *Mediolani*.]

Dist. xxxv. C. viii.

SExto die bestiæ sunt creatæ, & cum bestiis orta edendi potestas est & usus escarum. Ubi cœpit cibus, ibi finis factus est mundi. Ibi cœpit sua incrementa nescire, ubi cœperunt divina circa eum opera feriari & terminari: quo judicio declaratum est, quod per cibos mundus habet imminui, per quos desiit augeri. *Et infra*. Ut sciamus, non esse novellum jejunium, primam illic legem constituit de jejunio. *Et infra*. Eousque nemo prævaricari noverat, cum adhuc orta non esset quæ prima est prævaricatio. Indictum est jejunium abstinentiæ, lex a Domino Deo, prævaricatio legis a diabolo, culpa per cibum, latebra post cibum, cognitio infirmitatis in cibo, firmitatis virtus in jejunio, serpens gulam suadet, Dominus jejunare decrevit. Itaque gula a Paradiso regnantem expulit, abstinentia ad Paradisum revocavit errantem. *Et infra*. In principio generis humani ignorabatur ebrietas. Primus Noe vineam plantavit, dedit naturam, sed ignoravit vini potentiam. Itaque vinum nec suo pepercit auctori. *Et infra*. Sed illius ebrietas nobis suadet sobrietatem. Semel enim inebriatus est Noë. Ubi enim malum ebrietatis agnovit, jumentum suum ad remedium temperavit: non ad vitium effudit. Manebat autem, antequam vinum inveniretur, omnibus inconcussa libertas. Nemo sciebat a consorte naturæ suæ obsequia servitutis exigere. Non esset hodie servitus, si ebrietas non fuisset. Obrepserat quidem fraternæ jam prælationis invidia, manebat adhuc paternæ pietatis reverentia. Læsa pietas est, dum deridetur ebrietas. Non illis itaque solis nocent vina, quos tentant, sed illis amplius, quorum oculis temulenta ebriorum membra denudantur. *Et infra*. Legimus etiam quod patrem Loth inebriaverunt filiæ in monte, ad quem, timentes incendium Sodomitarum, confugerant, & habitabant in spelunca. Fuit itaque ebrietas origo incesti concubitus, pessimæ regenerationis partus deterior. At non Abraham vina in suo convivio ministrabat, sed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam Angelis hospitibus exhibebat. Recte enim illic deerat materia peccati, ubi erat remissio peccatorum. Denique annunciavit Dominum Johannes non manducans panem, nec bibens vinum. Qui enim Christum annunciat, ab omni vitiorum incentivo præstare se debet alienum.

Genes. xix. 33. — Genes. xviii. 4. — Matth. xi. 18.

RUBRICA. III

De temporibus jejuniorum ex præcepto.

I. *Ante solemnitatem Paschæ Quadragesima est celebranda.*

Ex Concilio Aurelianensi [I. c. xxiv. A. D. 511. in Gallia, Concil. tomo iv. pag. 1408.]

De Consecrat. Dist. iii. C. vi.

SAcerdotibus omnibus decretum est, ut ante Paschæ solemnitatem, non quinquagesima, sed quadragesima teneatur. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis cap. i. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 911.]

II. *Quinta feria ultimæ septimanæ Quadragesimæ jejunium solvi non licet.*

Ibidem C. viii.

NOn licet v. feria, fratres, novissimæ septimanæ, jejunium solvere, & omnem exhonorare quadragesimam; sed sincere abstinentes totam quadragesimam perexire. *Ex Concilio Agathensi* [c. xii. A. D. 506. in Gallia, Concil. tomo iv. pag. 1385.]

III *Exceptis diebus Dominicis, in Quadragesima non solvatur jejunium.*

Ibidem C. ix.

PLacuit, ut omnes ecclesiæ filii (exceptis Dominicis) in Quadragesima, etiam in die Sabbati, sacerdotali oratione & discretionis communione jejunent. *Ex homilia Gregorii papæ* [partim sumtum videtur ex homilia xvi. S. Gregorii §. v. Sed multa hic sunt, quæ ibi desunt.]

IV. De

IV. De observatione Quadragesimæ.

Lib. I. Pars III. Tit. XI. Rubr. III.

De Consecrat. Dist. v. C. xvi.

Quadragesima summa observatione est observanda, ut jejunium in ea (præter dies Dominicos, qui de abstinentia subtracti sunt) nisi quem infirmitas impedierit, nullatenus solvatur: quia ipsi dies decimæ sunt anni. A prima Dominica igitur Quadragesimæ usque in Pascha Domini, sex hebdomadæ computantur: quarum videlicet, dies *quadraginta* & *duo* fiunt. Ex quibus dum *sex Dominici* dies abstinentiæ subtrahuntur, non plus in abstinentia, quam XXX. & VI. dies remanent. *V.G. si per* CCCLXV. *dies annus volvitur*, & nos per XXX. & VI. dies affligimur, quasi anni *decimas Deo* damus. *Sed ut* facer numerus *quadraginta* dierum adimpleatur, quem *Salvator noster suo sacro jejunio* consecravit, quatuor dies prioris hebdomadæ ad *supplementum* XL. *dierum* tolluntur, idest quarta feria, quæ caput jejunii subnotatur, *& v. feria sequens, & vi. feria*, & Sabbatum. Nisi enim istos dies quatuor *superioribus* XXX. & VI. *adjunxerimus*, XL. dies in abstinentia non habemus. Jubemur etiam *ab omnipotenti Deo* omnium bonorum nostrorum decimas dare. *Calistus papa scribens Benedicto episcopo* [epist. I. Isidoriana & I. Concil. to. I. pag. 609.]

Ivo Parte IV. C. XXXIV.

V. De jejunio quatuor temporum.

Dist. LXXVI. C. I.

Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, convenientius nunc per quatuor anni tempora fieri decernimus, ut sicut annus per quatuor volvitur tempora; sic & nos quaternum solemne agamus jejunium per quatuor anni tempora. *Ex Concilio Moguntino* [I. c. XXXIV. A. D. 813. in *Germania*, Concil. to. VII. pag. 1249.]

VI. De eodem.

Ibidem C. II.

Constituimus, ut quatuor tempora anni ab omnibus hominibus communi jejunio observentur, idest in Martio, hebdomada prima, in Junio II. in Septembri III. in Decembri IV. *Ex Concilio Salingenstadii habito* [c. II. A.D. 1023. in *Germania*, Concil. to. IX. pag. 845.]

VII. De eodem.

Ibidem C. III.

Nic. Serarius in Moguntiacis lib. I. C. XXIII. pag. 118. & lib. V. pag. 711.

De jejunio autem incerto quatuor temporum hanc certitudinem statuimus, ut si kalendæ Martii in quarta feria, sive antea evenerint, eadem hebdomada jejunium celebretur. Si autem kalendæ Martii in V. aut in VI. feriam, aut in Sabbatum distendantur, in sequentem hebdomadam jejunium differatur. Simili quoque modo si kalendæ Junii in IV. feria, aut antea evenerint, in sequenti hebdomada jejunium celebretur. Et si in V. aut in VI. feria aut Sabbato contigerint, jejunium in tertia hebdomada reservetur. Et hoc sciendum est, quod si quando jejunium mensis Junii in vigilia Pentecostes evenerit secundum prædictam regulam, non ibi celebrari debet, sed in ipsa hebdomada solemni Pentecostes, quia vigilia simul & jejunium celebrari non debent: & tunc propter solemnitatem Spiritus sancti diacones dalmaticis induantur, & *Alleluia* cantetur, & *flectamus genua* non dicatur. Eodem modo de Septembris mensis jejunio constitutum est, ut, si kalendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea, in tertia hebdomada jejunium celebretur: & si in V. aut in VI. aut in Sabbato contigerint, in quarta hebdomada jejunandum erit. Illud vero observandum erit in Decembri, ut proximo Sabbato ante vigiliam Natalis Domini celebretur jejunium; quia, si vigilia in Sabbato evenerit, simul vigiliam, & jejunium celebrari non convenit. *Contra Urbanus papa in Concilio Placentino* C. XV. [imo XIV. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. to. X. pag. 504.]

VIII. De eodem.

Dist. LXXVI. C. IV.

Statuimus etiam, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur. Primum jejunium in initio Quadragesimæ, secundum in hebdomada Pentecostes, III. & IV. in Septembri & Decembri more solito fiat. *Item ex sermone Leonis papæ* [I. sermone I. c. III. de jejunio Pentecostes, c. A. D. 442. *Romæ*.]

IX. De eodem.

Ibidem C. V.

Igitur post sanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini, a mortuis resurgentis, ac demum in cælum adscendentis exegimus, postque acceptum sancti Spiritus donum, salubriter & necessario consuetudo est ordinata jejunii, ut si quid forte inter ipsa festivitatum

tatum gaudia negligens libertas & licentia immoderata præsumserit, hoc religiosæ abstinentiæ censura castiget. *Ibidem* [Sermone VIII. c. II. de Jejunio decimi mensis, c. A. D. 449. Romæ.]

I m. I. Pars III. Tit. III. Rubr. XV.

X. *De eodem.*

Dist. XXXVI. C. VII.

HUjus observantiæ utilitas, dilectissimi, in ecclesiasticis præcipue est constituta jejuniis, quæ ex doctrina sancti Spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omnibus sit adscripta temporibus. Siquidem jejunium vernum in Quadragesima, æstivum in Pentecoste, autumnale in mense septimo, hiemale autem in hoc, qui est x. celebremus; intelligentes divinis nihil vacuum esse præceptis, & verbo Dei omnia elementa servire ad eruditionem nostram, dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Evangelia, incessabili tuba discimus, quod & prædicemus & agamus. *Hieronymus super Zachariam* [ad c. VIII. A. D. 408. in Palæstina.]

XI. *Quare in suprascriptis mensibus jejunia lex imperavit.*

Ibidem C. VII.

JEjunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi mensis domui Judæ & Hjerusalem in dies festos vertetur & gaudium. Veritatem tantum Deus quærit & pacem. In hoc loco nostrorum multi multa dixerunt, & inter se dissonantia. *& paucis interjectis.* Cogimur ergo ad Ebræos recurrere, & scientiæ veritatem de fonte magis, quam de rivulis quærere. *Et paulo post.* Jejunium quarti mensis, qui apud latinos vocatur *Julius*, die VII. & X. ejusdem mensis illud arbitrantur, quando descendens Moyses de monte Sina, tabulas legis abjecit atque confregit, & juxta Hieremiam, muri primum rupti sunt civitatis. In V. mense, qui apud nos vocatur *Augustus*, cum propter exploratores terræ sanctæ seditio esset orta in populo, jussi sunt montem non adscendere, sed per XL. annos longius a terra sancta circumire dispendiis, ut exceptis duobus, Chaleb, & Josue, omnes in solitudinem caderent. In hoc mense & a Nabuchodonosor, & multa post sæcula a Tito & Vespasiano templum Hierosolymis incensum est atque destructum: capta urbe Bethel, ad quam multa millia confugerant Judæorum: aratum templum in ignominiam gentis oppressæ a T. Annio Rufo. In septimo vero, qui apud nos appellatur *October*, occisus est Godolias, & Judæ tribus, ac Hierusalem reliquiæ dissipatæ. Mense decimo (qui apud nos *Januarius* dicitur, eo quod *janua* anni sit atque principium) Ezechiel in captivitate positus audivir & cunctus populus captivorum quinto mense templum esse subversum: quod plenissime in eodem propheta cognoscimus. Hoc est igitur omne, quod dicitur *dies planctus & jejuniorum*, quos hactenus habuistis in luctum, sciatis vobis (quia cogitavi, ut benefaciam Hierusalem & domui Juda) in lætitiam & gaudium & solemnitates esse vertendos: ita dumtaxat, si veritatem diligitis & pacem. Juxta anagogen, quia tunc jejunamus, quando sponsus aufertur a nobis, & non meremur ejus habere præsentiam. Cum reversus fuerit ad nos Dominus, & cogitaverit, ut benefaciat nobis, tunc omnis tristitia vertetur in gaudium, & fames pristina sermonis Dei, præsentia doctrinarum ejus, & cælestis panis saturitate pensabitur.

Exod. XXXII. 19.
Jerem. LII. 14.
Num. XIV. 33.
IV. Reg. XXV. 1.
Jerem. XXXIX. 4. & XLI. 1.
Jerem. LII. 4.
Ezech. XXXIII. 21.
Jo. XVI. 20.

RUBRICA. IV

De temporibus jejuniorum ex consilio.

I. *Feria* IV. *&.* VI. *non sunt jejunia solvenda.*

Ex dictis sancti Apollonii [sive Apollo, apud Rufinum de Vitis Patrum lib. I. c. VII. pag. 460. editionis II. Heriberti Rosvveydi, unde Palladius in Historia Lausiaca c. LVII. circa A.D. 388. in *Ægypto*. Hujus Apollonii vitam scripsit Timotheus Alexandrinus apud Socratem lib. VI. c. XXIX.]

De Consecrat. Dist. III. C. XVI.

JEjunia sane legitima, idest IV. & VI. feria, non sunt solvenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit, quia IV. feria Judas traditionem Domini cogitavit, & VI. feria crucifixus est salvator. Videtur ergo qui in his diebus sine necessitate solvit statuta jejunia, vel cum tradente tradere Salvatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere. Die autem Dominica nihil aliud agendum est, nisi Deo vacandum: nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum hymnis & psalmis & canticis spiritualibus dies illa transigatur. *Innocentius papa* [I. epist. I. c. IV. ad Decentium Eugubinum, A.D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. to. II. pag. 1246.]

Clemens Constitut. lib. V. C. ult. & lib. VII. C. XXIV.
Edmund. Martene Commentar. in regulam S. Benedicti C. XLI. pag. 560.

II. *Ob*

II. *Ob reverentiam sepulturæ Dominicæ, Sabbato jejunare debemus.*

Lib.I. Part II. Tit. XI. Rubr. IV.

SAbbato vero jejunandum esse, ratio evidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicam ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Jesu Christi non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum, ipsius diei imaginem frequentamus, ac VI. feria propter passionem Domini jejunamus; Sabbatum prætermittere non debemus; quoniam inter tristitiam & lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam utique constat Apostolos biduo isto & in mœrore fuisse, & a Judæis se occultasse: quod utique non dubium est, in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio ecclesiæ habeat, isto biduo sacramenta penitus non celebrari: quæ forma etiam per singulas tenenda est hebdomadas propter id, quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putatur semel atque uno Sabbato jejunandum, ergo & Dominica & VI. feria semel in Pascha erit utique celebranda. *Augustinus ad Januarium* [epist. LIV. c. II. §. III. alias CXVIII. c. A. D. 400. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist.III. C.XIII.

Jo.XX.19.

III. *De eodem.*

MAter, Mediolanum me secuta, invenit ecclesiam Sabbato non jejunantem. Cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissimæ memoriæ Ambrosium episcopum. At ille ait: *cum Romam venio, Sabbatum jejuno: cum Mediolani sum, non jejuno. Sic & tu, ad quam forte ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalum, nec quemquam tibi.* Hoc cum matri renunciassem, libenter amplexa est.

Dist.XII.C.XI.

IV. *De triduo jejunio ante Adscensionem.*

ROgationes, idest litanias. *Supra Tit.* VIII. *Rubr.* I. C.II. *pag.* 147.
Telesphorus Romanæ urbis archiepiscopus omnibus episcopis [epist. Isidoriana unica, c.1. Concil. to.1. pag.560.]

V. *Septem hebdomadibus a carne & deliciis ante Pascha clerici abstineant.*

STatuimus, ut septem hebdomadas ante sanctum Pascha omnes clerici in sortem Domini vocati a carne jejunent, quia, sicut discreta debet esse vita clericorum a laicorum conversatione, ita & in jejunio debet fieri discretio. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici a carne & deliciis jejunent, & hymnis, vigiliis atque orationibus inhærere diu noctuque studeant. *Item Ambrosius in libro sermonum* [ei adscriptorum, Serm. XV. in Dominica Sexagesimæ §. II. cujus initium: *adest tempus*.]

Dist.IV. C.IV.

VI. *Septimam hebdomadam Telesphorus Quadragesimæ addidit.*

QUadragesima VI. septimanas habet, cui addidit Telesphorus pontifex septimam hebdomadam: & vocatum est hoc tempus *quinquagesima*. Gregorius *Augustino Anglorum episcopo scripsit* [in fragmento epistolæ ad Augustinum ad calcem epistolarum S. Gregorii, circa A. D. 604. Roma in *Angliam*.]

Ibidem C.V.

VII. *A quinquagesima jejunandi propositum sumant, quos ecclesiastici gradus exornat dignitas.*

DEnique sacerdotes, & diaconi, & reliqui, quos dignitas ecclesiastici gradus exornat, a quinquagesima propositum jejunandi suscipiant, quo & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adiiciant, & eorum, qui in laicali ordine consistunt, observantiam, sicut loco, ita & religione præcellant. De ipsa vero die Dominica hæsitamus, quid nam dicendum sit, cum omnes laici & sæculares illa die plus solito & ceteris diebus accuratius cibos carnium appetant, &, nisi nova quadam aviditate usque ad medias noctes se ingurgitent, non aliter se hujus sancti temporis observationem suscipere putant: quod utique non rationi, sed voluptati, immo cuidam mentis cœcitati adscribendum est; unde nec a tali consuetudine averti possunt: & ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne forte pejores existant, si a tali consuetudine prohibeantur. Ut enim ait Salomon: *Qui multum emungit, elicit sanguinem.* Et *post pauca*. Par autem est, ut quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ seminam trahunt originem carnis, jejunemus; a lacte videlicet, caseo, & ovis. *Et post pauca*.

Ibidem C.VI.

Regula S.Benedicti C.XLIX.

Proverb. XXX. 33.

Lib. I. Part. III. Tit. XI. Rubr. V. VI. & VII.

pauca. Ceterum piscium esus ita Christiano relinquitur, ut hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui a carne abstinet, nequaquam sumptuosiora marinarum belluarum convivia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur, ut ebrietates omnino fugiamus; alioquin restat, ut omnia, quæ corpori libent, similiter faciamus.

RUBRICA. V

De cibis, a quibus abstinendum in diebus jejunii.

I. *In quadragesima abstinendum est a carne & omnibus, quæ sementinam trahunt originem.*

Sanctus Gregorius [Ibidem continenter ubi supra.]

Dist. IV. C. VI.

PAR autem est, idest conveniens, ut quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam trahunt originem carnis, jejunemus, videlicet, caseo, & ovis. *Et post pauca*. Ceterum piscium esus ita Christiano relinquitur, ut hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui a carne abstinet, nequaquam sumptuosiora marinarum belluarum convivia præparet. Vinum quoque ita permittitur bibere, ut ebrietates omnino fugiamus; alioquin restat, ut omnia, quæ corpori libent, similiter faciamus.

RUBRICA. VI

De horis solvendi jejunia.

I. *Ante Missarum solemnia, circa horam nonam decantata, in Quadragesima nulli comedere licet.*

Ex Concilio Cabilonensi [imo ex Capitulari Theodulphi Aurelianensis c. XXXIX. A. D. 797. in Gallia, Concil. tomo VII. pag. 1146.]

De Consecrat. Dist. I. C. L.

SOlent plures, qui se jejunare putant, in quadragesima, mox ut signum audiunt ad horam nonam, manducare: qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur officium. Concurrendum est enim ad missas, & auditis missarum solemnibus, sive vespertinis officiis, largitis eleemosynis, ad cibum accedendum est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit, ut ad missam convenire non valeat, æstimata vespertina hora, completa oratione sua, jejunium absolvere debet.

RUBRICA. VII

De temporibus, in quibus non indicuntur jejunia.

Ex Concilio Gangrensi [c. XVIII. circa A. D. 324. in Paphlagonia, Concil. tomo II. pag. 426.]

Dist. XXX. C. VII.

SI quis, tanquam hoc continentiæ convenire judicans, die Dominico jejunaverit in ejusdem diei contemtum, anathema sit. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. LVII. A. D. 572. in Hispania, Concil. tomo V. pag. 912.]

II. *Anathematizantur qui Manichæorum more die Dominica jejunant.*

Ibidem C. XVII.

SI quis presbyter propter publicam poenitentiam a sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate die Dominica pro quadam religione jejunaverit, sicut Manichæi, anathema sit. Similiter & quod ab Apostolis traditus canon tenet antiquus, placuit, ut per omnes dies Dominicos, & per omnes dies Paschæ usque ad Quinquagesimam non prosternat se in oratione humilitatis, sed recto vultu ad Deum orationis fungatur officio, quia in his diebus gaudium Resurrectionis Domini celebramus. Si quis etiam non pro abstinentia, sed pro execratione escarum, a carne abstinet, placuit sancto Concilio, ut prægustet: & si sic vult abstinere, abstineat; si autem spernit, itaut olera cocta cum carnibus non degustet, iste non obediens, nec suspicionem hæresis a se removens, depo-

deponatur de ordine clericatus. *Melchiades papa* [epist. Isidoriana ad episcopos Hispaniæ c. III. Concil. tomo I. pag. 1358.]

Lib. I. Pars. III. Tit. XI. Rubr. III.

III. *Diei Dominicæ & quintæ feria non est celebrandum jejunium.*

JEjunium dominicæ diei, & quintæ feriæ nemo celebrare debet, ut inter jejunium Christianorum & Gentilium, veraciter credentium, & infidelium, atque hæreticorum vera & non falsa discretio habeatur. *Ex Concilio Cæsaraugustano* [c. II. A. D. 381. in *Hispania*, Concil. to. II. pag. 1009.]

De Consecrat. Dist. III. C. XIV.

IV. *De eodem.*

NE quis jejunet die Dominica causa timoris, aut *persuasionis, aut superstitionis*; nec quadragesimarum diebus ab ecclesiis fideles desint: *nec habitent in cubiculorum latibulis ac montium qui in suspicionibus perseverant; sed exemplum ac præceptum custodiant sacerdotum, & ad alienas villas agendorum conventuum causa non conveniant.* Ab universis episcopis dictum est: *anathema sit qui hec commiserit.* Ambrosius *in ejusdem diei sermone, qui sic incipit* [sermo, hactenus S. Ambrosio tributus, est S. Maximi Taurinensis, habeturque in homil. III. de Pentecoste, Biblioth. PP. Lugdunensis to. VI. pag. 29. c. A. D. 400. in *Liguria*.]

Ibidem C. XV.

V. *De eodem.*

SCire debet sanctitas vestra. Per hos L. dies nobis est jugis continuata festivitas, ita ut hoc omni tempore neque ad observandum indicamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus succidamus. *Et infra.* Instar ergo Dominicæ tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies, ut Domini, reputantur. Resurrectio enim Dominica dies est. In Dominica enim resurgens Salvator, ad homines reversus est, & post Resurrectionem tota quinquagesima cum hominibus conversatus est. Æqualis ergo eorum, necessarium, ut esset festivitas, quorum æqualis esset & sanctitas. Sic enim disposuit Dominus, ut sicut ejus passione in quadragesimæ jejuniis contristaremur; ita ejus resurrectione in quinquagesimæ feriis lætaremur. Non igitur jejunamus in quinquagesima, quia in his diebus nobiscum Dominus commoratur. *Idem* [Ambrosius] *in Apologia David* [c. VIII. §. XLII. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

Dist. LXXVI. C. VIII.

VI. *De eodem.*

HUnc numerum, L. videlicet, læti celebramus, & post Domini passionem, remisso culpæ totius debito, chirographoque evacuato, ab omni nexu liberi suscipimus advenientem in nos gratiam sancti Spiritus. Die Pentecostes vacant jejunia, laus dicitur Deo, *alleluja* cantatur. *Gratianus* [Ibidem continenter.]

Ibidem C. VIII.

VII. *Quomodo accipienda sit vacatio prædicta jejuniorum in præfatis diebus.*

NEcessario ergo ecclesia constituit, ut post dies Pentecostes jejunia celebrentur. Sed quod in illis L. diebus jejunandum esse negatur, ex observantiæ necessitate intelligitur. *Item Isidorus* [lib. I. de ecclesiasticis officiis, c. XXXI. A. D. 633. in *Hispania*.]

Ibidem C. VIII.

VIII. *Jejunantes talibus diebus ex devotione, non veniunt reprehendendi.*

POst Pascha usque ad Pentecosten licet traditio ecclesiarum abstinentiæ rigorem prandiis relaxaverit, tamen si qui monachorum vel clericorum jejunare cupierint, non sunt prohibendi, quia Antonius & Paulus, & ceteri plures patres antiqui, etiam in his diebus & in eremo leguntur abstinuisse, neque solvisse abstinentiam, nisi die Dominico. *Item Hieronymus ad Lucinium* [epist. XXVIII. A. D. 385. e Palæstina in *Hispaniam Bæticam*.]

Ibidem C. X.

IX. *De eodem.*

UTinam omni tempore jejunare possemus: quod in actibus Apostolorum diebus Pentecostes & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus. Nec hoc dico, quod festis diebus jejunandum esse putem, & contextas quinquaginta diebus ferias & solemnitates auferam; sed unaquæque provincia abundet in suo sensu, & præcepta majorum leges Apostolicas arbitrentur.

Ibidem C. XI.

R U-

RUBRICA . VIII

Jus. I. Pars III. Tit. XI. Rubr. VIII. & IX.

De temporibus abstinendi a carnibus præter quam in jejuniis ecclesiæ.

I. *Quo tempore ab esu carnium sit abstinendum.*

Leo IV. [*sumtum videtur ex homilia Leonis IV. de cura pastorali*, c. A.D. 850. Concil. to. VIII. pag. 37.]

De Consecrat. Dist. III. C. XII.

DE esu carnium apud nos vetustissima & non improbanda traditio semper tenenda est, ut a cœnæ termino, quæ fit in principio noctis quartæ feriæ, quæ lucescit in quarta feria, usque in diluculum quintæ feriæ: & similiter a cœna noctis sextæ feriæ, quæ lucescit in sexta feria, non imperite jejunatio usque ad Sabbati lucem, quantum de diei parte aliquis jejunare maluerit, vel debuerit, protendatur. *Gregorius* VII [in Concilio Romano, c. v. c. VII. A. D. 1078. Concil. to. X. pag. 373.]

II. *Diebus Sabbatorum a carnibus abstinere debemus.*

De Consecrat. Dist. V. C. XXXI.

QUia dies Sabbati apud sanctos patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos eorundem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus, ut quicumque Christianæ religionis particeps esse desiderat, ab esu carnium eadem die (*nisi* majori festivitate interveniente vel infirmitate impediente) abstineat.

RUBRICA . IX

De circumstantiis jejunii.

I. *Absque puritate mentis jejunia & orationes non prosunt.*

Pius papa [I. epist. I. Isidoriana, c. II. Concil. to. I. pag. 562.]

Ibidem C. XXIII.

NIhil enim prodest homini jejunare & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate, & ab obtrectationibus lingua, cohibeatur. *Item Ambrosius de Quadragesima* [inter sermones, Ambrosio tributos, num. XLI. ac inter Augustinianos ex Vignerianis, XIII. Sed sapit stilum Cæsarii Arelatensis.]

II. *De eodem.*

Dist. LXXXVI. C. XII.

Cæsarius Arelatensis homil. XI. editionis Baluzii.

QUid prodest jejunare visceribus, & luxuriare venatibus? Abstinete a cibis, & errare peccatis? *Item Hieronymus* [Vide supra Tit. V. Rub. IV. c. III. pag. 155.]

III. *Quod discretio ita habenda est in jejunio, ut nec sensus integritati præferatur.*

De Consecrat. Dist. V. C. XXIV.

NOn mediocriter errant qui magno bono præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel jejunium caritati, aut vigilias præfert sensus integritati, ut propter abstinentiam immoderatam, atque indiscretam psalmorum, vel officiorum decantationem, aut amentiæ, aut tristitiæ notam incurrat? Nunquid verborum flecti multitudine Deus, ut homo, potest? Non enim verbis tantum, sed corde orandus est Deus. Quapropter melior est quinque psalmorum cantatio cum cordis puritate ac serenitate, & spirituali hilaritate, quam psalterii modulatio cum anxietate cordis atque tristitia. Cum igitur pro centum animabus psalmus vel missa dicitur, nil minus, quam si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur. Audiat itaque qui ea, quæ necessaria sunt, corpori subtrahit, illud quod per prophetam Dominus loquitur: *ego Dominus odio habens rapinam holocaustorum*. De *rapina* vero *holocaustum* offert qui vel ciborum nimia egestate, vel somni penuria corpus immoderate affligit. *Hieronymus* [epist. XXXII. ad Eustochium de custodia virginitatis c. A.D. 383. Romæ.]

Isa. LXI. 8.

IV. *Quod sobrietas & moderatio in jejuniis habenda est.*

De Consecrat. Dist. V. C. XXIX.

SInt tibi quotidiana jejunia & refectio satietatem fugiens. Nihil enim prodest tibi, biduo vel triduo transmisso, vacuum portare ventrem, si post pariter obstruatur. *Idem*

R U-

RUBRICA. X

De fructu & validitate jejunii.

CUrat enim vulnera delinquentis, curatosque sanctificat jejunium. *Jo. os aureum* [homil. XXIX. ad c. XII. epist. ad Ebræos c. A. D. 400. CPoli.] *De Consecrat. Dist. v. C. XX.*

II. *Ciborum temperantia salutem, abundantia contrarium parit.*

NIhil enim sic jucundum est, sicut cibus bene digestus, & decoctus. Nihil salutem, nihil sic sensuum acumen operatur: nihil ægritudinem fugat, sicut moderata refectio. Sufficientia quippe cum nutrimento & sospitatem simul procreat, & voluptatem. Abundantia vero morbum facit, & molestias ingerit, & ægritudines generat & facit; quod enim facit fames, hoc etiam plenitudo ciborum: magis autem & multo pejora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, & liberat ex hac vita pœnali. Excessus vero ciborum consumit, & computrescere facit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna: & tunc eum morte crudeli consumit. *Item Hieronymus* [adversus Jovinianum lib. II. A. D. 394. in Palæstina.] *Ibid. C. XXVIII.*

III. *Ciborum deliciæ si superabundaverint, lædunt.*

NE tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comestos, magno partos & perditos labore, doleamus. Olerum & pomorum ac leguminum & facilior apparatus est, & arte, impendiisque coquorum non indiget, & sine cura sustentat humanum corpus; moderateque sumtus, quia nec avide devoratur, quod irritamenta gulæ non habet, leviori digestione decoquitur. Nemo enim uno aut duobus cibis, hisque vilibus, usque ad stomachationem ventris, oneratur: quæ diversitate carnium, & saporis delectatione concipitur. Cum variis nidoribus fumant patinæ, ad esum sui expleta esurie, quasi captivos trahunt; unde & morbi ex saturitate nimia concitantur, multique impatientiam gulæ vomitu remediantur; & quod turpiter ingesserunt, turpius egerunt. Hippocrates in aphorismis corpora docet crassa & obæsa, quæ crescendi mensuram impleverint, nisi cito ablatione sanguinis imminuantur, in paralysim, & pessima morborum genera erumpere: & idcirco esse necessariam demtionem, ut rursus habeant in quæ possint crescere; non enim manere in uno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere, nec posse vivere animal, nisi crescendi capax fit: unde & Galenus, vir doctissimus, Hippocratis interpres, athletas, quorum vita & ars sagina est, dicit in exhortatione medicinæ, nec vivere posse diu, nec sanos esse, animasque eorum ita nimio sanguine adipibus, quasi luto, involutas, nihil tenue, nihil cæleste, sed semper de carnibus eructare, & ventris ingluvie cogitare. *Idem* [ibidem paullo inferius.] *Dist. v. C. XXIX.* *Parte I. Aphor.*

IV. *Multorum infirmitates jejunia sanant.* *Ibidem C. XXX.*

LEgimus, quosdam morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam & pauperes cibos redactos, convaluisse. Caruerant enim sollicitudine dispensandæ domus, & epularum largitate, quæ & corpus frangunt & animam. Irridet Horatius appetitum ciborum, q[illegible] consumti relinquant pœnitentiam. *Epist. II. lib. I. v. 55.*

TITULUS. XII.

De immunitate ecclesiaru[m.]

RUBRICA. I.

I. De immunitate ecclesiarum qu[o]ad loca.

Apostolica auctoritate districte prohibetur, & oblationes altaribus factas a laicis auferri, & ecclesias incastellari.

SAnctorum patrum canonibus consona sentientes, oblationes de sanctissimo beati Petri, & Salvatoris, & sanctæ Mariæ rotundæ, aut de [illegible] is ecclesiarum altaribus, sive Calistus papa [II. in Concilio I. Lateranensi c. XIV. A. D. 1123. [illegible] Concil. to. x. pag. 898.] *X. Q. I. C. XX.*

Lib. I. Pars III. Tit. XII. Rub. I.

sive crucibus, a laicis auferri, penitus interdicimus, & sub districti one anathematis prohibemus: & ecclesias a laicis incastellari, aut in servitutem redigi, auctoritate Apostolica prohibemus. *Nicolaus papa* [forte ex Concilio Salingenstadiensi c. XII. A. D. 1022. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 846.]

II. *Nec in atrio ecclesiæ alia ædificia, nisi clericorum, ponantur.*

XII. Q. I. C. IV.

NUlla ædificia in atrio ecclesiæ ponantur, nisi clericorum tantum. *Ex dictis sancti Benedicti Abbatis* [in regula c. LII. c. A. D. 510. in *Valeria*.]

III. *Quod loca sacra non aliis usibus, quam divinis, deputentur.*

Dist. XLII. C. VI.

ORatorium hoc sit, quod dicitur: nec ibi quidquam aliud geratur, aut condatur, quam quod divinis laudibus conveniat. *Augustinus* [epist. CCXI. §. VII. alias CIX. de regula monachorum c. A. D. 423. in *Africa*.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. VII.

IN oratorio præter orandi & psallendi cultum penitus nihil agatur, ut nomini huic & opera jugiter impensa concordent. *Ambrosius ad Marcellinam sororem epist.* XXXIII. [nunc XX. §. 2. & Sermone contra Auxentium §. 1. operum edit. novæ to. II. pag. 854. & 864. A. D. 385. *Mediolani*.]

V. *Imperatoribus ecclesiæ non sunt obnoxiæ.*

XXIII. Q. VIII. C. XXI.

COnvenior ipse a comitibus, & tribunis, ut basilicæ fieret matura traditio, dicentibus, Imperatorem jure suo uti; eo quod in potestate ejus essent omnia. Respondi, si a me peteret, quod meum esset, idest fundum meum, argeotum meum, quidvis hujusmodi meum, me non refragaturum; quamquam omoia, quæ mei sunt, essent pauperum. Verum ea, quæ sunt divina, Imperatoriæ potestati non esse subjecta. Si patrimooium petitur, invadite: si corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? Vultis in mortem? Voluptati est mihi. Non ego vallabor circumfusione populorum, nec altaria tenebo vitam obsecrans; sed pro altaribus gratius immolabor. Horrebam quippe animo, cum armatos ad basilicam ecclesiæ occupandam missos cognoscerem, ne, dum basilicam vindicant, aliqua strages fieret, quæ in perniciem totius vergeret civitatis. Orabam, ne tantæ urbis, vel totius Italiæ bustosuperviverem. *Et infra*. Mandatur: trade basilicam, hoc est: *dic aliquod verbum in Deum, & morere*. Nec solum dic adversus Deum, sed etiam fac adversus Deum. Mandatur: trade altaria Dei. Urgemur ergo præceptis regalibus, sed confirmamur Scripturæ sermonibus, quæ respondit: *tamquam una ex insipientibus locuta es*. Et *in oratione contra Auxentium*. Quid igitur turbamini? Volens, nunquam vos deseram. Coactus, repugnare, non novi. Dolere potero, potero flere, potero gemere. Adversus arma, milites, Gothos quoque, lacrymæ meæ arma sunt. Talia enim munimenta sunt sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possum resistere. *Et paullo inferius*. Utinam essem securus, quod ecclesia hæreticis minime traderetur! Ad palatium Imperatoris irem libenter, si hoc congrueret sacerdotis officio; ut in palatio magis certarem, quam in ecclesia. Sed in consistorio non reus solet Christus esse, sed judex. Causam fidei in ecclesia agendam quis abnuat? Si quis confidit, huc veniat. *Et supra ad Marcellinam*. Allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse universa. Respondeo: noli te gravare, Imperator, ut putes, te in ea, quæ divina sunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere; sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: *quæ Dei Deo, quæ Cæsarh Cæsari*. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum. Iterum dicitur mandasse Imperatorem: *debeo & ego unam basilicam habere*. Respondi: *non tibi licet illam habere. Quid tibi cum adultera?* Adultera est enim quæ non est legitimo Christi conjugio copulata. *Infra contra Auxentium*. Meministis, Naboth sanctum virum possessorem vineæ suæ interpellatum petitione regia, ut vineam suam daret, ubi rex succisis vitibus, olus vile sereret, eumque respondisse: *absit, ut ego patrum meorum tradam hereditatem*. Regem contristatum esse, quod sibi esset alienum jus relatione justa negatum, sed muliebri consilio deceptum. Naboth vites suas vel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiam Christi? Quid igitur a me responsum est contumaciter? Dixi enim conventus: *absit a me, ut tradam Christi hereditatem;*

§. 16. Iob. II. 9. Iob. II. 10. §. 1. §. 3. §. 16. Matth. XXII. 21. §. 17. 18. III. Reg. XXI. 3.

sed

sed & hoc addidi: *absit, ut tradam hereditatem patrum, hoc est hereditatem Dio-*
nysii, qui in exilio in causa fidei defunctus est, hereditatem Eustorgii confessoris,
hereditatem Mirocli, atque omnium retro fidelium episcoporum. Respondi ego: quod
sacerdotis est, quod Imperatoris est, faciat Imperator. Prius est, ut animam mihi, §. 35. 36.
quam fidem auferat. *Et infra.* Tributum Cæsaris est, non negatur: ecclesia Dei est,
Cæsari utique non debet addici, quia jus Cæsaris esse non potest Dei templum. Quod cum
honorificentia Imperatoris dictum, nemo potest negare. Quid enim honorificentius,
quam, ut Imperator ecclesiæ filius esse dicatur? Quod cum dicitur, sine peccato dici-
tur: cum gratia dicitur. Imperator enim intra ecclesiam, non supra ecclesiam est. §. 5. 6.
Bonus enim Imperator quærit auxilium ecclesiæ, non refutat. *Et supra.* Si de-
meis aliquid posceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id
quod mei juris esset, libenter offerrem: templo Dei nihil posse decerpere, nec tradere
illud quod custodiendum, non tradendum acceperim. Deinde consulere me etiam Im-
peratoris saluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem
liberi sacerdotis, si vult sibi esse consultum, recedat a Christi injuria. Hæc plena humi-
litatis sunt, &, ut arbitror, plena affectus ejus, quem Imperatori debet sacerdos.

RUBRICA. II

De immunitate ecclesiarum quoad personas.

I. *Omnes clerici vel monachi tutelæ immunitatem habere debent.* XVI. Q. I. C...

Leo Augustus [imo Justinianus lib. I. Cod. tit. III. de episcopis & clericis, l. LII. alias XL. circa A. D. 531. edi...]

GEneraliter sancimus, omnes viros reverendissimos episcopos, necnon presbyteros,
seu diaconos, & subdiaconos, & præcipue monachos, licet non sint clerici, im-
munitatem ipso jure omnes habere tutelæ, sive testamentariæ, sive dativæ, sive legiti-
mæ: & non solum tutelæ esse eos expertes, sed etiam curæ, non solum pupillorum, &
adultorum, sed & furiosi, & surdi, & muti, & aliarum personarum, quibus tutores
vel curatores a veteribus legibus dantur. Eos tamen clericos, & monachos hujusmodi
habere beneficium sancimus, qui apud sacrosanctas ecclesias, vel monasteria permanent,
non divagantes, neque circa divina ministeria desides, cum propter hoc ipsum, bene-
ficium eis indulgemus, ut, aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis ministeriis in-
hæreant. Et hoc non solum in vetere Roma, vel in hac regia civitate, sed in omni ter-
ra, ubicumque Christianorum nomen excolitur, obtinere sanci[mus]. *Augustinus in Jo-*
hannem [excerptim ex Augustini tractatu XI. ad cap. III. Johannis §. XIII. & XIV. circa A. [D.] 412. in Africa.]

II. *Hæretici utiliter patiuntur quæ catholici util[ite]r inferunt.* XXIII. Q. IV. C. XLIII.

QUando vult Deus concitare potestates adversus hæreticos, adversus schismaticos,
adversus dissipatores ecclesiæ, adversus exsufflatores Christi, adversus blasphe-
matores baptismi, non mirentur, quia Deus concitat, ut a Sara verberetur Gen. XXI. 10.
Agar: cognoscat se Agar, & ponat cervicem; quia cum humiliata discederet a domina Gen. XVI. 6. 9.
sua, occurrit ei Angelus, & dixit: *quid est Agar, ancilla Saræ?* Cum questa
esset de domina, quid audivit ab Angelo? *Revertere ad dominam tuam.* Ad hoc ergo
affligitur, ut revertatur: atque utinam revertatur, quia proles ejus, sicut filii Jacob, cum
fratribus hereditatem tenebit. Mirantur autem, quia commoventur potestates Christia-
næ adversus detestandos dissipatores ecclesiæ. Si non ergo moventur, quomodo redde-
rent rationem de imperio suo Deo? Intendat caritas vestra quod dicam: quia hoc per-
tinet ad reges sæculi Christianos, ut temporibus suis pacatam velint matrem suam ec-
clesiam habere, unde spiritaliter nati sunt. *Et paulo post.* Nabuchodonosor rex de- Dan. III. 29. seq.
crevit dicens: *quicumque dixerint blasphemiam in Deum Sidrach, Misach, & Abdena-*
go, in interitu erunt, & domus eorum in perditionem. Ecce quomodo sævit rex alienigena,
ne blasphemaretur Deus Israel, qui potuit tres pueros de igne liberare. Et nolunt, ut
sæviant reges Christiani, quia Christus exsufflatur, a quo non tres pueri, sed orbis ter-
rarum cum ipsis regibus a gehennarum igne liberatur? Et Quomodo ergo isti
reges non moveantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, sed seipsos
de gehenna? Quando vident Christum, a quo liberati sunt, exsufflari in Christianis? Quan-

Lib. I. Part. II. Tit. xii. Reg. II.

Quando audiunt dici Christiano: dic, te non esse Christianum? Talia facere volunt, & saltem talia pati nolunt. Nam videte qualia faciunt, & qualia patiuntur: occidunt animas, affliguntur in corpore: sempiternas mortes faciunt, & temporales se perpeti conqueruntur. *Marcellus papa Maxentio episcopo* [epist. II. Isidoriana, Concil. tomo I. pag. 952.]

III. *Ecclesias restaurare contritas, non pontifices persequi, boni principis est.*

Dist. xcvi. C. xvi.

Boni principis est ac religiosi, ecclesias contritas, atque conscissas restaurare; novas ædificare, & Dei sacerdotes honorare, atque tueri. Unde sanctos Apostolos, eorumque successores sub divina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec invidere laborantibus in agro Dominico, nec expelli æterni regis dispensatores.

Bonifacius episcopus supplicationis epistolam Honorio Augusto destinavit, dicens. [papæ I. epist. 2. A. D. 419. Roma Ravennam, Concil. tomo II. pag. 1582.]

IV. *Recommendat papa Imperatori quietem & defensionem ecclesiæ.*

Dist. xcvii. C. I.

Ecclesiæ meæ, cui Deus noster meum sacerdotium deputavit, nos cura constringit ne causis ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conventus, qui a sacerdotibus universis & clericis, & Christianæ plebis perturbationibus agitantur, apud aures Christianissimi principis desim. Si enim secus, quam oporteat, eveniat; non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione componitis, sed nos per nostram tacentem desidiam videbimur, quod civitatis quietem & ecclesiæ pacem pervertere valeat, admisisse. Cum enim humanis rebus divinæ cultor religionis, Domino favente, provideas, nostra culpa erit, si non id sub vestra gloria (quam certum est divinis rebus semper animo promtiori favisse) firmo & stabili jure custodiatur, quod per tot annorum seriem & sub illis etiam principibus obtinuit, quos nulla nostræ religionis cura constrinxit; idest ut licita serventur, & sub vestræ imperio clementiæ minime, quæ sunt illicita formidentur. Ipsa enim ecclesia devotionem tuam, Christianissime Imperator, meo quidem sermone, sed suo venerabili appellat affectu, quam Christus Deus noster, vestri fidus rector, & gubernator Imperii, uni desponsatam sibi, & intactam virginem servat; ne in eam aliquos patiamini insidiantium procellarum fluctus illidi, & quietam faciem tempestatis insolitæ tumore turbari, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste. Ipsa ergo (quæ uni desponsata, nostra tamen mater est) ecclesia hac pietatem vestram, legatione, quam suis sacerdotibus commisit, appellat, præterita, præsentiaque repetit. Vobis (inquit) religiose imperantibus, crevit meus, qui modo tuus est, populus, tam fidus Deo, quam tibi, qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit Imperii, teste (apud quem, & de cujus sede agitur) sancto Petro, sollicitis pro religionis observantia vocibus clamat; cum sollicita petitione miscetur oratio, ne humanas res, solito tentatore occulte sollicitante, semel evulsa discordia distrahat. Angeretur pluribus, Princeps Christianissime, mater ecclesia, nisi apud te suarum esset cura causarum, & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, divino cultu pariter cum Imperio semper florente, vicisset. Habet refugium, pium tuæ mansuetudinis animum, cum suæ religinnis veneratione conjunctum: cum quidquid huic proficiat, vos agatis, conferatis fratribus, & consacerdotibus meis probatissimis viris, a me, & ab omnibus, (qui ecclesiam faciunt) legatis: quibus (precamur) sacræ causam religionis prosequentibus, ut in urbe vestræ mansuetudinis hoc animo, quo postulatis annuitis, in perpetuum statui universalis ecclesiæ consulatis. [Ibidem eodem anno pag. 1581.]

V. *Rescriptum Honorii Imperatoris ad Bonifacium papam.*

Ibidem C. II.

Victor Honorius, inclytus, triumphator semper Augustus sancto ac venerabili Bonifacio papæ urbis æternæ. Scripta beatitudinis tuæ debita reverentiæ gratulatione suscepimus: quibus recensitis, egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quod sanctimoniam tuam post longum incommodum optatæ redditam didicimus sanitati. Et ideo revertentibus venerabilibus viris, gaudium nostrum sacrorum apicum attestatione signamus, ac petimus, ut quotidianis orationibus Apostolatus tuus studium ac votum suum

suum circa salutem atque Imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placitum esse cognosce, quod sanctimonia tua de ecclesiarum aut populi perturbatione sollicita est. Quæ, ne aliqua ratione possit evenire, satis clementia nostra credidit esse provisum. Denique, beatitudine tua prædicante, id ad cunctorum clericorum notitiam volumus pervenire, ut, si quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humanâ forte contigerit, sciant omnes, ab ambitione esse cessandum: ac si duo contra fas &c. *ut supra*. Et *infra*. Unde id observandum est, ut omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditionis conspirationibus tentare conentur, cum certum sit nulli partium sua studia profutura. *Pelagius papa* [I.] *Narsæ patricio & duci in Italia* [A. D. 556. epist. III. Concil. tomo v. pag. 792. Roma Ravennam.]

Lib. I. Pauli I. Tit. XII. Rub. II.

Dist. XXXIII. C. VIII.

VI. *Schismaticos & hereticos seculi potestates coerceant.*

XXIII. Q. V. C. XLIII.

DE Liguribus, atque Veneticis, & Histriis episcopis quid dicam? Quos idonea est excellentia vestra & ratione, & potestate comprimere: & dimittitis, eos in contemptum Apostolicarum sedium de sua rusticitate gloriari? Cum, si quid eos de judicio universalis Synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est, forte movebat, ad sedem Apostolicam (quomodo factum est) electis aliquibus de suis, qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerunt; & non clausis oculis corpus Christi Dei nostri, hoc est sanctam ecclesiam lacerare. Nolite ergo dubitare, hujuscemodi homines principali vel judiciali auctoritate comprimere; quia regulæ patrum hoc specialiter constituerunt, ut si qua ecclesiastici officii persona, cui subjectus est, restiterit, vel seorsum collegerit, aut aliud altare erexerit, seu schisma fecerit; iste excommunicetur atque damnetur. Quod si forte & hoc contemserit, & permanserit, divisiones & schisma faciendo; per potestates publicas opprimatur. Ecce, domine, quod animus vester forte timidus est, ne persequi videaris, de patrum vobis auctoritate hæc breviter dirigenda curavi; cum mille alia exempla & constitutiones sint, quibus evidenter agnoscitur, ut facientes scissuras in sancta ecclesia non solum exiliis, sed etiam proscriptione rerum & dura custodia per publicas potestates debeant coerceri. *Idem* [Pelagius I. in epistola II. ibidem pag. 791.]

Henricus Card. Noris in Dissert. de Synodo V. cap. XI.

VII. *Ab ecclesiæ unitate divisi, a secularibus potestatibus coerceantur.*

XXIII. Q. V. C. XLV.

QUali nos de gloriæ vestræ studiis, judicio gratulemur, non solum vestram, sed multorum ac pene omnium credimus habere notitiam [illegible] & idcirco nunc de his, quæ, vobis præsentibus, ibi fieri stupemus, fiducial[illegible]r apud gloriam vestram duximus conquerendum. Thracius siquidem, atque Maxi[illegible]lianus, nomina tantum episcoporum habentes, & ecclesiasticam ibi unitatem perturba[illegible] dicuntur; & omnes ecclesiasticas res suis usibus applicare, in tantum, ut contra un[illegible]eorum, idest Maximilianum, usque ad nos per tam longum iter, necessitate comp[illegible]lente, quidam infatigabiliter venientes preces offerrent. Ob quam causam Petrum [illegible] presbyterum Sedis nostræ, sed & Projectum notarium ad eadem loca duximus de[illegible]pandos, ut ea, quæ canonicis statutis a prædictis pseudoepiscopis compererint com[illegible]missa, vel digna debeant ultione compescere, vel eosdem ad nos usque perducere. [illegible]t ideo salutantes paterno affectu gloriam vestram, petimus, ut præfatis, qui a nostra [illegible]ede directi sunt, in omnibus præbeatis auxilium: nec putetis esse alicujus peccati, si h[illegible]jusmodi homines comprimuntur. Hoc enim & divinæ, & mundanæ leges statueru[illegible], ut ab ecclesiæ unitate divisi, & ejus pacem iniquissime perturbantes, a sæcularibus [illegible]iam potestatibus comprimantur. Nec quidquam majus est, unde Deo, sacrificium po[illegible]itis offerre, quam si ordinetis, ut hi, qui in suam & in aliorum perniciem debacha[illegible]tur, competenti debeant vigore compesci. *Pelagius papa* [I. ibidem epist. IV. pag. 793.]

VIII. *Iniquitas pravorum, quamvis bonis proficiat,* [illegible]*amen punienda est.*

Ibidem.

RElegentes literas excellentiæ vestræ, de injuria quide[illegible], quam vobis iniquorum judicio hominum præsumtio ingessit, valde doluimus. Sed [illegible]nia scimus, occulto Dei animam vestram, etsi per aliorum iniquitatem ac [illegible]rbiam a contaminatione Schismatis custoditam, egimus omnipotenti Deo gratias, qu[illegible] etiam de malis hominum actibus bona operari consuevit. Nec enim sine illius provide[illegible]tia factum esse credendum est,

Lib. I. Part. III. Tit. XII. Rubr. III.

insensati & perversi homines ad hoc usque prosilirent, ut suam divisionem est, ut insensati esse credentes ecclesiam, a sua vos pollutione prohiberent. Sic enim per catholicam Dei, etiam nescientibus illis, hoc factum est, ut a Schismaticorum communione eruti, catholicæ, quam diligitis servari vos contigisset ecclesiæ. Quamvis ergo vestra per illorum scelus facta sit utilitas; nolite tamen impunitam præsumtionem iniquorum hominum grassari permittere. Si enim hoc, quod in vestram gloriam præsumserunt, non fuerit vindicta compressum, quod in minoribus non valeant puniri, ambigi ultra non debet. Exercete igitur in talibus debitam auctoritatem: & ne eis amplius talia committendi crescat spes, vestris coërcitionibus reprimantur. Ad hoc siquidem Dei nutu etiam contra vos talia præsumserunt, ut talia vobis corrigentibus, ab eodem scelere alios possetis, Deo propitiante, munire. Quales autem sint qui ecclesiam fugiunt, Eufrasii vos scelera (quæ amplius Deus occulta esse noluit) evidenter informant; qui in homicidio quidem nec hominis necessitudinem, nec caritatem fratris, nec sacerdotii reverentiam cogitavit. Incestuoso autem adulterio etiam ipsius vindictæ abstulir modum: quia, si adulterium punias, non remanet in quo vindicetur incestus. Si incestuoso ingeras pœnam, inultum crimen adulterii remanebit. Ecce de quo collegio sunt qui, quantum ad superbiam suam, injuriam vobis inferre moliti sunt: & quantum ad providentiam Dei, impollutos vos ecclesiæ servaverunt. Auferte tales ab ista provincia; utimini oblata vobis a Deo opprimendi perfidos occasione. Quod tunc plenius fieri poterit, si auctores scelerum ad clementissimum principem dirigantur, & maxime ecclesiæ Aquilejensis invasor, qui & in schismate, & in eo maledictus nec honorem episcopi poterit retinere nec meritum. *Cyprianus in novo genere abusionis* [imo incertus auctor de XII. abusionibus sæculi, c. 12. Hoc opus Cypriano & Augustino male adscribitur.]

IX. *Furta & cetera crimina a rege sunt cohibenda.*

XXIII. Q. V. C. XL.
Iac. Pamelius in argumento hujus tractatus.

REX debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terra perdere: parricidas & perjuros non sinere vivere, filios suos non sinere impie agere. *Augustinus ad Vincentium* [epist. XCIII. alias XLVIII. c. III. §. IX. A. D. 408. in *Africa*.]

X. *A regibus terræ contra inimicos suos petat auxilium ecclesia.*

XXIII. Q. IV. C. XLII.

NON invenitur exemplum in Evangelicis & Apostolicis literis, aliquid petitum a regibus terræ pro ecclesia & contra inimicos ecclesiæ. Quis negat non inveniri? Sed nondum implebatur illa prophetia: *& nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram.* Adhuc enim illud implebatur, quod in eodem psalmo paulo superius dicitur: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* Veruntamen si facta præterita in propheticis libris figuræ fuerunt futurorum; in rege illo, qui appellabatur Nabuchodonosor, utrumque tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nunc habet ecclesia. Temporibus itaque Apostolorum & Martyrum illud implebatur, quod figuratum est, quando rex memoratus pios & justos cogebat adorare simulacrum, & recusantes in flammam mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulo post in eodem rege figuratum est, cum conversus ad honorandum Deum verum, decrevit in regno suo, ut quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, pœnis debitis subjaceret. Prius ergo tempus illius regis significabat priora tempora regum infidelium, quos passi sunt Christiani pro impiis. Posterius vero tempus ejusdem significavit tempora posteriorum regum jam fidelium, quos patiuntur impii pro Christianis. Sed plane in eis, qui sub nomine Christi errant seducti a perversis, ne forte oves Christi sint errantes, & ad gregem taliter revocandæ sint, temperata severitas, & magis mansuetudo servatur, ut coercitione exiliorum, atque damnorum admoneantur considerare quid, quare patiantur, & discant præponere rumoribus & calumniis hominum scripturas, quas legunt. Quis enim nostrum, quis vestrum non laudat leges ab Imperatoribus datas adversus sacrificia paganorum? Et certe longe ibi pœna severior constituta est. Illius quippe impietatis capitale supplicium est. De vobis autem corripiendis atque coercendis habita ratio est: qua potius admoneremini ab errore discedere, quam pro scelere puniremini. *Unde Augustinus ait ad Bonifacium* [Tribunum, postea Comitem Africæ, epist. CLXXXV. al. L. c. VI. §. XXVIII. A. D. 417. in *Africa*.]

Psal. II. 10.
Ibidem 1.
Dan. III. 96.
Augustinus ibidem §. 8.

XI. *Rite*

Novus auxilium principum. XXIII. Q. III. C. I.

XI. *Rite ecclesia contra persecutores suos petit auxilium principum.*

[MAximianus episcopus Vagajensis] auxilium petivit ab Impetatore Christiano [contra hostes ecclesiæ] non tam sui ulciscendi causa, quam tuendæ ecclesiæ sibi creditæ. Quod si prætermisisset, non ejus fuisset laudanda patientia, sed negligentia merito culpanda. Neque enim & Apostolus Paulus vitæ suæ transitoriæ consulebat, sed ecclesiæ Dei quando contra illos, qui eum occidere conspiraverant, consilium illorum tribuno ut proderetur, effecit: unde factum est, ut eum ad locum, quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus, ne illorum pateretur insidias. *Augustinus ad Bonifacium Comitem* [ibidem c. II. §. XI.]

Act. XXIII. 17.

XXIII. Q. IV. C. XLIII. Galat. V. 26. Gen. XVI. 6.

XII. *Malos ecclesia juste persequitur.*

SI ecclesia vera ipsa est, quæ persecutionem patitur, non quæ facit, quærant ab Apostolo quam ecclesiam significabat Sara, quando persecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem nostram cælestem Hierusalem, idest veram Dei ecclesiam in illa muliere dicit fuisse figuratam, que affligebat ancillam. Si autem melius discutiamus; magis illa persequabatur Saram superbiendo, quam illam Sara coercendo. Illa enim dominæ faciebat injuriam, ista imponebat superbæ disciplinam. Deinde quæro: si boni, & sancti nemini faciunt persecutionem, sed tantummodo patiuntur, cujus putant esse in psalmo vocem ubi legitur: *persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar donec deficiant?* Si ergo verum dicere; vel agnoscere volumus, est persecutio injusta, quam faciunt impii ecclesiæ Christi: & est justa persecutio, quam facit impiis ecclesiæ Christi. Ista itaque beata est, quæ persecutionem patitur propter justitiam. Illi vero miseri, qui persecutionem patiuntur propter injustitiam. Proinde ista persequitur diligendo, illi sæviendo: ista, ut corrigat, illi, ut evertant. Ista ut revocet ab errore, illi, ut præcipitent in errorem. *Et infra.* Quod enim dicunt qui contra suas impietates leges justas institui nolunt, non petiisse a regibus terræ Apostolos talia, non considerant, aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo serviret, quando adhuc illud propheticum complebatur: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* Nondum autem agebatur quod paulo post in eodem psalmo dicitur: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Quomodo ergo reges Domino serviunt in timore, nisi ea, quæ contra jussa Domini fiunt, religiosa severitate prohibendo atque plectendo? Aliter enim servit, quia homo est, aliter quia etiam rex est. Quia homo est, ei servit vivendo fideliter, quia vero etiam rex est, servit leges justa præcipientes & contraria prohibentes convenienti vigore sanciendo. *Gregorius Gennadio Patricio & Exarcho Africæ* [papa I. lib. I. epist. LXXII. A. D. 59…

Psal. XVII. 38. Matth. V. 10. Augustin. ibid. C. XIX. Psal. II. 1. Ibidem 10. IV. Reg. …

XIII. *Petit papa, ut Imperator inimicis ecc[lesiæ] … [in A]frica … obviet.*

SIcut excellentiam vestram hostilibus bellis in hac vita Do[minus victoriarum fecit luce] fulgere, ita oportet eam inimicis ecclesiæ ejus omn[i vivacitate mentis & cor]poris obviare, quatenus ejus ex utroque triumpho magis [enitescat opinio:] cum & forensibus bellis adversariis catholicæ ecclesiæ pro C[hristiano populo vehementer] obsistitis, & ecclesiastica prælia, sicut bellatores Domini, for[titer dimicatis. Notum est] enim hæreticæ religionis viros, si eis (quod absit) suppetit no[cendi licentia, contra catho]licam fidem vehementer insurgere, quatenus hæreseos suæ ve[na ad tabefacienda (si va]luerint) Christiani corporis membra, transfundant. Cognovi[mus enim, eos contra catholi]cam ecclesiam, Domino eis adversante, colla subrigere, & [Christiani nominis] inclinare. Sed eminentia vestra conatus eorum comprimat, & [eorum cervices ju]go rectitudinis premat. Concilium vero catholicorum episco[porum admoneri præcipite, ut] primatem non ex ordine loci, postpositis vitæ meritis, faciat: q[uoniam apud Deum non gra]dus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Ipse v[ero primas non passim (sicut] moris est) per villas, sed in una juxta eorum electionem [civitate resideat, quatenus] adeptæ dignitatis meliori ingenio resistendi Donatistis possi[bilitas disponatur. Ex Conci]lio vero Numidiæ, si qui desideraverint ad Apostolicam sedem [venire, permittite: & si qui-] libet

contradicere voluerit, obviate. Magno profectu excellentiæ vestræ apud eorum viæ libet eorum gloria proficit, si per eam dispersarum ecclesiarum potuerit ecclesias restaurare Creatorem gloria proficit... Cum enim largita munera ad nominis sui conspicit gloriam revocari, tanto largiora tribuit, quanto per ea religionis suæ dignitatem viderit ampliari. Persolventes præterea paternæ caritatis affectum, Dominum petimus, qui brachium vestrum ad comprimendos hostes forte efficiat, & mentem vestram fidei zelo, velut mucronem gladii vibrantis, exacuat. *Leo Augustus.* [imo Constantius Aug. Cod. Theod. lib. XVI. tit. II. l. VIII. A. D. 343. & in l. I. Cod. Justiniani de episcopis & clericis.]

Lib. 4. Pan. nl. Tit. xii. Rub. nl.

XIV. *Quod novarum collectionum, idest exactionum & sordidorum munerum clerici immunitatem acceperunt.*

xvi. Q. I. C. xi. §. III.

JUxta sanctionem, secundum quam dudum meruisse perhibemini, fundos, & mancipia vestra nullus novis collectionibus obligabit, sed vacatione gaudebitis. *Imp. Honorius & Theodosius* [Cod. Theod. lib. XVI. tit. II. l. XL. A.D. 412. Ravennæ.]

XV. *De eodem.*

Ibidem §. IV.

PLacet rationabilis concilii tenore perpenso, districta moderatione præscribere, a quibus specialiter necessitatibus, ecclesiæ urbium singularum habeantur immunes. Prima quippe illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia, usibus cælestium secretorum dedicata, sordidorum munerum fæce vexentur. Nihil extraordinarium ab hinc, superindictumve flagitetur: nulla sollicitudo translationis signetur. Postremo nihil præter canonicam illationem, nisi quam adventitiæ necessitatis sarcina repentina poposcerit, ejus functionibus adscribatur. Si quis contravenerit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda est, exilio perpetuæ deportationis mulctetur. *Item Urbanus papa* [potius Gratianus.]

XVI. *Quod clerici non sunt imperialibus exactionibus subiiciendi.*

xxiii. Q. viii. C. xxii.

Gen. xlvii. 26.

NAm cum tempore famis cunctorum Ægyptiorum terram sibi emeret Pharao, atque sub eadem fame suæ servituti cuncta subiiceret, sacerdotibus ita necessaria subministravit, ut nec possessionibus, nec libertate nudarentur, Domino ex tunc pronunciante: sacerdotes in omni gente liberos esse oportere. *Unde Constantinus, & Constans* hanc immunitatem dederunt ecclesiæ, dicentes [imo Constantius Cod. Teod. lib. XVI. tit. II. l. XVI. A.D. 361. Antiochiæ.]

XVII. *De eodem.*

Ibidem Q. VIII. C. xxiii.

Baronius A. D. 361. §. xiv. & xv.

Cod. Theod. ibidem l. xxvi. A. D. 381.

Baronius hoc anno §. xvi.

Cod. lib. I. tit. de sacrosanctis Ecclesiis l. xviii.

IN qualibet civitate, in quolibet opido, vel vico, castello, municipio quicumque voto Christianæ religionis meritum eximiæ singularisque virtutis omnibus intimaverit, securitate perpetua potiatur. Gaudere enim & gloriari ex fide volumus semper, scientes magis religionibus, quam officiis, & labore corporis, vel sudore nostram rempublicam contineri. Gratianus quoque, Valentinianus, & Theodosius decreverunt, dicentes: *universos, quos constiterit custodes ecclesiarum esse, vel sanctorum locorum, ac religiosis obsequiis deservire, nullius attentationis molestiam sustinere decernimus.* Imperator Justinianus: *sancimus, res ad venerabiles ecclesias, vel Xenones, vel monasteria, vel ptochotrophia, vel brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia, vel si quod est aliud tale consortium, descendentes ex qualicumque curiali liberalitate, sive inter vivos, sive mortis causa, sive in ultimis voluntatibus habita a, lucrativorum inscriptionibus liberas esse, & immunes: lege scilicet, quæ super hujusmodi inscriptionibus posita est, in aliis quidem personis suum robur obtinente. In parte autem ecclesiastica, vel aliarum domuum, quæ his piis consortiis deputatæ sunt, suum vigorem, pietatis intuitu, mitigante.*

RUBRICA III
De immunitate ecclesiarum a tributis.

I. *Domus, atria, horti, juxta ecclesiam positi, mansus, de quo dotata est ecclesia, & decimæ & ablationes, immunes sunt a tributis.*

In Concilio Parisiensi [imo Meldensi c. LXIII. A. D. 845. in Galliis, Concil. tomo VI. I. pag. 1838.]

Ibid. C. xxiv.

SEcundum canonicam auctoritatem, & constitutionem domini Imperatoris Ludovici de agro ecclesiastico & manso, & de mancipiis, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si

Lib. I. Pars III. Tit. XII. Rubr. IV.

vel si quilibet pro sepulturæ loco aliquid largitus ecclesiæ fuerit: de decimis etiam, & oblationibus fidelium nullus quemquam presbyterorum aliquem censum persolvere cogat. Nec quisquam cujuslibet ordinis, aut dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit, communione usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate dare cogatur. *Item Imperator Justinianus* [Cod. lib. I. tit. II. l. XXII. al. XXIII. circa A. D. 528. CPoli.]

XXIII. Q. VIII. ad C. XXIII.

II. *De eodem.*

SAncimus, res ad venerabiles ecclesias, vel Xenones, vel monasteria, vel ptochotrophia, vel brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia, vel si quod est aliud tale consortium descendentes ex qualicumque curiali liberalitate sive inter vivos, sive mortis causa, sive in ultimis voluntatibus habita, a lucrativorum inscriptionibus liberas esse & immunes; lege scilicet, quæ super hujusmodi inscriptionibus posita est, in aliis quidem personis suum robur obtinente. In parte autem ecclesiastica, vel aliarum domuum, quæ hujusmodi piis consortiis deputatæ sunt, suum vigorem, pietatis intuitu, mitigante. *Ambrosius contra Auxentium* [sermone de tradendis basilicis post epist. XXI. edit. novæ §. 18. circa A. D. 386. Mediolani.]

C. XI. Q. I. C. XXVII.

III. *Ad ordinaria tamen tributa prædia tenentur ecclesiæ, ut remittantur per eum, qui potest remittere.*

SI tributum petit Imperator, non negamus. Agri ecclesiæ solvunt tributum. Si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandorum: *Paulo post.* Tollant eos, si libitum est. Imperatori non dono, sed non nego. *Item Urbanus papa* [II. forte A. D. 1090. Romæ.]

C. XXIII. Q. VIII. C. XXII.

IV. *De exterioribus ecclesiæ solvitur tributum.*

TRibutum in ore piscis, piscante Petro, inventum est, quia de exterioribus suis (quæ palam cunctis apparent) tributum ecclesia reddit. Non autem totum piscem dare jussus est, sed tantum staterem, qui in ore ejus inventus est, quia non ecclesia dari Imperatori, non pontificalis apex, qui in ore capitis ecclesiæ præeminet, subiici regibus potest. Sed sane (ut diximus) quod in ore piscis invenitur, pro Petro & Domino dari jubetur, quia de exterioribus ecclesiæ, quod constitutum antiquitus est, pro pace & quiete, qua nos tueri & defensare debent, Imperatoribus persolvendum est.

RUBRICA. IV.

De immunitate ecclesiarum quoad fugientes ad eas.

I. *Confugientem ad ecclesiam extrahere non licet.*

Ex Concilio Arausicano [I. c. V. VI. & VII. A. D. 441. in Gallia, Co[illegible]cil. tomo III. pag. 1448.]

Dist. LXXXVII. C. VI.

EOS, qui ad ecclesiam confugiunt, tradi non oportet, se[illegible] loci sancti reverentia & intercessione defendi. Si quis autem mancipia clerico[illegible]m pro suis mancipiis ad ecclesiam fugientibus, crediderit occupanda, per omnes eccl[illegible]sias districtissima damnatione feriatur. In ecclesia quoque manumissos, & per testa[illegible]ntum ecclesiæ commendatos, si quis in servitutem vel obsequium, vel ad coloni[illegible]m conditionem revocare tentaverit, animadversione ecclesiastica coërceatur. *Item* [illegible] *Augustinus ad Bonifacium* [potius auctor latens sub nomine Augustini, epist. inter Augustinianas CLXXXVI. nunc VI. [illegible] iis, quæ falso Augustino adscribuntur.]

XVII. Q. IV. C. VIII.

II. *Non licet alicui hominem de ecclesia* [illegible] *rapere.*

MIror, quomodo tam subito fidei murum aries superi[illegible] Novi enim qua religione semper sis ecclesiam veneratus. Quo igitur i[illegible] inimici, facinore hominem de ecclesia rapuisti? Tuus, si de tuo amico forte præsumere[illegible]stigante fugitivus, posset procul dubio intercessoris causa veniam promereri. Ergo si amicus [illegible]ditur, cur Deus offenditur? Sed si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor [illegible]endi intende, qui causa superbiæ in bovem est ex homine commutatus. Non ut con[illegible]gem te hæc scribo, sed ut filium carissimum moneo. Ecclesiæ igitur illæsum revoca, [illegible]ndam irreligiosissime rapui-[illegible] Oblatio vero domus tuæ a clericis ne suscipiatur [illegible]uem, communionemque tibi interdico, donec peracta pro ausibus vel errore [illegible]dixi, tibimet pœnitentia, [illegible] definita

tia & tempore condonato pro hoc facto, corde contrito, & humiliato dignum offeras sacrificium Deo. *Item ex libro Capitularium Moguntiacensium* [Capitular. lib. I. c. XXXIV. libr. c. XCIII. A.D. 803. Verba sunt Concilii Moguntini c. XXXIX. A.D. 813. in Germania, Concil. tomo VII. pag. 1250.]

Lib. I. Pars III. Tit. XII. Rubr. I.

III. *Fugientem ad ecclesiam nemo audeat abstrahere.*

XVII. Q. IV. C. IX.

Burchardus lib. III. C. CXCIV. ex Concilio apud Theodonis villam C. XI.

REum ad ecclesiam confugientem nemo audeat abstrahere, neque inde donare ad pœnam, vel ad mortem: ut honor Dei & sanctorum ejus conservetur. Sed rectores ecclesiarum pacem & vitam, ac membra ejus ad obtinere studeant: tamen legitime componat quod inique fecit. *Item ex Concilio Toletano XII.* [c. x. A.D. 681. in Hispania, Concil. tomo VI. pag. 1233.]

Ivo Parte III. C. CXXIII. lib. II. Leges Langobard. tit. XI. C. V.

IV. *De atrio ecclesiæ, quod xxx. passibus clauditur, nisi prius data securitate, fugiens non abstrahatur.*

XVII. Q. IV. C. XXXV.

Ivo Parte III. C. CXXI.

DEfinivit sanctum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad ecclesiam, vel residentes, inde abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, seu spolii in loco sancto inferre. Sed esse potius iis ipsis, qui ecclesias petunt per reudentibus omnia licitum in xxx. passus ab ecclesiæ januis progredi: in quibus xxx. passibus uniuscujusque ecclesiæ in toto circuitu reverentia defendatur; sic tamen, ut hi, qui ad eam confungiunt in extraneis, vel longe separatis ab ecclesia domibus nullo modo abscedant: sed in hoc xxx. passuum numero absque domorum extranearum receptaculo progrediendi aditum obtinebunt, quatenus ad requisitæ naturæ usum debitis exeant locis & nullo teneantur eventu necessitudinis, qui dominicis se defendendos commiserint claustris. Si quis autem hoc decretum violare tentaverit; & ecclesiasticæ excommunicationi subjaceat, & severitatis regiæ feriatur sententia. Ipsos autem, qui ad ecclesiam confugium fecerunt, si juxta priscorum canonum instituta, hi, qui eos repetunt, sacramenta reddiderint, & sacerdos ecclesiæ ipsius ab ecclesiæ foribus non abstraxerit, aut fuga talium evenerit, sacerdoti quærenda est, aut damnorum sententia, secundum electionem principis, hujusmodi sacerdotibus irroganda. *Item ex Concilio Aurelianensi* [I. c. I. & III. A.D. 511. in Gallia, Concil. to. IV. pag. 1404. 1405.]

V. *Ante securitatem acceptam, de atrio ecclesiæ fugitivus non cogatur exire.*

Ibid. C. XXXVI.

ID constituimus observandum, quod ecclesiastici canones decreverunt, & lex Romana constituit; ut ab ecclesiæ atriis, vel domo episcopi reos abstrahere omnino non liceat: sed nec alteri consignare, nisi ad Evangelia datis sacramentis, de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere sint securi. Itaut ei, cui reus fuerit criminosus, de satisfactione conveniat. Quod si quis sacramenta sua convictus fuerit violasse, reus perjurii, non solum a communione ecclesiæ, vel omnium clericorum, verum etiam & a catholicorum communione separetur. Quod si is, cui reus est, voluerit sibi intentione faciente componi, & ipse reus de ecclesia, actus, timore, discesserit, ab ecclesiæ clericis non quæratur. Servus etiam, qui ad ecclesiam confugerit pro qualibet culpa, si a Domino pro admissa culpa sacramentum susceperit, statim ad servitium Domini sui redire cogatur, & posteaquam dato sacramento, Domino suo fuerit consignatus, si aliquid pœnæ pro eadem culpa, qua excusatur, probatus fuerit pertulisse, pro contemtu ecclesiæ, & prævaricatione fidei a communione & convivio catholicorum extraneus habeatur. Si vero servus pro culpa sua ab ecclesia defensatus sacramenta Domini clericis exigentibus de impunitate perceperit, exire nolentem a Domino liceat occupari. *Unde Gelasius papa scribit Bonifacio episcopo* [Ivo Parte XVI. c. LXVIII. pro *Gelasio* habet *Gregorium*. Caput incertum.]

VI. *Post præstitam securitatem servi restituantur dominis, qui ad ecclesiam confugerint.*

Ibid. C. XXXII.

MEtuentes dominos famuli, si ad ecclesiæ septa confugerint, intercessiones debent quærere, non latebras; ne hæc ipsa præsumtio tarditatis temeritatem augeat retinendi. Filius etenim noster vir spectabilis Petrus queritur, servum suum in ecclesia sancti Clementis diutius commorari, cui cum deputasset sacramenta præstari, illum egredi nulla ratione voluisse: & ideo directus supradictus homo de præsenti, cum eo, quem elegeris esse mittendum, cum de impunitate ejus sacramenta præbuerit, eum statim facies ad Dominum suum modis omnibus remeare: aut si in hac pertinacia forte exti-

extiterit post sacramentum sibi præstitum, reddatur invitus. *Idem Joanni episcopo Viennensi* [Ivo Parte XVI. c. XXXVI. ubi legitur *Vivanensi*. Vide Baluzium in notis ad Antonium Augustinum pag.517.]

VII. *Securitate accepta ad ratiocinia reddenda fugitivi ab ecclesia exire cogantur.* XVII. Q. IV. C.XXXIII.

UXor Felicis, & filiæ, Romam (quia sic oportuit) pervenerunt. Siquidem huncipsum primum se ad barbarorum basilicam conferentem, seque bonas causas habere jactantem, egredi sub hac conditione præcipimus, ut, si actus suos fideliter, & rationabiliter allegaret, nihil circa eum prorsus asperum fieri, durumque, pateremur. Alioqui si contra fidem, & utilitatem dominicam venisse probatur, ipse sibimet imputaret: atque Domini ordinationi congrue subjaceret. Qui, superveniente filio nostro viro spectabili Ortasio sic est ad singula quæque convictus, ut os apetire non posset, & vera esse quæ huic obiicerentur, voce propria fateretur. Ideoque tenetur custodiæ mancipatus. *Idem Syracusano, & Constantio & Laurentio episcopis* [apud Ivonem Parte XIII. c.XIII.]

VIII. *Eripiatur in libertatem servus, cui Christiano, Judæus signaculum circumcisionis impressit: alioquin ab ecclesia domino suo reddatur invitus.* Ibid. C.XXXIV. Capitular. lib. VII. c. CCLXXXVI.

JUdas, qui Judaicæ professionis existit, mancipium sui juris, quod ante paucos annos se asserit comparasse, nunc ad ecclesiam Venefranam confugisse suggessit, sicut petitorii tenor annexus ostendit; eo quod dicat, sibi ab infantia Christiano, nuper a præfato domino signaculum circumcisionis infixum. Quapropter vestra diligenter inter utrumque, sollicita cura, rerum fideliter examinet veritatem, quatenus nec religio temerata videatur, nec servus hac objectione mentitus, competentis jura domini declinare contendat. *Unde in Aurelianensi Concilio* [I. c.II. A. D. 511. in Gallia, Concil. tomo IV. pag. 1405.]

IX. *Si raptor cum rapta ad ecclesiam confugerit, quid fieri debeat.* XXXV. Q. I. C.UL.

DE raptoribus autem id constituendum esse censuimus, ut, si ad ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & feminam ipsam violentiam pertulisse constiterit, statim liberetur de potestate raptoris, & raptor, mortis vel pœnarum impunitate concessa, aut ad serviendum subjectus sit; aut redimendi se, liberam habeat facultatem. Si vero quæ rapitur, patrem habere constiterit, & puella raptori consenserit, potestati patris excusata reddatur, & raptor patri, superioris conditionis satisfactione teneatur obnoxius.

RUBRICA. V

De pœna violantium immunitatem ecclesiæ.

I. *Excommunicetur qui confinia ecclesiæ frangere tentaverit.*

Nicolaus omnibus episcopis [inter decreta Nicolai I.] XVII. Q. IV. C.VI.

SIcut antiquitus a sanctis patribus statutum est. *Supra pag.124.* [illegible] *it. I. Rubrica IV. c. I.*

Item Gelasius Victori, Constantino, Martino, Felicissimo, Sereno, & Timotheo episcopis [apud Ivonem Parte III. c.XX.]

II. *Ab ecclesiæ arceantur ingressu qui aliquid de ecclesia violenter rapiunt.* Ibidem C.X.

FRater & coepiscopus noster Epiphanius sua nobis relatione suggessit, Benenatum, & Maurum Beneventanæ municipes civitatis, in contumeliam religionis acerba nimis & plectibili contumacia prosiluisse, qui confugientem ad ecclesiæ septa curialem suum, ne illic quidem tutum, aut de injuria sua securum esset, sive [illegible] int, ausi irruptione temerariæ mentis admi[illegible] quod nec potestatibus quidem, [illegible] principibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in sanctuariis constitutum (ca[illegible] sacerdotis absentia) reluctantem, reclamantemque, violenter abstraherent. Quos [illegible] quantum sua nobis suggestione patefecit) merito indignos esse sacra communione [illegible] nta factum. Et si revera tanti facinoris constat admissum nostra etiam auctoritas in [illegible] judicavit. [illegible] parte consentit. Nec enim jure ad supplicandum debet admitti qui admittere sacrilegium non dubitavit. Nullus enim intra limina tantæ venerationi deputata utrumque sibi licere existimet pro suæ

L. III, Pars III. Tit. XIII. Rub. I.

suæ voluntatis arbitrio, ut & humilitatem sibi vendicet, & furorem. *Et ideo, fratres* carissimi, supradictos, si manifesta reos facit conquæstio, ab omnibus *parochiarum vestrarum* ecclesiis nostræ præceptionis auctoritate, prohibete, ut non *solum hi, qui in*juriam sanctorum locorum prosiluisse probantur, merito consequantur *pro facti sui qua*litate vindictam; verum etiam ceteri a tali præsumtione, ultionis istius *timore revo*centur. *Idem Epiphanio episcopo* [apud Ivonem Parte III, c. cxix.]

III. *Ecclesiarum non est dignus ingressu qui eas violare.*

xvii. Q. iv. C. xi.

AD episcopos ceteros direximus jussionem, ut eos, qui ecclesias violasse perhibentur, accessu earum judicent esse indignos. *Item ex Concilio Ilerdensi* [c. viii. A. D. 524. in *Hispania*, Concil. tomo iv. pag. 1612.]

IV. *Segregetur ab ecclesia clericus, qui servum vel discipulum suum ad eam fugientem verberare præsumit.*

Ibidem C. xix.

NUllus clericorum servum, aut discipulum suum fugientem ad ecclesiam, extrahere audeat, vel flagellare præsumat. Quod si fecerit, donec digne pœniteat, a loco, cui honorem non dedit, segregetur. Si qui clerici in mutuam cædem proruperint, prout dignitas officiorum in tali excessu contumeliam pertulerit, a pontifice districtius vindicetur. *Item ex Concilio Triburiensi* [carptim ex c. xx. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo ix. pag. 451.]

Ibidem C. xx.

V. *Qui de atrio, vel porticibus ecclesiæ fugientem abstrahit, excommunicetur.*

Capitularia lib. v. C. cccxxxviii.

Lex Bavarica Tit. 1. C. vii. in Friderici Lindenbrogii Codice legum antiquarum pag. 402.

SI quis contumax vel superbus timorem Dei vel reverentiam sanctarum ecclesiarum non habuerit, & fugientem servum suum, vel quem ipse persecutus fuerit, de atrio ecclesiæ, vel de porticibus, quolibet modo ecclesiæ adhærentibus, per vim abstraxerit, pro immunitate nongentos solidos episcopo componat, & ipse publica pœnitentia justo judicio episcopi mulctetur.

TITULUS. XIII

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

RUBRICA. I

De causa retentionis rerum mobilium, sive immobilium in ecclesia.

I. *Quare in primitiva ecclesia prædia vendebantur.*

Melchiades papa [imo Isidorus Mercator epistola de primitiva ecclesia, & munificentia Constantini, Concil. tomo I. pag. 1528.]

xii. Q. i. Cap.

FUturam ecclesiam in gentibus Apostoli prævidebant: & idcirco prædia in Judæa minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fovendos egentes. At vero cum inter turbines, & adversa mundi succresceret ecclesia, eousque pervenit, ut non solum gentes, sed etiam Romani principes, qui pene totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Christi & baptismi sacramenta concurrerent: e quibus vir religiosissimus Constantinus, primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per universum orbem suo degentibus Imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricandi ecclesias, & prædia tribuenda, constituit. Denique idem præfatus princeps donaria immensa contulit, & fabricam templi primæ sedis beati Petri instituit, adeo ut sedem Imperialem relinqueret, & beato Petro, suisque successoribus profuturam concederet. Idem vero præsidens sanctæ Synodo, quæ apud Nicæam congregata est, cum querelam quorumdam clericorum conspiceret coram se deferendam, ait: vos a nemine dijudicari potestis, quia Dei solius judicio reservamini. Dii enim vocati estis, & idcirco non potestis ab hominibus judicari. Ab illo etenim tempore, & deinceps viri religiosi non solum possessiones, & prædia, quæ possederant, sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, ædificantes basilicas

silicas in suis fundis in honorem sanctorum martyrum per civitates, ac monasteria innumera, in quibus cœtus Domino servientium conveniret. *Urbanus papa* [1. epist. Isidoriana c. 1. & II. Concil. tomo 1. pag.619.]

xii. Q.1. C.xvi.

II. *Quare prædia fidelium hodie ab ecclesia non alienentur.*

VIdentes autem summi sacerdotes, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles plus utilitatis posse conferre, si hereditates, & agros quos vendebant, ecclesiis, quibus præsidebant episcopi, traderent, eo quod ex sumtibus eorum, tam præsentibus, quam futuris temporibus plura & elegantiora possent ministrare fidelibus, communem vitam ducentibus, quam ex pretio ipsorum; cœperunt prædia, & agros, quos vendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & ex sumtibus eorum vivere. Ipsæ vero res in ditione singularum parochiarum episcoporum (qui locum tenent Apostolorum) erant, & sunt usque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus: e quibus episcopi etiam fideles dispensatores eorum, omnibus in communi vitam degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur. Ipsæ enim res, fidelium *oblationes* appellantur, quia Domino a fidelibus offeruntur. *Et infra*. Memoratis ergo augmentationibus ac cultibus, in tantum ecclesiæ, quibus episcopi præsident, Domino adminiculante, creverunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus, ut nullus sit in eis, communem vitam degens, indigens; sed omnia necessaria ab episcopo, suisque ministris percipit. Ideo si aliquis extiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc avellere nitatur, jam dicta damnatione feriatur. *Item Augustinus* [tract. lxii. in Joh. §. v. circa A. D. 412. in *Africa*.]

Ibidem C.xvii.

III. *De eodem*.

HAbebat Dominus loculos: & a fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primum ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta, ubi intelligeremus quod præcepit, non esse cogitandum de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, ut nihil pecuniæ servetur a sanctis; sed ne Deo propter ista serviatur, & propter inopiæ timorem justitia deseratur. *Augustinus in Sermone de communi vita clericorum* [imo tract. l. ad c. xii. Joh. §. xi. circa A. D. 412. in *Africa*.]

Matth.vi.34. Ibidem C.xx.

IV. *Quando ecclesiæ pecuniæ forma instituta est.*

EXemplum Domini accipe conversantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli ministrabant, nisi quia ecclesia ipsius, loculos suos habitura erat? Quare furem admisit, nisi ut ejus ecclesia fures patienter toleret? *Item Prosper* [imo Julianus Pomerius de vita contemplativa lib.II. c. 12. circa A. D. 494. in *Gallia*.]

Ibidem C.xxix.

V. *Quod licite & convenienter ecclesia facultates possidet.*

EXpedit, facultates ecclesiæ possideri, & proprias perfecti[illegible]is amore contemni. Non enim propriæ sunt, sed communes ecclesiæ facultates: & [illegible]deo quisquis, omnibus, quæ habuit, dimissis, aut venditis, fit rei suæ contem[illegible] cum præpositus fuerit factus ecclesiæ, omnium, quæ habet ecclesia, efficitur [illegible]ispensator. Denique sanctus Paulinus (ut ipsi melius nostis) ingentia prædia, quæ fu[illegible]unt sua, vendita, pauperibus erogavit. Sed cum factus esset episcopus, non conten[illegible]t ecclesiæ facultates, sed fidelissime dispensavit: quo facto satis ostendit & propria de[illegible]re propter perfectionem contemni, & sine impedimento perfectionis posse ecclesiæ [illegible]cultates, quæ sunt profecto communes, possideri. Quid sanctus Hilarius? Nonne & [illegible]se omnia sua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen q[illegible]um, merito perfectionis suæ, fieret ecclesiæ Arelatensis episcopus, quæ illa tunc habeba[illegible] ecclesia, non solum possedit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hereditatibus a[illegible]liavit. Isti ergo tam sancti, tam perfecti pontifices, factis evidenter clamant, posse & [illegible]here fieri quod fecerunt: qui utique homines tam sæcularium, quam divinarum li[illegible]rarum sine ambiguitate doctissimi, si scirent, res ecclesiæ debere contemni, nu[illegible]uam eas debuerant, qui omnia sua reliquerant, retinere. *Ex Concilio Antiocheno* [illegible] A. D. 341. in Syria, Concil. to. II. pag.lo.]

Concil. Agathense A. D. 506. C.xxxv.

RU-

Lib. I. Pars III. Tit. XIII. Rub. II.

RUBRICA . II

De dispensatione rerum ecclesiæ .

I. *Res ecclesiasticas episcopus dispenset .*

XII. Q. I. C. XXIII.

EPiscopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam in suis, quam in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis, itaut in nullo qualibet occasione fraudentur, juxta sanctum Apostolum sic dicentem: *habentes victum, & vestitum, hujusmodi contenti sumus*. Quod si contentus istis minime fuerit, convertat autem res ecclesiæ in suos domesticos usus, & ejus commoda vel agrorum fructus non cum presbyterorum, diaconorumque conscientia pertractet, sed eorum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisque committat, ut per hujusmodi personas occulte res lædantur ecclesiæ, Synodo provinciæ pœnas iste persolvat. Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quod ea, quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet usurpent, itaut ex hoc affligantur quidem pauperes, criminationi vero, & blasphemiis tam sermo prædicationis, quam ii, qui dispensant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, sancta Synodo, id quod condecet, approbante. *In canonibus Apostolorum* [c. XL. Concil. tomo I. pag. 34.]

1. Tim. VI. 8.

II. *Res ecclesiæ sint in episcopi potestate .*

XII. Q. I. C. XXIV.

PRæcipimus, ut in potestate sua res ecclesiæ episcopus habeat. Si enim animæ hominum pretiosiores illi sunt creditæ, multo magis oportet, eum curam de pecuniis agere, itaut potestate ejus, indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, & diaconos, & cum timore Dei & omni sollicitudine ministrentur. *Ex his autem*, quibus indigent &c. *ut supra*. Urbanus *papa ait* [I. epist. Isidoriana c. II. Concil. tomo I. pag. 620.]

III. *Res ecclesiæ quasi communes episcopus dispenset .*

Ibidem C. XXVI.

RES ecclesiæ, non quasi propriæ, sed ut communes & Domino oblatæ, cum summo timore non in alios, quam in præfatos usus sunt fidelibus dispensandæ. *Gelasius clero, ordini, & plebi Brundusii* [in Collectione canonum Cardinalis Deusdedit, circa A. D. 494. Romæ in Calabriam, Concil. tomo IV. pag. 1216.]

IV. *Quod reditus & oblationes fidelium in quatuor partes episcopus dispensando dividere debet .*

XII. Q. II. C. XXVI.

COncesso vobis, quem petistis, antistite, fratre jam & coëpiscopo meo *Juliano*, necessarium fuit, eodem ad ecclesiam suam mox remisso, ad vos nostra scripta pariter destinari, quibus agnosceretis, eidem fuisse præceptum, ne unquam ordinationes præsumat illicitas. *Et infra*. Reditus & oblationes fidelium in quatuor partes dividat, quarum unam sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuat: fabricis tertiam, quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam: quarum rationem divino est redditurus examini. *Idem* [epist. IX. ad episcopos Lucaniæ c. XXVII. A. D. 494. *Romæ*, Concil tomo IV. pag. 1195.]

V. *De eodem .*

XII. Q. II. C. XXVII.

QUatuor autem tam de reditu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum) convenit fieri portiones: quarum una sit pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus, sicut sacerdotis intererit, integram ministris ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic clerus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expetendum. Ea vero, quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio sanctorum manifesta, quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in suum lucrum præsul impendia his deputata convertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamquam divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen juxta hoc, quod scriptum est,

Ut

Ut videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est, oportet etiam præsenti testificatione prædicari, commendari, & bonæ famæ præconiis non taceri. Quapropter nec clericorum quispiam &c. *Item Simplicius papa Florentio, Equitio & Severo episcopis* [epist. III. A.D. 475. *Roma*, Concilio. tomo IV. pag. 1069. E.]

Ipse I. Part. lib. Tit. XIII. Rubr. III.

Matth. v. 16.

VI. *De eodem.*

DE reditibus ecclesiæ, vel oblatione fidelium, quid deceat nescienti nihil licere permittat, sed sola ei ex his quarta portio remittatur: duæ ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum & pauperum profuturæ, ab Onagro presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur. Ultima clericis pro singulorum meritis dividenda. *Et infra*. Cui (idest Gaudentio) specialiter hoc præcipimus, ut tres illas portiones, quas triennio dicitur sibi tantummodo vendicasse, restituat. *Gregorius Maximiano episcopo Syracusano* [papa I. lib. II. epist. XI. A.D. 594. Roma in *Siciliam*.]

XII. Q. II. C. XXVIII.

VII. *De eodem.*

COgnovimus de reditibus ecclesiæ noviter acquisitis canonicam dispositionem quartarum minime provenire: sed episcopos locorum distribuere tantummodo quartam antiquorum redituum; nunc vero quæsita suis usibus retinere. Quam rem pravam, subintroductamque consuetudinem fraternitas tua vivaciter emendare festinet, ut sive de præteritis reditibus, sive de his, quæ obvenient, vel obvenientibus, quartæ secundum distributionem canonicam dispensentur. Incongruum namque est, unam eandemque ecclesiæ substantiam duplici quodammodo jure censeri, idest usurpationis & canonum. *Idem Augustino episcopo Anglorum* [lib. XII. epist. XXXI. respons. I. A. D. 604. Roma in *Angliam*.]

Ibidem C. XXIX.

Jo. Diac. lib. IV. C. XXXIV.

VIII. *De eodem.*

MOs est Apostolicæ sedis, ordinatis episcopis præceptum tradere, ut de omni stipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones; una videlicet episcopo, & familiæ ejus propter hospitalitatem atque susceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, quarta ecclesiis reparandis. *Item Concilium Agathense* [c. XXII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1387.]

Ibidem C. XXX.

IX. *De eodem.*

STatuimus (quod omnes jubent canones) ut civitatenses, sive diœcesani presbyteri, vel clerici, salvo jure ecclesiæ, rem ecclesiæ, sicut permiserunt episcopi, teneant: vendere autem, aut donare penitus non præsumant. Quod si fecerint, vel fecerunt, facta venditio non valebit, & de facultatibus, si quas habent proprias, indemnem ecclesiam reddant & communione priventur.

Ibid. C. XXXII.

RUBRICA. III

I. *De licita divisione rerum ecclesie per præbendas.*

Gratianus.

DE rebus vero ecclesiæ Quæritur, an liceat eas pet præbendas dividi, ut annuos reditus quisque sibi specialiter vindicet. Hoc non posse fieri, argumento & auctoritate probatur. Clerici successores eorum sunt, de quibus dicitur: *multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una*. Necesse est ergo, ut eorum sequantur vitam, quorum in ecclesia gradum administrant. Non ergo aliquid proprium sibi vindicabunt, sed erunt eis omnia communia. *Idem* [Gratianus.]

XII. Q. I. C. XXV.

Act. IV. 32.

II. *Responsio ad quæstionem.*

HIs ita respondetur. Sicut perfectione caritatis manente, secundum discretionem ecclesiarum distributio fit ecclesiasticarum facultatum, dum aliis possessiones unius ecclesiæ ad dispensandum committuntur, ex quibus licet res ecclesiæ omnibus debeant esse communes, primum tamen sibi, & ecclesiæ suæ deservientibus necessaria episcopus subministret, reliqua, quæ supersunt, fidelium usibus ministraturus; ita & præbendæ ecclesiarum, eadem caritate manente, pie & religiose possunt distribui: nec tunc rebus ecclesiæ, ut propriis, sed ut communibus utilitatibus deservituris, ut ex his, quæ sibi assignata

Ibidem C. XXVII.

gnata sunt, primum sibi necessaria percipiat. Si qua vero suis necessitatibus supersunt, in communes ecclesiæ usus expendat.

Lib. I. Pars III. Tit. xiii. Rubr. iv.

RUBRICA. IV

De alienatione non fienda rerum ecclesiæ.

I. *Res ecclesiæ episcopis aliquo modo alienare non licet.*

In Concilio Agathensi [c. vii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1384.]

x. Q. ii. C. i.

CAsellas, vel manicipiola ecclesiæ, episcopis (sicut prisca canonum præcepit auctoritas) vel vasa ministerii, quasi commendata fideli præposito, integro ecclesiæ jure possideant; idest ut neque vendere, neque per quoscumque contractus, res, unde pauperes vivunt, alienare præsumant. *Leo & Anthemius Impp.* [Cod. lib. i. tit. ii. l. xiv. § fien tes A. D. 470. CPoli.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. ii.

EA enim, quæ ad beatissimæ ecclesiæ jura pertineant, vel posthac forte pervenerint tanquam ipsam sacrosanctam & religiosam ecclesiam, intacta convenit venerabiliter custodiri.

III. *Constitutio nova.*

Justinianus Cod. lib. i. tit. ii. l. xxv. § hoc jus A. D. 535.

Novella constitutio vii. C. i. Item Novella cxx. C. vi. & vii.

HOc jus porrectum est ad omnem locum venerabilem, omneque collegium, quod actio pia constituit, ut nec res eorum pignorentur: & hoc perpetuo servetur in his rebus immobilibus, quæ ab Imperiali domo prædictis locis applicantur. In ceteris etenus excipitur, si debitum urget. Præterea si habeat superflua vasa, cum debitrix sit, nec aliunde solvere valet, ne quid immobile alienetur, vel distrahatur, ea (gestis habitis coram eo, cujus est loci ordinatio) integra vel aliis locis venerabilibus oblata dentur, vel conflata cuilibet alii vendantur. Qui autem hæc acceperit, contra hanc observationem iisdem pœnis subjaceat, quæ in rebus immobilibus proditæ sunt. Si autem debitum ex mobilibus solvi non valet, primo res immobiles specialiter dentur pignori, quarum fructus creditor sibi reputet tam in sortem, quam in usuras usque ad quantam centesimæ. Quod si nolit creditor ita accipere, tunc ordinator domus apud eum, a quo ordinatur, habitis absque dispendio gestis, juret, majori parte ibidem servientium consentiente, debitum urgere, nec ex mobilibus solvi posse. Quo subsecuto, per xx. dies rem ecclesiæ esse venalem, publice sit notum, ut plus offerenti detur pretio modis omnibus pro debito dandu. Aliter enim res emtori non conceditur: & hoc inscribatur, nihil esse factum in ea re ad damnum divinæ domus. Emtore vero non invento, res æstimata districte, creditori detur in solutum, addita in pretio decima parte universæ æstimationis, & accedente consensu ordinatoris, & majoris partis ibidem servientium. Sit tamen ea res mediocris inter ceteras, inspecta ipsius qualitate, & quantitate, & onere: & creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat, in utilitatem divinæ domus processisse. Sicut autem alienatio rerum ecclesiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua sterilis ei detur possessio, aut alias onerosa, veluti nomine fiscalium. *Item ex synodo habita Romæ ab Eugenio papa* [ii. c. xvi. A. D. 826. Concil. tomo viii. pag. 109.]

IV. *Non licet episcopo res ecclesiarum in proprios usus convertere.*

xii. Q. i. C. xxvii

NUlli episcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de subjectis plebibus, aliisque piis locis, in proprios usus habere, ne majores enormiter locupletentur, & minores tali facto pauperes inveniantur. Contra agens, canonica auctoritate coarctatus existat. [*Gratianus*] Si ergo res ecclesiæ, non quasi propriæ, sed quasi communes habendæ sunt, cum de communi nullus dicat: hoc meum est, nec de rebus ecclesiæ: hæc mea est, potest aliquis dicere, ne videatur non imitari caritatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium, sed erant illis omnia communia. *Item ex historia Eusebii episcopi Cæsariensis* [imo ex synodo vii. c. xii. in *Bithynia*, A. D. 787. Concil. tomo vii. pag. 909. Ivo Parte v. c. cccxxv.]

Act. iv. 32.

V. *Abbati vel episcopo res ecclesiæ alienare non licet.*

xii. Q. ii. C. xix.

Apostolor. C. xxxix.

QUisquis episcopus, vel abbas de salariis episcopii, vel monasterii transferre quidquam in principum manus, vel etiam alii personæ conferre voluerit, irritum sit quod actum esse constiterit, secundum canonem sanctorum Apostolorum, qui dicit.

dicit: *Omnium ecclesiasticarum rerum episcopus habeat sollicitudinem, & dispenset eos, tanquam Deo contemplante.* Non liceat autem ei fraudare quidquam ex illis, vel cognatis propriis donare, quæ Dei sunt: qui si pauperes fuerint, ut pauperibus largiantur, sed non sub horum occasione quæ sunt ecclesiæ defraudentur. Quod si episcopus excusationem prætenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrum, vel locum existere, nec principibus sic tribuatur ager, vel locus, sed clericis, vel agricultoribus: quod si calliditate usus fuerit princeps, & vel a colono, vel a clerico agrum emerit, sit irrita venditio, & restituatur episcopio, & monasterio. Episcopus, vel abbas hoc faciens, abiiciatur, tanquam qui dispersit quod non collegit. *Item Symmachus papa* [in synodo IV. Romana c. IV. ad. VIII. A. D. 502. Concil. tomo IV. pag. 1317.]

I. p. I. Pars III. Tit. XIII. Rubr. V.

VI. *Prædia ecclesiæ non licet papæ alienare.*

NOn liceat papæ prædium ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, nec in usufructum rura dare, nisi tantummodo domos, quæ in quibuslibet urbibus non modica impensa sustineantur: qua lege omnes custodes adstringantur, ut donator, accensitor, venditor honorem perdat: & qui subscripserit, anathema sit cum eo, qui dedit, vel recepit, nisi restituatur. Liceat etiam quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere, & cum fructibus alienata reposcere: quod non modo in Apostolica servandum est ecclesia, verum etiam universis ecclesiis per provincias quidem dicitur id convenire. *Ex Concilio Toletano IV.* [c. LXVII. A. D. 633. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 1721.]

XII. Q. II. C. XX.

VII. *Episcopi, qui nihil ecclesiæ conferunt, famulos ejus libertati non donent.*

ET si illi, qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt, æterni judicis voce condemnabuntur in futuro, quanto magis hi, qui auferunt pauperibus quod non dederunt? Quapropter episcopi, qui nihil ex suo proprio ecclesiæ Christi compensaverunt, hanc divinam sententiam metuant, & liberos ex familia ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant. Impium est enim, ut qui res suas ecclesiæ Christi non contulerit, damnum inferat, & jus ecclesiæ alienare contendat. Tales ergo liberos successor episcopus absque ulla oppositione ad jus ecclesiæ revocabit, quia eos non æquitas, sed improbitas absolvit.

Ibid. C. XXXIX.

RUBRICA. V

De casibus, in quibus res ecclesiæ alienari possunt.

I. *Nisi causa necessitatis nec episcopo liceat rem ecclesiæ usurpare.*

Ex Concilio Africano [c. XXXIII. Codicis canonum Ecclesiæ Africanæ A.D.418. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1065.]

NON habenti necessitatem nec episcopo licet matricis ecclesiæ rem sui tituli usurpare. *Unde in Agathensi Concilio legitur* [imo in Novella VII. c. I.]

Ibidem C. I.

II. *Necessitate debiti urgentis res ecclesiæ alienari possunt.*

HOC jus porrectum est *Supra Rubr. IV. C. III. pag. 174.*

Item ex VI. Synodo universali [imo Synodo VIII. c. XV. A. D. 870. CPoli, Concil. tomo VIII. pag. 1114.]

X. Q. II. C. II.

III. *Quod causa pietatis res ecclesiæ alienari possunt.*

APostolicos & paternos canones renovans hæc sancta & universalis Synodus definivit, neminem prorsus episcopum vendere, vel utcumque alienare cimelia, & vasa sacrata, excepta causa, olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet pro redemtione captivorum. Sed nec tradere salaria ecclesiarum in emphiteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venundare, ac per hoc ecclesiasticos reditus lædere. Quos ad propriam utilitatem, & ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse decernimus. *Et paulo post.* Quisquis autem post hanc definitionem nostram, contrarium quid huic sanctæ ac universali Synodo agere tentaverit, deponatur, ut prævaricator divinarum legum, & præceptorum, cassata videlicet omnino quæ facta est in scriptis, vel sine scriptis ab episcopo venditione, vel emphiteutica traditione, vel alia quali-

XII. Q. II. C. XIII.

(Lib. I. Pars III. Tit. XIII. Rubr. V.) alienatione, cimeliorum scilicet, & salariorum locorum. Qui vero perceperit qualibet aliquid ex prædictis cimeliis, vel salariis, & non restituerit ecclesiæ iterum aut emerit aliquid ex prædictis, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphi- quæ ecclesiæ sunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphiteuseos, sit anathema usque dum fecerit quod ab hac sancta & universali Synodo confirmatum est. Si autem episcopus convictus fuerit construxisse monasterium de ecclesiasticis reditibus, tradat eidem ecclesiæ ipsum monasterium. *Gregorius* [*papa* I.] *Domitio* [*imo Dono*] *episcopo Messano* [imo Messanensi lib. VI. epist. XXXV. A. D. 597. Roma in *Siciliam*.]

IV. *Pro redemtione captivorum vasa sacra non prohibentur alienari.*

(XII. Q. II. C. XIV. Cod. lib. I. tit. II. l. XXI.) ET sacrorum canonum & legalia statuta permittunt, ministeria ecclesiæ pro captivorum esse redemtione vendenda. *Item Demetrio & Valeriano clericis Firmanis* [imo in laudata epistola ad *Donum*, concinenter.]

V. *De eodem.*

(Ibidem C. XVI.) SIcut omnino grave est, frustra ecclesiastica ministeria venundare, sic iterum culpa est, imminente hujusmodi necessitate, res maxime desolatæ ecclesiæ captivis suis præponere, & in eorum redemtione cessare. *Unde Ambrosius ait de Officiis* [lib. II. c. XXVIII. §. 137. A. D. 377. *Mediolani*.]

VI. *Res sacræ quibus ex causis alienari debeant.*

(Ibidem C. LXX.) AUrum ecclesia habet, non ut servet, sed ut eroget, & subveniat in necessitatibus. Quid opus est custodire quod nihil adjuvat? An ignoramus quantum auri, atque argenti de templo Domini Assyrii sustulerint? (IV. *Reg.* XXV. 13.) Nonne melius conflant sacerdotes propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quam ut sacrilegus contaminata asportet hostis? Nonne dicturus est Dominus: cur passus es tot inopes fame mori? Et certe habebas aurum, unde ministrares alimoniam. (*Matth.* XXV. 42.) Cur tot captivi in captivitatem ducti, nec redemti, ab hoste occisi sunt? Melius fuerat, ut vasa viventium servares, quam metallorum? His non posset responsum referri. Quid enim diceres? Timui, ne templo Dei ornatus deesset. Responderet: aurum sacramenta non quærunt, neque auro placent quæ auro non emuntur. Ornatus sacramentorum, redemtio captivorum est. Vere illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas a morte. Ille vere est thesaurus Domini, qui operatur quod sanguis ejus operatus est. *Et post pauca*. Nemo potest dicere: cur pauper vivit? Nemo potest queri, quia captivi redemti sunt. Nemo potest accusare, quia templum Dei est ædificatum. (§. 142.) Nemo potest indignari, quia humandis fidelium reliquiis spacia laxata sunt. (§. 142.) Nemo potest dolere, quia in sepulcris Christianorum requies defunctorum est. In his tribus generibus vasa ecclesiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet. Opus est, ut de ecclesia mystici poculi forma non exeat, ne ad usus nefarios sacri calicis ministerium transferatur. Ideo primum inter ecclesiam quæsita sunt vasa, quæ initiata non essent, deinde comminuta, postremo conflata, per minutias erogationis dispensata, egentibus, captivorum quoque pretiis profecerunt. Quod si desunt nova, & quæ nequaquam initiata videantur, in hujusmodi usus, quos supra diximus arbitror omnia pie posse converti. *Item ex epistola Leonis papæ universis episcopis per Siciliam constitutis* [epist. XVII. alias CIV. A. D. 447. Roma in *Siciliam*.]

VII. *Causa etiam meliorationis, sive utilitatis res ecclesiæ licet alienare sive distrahere.*

(XII. Q. II. C. LII.) SIne exceptione decernimus, ne quis episcopus de rebus ecclesiæ suæ quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi forte aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius cleri tractatu atque consensu id eligat, quod non sit dubium profuturum ecclesiæ. *Et infra* [imo Concil. Carthag. IV. c. XXXII. & XXXII. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1201. & 1203.]

VIII. *De eodem.*

EPiscopus rebus ecclesiæ, tanquam commendatis, non tanquam propriis, utatur. Irrita enim episcoporum venditio, vel commendatio rei ecclesiasticæ erit absque conniventia & subscriptione clericorum. *Gratianus*.

IX. *Causa*

IX. *Causa incommoditatis, vel exiguæ utilitatis, res ecclesiæ alienari possunt.*

Lib. I. Pars II. Tit. XIII. Reg. v. — XII. Q. II. C. LI. — Concil. Rom. IV. C. IV. — XII. Q. II. C. XX.

ITem domus urbium vel castrorum, quæ ecclesiæ plus incommodi, quam utilitatis afferunt, licet rectoribus ecclesiarum (sicut in superiori capitulo Symmachi: *non liceat papæ* &c. continetur) vendere vel commutare. *Item sicut in Agathensi Concilio legitur* [c. XLV. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1390.]

X. *De eodem.*

Ibidem C. LIII.

TErrulas, aut vineolas exiguas, & ecclesiæ minus utiles, aut longe positas, parvas, episcopus sine consilio fratrum (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem. Servos quoque fugitivos, qui revocati, retineri non possunt, similiter episcopis distrahere licet. *Unde in Toletano Concilio* [III.] *legitur* [IV. A. D. 589. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 1010.]

XI. *Intuitu religionis licet res ecclesiæ alienare.*

Ibid. C. LXXIII.

SI episcopus unam de parochianis ecclesiis suis monasterium dicare voluerit, ut in ea monachorum regulariter congregatio vivat, hoc de consensu concilii sui habeat licentiam faciendi: qui etiam, si de rebus ecclesiæ pro eorum substantia aliquid, quod detrimentum ecclesiæ non exhibeat, eidem loco donaverit, sit stabile. Rei enim bonæ statuendæ sanctum concilium dat consensum. *Ex Concilio eodem* [imo Toletano IX. c. V. A. D. 655. in *Hispania*, Concil. tomo VI. pag. 454.]

XII. *Non ultra quinquagesimam partem rerum ecclesiæ monasterio, quod constituit, episcopo licet conferre.*

Ibid. C. LXXIV.

BOnæ rei dare consultum, & præsentis habetur vitæ subsidium, & æternæ remunerationis expectare cernitur præmium. Quisquis itaque episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesiæ, cui præsidet, ditare decreverit, non amplius ibidem, quam L. partem dare debebit, ut hac temperamenti æquitate servata, & cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, damna gravia non infligat. Ecclesiæ vero, quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius, quam centesimam partem census ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit, ea tamen cautela servata, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem assumat. *Item Gregorius* [papa I. lib. II. epist. XVII. A. D. 593. *Romæ*.]

XIII. *Jure proprietatis res ecclesiæ monasteriorum ædificiis tradere licet.*

Ibid. C. LXXV.

REligiosam vitam eligentibus congrua nos oportet consideratione prospicere, ne cujusquam necessitatis occasio aut desides faciat, aut robur (quod absit) conversationis infringat. Idcirco præsenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domum, positam in hac urbe regione quarta juxta locum, qui appellatur *ad gallinas albas*, vel hortum juris sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui, auctore Deo, præsidemus, in qua Campana, quondam uxor Patricii, mansisse dinoscitur, simul & hortum atque hospitia, quæ intra eandem domum janua concludit, Floræ abbatissæ debeas tradere, proprietatis jure procul dubio possidendam: in qua domo monasterium virginum (ubi cum congregatione sua habitare possit) Christo queat adjuvante, construere: & tam ipsa, quam quæ in ejus loco, honoreque successerit, prædictam domum, & hortum cum omnibus ad se pertinentibus (sicut diximus) quieto, inconcussoque jure a nobis, pietatis consideratione concessa, valeat possidere.

XII. I. Pars II. Tit. XIII. Rubr. VI.

RUBRICA. VI

De forma servanda in rerum alienatione.

I. *Forma observanda in alienatione rerum ecclesiæ, cum necessitas, aut utilitas illam fieri compulerit.*

[Ex c. VII. Concilii Agathensis A.D. 506. in *Gallia*, Perperam Gratianus hoc caput refert ex l. XIV. Cod. lib. I. tit. II. *de sacrosanctis ecclesiis*.]

X. Q. II. C. ul.

QUod si necessitas compulerit, ut pro ecclesiæ necessitate, aut utilitate, vel in usufructu, vel indirecta venditione aliquid distrahatur, apud duos, vel tres comprovinciales, vel vicinos episcopos causa, qua necesse sit vendi, primitus comprobetur, ut, habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione quæ facta fuerit venditio, vel transactio corroboretur. Aliter facta venditio, vel transactio non valebit. *Et infra.* Minus vero utiles possessiones peregrinis, vel clericis, salvo jure ecclesiæ, in usum præstare permittimus. *In Toletano Concilia IV. legitur* [c. XXXVII. A. D. 633. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 1715.]

II. *Quæ de rebus ecclesiæ in remunerationem præstantur obsequii, rata permanebunt.*

XII. Q. II. C. LXVI.

QUicumque episcopi suffragio cujuslibet aliquid ecclesiasticæ utilitatis providerint, & pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiserint, promissi solutionem eos exsolvere oportebit, itaut ad Concilium comprovinciale deferatur, ut eorum conniventia confirmetur, quia (sicut Paulus ait) *dignus est operarius mercede sua*. Item ex *Concilio Carthaginensi* C. XXXI. [in Carthaginensi V. c. IV. A. D. 398. in *Africa* Concil. tomo II. pag. 1216.]

I. Tim. V. 18.

III. *Primati insinuetur necessitas, quæ res ecclesiæ distrahere compellit.*

XVII. Q. IV. C. XXXIX.

NUllus res ecclesiæ distrahat. Quod si reditus non habet, & aliqua nimia necessitas cogit, hanc insinuandam esse primati ipsius provinciæ censemus, ut cum statuto numero episcoporum, utrum faciendum sit, arbitretur. Quod si tanta urget necessitas ecclesiæ, ut non possit ante primatem consulere, saltem vicinos testes convocet episcopos, curans ad Concilium referre omnem ecclesiæ necessitatem. Quod si non fecerit, reus Deo, & sancto Concilio, venditor, honore amisso teneatur. *Item epistola Leonis universis episcopis per Siciliam constitutis* [supra Rubr. V. c. VI.]

IV. *De forma, quæ nunc observatur.*

§. Irrita.

SIne exceptione, *Supra Rub.* V. c. VII. *pag.* 176.
Item, sicut in Agathensi Concilio legitur [supra Rubr. V. c. X.]

V. *Hæc forma non requiritur, cum res alienanda modica est, & necessitas imminet.*

XII. Q. II. C. LIII.

TErrulas, aut vineolas exiguas, & ecclesiæ minus utiles, aut longe positas, parvas, episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem. Servos fugitivos quoque, qui revocati, retineri non possunt, similiter episcopis distrahere liceat. *Item ex Concilio Aurelianensi* [III. c. XXIII. A. D. 538. in *Gallia*, Concil. tomo V. pag. 301.]

VI. *Forma servanda in alienatione rerum monasteriorum.*

Ibidem C. XLI.

ABbatibus, presbyteris, ceterisque ministris, de rebus ecclesiasticis vel sacro ministerio alienare vel obligare absque permissu & subscriptione episcopi sui, nihil liceat. Quod si præsumserit degradetur communione concessa: & quod temere præsumtum aut alienatum est, ordinatione episcopi revocetur. *Ex Concilio Agathensi* [c. LVI. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1392.]

VII. *Sine licentia episcopi quidquid abbas vendiderit, irritum deducatur.*

XII. Q. IV. C. XI.

IN venditionibus, quas abbates facere præsumunt, hæc forma servetur, ut quidquid sine episcopi licentia venditum fuerit, ad potestatem episcopi revocetur. Mancipia

vero

vero monachis donata ab abbate non liceat manumitti. Iniustum enim putamus, ut monachis, quotidianum rurale opus facientibus, servi eorum libertatis otio potiantur. [*Gratianus*] Etiamsi episcopo consentiente, monasterii possessio ab abbate data fuerit, nullius momenti erit donatio, nisi forte in ecclesiæ fabricam erigendam donatio processerit: quo casu tantum ei donare licet, quantum ecclesiæ parietes concludunt. *Sed obiicitur illud Melchiadis papæ* [Caput incertum.]

Lib. I. Pasc. II. Tit. xiii. Rub. viii.

VIII. *Forma observanda in alienatione rerum ecclesiarum parochialium.*

PLacuit per omnia magno Concilio, ut nullus proprii arbitrii temeritate aliam ecclesiam, nisi cui usus antiquorum parentum canonica institutione subjacere perhibetur, sepulturæ causa adire procuret, nisi infirmitatis causa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negocio progressus. Ad hæc si quis prælatus contra hoc agere fatetur, ecclesiastico vinculo se subdi cognoscat. [*Gratianus*] Sed aliud est ex temeritatis superbia usum antiquorum parentum non sequi, atque aliud rationabili occasione novam sibi sepulturam eligere. Contra Melchiadis papæ auctoritatem nititur qui superbia, vel odio ductus, sive vanis persuasionibus, aut variis munusculis illectus sepulturam suorum parentum sequi contemnit. Secundum Gregorium autem, liberam habet ultimam voluntatem qui certæ rationis causa novum suo corpori quærit hospitium. Vel (ut quidam distingunt) libera est ultima voluntas cujusque non in sepultura eligenda, sed in testamento conficiendo. Unde & *testamentum* appellatur, quia eo quisque libere testatur quod post suum decessum de propriis rebus fieri velit. Sed non videtur libera testatoris voluntas, cum, secundum Augustinum, pro numero filiorum debeat fieri testamentaria distributio facultatum, veluti si quis habeat unum filium: Christum putet alterum. Si vero duos, Christum faciat tertium, & sic per ordinem, & secundum Leonem, quisque medietatem eorum, quæ Christo testatur, ecclesiæ jubetur relinquere, apud quam fidei sacramenta suscepit. Sed illud Augustini non est jubentis, sed dehortantis, ne quis iratus filium suum exheredaret, atque totum Christo relinqueret.

xiii. Q. I. C. viii.

Sermo. iii. ad fratres in eremo, falso Augustino adscriptus.

Decretal. Greg. ix. lib. iii. tit. xxviii. Cap.

RUBRICA. VII

De pœna alienantium res ecclesiæ præter formam juris.

I. *De episcopo, qui nulla necessitate res ecclesiæ vendit.*

Ex Concilio Martini papæ [Bracarensis c. xiv. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 907.]

SI quis episcopus, nulla necessitate ecclesiasticæ rationis compulsus, in clero suo, aut forte ubi forte non est presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid præsumserit vendere, res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & injudicio episcoporum deiiciatur, auditus & convictus; & tamquam furti aut latrocinii reus suo privetur honore.

x. Q. I. C. viii. Concil. Carthag. iv. C. xxxii. & Carthago. Cav.

II. *De eodem.*

APostolicos. *Supra Rubr.* V. c. III. *pag.* 175.

Item ex Concilio Leonis papæ [forte iv. circa A.D. 853. Caput incertum.]

III. *Res ecclesiæ episcopus alienare vel usurpare non præsumat.*

MOnemus, & irrefragabiliter affirmamus, ut nullus episcoporum, vel sacerdotum rem tituli sui usurpare præsumat; sed neque salarium a Christianis, sanctis locis oblatum, causa amicitiæ, vel timoris, vel muneris pertentet auferre, ne ecclesia Dei ad nihilum redigatur: quod qui facere præsumserit episcopus, vel sacerdos, canonicam sine dubio subeat ultionem: & quod ecclesiæ injuste ablatum est, reddere compellatur; ita ut deinceps nullas vires pro his ad litigandum, vel possidendum habere possit.

xii. Q. II. C. xviii.

Item ex Concilio Agathensi [c. xxvi. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1392.]

IV. De

LIB. I. PARS III. TIT. XIII. RUB. VIII.

IV. *De possessione ecclesiastici juris quidquid a pontifice, vel presbytero distrahitur, inane & vacuum habeatur.*

XII. Q. II. C. XXXVI.

QUidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici juris possessione distraxerit, inane habeatur & vacuum, vindicatione comparantis, & actione vendentis. *Item Urbanus papa* [imo Calistus II. in Concilio Lateranensi I. c. XXII. A. D. 1123. Concil. tomo I. pag. 899.]

V. *Alienationes & ordinationes factæ ab intrusis sine consensu clericorum, irritæ sunt.*

Ibid. C. XXXVII.

ALienationes omnium per intrusionem, seu canonice electorum sub episcopi nomine, aut abbatis, qui secundum ecclesiæ suæ usum consecrandus est; alienationes, quocumque modo factas, necnon & ordinationes personarum ab eisdem sine communi consensu clericorum ecclesiæ, sive per simoniam itidem factas, irritas judicamus. Illud etiam per omnia interdicimus, ut nullus clericus præbendam suam, sive beneficium aliquod ecclesiarum aliquo modo alienare præsumat: quod si præsumtum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & ultioni canonicæ subjacebit. *Ex Concilio Ilerdensi* [c. XVI. A. D. 524. in *Hispania*, Concil. tomo IV. pag. 1614.]

VI. *Episcopo defuncto, vel adhuc in extremis agente, nihil de rebus ejus est usurpandum.*

Ibid. C. XXXVIII.

HÆC hujus placiti constitutione inter nos censura placuit custodiri, ut, defuncto antistite, vel etiam adhuc in supremis agente, nullus clericorum cujuslibet ordinis, officii, gradusve sit, quidquam de domo præsumat, vel quod de utilitate instrumenti domus esse agnoscitur, idest mobilis, & immobilis rei ecclesiasticæ, conetur invadere, nihil furto, nihil dolo supprimens, auferens, atque abscondens. Sed is, cui domus commissa est, subjunctis sibi uno, vel duobus fidelissimis clericis, omnia usque ad tempus pontificis substituendi debeat conservare, & his, qui in domo inveniuntur, clericis consuetam alimoniam administrare. Substitutus autem antistes susceptæ sedis commoda ordinabit, velut Deus imperabit, ut eis uti cum his debeat, quos cognoverit disciplinæ & caritati prædecessoris sui fideliter paruisse. Quod si quisquam post hæc cujuslibet ordinis (ut superius dictum est) clericus quacumque occasione, de omni facultate quidpiam probatus fuerit abstulisse, vel forsitan dolo aliquo suppressisse, reus sacrilegii prolixiori anathemate condemnetur, & vix quoque peregrina ei communio concedatur: quia durum est, ut hi, quos constat in servitio Domini cum primæ sedis antistite desudasse, ab his, qui suarum rerum incubatores, vel utilitatibus servientes, atque vacantes fuisse noscuntur, despecti aliquatenus crucientur.

Abbatibus, presbyteris &c. *Supra Rubrica superiori* c. VI. *pag.* 178.

Item ex Concilio Agathensi [c. XLIX. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1391.]

VII. *Qui in clero constituti sunt, de rebus ecclesiæ nihil alienare præsumant.*

Ibid. C. XXXIX.

DIaconi, vel presbyteri, in parochia constituti, de rebus ecclesiæ sibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesiæ sibi commissæ (ut superius comprehensum est) alienare præsumant. Quod si fecerint, convicti in Concilio, & ab honore depositi, de suo proprio aliud tantum restituant, quantum visi sunt præsumsisse. *Et infra*. Libertos tamen, quos sacerdotes, vel diacones de ecclesia sibi commissa facere voluerint, actus ecclesiæ prosequi jubemus. Quod si facere contemserint, placuit eos ad proprium reverti servitium.

RUBRICA VIII

I. *De pœna recipientium res ecclesiæ præter formam juris.*

Ex Synodo VIII. [c. XV. A. D. 870. *CPoli*, Concil. tomo VIII. pag. 1135.]

XII. Q. II. C. XIII. §. 1.

QUI vero emerit aut perceperit aliquid ex prædiis, cimeliis, vel falariis, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, vel non dederit ad incidendum chartam

chartam venditionis, vel emphiteuseos, sit anathema usque dum fecerit quod ab hac sancta & universali synodo confirmatum est. Si autem episcopus convictus fuerit construxisse monasterium de reditibus ecclesiasticis, tradat ipsum eidem ecclesiæ monasterium. *Lib. I. Part. II. Tit. xiii. Rubr. ix.*

RUBRICA. IX

I. *De potestate repetendi res alienatas.*

Pelagius Hostilio episcopo [*forte circa A. D. 557. Romæ.*]

AUgustino sedis nostræ notario suggerente, didicimus, quod ei dilectio tua directis apicibus indicasset, quosdam de clero tuo, & maxime parochiarum ad te pertinentium, non pauca sacrata vasa vel ministeria distraxisse, & aliqua hujusmodi perpetrasse, quæ a religioso aliena sunt proposito; caritatem vero tuam (ut hoc competenti sollicitudine debeat insequi vel ulcisci) nostræ præceptionis auctoritate cupis communiri. Qua de re præsentibus mandamus affatibus, ut competentis vivacitatis instantia, quidquid de sacratis vasis vel ministeriis a quolibet clericorum usurpatum vel distractum fuisse compereris, sine cujusquam moræ interventu exigere non dimittas, & ecclesiasticis usibus reformare. *Item ex Synodo Ancyrana* [c. xv. A.D. 314. in Galatia, Concil. tomo I. pag. 1471.] *xii. Q. ii. C. ii.*

II. *Res ecclesiæ, quæ absente episcopo distrahuntur, ad jus ecclesiasticum revocentur.*

SI qua de rebus ecclesiæ, cum episcopus non est, presbyteri vendiderint, placuit, rescisso contractu, ad jus ecclesiasticum revocari. In judicio autem erit episcopi constitutum, si pretium debeat recipi, nec ne, proptereaquod sæpe contingit, distractarum rerum reditus ampliorem summam pro accepto pretio reddi. *Gelasius* [papa I. Justino Archidiacono, & Fausto Defensori, apud Ivonem Parte III. c. cl.] *xii. Q. ii. C. xii.*

III. *De eodem.*

VOlaterranæ ecclesiæ actus vel patrimonium, quod hactenus comperimus destitutum post damnationem Echaristi, quo fuerat depravante dispersum, curæ vestræ decrevimus esse delegandum, ut diligentia (qua vos pro utilitatibus ecclesiæ existimamus esse vigilantes) prædia culturæ restituatis antiquæ, & revocetis, siqua sint vendita, aut donata mancipia. Possessiones etiam, quas ab Eumantio, & Opilione episcopis, vel ceteris quoris jure videritis teneri (quia contra constituta synodi ab episcopis prædia alienari nullo potuerunt commento) nihilominus revocentur. Sit emtoribus ad eum recursus, qui præsumsit aliquid de ecclesiasticis rebus illicita venditione distrahere, itaut pensiones annuas ad pontificem deferatis: cui privilegia sua integra convenit omni ratione servari, ut ejus dispensatione, portiones proveniant consuetæ; itaut portionem quartam, quæ ad eos pertinet, sua pontifex ordinatione distribuat, prout cujusque locum, meritumque cognoscit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum est, ut quartam clericis eroget pro consideratione suæ electionis, antistes. Fabricarum etiam portio, sciente episcopo & disponente, vestra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicujus rei patiamini generari. *Ex Concilio Agathensi* [c. xxxiii. A.D. 506. in Gallia, Concil. tomo iv. pag. 1388.] *Ibidem C. xxv.*

IV. *Episcopus heredem non habens, non alium, quam ecclesiam heredem instituat.*

EPiscopus, qui filios, aut nepotes non habens, alium, quam ecclesiam, reliquit heredem; siquid de ecclesia non in ecclesiæ causa aut necessitate præsumserit; quod distraxit aut donavit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quæ reliquit, ab heredibus ejus, indemnitatibus ecclesiæ consulatur. *xii. Q. ii. C. xxxiv. Concil. Hispal. i. C. i. A.D. 590.*

TITU-

Lib.I. Pars III. Tit.XIV. Rubr. I. & II.

TITULUS.XIV

De rebus ecclesiæ non usurpandis sive rapiendis.

RUBRICA.I

De gravitate sceleris usurpantium res ecclesiæ

I. *Ecclesiæ pecuniam auferens, ut homicida damnetur.*

Stephanus papa [imo Anacletus epist. I. Isidoriana c. II. Concil. tomo I. pag. 518.]

XII. Q. II. C. I.

QUi Christi pecunias & ecclesiæ aufert, fraudat, & rapit, ut homicida in conspectu judicis deputabitur. *Item Anacletus* [& Lucius I. epist. Isidoriana c. VI. Concil. tomo I. pag. 724.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. VI.

QUi abstulerit aliquid patri, vel matri, dicitque, hoc peccatum non esse, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit; mater vero nostra ecclesia, quæ nos in baptismo spiritaliter generavit. Ergo qui Christi pecunias, & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est. *Item Pius papa* [I. epist. II. Isidoriana. Concil. tomo I. pag. 574.]

III. *Sacrilegii crimen incurrit qui prædia ecclesiastica invadit.*

Ibidem C. V.

PRædia divinis usibus tradita quidam humanis usibus applicant, & Domino cui tradita sunt, ea subtrahunt, ut sibi inserviant. Quapropter ab omnibus illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia usibus secretorum cœlestium dicata a quibusdam irruentibus vexentur: quod si quisquam præsumserit, ut sacrilegus judicetur. *Item Bonifacius papa* [potius ex capitularium libro VI. c. CCCCV. apud Baluzium tomo. I. pag. 1001. c. A. D. 710. in *Gallia.*]

IV. *Quidquid Domino consecratur, ad jus pertinet sacerdotum.*

Ibidem C. II.

NUlli liceat ignorare, omne quod Domino consecratur, sive fuerit homo, sive animal, sive ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum Domino erit, & ad jus pertinebit sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui quæ Domino, & ecclesiæ, cui competunt, aufert, vastat, invadit, vel eripit, & usque ad emendationem, ecclesiæque satisfactionem, ut sacrilegus judicetur, &, si emendare noluerit, excommunicetur.

RUBRICA.II

De bonis decedentium episcoporum non usurpandis.

I. *Post mortem episcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant.*

Ex Concilio Calchedonensi [c. XXII. A. D. 451. Concil. tomo IV. pag. 785.]

Ibidem C. XLIII.

NOn liceat clericis post mortem episcopi sui, rapere res, pertinentes ad eum, sicut jam præcedentibus regulis constitutum habetur. Si vero hoc fecerint, periclitari se noverint in proprio gradu. *Item Gregorius Maximiano Syracusano episcopo* [lib. III. epist. XI. A. D. 593. Roma in *Siciliam*.]

II. *Quod, mortuo episcopo, omnia bona sua describantur.*

Ibidem C. XLV. Io. Diac. lib. II. C. XXIII.

CAritatem tuam commonere curavimus, ut, si quispiam episcoporum de hac luce migraverit, vel (quod absit) pro suis fuerit remotus excessibus, convenientibus œconomis, cunctisque clericis prioribus, atque in sui præsentia inventarium ecclesiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: nec (sicut antea fieri dicebatur) species quædam, aut aliud quodlibet de rebus ecclesiæ, quasi pro conficiendi inventarii labore, tollatur. *Et infra.* Visitatores ecclesiarum, clericique eorum, qui cum ipsis per non suæ civitatis parochias fatigantur, aliquod laboris sui capiant, te disponente,

te, subsidium. Justum namque est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium. *Item Innocentius* II. [in Concilio Lateranensi II. c. v. A. D. 1139. Concil. tomo x. pag. 1003.] [*Lib. I. Pars II. Tit. xiv. Rubr. III.*]

III. *De eodem.*

ILlud, quod in sacro Calchedonensi Concilio constitutum est, irrefragabiliter conservari præcipimus, ut videlicet decedentium bona episcoporum a nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus ecclesiæ, & successoris sui in libera œconomi & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur de cetero illa detestabilis & sæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumserit, excommunicationi subjaceat. Qui vero morientium presbyterorum, vel clericorum bona rapuerint, simili sententiæ subjiciantur. *In sexta synodo legitur* [ex Conciliabulo Quinisexto c. xxxv. A. D. 692. CPoli, Concil. tomo vi. pag. 1160.] [*xii. Q. II. C. xxxiv.*]

IV. *Res episcopi morientis metropolitano non licet invadere.*

NOn liceat alicui metropolitano, mortuo episcopo, qui sub eo est, aut res ejus, aut ecclesiæ suæ auferre: sed sint sub custodia cleri ecclesiæ defuncti episcopi usquedum alius ordinetur episcopus. Si vero clerici in ecclesia non fuerint, tunc metropolitanus illibata omnia episcopo, qui ibi ordinabitur, reddat. *Unde Gregorius* [imo Gratianus ibidem continenter.] [*Ibid. C. xlviii.*]

V. *Alienam ecclesiam non licet invadere.*

SIcut ecclesia proprias res amittere non debet, ita eam rapacitatis ardore alienas invadere non oportet. [*Ibidem eodem C.*]

RUBRICA. III

De pœna usurpantium seu rapientium bona ecclesiæ.

I. *Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona arripere.*

Item ex Concilio Urbani [*II.*] papæ [Claromontano c. xxxi. A.D. 1095. in *Gallia*, Concil. tomo x. pag. 509.]

D*E laicis quæstio facta est*, qui morientibus episcopis, sive aliis clericis, res defunctorum *invasas*, ecclesiæ, pauperibusque surripiunt: contra quos commune totius Concilii anathema prolatum est, ipso papa hujusmodi sententiam promulgante. Si quis post interdicti præsentis cognitionem, episcoporum seu presbyterorum, aut aliorum clericorum res invaserit, usque ad satisfactionem excommunicetur. Episcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum seu archidiaconorum manus, aut secundum mortuorum judicium pro ipsorum salute, in eleemosynas dispensentur, aut successori, qui futurus est, reserventur. Idipsum de presbyterorum, seu clericorum aliorum rebus per episcopum, vel per supradictas personas, aut cui, deficientes commiserint, fiat. Si quis autem adversus ista præsumserit, anathema sit. *Item Gregorius* VII. [in Concilio Romano V. c. I. A. D. 1078. Concil. tomo x. pag. 372.] [*Ibidem C.xxvi.*]

II. *Excommunicationi subjaceat qui ecclesiastica prædia invadit.*

QUicumque militum, vel cujuscunque ordinis, vel professionis persona, prædia ecclesiastica a quocumque rege, seu sæculari principe, vel ab episcopis invitis, seu abbatibus, aut aliquibus ecclesiarum rectoribus, susceperit, vel invaserit, vel de rectorum depravato, seu vitioso consensu tenuerit, nisi eadem prædia ecclesiis restituerit, excommunicationi subjaceat. *Nicolaus papa definit*, *scribens Frotario archiepiscopo Budigalensi* [Abest ab epistolis Nicolai I. sed extat in veteri collectione canonum, forte A.D. 867. Roma in *Galliam*.] [*Ibidem C.xv.*]

III. *Invasoribus rerum ecclesiasticarum quæ pœna sit impenenda.*

DE viro nefando, Burgando nomine, qui, rabie insana commotus, diabolicis se irretire laqueis non dubitavit, atque gentilium more, per abrupta itinera & compita insidians, vobis in vestræ ecclesiæ villa una cum clericis vestris manentibus, & populum salubribus instruere dogmatum monitis decertantibus, paneque spiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile propriæ salutis desiderium habentibus, sancta [*Ibidem C.xvii.* — *Sirmond. in Concil. Galliæ tomo iii. pag. 351.*]

Lec. I. Par. nl. Tit. xiv. Ryan. nl.

beatorum Apostolorum Petri & Pauli limina visitare, collectis malitiæ suæ sequa- sancta beatorum iniquitatis complicibus, nefarias invasiones & deprædationes violentas infer- cibus, & iniquitatis ausu præsumsit: &, ut epistolæ vestræ textus eloquitur, sacrum altare, re dæmoniaco Dominici corporis & sanguinis vasa, insuper & sanctum chrisma pollutis arripe- sacraque Dominici quasi vilia, & ad usum communem apta præsumsit; dilectio nos vestra re manibus, si ipse, vel qui cum eo in tam impio & iniquo scelere fuerunt, ad pœniten- consuluit, si ipse, gratia tacti divina, venire voluerint, quo eos pœnitentiæ vinculo constrin- tiam quandoque, nostræ institutionis censuram exposcere curastis. De quibus (si tamen ita est) jube- gatis, nostræ ad pœnitentiam reverti acceleraverint, uno anno extra ecclesiam Dei consiste- mus, cum ad pœnitentiam sacratissima vasa extra ritum fidei Christianæ diripiendo auferre non dubitave- re, cujus sacratissima anno ante fores ecclesiæ sine communione maneant. Tertio vero anno runt. Secundo vero ingrediantur, & inter audientes astent sine oblatione, non manducantes car- ecclesiam Dei ingrediantur bibentes vinum præter Natalis & Resurrectionis Dominicæ dies. Quarto nem, neque bibentes, si his prioribus tribus eorum fructuosus fuerit pœnitentiæ labor, commu- præterea anno, si his restituantur, totaque mentis intentione spondentes talia se ulterius num- nioni fidelium restituantur, corpus & sanguinem Domini suscipere mereantur: & usque ad septi- quam facturos, corpus tribus in hebdomada diebus sine esu carnium, & vini potatione maneant pæ- mum annum tribus in nitentes. *Item Symmachus papa* [in Synodo vi. Romana A. D. 504. Concil. tomo iv. pag. 1372. E.]

IV. *Qui res ecclesiasticas vendit, ad altare non audeat accedere.*

xii. Q. I. C. xxi.

INdigne ad altare Dei properare permittitur qui res ecclesiasticas audet invadere, aut injuste possidere, aut iniqua vel injusta defensione in eis perdurat. *Et paullo post.* Debet tamen esse provisio, ut vindictam admonitio præcedat, & res usurpatas injuste qui abstulit, aut injuste ablatas retinet, æquitate patrocinante legibus restituat. Quod si neglexerit, & necessitas compulerit, demum prædonem sacerdotalis districtio maturata percellat. *Et infra.* Valde iniquum ergo, & ingens sacrilegium est, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel salute, ac requie animarum suarum unusquisque venerabili ecclesiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab iis, quibus hæc maxime servari convenit, idest, Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia a principibus & primis regionum, in aliud transferri, vel converti permittatur. Propterea qui hæc non prævide- rit, & aliter quam scriptum est, prædia ecclesiæ tradita petierit, vel acceperit, aut pos- sederit, vel injuste defenderit aut retinuerit; nisi cito se correxerit, quo iratus Deus ani- mas percutit, anathemate, feriatur: sitque accipienti, & danti, & possidenti anathe- ma, & institutæ pœnæ contubernium assiduum. Nec aliquo se ante tribunal Christi ob- staculo muniat qui a religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra fas, sine aliqua pietatis consideratione, dispergit. *Nicolaus* [1] *Adoni Viennensi archiepiscopo* [epist. xix. c. iii. A. D. 862. Roma in *Galliam*, Concil. tomo viii. pag. 457.]

V. *Excommunicentur qui principum auctoritate res invadunt ecclesiæ.*

Ibid. C. xxii.

DE rebus, quæ semel Deo contributæ, atque dicatæ sunt, & postea sub occasione concessionis, principum a quibusdam invaduntur atque diripiuntur, sancimus, ut prius consulatis principem ad resecandam tam præsumtivam factionem, & cognoscendum utrum illius sit concessio, an invasoris præsumptio. Quod si principis inordinata fuerit largitio, ipse sit princeps pro emendatione redarguendus. Si autem invasoris declaratur præsumtio, usque ad emendationem, excommunicationis sit vindicta coercendus. *Nicolaus Majorico, Sereno, & Jo. episcopis* [forte Gelasius, apud Ivonem Parte xii. c. cc. c. A. D. 494. *Romæ*.]

VI. *Divini muneris participatione privetur qui ecclesiastica privilegia calcat.*

Ibid. C. xxiv.

QUi & divinis, & humanis legibus incivili damnatione calcatis, & reverentia religionis abjecta vel ecclesiastica privilegia calcare contendunt, vel ubi libet in pauperum prosilire dispendium, nec hujusmodi saltem commoniti convictique nequitiam sopire consentiunt, atque illata sacris rebus detrimenta sarcire, merito divini muneris participatione sunt privandi, ut hujus perceptione careant, quod sacrilegis ausibus habuere despectui. Cœlestinus vero præsbyter fratris & coëpiscopi nostri Sereni, qui contra pontificale judicium, contraque Apostolicæ sedis mandata prorumpens, supradictis communionem sacram ministrare præsumsit, cum non potuerit

tuerit ignorare sententiam proprii sacerdotis, ab officio protinus ecclesiastico pellatur, ut nullus ecclesiæ ministrorum contra pontificalia instituta venire contendat. *Item ex Concilio Agathensi* [c. XXVI. A. D. 506. in Gallia, Concil. tomo IV. pag. 1387.]

Lib. I. Parte II. Tit. XIV. Rubr. III.

VII. *De clericis, qui ecclesiæ documenta supprimunt, aut adversariis tradunt.*

SI quis de clericis documenta, quibus ecclesiæ possessio firmatur, aut supprimere, aut negare, aut adversariis fortasse tradere damnabili & punienda obstinatione præsumserit, quidquid per absentiam documentorum damni ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam, qui in damno ecclesiæ, impie sollicitati a traditoribus, aliquid acceperint, superiori sententia teneantur. *Jo. papa* IV. [imo I. epist. I. Isidoriana ad Zachariam archiepiscopum, Concil. tomo IV. pag. 1604. E.]

XII. Q. II. C. XXXIII.

VIII. *In quadruplum restituat qui rem invadit ecclesiæ.*

IN antiquis ecclesiæ statutis decretum est, ut qui aliena invadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Unde & in Evangelio scriptum est, quod: *si aliquid defraudavi, reddo quadruplum*. Et in legibus sæculi cautum habetur: *qui rem surripit alienam &c.* ut infra *in auctoritate Eusebii papæ*. Item *Gregorius ad Constantiam Reginam Galliæ* [papa I. epist. XXXIII. lib. IV. A. D. 595. Roma in Galliam.]

Ibidem C. VII. — Luc. XIX. 8. — XII. Q. II. C. X.

IX. *Pro tenore sæcularium legum puniantur invasores rerum ecclesiasticarum.*

CUM devotissimam Dominam sciam de cælesti vita, atque remedio animæ suæ sedulo cogitare, culpam me committere vehementer existimo, si ea, quæ pro timore omnipotentis Domini sunt suggerenda, siluero, * & te sanctissimam de ecclesiastica pace sedulo non commonuero. Nimis me Juliani fratris & coepiscopi nostri proclamatio nuper contristavit, maxime cum villæ suæ, videlicet ecclesiæ, a nequissimis prædonibus sint deprædatæ, atque nocturnis incendiis more furum combustæ: & dum iidem maligni juxta nostri prædecessoris Bonifacii decreta pro violata immunitate illud emendare noluerint, dum & sæculi leges hæc eadem ita se habere voluerint, lege vulgari teste, in qua sic scribitur: *Si quis manu armata usque ad* IV. *homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille, qui prior est, pro illicita præsumtione componat solidos nongentos. Sequaces vero ejus unusquisque solidos* LXXX. *Si vero incendium fecerint, ibi novies tantum componant. Si prædam vero, in quadruplum restituant.* [In vetustis codicibus, & apud Burchardum lib. XI. c. XXVI. ac Ivonem Parte XIII. c. XXXVI. hoc caput cum superiori conjunctum est. Sed in vulgata Gregorii epistola non habetur.]

Ibidem C. VIII. — * *Quæ sequuntur, in epistolis S. Gregorii non sunt.* — *Leges Langobardorum Lib. I. Tit. XVII. l. I. pag. 543. edit. Lindenbrogii.*

X. *De eodem.*

SI sæculi leges talem justitiam habere voluerunt, lex divina cur inferior esse debebit? Cum in ipsius veritatis præsentia a Zachæo collaudatum sit, ut, si aliquem defraudarat, in quadruplum restitueret? Et quia summum in rebus bonum est, justitiam colere, ac sua cuique jura servare, & in subjectos non sinere quod potestatis est, fieri, sed quod æquum est, custodiri: quod & vos diligere, & omnino confidimus studere. Quapropter Excellentiæ vestræ mense Novembri præsentis anni, secunda indictione, Petrum fratrem, & coepiscopum nostrum a gremio sanctæ Romanæ ecclesiæ transmittemus, ut fratribus ejusdem provinciæ in unum congregatis immunitas & præsumtio, & sacrilegium canonica auctoritate, & vestra regia dignitate, talem terminum accipiant, ne posthac membra diaboli, filii nequam, in sancta ecclesia (te etiam ibi regnante) talia præsumant. *Item Eusebius papa* [I. epist. I. Isidoriana, Concil. tomo I. pag. 1388. E.]

XII. Q. II. C. IX. — Luc. XIX. 8.

XI. *Ecclesiæ rem surripiens, in decuplum restituat quod abstulit.*

IN legibus sæculi cautum habetur: *qui rem surripit alienam, illi, cui res direpta est, in decuplum, quæ sublata sunt, restituat*. Et in lege divina legitur: *maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui: & dicet omnis populus: amen*. Talia ergo non præsumantur absque ultione, nec exerceantur absque sua damnatione. Proinde si quis ecclesiasticas oblationes, & quod Deo consecratum est, rapuerit, vel consenserit facientibus, ut sacrilegus dijudicetur, & damnum in quadruplum restituat, & canonice pœniteat. *Contra Gregorius scribit Augustino Anglorum episcopo de his, qui furtim aliquid auferunt de ecclesia* [papa I. lib. XII. epist. XXXI. respon. IV. A. D. 604. Roma in Angliam]

Ibidem C. X. — Symmachus in Synodo Romana V. Concil. tomo IV. pag. 1365. D — Deut. XXVII. 17. — Burchard. lib. XI. C. XXVII. — Ivo Parte XIII. C. XXXVII.

XII. Ho-

Lib. I. Pars III. Tit. XV. Rub. I.

XII. *Honestum est, ut ecclesia rem sibi ablatam repetens, sine augmento illam exigat & recipiat.*

XII. Q. II. C. XI.

FRaternitas tua ex persona furis pensare potest qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes subsidia, furtum perpetrant, & sunt alii, qui hac in re ex inopia delinquunt. Unde necesse est, ut quidam damnis, quidam vero verberibus: & quidam districtius, quidam vero levius corrigantur. Et cum paulo districtius agitur, ex caritate agendum est, & non ex furore, quia ipsi hoc præstatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *Et infra*. Addis etiam quo augmento ea, quæ furto de ecclesiis abstulerint, reddere debeant. Sed absit, ut ecclesia cum augmento recipiat quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat. *Symmachus episcopus ecclesiæ catholicæ urbis Romæ* [in Synodo Romana VI. A.D. 504. Concil. tomo IV. pag. 1374. C. D]

Vide notas Gussanvillæi.

XIII. *Eadem plectitur pœna qui res ecclesiæ, & domum episcoporum invadit.*

XVI. Q. I. C. VIII.

SImiliter & hoc ad omnium ecclesiarum notitiam, vestra cunctorumque exhortatione & judicio consensus pervenire, & ab omnibus firmiter teneri, quia episcoporum res ecclesiæ non dubitantur esse. Si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate grassatum, pervasores rerum memoratarum prædicta canonum districtionis feriantur vindicta, ut, qui moribus propriis, ac nulla conscientiæ castigatione corriguntur, saltem ecclesiasticæ & canonicæ vindictæ perfodiantur aculeis.

TITULUS. XV

De præbendis & dignitatibus in ecclesia.

RUBRICA. I

Quibus præbendæ & dignitates conferri debeant.

I. *Columbas vendit qui ecclesiam indisciplinatis committit.*

Origenes [tractatu XV. ad c. XXI. Matthæi, forte circa A. D. 217. in Ægypto.]

XVI. Q. II. C. IX.
Isai. LVI. 7.
Matth. XXI. 13.

ET hoc diximus secundum simplicem intellectum. Juxta moralem autem talia dicemus: & primum quidem de templo, de quo per prophetam dixit Deus: *domus mea domus orationis vocabitur*. Ergo secundum corporalem circumcisionem carnis, & secundum corporales legis festivitates & sacrificia consequenter, & templum Dei æstimabitur, quod ex lapidibus insensatis erat constructum; primum quidem a Salomone, deinde reparatum ab Esdra; postea vero post Christi adventum a Romanis destructum. Et illa æstimabatur domus orationis, qua destructa, necesse est, ut Judæi, quasi non jam habentes domum orationis, jam non habeant privilegium speculationis Dei, nec possint secundum legem, Deo servire. Hoc ergo facto, omnia Christus ejecit in ministerio actuum spiritalium suorum: & tunc visibiliter fecit quod semper invisibiliter agit, ejiciens vendentes & ementes de templo, & mensas nummulariorum evertens, & cathedras vendentium columbas, ad correctionem populi, ut non pro mundanis festivitates in nomine Dei celebrent; nec emtionibus, & venditionibus vacent in loco non competenti, in quo non debent emere & vendere, sed orationibus vacare qui congregantur, quasi in domo orationis. Nunc autem arbitror templum Dei, ex lapidibus vivis constructum, esse ecclesiam Christi. Sunt autem multi in ea, non sicut decet, viventes spiritaliter, sed secundum carnem militantes: qui & domum orationis, de lapidibus vivis constructam, faciunt speluncam esse latronum actibus suis, non ecclesia Dei dignis, sed speluncа latronum. Qui enim considerat in multis ecclesiis talium Christianorum peccata, qui arbitrantur quæstum esse pietatem, & eum deberent de Evangelio vivere, secundum quod vivere decet servos Dei, hoc non faciunt, sed divitias & multas possessiones acquirunt, nonne dicet, speluncam latronum factam esse sub illis ecclesiam? Ut recte dicat Christus ad eos propter dissipationem ecclesiæ suæ: *quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?* Item ipse per * Osee tali modo: *væ mihi, quoniam factus sum, sicut qui colligit stipulam in messe, & sicut qui racemum in vindemia, cum non sint botri ad*

Psal. XXIX. 10.
*Lege Michæam.
Mich. VII. 1.

ad manducandum primogenita! Væ animæ meæ, quia periit timoratus a terra, & qui corrigat, in omnibus hominibus non est! Et cum intellexeris Jesum dicentem talia, & lugentem peccata nostra, aspice simul & illud, quod in Evangelio scribitur: *cum vidisset Hierusalem, flevit super eam, & dixit: quia si cognovisses & tu.* Et rationabiliter flevit super Hierusalem, & rationabilius flebit super ecclesiam, ædificatam quidem, ut esset domus orationis, factam autem propter turpia lucra, & luxus quorundam (quod utinam non esset) principum populi, speluncam latronum. *Et infra.* Et arbitror, convenire verbum de venditoribus columbarum eis, qui tradunt ecclesias avaris, & tyrannicis, & indisciplinatis, & irreligiosis episcopis, aut presbyteris. Propter quod & cathedras tantummodo appellavit Evangelista eversas esse ab Jesu. Et utinam audirent hæc cum dicentis admonitione scripturæ qui gloriantur de cathedris Moysi, in quibus sedent, & vendunt omnes ecclesias columbarum, & tradunt eas talibus præpositis, ad quos recte dicatur a Domino per Hieremiam prophetam: *principes populi me non cognoverunt. Filii enim sunt insipientes, & non intelligentes: sapientes sunt ad malefaciendum, bene autem facere nesciunt.* Item *Hieronymus ad Damasum papam* [carptim in regula ex dictis Hieronymi consarcinata, de qua supra Tit. v. Rubr. IV. c. II I. pag. 135.]

Lib. I. Part. II. Tit. XV. Rub. II. & III.

Luc. XIX. 41.

Matth. XXI. 12.

Jerem. IV. 22.

II. *Qui sumtibus propriis sustentari possunt, ab ecclesia stipendia non accipiant.*

CLericos autem illos convenit ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum, & propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum & opibus suis sustentari possunt, si, quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium, judicium sibi manducant & bibunt. *Item ex Concilio Agathensi* [c. XXXVI. A. D. 506. in Gallia, Concil. tomo IV. pag. 1389.]

I. Q. II. C. VI.

III. *Juxta meritum laboris, clericis stipendia sacerdotes distribuant.*

CLerici omnes, qui ecclesiæ fideliter, vigilanterque deserviunt, stipendia, sanctis laboribus debita, secundum servitii sui meritum, per ordinationem canonum a sacerdotibus consequantur.

Ibidem C. X.

IV. *De eodem.*

NUllus episcopus in ecclesia sua. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XV. *Rubr.* VIII. c. I. *pag.* 113. *Ad hoc propositum facere videntur capitula libri* I. *Partis* II. *Rubricæ* III. *pag.* 68.

Dist. IX. C. I.

RUBRICA. II

A quo præbendæ & dignitates conferri debeant.

I. *Regulariter a prælato conferri debent.*

NUllus omnino archidiaconus. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XV. *Rubr.* VII. c. IV. *pag.* 113. *Paschalis papa* [forte II. circa A. D. 1107. Caput incertum.]

XVI. Q. VII. C. XI.

II. *De eodem.*

SIcut Domini vestimentum scissum non est, sed de eo sortiti sunt; ita nec ecclesia scindi debet, quia in unitate tota consistit. In potestatem ergo proprii episcopi ecclesiæ reducantur, & ab ipso, sicut in sacris canonibus cautum est, ordinentur; alioquin & ecclesiæ ipsæ, & clerici earundem, divinis destituantur officiis.

Ad hoc facere videntur capitula Libri I. *Partis* II. *Tit.* XV. *Rubr.* V. *pag.* 109.

Ibidem C. IX.

RUBRICA. III

De pœna eorum, qui beneficia a laicis suscipiunt, & qui illa conferre præsumunt.

I. *De manu laici episcopatus vel abbatia suscipi non debet.*

Gregorius VII. in generali synodo [imo in Concilio VII. Romano c. I. & II. A. D. 1080. Concil. tom. X. pag. 381.]

SI quis deinceps episcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter episcopos vel abbates habeatur, nec ulla ei, ut episcopo, seu abba-

Ibidem C. XII.

audientia concedatur. Insuper ei & gratiam beati Petri, & introitum ecclesiæ interdicimus, quousque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ (quod est scelus idololatriæ) cepit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus ecclesiasticis dignitatibus constituimus. *Item*. Si quis Imperatorum, regum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet sæcularium potestatum, aut personarum, investituram episcopatuum, vel alicujus ecclesiæ dignitatis, dare præsumserit, ejusdem sententiæ vinculo se esse sciat obstrictum. *Idem* [in Concil. v. Romano c. II. A. D. 1078. ibidem pag. 372.]

[Lib. I. Pars II. Tit. xv. Rubr. II.]

II. *Qui per laicos ecclesias obtinet, & qui ei manus imponit, communione privetur.*

[xvi. Q. vii. C. xiii.]

QUoniam investituras ecclesiarum contra statuta sanctorum patrum a laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in ecclesia, immo ruinam sanctæ religionis oriri, ex quibus Christiana religio conculcatur; decernimus, ut nullus clericorum investituram episcopatus, vel abbatiæ, vel ecclesiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus laicæ personæ, viri, vel feminæ suscipiat. Quod si præsumserit, recognoscat, investituram illam Apostolica auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicatiooi subjacere. *Item ex Canone Apostolorum* [xxxi. incerti anni, Concil. tomo I. pag. 50.]

III. *De eodem.*

[Ibidem C. xiv.]

SI quis episcopus, sæcularibus potestatibus usus, ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, & segregetur, omnesque, qui illi communicant. *Item ex Chronica Anastasii* [ex ejus historia ecclesiastica pag. 55. edit. regiæ, A. D. 508. & 516, ad annum xx. Anastasii Imp.]

IV. *De eodem.*

[Ibidem C. xv. Baronius A. D. 516. §. xl. Symmachus papa epist. viii. ad Orientales A. D. 512. Concil. to. iv. pag. 1301.]

SAne, Thessalonicensi episcopo communicante, ob metum Imperatoris Anastasii, Timotheo Constantinopolitano episcopo, quem Concilium Calchedonense anathematizaverat, xl. episcopi Illyrici & Græciæ convenientes in unum per professionem in scriptis factam, ut a proprio metropolitano, discesserunt ab eo, & Romam mittentes, Romano communicare in scriptis professi sunt. *Et paulo post*. Cum Dioscorus [junior] manus impositionem accepisset, recesserunt multitudines populorum, dicentes, quia nisi secundum quod sanctorum continent Apostolorum canones, fiat, non recipietur episcopus; Principes enim inthronizaverunt eum. *Item Paschalis papa* [II. in fragmento inedito Concilii Guastallensis, A. D. 1106. in Æmilia.]

V. *Excommunicetur qui per laicos ecclesias obtinet.*

[xvi. Q. vii. C. xvi. Can. Apostolor. xxxi. Concil. Nicænum II. C. iii.]

SI quis clericus, abbas, vel monachus per laicos ecclesias obtinuerit, secundum sanctorum Apostolorum canones, & Antiocheni Concilii capitulum, excommunicationi subjaceat. *Idem* [ibidem c. I. A. D. 1106. Concil. tomo. x. pag. 749.]

VI. *Qui per laicos ecclesias obtinet, & qui ei manus imponit, communione privetur.*

[xvi. Q. vii. C. xvii.]

COnstitutiones sanctorum canonum sequentes, statuimus, ut quicumque clericorum ab hac hora in antea investituram ecclesiæ, vel ecclesiasticæ dignitatis de manu laica acceperit, & ipse, qui ei manum imposuerit, gradus sui periculo subjaceat, & communione privetur. *Idem* [imo ex Concil. Romano Alexandri II. A. D. 1059. c. v. Concil. tomo IX. pag. 1100.]

VII. *De eodem.*

[Ibidem C. xviii.]

NUllus laicorum, ecclesias vel ecclesiarum bona occupet, vel disponat. Qui vero secus egerit; juxta beati Alexandri * capitulum ab ecclesiæ liminibus arceatur. *Item Alexander II.* [Ibidem c. vi. vii. & viii.]

[* Hæc desiderantur in eodem Concilio.]

VIII. *Nullus clericus per laicos ecclesiam obtineat.*

[xvi. Q. vii. C. xx.]

PEr laicos nullo modo quilibet clericus vel presbyter obtioeat ecclesiam, nec gratis, nec pretio. Nullus habitum monachi suscipiat, spem aut promissionem habens, ut ab-

ut abbas fiat. Nullus presbyter duas habeat ecclesias. *In synodo Symmachi papæ Laurentius Mediolanensis episcopus dixit* [in synodo IV. Romana c. III. A. D. 502. Concil. tomo IV. pag. 1336.]

Lib. I. Part III. Tit. XV. cap. IV.

IX. *Non habeat laicus in ecclesia aliquid statuendi facultatem.*

NOn * placuit, laicum statuendi in ecclesia, præter papam Romanum, habere aliquam potestatem: cui obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi. *Item in Concilio eodem Gelasius episcopus ecclesiæ Syracusanæ dixit* [ibidem continenter.]

XVI. Q. VII. C. XXIII.
* licuit.

X. *Ecclesiasticas dignitates laici disponere non debent.*

LAicis, quamvis religiosis, nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur attributa facultas. *Item Calistus papa* [Habetur inter decreta MSS. Paschalis II. c. V. sub nomine Calisti, ut notatur in Romana editione, forte A. D. 1106, Romæ.]

Ibidem C. XXIV.

XI. *Laicus sacrilegus habetur, qui dispositionem rerum ecclesiasticarum usurpat.*

SI quis principum vel aliorum laicorum dispositionem, seu dominationem rerum, sive possessionum ecclesiasticarum sibi vindicaverit, ut sacrilegus judicetur.

Ibidem C. XXV.

RUBRICA. IV

I. *In una ecclesia duo prælati esse non debent.*

Hieronymus ad Rusticum monachum [epist. IV. c. A. D. 400. e Palæstina in Galliam.]

IN apibus princeps unus est: grues unam sequuntur ordine literario: Imperator unus: judex unus provinciæ: Roma, ut condita est, duos fratres simul habere reges non potuit, & parricidin dedicatur. In Rebeccæ utero Esau & Jacob bella gesserunt. Singuli ecclesiarum episcopi, singuli archipresbyteri, singuli archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur, *Sic illud Agathensis Concilii intelligendum est* [c. LVII, A. D. 506. in Gallia, Concil. tomo IV, pag. 1391.]

VII. Q. I. C. XLI.
Genes. XXV. 22.

II. *Duobus monasteriis unus abbas præesse non potest.*

UNum abbatem duobus monasteriis præsidere interdicimus. *Unde in Remensi Concilio legitur* [Burchardus lib. III. c. II. refert ex Concilio Remensi c. VIII. atque ita Ivo Parte III. c. XXIX. Sed in nullo Remensi Concilio canon iste occurrit. Est in Epaonensi c. IX. in regno Burgundiæ A. D. 517. Concil. to. IV. pag. 1577.]

XXI. Q. I. C. IV.

III. *Una ecclesia duobus sacerdotibus dividi non potest.*

SIcut in unaquaque ecclesia unus presbyter debet esse; itaque, quæ sponsa, vel uxor ejus dicitur, non potest dividi inter plures presbyteros; sed unum tantummodo habebit sacerdotem, qui eam caste & sincere regat. Unde interdicimus, ut nullus præsumat ecclesiam inter duos, vel plures dividere, quia ecclesia Christi uxor & sponsa debet esse, non scortum, sicut Calistus papa testatur. *Ex Concilio Toletano* [XVI. c. V. A. D. 693. in Hispania, Concil. tomo VI. pag. 1340.]

XXI. Q. I. C. IV.
Epist. II. Isidoriana C. III. Concil. tomo I. pag. 614.

IV. *In duabus ecclesiis non debet esse unus rector, sed duo: nec ecclesiæ sint valde tenues.*

SEd & hoc necessario instituendum deligimus, ut plures ecclesiæ uni nequaquam committantur presbytero: quia solus per totas ecclesias nec offi ium valet persolvere, nec populis sacerdotali jure occurrere, sed nec rebus earum necessariam curam impendere, ea scilicet ratione, ut ecclesia, quæ usque ad decem habuerit mancipia, super se habeat sacerdotem. Quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur ecclesiis. Si quis sane episcoporum hanc nostram constitutionem parvipenderit, spaciis duorum mensium se noverit excommunicatione mulctari. *Additur in canone.* Ita nempe, ut postquam ab hoc excommunicationis interdicto ad ordinis sui remeaverit locum, cunctas hujus canonis sanctiones modis omnibus studeat adimplere. *Item ex Concilio Urbani, habito Placentiæ* [c. XV. A. D. 1095. in Æmilia, Concil. tomo X. pag. 504.]

X. Q. III. C. III.

V. Ir-

V. *Irrita sit ordinatio sine titulo facta.*

Lib.I. Part.I. Tit. xv. Rub. iv. Dist.lxx.C.i.

SAnctorum canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo facta ordinatio, irrita habeatur: & in qua ecclesia quilibet titulus est, in ea perpetuo perseveret. Omnino autem in duabus aliquem titulari non liceat; sed unusquisque in qua titulatus est, in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim episcopi dispositione unus diversis præesse possit ecclesiis, canonicus tamen præbendarius nisi unius ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse non debet. Si quæ tamen capellæ sunt, quæ suis reditibus clericos sustentare non possint, ea cura ac dispositio præposito majoris ecclesiæ, cui capellæ subditæ esse videntur, immineat: & tam de possessionibus, quam de ecclesiasticis capellarum officiis ipse provideat. *In eodem etiam Concilio antiquis novem præfationibus decima addita est, quæ ita se habet.* Æquum & salutare &c. quæ unigenitum tuum sancti Spiritus obumbratione concepit, & virginitatis gloria permanente lumen æternum mundo effudit Jesum Christum Dominum nostrum. *In duabus ecclesiis aliquem connumerari posse septima synodus prohibet, dicens* [c. xv. A.D. 787. in Bithynia, Concil. tomo vii. pag. 610.]

VI. *In duabus ecclesiis clericus conscribi non debet.*

xxi.Q.i.C.ii. Matth.vi.24. 1.Cor.vii.17.

CLericus ab instanti tempore non connumeretur in duabus ecclesiis. Negociationis enim hoc est, & turpis lucri proprium, & ab ecclesiastica consuetudine penitus alienum. Audivimus enim ex ipsa Dominica voce, quod *nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Unusquisque enim*, secundum Apostolicam vocem, *in quo vocatus est, in hoc debet manere, & in una locari ecclesia.* Quæ enim per turpe lucrum in ecclesiasticis rebus efficiuntur, aliena consistunt a Deo. Ad vitæ vero hujus necessitatem studia sunt diversa. Ex his ergo qui voluerit, acquirat corporis opportuna. Ait enim Apostolus; *ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ*: & hæc quidem in hac Deo servanda urbe. Ceterum in villis, quæ foris sunt, propter inopiam hominum indulgeatur. *Unde in Calchedonensi Concilio statutum est* [c.x. A.D. 451. in Bithynia, Concil. tomo iv. pag. 781.]

Act.xx.34.

VII. *De eodem.*

xxi.Q.i.C.i.

CLericum in duarum ecclesiis civitatum eodem tempore conscribi non oportet.

VIII. *Cadit a priori ecclesia qui de altera se intromittit.*

xxi.Q.ii.C.iii.

SI quis jam translatus est ab una ecclesia in aliam. *Supra lib.1.Part.1I. Tit.X. Rubr.I. c.iiI. pag.89.*

Unde Gregorius [1.lib.1I.epist.xxiii. indict. xi. ad Agnellum A.D.593. Roma in Campaniam. Sed alia est sententia B. Gregorii, ac Gratianus putare videtur.]

IX. *Dispensari potest quis, ut duabus ecclesiis præsit.*

xxi.Q.i.C.v. Jo.Diac. lib.iii. C.xv.

RElatio cleri simul & populi, Tarracinæ degentis, nos valde lætificat ob hoc, quod de tua fraternitate bona testatur: & quia, defuncto Petro pontifice suo, te sibi cardinalem postulant constitui sacerdotem, eorum vota necessario complenda esse prævidimus. *Et infra.* Tota igitur mentis intentione ita lucrum animarum Domino nostro facere festinato, ut digna te merces ante ejus conspectum in die retributionis inveniat. Quidquid vero de prædictæ rebus ecclesiæ, vel ejus patrimonio, seu cleri ordinatione, promotione ve & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, solerter atque canonice ordinare, facereque provideris, liberam habebis (quippe ut sacerdos proprius) modis omnibus facultatem. Illud quoque fraternitatem tam scire necesse est, quoniam sic te prædictæ Tarracinensis ecclesiæ cardinalem esse constituimus sacerdotem, ut & Fundensis ecclesiæ pontifex esse non desinas, nec curam, gubernationemque ejus prætereas, *quia ita fraternitatem tuam sæpedictæ Tarracinensis ecclesiæ, sicut præfati sumus, præesse præcipimus*, ut antedictæ Fundensis ecclesiæ tibi jura, potestatemve nullo modo subtrahamus.

TITU-

TITULUS. XVI

Quod ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

RUBRICA. I

Quod pure & libere præbendæ conferantur.

I. *De his, qui ecclesias vel ecclesiastica beneficia vendunt.*

Gregorius Rotomagensi episcopo & Gallicis omnibus [caput incertum.]

SI quis dator, vel acceptor Dei ecclesias vel ecclesiastica beneficia (quæ quidam præbendas vocant) sub pecuniæ interventu susceperit, sive dando emerit, sive accipiendo vendiderit, a Simonis non excluditur perditione. Sed si perseverans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui sub religionis obtentu Deo famulari voluerit, si quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto frustratur. Rationis ergo vigore cogitur, quod injuste receperit, restituere, & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere. *Item Gregorius* VII. *papa* [in Synodo Romana v. c. III. A. D. 1078. Concil. tomo x. pag. 373.] — 1. Q. III. C. I.

II. *Ab officio suspendatur episcopus beneficia vel officia ecclesiastica vendens.*

SI quis episcopus præbendas, archidiaconatus, præposituras, vel aliqua officia ecclesiastica vendiderit, vel aliter, quam statuta sanctorum patrum præcipiunt, ordinaverit, ab ecclesiæ officio suspendatur. Dignum est enim, ut, sicut gratis episcopatum accepit, ita membra ejusdem episcopatus gratis distribuat. *Item ex Concilio Urbani papæ* [II. in Concil. Claromontano A. D. 1095. Nonnulla sumta videntur ex c. VII. hujus Concilii. Sed Gratianus sumsit ex collectione Bernardi Papiensis, Concil. tomo x. pag. 509. E.] — Ibidem C. II.

III. *Non altaria, nec præbendas episcopis vendere licet.*

QUæsitum est de episcopis, qui altaria, monasteriis data, frequenter redimi compellebant pecunia, quia quidam Simoniacæ pravitatis usus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut ecclesiæ, vel decimæ, quæ vulgari vocabulo apud eos *altaria* nuncupantur, monasteriis datæ, sæpius ab episcopis sub palliata avaritia vendantur, mortuis nimirum, seu mutatis clericis, quos *personas* vocant. Nos, auctore Deo, venalitatem omnem tam ex rebus, quam ex ministeriis ecclesiasticis propellentes, hoc ulterius fieri, auctoritate Apostolica prohibemus, sicut & præbendas omnes venumdandas interdicimus. Porro quæcumque altaria, vel decimas ab annis XXX. & supra sub hujuscemodi redemtione possedisse monasteria noscuntur, quiete deinceps & sine molestia qualibet eis possidenda firmamus, salvo utique episcoporum censu annuo, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt. *Item Paschalis papa* [I. apud Anselmum lib. XIII. c. XXXIII. & apud Magistrum Sententiarum lib. IV. dist. XXV. c. A. D. 810. *Roma*.] — Ibidem C. IV.

IV. *Qui ecclesiastica beneficia emunt, ecclesiam emere quoque probantur.*

SI quis objecerit, non consecrationem emi, sed res, quæ ex consecratione proveniunt, penitus desipere probatur. Nam cum corporalis ecclesia, aut episcopus, aut abbas, aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit, quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit. Nullus igitur emat ecclesiam, vel præbendam, vel aliquid ecclesiasticum: nec pastellum, nec pastum antea, vel postea pro hujusmodi solvat. — Ibidem C. VII.

RU-

RUBRICA. II

I. *Quod plene cum juribus suis & pertinentiis & sine diminutione aliqua præbendæ conferantur.*

Innocentius papa [II. in Concilio II. Lateranensi c. II. A. D. 1139. Concil. tomo X. pag. 1102.]

I. Q. III. C. XV. SI quis præbendas, vel prioratum, seu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam ecclesiasticam, seu quodlibet sacramentum ecclesiasticum, utpote chrisma, vel oleum sanctum, & consecrationes altarium, vel ecclesiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquisierit, honore male acquisito careat, & emtor atque venditor & interventor nota infamiæ percellantur: & nec pro pastu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis ante, vel post a quoquam aliquid exigatur, vel ipse dare præsumat, quoniam simoniacum est; sed libere absque diminutione aliqua collata sibi dignitate atque beneficio perfruatur. *Item Innocentius* [forte II. circa A. D. 1129.]

II. *Beneficiis ecclesiasticis monachus presbyter perfruatur.*

XVI. Q. I. C. XXII. SI monachus ad clericatum promoveatur, beneficia ei pleniter, & annonæ & decimæ donentur absque ulla minoratione, & dilatione, ut quanto melius possit, juxta possibilitatem suam, quando necessitas extiterit, ad opera ecclesiastica, & ipsam restaurandam ecclesiam, adjutorium faciat.

TITULUS. XVII

De clerico non residente in ecclesia vel præbenda.

RUBRICA UNICA

De pœna eorum, qui in suis ecclesiis residere, sive servire contemnunt.

I. *In monasterio deputetur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit.*

Gregorius Anthemio subdiacono [lib. I. epist. XXIII. A. D. 596. Roma in agrum Picenum internum.]

VII. Q. I. C. XX. Jo. Diac. lib. III. C. XXXVII. PErvenit ad nos, Amalphitanæ civitatis episcopum in ecclesia residere non esse contentum, sed foris per diversa loca vagari: quod videntes alii, nec ipsi in castro se retinent, sed ipsius exemplum sequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia hoc agentes ipsi potius ad suam hostes deprædationem invitant, idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, ut supradicto episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cetero facere non præsumat; sed in ecclesia sua, sacerdotali more, resideat: quem si forte non emendari post tuam interminationem cognoveris, in monasterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut, quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas. *Item ex Concilio Carthaginensi* [v. c. v. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1216.]

II. *Nulli episcoporum conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam se ecclesiam conferre.*

VII. Q. I. C. XXI. PLacuit, ut nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diœcesi constitutam se conferre, vel in re propria diutius, quam oportet, constitutum, curam vel frequentationem propriæ cathedræ negligere. *Item ex eodem* [imo ex Concil. I. Nicæno c. XVI. A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo II. pag. 49.]

III. *Excommunicentur clerici, qui, relicta sua ecclesia, ad eam redire noluerint.*

Ibidem C. XXIII. SI qui vero sine respectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodientes, recesserint ab ecclesia sua sive presbyter, sive diaconus, vel in quocumque ecclesiastico ordine positi fuerint, non debent suscipi in alia ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur, ut redeant ad ecclesiam suam. Quod si per-

si permanserint, excommunicari eos oportet. *Item ex Concilio Antiocheno* [c. III. A. D. 341. in *Syria*, Concil. tomo II. pag. 575.]

Tit. I. Part. II. Tit. XVIII. Rubrica.

IV. *De eodem.*

SI quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deserta sua ecclesia, ad aliam transeundum esse crediderit, & ibi paulatim tentet, quo migravit, perpetuo permanere, ulterius ministrare non debet: præsertim si ab episcopo suo ad revertendum fuerit exhortatus. Quod si post evocationem sui episcopi non obedierit, sed inobediens perseveraverit, omni modo ab officio suo deponi debere, nec aliquando spem restitutionis habere, decernimus. Si vero propter hanc culpam depositum alius episcopus susceperit, & ipse a communi synodo pœnam merebitur increpationis, tamquam ecclesiastica jura dissolvens. *Item ex eodem* [c. XXI. ibidem pag. 579.]

VII. Q. I. C. XXIV. Conc. Calched. C. XX.

V. *Non licet episcopo ecclesiam suam relinquere, & ad aliam transire.*

EPiscopum de diœcesi ad diœcesim alteram non debere transire, neque si seipsum ingesserit, neque si a populis fuerit violenter attractus, neque si etiam hoc ei ab episcopis suadeatur; manere autem eum debere in ecclesia Dei, quam ab initio sortitus est, & non ab ea alibi demigrare, secundum regulam super hoc olim a patribus constitutam, decernimus. *Item ex Concilio Calchedonensi* [c. V. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 781.]

VII. Q. I. C. XXV.

VI. *De eodem.*

PRopter eos episcopos, sive clericos, qui de civitate, ad civitatem transeunt, placuit, definitiones datas a sanctis patribus, habere propriam firmitatem.

Ibidem C. XXVI.

TITULUS. XVIII

De clerico ægrotante vel debilitato.

RUBRICA UNICA

Quod clerici propter morbum sive ægritutudinem non sint a suis beneficiis, aut prælaturis amovendi, & alii loco eorum substituendi.

I. *Pro molestia corporis suo honore non privetur episcopus.*

Gregorius papa ad Anatolium CPolitanum diaconum [lib. IX. epist. XLI. A. D. 601. Roma *CPolim*.]

SCripsit mihi tua dilectio piissimum domnum nostrum reverendissimo fratri meo Johanni primæ Justinianæ episcopo pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere succedi, ne fortasse dum episcopi jura eadem civitas non habet, (quod absit) ab hostibus pereat. Et quidem nusquam canones præcipiunt, ut pro ægritudine episcopo succedatur, & omnino injustum est, ut, si in molestia corporis irruit, honore suo privetur ægrotus: atque ideo hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima ex ejus depositione veniat; sed suggerendum est, ut, si qui est in regimine, ægrotat, dispensator illi requiratur talis, qui possit ejus curam omnem agere, & locum illius in regimine ecclesiæ, ipso non deposito, conservare ac in custodia civitatis implere, ut nec omnipotens Deus offendatur, neque civitas inveniatur esse neglecta. *Idem in epistola ad Candidum* [lib. II. epist. V. indict. X. A. D. 592. Roma in *Tusciam*.]

VII. Q. I. C. I. *Io. Diac. lib.* IV. C. XXXIX.

II. *Flagellatis a Deo afflictio addi non debet.*

CUm percussio corporalis, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur, non debet a nobis addi flagellatis afflictio, ne nos culpæ (quod absit) offensa respiciat. *Item Gregorius Clementino episcopo primati Byzaceno* [potius *Maximiano*, lib. III. epist. XIII. A. D. 594. Roma in *Siciliam*.]

VII. Q. I. C. II. *Io. Diac. lib.* IV. C. XXXIII.

III. *Infirmitatis causa loco suo quis privari non debet.*

Lib. I. Pars III. Tit. XIX. Rubr. I.

VII. Q. I. C. II.

PRæsentium latoris Adeodati querelam, qui se sui presbyteratus loco incongrue dicit expulsum, licet subditæ tibi textus petitionis explanet; tamen paulo judicavimus apertius retexendam. Asserit namque a Quintiano, fratre & coepiscopo nostro, in loco suo quibusdam se suis ordinandis negociis relaxatum, ægritudinisque causa per duorum mensium spacium suæ se ecclesiæ defuisse: cujus rei occasionem captantem prædictum fratrem nostrum, alium loco ejus illic presbyterum ordinasse. Hortamur igitur fraternitatem tuam, ut causam ejus sollicite, districteque perquiras: & si manifestæ ægritudinis (sicut dicitur) causa, ecclesiæ suæ eum defuisse repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præjudicium generari, sed in locum suum sine aliqua dubietate restitui. *Et infra.* Illud autem caritatem tuam specialiter admonemus, ut si vera fuerit hujus suggestio, atque in suam fuerit ordinationem restitutus, de presbytero, qui in locum ejus ordinatus est, subtiliter, districteque debeas esse sollicitus. Et si quidem sine datione aliqua ad eundem ordinem pervenerit, ut in simoniacam hæresim non potuisset incidere, in alia quacumque vacante ecclesia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quidpiam (quod avertat Dominus) fuerit tale repertum, ipso etiam presbyteratus privetur ordine, quem non causa replendæ necessitatis ecclesiæ, sed sola ambitione suscepisse comprobatur. *Item Nicolaus* [I.] *Alvino Januensi archiepiscopo* [imo Adalvvino, vel Adalbino Juvaviensi archiepiscopo c. A.D. 865. Roma in *Noricum*, ex decretis Nicolai papæ I. per Jo. Cochlæum, Concil. tomo VIII. pag. 556.]

IV. *Pro infirmitate, vel ægritudine pontifices non sunt abiiciendi, nec in eorum loco sunt subsituendi alii.*

Ibidem C. IV.

Hundii Metropolis tomo I. pag. 5. edit. Gevvoldi.

POntifices, qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abjiciendi non sunt: nec alios in loco eorum consecrari oportet, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quod si de ministerio sibi concesso conqueruntur, quæ licita sunt, sacerdotes expleant. In his vero, quæ his præsumere non licet, vicinorum, usque ad recipiendam sanitatem, episcoporum auxilia subrogentur: & hoc cum cautelæ studio peragatur, ne per necessitatis occasionem, præsumtionis pullulet ambitio. Episcopos vero, qui Dominici gregis susceperunt curam, atque sollicitudinem, ab administratione eorum discedere non oportet, ut accepti talenti pulcritudo non deleatur, sed certamine eorum salubriter augeatur, & triplicetur. *Gregorius in regesto* [lib. VII. epist. 2. indict. II. A. D. 599. Roma *Ravennæ*.]

V. *Episcopo gravato infirmitate alius subrogari potest.*

VII. Q. I. C. XIII.

QUaliter ordinati a nobis. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XII. *Rubr.* II. c. I. *pag.* 94

VI. Quamvis triste. *Ibidem* c. II.

TITULUS. XIX

De his, quæ fiunt a prælato sine consensu sui capituli.

RUBRICA. I

De his, quæ circa negocia ecclesiarum suarum prælati non debent agere sine consensu capituli sui.

I. *In ordinationibus suis conferendis debet prelatus habere consensum capituli sui.*

Concilium Carthaginense IV. [c. XXII. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1201.]

Dist. XXIV. C. VI.

EPiscopus sine Concilio clericorum suorum, clericos non ordinet, itaut civium convenientiam & testimonium quærat. *Unde in Carthaginensi Concilio* IV. *legitur* [c. XXII. ibidem pag. 1202.]

II. *In causarum definitionibus debet prælatus consensum habere sui capituli.*

XV. Q. VII. C. VI.

EPiscopus nullius causam audiat absque præsentia suorum clericorum; alioquin irrita erit sententia episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur. *Unde Gregorius scribit Johanni episcopo Corinthiorum* [imo Panormitano, lib. XI. epist. II. A. D. 603. Roma in *Siciliam*.]

III. *Ad*

III. *Ad vindictam facilis non debet esse episcopus.*

Lib. I. Pars III. Tit. XIX. Rubr. II.

Dist. LXXXVI. C. XXIII.

SI quid igitur de quocumque clerico ad aures tuas pervenerit, quod te juste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita; sed præsentibus senioribus ecclesiæ tuæ, diligenter est veritas perscrutanda: & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. *Item ex Concilio Carthaginensi* [III. c. VIII. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1168.]

IV. *De eodem.*

XV. Q. VII. C. V.

SI autem presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adjuncto sibi ex vicinis locis proprius episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, idest una secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tribus, ipsorum causam discutiat, eadem dierum & dilationum, & a communione remotionum, & discussione personarum inter accusatores, & eos, qui accusantur, forma servata. Reliquorum autem clericorum causas, etiam solus episcopus loci agnoscat, & finiat.

V. *In alienatione rerum ecclesiarum debet prælatus habere consensum capituli sui.*

XII. Q. II. C. XII.

SIne exceptione. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XIII. *Rubr.* V. c. VII. *pag.* 176.

RUBRICA. II

De his, quæ prælatus contra res ecclesiarum suarum potest.

I. *Episcopus res modici pretii, ad ecclesiam pertinentes, potest sine consensu canonicorum alienare.*

Ibidem C. XIII.

TErrulas, aut vineolas. *Supra Tit.* XIII. *Rubr.* V. c. X. *pag.* 177.

Beatus Hieronymus Damaso papæ scribit dicens [nihil hujusmodi apud Hieronymum. Caput incertum est.]

II. *Episcopus potest sine consensu capituli alienationes facere decimarum & oblationum in sustentationem religiosorum & spiritualium virorum.*

XVI. Q. I. C. LXVIII.

QUoniam quidquid habent clerici, pauperum est, & domus illorum omnibus debent esse communes, susceptioni peregrinorum & hospitum invigilare debent, maxime curandum est illis, ut de decimis, & oblationibus, cœnobiis, & Xenodochiis qualem voluerint & potuerint, sustentationem impendant. Liberum est enim monachis, & spiritalibus viris Deum timentibus & colentibus decimas & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de jure suo in dominium illorum & usum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quam religionem attendere. Quod autem beatitudo tua quæsivit, utrum usus decimarum & oblationum sæcularibus provenire possit, novit vestra sanctitas, omnino non licere, protestantibus hoc divinis auctoritatibus paternorum bonorum. Quamobrem si aliquando fuerint ab his male detenta quæ divini juris esse noscuntur, & in usum transierint monachorum & servorum Dei, episcopo tamen loci illius præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate, & stabilitate subnixa. Clericos autem illos convenit ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum, & propinquorum nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium, judicium sibi manducant & bibunt.

Huc faciunt capitula Libri I. *Partis* III. *Rubricæ* V. *pag.* 175.

III. *Prælatus res ecclesiæ, detentas a quibuscumque, sine etiam consensu capituli potest revocare.*

XII. Q. II. C. I.

AUgustino nostræ sedis notario. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XIII. *Rubr.* IX. c. I. *pag.* 181.

TITU-

TITULUS. XX
Religiosæ domus episcopis sint subjectæ.
RUBRICA. I
Qua auctoritate domus religiosæ construendæ sint.

I. *sine conscientia episcopi monasteria nullus ædificet.*

In Concilio Calchedonensi legitur [c. IV. A.D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 781.]

XVIII. Q. II. Cap. QUidam, monachorum habitu utentes indifferenter per civitates incidunt, nec non & monasteria, & seipsos præsumtione propria commendant. Placuit igitur, neminem aut ædificare, aut construere monasteria, aut oratorii domus sine conscientia ipsius civitatis episcopi. *Unde in Agathensi Concilio legitur* [c. XXVII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1387.]

II. *Sine permissione episcopi nullus monasterium præsumat incipere.*

Ibidem Cap. DE monachis, monasterium novum (nisi episcopo aut permittente, aut probante) nullus incipere, aut fundare præsumat. *Item ex eodem* [c. XVIII. ibidem pag. 1392.]

III. *De eodem.*

Ibidem Cap. CEllulas novas, aut congregatiunculas monachorum absque episcopi notitia prohibemus institui. *Item ex Concilio Aurelianensi* [I. c. XXII. A.D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1408.]

IV. *Absque episcopi, vel abbatis voluntate nullus monachorum cellulam construere præsumat.*

Ibidem Cap. NUllus monachus, congregatione monasterii derelicta, ambitionis & vanitatis impulsu cellulam construere sine episcopi permissione vel abbatis sui voluntate, præsumat. *Unde in Calchedonensi Concilio legitur* [c. VIII. A.D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 781.]

RUBRICA. II

I. *Domus religiosæ cui subjaceant.*

Ibidem Cap. & I. CLerici in ptochiis & in monasteriis, aut martyriis constituti, sub potestate sint ejus, qui in ea est civitate episcopus, secundum traditionem sanctorum patrum, nec per præsumtionem recedant a suo episcopo. Eos vero, qui ausi fuerint rescindere hujusmodi institutionem quocumque modo, vel si noluerint subjacere proprio episcopo, si quidem fuerint clerici, pro personarum ordinatione subjaceant condemnationibus canonum. Si vero laici, vel monachi fuerint, communione priventur. *Item*. Clerici, qui pauperum dispositioni vel monasteriorum, vel martyriorum præsunt, sub potestate singularum civitatum episcoporum, secundum canonum traditionem perdurent, neque per suam temeritatem episcopi sui moderationem declinent. Qui autem hujusmodi dispositionem quolibet modo subvertere ausi fuerint, & episcopo suo non obedierint, si quidem clerici fuerint, canonicæ damnationi subjaceant; si autem monachi, vel laici fuerint, a communione suspendantur [Concil. Toletan. IV. c. LI. A. D. 633. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 1717.]

II. *Abbates, & alia officia per episcopos debent institui.*

Ibidem Cap. HOc tantum sibi in monasteriis vindicent sacerdotes, quod præcipiunt canones, idest monachos ad conversationem sanctam præmonere, abbates, aliaque officia instituere, atque extra regulam facta corrigere. Quod si aliquid in monachos, canonibus interdictum, præsumserint, aut usurpare quidquam de monasterii rebus tentaverint, non deerit ab illis sententia excommunicationis. *Item ex Concilio Carthaginensi* IV. [c. XXVII. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1207.]

III. *Exa-*

III. *Examinetur ab episcopo religiosis feminis præponendus.*

Lib. I. Part. II. Tit. xx. Rub. III.

QUi religiosis feminis præponendus est, ab episcopo loci comprobetur. *Ex Concilio Aurelianensi* [1. c. xix. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1407.]

xviii. Q. II. C. xi.

IV. *In episcoporum potestate abbates consistant.*

ABbates pro humilitate religionis. *Supra lib.* II. *Parte* II. *Tit.* xvi. *Rubr.* III. c. viii. *pag.* 121.

Ibidem C. xvi.

Item Paschalis papa [forte II. c. A. D. 1110. *Romæ*.]

V. *Episcopalia nullus ministret abbatibus, qui alicui episcoporum noluerint subesse.*

ABbatibus, qui neque sub episcopo, neque sub metropolitano, neque sub primate, neque sub patriarcha sunt, nullus prorsus episcoporum episcopalia quælibet administret. Cum enim se nulli episcopo omnino subesse profiteantur, consequens est, ut nullus episcoporum, quæ sua sunt, eis, tamquam extraneis, largiatur. *Unde Gregorius scribit Vitali Defensori Sardiniæ* [lib. vii. epist. lxvi. A. D. 599. Romæ in *Sardiniam*.]

Ibidem C. xviii.

VI. *Utilitates monasterii a proprio episcopo debent disponi.*

COgnovimus etiam, quod monasteria servorum Dei, vel etiam feminarum pro suo quisque libitu, & diversarum causarum executione, perturbent: quod omnino graviter suscepimus, tuamque experientiam ex hoc commonemus, ut nequaquam hoc usurpare, denuo accepta nostra auctoritate, permittas; sed episcopis loci illius sub cujus degunt moderamine, curæ sit eorum causas, utilitatesque disponere. Valde enim est incongruum, ut, omisso eo, alius quilibet eorum se causis admisceat. Sed ille eorum vitam competenti, regularique debet moderatione disponere, qui pro commissis eorum sibi animabus compellitur reddere rationem. *Gregorius* [I, lib. vii. epist. xviii. *in fine*, indict. I. A. D. 598. ad Marinianum Ravennatem, Roma in *Flaminiam*.]

Ibidem C. xix.

VII. *Gratia visitandi & exhortandi, monasterium episcopus adire potest.*

VIsitandi, exhortandique gratia ad monasterium, quoties placuerit, ab ejusdem civitatis antistite accedatur; sed sic caritatis officium illic episcopus impleat, ut gravamen aliquod monasterium non incurrat. *Item ex Concilio Aurelianensi* [forte I. c. xix. A. D. 511. in *Gallia*, ex Burchardo lib. viii. c. lxvii. Sed aliter profert vulgatus canon apud Labbeum tomo iv. Concil. pag. 1407.]

Ibidem xxviii.

VIII. *Frequenter episcopi monasteria visitent, & quæ corrigenda sunt, corrigant.*

NOn semel, sed sæpius in anno episcopi visitent monasteria monachorum: &, si quid corrigendum fuerit, corrigatur.

Ibidem C. xxix. *Ivo Parte* vii. C. lxxxv.

RUBRICA . III

Domus religiosæ sæculari usui committendæ non sunt.

I. *Neque commatres sibi facere, neque ad feminas accedere monachis licet.*

Gregorius Valentino abbati [lib. III. epist. xi. A. D. 594. *Romæ*.]

PErvenit ad nos, quod in monasterio tuo passim mulieres adscendant, & (quod est gravius) monachos tuos sibi commatres facere, & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos (quod absit) calliditate decipiat, ideo hujus te præcepti serie commonemus, ut neque mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas adscendere, neque monachos tuos sibi commatres facere. Nam si hoc denuo ad aures nostras quocumque modo pervenerit, sic te severissimæ noveris ultioni subdendum, ut emendationis tuæ qualitate ceteri sine dubio corrigantur. *In Calchedonensi Concilio* [c. xxiv. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo iv. pag. 778.]

Ibidem C. xx.

II. Mo-

Monasteria, quæ semel Deo sunt dedicata, monasteria semper perseverent.

Lib. I. Pars III. Tit. XXI. Rubrica. — XIX. Q. III. C. IV.

II. QUÆ semel dedicata sunt monasteria cum consilio episcoporum, maneant perpetuo monasteria: & res, quæ ad ea pertinent, monasteriis reservari oportet, nec posse ea ultra fieri sæcularia habitacula. Qui vero permiserint hoc fieri, subjaceant his condemnationibus, quæ per canones constitutæ sunt. *Item in Synodo* VII. c. XXIII. [imo c. XIII. licet paullo aliter legatur in versione Anastasii, A. D. 787. in *Bithynia*, Concil. tomo VII. pag. 607.]

III. *Qui loca sacra communia diversoria fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur.*

Ibidem C. V.

QUoniam a quibusdam viris quædam venerabiles domus surripiuntur, tam videlicet episcopia, quam monasteria, & facta sunt communia diversoria. Si quidem voluerint hi, qui hæc retinent, reddere ea, ut secundum antiquitatem restaurentur, bene, & optime est. Alioquin, si de sacrato catalogo fuerint, hos deponi præcipimus; si vero laici, vel monachi, excommunicari, quos nimirum constat, condemnatos esse a patre & filio, & spiritu sancto, & deputabuntur ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur, quia Deo adversantur, qui dicit: *nolite facere domum patris mei, domum negociationis.*

Jo. II. 16.

Ad hoc faciunt capitula Libri I. *Partis* III. *Tit.* V. *Rubricæ* IV. *pag.* 132.

TITULUS. XXI

De capellis monachorum & aliorum religiosorum.

RUBRICA UNICA

Quid juris habeant monachi sive religiosi in capellis suis.

I. *Monachi in capellis, sibi ab episcopis cum omni jure suo concessis, habebunt temporalia & spiritualia, & institutiones.*

Jo. papa Isaac Syracusano [forte papa VIII. Isaaco Lingonensi, incerti anni. Romæ.]

XVI. Q. II. C. I.

VIsis literis caritatis vestræ, quibus satis perpenditur quanto studio huic sanctæ sedi reverentiam exhibetis, non modice gavisi sumus. Nunc itaque super ea, quæ consuluistis, ut carissimo fratri, benigne discretum consilium damus. Delegarit enim nobis pia mansuetudo vestra, utrum ecclesiæ pro quiete monachorum a sanctis conciliis, catholicisque episcopis eis traditæ, per sacerdotes ab eis ordinatos, & investitos debeant institui. Addidit quoque fraternitas tua, litem & seditionem inter clericos, monachosque ex hac causa non modicam esse ortam: quod instigatione versuti hostis esse factum nemo ambigat. Habet enim mille nocendi modos: nec ignoramus astutias ejus. Conatur namque a principio ruinæ suæ unitatem ecclesiæ rescindere, caritatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem invidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus evertere & perturbare. Dolet enim satis & erubescit, caritatem, quam in cælo nequivit habere, homines constantes ex lutea materia tenere in terra. Unde oportet (quantum fragilitati nostræ conceditur) ut omnes aditus nocendi, ejus versutiæ diligentissime muniamus, ne mors ingrediatur per portas nostras. Consilio itaque multorum fratrum diligenter acquisito decernimus, ut amodo ecclesiæ monachis traditæ, per suos sacerdotes instituantur. Divinæ enim leges habent & sæculares, ut cujus est possessio, ejus fiat institutio. Et si in dando (quod majus est) facilis fuit caritas, sit facilior in concedendo quod minus est, sancta largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quam sit investituram concedere. Quomodo possessoris jura cognoscentur, & suarum rerum sibi tributa reddentur ubi quod suum est, per alterum datur, & cum voluerit, aufertur? Humani moris est illum vereri, cujus judicio, & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur; unde fit, ut in partem episcopi ad serviendum sacerdos proclivior fiat: & sic episcopus quod sancte & religiose dederat, quadam simulata auctoritate ad se trahat. Sic itaque privatur mercede, quam consequuturus fuerat, tum quia ficta caritate aufert quod dederat; tum quia pravorum sacerdotum discordias, &

II. Cor. II. 11.

scis-

scissuras, amantium lites & dissensiones inter episcopos seminantium, verbis nimis factus credulus, quod prius fucate moliebatur lucrari, post, detecta fraude, conatur quadam usurpatione ex toto auferre. Quorum avertentes calliditates, & hostis versuti suasiones, deinceps omnino licentiam monachis damus, suarum ecclesiarum investitores fieri; ita tamen, ut judicio synodi, si contra sacerdotium agere præsumserint, mulctentur, & felici mucrone episcopi sacerdotum piacula resecentur. *Urbonus popa* II. *dicens* [forte in Concilio Claromontano A. D. 1095. in *Gallia*.]

LIB. I. PART. III. TIT. XXII. RUB. I.

II. *In capellis, propriis expensis fundatis, monachi habebunt temporalia, episcopus vero spiritualia.*

SAne, quia monachorum quidam, episcopis jus suum auferre contendunt, statuimus, ne in parochialibus ecclesiis, quas tenent, absque episcoporum consilio presbyteros collocent; sed episcopi parochiæ curam cum abbatum consensu, sacerdoti committant, ut ejusmodi sacerdotes, de populi quidem cura episcopis rationem reddant, abbati vero pro rebus temporalibus, ad monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant: & sic sua cuique jura serventur. *Idem*. In parochialibus ecclesiis presbyteri per episcopos instituantur, qui eis respondeant de animarum cura, & his quæ ad episcopum pertinent. *Item ex Concilio apud Faventiam habito* [forte apud Placentiam A. D. 1095. in *Æmilia*.]

XVI. Q. II. C. VI.

III. *Quorumcumque monachorum ecclesiæ, episcoporum subdantur regimini.*

STatuendum nobis est, quatenus ecclesiæ quorumcumque monachorum in singulis parochiis sitæ, episcoporum (ut decet) divinitus subdantur regimini, eisque debita obsequia exhibeant. *Gratianus* [ibidem.]

Ibidem C. VII.

IV. *De eodem.*

ECce Urbanus papa prohibet investituras parochialium ecclesiarum per monachos fieri, quas Johannes papa eis concessit: sed illud Johannis papæ intelligendum est de illis capellis, quæ cum omni jure suo ab episcopis monachis conceduntur. Istud autem Urbani intelligitur de illis, quas abbates in propris prædiis ædificant, in villis, vel in castellis suis. Tales & si jus territorii habeant, tamen potestatem gubernandi populum, & spiritualia ministrandi non habent: quod etiam de episcopo intelligendum est.

XVI. *Q.* V. *ante* C. I.

TITULUS. XXII

De jurepatronatus.

RUBRICA. I

Quibus conveniat juspatronatus.

I. *Juspatronatus convenit fundatoribus seu dotatoribus ecclesiarum.*

Gelasius Senecioni episcopo [forte papa I. c. A. D. 494. *Romæ*.]

PIæ mentis amplectenda devotio est, qua se Julius nobis in re *Juliana* sui juris fundasse perhibet ecclesiam, quam in honorem sancti Viti confessoris ejus nomine cupit consecrari. Hanc igitur, frater carissime (si ad tuam diœcesim pertinere non ambigis) ex more convenit dedicari. Collata primitus donatione solemni, quam ministris ecclesiæ destinasse se præfati muneris testatur oblator, sciturus sine dubio, præter processionis aditum, qui omni christiano debetur, nihil ibidem se proptii juris habiturum. *Idem* [fogte c. A. D. 494. *Romæ*.]

XVI. *Q.* VII. C. XXVI.

II. *De eodem.*

FRigentius vero petitoria nobis insinuatione suggessit in re sua, quod *Sextilianum* vocatur, basilicam se sanctorum Michaëlis Archangeli, & Martini confessoris pro sua defensione fundasse. Et ideo, frater carissime, si ad tuam pertinet parochiam benedictionem supramemoratæ basilicæ, solemni veneratione, depende. Nibil tamen sibi fun-

Ibidem C. XXVII.

Lib. I. Part. II. Tit. xxiii. Rub. II.

fundator ex hac basilica noverit vindicandum, nisi processionis aditum qui christianis omnibus in commune debetur. *Item Pelagius papa Melito subdiacono* [sone I. papa c. A. D. 557. Roma. De Melito abbate in Angliam misso S. Gregorius lib. ix. epist. xlviii.]

III. *Ille debet abbas institui, quem sua congregratio & possessionis dominus ordinari poposcerit.*

xviii. Q. ii. Cap.

ABbatem in monasterio illum volumus ordinari, quem sibi de sua congregatione, & monachorum electio, & possessionis dominus, & (quod magis observandum est) ordo vitæ ac meritum poposcerit ordinari.

RUBRICA. II

De multiplici jure, quod patroni habent in ecclesiis, quarum patroni sunt.

I. *Fundatores ecclesiarum, si inopes esse cœperint, ab eis alimenta accipiant.*

In Toletano Concilio [iv. c. xxxviii. A. D. 633. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 1716.]

xvi. Q. vii. C. xxx.

QUicumque fidelium devotione propria de facultatibus suis ecclesiæ aliquid contulerint, si forte ipsi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant. *Unde in Canonibus invenitur* [Concil. Toletan. ix. c. i. A. D. 655. in *Hispania*, Concil. tomo vi. pag. 452.]

II. *Heredes ejus, qui ecclesiam construxit, quoque pro ea sollicitudinem gerere debent.*

Ibidem C. xxxi.

FIliis, vel nepotibus, ac honestioribus propinquis ejus, qui construxit vel ditavit ecclesiam licitum sit hanc bonæ intentionis habere solertiam, ut, si sacerdotem seu ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis honesta conventione compescant, aut episcopo vel judici corrigenda denuncient Quod si talia episcopus agere tentet, metropolitano ejus hæc insinuare procurent. Si autem metropolitanus talia gerat, regis hæc auribus intimare non differant. Ipsis tamen heredibus in eisdem rebus non liceat quasi juris proprii potestatem præferre: non rapinam, non fraudem ingerere non violentiam quacumque præsumere; sed hoc solum in salutarem sollicitudinem adhibere, quod aut nullam noxam operatio nocens attingat, aut multam, vel aliquam partem salutaris mercedis assumat. Si quis vero deinceps hæc monita temerare præsumserit, & male rapta cum confusione restituet, & excommunicationis annuæ sententiam sustinebit. *Item ex Toletano Concilio* IV. [inom. c. ii. *ibidem* pag. 453.]

III. *Fundatores ecclesiæ ordinandos in ea episcopo offerant.*

Ibidem C. xxxii.

DEcernimus, ut quamdiu fundatores ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis iidem ipsi offerant episcopis ordinandos. Quod si tales forsitan non inveniantur ab eis, tunc quos episcopus loci probaverit Deo placitos sacris cultibus instituat, cum eorum conniventia servituros: quod, si spretis eisdem fundatoribus, rectores ibidem præsumserit episcopus ordinare; & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios in eorum loco (quos iidem ipsi fundatores condignos elegerint) ordinari.

Abbatem. *Supra Rubr.* I. c. III.

IV. *Episcopus non potest patronum privare jurepatronatus.*

Item ex Romana synodo [Eugenii II. & Leonis IV. c. xxi. A. D. 826. & 853. Concil. tomo VIII. pag. 109.]

Ibid. C. xxxiii.

MOnasterium vel oratorium canonice constructum, a dominio constructoris, eo invito, non auferatur, liceatque, illi presbytero, cui voluerit, pro sacro officio illius diœcesis, cum consensu episcopi, ne malus existat, commendare. *Item Gregorius papa* [I. lib. vii. epist. xxxi. indict. I. Secundino episcopo Tauromitano A. D. 598. Roma in *Siciliam*.]

V. De

V. *De eodem.*

RAtionis ordo non patitur, ut monasterium contra voluntatem fundatorum aberum dispositione ad arbitrium suum quis debeat vindicare. *Unde Gregorius* [imo Capitularia lib. v. c. xcix. A. D. 819. in Germania, apud Baluzium tomo 1. pag. 841.]

Lib. I. Parte II. Tit. xxiii. Rub. 5.

xvi. Q. vii. C. xxxiv.

VI. *Episcoporum providentia a fundatoribus ecclesiæ honoretur.*

COnsiderandum est de ecclesiis, quæ inter coheredes divisæ sunt, quatenus, si secundum providentiam & admonitionem episcopi ipsi coheredes eas voluerint tenere, & honorare, faciant. Sin autem hoc contradixerint, in episcopi potestate maneat, utrum eas consistere permittat, aut reliquias inde auferre velit.

Ibidem C. xxxv.

Lib. III. legum Langobard. tit. 1. C. xxiv.

Burchard. lib. III. C. xlii.

Ivo parte III. C. xlv.

RUBRICA. III

I. *Laici presbyteros de ecclesiis non eiiciant.*

Leo IV. Carolo Regi [III, apud Ivonem parte III. c. cII. incerti anni.]

COntra sanctorum patrum censuras videtur existere, si sæcularis, vel laicus, presbyteros ab ecclesiis, in quibus, tempore ordinationis eorum, oominati vel introducti fuerint, videtur expellere. *In Concilio Moguncinensi* [1. c. xxix. A. D. 813. in Germania, Concil. tomo vII. pag. 1249. Capitularium lib. v. c. xLIII. apud Baluzium tomo 1. pag. 834.]

xvi. Q. vii. C. xxix.

II. *Non liceat laicis presbyteros de ecclesia eiicere.*

LAici presbyteros de ecclesiis non eiiciant, neque in eis constituant sine consensu episcoporum suorum. *Ex Concilio Cabilonensi* [II. c. xLII. A. D. 813. in Gallia, Concil. tomo. vII. pag. 1281.]

Ibid. C. xxxvii.

III. *Absque episcoporum consensu laici presbyteros de ecclesiis non eiiciant.*

INventum est, quod multi arbitrii sui temeritate, & (quod est gravius) ducti cupiditate, presbyteris quibuslibet absque consensu episcoporum ecclesias daot, vel auferunt. Unde oportet, ut, canonica regula servata, nullus absque consensu episcopi sui cuilibet presbytero ecclesiam det: quam si juste adeptus fuerit, hanc oonoisi gravi culpa & coram episcopo canonica severitate amittat.

Ibid. C. xxxviii.

RUBRICA. IV

I. *Reliquiæ auferantur ecclesiarum, si heredes contendant de eis.*

Ex Concilio Triburiensi [c. xxxII. A. D. 895. in Germania, Concil. tomo Ix. pag. 157.]

SI plures heredes contenderint de communi ecclesia, auferri jubeat episcopus reliquias sacras, & ecclesiam claudi donec communi consensu & consilio episcopi statuant ibi presbyterum, & unde vivat.

Ibid. C. xxxvi.

TITULUS. XXIII

De parochiis.

RUBRICA. I

De divisione parochiarum.

I. *Singuli sacerdotes proprias debent habere ecclesias.*

Dionysius episcopus Severo episcopo [epist. II. Isidoriana, Concil. tomo 1. pag. 819.]

ECclesias singulas singulis presbyteris dedimus: parochias & cœmeteria eis divisimus, & unicuique jus proprium habere statuimus, ita videlicet, ut nullus alterius parochiæ terminos aut jus invadat, sed sit unusquisque suis terminis conteotus: & taliter

xiii. Q. 1. C. 1.

liter ecclesiam & plebem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal æterni judicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat; & non judicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat.

Lib.I. Part. II. Tit.xxiii. Rub. II. & III.

RUBRICA. II

De his, in quibus jus parochiæ consistit.

I. *Jus parochiæ consistit in his, quod omnes parochiani audiant missas diebus festivis in suis parochiis.*

Ex Concilio Agathensi [c. xxi. A. D. 506. in Gallia, Concil. tomo iv. pag. 1386.]

De Consecrat. Dist.i.C.xxxv.

SI quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est ordinariusque conventus, oratorium in agro habere voluerit reliquis festivitatibus, ut ibi audiat propter fatigationem familiæ, justa ordinatione permittimus. Pascha vero, natali Domini, epiphania Domini, Ascensione Domini, Penteoste, & natali sancti Johannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festivitatibus habentur, nonnisi in civitatibus, aut in parochiis audiant. Clerici vero, si qui in festivitatibus, quas supra diximus, (nisi jubente aut permittente episcopo) missas celebrare voluerint, communione pellantur. *Leo* IV. [Ivo parte III. c. cxi. citat ex Gelasio, Anselmus ex Leone.]

II. *Secundo consistit in decimis personalibus, quæ ecclesiæ parochiali debentur.*

xvi. Q.i.C.xlv. Anselmus lib.v. C.iii.

DE decimis justo ordine non tantum nobis, sed etiam majoribus visum est, plebibus tantum, ubi sacrosancta baptismata dantur, debere dari. *Hieronymus ad Damasum papam* [in epist. de oblationibus altaris, & in regula ex ejus scriptis collecta cap. de contemplatione, oratione, & lectione, forte A.D. 378. e Palæstina Romam.]

III. *Tertio consistit in oblationibus, quæ dandæ sunt sacerdoti parochialis, qui pro populo orare debet.*

x. Q.i.C.xiii.

QUia sacerdotes pro omnibus orare debent, quorum eleemosynas & oblationes accipiunt, qua fronte præsumunt laici oblationes, quas Christiani pro peccatis suis offerunt, vel comedere vel aliis concedere, cum ipsi non debeant ex officio suo pro populo orare? Ob hoc, papa gloriose, mittere oportet illos præsumtores in excommunicationem perpetuam, ut & ceteri metum habeant, & amplius hoc in ecclesia ne fiat. *Urbanus papa* II. [forte A. D. 1090. Caput incertum.]

IV. *Quarto consistit in susceptione sacramentorum, scilicet pœnitentiæ & aliorum, quæ nonnisi a parochiali presbytero de sua, aut superioris auctoritate suscipienda sunt.*

De Pænit. Dist. vi.C.ult.

PLacuit, ut deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere sine ejus consensu, cui prius se commisit, nisi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confessus est. Qui vero contra hæc statuta facere tentaverit, gradus sui periculo subjacebit.

V. *Quinto consistit in cæmeterio.*

ECclesias singulas &c. *Supra Rubr.* II. c. I. *pag.*201.

RUBRICA. III

De divisione unius parochiæ in plures, vel unione plurium in unam.

I. *Ubi multitudo excrescit fidelium, ibi episcopi sunt ordinandi.*

Gregorius junior [nempe III.] Bonifacio [Moguntino episc. I. A. D. 738. Roma in Germaniam, Concil. tomo vi. pag. 1468. D]

xvi. Q.i.C.lii. Sirmondus in notis ad Concilia Galliæ tomo I. pag. 611.

PRæcipimus, ut juxta sacrorum canonum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeas ordinare episcopos; pia tamen contemplatione, ut non vile-

vilescat dignitas episcopatus. [*Gratianus*] Sicut duo episcopatus suprascripto modo in unum possunt redigi, & unus in duos valet dividi, sic etiam episcopus de baptismalibus & parochianis ecclesiis facere potest cum consensu suorum clericorum: quod cum factum fuerit, illa pars populi, quæ novis ecclesiis supponitur, a jure prioris ecclesiæ absolvitur. Hoc nisi fieri posset, multitudo ecclesiarum ad paucitatem redigeretur. Plures autem baptismales ecclesias in una terminatione facere non potest.

Lib. I. Pars III. Tit. XXIV. Rub. I.

RUBRICA. IV

Quod parochiarum termini nulla temporis præscriptione mutantur.

Vide Capitula infra in Tit. de *præscriptionibus*.

TITULUS. XXIV

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

RUBRICA. I

De censibus.

I. Non debet episcopus aliquid a monasterio exigere præter conditiones, quas dedicationis tempore constituerit.

Gelasius papa [forte Pelagius papa I. ex Anselmo lib. VII. c. CXLV. c. A. D. 557. Romæ.]

Eleutherus frater & coëpiscopus noster, queritur, quod mater ejus in casa, quæ *Castellum* dicitur, oratorium construxerit ac dedicaverit, & in eodem loco monachos constituerit, ex quibus unus est presbyter. Hoc autem tempore dedicationis inter episcopum Cardellum (cujus ipsa diœcesis est) & matrem suam asserit convenisse, ut quidquid dedicationis vel natalis martyrum die, quorum in eodem monasterio reliquiæ sunt, per fidelium oblationes intraverit, medietatem quidem habeat ipsum monasterium, medietas autem episcopo offeratur. Contra quam conventionem Marium presbyterum (sive sciente, sive nesciente episcopo) monachis ipsis, vel presbytero, qui ex eis est, vim dicitur intulisse, & frequentes molestias generare, itaut memoratum presbyterum prope cæciderit, & missas eum facere nullo modo permittat, dicens, ut quasi pensionis nomine aliquid statuere debeat. Hæc igitur omnia diligenter te examinare jubemus, & si apud te evidenti ratione constiterit, quod tempore, quo dedicatum est ipsum monasterium, conditiones superius positæ convenerint, servari eas ex nostra auctoritate præcipimus: nec aliquid amplius exinde ab aliquo exigatur. Sin vero nil tale constiterit, mediante te, quid episcopo ipsi nomine eulogiæ offerri debeat, inter ipsos monachos & presbyterum volumus definiri, salvo tamen eo, ut presbyter Gaudentius, qui etiam monachus est, missas in monasterio suo (sicut consuevit) facere a nullo ulterius debeat prohiberi. *Item Urbanus* II. [imo Callistus II. in Concil. 2. Lateranensi c. XIX. A. D. 1123. Romæ, Concil. tomo X. pag. 899.]

XVIII. Q. II. C. XXX.

II. Consueta servitia episcopis monasteria exhibeant.

Servitium, quod monasteria, aut eorum ecclesiæ a tempore Gregorii VII. usque ad hoc tempus fecerunt, & nos concedimus. [*Gratianus*] Canonica ergo jura, quibus monasteria subjecta non sunt, synodales exactiones intelliguntur. Non enim cogendus est abbas (sicut in Concilio Turonico statuitur) ad synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat. Sunt etiam quædam servitutis officia, ut angariæ operum, crebræ receptiones, annuæ exactiones, mulctationes peccantium, a quibus omnibus monasteria libera sunt. *In Parisiensi Concilio legitur* [imo Meldensi c. XXIII. A. D. 845 in Gallia.]

Ibidem C. XXXI.

De agro ecclesiastico presbyter non cogatur censum persolvere.

Lib. I. Pars III. Tit. XXIV. Rub. II. & III.

III. *De agro* ecclesiastico ... canonicam auctoritatem. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XII. *Rubr.* III.

SEcundum canonicam auctoritatem c.I. *pag.*166.

RUBRICA. II

De exactionibus.

A clericis & piis locis ultra statuta patrum episcopus aliquid non exigat.

I. *A clericis & piis locis* ... In Concilio Leonis papæ [IV. c. XXVI. A.D. 853. *Romæ*, Concil. tomo VIII. pag. 110.]

In Concilio Leonis papæ.

xvi. Q. 1. C. LXII.

NUlli episcoporum liceat a subjecto sacerdote, vel alio quolibet clero, & piis locis ultra statuta patrum exigere, aut super posita in angariis inferre; dationes ultra statuta patrum ... perspector, ita prospiciat, ut universæ sibi oves commissæ a se maxime alantur, atque in necessitatibus adjuventur, non illicitis exactionibus opprimantur, sed cum optimus sit perspector ... & docere nos docuit, & omnibus ministrare, non terrenis lucris, quia Dominus pascere, & docere nos docuit ... vel avaritiis delectari. *Item ex* VI. *synodo* [c. IV. A.D. 787. in *Bithynia*, Concil. tomo VII. pag. 598.]

Episcopus turpis lucri gratia nihil a monachis vel clericis suis exigere debet.

II. *Episcopus turpis lucri gratia* ...

Ibidem C. LXIV.

PRædicator veritatis Paulus divinus Apostolus, ac si canonem ponens Ephesiorum presbyteris, immo vero & omni sacratæ multitudini, ita fiducialiter perhibuit: *argentum, & aurum, aut vestem nullius concupivi: omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos*, beatius existimans dare, quam accipere. Propter quod & nos docti ab eo definimus, episcopum nullatenus turpis lucri gratia excogitare ad excusandas excusationes in peccatis expetere aurum vel argentum, aut aliam speciem ab episcopis, vel clericis, vel monachis, qui sub ipso sunt. Ait enim Apostolus: *iniqui regnum Dei non possidebunt: nec debent filii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis*. Et infra. Præcepit enim & Petrus Apostolorum summus: *pascite qui in vobis est, gregem Dei, non coacte, sed spontanee, secundum Deum, non turpis lucri gratia, sed voluntarie, neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis; & cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilis gloriæ coronam*. Ex Concilio Bracarensi II. c. II. [imo III. c. II. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 896.]

Act. XX. 33.

I. Cor. VI.

II. Cor. XII 14.

I. Petr. V. 2.

Præter honorem cathedræ nihil episcopus per diœceses exigat.

III. *Præter honorem cathedræ* ...

x. Q. III. C. I.

PLacuit, ut nullus episcoporum per suas diœceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ, idest duos solidos, aliud aliquid per ecclesias tollat, neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in ecclesiis parochialibus requirat; sed illa tertia pars pro luminaribus ecclesiæ vel reparatione servetur: & singulis annis episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam episcopus tollat, lumen & sartatecta abstulit ecclesiæ. Similiter & parochiales clerici servili more in aliquibus operibus episcopo servire non cogantur, quia scriptum est: *neque ut dominantes in clero*.

I. Petr. V. 3.

Ad hæc faciunt capitula Libri I. *Partis* III. *Tit.* XII. *Rubr.* II. *&* III. *pag.* 161. *&* 166.

RUBRICA. III

De procurationibus.

Ultra morem antiquum a parochianis presbyteris nihil episcopi exigant.

I. *Ultra morem antiquum a parochianis presbyteris nihil episcopi exigant.*

x. Q. III. C. VI.

QUia cognovimus episcopos &c. *Supra Lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XV. *Rubr.* I[illegible] c. VI. *pag.* 108. *Item ex Concilio Cabillonensi* [II. c. XIV. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo V[illegible] X. pag. 1275.]

A parochianis stipendia nonnisi cum caritate episcopi exigant.

II. *A parochianis stipendia nonnisi cum caritate episcopi exigant.*

Ibidem C. VII.

CAvendum est, ne cum episcopi parochias suas peragrant, quandam damnosam erga subditos, seu erga socios tyrannidem exerceant: nec (quod absit) cum quadam judiciaria invectione stipendia ab eis exigant. Observandum etiam sed cum caritate modis omnibus, ut, si quando eis peragrandæ parochiæ necessitas incumbit, *in confirmandis*

mandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quam in deprædandis, & spoliandis hominibus & scandalizandis fratribus operam dent. Et si quando eis ad peragendum ministerium suum a fratribus aut subditis aliquid accipiendum est, hoc summopere observare debent, ne quem scandalizent, aut gravent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, ut & verbi Dei prædicator, ubi proprii sumtus desunt, a fratribus accipiat, & item fratres illius potentia non graventur, exemplo Apostoli Pauli, qui, ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat. *Item ex Toletano Concilio* IV. [imo VII. c. IV. A.D. 646. in Hispania. Concil. tomo V. pag. 1840.]

[Margin: Lib. I. Pars I. Tit. XXV. Rub. I. — II. Thess. III. 8.]

III. Ultra duos solidos a parochianis ecclesiis episcopus non præsumat accipere.

Inter cetera denique, quæ communi consensu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium presbyterorum Gallœciæ provinciæ solertissime discernere decuit: quas contra pontificum suorum rapacitates necessitas (ut comperimus) tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim pontifices (ut evidens inquisitio patefecit) indiscreto moderamine parochianas ecclesias prægravantes, dum in exactionibus superflui frequenter existunt, pene usque ad exinanitionem extremæ virtutis quasdam basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat de cetero quod constat hactenus inordinate præsumtum: non amplius, quam duos solidos unusquisque episcoporum præfatæ provinciæ per singulas diœcesis suæ basilicas juxta synodum Bracarensem, annua illatione sibi expetat inferri. Monasteriorum tamen basilicis ab hac solutionis pensione sejunctis. Cum vero episcopus diœcesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat, nec unquam quinquagenarium numerum evectionis excedat, aut amplius, quam una die per unamquamque basilicam remorandi licentiam habeat. Quicumque vero pontificum eorundem aliter, quam decrevimus, agendum præsumerit, correctioni procul dubio canonum subjacebit; tanquam constitutorum synodalium transgressor, & priscorum patrum edictorum corruptor. *Item episcopis Siciliæ Gregorius* [I. lib. XI, epist. XXII. A.D. 601. Romæ in Siciliam.]

[Margin: X. Q. III. C. VIII.]

IV. Sacerdotes ab episcopis ultra modum non graventur.

Relatum est nobis, sanctæ memoriæ decessoris mei temporibus per servum Dei diaconem, qui tunc ecclesiastici patrimonii curam gessit, fuisse dispositum, ut sacerdotes, per diversas vestras diœceses constituti, quoties ad consignandos infantes egredimini, ultra modum gravari minime debuissent. Summa enim præfixa fuerat, vobis (ut audio) consentientibus, quæ ab eis sacerdotibus pro laboribus clericorum dari debuisset. Atque hoc, quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minime custoditur. Unde, fraternitatem vestram admoneo, ut subjectis vestris non graves studeatis existere.

[Margin: Ibidem C. IX.]

TITULUS. XXV

De decimis, primitiis, & oblationibus.

RUBRICA. I

De jure, quo decimæ a populo sacerdotibus debeantur.

I. Quod lege quodammodo naturali decimæ debentur.

Ex Concilio Moguntinensi [c. XXXVIII. A.D. 813. in Germania. Apud Burchardum lib. III. c. CXXXIII. & Ivonem parte III. c. CXCIX. Concil. tomo VII. pag. 1250.]

Decimas Deo & sacerdotibus Dei dandas, Abraham factis, & Jacob promissis insinuat, deinde lex statuit, & omnes sancti doctores commemorant. *Paschalis* II. [c. A.D. 1110. Romæ. Caput incertum.]

[Margin: XVI. Q. VII. C. VI. — Capitularia lib. V. C. CLXV.]

II. Quod lege divina decimæ jubentur solvi.

Decimas a populo sacerdotibus ac levitis esse reddendas divinæ legis sanxit auctoritas. *Gregorius* VII. [in Concil. V. Romano c. VI. A.D. 1078. Concil. tomo X. pag. 373.]

[Margin: XVI. Q. I. C. XLVII. — Num. XVIII. 21.]

III. *Quod*

III. Quod lege canonica clericis a laicis decimæ debeantur.

Lib. I. Pars III. Tit. XXV. Rubr. II. & III.

XVI. Q. VII. C. I.

* *Quæ sequuntur non habentur in canone Gregorii, sed in collectione M.S. Cardinalis Deusdedit lib. III.*

Malach. III. 10.

DEcimas, quas in usum pietatis concessas esse canonica auctoritas demonstrat, a laicis possideri, Apostolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab episcopis vel regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. * Oportet autem congruentius nos decimas & primitias, quas jure sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere, quas fideles, Domino præcipiente, offerunt, juxta illud vaticinium Malachiæ prophetæ: *Inferte omnem decimationem in horreum meum, ut sit cibus in domo mea*. Has vero decimas sub manu episcopi fore censemus, ut ille, qui ceteris præest, omnibus juste distribuat, nec quidquam personæ honorabilius exhibeat, unde alii scrupuloso corde moveantur; sed sint omnia communia, quia inhonestum videtur, ut alii sacerdotem habeant, alii vero detrimentum patiantur. Sed sicut una est fides catholica, ita necesse est, ut ille, qui provisor est loci, quamvis multæ sint ecclesiæ, omnibus tamen fideliter distribuat.

RUBRICA. II

Quibus ecclesiis decimæ debeantur.

I. Baptismalibus ecclesiis decimæ personales dari debent.

LEO IV. [Ivo parte III. c. CLI. refert ex Gallia.]

XVI. Q. I. C. XLV.

DE decimis justo ordine non tantum nobis, sed etiam majoribus nostris visum est, plebibus tantum, ubi sacrosancta baptismata dantur, debere dari. *Ex Cabillonensi Concilio* II. c. XIX. [A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1276.]

II. De eodem.

Ibidem C. XLVI.

QUesti sunt præterea quidam fratres, quod essent aliqui episcopi & abbates, qui decimas non sinerent dari ad ecclesiam, ubi illorum coloni missas audiunt. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut episcopi & abbates de agris & vineis, quæ ad suum, vel fratrum stipendium habent, decimas, ad ecclesias suas deferri faciant. Familiæ vero ibi dent decimas suas, ubi eorum infantes baptizantur, & ubi per totum anni curriculum missas audiunt. *Unde in Moguntinensi Concilio statutum invenitur* [imo in Confluentino c. VIII. A. D. 922. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 580.]

III. Decimæ prediales dari debent ecclesiæ, intra cujus tamen parochiam situm est predium, & hoc, nisi aliud obtineat consuetudo.

Ibidem C. XLII.

SI quis laicus vel clericus, vel utriusque sexus persona propietatis suæ loca vel res alicubi dare delegaverit, decimationum proventum priori ecclesiæ legitime assignatum inde abstrahere nullam habeat potestatem. Quod si facere tentaverit, traditio irrita prorsus ducatur, & ipse ad emendationem ecclesiastica coerceatur censura.

RUBRICA. III

De quibus rebus decimæ debeantur.

I. Fideliter decimas dat qui omnium suorum decimas solvit.

Ambrosius sermone XL. [inter vulgatos Ambrosii nomine.]

XVI. Q. VII. C. IV.

QUicumque recognoverit in se, quod fideliter non dedit decimas suas, modo emendet quod minus fecit. Quid est fideliter decimas dare, nisi, ut nec pejus, nec minus aliquando Deo offerat aut de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negocio, aut de ipsa venatione? *Item ex Concilio Rotomagensi* [Burchardus lib. III. c. CXXX. & Ivo parte III. c. CXCVI. citant ex Concilio Rotomagensi c. III. At canon deest in editis Conciliis Rotomagensibus.]

II. Ex-

II. Excommunicentur qui sacerdotibus decimas dare nolunt.

Lib. I. Part. II. Tit. XXV. Rubr. IV.

OMnes decimæ terræ sive de frugibus, sive de pomis arborum Domini sunt, & illi sanctificantur. Boves & oves, & capræ, quæ sub pastoris virga transeunt; quidquid decimum venerit sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur si quis mutaverit & quod mutatum est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, & non redimetur. Sed quia modo multi inveniuntur decimas dare nolentes, statuimus, ut, secundum Domini nostri præceptum, admoneantur semel & secundo, & tertio. Quod si non emendaverint, anathematis vinculo feriantur usque ad satisfactionem & emendationem congruam.

XVI. Q. VII. C. V.
Levit. XXVII. 30.

RUBRICA. IV

De pœna decimas non solventium.

I. Communione privetur qui decimas vel oblationes extra episcopi conscientiam tenere voluerit.

Anastasius papa [imo Capitular. lib. VII. c. VII. apud Baluzium tomo I. pag. 1033. c. A. D. 803. in *Germania*.]

STatuimus, ut si quis oblationes ecclesiæ, vel decimas, quas populus dare debet, tenere contenderit, vel extra baptismalem ecclesiam dare voluerit præter conscientiam episcopi, vel ejus, cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum eorum voluerit agere consilio, bannum nostrum componat, & communione privetur. *Item* [in Concil. Ticinensi A. D. 855. in *Gallia Cisalpina*, Concil. tomo VIII. pag. 148.]

XVI. Q. I. C. XV.

II. Juxta dispositionem episcopi decimæ distribuantur.

IN sacris canonibus præfixum est, ut decimæ juxta episcopi dispositionem distribuantur. Quidam autem laici, qui vel in propriis, vel in beneficiis suas habent basilicas, contemta episcopi dispositione non ad ecclesias, ubi baptismum, & prædicationem & manus impositionem, & alia Christi sacramenta percipiunt, decimas suas dant; sed vel propriis basilicis, vel aliis ecclesiis pro suo libitu tribuunt: quod omnimodis divinæ legi & sacris canonibus constat esse contrarium. Unde vestram potestatem; ut eos corrigatis, expetimus. *Item Symmachus episcopus ecclesiæ catholicæ Urbis Romæ dixit* [in Synodo V. Romana, A. D. 504. Concil. tomo IV. pag. 1373.]

Ibidem C. XVI.

III. Anathema sit qui præter episcopi conscientiam decimas vel oblationes dispensare voluerit.

IN canonibus in Gangrensi ecclesia, Apostolica auctoritate conditis, de fructuum oblationibus, quæ ministris ecclesiæ debentur, & de his, quæ in usus pauperum conferuntur, scriptum habetur: *si quis oblationes ecclesiæ accipere, vel dare voluerit præter episcopi conscientiam, vel ejus, cui hujuscemodi sunt officia commissa, nec eum ejus voluerit agere consilio, anathema sit.* Et iterum in eodem Concilio Gangrensi: *si quis oblata Deo, dederit vel acceperit præter episcopum vel ejus consensum, qui ab eo constitutus est ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.* Valde iniquum ergo & ingens sacrilegium est, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum vel pro salute, vel requie animarum suarum unusquisque venerabili ecclesiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab his, a quibus maxime servari convenit, idest Christianis & Deum timentibus hominibus, & super omnia a principibus & primis regionum, in aliud transferri vel converti. *Et infra.* Generaliter vero quicumque res ecclesiæ confiscare, aut competere, aut pervadere periculosa sua infestatione præsumserit, nisi se citissime per ecclesiæ, de qua agitur, satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter & hi, qui res ecclesiæ jussu vel largitione principum, vel quorundam potentum, aut quadam invasione aut tyrannica potestate retinuerint, & filiis vel heredibus suis (ut a quibusdam jam factum audivimus) quasi hereditarias reliquerint, nisi cito res Dei, admoniti a pontifice agnita veritate, reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim esse censemus, ut custodes potius chartarum, quam defensores rerum creditarum (ut præceptum est) judicemur. *Et infra.* Ferro enim

XVI. Q. I. C. XVI.
Concil. Gangren. C. VII. & VIII. Concil. tomo II. pag. 422.

enim abscindenda sunt vulnera, quæ fomenta non sentiunt. Similiter & illi extorres debent fieri ab ecclesia, qui sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino: *auferte malum ex vobis*. Universa synodus surgens acclamavit: *ut ita fiat, rogamus, dictum est octies, Ista serventur precamur, Dictum est decies, ut in perpetuum maneant & vestra auctoritate firmentur, Dictum est duodecies: exaudi Christe. Symmacho papæ vita dictum est duodecies.*

Lib. I. Pars III. Tit. xxv. Rub. iv. Deut. XIII. 5. 1. Cor. v. 13.

IV. *De eodem.*

xvi. Q. vii. C. iv. DEcimas, quas in usu pietatis. *Supra in Rubr.* I. c. III. *pag.* 206.

V. *De eodem.*

Ibidem C. v. OMnes decimæ terræ. *Supra Rubr.* III. c. II. *pag.* 207. *Ait namque Hieronymus super Malachiam* [in c. III. A. D. 408. in Palæstina.]

VI. *Reus apud Deum habeatur, qui sacerdotibus decimas non solverit.*

xvi. Q. i. C. lxv. Malach. III. 7. REvertimini ad me, *& revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: in quo revertemur? Si affiget homo Deum, quia vos configitis me. Et dixistis: In quo configimus te? In decimis, in primitiis; in penuria vos maledicti estis, & me configitis gens tota*. Nunc sequamur ordinem prophetæ: *quia mihi non reddidistis decimas, & primitias, idcirco in fame, & penuria maledicti estis, & vos me supplantatis, sive fraudatis, atque privatis gens tota. Pro gente, quæ in Ebraico scribitur goi, annum, LXX. transtulerunt* ἔτος *pro* ἔθνος, *& est sensus: ecce annus expletus est, & nihil in meos thesauros, sed in vestra horrea comportastis, & pro decimis & primitiis, quæ parva erant, sia vobis darentur, ubertatem possessionum vestrarum & omnem frugum abundantiam perdidistis. Ut autem sciatis, me hoc irascente perfectum, quia fraudastis me parte mea, hortor vos atque commoneo, ut inferatis decimas in horrea, hoc est in thesauros templi, & habeant sacerdotes atque levitæ, qui mihi ministrant, cibos: & probate me, si non santas pluvias effudero, ut cataractæ cœli apertæ esse credantur, & effundam vobis benedictionem usque ad abundantiam*. Verbum *effusionis*, nomen largitionis ostendit. Sed fieri potest, ut agros irrigantibus pluviis, fit quidem fertilitas; verum aut *locusta aut bruchus, aut ærugo, aut eruca destruant & labores hominum pereant*. Propterea jungit, & dicit: *& increpabo pro vobis devorantem*, locustam videlicet, & reliqua, quæ diximus: *& non corrumpet fructum terræ vestræ*. Et *infra*. Si quando fames & penuria, & rerum omnium egestas opprimunt mundum, sciamus hoc ex Dei ira descendere, qui in pauperibus, si non accipiant eleemosynam, fraudari se loquitur, & suas possessiones possumus decimas & primitias interpretari. Si quis doctus & eruditus in lege Dei, potest ceteros erudire, non debet & suæ assignare prudentiæ ingenioque quod possidet; sed gratias agat primum Deo, qui cuncta largitur; deinde sacerdotibus ejus ac magistris, a quibus doctus est. Si enim non egerit gratias, sed sibi scientiam vindicaverit, in penuria maledicetur. Quod si intelligens largitorem Deum, & agens his gratias, per quos a Deo eruditus est, humiliaverit se, & in horreum Dei intulerit cibos, hoc est scripturæ sanctæ alimenta in ecclesia populis ministraverit, statim aperientur super eum cataractæ cœli, & effundetur pluvia spiritalis, & mandabit Deus nubibus suis, ut pluant super eum imbrem: & abundantia rerum omnium perfruetur. *Item Augustinus* [in homiliis Augustino tributis, lib. 1. homil. XLVIII. §. 3.]

Malach. III. 11.

VII. *Quia decimæ non redduntur, indictio fisci accessit.*

xvi. Q. vii. C. viii. MAjores nostri ideo copiis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæsari censum reddebant. Modo autem quia discessit devotio Dei, accessit indictio fisci. Noluimus partiri cum Deo decimas, modo autem tollitur totum. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.

R U-

RUBRICA. V

De merito & utilitate solventium decimas.

I. *Decimæ Sacerdotibus sunt reddendæ.*

Augustinus [sive auctor Sermonum de tempore, serm. ccxix. nunc cclxxvii. §. 1. & 2.]

DEcimæ tributa sunt egentium animarum. Quod si decimas dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. Non igitur Dominus Deus præmium postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam a nobis dignatus est recipere; non sibi, sed nobis sine dubio profuturam. Sed si tardius dare, peccatum est, quanto pejus est non dedisse? De militia, de negocio, de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando & terrena & cælestia possis præmia promereri, quare pro avaritia duplici benedictione fraudaris? Hæc est enim Dei justissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris. Dabis impio militi quod non vis dare sacerdoti. Benefacere semper Deus paratus est, sed hominum malitia prohibetur. Decimæ enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invasit. Et quanti pauperes in locis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit, quia rem a Deo pauperibus delegatam suis usibus reservavit. Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, reddat decimam; etiam de novem partibus studeat eleemosynam dare pauperibus. xvi. Q. 1. C. lxvi.

RUBRICA. VI

In quibus fructus decimarum exponendi sunt.

I. *Liberum est clericis decimas monachis concedere.*

QUoniam quidquid habent clerici pauperum est. *Supra Tit.* XIX. *Rubr.* II. c. II. pag. 195.

II. *De eodem.*

DEcimæ tributa sunt egentium animarum. *Supra proxima Rubr.* V.

RUBRICA. VII

De pœna eorum, qui non clericis, sed laicis, aut consanguineis decimas distribuunt.

I. *De pœna episcopi, qui oblationes sive decimas, neglectis propriæ diœcesis sacerdotibus, confert laicis, sive consanguineis.*

Gregorius [forte papa VII. Caput incertum.]

PErvenit ad nos fama sinistra, quod quidam episcoporum non sacerdotibus propriæ diœcesis decimas atque Christianorum oblationes conferant, sed potius laicalibus personis, militum videlicet, sive servitorum, vel (quod gravius est) etiam consanguineis. Unde si quis amodo episcopus inventus fuerit hujus præcepti divini transgressor inter maximos hæreticos, & antichristos non minimus habeatur. Et sicut Nicæna Synodus de Simoniacis censuit, & qui dat episcopus, & qui recipiunt ab eo laici, sive pretio, sive beneficio, æterni incendii ignibus deputentur. Ex Concilio Toletano [in c. xxxIII. in Hispania, Concil. tomo v. pag. 1715.] xvi. Q. vii. c. xl.

II. Nihil

II. *Nihil de jure suæ diœcesis episcopi præsumant auferre.*

Lib. I. Part. III. Tit. XXV. Rubr. VIII. IX. X. & XI.
XVI. Q. I. C. IX.

CONstitutum est a præsenti Concilio, episcopos diœceses suas ita regere, ut nihil ex earum jure præsumant auferre. Sed juxta priorum auctoritatem Conciliorum tam de oblationibus, quam de tributis, ac frugibus tertiam consequantur. Quod si amplius quidpiam ab eis præsumtum extiterit, per Concilium restauretur, appellantibus aut ipsis conditoribus, aut certe propinquis eorum, si jam illi a sæculo discesserunt.

RUBRICA. VIII
De decimis non redimendis.

XVI. Q. VII. C. VII.
Baluzius in notis ad Ant. Augustinum pag. 521.

DEcimas, quas in usum pietatis concessas. *Supra Tit.* XXV. *Rubr.* I. c. III. *pag.* 206. *Item Paschalis II. papa* [& S. Gregorius lib. XII. epist. XXXI. ad Augustinum Anglorum episcopum, respon. II. A. D. 604. Roma in *Angliam*.]

RUBRICA. IX
De his, qui decimas solvere non tenentur.

De propriis laboribus monachi & canonici decimæ minime solvere cogantur.

I. *De propriis laboribus monachi & canonici decimæ minime solvere cogantur.*

XVI. Q. I. C. XLII.

CEterum a monachis, sive clericis, communiter viventibus, nulla ratio sinit, ut milites aut episcopi, aut personæ quælibet decimas de laboribus, seu nutrimentis suis propriis extorquere debeant. Unde beatus Gregorius sic ait: *communi vita viventibus jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia nobis quid erit loquendum? Cum omne, quod superest, in causis piis ac religiosis erogandum sit, dicente Domino: quod superest date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.*

Luc. XI. 41.

RUBRICA. X
De primitiis.

Gratianus

XIII. Q. I. C. I. §. 2.
Deut. XII. 11.

NAm Moyses præcepit filiis Israel, sicut legitur in Deuteronomio: *in loco, quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen ejus in eo, illuc omnia, quæ præcipio conferetis holocausta, & hostias, ac decimas, & primitias manuum vestrarum, & quidquid præcipuum est in muneribus vestris, quæ vovistis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro, vos, & filii, ac filiæ vestræ, famuli, & famulæ, atque Levita, qui in vestris urbibus commoratur.*

II. *De eodem.*

REvertimini ad me. *Supra Rubr.* IV. c. VI. *pag.* 208.

RUBRICA. XI
De oblationibus.

I. *Ad missarum solemnia semper aliquid est offerendum.*

Gregorius VII. [in Concilio V. Romano c. XII. A. D. 1078. Concil. tomo X. pag. 374.]

De Consecrat. Dist. I. C. LXIX.

OMnis Christianus procuret ad missarum solemnia aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moysem dixit: *non apparebis in conspectu meo vacuus*: etenim in collectis sanctorum patrum liquido apparet, quod omnes Christiani offerre aliquid Deo ex usu sanctorum patrum debent. Ad ipsum enim prius est confugiendum, qui nostræ curare possit animæ passiones. Verum homines præpostero ordine, ante sibi opem ab hominibus accersunt. Ubi autem humana subsidia defecerint, tunc opinantur divini

divini postulandam favoris gratiam. *Unde in Carthaginensi Concilio* IV. [c. xcv. A. D. 398. in Africa, Concil. tomo II. pag. 1207.]

Lib. I. Pars III. Tit. xxv. Rubr. xi.

II. *Excommunicentur qui defunctorum oblationes ecclesiis negant.*

QUi oblationes defunctorum, aut negant ecclesiis, aut difficulter reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur. *Item ex Concilio Vasensi* [II. c. IV. A. D. 442. in Gallia, Concil. tomo III. pag. 1457.]

XIII. Q. II. C. IX.

III. *De eodem.*

QUi oblationes defunctorum retinent, & ecclesiis tradere demorantur, ut infideles, sunt ab ecclesia abiiciendi, quia usque ad inanitionem fidei pervenire certum est hanc pietatis divinæ exacerbationem; quia & fideles de corpore recedentes votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatu alimoniæ, & necessaria sustentatione fraudantur. Hi enim tales, quasi egentium necatores, nec credentes judicium Dei, habendi sunt. Unde & quidam patrum hoc scriptis suis inseruit congruente sententia, qua ait: *amico quidpiam rapere furtum est, ecclesiam vero fraudare, sacrilegium.* *Item ex Concilio Agathensi* [c. IV. A. D. 506. in Gallia, Concil. tomo IV. pag. 1383.]

Ibidem C. X.

IV. *Qui oblata ecclesiis, aut testamento relicta retinere præsumserit, excommunicetur.*

CLerici, vel sæculares, qui oblationes parentum aut donatas, aut testamento relictas retinere persistiterint, aut id, quod ipsi donaverint ecclesiis vel monasteriis, crediderint auferendum, sicut sancta synodus constituit, veluti necatores pauperum, quousque reddant, excludantur ecclesiis. Si quis autem clericus furtum ecclesiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.

Ibidem C. XI.

V. *Oblationes ecclesiæ laicis usurpare non licet.*

QUia sacerdotes pro omnibus orare solent. *Supra Tit.* XXIII. *Rubr.* II. c. III. *pag.* 202.

VI. *Minime auferantur a laicis oblationes altaribus vel crucibus factæ.*

SAnctorum patrum canonibus. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XII. *Rubr.* I. c. I. *pag.* 159. *Item Damasus papa* [caput incertum; refertur autem inter Decreta Damasi apud Labbeum, Concil. tomo II pag. [illegible].]

Ibidem C. XIV.

VII. *Ecclesiarum oblationes sub laicorum dominio non tenentur.*

HAnc consuetudinem, quæ contra sanctam ecclesiam catholicam augeri videtur, omnino interdicimus, ut nullo modo unquam oblationes, quæ intra sanctam ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorum detineantur, sed tantummodo sacerdotibus, qui quotidie Domino servire videntur, liceat comedere, & bibere, quia in veteri testamento prohibuit Dominus panes sanctorum comedere filiis Israel, nisi tantummodo Aaron, & filiis ejus: qui panes longe erant ab istis panibus, qui nunc in sancta ecclesia offeruntur, quia illi sub umbra legis erant: qui vero modo sub gratia sunt Spiritus sancti, toto mundo evangelio coruscante, lucidiores esse videntur. Qua fronte aut qua conscientia oblationes vultis accipere qui vix valetis pro vobis, nedum pro aliis, Deo preces offerre? Quia pravum est, & contra Dominicum præceptum, detrimentum animæ suæ infert qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur: quia omnibus sanctis patribus placuit, hanc sanctionem fieri: & nos similiter in eisdem persistere volumus, nostrisque prioribus, ut nullus audeat irritum facere hoc, quod constitutum est; si in perpetua damnatione noluerit persistere. Si quis vero contra hanc regulam nostram, & contra regulam sanctorum CCCXVIII. patrum, qui in Nicæno Concilio hoc constituerunt, temerarius præsumtor fuerit, & de cetero oblationes de sacris ecclesiis auferre molitus fuerit, sub anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus. Responderunt omnes: *fiat fiat.*

Ibidem C. XV. 1. Reg. XXI. 4.

L I-

Lib. I. Pars iv. Tit. i. Rub. i. ii. & iii.

LIBRI . I . PARS . IV
TITULUS . I
De sacramentis in communi.
RUBRICA . I

I. *Quid sit sacramentum.*

Augustinus lib. x. de Civitate Dei [cap. v. c. A. D. 413. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. II. C. xxxii. *Invisibilis sacrificii sacramentum.

SAcrificium visibile, * invisibile est sacramentum, idest sacrum signum. *Item alibi* [de Catechizandis rudibus c. xxvi. §. 50. & epist. al. cxxvi. nunc cv. c. III. §. 12.]

II. *De eodem.*

SAcramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma. *Idem lib.* II. *de Doctrina christiana* [c. 1. §. 1. c. A. D. 416. in *Africa*.]

III. *Quid sit signum.*

Ibid. C. xxxiii.

SIgnum est res præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud aliquid ex se, faciens ex se in cognitionem venire.

RUBRICA . II
Ex quibus constant sacramenta, sive quibus perficiuntur.

I. *Sacramentum constat ex verbo & re sensibili.*

Augustinus Homilia LXXX. [imo tract. LXXX. ad c. xv. Jo. §. 3. & sermone de cataclysmo, Augustino adscripto c. III. §. 3. in principio, c. A. D. 412. & 419. in *Africa*.]

I. Q. I. C. LIV.

DEtrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum etiam ipsum, tanquam visibile verbum. *Et infra*. Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo? Non quia dicitur, sed quia creditur. Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. *Stephanus* v. [apud Ivonem parte I. c. cxiv. & part. II. c. xci. ad Stilianum episcopum Neocæsareæ, forte c. A. D. 887. Roma in *Cappadociam*.]

II. *Omnia sacramenta crucis signaculo perficiuntur.*

De Consecrat. Dist. v. C. x.

NUnquid non omnia chrismata sacerdotalis mysterii crucis figura perficiuntur? Nunquid baptismatis unda nisi cruce sanctificata, peccata relaxantur? Et, ut cetera prætereamus, sine crucis signaculo quis sacerdotii gradus ascendit?

RUBRICA . III

I. *De virtute inexistente sacramentis.*

DEtrahe verbum. *Proxime supra Rubr.* II. c. I.

II. *Qid divina virtus in sacramentis operetur.*

I. Q. I. C. LXXXIV. §. 2.

S. Isidorus de Officiis cap. xxv. & xxvi.

Bellarminus de effectu Sacramentorum lib. I. cap. xxvii.

Guillelmus Estius in lib. iv. Sent. Dist. I. §. 14.

Gregorius papa [I. imo verba Isidori Hispalensis lib. VI. Etymol. c. XIX. A. D. 600. in *Hispaniam*.]

MYsterium itaque, fratres, ob hoc dicitur, quia secretam & reconditam habet dispensationem. *Sacrificium* autem, quasi *sacrum factum*, quia prece mystica consecratur pro nobis in memoriam Dominicæ passionis. *Et infra*. Sacramentum vero in aliqua celebratione, cum res gesta ita fit, ut aliquid significare intelligatur, quod sancte accipiendum est. Sunt autem sacramenta, *baptismus, chrisma, corpus & sanguis Christi*: quæ ob id *sacramenta* dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum virtus divina secretius salutem eorundem sacramentorum operatur. Unde & a *secretis* virtutibus, vel *sacris* sacramenta dicuntur: quæ ideo fructuose penes ecclesiam fiunt, quia sanctus in ea manens spiritus eorundem sacramentorum latenter operatur effectum.

R U-

RUBRICA. IV

De divisione sacramentorum.

I. *Sacramentorum alia sunt necessitatis, alia dignitatis.*

Gratianus

SEd notandum est, quod sacramentorum alia sunt *necessitatis*, alia *dignitatis*. Quia enim necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem, illa sacramenta, quæ saluti sunt *necessaria*, quia iterari non possunt, cum sint vera auferri vel amitti non debent, sed cum pœnitentia rata esse permittuntur. Illa vero sacramenta, quæ sunt *dignitatis*, nisi digne fuerint administrata, itaut digni digne a dignis provehantur, dignitates esse desinunt, non ut minuatur veritas sacramenti, sed ut cesset officium administrandi vel loco, vel tempore, vel promotione. 1. Q. 1. C. XXXIX. §. 1.

RUBRICA. V

Unde efficacia sacramentorum proveniat.

I. *Non merita sacerdotum, sed virtus divina sacramenta sanctificat.*

Gregorius [carptim ex sententiis S. Gregorii c. A. D. 600. Romæ.]

MUlti sæcularium hominum, cum plus sacerdotum vitam, quam suam discutiunt, in magnum contemtionis divinorum sacramentorum crimen incurrunt: magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, festucam tenuem in aliorum conspiciunt oculis, quam dum incaute festinant evellere, erroris in foveam dilabuntur. Minus quidem considerantes, quod non eos sacerdotum vita læderet, si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dum hypocritarum more plus illorum famam, quam propriam vitam, vel vitæ negligentias dijudicant, spernunt sancta monita, & spiritualia dona. Unde fit, ut non solum ab eis dicta respuant, sed (quod est deterius) divina etiam mysteria contemnant, ut nec corporis communionem aut sanguinis Domini nostri Jesu Christi, eorum ministerio confectam assumant, putantes, hanc minus esse sanctificatam, si illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu in quam magnum laqueum incidunt, ut divina & occulta mysteria plus ab aliis sanctificata posse fieri credant, cum unus, idemque spiritus sanctus in ecclesia, diffusa per totum orbem terrarum, incomprehensibiliter ea mysteria & occulte atque invisibiliter, & operando sanctificet, & benedicendo benedicat! *Item Gregorius* [imo Isidorus lib. VI. Etymolog. c. XIX. c. A. D. 600. in Hispania] 1. Q. 1. C. LXXXIV. Matth. VII. 3.

II. *De eodem.*

UNde sive per bonos, sive per malos ministros intra Dei ecclesiam dispensetur, sacramentum tamen est, quia spiritus sanctus mystice illud vivificat, qui quondam Apostolico in tempore visibilibus apparebat operibus: nec bonorum meritis dispensatorum amplificatur, nec malorum attenuatur, *quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*. Hoc de *corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi*, hoc etiam de *baptismate*, & *chrismate* sentiendum est, & tenendum, quia virtus divina secretius operatur in eis, & divina solummodo hæc est virtus sive potestas, non humanæ efficaciæ. *Augustinus in sermone de remissione peccatorum* [potius Origenes, Rufino interprete, homil. XIV. ad c. XIV. Levitici c. A. D. 217. in Ægypto.] Ibidem. §. IV. 1. Cor. III. 7.

III. *Non merito hominum, sed virtute Spiritus sancti peccata remittuntur.*

UT evidenter hoc ostenderet Dominus, a Spiritu sancto, quem donavit suis fidelibus, dimitti peccata, non meritis hominum, quodam loco sic ait resurgens a mortuis: *accipite Spiritum sanctum*: & continuo subjecit: *si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei*, hoc est *Spiritus sanctus dimittit, non vos*. Proinde sicut is, quem sacerdos tolerat in ecclesia, est tamen extra ecclesiam, & extra corpus, cujus caput est Christus; si ei 1. Q. 1. C. XXXII. Jo. XX. 22.

Lib. I. Pars iv. Tit. 1. Rub. vi.

si ei ostiarius non aperuerit, ita non ideo extra ecclesiam est, & non est de corpore, si quis pastoris præjudicio compellitur foris esse. *Item Ambrosius de sacramentis* [imo d... mysteriis cap. v. §. 27. & 28. c. A. D. 387. Mediolani.]

IV. *Deus non meritum personarum, sed sacerdotum officia considerat.*

1. Quæst. 1. C. LXXXIII. — Iudic. vi. 21. — III. Reg. XVIII. 38. — Matth. XVIII. 20.

CUm scriptura tibi testetur, quod ad Jeroboam preces ignis descendit de cælo, & rursus precante Elia ignis est missus, qui sacrificia consumeret; datur intelligi, quod Deus non merita personarum considerat, sed officia sacerdotum. *Et paullo post.* Ignis illis visibilis mittebatur, ut crederent: nobis invisibilis operatur, qui credimus. *Et infra.* Crede ergo adesse Dominum Jesum, invocatum precibus sacerdotum, qui ait: *Ubi fuerint duo, vel tres, ibi & ego sum.* Item Gregorius [forte c. A. D. 600. Caput incertum.]

V. *Sacramentis malitia non nocet episcopi, aut sacerdotis.*

1. Q. 1. C. LXXXIX.

NOn nocet malitia episcopi, neque ad baptismum infantis, neque ad ecclesiæ consecrationem; quia baptisma a Deo datur, non ab homine venit. Sic & eucharistia, & omnia quæcumque in altari ponuntur, non ab homine, sed a Deo sanctificationem accipiunt. *Augustinus in libro quæstionum veteris & novi Testamenti* [incertus auctor sub nomine Augustini, quæstione XI. ex veteri Testamento.]

VI. *Sacerdotes nomen Domini invocant, Dominus autem benedictionem præstat.*

Ibid. C. XCVI. — Numer. vi. 27. — Exstat apud Alcuinum interrogationeCCXXVIII. in Genesim. — Ioh. XI. 51.

DIctum est a Deo in Numeris ad Moysen & Aaron sacerdotes: *vos ponite nomen meum super filios Israel: ego Dominus benedicam eos*, ut gratiam traditio per ministerium ordinati transfundat hominibus, nec voluntas sacerdotis obesse, aut prodesse possit, sed meritum benedictionem poscentis. Quanta autem sit dignitas ordinis sacerdotalis, hinc advertamus. Dictum est enim de nequissimo Caipha interfectore Salvatoris inter cetera: *Hoc autem a semetipso non dixit; sed cum esset princeps sacerdotum anni illius, prophetavit.* Per quod ostenditur, Spiritum sanctum, datorem gratiarum, non personam sequi aut digni aut indigni; sed ordinationem traditionis; ut quamvis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere, nisi fuerit ordinatus; ut officium ministerii exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictionis.

RUBRICA. VI
De effectu sacramentorum.

I. *Talem effectum sacramenta efficiunt, qualis est qui accedit, ut sumat.*

Augustinus contra Petilianum [contra literas Petiliani lib. II. c. 111. §. 120. c. A. D. 401. in Africa.]

1. Quæst. 1. C. LXXXVII. §. 7. — Tit. 1. 15. — Augustin. ibid. CLIV. §. 18.

NOs dicimus, tale cuique sacrificium fieri, qualis accedit, ut offerat, & qualis accedit, ut sumat: & eos de sacrificiis talium manducare, qui ad illa tales accedunt, quales & illi sunt. Itaque si offerat Deo malus, & accipiat inde bonus, talecuique esse, qualis quisque fuerit, quia & illud scriptum est: *omnia munda mundis*. Per hanc sententiam veridicam & catholicam etiam vos, Optati, sacrificio non estis polluti, si facta ejus displicent vobis; non utique panis illius panis luctus erat, sub cujus iniquitatibus Africa tota lugebat. Sed panem luctus omnibus vobis communem esse, omnium vestrum malum schismatis facit. *Item.* Gratias Deo, quia tandem confessus es, posse valere invocatum nomen Christi ad aliorum salutem, etiamsi a peccatoribus invocetur. Hinc ergo intelligendum est, cum Christi nomen invocatur, non obesse aliorum saluti aliena peccata. [Gratianus.]

II. *De eodem.*

1. Q. 1. C. XCVII. §. VI. — Matth. XIII. 57.

DOminus in patria sua præsens & verus affuit, non per malum ministrum, sed per seipsum nihil potuit, quia fidem non invenit. Pro perfidia aliorum non caruit sua veritate. Quod ut plane in omnibus sacramentis ostenderet, bis est transfiguratus, cum esset in carne. In *una* transfiguratione, sicut Sol, apparuit mirabilis, ut fidentium augeretur ad contemplandam cælestem gloriam super se elevatam. In *altera*, ut peregrinus & incognoscibilis, de se dubitantibus ire longius se finxit, & ne agnosceretur,

tut, oculos eorum tenuit. Ad quid illud, nisi, ut quia per fidem non erat in cordibus eorum, longius se ab eis recedere ostenderet, & quia ipsum non credebant esse quod erat, viderent & eum alium quam erat? Ecce in utraque visione sua erat præsentia, & veritas: sed in una exercebatur fides, ut magis crederent, quam credebant; in altera tenebatur incredulitas, ne etiam agnoscerent quod videbant. Sacramentum ergo corporis & sanguinis sui aliis est ad salutem, aliis ad judicium. Fides etiam quamvis sit vera, tamen sine operibus mortua est. *Augustinus in lib. II. contra Parmenianum* [contra epistolam Parmeniani lib. II. c. x. §. 22. c. A. D. 410. *in Africa*.]

Lib. I. Pars IV. Tit. I. R. XXVII. — *Matth x 11. 2* — *Luc. XXIV. 21.* — *Jacob. II. 17.*

III. *De eodem.*

Omnia sacramenta cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus, sicut & verbum Dei. Unde dictum est: *quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite*. Item *in lib. IV. de Trinitate* [imo summatim ex Augustino tract. VI. §. 15. & tract. LXII. in Johan. §. 1. c. A. D. 412. *in Africa*.]

1. Q. 1. C. LXXVIII. — *Matth. XXIII. 3.*

IV. *Sancta nocent malis, & mala prosunt bonis.*

Et sancta malis possunt obesse: bonis sunt ad salutem, malis ad judicium. Unde Apostolus: *qui manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit*, non quia res illa mala est, sed quia malus male accipit quod bonum est: non enim mala erat buccella, quæ tradita est Judæ a Domino. Salutem medicus dedit; sed quia ille, qui indignus erat, accepit, ad perniciem sui accepit. Et mala prosunt bonis, sicut Angelus Satanæ profuit Paulo. Per malum enim fit bonum, cum bene accipitur malum. *Augustinus* [de Baptismo contra Donatistas lib. III. c. XVI. §. 21. c. A. D. 412. *ibid*.]

De Consecrat. Dist. II. C. LXVI. — *1. Cor. XI. 25.*

V. *Sacramenta mali habere possunt, licet virtutem autem Spiritus habere non possunt.*

Multæ autem operationes sunt Spiritus sancti, quas Apostolus cum quodam loco quantum sufficere arbitratus est, commemorasset, ita conclusit: *Omnia autem hæc operatur unus, atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult*. Cum ergo aliud sit sacramentum, quod habere etiam Simon magus potuit; aliud prophetia, quæ in malis hominibus etiam fieri solet, ut in Saul; aliud operatio ejusdem Spiritus, quam nisi boni habere non possunt, sicut est finis præcepti caritas: de corde puro & conscientia bona & fide non ficta, quodlibet hæretici & schismatici accipiant caritas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est catholicæ unitatis & pacis, nec est in omnibus, quia nec ejus sunt omnes.

1. Q. 1. C. XXXVIII. — *Act. VIII. 13.* — *1. Reg. x. 6. & 10.*

RUBRICA. VII

De ministris sacramentorum.

I. *Sacramentorum ministri, boni & justi esse debent, alias dispensando sacramenta graviter peccant.*

[Ambrosius lib. II. de pœnitentia c. XI. §. 104. c. A. D. 389. *Mediolani*.]

Nemo, in peccatis positus, attogare sibi debet auctoritatem, aut usurpationem sacramentorum, quia scriptum est: *peccasti? quiesce*. Et *paulo post*. Didicimus ergo; & agendam pœnitentiam, & eo agendam tempore, quo culpæ defervescat luxuria, & in captivitate peccati positos reverentiores, non usurpatores esse debere. Nam si Moysi propius accedere gestienti, ut cognitionem mysterii cælestis hauriret, dicitur: *solve calceamentum pedum tuorum*; quanto magis nos animæ nostræ pedes exuere vinculis corporalibus, & gressus omnes mundi istius nexu debemus absolvere? *Augustinus in epist. Johannis* [in hanc sententiam sunt aliqua hujus capitis apud Augustinum tract. VI. §. 6. in epist. Jo. Sed ipsa verba habentur apud eundem Augustinum in Psalm. CXI. vers. qui tegis §. 9. c. A. D. 415. *in Africa*.]

De Pœnit. Dist. I. C. LVI. — *Exod. III. 5.*

II. *De his, qui sanctis male utuntur.*

Prophetavit & Saul malus Rex, & tunc prophetavit cum David sanctum persequeretur. *Et infra*. Non ergo se jactent qui forte sine caritate habuerint hoc munus Dei sanctum, sed videant qualem rationem habituri sunt cum Deo qui sanctis non sancte utuntur.

1. Q. 1. C. LXXIX.

Ex

Lib. I. Pars iv. Tit. I. Reg. vii. 1. Reg. xix. 23. Matth. vii. 22.

Ex his erunt, qui dicturi sunt: *in nomine tuo prophetavimus*. Non illis dicetur: mentiminі; Sed dicetur *non novi vos*. &c. Spiritum ergo prophetiæ dicendi sunt habuisse, non meritum. *Item Hieronymus in Aggæum* [in cap. 1I. Aggæi. Verum apud Hieronymum paullo aliter legitur c. A. D. 387. in *Palæstina*.]

III. *Quisque non tam sanctificatur ex hostiis, quam pro peccato polluitur.*

1. Q. 1. C. LXXX.

O Propheta, qui altari tantum extructo, & domo mea diruta, hostias mihi offers in altari, & victimis ejus sanctificari te putas; scito quoniam sanctum quidem est quod offertur in altari; sed non tam sanctificaris ex hostiis, quam ex mortuis operibus polleris [Augustinus lib. II. contra epistolam Parmeniani c. v. §. 10. c. vi. §. 11. c. x. §. 20. & c. xi. §. 24. c. A. D. 400. in *Africa*.]

IV. *Sacramenta quamvis obsint indigne tractantibus, prosunt tamen digne sumentibus.*

Ibid. C. XCVIII. Isa. LXVI. 3. Proverb. xxi. 27. 1. Cor. xi. 29. Sap. 1. 5.

PEr Isaiam Dominus dicit: *facinorosus, qui sacrificat mihi vitulum, quasi qui canem occidat, & qui coquit similaginem, quasi sanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quasi blasphemus?* Et *infra*. Quilibet ubilibet offert sacrificium tali corde vel factis, hoc ut mereatur audire, perniciem sibi infert, non illis bonis qui accipiunt ab eis sacramenta eadem, qui secundum prophetam Ezechielem gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorum, quamvis non se inde corporaliter separent. *Infra*. Sacrificia impiorum eis ipsis oberunt, qui offerunt impie. Nam unum atque idem sacrificium propter nomen Domini, quod invocatur & semper sanctum est, & tale cuique fit, qualicorde ad accipiendum accesserit: *Qui enim manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit*. Non ait: *aliis*, sed *sibi*: Et *infra*. Hoc pene in omnibus talibus quæstionibus intelligendum admonemus, scilicet quia omnia sacramenta cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus. *Infra*. Spiritus sanctus in ecclesiæ præposito, vel ministro sic inest, ut si fictus non est, operetur per eum Spiritus sanctus & ad ejus mercedem in salutem sempiternam, & eorum regenerationem, vel ædificationem, qui per eum sive consecrantur, sive evangelizantur. Si autem fictum est, quoniam verissime scriptum est: *Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum*, deest quidem saluti ejus, & auferat se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu; ministerium tamen ejus non deserit, quo per eum salutem operatur aliorum. *Item Hieronymus in Aggeum prophetam* [in cap. 1I. c. A. D. 387. in *Palæstina*.]

V. *De eodem.*

1. Q. 1. C. XCI.

SIc populus iste hæreticorum omnium est in conspectu meo, dicit Dominus, omne quod fecerint, quod mihi obtulerint, vel vota, vel pro salute, vel pacifica, vel pro peccato, vel pro delicto, vel in holocaustum, sive eleemosynas, sive jejunia, sive victus continentiam & corporis castitatem, contaminata erunt in conspectu meo. Quamvis enim sancta videantur specie sui quæ offeruntur a talibus, tamen quia tacta sunt ab eo, qui pollutus in anima est, omnia polluuntur. *Item in Amos* [c. v. A. D. 408. *ibid*.]

VI. *De eodem.*

Ibidem C. XCII.

ODit Deus sacrificia hæreticorum, & a se proiicit: & quoties sub nomine Domini fuerint congregati, detestatur fœtorem eorum, & claudit nares suas. *Item in Osee* [c. vi. A. D. 408. *ibid*.]

VII. *De eodem.*

Ibidem C. XCIII.

ILli offerunt panem sacrilegum, & dant eleemosynas, & sectari videntur humilitatem. Quæ ego, si vere fiant, holocausta interpretor. Cum autem scienter iam Dei reliquerint, frustra, truncato capite fidei, cetera membra se habere jactant. *Item Innoc. cap. VII.* [Innocentius 1. epist. XVIII. cap. III. ad Alexandrum Antiochenum, c. A. D. 41. Roma in *Syriam*, Concil. tomo II. pag. 1269.]

VIII. *Sacerdotes hæreticorum, Christi honoribus non digni habentur.*

Ibid. C. LXXIII.

ARianos præterea, ceterasque hujusmodi pestes, quia eorum laicos, conversos ad Dominum, sub imagine pœnitentiæ, ac sancti Spiritus sanctificatione per manus impositionem

positionem suscipimus, non videtur clericos, eorum, cum sacerdotii, aut ministerii cujuspiam suscipi debere dignitate. Quoniam quibus solum baptismum ratum esse permittimus (quod utique in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti perficitur) nec Spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate, illisque mysteriis arbitramur. Quoniam cum a catholica fide eorum auctores descisscerent, perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt: nec dare ejus plenitudinem possunt (quæ maxime in ordinationibus operatur) qui per impietatis suæ perfidiam potius, quam fidem dixerim, perdiderunt. Propter quod fieri non potest, ut eorum profanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur. Quorum laicos imperfectos (ut dixi) ad sancti Spiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipimus. *Item*. Si, ut legitur, *qui tetigerit immundum immundus erit*, quomodo tribuitur quod munditia ac puritas consuevit accipere? *Et infra*. Qui particeps factus est damnati, quomodo debeat honorem accipere, invenire non possum. *Item Gregorius* [I. lib. I. epist. XXIV. A. D. 591. Roma *CPolim*.]

Lib. I. Pars IV. Tit. I. Rub. VIII.

Innocentius I. epist. XXII. ad episcopos Macedoniæ C. III. apud Labbeum to. II. pag. 1274.

Levit. VII. 19. Num. XIX. 22.

IX. *Manus immunda tacta inquinat non mundat.*

NEcesse est, ut esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat, ne tacta, quæque deterius inquinet, si sordida sequens, lutum tenet. Scriptum namque est: *mundamini qui fertis vasa Domini*. Domini enim vasa ferunt qui proximorum animas, ad interiora perducendas, in conversationis suæ exemplo suscipiunt. *Augustinus* [lib. IV. de Trinitate c. XIV. §. 19. c. A. D. 410. in *Africa*.]

I. Q. I. C. LXXXIII.

Isa. LII. 11.

X. *De eodem.*

NEque potest id rite offerri, nisi per sacerdotem justum & sanctum, nec, nisi ab eis accipiatur quod offertur, pro quibus offertur, atque id sine vitio sit, ut pro vitiosis mundandis possit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro se offerri sacrificium Deo volunt. *Item Clement* [epist. II. apocrypha ad Jacobum fratrem Domini in Concil. tomo I. pag. 103.]

I. Q. I. C. XCV.

Ebr. VII. 27.

XI. *Qui digne sacramenta tractare non possunt, ad ministerium non eligantur divinum.*

TAles ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint Dominica sacramenta tractare. Melius est enim Domini sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant. *Augustinus contra hæreticos* [sumtum ex Augustini tract. V. in Evangel. Jo. §. 15. c. A. D. 412. in *Africa*.]

Dist. XXIII. C. IV.

XII. *Sacramenta sive a malis, sive a bonis, dum tamen in foro ecclesiæ dispensantur, vera & rata sunt.*

SI justus fuerit minister, computo eum cum Paulo, qui gloriam suam non quærit, dicens: *ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit*. Qui vero fuerit superbus minister, cum diabolo computatur, sed non contaminatur domus Christi, quia per illum purus fluvius transit, & venit ad fertilem terram. Scio, quia lapis ex aqua fructum ferre non potest: & si per lapideos canales transit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur, sed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti, ut lux pura, ab illuminandis excipitur, sed per immundos transiens, non coinquinatur. *Item contra Petilianum* [lib. III. c. XX. §. 10. c. A. D. 391. *ibidem*.]

I. Q. I. C. XXX.

I. Cor. III. 6.

XIII. *Non fugiantur sacramenta, a quocumque ministrentur.*

NEque in homine bono aliquis Dei sacramenta fugiat, neque in homine malo.

I. Q. I. C. XXXVI.

RUBRICA. VIII

De sacramentis, quæ dantur, vel accipiuntur extra ecclesiam.

I. *Sacramenta ab hæreticis, & schismaticis in forma ecclesiæ dispensata, vera & rata sacramenta sunt.*

Augustinus [lib. sententiarum per Prosperum Regiensem collectarum c. XV. c. A. D. 416.]

EXtra catholicam ecclesiam non est locus veri sacrificii. *Item ad Donatistas* [contra Donatistas lib. V. c. XX. §. 27. c. A. D. 412. in *Africa*.]

Ibidem C. LXXI.

Ee   II. *De*

Lib. I. Pars. iv. Tit. I. Rub. viii.

II. *De eodem.*

1. Q. 1. C. xxxii.

Sic autem Deus adest sacramentis, & verbis suis, per qualeslibet administrentur, & sacramenta Dei ubique recta sunt, sicut mali homines, quibus nihil prosunt, ubique perversi sunt. *Item.* Nec foris ergo, sicut nec intus quisquam, qui ex parte diaboli est, potest, vel in se, vel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est. *Idem ad Demetrium* [imo ad Emeritum epist. clxiv. nunc lxxxvii. §. 9. A. D. 405. *ibidem.*]

Ibidem C. xxxiii. August. lib. iv. de baptismo contra Donatistas C. xii. §. xviii.

III. *Sacramenta, quæ non mutantur, catholicis & hæreticis communia probantur.*

1. Q. 1. C. xxxiv.

Sacramenta, quæ non mutastis, sicut habetis, approbantur a nobis, ne forte, cum vestram pravitatem corrigere volumus, illis mysteriis Christi, quæ in vestra pravitate depravata non sunt, sacrilegam faciamus injuriam. Neque enim Saul depravaverat unctionem, quam acceperat: cui unctioni tantum honorem Rex David, pius Dei servus, exhibuit. *Item ad Donatistas* [sententia sumta ex lib. 1. de Baptismo contra Donatistas c. xii. & xiii. c. A. D. 412. in *Africa.*]

1. Reg. xxiv. 9. & xxvi. 19.

IV. *De eodem.*

Ibidem C. xxxv.

Sicut ficti, veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptisma reprobatur; sic & illa, quæ schismatici vel hæretici, si non aliter habent, nec aliter agunt, quam vera ecclesia, cum ad nos veniunt, non emendamus, sed potius approbamus. *Augustinus de baptismo* [contra Donatistas lib. vi. c. xliv. §. 76. *ibidem.*]

V. *Hominum malitia sacramenta non profanat.*

Ibid. C. xxxvii. Matth. xi. 24. Ezech. xvi. 51. Luc. xvii. 14. Luc. i. 11.

Nonne Sodomitæ ethnici erant, idest Gentiles? Pejores ergo erant Judæi, quibus Dominus dicit: *tolerabilius erit Sodomis in die judicii, quam vobis*: & quibus propheta dixit: *justificastis Sodomam*, idest: in comparatione vestra justa facta est. Numquid tamen ideo sacramenta divina, quæ apud Judæos erant, talia erant, quales ipsi erant? Quæ Dominus quoque ipse percepit, & ad ea celebranda leprosos, quos mundaverat, misit: & ea Zachariæ ministranti Angelus astitit, eumque in templo sacrificantem exauditum esse nunciavit. Hæc eadem sacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis pejoribus, quam sint ethnici; quandoquidem Sodomitis in malitia prælati sunt, & tamen illa sacramenta erant in utrisque integra atque divina. Nam & ipsi gentiles, si quid divinum & rectum in doctrinis suis habere potuerunt, non improbaverunt sancti nostri, quamvis illi per suas superstitiones & idolalatriam, & superbiam, ceterosque perditos mores, detestandi essent, & nisi corrigerentur, divino judicio puniendi. *Leo in libro de blasphemia sancti Spiritus* [imo Augustinus ferm. lxxi. c. xxxiii §. 37. de verbis Evangelii, Matth. c. xii. alias ferm. xi. de verbis Domini c. A. D. 410. *ibidem.*]

VI. *Etiam per malos boni colliguntur.*

1. Q. 1. C. xviii.

Spiritus sanctus in sancta ecclesia (etiam isto tempore, quo, velut granum cum palea trituratur) sic operatur, ut nullius veram confessionem aspernetur, nullius simulatione fallatur, atque ita reprobos fugiat, ut etiam per illorum ministerium probos colligat.

VII. *De eodem.*

Est unitas ecclesiæ. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* I. *Rub.* II. c. IV. *pag.* 18.

VIII. *Sacramenta extra ecclesiam in forma ecclesiæ data, licet vera sint in se, non tamen habent effectum salutis.*

Gratianus.

Dist. xxxii. C. vi. §. 4.

Ceterum schismaticorum, & hæreticorum sacramenta, quoniam extra ecclesiam sunt, juxta sanctorum patrum traditiones, scilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Augustini, & Hieronymi, formam quidem sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi, vel eorum sacramentis initiati, per manus impositionem ad catholicam redierint unitatem. *Augustinus contra Donatistas* [lib. iv. c. iv. §. v. A. D. 412. in *Africa.*]

IX. *De*

Ibi. I. Part. iv. Tit. I. Rub. iii.

IX. *De eodem.*

SIcut urgeri videor, cum mihi dicitur: ergo hæreticus dimittit peccata? Sic & ego urgeo, cum dico: ergo qui cœlestia mandata non servat, avarus, raptor, fœnerator, invidus, verbis, non factis sæculo renuncians, dimittit peccata? Si per vim sacramenti Dei, sicut & ille, ita & ille. Si per meritum suum, nec ille, nec ille. Illud enim sacramentum & in malis hominibus, Christi esse cognoscitur. In corpore autem unicæ columbæ incorruptæ, sanctæ, pudicæ, non habentis maculam aut rugam, nec ille, nec ille invenitur, ut, si cujus manus esset arida, verum quidem esset membrum, quamvis sine sanguine & inefficax esset & mortuum, sic & fides cum sit vera, tamen sine operibus mortua est. *Item.* * Sic ergo in hæresi baptizatus in nomine sanctæ Trinitatis, tamen non fit templum Dei, si ab hæresi non recesserit: quomodo neque in avaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, si ab avaritia non recedat, quæ est idolorum servitus. *Augustinus* [carptim sumuntur ex Augustino de Baptismo contra Donatistas lib. III. c. XXIII. §. 23. circa A. D. 412. *ibidem.*]

I. Q. I. C. XLVII. — *Ephes.* v. 27. — *Jacob.* II. 17. — * *Absunt hæc ab Augustini operibus* — *Coloss.* III. 6.

X. *Licet sacramenta ministrent mali, remissionem peccatorum tamen non præstant.*

REmissionem peccatorum avari non dabant, quæ per orationes sanctorum, id est per columbæ gemitus datur. Quicumque baptizet, si ad ejus pacem illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus: *si cui dimiseritis peccata, remittuntur illi; si cui tenueritis, tenebuntur.* Foris quidem nec ligari aliquid potest, nec solvi, ubi non sit qui aut ligare possit, aut solvere. Sed solvitur qui cum columba fecerit pacem, & ligatur qui cum columba non habet pacem, sive aperte foris sit, sive intus esse videatur [Gratianus.]

I. Q. I. C. XXXIII. — *Joh.* XX. 23.

XI. *De eodem.*

SCiendum vero est, quod sacramenta hæreticorum dicuntur irrita, vel etiam damnanda, falsa, & inania, non quantum ad se, cum sint sancta & vera, etiam ab hæreticis celebrata; sed quia cum illicite dantibus perfidis, sint ad judicium, illicite ab eis accipientibus non conferunt Spiritum sanctum. *Irrita* & non *vera* dicuntur, quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt & ideo *damnanda*, ut ea dari, vel recipi ab hæreticis non approbetur, sed interdicatur. Non enim quantum ad se, polluta sunt, quamvis ab hæreticis pollui dicantur. Unde Gregorius communionem Arii vocat *execrationem*: & Innocentius * vocat Bonosi ordinationem, *damnationem*, non quod ita in se sint, sed quia male dantibus, vel accipientibus id efficiunt. Sic etiam Hieronymus in Osee, sacrificia eorum panem lugentis vocat, non quantum ad se, sed quantum ad effectum: quod ipsemet ostendit subjungens: *quicumque comederit ex eo, contaminabitur, quia sibi ad judicium sumet.* Augustinus [lib. II. contra epistolam Parmeniani c. XIII. §. 30. forte circa A. D. 400. in *Africa.*]

I. Q. I. C. XCVII. §. 7. — v. *supra* C. XXII. — * *Ibid.* C. XVII. — *In Osee* C. IX.

XII. *De eodem.*

DE iis, qui ab ecclesiæ catholicæ unitate separati sunt, nulla jam quæstio est, quin & habeant, & dare possint, & quin perniciose habeant, pernicioseque tradant extra vinculum pacis. *Et infra.* Neutri sacramento injuria facienda est. *Et infra.* Sicut non recte habent qui ab unitate discedunt, sed tamen habent, & ideo redeunti non redditur; sic etiam non recte dat qui ab unitate recedit, sed tamen dat: & ideo quod ab eo accepit, venienti ad unitatem non iteratur. *Infra.* Sicut redeunti non redditur quod & foris habebat, sic venienti repetendum non est quod etiam foris accepit. Unde consequenter intelligitur, perversitatem hominum esse corrigendam; sanctitatem autem sacramentorum in nullo perverso esse violandam. Constat enim, eam in perversis & sceleratis hominibus, sive in eis, qui intus sunt, sive in eis, qui foris sunt, impollutam atque inviolabilem permanere: & quia dicuntur eam mali polluere, quantum in ipsis est, dicuntur, cum illa impolluta permaneant. Sed in bonis permanent ad præmium, in malis permanent ad judicium. *Infra.* Quomodo catholici non glorificant Deum, qui promissa ejus, nullis hominum sceleribus, quominus implerentur, impediri posse confidunt? Qui sacramenta ejus tam debita veneratione prosequuntur, ea, si etiam ab indignis

I. Q. I. C. XCVII. §. 6.

Lib. I. Pars IV. Tit. I. Rubr. IX. gnis tractata fuerint, illis sua perversitate damnatis, illa intemerata sanctitate permanere demonstrentur. *Gratianus* [ibidem continenter.]

XIII. *De eodem.*

I. Q. I. eod. cap. Ex his verbis Augustini constat, in omnibus tam apostatis, quam hæreticis, vel damnatis permanere Christi sacramenta vera, quantum ad se, & sancta: & nisi pœnitentia, vel indulgentia subventum fuerit, ad damnationem usurpatoris pervenient, vel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodest, quod *vera*, & *sancta* sunt, cum usurpatores suos æque perimant, ac si essent mala, & noxia? Crassus aurum sitivit, & aurum bibit. Æque periit vero auro, sicut vero veneno. *Item*. Aurum æque verum est in arca furis, sicut in thesauris regis; sed a fure, quia illicite habetur, illicite datur, vel accipitur: a rege autem licite habetur, licite datur & accipitur. Ideo ipse fur, & communicator furti (nisi forte de conscientia furti se purgaverit) ut perhibet *Gelasius ad Anastasium Imperatorem*, uterque juste & digne damnabitur.

RUBRICA. IX

A quibus ministris sacramenta non sunt accipienda.

I. *Ab hæreticis scienter sacramenta non sunt accipienda, nisi baptismi sacramentum in casu necessitatis.*

[Glossa interlinearis ad Malachiæ cap. II. ex Hieronymo.]

I. Q. I. C. xxxvi. Malach. II. 2. Maledicam benedictionibus vestris, hoc est quidquid a vobis benedicitur, a me erit maledictum. *Item ex Concilio Laodicensi* [c. xxxii. c. A. D. 364. in Phrygia Pacatiana Concil. tomo I. pag. 1519.]

II. *Hæreticorum benedictio maledictio est.*

I. Q. I. C. lxvi. Non oportet hæreticorum benedictiones accipere, quoniam magis sunt maledictiones, quam benedictiones. *Urbanus II* [Gratianus ex epist. xvii. Urbani II. ad Lucium præpositum S. Juventii, c. A. D. 1100. Roma *Ticinum* in Gallia Cisalpina, Concil. tomo x. pag. 440.]

III. *A ministris peccatoribus sacramenta possunt recipi, quamdiu ab ecclesia tolerantur.*

Dist. xxxii. C. vi. §. 1. Ad hoc vero, quod subjungitur in eadem epistola, id est, utrum sit utendum ordinationibus, & reliquis sacramentis, a criminosis exhibitis, ut ab adulteris, & sanctimonialium violatoribus, vel hujusmodi; ad hoc, inquam, respondemus: si schismate, vel hæresi ab ecclesia non separantur, eorundem ordinationes, & reliqua sacramenta *sancta* & *veneranda* non negamus, sequentes beatum Augustinum, qui super Joannem de hujusmodi tam copiose, quam veraciter disserit. Ait enim: *baptizat servus sive bonus, sive servus malus. Non sciat ille, qui baptizatur baptizari, nisi ab illo, qui sibi tenuit baptizari potestatem.* Et *paulo post*. Non horreat columba ministerium malorum. Respiciat Domini pietatem. *Et infra*. Attamen decessores nostri Nicolaus & Gregorius a [illegible] missis sacerdotum, quos tales revera esse constiterit, fideles abstinere decreverunt, ut & peccandi licentiam ceteris auferrent, & hujusmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent. Scribit hoc prædecessor noster Gregorius Rodulfo Duci Sueviæ & Bertulfo Duci Carentanorum inter cetera: *officium simoniacorum, & in fornicatione jacentium, scienter nullo modo recipiatis; & quantum potestis tales a sanctis ministeriis, ut oportuerit, prohibeatis* &c. Item *Nicolaus papa ad consulta Bulgarorum* [c. lxxi. A. D. 866. Roma in Bulgariam, Concil. tomo viii. pag. 541.]

Tract. v. ad. Cap. Jo. §. 8. & 11.

Gregorius vii. lib. II. epist. xlv. A. D. 1075. Concil. tomo x. pag. 101.

IV. *De manu sacerdotis, qui ab ecclesia toleratur, licite sacramenta sumuntur.*

xv. Q. viii. C. v. Sciscitantibus vobis, si a sacerdote, qui, sive deprehensus in adulterio, sive de sola fama respersus est, debeatis communionem suscipere, nec ne, respondemus: non potest aliquis, quantumcumque pollutus sit, sacramenta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt, nec potest Solis radius, per cloacas & latrinas transiens, aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiscumque sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinare non potest. Idcirco ab eo, usquequo judicio episcoporum r[illegible]pro-

reprobetur, communio percipienda est; quoniam mali bona administrando, se tantummodo lædunt: & cerea fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat, & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni sacerdote Christi mysteria; quia omnia fide Christi purgantur. Fides est enim, quæ hunc mundum vincit: & quia non dantis, sed accipientis fit, dicente beato Hieronymo: *ad credendum in anima omni baptismus est perfectus, & in omni sacerdote corpus Christi est perfectum*. Qui rursus sacræ scripturæ concordans ait: *priusquam audias, ne judices quemquam, atque ante probationem accusationis illatæ neminem a tua communione suspendas, quia non statim qui accusatur reus est, sed convincitur criminosus*. Augustinus [in libro sententiarum, per Prosperum Regiensem collectarum c. xv. c. A. D. 426.]

Lib. I. Part. IV. Tit. I. Rubr. X.
Act. xv. 11.
1. Jo. v. 5.
In epist. de septem gradibus.
Eccl. xi. 8.

V. *Sacramenta data extra ecclesiam, idest forma ecclesiæ non servata, nullius sunt virtutis.*

Extra catholicam ecclesiam non est locus veri sacrificii. *Item Ambrosius in libro de initiandis rudibus* [seu de Mysteriis c. I v. §. 23. c. A. D. 387. *Mediolani*.]

1. Q. 1. C. xxxi.

VI. *De eodem.*

Non sanat baptismus perfidorum, non mundat, sed polluit, * quia in diluvio aquarum multarum ad Dominum non approximatur, quia, ut per Apostolum dicitur, *quidquid non est ex fide, peccatum est, & ipsis qui faciunt, & quibus faciunt non solum non prodest, sed & ad judicium est*. *Item Leo papa ad Nicetam episcopum* [Aquilejensem, epist. cxxix. al. lxxix. c. vii. A. D. 458. Roma *Aquas Ilejam*.]

Ibidem C. 61.
* Addita sunt ab Algero lib. III. C. 1. & xiii.
Psal. xxxi. 6.
Rom. xiv. 23.

VII. *Per manus impositionem confirmentur qui ab hæreticis baptisma accipiunt.*

Hi qui baptismum ab hæreticis acceperunt, cum antea baptizati non fuissent, sola invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumserunt. Et hanc regulam (ut scitis) servandam omnibus ecclesiis prædicamus, ut lavacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: *unus Deus, una fides, unum baptisma*: cujus ablutio nulla iteratione temeranda est. Sed ut diximus, sola sanctificatio sancti Spiritus invocanda, ut, quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur.

1. Q. 1. C. 11.
1. Q. 1. C. lvii.
Ephes. iv. 5.

RUBRICA X.

De his, quibus sacramenta non sunt dispensanda.

I. *Adultos, recipientes sacramenta, oportet esse mente devotos.*

Augustinus de pœnitentia [in lib. de Pœnitentiæ medicina. c. II. potius homil. l. c. II. nunc Sermone cccli. c. II. §. 2. forte circa A. D. 428. in *Africa*.]

Omnis, qui jam suæ voluntatis factus est arbiter, cum accedit ad sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, novam non potest inchoare. *Idem contra Donatistas* [excerptum ex Augustino de unico baptismo contra Donatistas lib. xv. c. iv. §. 5. A. D. 412. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. iv. C. xcvi.

II. *De eodem.*

Sic ergo in hæresi baptizatus in nomine sanctæ Trinitatis, tamen non fit templum Dei, si ab hæresi non recesserit, quomodo neque in avaritia in eodem nomine baptizatus, fit templum Dei, si ab avaritia non recedat, *quæ est idolorum servitus*. Innocentius *papa* [1. epist. c. viii. ad Decentium Eugubinum A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1248.]

1. Q. C. xlvii.
Coloss. iii. 5.

III. *Non pœnitentibus sacramenta non sunt danda.*

Illud superfluum videmus adjectum, ut de episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia episcopi, occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum, & benedicere & tangere chrismate sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma conficere. Nam * *non* pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta

Dist. xcv. C. iii.
Alcuinus sive alius de Divinis officiis C. xxxvi.
* Vox non, deest apud Labbeum.

Lib. I. Pars IV. Titul. Rubr.

menta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? His ergo, frater car[illegible]ssime, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, respondere [illegible]curavimus.

RUBRICA. XI

I. *De sacramentis non iterandis.*

1. Q. 1. C. XCVII.

DE iis, qui ab ecclesiæ. *Supra Rubrica* VIII. c. XII. *pag.* 219.

II. *Secundo aut tertio nemo confirmetur.*

Ex Concilio Tarraconensi c. VI. [imo Cabilonensi II. c. XXVII. A.D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1278.]

De Consecrat. Dist. V. C. VIII. Additio ad Capitular. C. XXVI. tomo I. Baluzii pag. 1161.

DIctum est nobis, quod quidam de plebe bis, vel ter, vel eo amplius, epi[illegible]copis ignorantibus tamen, ab eisdem episcopis confirmentur. Unde visum est no[illegible]bis, eandem confirmationem, sicut nec baptisma, iterari minime debere: quia bis, vel ter vel amplius baptizatos, aut confirmatos, non sæculo, sed soli Deo sub habitu regulari vel clericali religiosissime famulari decretum est. *Gregorius* II. [epist. XIII. c. IV. ad Boni[illegible]acium A. D. 726. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo VI. pag. 1449.]

III. *De eodem.*

De Consecrat. ibidem C. IX.

DE homine, qui a pontifice confirmatus fuerit, denuo illi talis iteratio pr[illegible]hibenda est.

TITULUS. II

De sacramento baptismi.

RUBRICA. I

De necessitate sacramenti baptismi.

I. *Sine sacramento visibili & fide invisibili nemo solvitur.*

Augustinus in Jo. [imo glossa ordinaria in cap. III. Jo. *nisi quis*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. I. Glossa ibidem ad vers. ex aqua

NEcessarium est visibile sacramentum aquæ ad ablutionem visibilis corporis, sicut necessaria est doctrina invisibilis fidei ad sanctificationem invisibilis animæ. *Idem*. Renascitur homo *ex aqua* visibili, sacramento & spiritu invisibili intellect[illegible], ut symbolum baptismi visibiliter accipiat, & spiritalem intellectum ipsius symboli [illegible]erficiat, vel ex aqua visibili, & spiritu sancto. *Cyprianus* [lib. IV. epist. VII. nunc epist. LXIX. A. [illegible]. 255. in *Africa*.]

II. *De eodem.*

De Consecrat. ibid. C. LXXVII. §. 2. Num. XIX. 7. & 19. Ibidem VIII. 7. Ibidem XIX. 9. Exod. XVI. 15.

SI fide Trinitatis mundatus non fuerit, in resurrectione apud sanctorum colle[illegible]ium immundus erit. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emun[illegible]ari. Omnis, qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aspersus ex hac commixtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Israel, quia qui aqua aspersus n[illegible]n est expiationis, immundus erit, & manebit spurcitia ejus super eum. *Et iterum*. Et [illegible]ocutus est Dominus ad Moysen dicens: *accipe levitas de medio filiorum Israel, & pu[illegible]ficabis eos, & ita facies eis purificationem eorum. Circumsperges eos aqua purification[illegible]*. Et iterum. *Aqua aspersionis purificatio est*. Unde apparet, aspersionem quoque aquæ [illegible]star salutaris lavacri obtinere: & quando hæc in ecclesia fiunt, ubi sit & accipientis & [illegible]antis fides, integra stare omnia & consummari ac perfici posse Domini majestate & fid[illegible] veritate. *Et infra*. Spiritus vero sanctus non dimensuratur, sed super credentem [illegible]otus infunditur. Nam si dies omnibus æqualiter nascitur, & si Sol super omnes pari & [illegible]quali luce diffunditur, quanto magis Christus Sol & dies verus in ecclesia sua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largitur? Cujus æqualitatis sacramentum videmus in Exod[illegible] esse cele-

celebratum, eum de cælo manna deflueret, & futurorum præfiguratione alimentum panis cælestis, & cibum Christi venientis ostenderet. Illic enim sine discrimine vel sexus, vel ætatis, Gomor a singulis æqualiter colligebatur; unde apparebat, Christi indulgentiam, & cælestem gratiam postmodum secuturam, æqualiter omnibus dividi sine sexus varietate, sine annorum discrimine, sine acceptione personæ super omnem Dei populum spiritalis gratiæ munus infundi. Plane eadem gratia spiritalis, quæ æqualiter in baptismo a credentibus sumitur, in conversatione atque actu nostro postmodum vel minuitur, vel augetur, ut in Evangelio Dominicum semen æqualiter seminatur; sed pro varietate terræ aliud assumitur, aliud in multiformem copiam vel XXX. vel LX. vel C. numeri fructu exuberante cumulatur. *Et paullo post*. Quod si aliquis in illo movetur, quod quidam ex his, qui ægri baptizantur, spiritibus adhuc immundis teneantur, sciat, diaboli nequitiam pertinacem usque ad aquam salutarem valere; in baptismo vero omnis nequitiæ suæ virus amittere: quod exemplum cernimus in Rege Pharaone, qui diu reluctatus, & in sua perfidia demoratus, tamdiu resistere potuit, & prævalere, donec ad aquam veniret: quo eum venisset, & victus est, & extinctus. Mare autem illud sacramentum baptismi fuisse declarat beatus Apostolus Paulus dicens: *nolo enim vos ignorare, fratres, quia patres nostri omnes sub nube fuerunt, omnes per mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari*: & addidit, dicens. *Hæc autem omnia figuræ nostræ fuerunt*. Quod hodie etiam geritur, ut per Exorcistas voce humana & potestate divina flagelletur, & uratur, & torqueatur diabolus: & eum exire se, & homines Dei dimittere sæpe dicat; in eo tamen, quod dixerit, fallat, & id, quod per Pharaonem prius gestum est, eodem mòdo obstinationis & fraudis exerceat. Cum tamen ad aquam Dei salutarem, atque ad baptismi sanctificationem venitur, scire debemus & fidere, quia illic diabolus opprimitur, & homo, Deo dicatus, divina indulgentia liberatur. *Augustinus ad Petrum Diaconum* [imo S. Fulgentius de Fide, seu de regula veræ Fidei ad Petrum c. xxvi. §. 67. circa A. D. 523. in *Africa*.]

Lib. I. Paralip. Tit. al. Rvb. I. — Matth. xiii. 3. 8. — Exod. xiv. 28. — 1. Cor. x. 1.

III. *Qui ex viro & muliere concipitur, cum originali peccato nascitur, nec sine baptismo salvatur.*

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitum viri & mulieris concipitur, cum peccato originali nasci, impietati subditum, mortique subjectum, & ob hoc natura iræ filium nasci: de qua dicit Apostolus: *Eramus enim & nos natura filii iræ, sicut & ceteri*: a qua ira nullus liberatur, nisi per fidem mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi. *Item*. Firmissime tene & nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur, sive cum de matribus nati, sine sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, de hoc sæculo transeunt, sempiterno igne puniendos, quia & si propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, tamen originalis peccati damnationem carnali conceptione & nativitate traxerunt. *Jo. Chrysostomus* [imo Chromatius Aquilejensis antistes Homilia in Matthæum circa A. D. 400. *Aquileja*, ex Justi Fontanini Historia literaria Aquilejensi nondum edita lib. III. c. IV.]

De Consecrat. Dist. iv. C. iii. — Ephes. II. 3. — C. xxvii. §. 68.

IV. *De eodem.*

NOn potest quis gratiam doni cælestis accipere, nisi prius purgatus fuerit ab omni sorde peccati per pœnitentiæ confessionem, per donum baptismi salutaris. *Augustinus de baptismo parvulorum* [imo de peccatorum meritis & remissionibus lib. I. c. xxv. §. 35. c. A. D. 412. in *Africa*.]

De Pœnit. Dist. I. C. xii. — Ibid. C. iv.

V. *Præter baptismum Christi parvulis nulla salus promittitur.*

NUlla præter baptismum Christi salus promittitur infantibus; quia infantes, si per sacramentum, quod ad hoc est divinitus institutum, in credentium numerum non transeant, profecto in tenebris manent. *Augustinus de baptismo parvulorum* [seu de peccatorum meritis & remissionibus lib. II. c. xxvi. §. 42. c. A. D. 412. ibidem]

De Consecrat. Dist. iv. C. cxlii.

VI. *De eodem.*

SI baptizata est caro Christi, quæ sine peccato erat, propter exemplum imitationis, quanto magis baptizanda est caro mortis propter evitandum judicium damna-

Ibid. C. cxliii.

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. II. III. & IV.
Augustinus ibid. C.XXVII.§.43.

nationis ? Sicut vero in tempore circumcisionis qui de circumciso nascebatur, fuit circumcidendus, sic nunc qui de baptizato nascitur, erit baptizandus. Sacramentum enim baptismi sacramentum est regenerationis. Quare sicut qui non vixerit, mori non potest; ita qui natus non fuerit, renasci non potest: ex quo conficitur, neminem in suo parente renasci potuisse non natum: & quamvis parenti post conversionem propria peccata non obsunt; tamen illis obsunt, qui ab eo generantur. Parenti propter hoc non obsunt, quia renatus est; illis autem, qui de illo nati sunt, nisi eodem modo renascantur, quæ a parente contracta sunt, oberunt; quia etiam innovatus pater, non de novitate, sed de reliquiis vetustatis carnaliter gignit, & filii ex parentum reliqua vetustate in peccati carne propagati, damnationem sacramento regenerationis evadunt. *Item in eodem* [lib. I. c. XVI. §. 21. c. A. D. 412. *ibidem*]

VII. *Quicumque per concupiscentiam nascitur, per baptismum regeneratur.*

De Consecrat. Distinct. IV. C. XXVII.

QUisquis ex concupiscentia carnis, & lege peccati & mortis carnaliter generatur, regenerari spiritaliter opus habet, ut non solum ad regnum Dei perducatur, sed etiam a damnatione peccati liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato, & morte nascuntur, sic etiam per Christum in justitia & vita æterna in baptismo renascuntur.

RUBRICA . II
De origine aquæ baptismalis.

I. *Unde aspersionis sanctificatio exordium sumsit.*

Cyprianus [lib. IV. epist. VII. nunc LXIX. ad Magnum, A. D. 255. in *Africa*.]

Ibid. C.XXVII. Ezech. XXXVI. 25. Num. XIX. 12.

NEc quemquam movere debet, quod aspergi, vel perfundi jubentur ægri, cum gratiam Dominicam consequuntur, quando scriptura sancta per Ezechielem prophetam loquatur, & dicat: *aspergam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus immunditiis vestris, & ab omnibus simulacris vestris: & mundabo vos, & dabo vobis cor novum, & spiritum novum dabo in vobis.* Item in Numeris: *qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc* VII. *diebus fuerit immundus, aspergatur de hac aqua die* III. *&* VII. *& sic mundabitur.*

RUBRICA . III
De his, quibus constat aqua baptismalis.

I. *Non tam ablutione corporis, quam fide cordis baptisma consistit.*

Augustinus in libro sententiarum Prosperi [imo Lanfrancus in libro de sacramentis. Sententia est apud Augustinum tract. XXX. ad c. XV. Jo. c. A.D. 1059. in *Anglia*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. CL. Act. XV. 9. 1. Petr. III. 21.

VErus baptismus constat non tam ablutione corporis, quam fide cordis, quemadmodum Apostolica doctrina tradidit, dicens: *Fide mundans corda eorum.* Et alibi: *salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum.*

II. *De eodem.*

DEtrahe verbum. *Supra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* I. *Rubrica* II. c. I. *pag.* 212.

RUBRICA . IV
De virtute baptismi & ejus causa.

I. *Aqua baptismi non purgaret peccata, nisi tactu Dominici corporis esset sanctificata.*

Jo. Chrysostomus [imo Chromatius Aquilejensis antistes in Matthæum. A.D. 400. *Aquilejæ*. Ex Fontanini Historia literaria.]

De Consecrat. Dist. IV. C. X.

NUnquam aquæ baptismi purgare peccata credentium potuissent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent.

R U-

RUBRICA. V
De ministris baptismi.

I. *Nemo, nisi sacerdos, baptizare præsumat.*

Isidorus [de Officiis lib. II. c. XXVI. c. A. D. 610. in *Hispania*.]

CONstat, baptisma solis sacerdotibus esse traditum, ejusque mysterium nec ipsis diaconibus explere est licitum absque episcopo, vel presbytero, nisi (his procul absentibus) ultima languoris necessitas cogat: quod & laicis fidelibus plerumque permittitur. *Item Pelagius papa* [1. epist. IX. c. VII. ad episcopos Lucaniæ A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo IV. pag. 1190.]

De Consecrat. Dist. IV. C. XIX.

II. *Nihil eorum, quæ sunt decreta primis ordinibus, vindicent sibi diaconi.*

DIaconos propriam constituimus servare mensuram, nec ultra tenorem, paternis canonibus deputatum, quippiam tentare permittimus: nihil eorum in suo ministerio penitus applicare, quæ primis ordinibus proprie decrevit antiquitas. Absque episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi, prædictis fortassis ordinibus longius constitutis, necessitas extrema compellat: quod & laicis christianis facere plerumque conceditur. *Et infra*. Sacri corporis prærogationem sub conspectu pontificis seu presbyteri (nisi his absentibus) jus non habeant exercendi: *Ex Concilio Carthaginensi* V. [imo IV. c. XCIX. & c. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1207.]

Dist. XCIII. C. XIII. Ibidem C. VIII.

III. *Non præsumat mulier baptizare.*

MUlier, quamvis docta & sancta, viros in conventu docere, vel aliquos baptizare non præsumat, nisi necessitate cogente. *Unde Augustinus ad Fortunatum* [Ivo Parte I. c. CXCI. refert ex S. Augustino ad Fortunatum. Sed in eo libro nihil hujusmodi.]

De Consecrat. Dist. IV. C. XX.

IV. *Laici, necessitate cogente, baptizare possunt.*

IN necessitate, cum episcopi, aut presbyteri, aut quilibet ministrorum non inveniuntur, & urget periculum ejus, qui petit, ne sine isto sacramento hanc vitam finiat, etiam laicos solere dare sacramentum, quod acceperunt, solemus audire. *Augustinus ad Fortunatum* [item ex Ivone *ibidem*.]

Ibidem C. XXI. Tertullian. de baptismo C. XVII.

V. *Valet baptisma, etiamsi per laicos ministratur.*

SAnctum est baptisma per seipsum, quod datum est in *nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*, itaut in eodem sacramento sit etiam auctoritas traditionis per Dominum nostrum ad Apostolos; per illos autem ad episcopos, & alios sacerdotes, vel etiam laicos Christianos, ab eadem origine & stirpe venientes. *Et infra*. Nam cum illa historia narratur, omnes, qui audiunt, prope ad lacrymas movet, cum in navi quadam fidelis nullus esset præter unum pœnitentem, cœpit imminere naufragium. Erat quidam ibi non immemor suæ salutis, & sacramenti vehementissimus flagitator: nec erat aliquis, qui dare posset, nisi pœnitens ille. Acceperat enim; sed pro peccato, de quo agebat pœnitentiam, amiserat sanctitatem; sed non amiserat sacramentum. Nam si hoc amittunt peccantes; cum reconciliantur post pœnitentiam quare non iterum baptizantur? Dedit ergo quod acceperat: & ne periculose vitam finiret non reconciliatus, petiit ab eo ipso, quem baptizaverat, ut eum reconciliaret. Et factum est: & sic naufragium evaserunt. Cognitum habes quod fecerunt. Nemo extitit eorum, qui non pium animum ita crederet, ut consiliis eorum in illo periculo Dominum crederet adfuisse. Motus enim animus religiosus & supplex, ab homine exegit sacramentum, a Deo ipse impetravit sanctitatem. Quod si forte hoc, quod narravi, de his, qui, naufragio imminente, periclitabantur, non vult aliquis credere (non enim hoc scripturarum divinarum auctoritas, sed incerto auctore fama commendat) non repugnabo; sed interrogabo: si aliquid tale contingat, quid futurum est? Non enim potest quisquam dicere, relinquendum esse illum, qui, morte imminente, baptizari desiderat. Quem baptizatum a pœnitente quisquis non credit contigisse, oportet, ut credat, posse contingere. *Isidorus* [Sententia, ut videtur, ex capitularium lib. V. c. VI. tomo I. pag. 817. A. D. 757. in *Germania*.]

De Consecrat. Distinct. IV. C. XXXVI.

Lib. I. Part. iv. Tit. ii. Rubr. v.

VI. *Non iteretur baptisma, quod a pagano ministratur.*

De Consecrat. dist. iv. c. xxiii.

ROmanus pontifex, non hominem judicat, qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat. *Item Nicolaus* [I.] *ad Consulta Bulgarorum cap.* IV. [c. civ. A. D. 866. Roma in Bulgariam, Concil. tomo VIII. pag. 548.]

VII. *De eodem.*

Ibidem c. xxiv.

A Quodam Judæo, nescitis utrum Christiano, an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis; & quid de iis sit agendum, consulitis. Hi profecto, si in *nomine sanctæ Trinitatis*, vel *tantum in Christi nomine*, sicut in actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt (unum quippe idemque est, ut sanctus exponit Ambrosius) constat, eos non esse denuo baptizandos. *Augustinus contra Crescentium* [imo contra Cresconium Grammaticum lib. III. c. VI. A. D. 406. in Africa.]

VIII. *Sicut per bonum, ita per malum ministrum æque baptismus ministratur.*

Ibidem c. xxv.

SI inter bonos ministros cum sit alius alio melior, non est melior baptismus, qui per meliorem datur, nullo modo est malus qui etiam per malum datur, quando idem baptismus datur: & ideo per ministros dispares Dei munus æquale est, quia non illorum, sed ejus est. *Idem super Jo. part.* 1. *tractat.* V. [hinc inde acceptum ex tract. V. ad c. 1. §. 6. c. A. D. 412. ibidem.]

IX. *Non merita ministrorum, sed virtus Christi in baptismate operatur.*

Ibidem c. xxvi. Augustin. ibid. §. 6. 11. 15. 18.

BAptismus talis est, qualis est ille, in cujus potestate datur; non qualis est ille, per cujus ministerium datur. *Item.* Quid noverat Jo. Baptista? Dominum. Quid non noverat? Potestatem Dominici baptismi in nullum hominem a Deo transituram; sed ministerium plane transiturum; potestatem a Domino in neminem ministrorum, ministerium & in bonos & in malos. Non exhorreat columba ministerium malorum; respiciat Domini potestatem. Quid tibi faciat malus minister, ubi bonus est Dominus? Quid te impedit malitiosus præco, ubi benevolus est judex? *Item infra.* Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. *Item.* Ego dico, & nos dicimus omnes, quia justos oportet esse omnes per quos baptizatur. Justos oportet tanti judicis ministros, si ministrare juste voluerint. Si autem noluerint esse justi qui in cathedra Moysi sedent, securum me fecit magister meus, de quo Spiritus ejus dixit: *hic est qui baptizat.* Item *infra.* Non timeo adulterum, non ebriosum, non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: *hic est qui baptizat.* Item *tract.* VI. [ad caput 1. §. 8. *ibidem.*]

1. Cor. iii. 6. Matth. xxiii. 2.

X. *De eodem.*

De Consecrat. Dist. iv. c. xxii.

CUm baptizat malus ex aliqua vel ignorantia ecclesiæ, vel tolerantia (aut enim ignorantur mali, aut tolerantur, ut palea, quousque in ultimo ventiletur area), illud, quod datum est, unum est, nec impar propter impares ministros, sed par & æquale propter *hic est qui baptizat.* Augustinus *de unico baptismo lib.* VIII. [imo VII. capitius ex c. LIII. de baptismo contra Donatistas §. 101. & 102. *ibidem.*]

XI. *An approbetur baptisma, quod a non baptizato præstatur.*

Ibidem c. xxxi.

SOlet etiam quæri, utrum approbandum sit baptisma, quod ab eo, qui non acceperit, accipitur; si forte hoc curiositate aliqua didicit quemadmodum dandum sit, & utrum nihil intersit quo animo accipiat ille, cui datur, cum simulatione, an sine simulatione. Si cum simulatione, utrum fallens, sicut in ecclesia, vel in ea, quæ putatur ecclesia, an jocans, velut in mimo. *Et infra.* Veruntamen si quis forte me, in eo concilio constitutum, ubi talium rerum quæstio versaretur, non præcedentibus meritis, quorum sententias sequi mallem, urgeret, ut dicerem quid ipse sentirem; si eo modo affectus essem, quo eram, cum ista dictarem, nequaquam dubitarem habere eos baptismum, qui ubicumque & a quibuscunque illud verbis evangelicis consecratum, sine sua simulatione, & cum aliqua fide accepissent, quamquam eis ad salutem spiritalem non prodesset, si caritate caruissent, qua catholicæ insererentur ecclesiæ: si enim *habeam fidem, ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum.* Sicut jam præ-

1. Cor. xiii. 2.

teritis majorum statutis non dubito etiam illos habere baptismum, qui, quamvis fallaciter id accipiant, in ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse ecclesia, ab eis, in quorum societate id accipitur, de quibus dictum est: *ex nobis exierunt*. Ubi autem neque societas ulla esset, ita credentium, neque ille, qui ibi acciperet, ita crederet; sed totum ludicre, & mimice, & joculariter ageretur, utrum approbandus esset baptismus, qui sic daretur? Divinum judicium per alicujus revelationis oraculum concordi oratione, & impensis supplici devotione gemitibus implorandum esse censerem, ita sane, ut post me dicturos sententias, si quid jam exploratum & cognitum afferrem, humiliter expectarem. *Augustinus ait* [tractatu v. ad c. 1. Jo. §. 18. c. A. D. 412. *ibidem*.]

XII. *Baptisma sive per bonum, sive per malum ministretur, iterari non debet.*

DEdit baptismum Judas, & non baptizatum est post Judam: dedit Johannes & baptizatum est post Johannem, quia qui datus est a Juda, baptismus Christi erat, qui autem a Johanne datus est, Johannis erat. Non Judam Johanni; sed baptismum Christi etiam per Judæ manus datum baptismo Johannis etiam per manus Johannis dato recte præponimus. *Item*. Quos baptizavit Johannes, Johannes baptizavit; quos autem baptizavit Judas, Christus baptizavit. Sic ergo quos baptizat ebrius, quos baptizavit homicida, quos baptizavit adulter, si baptisma Christi erat, Christus baptizat. *Item*. Quod sacramentum tam sanctum est, ut, nec homicida ministrante, polluatur.

XIII. *De eodem.*

SIcut urgeri. *Supra Tit.* I. *Rubr.* VIII. c. IX. pag. 219.
Augustinus super Johannem [tract. v. ad c. 1. §. 6. & 18. c. A. D. 412. *Ibidem*.]

XIV. *Et per bonos & per malos ministros æque baptizat Christus.*

ALiud est baptizare per ministerium, aliud baptizare per potestatem. *Item*. Ergo baptizabant discipuli ejus, & ibi adhuc erat Judas inter discupulos ejus. Si quos ergo baptizavit Judas, non sunt iterum baptizati: & quos baptizavit Johannes, iterum baptizati sunt? Plane iterum; sed non idem erat baptismus. Quos enim baptizavit Johannes, baptizavit Johannes; quos autem baptizavit Judas, Christus baptizavit. *Item*. Per hanc enim potestatem, quam Christus solus sibi tenuit, & in neminem ministrorum transfudit, quamvis per ministros suos baptizare dignatus sit, per hanc stat unitas ecclesiæ, quæ significatur per columbam, de qua dictum est: *una est columba mea, una est matris suæ*. Si enim, ut jam dixi, fratres mei, transferretur potestas a Domino ad ministrum, tot baptismata essent, quot ministri essent, & jam non staret unitas baptismi. Intendite, fratres: antequam veniret Dominus noster Jesus Christus ad baptismum, descendit columba in aquam: cognovit Johannes quoddam proprium ei, cui hoc dictum est: *super quem videris spiritum descendentem, sicut columbam, & manentem super eum, ipse est qui baptizat in Spiritu sancto*. Noverat autem, quia ipse baptizabat in Spiritu sancto; sed quia tali proprietate, ut potestas ab eo non transiret in alterum, quamvis eo donante, hoc ibi dicit. *Item*. Jam *vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis*. Quare non ait: mundi estis propter baptismum, quo loti estis; sed ait *propter verbum, quod locutus sum vobis*, nisi quia & in aqua verbum mundat? *Item*. Si fuerit minister justus, computo illum cum Paulo, computo illum cum Petro: cum istis computo justos ministros. Quia vero justi ministri gloriam suam non quærunt (ministri enim sunt) pro ducibus haberi nolunt: spem in se poni erubescunt. Ergo computo cum Paulo justum ministrum. Quid enim dicit Paulus? *Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus intrementum dedit*. Idem *in libro de baptismo* [lib. 1. de baptismo contra Donatistas c. 1. §. 2. circa A. D. 412. *ibidem*]

XV. *Nec baptisma, nec baptizandi potestatem, schismatici amittunt.*

NUllus autem illorum negat, habere baptismum etiam apostatas, quibus utique redeuntibus, & per pœnitentiam conversis, dum non redditur, amitti non potuisse judicatur. Sic & illi, qui per sacrilegium schismatis ab ecclesiæ communione discedunt, habent utique baptismum, quem, priusquam discederent, acceperunt. Nam & ipsi, si redeant, non eis iterum datur. Unde ostenditur, illud, quod acceperunt in unitate positi, non potuisse amittere ab unitate separatos. Quod si haberi foris potest, etiam dari

Lib. I. Pars iv. Tit. ii. Rvm. v.

dari cur non potest? Si dicis: non recte foris datur, respondemus: sicut non recte foris habetur, & tamen habetur; sic non recte foris datur, & tamen datur. Sicut autem per unitatis reconciliationem incipit utiliter haberi quod extra unitatem inutiliter habebatur; sic per eandem reconciliationem incipit utile esse quod extra eam inutiliter datum est. *Item*. Hæretici sacramenta, & scripturas habent ad spem, non ad salutem. *Item*. Perfidus & blasphemus si in perfidia & blasphemia permanserit, nec extra ecclesiam, nec intra ecclesiam remissionem accipit peccatorum: aut si propter vim sacramenti ad punctum temporis accipit, & foris & intus eadem vis operatur, sicut vis nominis Christi expulsionem dæmonum foris etiam operabatur. *Idem* [idem ibidem lib. v. c. xx. §. 27.]

Aug. ibid. lib. iii. C. ix. §. 4.

Ibidem lib. iv. C. xii. §. 17.

XVI. *Mali non sua potestate sed Christi virtute baptismum ministrant.*

De Consecrat. Dist. iv. C. xli.

1. Io. iii. 15.

QUomodo exaudivit Deus homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ tamen omnia & fiunt, & valent etiam per homicidas, idest per eos, qui oderunt fratres: etiam in ipsa intus ecclesia. Cum dare nemo possit quod non habet, quomodo dat homicida Spiritum sanctum, & tamen ipse intus etiam baptizat? Deus ergo dat, etiam ipso baptizante, Spiritum sanctum. Quapropter sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos; ipsam vero gratiam nonnisi per se ipsum, vel per sanctos suos: & ideo remissionem peccatorum vel per seipsum facit, vel per illius columbæ membra, quibus ait: *Si cui dimiseritis, dimittentur, & si cui tenueritis, tenebuntur*. Manus autem impositio si non adhiberetur ab hæresi venienti, quamquam extra omnem culpam esse judicaretur, propter caritatis tamen copulationem, (quod est maximum donum Spiritus sancti, sine quo non valent ad salutem quæcumque alia sancta in homine fuerint) manus hæreticis correctis imponitur. Induunt autem homines Christum aliquando usque ad sacramenti perceptionem, aliquando & usque ad vitæ sanctificationem. Atque illud primum, & bonis, & malis potest esse commune: hoc autem alterum proprium est bonorum & piorum. Non ob aliud visum est quibusdam etiam egregiis viris antistitibus Christi (inter quos præcipue beatus Cyprianus eminebat) non esse posse apud hæreticos, vel schismaticos baptismum Christi, nisi quia non distinguebatur sacramentum ab effectu vel usu sacramenti: & quia ejus effectus atque usus in liberatione a peccatis, & cordis rectitudine apud hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque sacramentum non illic esse putabatur. Sed convertentibus oculos ad interioris paleæ multitudinem (cum etiam hi, qui in ipsa unitate perversi sunt, & perdite vivunt, appareant, remissionem peccatorum nec dare posse, nec habere) quia non malignis, sed bonis filiis dictum est: *Si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei, si cui tenueritis, tenebuntur*: habere tamen, & dare, & accipere baptismi sacramentum, satis eluxit pastoribus ecclesiæ catholicæ, & ovem, quæ foris errabat, & dominicum characterem foris accipiebat, venientem ad Christianæ unitatis salutem ab errore, corrigi; characterem tamen dominicum in ea agnosci potius, quam improbari. Quandoquidem ipsum characterem multi, & lupi, & lupis infigunt, qui videntur quidem intus esse; verumtamen ad illam ovem, quæ etiam ex multis una est, non pertinent. Cum malus tradit baptismum bono, idest in unitatis vinculo, veraci conversione mutato, inter bonum sacramentum, quod traditur, & bonum fidelem, cui traditur, tradentis malitia non separat: & cum illi, veraciter ad Deum converso, peccata dimittuntur ab eis, quibus ipse veraci conversione conjungitur, Spiritus sanctus ea dimittit, qui datus est omnibus sanctis, sibi caritate cohærentibus, sive se noverint corporaliter, sive non noverint. Similiter cum alicujus peccata tenentur, ab eis utique tenentur, a quibus ille cordis pravitate disjungitur, sive notis corporaliter, sive ignotis. Omnes mali spiritaliter a bonis sejuncti sunt. Si autem etiam corporaliter aperta dissensione separentur, pejores fiunt: *sed nihil interest ad baptismi sanctitatem quanto quisque pejor id habeat, & quanto pejori tradat. Potest tamen tradere separatus, sicut potest habere separatus; sed quam perniciosum est habere, tam perniciosum est tradere. Ille autem, cui traditur, potest salubriter accipere, si ipse non separatus acceperit, urgente mortis necessitate. Cur hæretici foris baptizare non possunt? An quia pejores sunt eo ipso, quod foris sunt? Sed nihil interest ad integritatem baptismi quanto pejor id tradat. Neque enim tantum interest inter malum & pejorem, quantum interest inter bonum & malum: & tamen cum baptizat malus, non aliud dat, quam bonus. Ergo & cum baptizat pejor, non aliud

Augustin. ibid. C. xxi. §. 23.

Io. xx. 23.

Aug. C. xxii. §. 30.

Aug. C. xxiv. §. 34.

Aug. lib. vi. C. i. §. 1.

Io. xx. 23.

Aug. lib. vi. C. xv. §. 6.

Ibidem C. v. §. 7.

** Eugippius lib. iii. C. cccxxiv.*

Augustin. lib. vi. C. xxiv. §. 41.

aliud dat, quam ille, qui minus est malus. An forte non ad hominis meritum, sed ad ipsius baptismi sacramentum pertinet, ut foris dari non possit? Si hoc ita esset, nec haberi foris posset: & toties baptizari necesse esset, quoties recedens quisque ab ecclesia, reversus ad ecclesiam remeasset. His, qui ficto corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur, quia spiritus disciplinæ effugiet fictum, aut in ipso temporis puncto per vim sacramenti dimissa, iterum per fictionem replicantur: ut & illud verum sit: *quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis*, & illud: *Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum*, idest, ut induat eum Christo sanctitas baptismi, & exuat eum Christo pernicies fictionis. Nam redire dimissa peccata, ubi fraterna caritas non est, apertissime Dominus in Evangelio docet in illo servo, a quo Dominus dimissum debitum petivit, eo quod ille conservo suo debitum nollet dimittere. Sic non impeditur baptismi gratia, quominus omnia peccata dimittant, etiamsi odium fraternum in ejus, cui dimittuntur, animo perseverat. Solvitur enim hesternus dies, & quidquid superest, solvitur etiam ipsa hora, momentoque ante baptismum, & in baptismo. Deinceps autem reus esse continuo incipit non solum consequentium, sed etiam præteritorum dierum, hotatum, momentorum, redeuntibus omnibus, quæ dimissa sunt. *Item Augustinus de unico baptismo lib.* III. [imo de baptismo contra Donatistas lib. III. c. XI. §. 16. *ibidem*.]

Lib. I. Part. IV. Tit. II. Rom. V.
August. C. XII. §. 19.
Gal. III. 27.
Sap. I. 5.
Psal. LXXXIX. 4.

XVII. *De eodem.*

NUnc autem, non sicut hæresis hæreticorum est, sicut error ipsorum est, sicut sacrilegium dissensionis ipsorum est; sic etiam baptisma, quod Christi est, dici debet ipsorum. *Idem lib.* V. [c. XIII. §. 15. *ibidem*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. XLI.

XVIII. *De eodem.*

CUm tantum valet baptismus per hominem contemtibilem, quantum per Apostolum datus, ita nec illius, nec illius esse cognoscitur, sed Christi. *Item*. Invenimus dictum ab Apostolo: *gloriam meam, quamvis utique in Domino, & ministerium meum, & prudentiam meam, & Evangelium meum, quamvis utique a Domino impertitum, atque donatum*. Baptismus autem meus nemo eorum dixit omnino. Non enim omnium æqualis est gloria, nec ministrant omnes æqualiter, nec æquali prudentia sunt omnes præditi: & in evangelizando alius alio melius operatur: & ideo dici potest: alius alio doctior in ipsa doctrina; alius autem alio magis, minusve baptizatus dici non potest, sive ab inferiori, sive a majore baptizetur. *Idem in libro* IV. [de baptismo contra Donatistas c. XV. §. 22. *ibidem*.]

Ibidem C. XLVII.
Augustin. Ibid. C. XIV. §. 16.
II. Thess. I. 10.
Rom. XI. 13.
Ephes. IV. 5.
II. Timot. II. 8.

XIX. *De eodem.*

SAtis ostendimus, ad baptismum, qui verbis evangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis, vel accipientis errorem; sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu sancto alitet sentiat, quam cælestis doctrina insinuat. *Idem de unico baptismo lib.* VI. [contra Donatistas lib. III. c. X. §. 15. *ibidem*.]

De Consecrat. Distinct. IV. C. XLVIII.

XX. *Non transit ad aquam baptismatis malitia beneditentis.*

NOn est aqua profana, & adultera, super quam nomen Dei invocatur, etiamsi a profanis, & ab adultetis invocetur; quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. *Idem* [de baptismo contra Donatistas lib. IV. c. I. §. I. *ibidem*.]

Ibidem C. L.

XXI. *Extra ecclesiam baptismus accipi potest, sed non prodest.*

ECclesia paradiso comparata indicat nobis, posse quidem ejus baptismum homines etiam foris tecipere, sed salutem beatitudinis extra eam neminem vel percipere, vel tenere. Nam & flumina de fonte paradisi, sicut scriptura testatur, etiam foras largiter manaverunt. Nominatim quippe commemorantur: & per quas terras fluant, & quia extra paradisum constituta sunt, omnibus notum est: nec tamen in Mesopotamia, vel in Ægypto, quo illa flumina pervenerunt, est felicitas vitæ, quæ in paradiso commemoratur. Ita fit, ut cum paradisi aqua sit extra paradisum, beatitudo tamen non sit extra paradisum. Sic ergo baptismus ecclesiæ potest esse extra ecclesiam; munus autem beatæ vitæ nonnisi intra ecclesiam reperitur.

Ibidem C. XIV.
Genes. II. 8. & 10.

RU-

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rub. VI. & VII.

RUBRICA . VI
De forma baptismi.

I. *Baptizandi quare exorcizentur, & exsufflentur.*

Rabanus Maurus de Institutione clericorum [lib. I. c. XXVII. c. A.D. 847. in *Germania* .]

De Consecrat. Dist. IV. C. LXI.

POstquam se baptizandus per confessionem veræ fidei in alterius commendaverit dominium, & per ab renunciationem a prioris possessoris se alienaverit servitio, exsufflatur ab eo sæva potestas, ut per pium sacerdotis ministerium Spiritui sancto cedat fugiens spiritus malignus. *Ex Canonibus Apostolorum* [c. L. Concil. tomo I. pag. 52 .]

II. *De his, qui semel, non tertio in baptismate merguntur.*

Ibidem C. LXXIX.

SI quis presbyter, aut episcopus non trinam mersionem unius mysterii celebret, sed semel mergat in baptismate (quod dari a quibusdam jubetur in morte Domini) deponatur. Non enim dixit nobis Dominus: *in morte mea baptizate, sed euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*. Item *Gregorius Leandro episcopo* [Hispalensi lib. I. epist. XLI. A. D. 591. Roma in *Hispaniam* .]

III. *De eodem.*

Ibidem C. LXXX. Concil. Toletanum IV. C. V. Io. Diac. lib. I. c. LII.

DE trina mersione baptismatis nihil responderi verius potest, quam quod ipsi sensistis, quia in una fide nihil officit sanctæ ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus, ut, dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod si quis forte etiam pro summæ Trinitatis veneratione existimet fieri, neque istud aliquid obsistit, baptizandos semel in aquis mergere; quia dum in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una potest divinitatis singularitas designari. *Item Hieronymus super epistolam ad Philippenses* [imo ad Ephesios lib. II. ad c. IV. versu: *Unus Dominus*, A.D. 386. in *Palestina*.]

IV. *De eodem.*

De Consecrat. Dist. IV. C. LXXXI.

EOdem modo & *in Patrem, & in Filium, & in Spiritum sanctum* baptizamur, & ter mergimur, ut Trinitatis unum appareat sacramentum: & non baptizamur in nominibus Patris & Filii & Spiritus sancti; sed in uno nomine, quod intelligitur Deus. *Infra*. Potest unum baptisma & ita dici, quod licet ter baptizemur propter mysterium Trinitatis, unum baptisma reputetur.

RUBRICA . VII
De immersione, quæ regulariter fit in baptismo.

I. *De his, qui in nomine Christi semel tantum merguntur.*

Pelagius Gaudentio episcopo [forte c. A.D. 557. *Romæ*, ex Ivone Parte I. c. CLXI.]

Ibid. C. LXXXII. Matth. XXVIII. 19.

MUlti sunt, qui in nomine solummodo Christi una etiam mersione se asserunt baptizare. Evangelicum vero præceptum, ipso Deo & Domino & Salvatore nostro Jesu Christo tradente, nos admonet in nomine Trinitatis trina etiam mersione sanctum baptisma unicuique tribuere, dicente Domino Jesu Christo discipulis suis: *ite baptizate omnes Gentes in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*.

RUBRICA. VIII

De suscipientibus baptismum in adulta ætate.

I. *Alterius professio non valet ei, qui pro se respondere potest.*

Augustinus de baptismo [lib. IV. c. XXIV. c. A. D. 412. in *Africa*.]

CUm pro parvulis alii respondent, ut impleatur erga eos celebratio sacramenti, valet utique ad eorum consecrationem, quia ipsi pro se respondere non possunt. At si pro eo, qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet: ex qua regula illud in evangelio dictum est, quod omnes cum legitur, naturaliter movet: *ætatem habet, ipse pro se loquatur*. Ex Concilio Carthaginensi IV. [c. XXXIV. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1172.] De Consecr. Distinct. IV. LXXVII.

II. *Aliorum testimonio ægrotantes sunt baptizandi.*

ÆGrotantes, si pro se respondere non possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit, baptizentur. Similiter & de pœnitentibus agendum est. Rabanus Maurus de *institutione clericorum* [lib. I. c. XXVII. c. A. D. 847. in *Germania*.] Ibidem C. LXXV.

III. *Ante baptismum diabolo & ejus operibus abrenunciare debemus.*

PRimum interrogatur paganus, si abrenunciat diabolo & omnibus damnosis operibus ejus, atque fallacibus pompis, ut primum respuat errorem, & sic appropinquet ad veritatem; possitque juxta Apostolum, deponere veterem hominem secundum pristinam conversationem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, abnegans impietatem, & sæcularia desideria. *Augustinus de pœnitentia* [c. II. seu sermone CCCLI. c. II. §. I. c. A. D. 418. in *Africa*.] Ibidem C. LXV. Ephes. IV. 22. Coloss. III. 8. Tit. II. 12.

IV. *Non transit ad novam vitam quem non pœnitet veteris vitæ.*

OMnis, qui jam suæ voluntatis factus est arbiter, cum accedit ad sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, novam non potest inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, soli parvuli immunes sunt; nondum enim uti possunt libero arbitrio. *Item* [Augustinus epist. CCLXV. ad Seleuci anam §. 7. alias epist. CVIII. c. A. D. 420. *ibidem*.] De Consecr. Dist. IV. C. XC

V. *Ante baptismum pœnitentiam agere debemus.*

AGunt homines ante baptismum pœnitentiam de suis prioribus peccatis, ita tamen, ut etiam baptizentur, sicut scriptum est in actibus Apostolorum, loquente Petro ad Judæos, ac dicente: *agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini nostri Jesu Christi*. Ibidem Act. II.

RUBRICA. IX

De baptismo parvulorum.

I. *Aliorum fide & professione parvuli baptizantur.*

Isidorus de officiis libro VII. [imo lib. II. c. XXIV. c. A. D. 610. in *Hispania*.]

PArvuli, alio profitente, baptizantur, quia adhuc loqui, vel credere nesciunt: sicut etiam ægri & muti, & surdi, quorum vice alius profitetur, ut pro eis respondeat, dum baptizantur. *Augustinus de libero arbitrio lib. III.* [c. XXIII. §. 67. A. D. 395. in *Africa*.] De Con Dist. IV. C

II. *Parvulis in fide offerentium prodest baptisma.*

ILlud perscrutari homines solent, sacramentum baptismi Christi quid parvulis prosit, cum, eo accepto, plerumque moriuntur, priusquam ex se quidquam cognoscere potuerint: qua in re satis pie recteque creditur prodesse parvulo fides eorum, a quibus consecrandus offertur: & hoc ecclesiæ commendat saluberrima auctoritas, ut ex eo quisquis sentiat quid sibi prosit fides sua, quando in aliorum quoque beneficio, qui pro- Ibidem C. VI

propriam nondum habeat poteſtatem, commoda ſit. *Auguſtinus* [epiſt. xcviii. ad Bonifacium epiſcopum §. 9. & 10. alias epiſt. xxiii. A. D. 408. *ibidem*.]

Lib. I. Pars IV. Tit. I. Rub. XX.

III. *Sacramentum fidei, non propria fides, parvulum facit fidelem.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. LXXVI.

NIhil eſt aliud credere, quam fidem habere: ac per hoc cum reſpondetur, parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, reſpondetur fidem habere propter fidei ſacramentum, & convertere ſe ad Deum propter converſionis ſacramentum, quia & ipſa reſponſio ad celebrationem pertinet ſacramenti. *Item Infra*. Parvulum etſi nondum fides illa, quæ in credentium voluntate conſiſtit, jam tamen ipſius fidei ſacramentum fidelem facit. Nam ſicut credere reſpondetur; ita etiam fidelis vocatur, non rem ipſam mente annuendo, ſed ipſius rei ſacramentum percipiendo. *Idem de baptiſmo parvulorum* [ſive de peccatorum meritis lib. I. c. XIX. §. 25. c. A. D. 412. *ibidem*.]

IV. *Offerentium fides parvulos facit fideles.*

Ibid. C. CXXXVIII.

PArvuli, *fideles* recte vocantur, quia *fidem* per verba geſtantium quodammodo profitentur, & per eorundem verba diabolo & mundo abrenunciant; & hoc fit vi ſacramenti & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit eccleſiæ. Parvulus autem, qui baptizatur, ſi ad annos rationales veniens non crediderit, nec ab illicitis abſtinuerit, nihil ei prodeſt quod parvulus accepit. *Item Auguſtinus in libro de meritis & remiſſione peccatorum* [lib. I. c. XXV. §. 38. *ibidem*.]

V. *De eodem.*

Ibid. C. CXXXIX. Rom. X. 10.

MAter eccleſia os maternum parvulis præſtat, ut ſacris myſteriis imbuantur, quia nondum poſſunt corde proprio credere ad juſtitiam, nec ore proprio confiteri ad ſalutem: nec ideo tamen eos quiſquam fidelium infideles appellare poteſt: quod a *credendo* utique nomen eſt; quamvis hoc non ipſi, ſed alii pro eis inter ſacramenta reſponderint. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur, cur etiam non prius pœnitentes habeantur, cum per eorumdem verba geſtantium diabolo, & huic ſæculo renunciare monſtrantur? *Vide Auguſtinum in epiſt.* XXIII. *ad Bonifacium* [nunc XCVIII. §. 1. c. A. D. 408. *ibidem*.]

Ibidem C. XII. §. 25.

VI. *Parvulis baptizatis parentum perfidia non nocet.*

Ibidem C. XXIX.

QUæris a me, utrum parentes baptizatis parvulis ſuis noceant, cum eos dæmoniorum ſacrificiis ſanare conantur. Et ſi non nocent, quomodo eis proſit, cum baptizantur, parentum fides, quorum eis non poteſt obeſſe perfidia? Ubi reſpondeo, tantam illius ſacramenti, hoc eſt baptiſmi ſalutaris eſſe virtutem in ſancta compage corporis Chriſti, ut ſemel generatus per aliorum ſpiritalem voluntatem, deinceps non poſſit vinculo alienæ iniquitatis obſtringi, cui nulla ſua voluntate conſentit. *Et anima* enim *patris mea eſt*, inquit, *& anima filii mea eſt. Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Non autem peccat ipſa, cum parentes ei omnino neſcienti, vel quilibet alius adhibet ſacrilegia dæmoniorum. Sed ideo ex Adam traxit quod ſacramenti illius gratia ſolveretur, quia nondum erat anima ſeparatim vivens, ideſt altera anima, de qua diceretur: *& anima patris mea eſt, & anima filii mea eſt*. Jam itaque cum homo in ſe ipſo eſt ab eo, qui genuit, alter effectus, peccato alterius ſine ſua conſenſione non tenetur obnoxius. *Et infra*. [§. 2.] Quando autem in parvulum majores peccant, offerentes eum atque obligare conantes dæmonum ſacrilegis vinculis, non eſt anima utrorumque communis, ut etiam culpam poſſint habere communem, non enim ſic communicatur culpa per alterius voluntatem, quemadmodum communicatur gratia per ſancti Spiritus unitatem. *Item paullo ſuperius*. Regenerans ergo Spiritus in majoribus offerentibus, & parvulo oblato renatoque communis eſt: ideo per hanc ſocietatem unius ejuſdemque Spiritus prodeſt offerentium voluntas parvulo oblato. *Et infra*. Poteſt enim & in hoc, & in illo homine eſſe unus Spiritus ſanctus, etiamſi ſe invicem neſciant, per quem ſit utriuſque gratia communis. Non autem poteſt Spiritus unus hominis eſſe, hujus, & illius, per quem, peccante altero, & altero non peccante, ſit tamen culpa communis. Ac per hoc poteſt parvulus ſemel ex parentum carne generatus Dei ſpiritu regenerari, ut ex illis obligatio contracta ſolvatur: non poteſt autem ſemel Dei ſpiritu regeneratus, ex parentum carne regenerari, ut obligatio, quæ ſoluta eſt, iterum contrahatur. Et ideo ſemel perceptam par-

Ezech. XVIII. 4.

I. Q. IV. C. VIII.

parvulus Christi gratiam non amittit, nisi propria impietate. *Et paullo post* [§. 3.]. Verumtamen recte dicuntur parentes, vel quicumque majores, filios, seu quoslibet parvulos baptizatos, dæmoniorum sacrilegiis obligare conantes, spiritaliter homicidæ. Nam in illis quidem interfectionem non faciunt, sed, quantum in ipsis est, interfectores fiunt. Recte illis dicitur, quando ab hoc scelere prohibentur: *nolite occidere parvulos vestros*. Dicit enim & Apostolus: *Spiritum nolite extinguere*; non quia ille extingui potest, sed quantum in ipsis est, extinctores ejus merito dicuntur, qui sic agunt, ut extinctum velint. *Et infra* [§. 5.]. Nec illud temoveat. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria. *Et infra*. Offeruntur quippe parvuli ad percipiendam spiritalem gratiam, non tam ab eis, quorum gestantur manibus (quamvis & ab ipsis, si & ipsi boni fideles sunt) quam ab universa societate sanctorum, atque fidelium. Ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet, quod offeruntur, & quorum sancta atque individua caritate ad communionem sancti Spiritus adjuvantur. Tota hoc ergo mater ecclesia, quæ in sanctis est, facit, quia tota omnes, tota singulos parit. *Item infra* [§. 7.] Difficillimam sane quæstionem tibi proposuisse visus es in extremo inquisitionis tuæ; ea videlicet intentione, qua soles vehementer cavere mendacium. Si constituam, inquis, ante te parvulum, & interrogem, utrum cum creverit, futurus sit castus, vel fur non sit futurus, sine dubio respondebis: *nescio*. Et utrum in eadem parvula ætate constitutus, cogitet aliquid boni, vel mali, dices: *nescio*. Si itaque de moribus ejus futuris nihil audes certi promittere, & de ejus præsenti cogitatione, quid est illud, quod quando ad baptismum offeruntur, pro eis parentes, tamquam fidei dictores, respondent & dicunt, illos facere, quod illa ætas cogitare non potest; aut si potest, occultum est? Interrogamus enim eos, a quibus offeruntur, & dicimus: credit in Deum? De illa ætate, quæ, utrum sit Deus, ignorat, respondent: credit: & ad cetera sic respondetur singula, quæ quæruntur. Unde miror, parentes in istis rebus, tam fidenter pro parvulo respondere, ut dicant, eum tanta bona facere, quæ ad horam, qua baptizatur, baptizator interrogat; tamen eadem hora si subiiciam, erit castus qui baptizatur, aut non erit fur? nescio: utrum audet dicere aliquis, aliquid horum erit, aut non erit: sicut mihi sine dubitatione respondet, quod credat in Deum, & quod se convertat ad Deum. *Et infra*. [§. 8.] Ecce facio quantum possum, Dominus adjuvet, ut quod postulas, possim. [§. 9.] Nempe sæpe ita loquimur, ut, Pascha appropinquante, dicamus, crastinam, vel perendinam Domini passionem, cum ille ante tam multos annos passus sit, nec omnino nisi semel illa passio facta sit. Nempe ipso die Dominico dicimus: *Hodie Dominus resurrexit*, cum, ex quo resurrexit, tot anni transierint. Cur nemo tam ineptus est, ut nos ita loquentes arguat esse mentitos, nisi, quia istos dies secundum illorum, quibus hæc gesta sunt, similitudinem nuncupamus, ut dicatur ipse dies, qui non est ipse, sed revolutione temporis similis ejus: & dicatur illo die fieri propter sacramenti celebrationem quod non illo die, sed jam olim factum est? *Et infra*. Itaque parvulum &c. *infra*. [§. 10.] Cum autem homo sapere cœperit, non illud sacramentum repetet, sed intelliget, ejusque veritati consona etiam voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non potest, valebit sacramentum ad ejus tutelam adversus contrarias potestates, & tantum valebit, ut si ante rationis usum ex hac vita emigraverit, per ipsum sacramentum commendante ecclesiæ caritate, ab illa condemnatione, quæ per unum hominem intravit in mundum, christiano adjutorio liberetur. Hoc qui non credit, & fieri non posse arbitratur, profecto infidelis est, etsi habeat fidei sacramentum: longeque melior est ille parvulus, qui, etiamsi fidem nondum habeat in cogitatione, non el tamen obicem contrariæ cogitationis opponit, unde sacramentum ejus salubriter percipit. *Idem Bonifacio contra Pelagianorum heresim* [contra duas epistolas Pelagianorum lib. I. c. XXII. §. 40. circa A. D. 420. in *Africa*.]

Lib. Tim. (margin)

I. Thess. (margin)

VII. *Aliorum fides in baptismo parvulos salvat*.

IN ecclesia Salvatoris per alios parvuli credunt, sicut ex aliis ea, quæ in baptismo remittuntur, peccata traxerunt. Nec illud cogitetis, eos vitam habere non posse, qui fuerint expertes corporis & sanguinis Christi, dicente ipso: *nisi manducaveritis carnem meam &c.* Idem *contra Julianum* [lib. VI. c. XVII. §. 52. alias c. VI. A. D. 419. *ibidem*.]

De Consecr. Dist. IV. C. XXX (margin)

Io. VI. 54. (margin)

VIII. *Quod*

Lib. I. Pars iv. Tit. al. Rubr. x.

VIII. *Quod parvuli quandiu in uteris maternis existunt, baptizari non possunt, sed necesse est, ut prius ex utero nascantur.*

De Consecrat. Dist. iv. C. xxxv.

SI quidquid in homine est, quando baptizatur, baptizari, & sanctificari putandum est; dicturus es, & ipsa in illo baptizari & sanctificari, quæ in intestinis, & vessica sunt per digestionem corporis digerenda; dicturus es, baptizari & sanctificari hominem in matris utero constitutum; si ad hoc sacramentum accipiendum gravidam necessitas cogat, & ideo baptizari jam non debere qui nascitur. Postremo dicturus es & ipsas baptizari & sanctificari febres, quando baptizantur ægroti. *Augustinus contra Julianum.* [lib. vi. c. xiv. §. 43. alias c. v. *ibidem*.]

IX. *Non baptizatur cum matre quidquid in ejus corpore est.*

Ibidem C. cxiv.

SI ad matris corpus id, quod in ea concipitur, pertineret, ita ut ejus pars deputaretur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata est, aliquo mortis urgente periculo, cum eum gestaret in utero. Nunc vero cum etiam ipse baptizatur, non utique bis baptizatus habebitur. Non itaque ad maternum corpus, cum esset in utero, pertinebat. *Isidorus sententiarum lib.* I. [de summo bono c. xxiv. c. A. D. 615. in *Hispania*.]

X. *Quare non baptizatur cum matre qui in ejus utero est.*

Ibidem C. cxv.

QUi in maternis uteris sunt, ideo cum matre baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundum Adam non est, renasci secundum Christum non potest. Neque enim dici regeneratio in eo poterit, quem generatio non præcessit. *Et infra*. Qui scelerate vivunt in ecclesia, & communicare non desinunt, putantes se tali communione mundari, discant, nihil ad mundationem proficere sibi. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. LXV. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 911.]

XI. *De eodem.*

Ibidem C. cxvi. Concil. Neocæsariense c. vi.

SI qua mulier prægnans desideraverit gratiam baptismi percipere, quando voluerit, habeat potestatem. Nam nihil participat in hoc mater infanti, qui nascitur, propterea que uniuscujusque propria voluntas in confessione monstratur.

RUBRICA. X
De effectu baptismi.

I. *In baptismo concupiscentia extinguitur, non ut non sit, sed ut non obsit.*

Augustinus de baptismo parvulorum [seu sententia ex Augustino de peccatorum meritis & remissionibus lib. I. c. xxxix. §. 69. circa A. D. 412. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. iv. C. ii.

PEr baptismum Christi id agitur, ut evacuetur caro peccati: evacuatur autem non ut in ipsa vivente carne concupiscentia conspersa & innata repente absumatur, & non sit; sed ne obsit mortuo quæ oberat nato. Nam si post baptismum vixerit atque ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet cum qua pugnet, eaque, adjuvante Deo, superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit. Nam nec grandibus hoc præstatur in baptismo, nisi forte miraculo ineffabili omnipotentissimi creatoris, ut lex peccati, quæ inest in membris repugnans legi mentis, penitus extinguatur, & non sit, sed ut quidquid mali ab homine, factum, dictum, cogitatum fuerit, cum eidem concupiscentiæ subjecta mente serviret, totum aboleatur, & velut factum non fuerit, habeatur. *Idem de baptismo parvulorum* [lib. I. c. xxxii. & xxxiii. §. 60. & 61. *ibidem*.]

II. *Per fidem & baptismum justificamur a peccatis.*

Ibidem C. viii.

FIlius Dei carnem peccati suscepit, & pœnam sine culpa, ut in carne peccati, & culpa solveretur & pœna. Per fidem ergo & baptismum ejus a peccato homo per justificationem, & a morte liberatur per resurrectionem. Parvuli etiam baptizati inter credentes reputantur per sacramenti virtutem, & offerentium responsionem. Qui vero non sunt baptizati, inter non credentes judicantur, ex Evangelio Johannis: *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Ambrosius *de sacramento* [lib. I. c. IV. §. 12. & c. V. §. 15. A. D. 384. *Mediolani*.]

Jo. III. 5.

III. *Per*

III. *Per aquam baptismi de terreno fit homo cælestis.*

PEr aquam baptismi transitus est de terrenis ad cælestia. Hoc est enim Pascha, idest transitus ejus, transitus a peccato ad vitam, a culpa ad gratiam, ab inquinamento ad sanctificationem. Qui per hunc fontem transit, non moritur, sed resurgit. Non omnis aqua sanat, sed aqua sanat, quæ habet gratiam Christi. Aliud est elementum, aliud consecratio; aliud opus, aliud operatio. Aqua opus est: operatio Spiritus sanctus est. Non sanat aqua, nisi Spiritus sanctus descenderit, & aquam illam consecraverit, sicut legisti, quod cum Dominus noster Jesus Christus formam baptismatis daret, venit ad Johannem, & ait illi Johannes: *ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Respondit illi Christus: *sine modo. Sic enim decet nos implere omnem justitiam*. Vide, quia omnis justitia in baptismate constituta est. Ergo quare Christus descendit, nisi ut caro ista mundaretur, caro, quam suscepit de nostra conditione? Non enim ablutio peccatorum suorum Christo necessaria erat, qui peccatum non fecit, sed nobis erat necessaria, qui peccato manemus obnoxii. *Et paullo post*. Descendit Christus, descendit & Spiritus sanctus. Quare Christus prior descendit, postea Spiritus; cum forma, & usus baptismi hoc habeat, ut ante fons consecretur; & tunc descendat qui baptizandus est? *Et paucis interjectis*. Christus autem ante descendit; secutus est Spiritus: qua ratione? Ut nunquam ipse egere Dominus Jesus sanctificationis mysterio videretur. Sed sanctificaret ipse, sanctificaret & Spiritus. *Jo. Chrysostomus* [seu Chromatius Aquilejensis antistes Homilia in Matthæum circa A. D. 400. Aquilejæ. Ex Justi Fontanini Historia literaria Aquilejensi nondum edita lib. III. c. IV.]

Matth. III. Ambrosius de m. c. v. f. Ibidem §. 18.

IV. *De corpore & sanguine Christi participat qui per baptisma membrum ejus efficitur.*

NUlli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis, sanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptismate membrum Christi efficitur, nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiamsi, antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus, abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur, quando ipse hoc, quod illud sacramentum est, invenit. *Augustinus in Enchiridio* [c. 111. forte A. D. 421. in Africa.]

De Consecr. Dist. IV. cxxxi.

V. *In baptismate omnia peccata moriuntur.*

UT ostenderet Apostolus, nos mortuos esse peccato, *an ignoratis* (inquit) *quoniam quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus?* Si ergo hinc ostendimur mortui esse peccato, quia in morte Christi baptizati sumus, profecto & parvuli, qui baptizantur in Christo, peccato moriuntur, quia in morte ipsius baptizantur. Nullo enim excepto dictum est: *quicumque enim baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus*: & ideo dictum est, ut probaretur, mortuos nos esse peccato. Cui autem peccato parvuli renascendo moriuntur, nisi quod nascendo traxerunt? Ac per hoc etiam ad ipsos pertinet quod sequitur: *consepulti enim sumus illi per baptismum in mortem*. Et *infra*. Baptizatis itaque in morte Christi, in qua non solum majores, verum etiam parvuli baptizantur, ait: *sic vos existimate mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu*. Idem in eodem [c. LIII. ibidem.]

Ibid. C. ex. Rom. VI. Ibid.

VI. *Sicut baptisma nulli negatur, ita nemo est, qui non peccato moriatur.*

A parvulo recens nato usque ad decrepitum senem sicut nullus prohibendus est a baptismo, ita nullus est, qui non peccato moriatur in baptismo. Sed parvuli tantum originali; majores autem etiam omnibus iis moriuntur peccatis, quæ male vivendo addiderunt ad illud, quod nascendo traxerunt. *Idem de baptismo parvulorum* [lib. I. c. XV. & XVI. §. 20. & 21. c. A. D. 412. ibidem.]

De Co. Distinct. cxxxiv.

VII. *Non solum originalia, sed etiam actualia peccata remittuntur in baptismo.*

REgenerante autem carne tantummodo contrahitur peccatum originale. Regenerante autem Spiritu, non solum originalium, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum. Proinde recte potest dici, parvulos sine baptismo de corpore exeuntes in damnatione omnium mitissima futuros. Multum autem fallit & fallitur qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apostolo: *per unius delictum in omnes homines ad condemnationem* &c. *Augustinus* [lib. I. de peccatorum meritis & remissionibus c. XXVI. §. 39. c. A. D. 412. ibidem.]

Ibid. C. cxxxv. Rom. V. 12.

VIII. *Baptizati, Christo incorporantur, & ejus membra fiunt.*

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. XI. — De Consecrat. Dist. IV. C. CXLIII. XLIV.

AD hoc baptismus valet, ut baptizati Christo incorporentur, ut membra ejus habeantur, & consepeliantur: & oblati per sacramentum caritatemque fidelium reconcilientur Deo, ut in illo vivi, salvi, liberati, redemti, & illuminati fiant. *Idem.* Quis autem nesciat, credere, esse infantibus baptizari? Non credere autem, non baptizari? *De baptismo parvulorum Augustinus* [summatim ex lib. II. c. VII. §. 9. c. A. D. 412. ibidem.]

IX. *Vetus infirmitas in baptizato non penitus absumitur.*

Ibid. C. CXLVI.

NOn ex quo quisque baptizatur, omnis vetus infirmitas in eo absumitur. Sed renovatio incipit remissione omnium peccatorum, & intelligentia, & operatione spiritalium. Cetera vero in spe facta sunt, donec etiam in re fiant: quod erit in resurrectione. Nam in baptismo quamvis plena fiat remissio peccatorum, nondum tamen plena est novitas, & perfecta mutatio, quia adhuc remanet corruptio non solum in corpore, sed etiam in animo, qui est homo interior: in quo si perfecta esset novitas, non diceret Apostolus, *quod renovatur de die in diem*. Idem *eodem libro*. Hoc meminisse debemus, tantummodo omnium peccatorum plenam perfectamque remissionem baptismo fieri; hominem vero non totum commutari continuo, sed in bene proficientibus de die in diem, novitate crescente, commutari quod vetustum & carnale est, donec ita renovetur, ut animalis infirmitas corporis ad firmitatem spiritalem, incorruptamque perveniat &c.

II. Cor. IV. 16. — Augustin. ibid. c. XXVII. §. 44.

Hæc autem lex peccati, de qua dicit Apostolus: *non regnet peccatum in vestro mortali corpore*, non sic manet in membris eorum, qui renati sunt, tanquam non sit ejus facta remissio, ubi omnino plena & perfecta fit remissio peccatorum, omnibus inimicis interfectis, quibus separabamur a Deo; sed manet in vetustate carnis, tanquam superatum, & peremtum, si non illicitis consensionibus quodammodo reviviscat, & in regnum proprium dominationemque revocetur. Ab hac autem vetustate carnis (in qua est lex ista peccati vel peccatum jam remissum) usque adeo spiritus vita discernitur, in cujus novitate baptizati per Dei gratiam renascuntur, ut tales etiam in præsenti non solum non in peccato, sed etiam nec in carne esse dicantur (cujus desideria non sequuntur) sed in spiritu. Ipsa vero carne corruptibili bene utitur qui membra ejus ad bene operandum convertit non secundum desideria carnis vivens lege peccati: quod licet jam remissum est, in vetustate tamen carnis manet, qua bene utuntur fideles conjugati, qui ex eo, quod sunt in Christi novitate, dominari sibi libidinem non patiuntur. Ex eo autem, quod adhuc trahunt ad vetustatem regenerandos immortaliter filios, mortaliter generant cum ea propagine peccati, qua renati, obnoxii non tenentur, & qui nascuntur, renascendo solvuntur. *Item.* Sicut facta & dicta, & cogitata iniqua animæ & corpori pertinent; licet autem quantum ad motus jam prætererunt, & non sunt; eis tamen præteritis reatus eorum manet, nisi peccatum per remissionem solvatur; sic contra in hac non jam præterita, sed adhue manente lege concupiscentiæ, reatus ejus solvitur, & non erit, cum fit in baptismo plena remissio peccatorum.

Ibid. C. XXVIII. §. 45. — Rom. VI. 12. — Ibid. §. 46.

RUBRICA. XI

De ficte accedentibus ad baptismum.

De Consecrat. Dist. IV. C. XXXI.

SOlet etiam quæri. *Supra Tit. II. Rubr. V. c. XI. pag. 226.*

I. *Sicut in veteri testamento quidam spiritales, ita in novo quidam carnales inveniuntur.*

Augustinus de baptismo [sententia ex lib. I. c. XV. §. 24. c. A. D. 412. ibidem.]

Ibidem C. CXI.

SIcut in sacramentis veteris Testamenti vivebant quidam spiritales, ad novum scilicet Testamentum, quod tunc occultabatur, occulte pertinentes; sic & nunc in sacramentis novi Testamenti, quod jam revelatum est, plerique vivunt animales: qui proficere si nolunt ad percipienda quæ sunt spiritus Dei, quo eos hortatur sermo Apostolicus; ad vetus Testamentum pertinebunt. Si autem proficiunt, & antequam capiant bapti-

baptismum, ipso profectu & accessu, ad novum pertinent: & si, priusquam spiritales fiant, ex hac vita rapiuntur, custoditi per sacramenti sanctitatem, in terram viventium computantur, ubi est spes nostra & portio Dominus. Nec invenio quid verius inveniatur in eo, quod scriptum est: *imperfectum meum viderunt oculi tui*, quando quidem sequitur: *& in libro tuo omnes scribentur*. Item [*Augustinus ibid. lib.* III. C. XIV. §. 19.]. Non interest, cum de sacramenti integritate tractatur & sanctitate, quid credat, aut quali fide imbutus sit ille, qui accipit sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad sacramenti quæstionem nihil interest. *Item infra*. Manifestum est, fieri posse, ut fide non integra integrum in quoquam maneat sacramentum baptismi. *Item cap.* XV. Si possent singuli diligenter interrogari, tot diversitates opinionum fortassis, quot homines numerarentur: *animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei*. Nunquid tamen ideo non integrum sacramentum accipiunt? Aut nunquid ideo si profecerint, & opinionum varietatem carnalium emendaverint, denuo, quod acceperant, repetendum est? Accipit quisque secundum fidem suam; sed quantum capit, gubernante illa misericordia Dei, de qua præsumens idem Apostolus dicit: *si quid aliter sapitis, id quoque nobis Deus revelabit*. Augustinus [imo sententia summatim ex lib. 1. de baptismo c. XII. §. 12. c. A. D. 412. *ibidem*]

L. Tr. L. Co. Psal. 16. 1. Cor. 2.

II. *Quomodo prosit baptismus ei, qui ficte accedit.*

TUnc valere incipit ad salutem baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit, quæ, corde in malitia, vel sacrilegio perseverante, peccatorum abolitionem non sinebat fieri.

De Consecra Dist. IV. c. XL

RUBRICA. XII

De suscipientibus baptismum extra ecclesiam.

I. *Qui extra ecclesiam suscipiunt baptisma, aut in peccato mortali baptizantur, effectum non consequuntur.*

SIcut urgeri videor. *Supra Tit.* I. *Rub.* VIII. c. IX. *pag.* 219. *Idem Augustinus contra testatur in libro de baptismo, dicens* [imo summatim ex lib. VI. de baptismo contra Donatistas c. 1. §. 1. c. A. D. 412. *ibidem*.]

II. *Baptismus Christi, etsi nulla perversitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu.*

ETiam corde tardiores, quantum existimo, intelligunt, baptismum Christi nulla perversitate hominis, sive dantis, sive accipientis posse violari. Sed quia aliud est sacramentum ab effectu sacramenti, cum eos, qui in ipsa unitate ecclesiæ perdite vivunt, constet, remissionem peccatorum nec dare, nec habere posse, quia non malignis, sed bonis filiis dictum est: *si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei; si cui tenueritis, tenebuntur*. Patet ergo, hæreticos tantum dare, vel accipere sacramentum baptismi, & non dare remissionem peccatorum. *Idem Sermone* XI. *de verbis Domini, de blasphemia in Spiritum sanctum*.

III. *De eodem.*

COrporalia sacramenta, quæ portant & celebrant etiam segregati ab unitate corporis Christi, formam possunt exhibere pietatis. Virtus vero pietatis invisibilis, & spiritalis ita in eis non potest esse, quemadmodum sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur a corpore.

Ibidem C.

IV. *De eodem.*

ECclesia Paradiso. *Supra Tit.* I. *Rubrica* V. c. XX. *pag.* 229. *Augustinus in ecclesiasticis regulis* [imo Gennadius de Ecclesiasticis dogmatibus c. XXII. c. A. D. 493. in *Gallia*.]

RUBRICA. XIII
De baptismo non iterando.

I. *Non iteratur baptismus, qui in nomine Trinitatis præstatur.*

De Consecrat. Distinct. IV. C. XXVIII.

SI qui apud illos hæreticos baptizati sint, qui in sanctæ Trinitatis confessione baptizant & veniunt ad nos, recipiantur quidem, ut baptizati, ne sanctæ Trinitatis invocatio, vel confessio annulletur. Sed doceantur integre, & instruantur quo sensu sanctæ Trinitatis mysterium in ecclesia teneatur: & si consentiunt credere, vel acquiescunt confiteri, purgati jam fidei integritate confirmentur manus impositione. Si vero parvuli sunt, vel hebetes qui doctrinam non capiant, respondeant pro illis qui eos offerunt, juxta morem baptizandi: & sic per manus impositionem chrismate communiti eucharistiæ mysteriis admittantur. *Leo papa* [I. epist. II. c. XVIII. alias epist. XCII. circa A. D. 443. Roma in *Galliam*.]

II. *Non iteratur baptismus, cujus formam integram constat collatam.*

Ibid. C. XXXVIII.

HI, de quibus scripsisti, qui se baptizatos sciunt, sed cujus fidei fuerint, qui eos baptizavere, se nescire profitentur, quolibet modo formam baptismatis acceperint, rebaptizandi non sunt, sed per manus impositionem, invocata virtute Spiritus sancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt. *Augustinus super Jo. ad Orosium* [imo incertus auctor in quæstionibus ad Orosium quæst. LIX. vulgo Augustino tributis.]

III. *De eodem.*

Ibid. C. XXIX.

QUamvis unum baptisma sit, & hæreticorum, eorum scilicet, qui *in nomine Patris, & filii & Spiritus sancti baptizantur*, & ecclesiæ catholicæ; tamen quia foris & extra ecclesiam baptizantur, non sumunt baptismum ad salutem, sed ad perniciem, *habentes nimirum speciem virtutis*, virtutem autem ejus abnegantes. Et ideo eos ecclesia non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati sunt. Ipsa est profecto forma sacramenti. Ideo cum reversi fuerint, accipiunt virtutem Spiritus sancti, quem ii, qui extra ecclesiam baptizantur, nondum habent. *Item Pelagius Gaudentio episcopo* [forte papa I. circa A. D. 557. *Roma*.]

Judæ 1. 19.

IV. *Baptizantur qui tantum in nomine Domini baptizati probantur.*

De Consecrat Dist. IV. C. XXX.

SI revera hi de hæreticis, qui in locis, dilectioni tuæ vicinis, commorari dicuntur, solummodo se in nomine Domini baptizatos fuisse forsitan confitentur, sine cujusquam dubitationis ambiguo, eos, ad catholicam fidem venientes, in sanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Sin vero apud dilectionem tuam, eorum, qui converti volunt, manifesta confessione claruerit, quod in nomine Trinitatis fuerint baptizati, sola reconciliationis impensa gratia, catholicæ sociare fidei maturabis, ut, tali dispositione servata, nihil aliter, quam quod evangelica jubet auctoritas, temeritatis cujusquam spiritu videatur effectum [Augustinus lib. I. de baptismo contra Donatistas c. I. §. 2. circa A. D. 412. in *Africa*.]

V. *Quod in fide sanctæ Trinitatis non iteratur baptismus ab hæreticis præstitus.*

Ibid. C. XXXI.

OStenditur, illos impie facere, qui rebaptizare conantur orbis unitatem, & nos recte facere, qui Dei sacramenta improbare nec in ipso schismate audemus. In quo enim nobiscum sentiunt, in eo etiam nobiscum sunt. In eo autem a nobis recesserunt, in quo a nobis dissentiunt. *Item*. Sacramentum baptismi est quod habet qui baptizatur, & sacramentum dandi baptismi est quod habet qui ordinatur. Sicut autem baptizatus, si ab unitate recesserit, sacramentum baptismi non amittit, sic etiam ordinatus, si ab unitate recesserit, sacramentum dandi baptismi non amittit; nulli enim sacramento injuria facienda est. Si discedit a malis, utrumque discedit; si permanet in malis, utrumque manet. Sicut ergo acceptatur baptismus, quem non potuit amittere qui ab unitate discesserat; sic acceptandus est baptismus, quem dedit ille, qui sacramentum dandi, cum discederet, non amiserat. *Item*. Si ad baptismum fictus accessit; dimissa sunt ei peccata: an non sunt dimissa? Eligant quod volunt; utrumlibet elegerint, sufficiet nobis. Si dimissa dixerint; quomodo ergo spiritus disciplinæ effugiet fictum, si in isto ficto remissio-

Augustin. ibid. §. 2. paullo superius.

Eodem lib. I. C. XII. §. 18.

missionem operatus est peccatorum? Si dixerint, non esse dimissa; quæro, si postea fictionem suam corde concusso, & vero dolore fateretur, an denuo baptizandos judicarent? Quod si dementissimum est dicere, fateantur vero baptismo Christi baptizari posse hominem, & tamen cor ejus in malitia vel sacrilegio perseverans peccatorum abolitionem non sinere fieri, atque ita intelligant, in communicationibus ab ecclesia separatis posse homines baptizari, ubi Christi baptismus eadem sacramenti celebratione datur & sumitur: qui tamen tunc prosit ad remissionem peccatorum, cum quis reconciliatus unitati, sacrilegio dissensionis exuitur, quo ejus peccata tenebantur, & dimitti non sinebantur. *Augustinus ad Donatistas* [imo carptim ex epist. XCIII. c. XI. §. 46. ad Vincentium Donatistam, aliàs epist. XLVIII. circa A. D. 408. in *Africa*.]

Lib. ... Tr... xiii. ... Sap. ...

VI. *Non iteretur sacramentum quod extra ecclesiam ministratur.*

NOn in vobis mutamus, in quibus nobiscum estis (in multis enim estis nobiscum, nam & de talibus dictum est: *quoniam in multis erant mecum*) sed ea corrigimus, in quibus nobiscum non estis: & ea vos accipere volumus, quæ non habetis illic, ubi estis. Nobiscum autem estis in baptismo, in Symbolo, in ceteris Dominicis sacramentis. In spiritu autem unitatis & vinculo pacis, & in ipsa denique catholica ecclesia nobiscum non estis. *Item.* Isti autem, cum quibus agimus, vel de quibus agimus, non sunt desperandi: adhuc enim sunt in corpore: sed non quærunt Spiritum sanctum, nisi in Christi corpore, cujus habent foris sacramentum; sed rem ipsam non tenent intus, cujus est illud sacramentum: & ideo sibi judicium manducant & bibunt. *Gregorius Quirino episcopo, & ceteris in Hibernia episcopis* [imo in *Iberia* lib. IX. epist. LXI. A. D. 601. Roma in *Iberiam*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. XIII.

Psal. LV. 19.

Augustin. epist. CLXXXV. cap. XI. §. 50. ad Bonifacium comitem aliàs epist. L.

VII. *Quomodo recipiantur in ecclesia qui apud hæreticos in nomine Trinitatis baptizantur.*

AB antiqua patrum institutione didicimus, ut, qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam ecclesiam redeunt, aut unctione chrismatis aut impositione manus, aut sola professione fidei ad sinum matris ecclesiæ revocentur. Unde Arianos per impositionem manus Occidens, per unctionem vero sancti chrismatis ad ingressum sanctæ catholicæ ecclesiæ Oriens reformat. Monothelitas vero & alios ex sola vera confessione recipit, quia sanctum baptisma, quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impositionem manus Spiritum sanctum acceperint, vel isti propter professionem veræ fidei, sanctæ & universalis ecclesiæ visceribus fuerint uniti. *Beda Homilia* [XXXVI. ad c. III. Johannis c. A. D. 720. in *Anglia*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. XLV...

Petrus Gussanvilleus in notis ad hanc epistolam.

VIII. *Non est rebaptizandus qui ab hæreticis baptizatur.*

SIve hæreticus, sive schismaticus, sive facinorosus quisque in confessione sanctæ Trinitatis baptizet; non valet ille, qui ita baptizatus est, a bonis catholicis rebaptizari, ne confessio, vel invocatio tanti nominis videatur annullari. *Gregorius Bonifacio episcopo* [papa III. epist. I. c. 3. ad Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum A. D. 738. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo VI. pag. 1468.]

De Co... Dist. IV...

IX. *Baptizati a paganis, in nomine Trinitatis baptizentur.*

QUos a paganis baptizatos esse asseruisti, si ita habetur, ut denuo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus. *Ex Concilio Carthaginensi* IV. [imo III. c. XXXVIII. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1172. C.]

Ibidem

X. *Neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri licet.*

NOn licet fieri rebaptizationes & reordinationes, vel translationes episcoporum. *Ex epistola Augustini ad Maximinum* [epist. XXIII. §. 2. alias epist. CCIII. c. A. D. 392. in *Africa*.]

Ibidem C. ...

XI. *De eodem.*

REbaptizare hæreticum hominem, qui hæc sancta sanctitatis signa perceperit, quæ christiana tradidit disciplina, omnino peccatum est: rebaptizare autem catholicum, immanissimum scelus est. *Ex Concilio Arelatensi* II. [imo I. c. VIII. A. D. 314. in *Gallia*, Concil. tomo I. pag. 1428. Perperam *Arianis* legi pro *Afris* animadvertunt Antonius Augustinus in editione Romana, A. D. 1582. & Ferdinandus Mendoza de confirmando Illiberitano, Concil. lib. I. cap. II.]

Ibidem C. CVIII.

XII. *De*

XII. *De Arianis, quando baptizentur & quando non.*

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. XIII. *De Consecrat. Dist. IV. C. CIX.*

DE Arianis, qui propria lege sua utuntur, placuit, si ad ecclesiam aliqui de hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbolum: & si perviderint, eos *in Patre, & Filio, & Spiritu sancto* esse baptizatos, manus eis tantum imponatur, ut accipiant Spiritum sanctum. Qui, si interrogati non responderint hanc Trinitatem, baptizentur. *Gregorius* IV. *Bonifacio* [imo II. epist. XIII. c. IX. ad Bonifacium Moguntinum, A. D. 726. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo VI. pag. 1449.]

XIII. *Baptizentur parvuli, de quibus ignoratur, an sint baptizati.*

Ibidem C. CX.

PArvulos, qui a parentibus subtracti sunt, & an baptizati sint, ignorant, hos, ut baptizare debeas secundum patrum traditiones, si non fuerit, qui testificetur, ratio poscit. *Ex Concilio Carthaginensi* V. [c. VI. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1216.]

XIV. *De eodem.*

Ibidem C. CXI.

PLacuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione privari. Hinc etiam legati Maurorum, fratres nostri, consuluerunt, quia multos tales a barbaris redimunt. Similiter & de ecclesiis, quoties sub earum consecratione hæsitatur, agendum est, id est, ut sine ulla trepidatione consecrentur. *Item Leo papa Leoni Ravennæ episcopo* [papa I. Neoni Ravennati episcopo epist. CXXXV. cap. I. alias XXXVII. A. D. 458. Roma in *Flaminiam*. Sed vide Benedictum Bacchinum ad Agnellum Dissert. III. pag. 216. edit. I.]

XV. *De eodem.*

Ibidem C. CXII.

CUm itaque baptismi sui nihil recordetur qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, qui sciat consecratum, nec ille, qui consecratur; scimus quidem inexpiabile esse facinus quoties juxta hæreticorum damnata a sanctis patribus instituta cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, Apostolica reclamante sententia, quæ nobis unam prædicat in Trinitate Deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptismate sacramentum. Sed in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen venire quod omnino factum esse nescitur. Atque ideo quoties persona talis inciderit, sollicita primum examinatione discutite, & longo tempore (nisi forte supremus finis immineat) indagate, utrum nemo penitus sit, qui testimonio suo juvare possit ignorantiam nescientis: & cum constiterit, hunc, qui baptismatis indiget sacramento, sola inaniter suspicione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, cujus in se nullum scit esse vestigium; nec vereamur huic salutis januam aperire, quam numquam ante docetur ingressus. *Idem* [epist. II. c. XVI. alias epist. XCII. ad Rusticum Narbonensem c. A. D. 443. Roma in *Galliam*.]

XVI. *De eodem.*

Ibidem C. CXIII.

SI nulla extant indicia inter propinquos, aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est, ut renascantur, ne manifeste pereant: in quibus, quod non ostenditur gestum, ratio non sinit, ut videatur iteratum. Qui autem possint meminisse, quod ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari, an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed si hoc etiam ab eorum memoria alienum est, conferendum eis videtur quod collatum esse nescitur, quia non temeritas intervenit præsumtionis ubi est diligentia pietatis. *Augustinus contra Julianum*

XVII. *De eodem.*

Ibidem.

SI ad matris corpus. *Supra Tit.* II. *Rubr.* IX. c. IX. *pag.* 234.

XVIII. *De eodem.*

HI qui baptismum ab hæreticis, *Supra Tit.* I. *Rubr.* IX. c. VII. *pag.* 221.

RU-

RUBRICA. XIV

De pœna rebaptizatorum.

I. *De his, qui ignoranter bis baptizantur.*

[Ex Pœnitentiali Theodori Archiepiscopi Cantuariensis c.VI.c.A.D.680.in *Anglia,*in Lucæ Dacherii Spicilegio tomo IX.pag.52.]

QUi bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo pœnitere, nisi quod secundum canones ordinari non possunt, nisi magna aliqua necessitas cogat. Qui autem non ignari, iterum baptizati sunt, quasi iterum crucifixerunt Christum. Per VII. annos pœniteant IV. & VI. feria, & tres quadragesimas jejunent, si pro vitio aliquo fecerint. Similiter si pro munditia putaverint, tribus annis similiter pœniteant. *Felix papa* [III. epist. VII. ad universos episcopos, *Romæ* A.D. 488. Concil. tomo IV. pag. 1076. B.]

De Consecra. Dist.IV.C.CVII.

II. *De his, qui ex industria bis baptizantur.*

EOs, quos episcopos, presbyteros, vel diaconos fuisse constiterit, & seu optantes forsitan, seu coactos, lavacri illius unici salutarisque claruerit fecisse jacturam, usque ad exitus sui diem in pœnitentia (si resipiscant) jacere convenit: nec orationi non modo fidelium, sed ne catechumenorum quidem omnimodis interesse, quibus laica tantum communio in morte est reddenda. De clericis autem, & monachis, aut puellis Dei, aut sæcularibus, servari præcipimus hunc tenorem, quem Nicæna synodus circa eos, qui lapsi sunt, vel fuerint, servandum esse constituit; ut scilicet qui nulla necessitate, nullius rei timore, atque periculo se, ut rebaptizentur, hæreticis impie dediderunt. Si tamen eos ex corde pœniteat, III. annis interaudientes sint, VII. autem annis subjaceant inter pœnitentes, manibus sacerdotum duobus annis, etiam oblationes modis omnibus non sinantur offerre; sed tantummodo sæcularibus in oratione socientur; nec confundatur, Deo colla submittere qui eum non timuit abnegare. Pueris autem, quibus (quod adhuc impuberes sunt) a *pubertate* vocabulum est, seu clericis, seu laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur ætatis, aliquandiu sub manus impositione detentis, reddenda communio est, nec eorum est expectanda pœnitentia, quos excepit a coërcitione censura.

Ibid. C.CXIII.

RUBRICA. XV

De supplentibus vicem baptismi.

I. *Effusio sanguinis implet vicem baptismi.*

Augustinus de unico baptismo [contra Donatistas lib. IV. c. XXII. &. 29. c. A.D. 412. in *Africa*.]

BAptismi vicem aliquando implere passionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum est: *hodie mecum eris in paradiso*, non leve documentum idem beatus Cyprianus assumit: quod etiam atque etiam considerans, invenio, non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex baptismo deerat, posse supplere; sed etiam fidem, conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Neque enim latro ille pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum, nec, quia credidit passus est; sed dum patitur, credidit. Quantum itaque valeat etiam sine visibili sacramento baptismi, quod ait Apostolus: *corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, in illo latrone declaratum est. Sed tunc impletur invisibiliter, cum mysterium baptismi, non contemtus religionis, sed articulus necessitatis excludit. *Et infra*. Et sicut in illo latrone quod ex baptismi sacramento defuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia non superbia, vel contemtu, sed necessitate defuerat; sic infantibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia omnipotentis implere credenda est, quod non ex impia voluntate, sed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad justitiam possunt, nec ore confiteri ad salutem. Ideo cum alii pro eis respondent, ut impleatur erga eos celebratio sacramenti, valet utique ad eorum consecrationem, quia ipsi respondere non possunt. *Item*. Alienum quippe

Ibid. *Lib. II. Bat. C.* *Luc. XX* *Epist. ad Iubajan* *Rom. X. 10.* *Lib. I. Retract. C. XVIII.*

Lib. I. Part. IV. Tit. II. Rubr. XVI.

Contra Iulianũ Pelagianum lib. VI. C. X. §. 29. alias 104.

*Lib. IV. contra Donatistas C. XXIII. §. 30.

Ibidem C. XXV. §. 32.

opus est, cum credit per alterum, sicut alienum opus fuit, cum peccavit in alterum. *Item*. * Sicut autem in latrone, quia per necessitatem corporaliter baptismus defuit, perfecta salus est, quia per pietatem spiritaliter affuit; sic & cum ipsa præsto est, si per necessitatem desit, quia latroni adfuit, perficitur salus: quod traditum tenet universitas ecclesiæ cum parvuli infantes baptizantur: qui certe nondum possunt credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem: quod latro potuit. Quin etiam flendo, & vagiendo cum in eis mysterium celebratur, mysticis ipsis vocibus obstrepunt, & tamen nullus Christianorum dixerit, eos inaniter baptizari. *Item*. Quibus rebus omnibus ostenditur, aliud esse sacramentum baptismi, aliud conversionem cordis; sed salutem ex utroque compleri. Nec, si unum eorum desuerit, ideo putare debemus consequens esse, ut & alterum desit, quia & illud sine isto potest esse in infante: & istud sine illo potuit esse in latrone; complente Deo sive in illo, sive in isto quod non voluntate desuisset. Cum vero ex voluntate alterum horum desuerit, reatu hominem involvi, & baptismus quidem potest inesse, ubi conversio cordis desuerit. Conversio autem cordis potest quidem inesse, non percepto baptismo; sed contemto baptismo, non potest. Neque enim ullo modo dicenda est conversio cordis ad Deum, cum Dei sacramentum contemnitur. *Item* [Gennadius de dogmatibus Ecclesiasticis c. XII. alias LXXIV. c. A. D. 492. in *Gallia*]

II. *Quamvis recte vivant catechumeni, sine baptismo tamen salvari non possunt.*

De Consecrat. Distinct. IV. C. XXXVII.

CAtechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere non credimus, excepto martyrio, ubi tota baptismi sacramenta complentur. Baptizandus confitetur fidem suam coram sacerdote, & interrogatus, respondet. Hoc & martyr coram persecutore facit, qui & confitetur fidem suam, & interrogatus respondet. Ille post confessionem vel aspergitur aqua, vel intingitur; & hic vel aspergitur sanguine, vel contingitur igne. Ille manus impositione pontificis accipit Spiritum sanctum; hic habitaculum efficitur Spiritus sancti, dum non est ipse, qui loquitur; sed Spiritus sanctus, qui loquitur in illo. Ille communicat Eucharistiæ in commemorationem mortis Domini; hic ipsi Christo commoritur. Ille confitetur, se mundi actibus renunciaturum; hic ipsi renunciat vitæ. Illi peccata omnia remittuntur, in isto extinguuntur.

RUBRICA. XVI

De ritu baptismi.

I. *Generale baptisma nonnisi in Sabbato sancto Paschæ, & Pentecoste celebretur.*

Siricius papa Himerio Tarraconensi [epist. I. c. II. A. D. 385. Roma in *Hispaniam*, Concil. tom. II. pag. 1018.]

Ibidem C. XI.

Concil. Tribu- riense C. XII.

NOn ratione auctoritatis alicujus, sed sola temeritate præsumitur, ut passim ac libere nataliciis Christi, seu apparitione, nec non & Apostolorum, seu martyrum festivitatibus, innumeræ, ut asseris, plebes baptismi mysterium consequantur, quum hoc sibi privilegium & apud nos, & omnes ecclesias dominicum specialiter pascha desendat cum sua Pentecoste. *Item Leo* [I. epist. XVI. c. III. ad episcopos per Siciliam constitutos A. D. 447. Roma in *Siciliam*.]

II. *Quare in prædictis temporibus baptisma celebretur.*

De Consecrat. Dist. IV. C. XIII.

Rom. VI. 3. 4. 5. 6.

PRoprie in morte Crucifixi, & in resurrectione ex mortuis potentia baptismi novam creaturam condidit ex veteri; ut in renascentibus & mors Christi operetur, & vita, dicente beato Apostolo Paulo: *an ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus &c*: quæ latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputavit, ut appareret, ex hujus doctrinæ spiritu regenerandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis illum diem esse, & illud tempus electum, in quo per similitudinem, formamque mysterii, ea, quæ geruntur in membris, his, quæ in ipso sunt capite gesta, congruerent, dum in baptismatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis elevatio resurgentis instar est de sepulcro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandæ gene-

generaliter gratiæ eum esse legitimum diem, in quo orta est & virtus muneris, & species actionis: ad cujus rei confirmationem plurimum valet quod ipse Dominus Jesus Christus posteaquam resurrexit a mortuis, discipulis suis (in quibus omnes ecclesiarum præsules docebantur) & formam & potestatem tradidit baptizandi dicens: *euntes ergo nunc docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti*: de quo utique eos ante passionem potuisset instruere, nisi primo voluisset intelligi, regenerationis gratiam ex sua resurrectione cœpisse. Additur sane huic observantiæ etiam Pentecostes ex adventu Spiritus sancti sacræ solemnitas, quæ de paschalis festi pendet articulo: & cum ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eum diem, qui resurrectione Domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum, & eos, quos a die Paschæ aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitat, ut quibuslibet necessitatibus impediti desiderii sui effectum dono Spiritus sancti consequantur. *Et infra*. Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex apostolica auctoritate servare, satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum Apostolum Petrum, qui in eo die, quo omnium credentium numerum promissus Spiritus sancti replevit adventus, trium millium populum sua prædicatione conversum lavacro baptismatis consecravit. Quod sancta scriptura, quæ Apostolorum actus continet, fideli historia docet, dicens: *his auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: quid faciemus viri fratres?* Petrus vero ad illos: *pœnitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini nostri Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti*. Item. *Ibidem* c. XIV.

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. XVI. — Matth. XXVIII. 19. — S. Leo ibid. C. XV. — Act. II. 17. — S. Leo ibid. C. XI.

III. *De eodem*.

SI quis autem Epiphaniæ festivitatem (quæ in suo ordine debito honore veneranda est) ob hoc existimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Johannis accesserit, sciat, illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur: de quibus dicitur: *qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt*. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quærens remedium renascendi sic voluit baptizari, quomodo voluit circumcidi, hostiamque pro se emundationis offerri, ut, qui factus erat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret & sub lege, quam non venerat solvere, sed adimplere, & adimplendo finire, sicut beatus Apostolus prædicat dicens: *finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti*. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia *in omnibus primatum tenens*, se docuit esse principium: & tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxit sanguis redemtionis, & aqua baptismatis. *Ex Concilio Gerundensi* [c. IV. A. D. 517. in *Hispania*, Concil. tomo IV. pag. 1568.]

De Consecrat. Dist. IV. C. XIV. — Io. I. 13. — Matth. III. 13. — Gal. IV. 4. — Matth. V. 17. — Rom. X. 4. — Coloss. I. 18.

IV. *In solemnitate paschali & Pentecosten catechumeni baptizentur*.

DE catechumenis baptizandis id decretum est, ut in paschæ festivitate, vel Pentecostes quanto majoris celebritatis major celebritas est, tanto magis ad baptizandum veniant. Ceteris solemnitatibus infirmi tantum debent baptizari, quibus quocunque tempore convenit baptismum non negari. *Item Leo papa* [I. Sententia est ex epist. XVI. c. V. alias epist. IV. A. D. 447. Roma in *Siciliam*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. XV.

V. *Necessitate cogente quolibet tempore baptizare licet*.

SI qui necessitate mortis, ægritudinis, obsidionis, persecutionis, & naufragii urgentur, omni tempore debent baptizari. *Item Gelasius clero & plebi Tarentinæ* [imo Gregorius II. in Commonitorio seu Capitulari c. V. A. D. 714. Roma in *Bavariam*, apud H. Canisium initio tomi V. Antiquæ Lect. edit. II. pag. 2. & in Concil. tomo VI. pag. 1453. C.]

Ibidem C. XVI.

VI. *Nisi necessitate cogente inter Pascha & Pentecosten nullus baptizare præsumat*.

VEnerabilis baptismi sacramentum nisi in festivitate paschali, & Penteconstes tradere non præsumat episcopus, exceptis ægritudine laborantibus, quibus, urgente mortis periculo, talibus oportet (ne in æternum pereant) remediis subveniri. *Idem* [Gelasius I. epist. IX. c. X. ad episcopos Lucaniæ, Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo IV. pag. 1191.]

Ibidem C. XVII. — Gregorius II. epist. IV.

VII. *De eodem*.

De Consecrat. Dist. IV. C. XVIII.

BAptizandi, sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam præter paschale festum, & Pentecostes venerabile sacramentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio præventus abscedat.

RUBRICA. XVII

De exorcismo & catechismo.

I. *Si ne exorcismis, & exsufflationibus nullus baptizetur*.

[Ex auctoritatibus præteritorum sedis Apostolicæ episcoporum de gratia Dei, & libero voluntatis arbitrio, c. IX. quæ auctoritates habentur post epistolam I. Cœlestini papæ I. Concil. tomo II. pag. 1617.]

Ibidem C. LIII.

SIve parvuli, sive juvenes ad regenerationis veniant sacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quam exorcismis, & exsufflationibus clericorum, spiritus ab eis immundus abiiciatur. *Rabanus Maurus de Institutione clericorum* [lib. I. c. XXV. c. A. D. 847. in *Germania*.]

II. *Officium baptizandi catechumeni præveniant*.

Ibidem C. LIV.

Jo. IX. 11.

ANte baptismum catechizandi debet hominem prævenire officium, ut fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. *Item*. Prius ipse Christus cœci nati oculos luto & sputo facto superlinivit, & sic ad aquas Siloë misit, quia prius debet baptizandus fide incarnationis Christi instrui, & sic ad baptismum jam credulus admitti, ut sciat cujus gratiæ in eo est particeps, & cui jam debitor fiat deinceps. *Ex Concilio Bracarensi* II. [imo III. c. I. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 896. D.]

III. *Quo tempore catechumeni ad exorcizandum sint deferendi*.

De Consecrat. Dist. IV. C. LV.

ANte XX. dies baptismi ad purgationem exorcismi catechumeni concurrant, in quibus XX. diebus omnino symbolum, quod est, credo in Deum patrem omnipotentem, spiritaliter doceantur. *Nicolaus papa* [I. ex Ivone Parte I. c. LXXXII.]

IV. *In unaquaque ecclesia baptizandi catechizari possunt*.

Ibidem C. LVII.

CAtechismi baptizandorum a sacerdotibus uniuscujusque ecclesiæ possunt fieri, sicut in hac sancta Romana ecclesia (cui, deo auctore, ministerium famulatus nostri adhibemus) solemniter fieri comprobantur. *Ex Concilio Laodicensi* [c. XLVI. c. A. D. 364. in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tomo I. pag. 1520.]

V. *De eodem*.

Ibidem C. LVIII.

BAptizandos oportet fidei symbolum discere, & V. feria ultimæ septimanæ, vel episcopo, vel presbyteris reddere. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. XLIX. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 911.]

VI. *De eodem*.

Ibidem LIX.

NOn licet ante duas septimanas Paschæ, sed ante tres, ad baptismum suscipere aliquem. Oportet autem, ut in his diebus qui baptizandi sunt, symbolum discant, & in V. feria novissimæ septimanæ hoc episcopo, vel presbytero reddant.

VII. *Antequam baptizentur quilibet sunt examinandi*.

[Ex Concilio Carthaginensi IV. c. LXXXV. A. D. 389. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1206.]

Ibidem C. LX.

BAptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini, & carnium, ac manus impositionis crebra examinatione baptismum percipiant. *Rabanus Maurus de institutione clericorum* [lib. I. c. XXVII. c. A. D. 847. in *Germania*.]

VIII. *Ba-*

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rubr. XVII.

VIII. *Baptizandi quare exorcizentur & exſufflentur.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. LXI.

POſtquam ſe baptizandus per confeſſionem veræ fidei in alterius commendaverit dominium, & per abrenunciationem a prioris poſſeſſoris ſe alienaverit ſervitio, exſufflatur ab eo ſæva poteſtas, ut per pium ſacerdotis miniſterium ſpiritui ſancto cedat fugiens ſpiritus malignus. *Auguſtinus de ſymbolo lib.* I. [imo in ſermone ad Catechumenos c. I. §. 2. A. D. 393. in *Africa*.]

IX. *De eodem.*

Ibidem C. LXII.

SIcut noſtis, fratres cariſſimi, & parvuli exſuffluantur & exorcizantur, ut pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decepit homines, ut poſſideret homines. Non ergo creatura in infantibus exorcizatur, aut exſufflatur, ſed ille, ſub quo ſunt qui ſub peccato naſcuntur. *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum* [lib. I. c. XXVII. c. A. D. 847. in *Germania*.]

X. *Quare ſignetur baptizandus in fronte & corde.*

Ibidem C. LXIII.

POſtea ſignatur baptizandus ſignaculo ſanctæ crucis tam in fronte, quam in corde, ut ab eo tempore ipſe apoſtata diabolus in vaſe ſuo priſtino ſuæ interemtionis cognoſcens ſignaculum jam ſibi deinceps illud ſciat eſſe alienum [Idem ibidem continuo.]

XI. *Quare ſuper eum orationes deinde dicantur.*

Ibidem C. LXIV. Concil. Carthag. III. C. V.

EX hinc jam dicuntur ſuper eum orationes, ut fiat catechumenus. Tunc datur baptizando ſal benedictum in os, ut per ſal typicum ſapientiæ ſale conditus fœtore careat iniquitatis, & nec a vermibus peccatorum ultra putreſiat, ſed magis illæſus ſervetur ad majorem gratiam percipiendam. *Beda ſuper librum Regum* [in Eſdræ lib. II. c. IX. t. A. D. 730. in *Anglia*.]

XII. *Quare ſale initietur catechumenus.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. LXV.

SAl cæleſtis ſapientiæ, quo initiantur catechumeni, in cunctis operum noſtrorum ſacrificiis jubemus offerre. *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum* [eodem lib. I. c. XXVII. A. D. 847. in *Germania*.]

XIII. *Quare iterum exorcizentur.*

Ibidem C. LXVI.

DEhinc iterum exorcizatur diabolus, ut ſuam nequitiam agnoſcens, & juſtum ſuper ſe Dei judicium timens, recedat ab homine, nec jam contendat cum arte ſua ſubvertere, ne baptiſmum conſequatur, ſed magis honorem Deo creatori ſuo exhibens, reddat opus factori ſuo. *Gregorius Homilia* XXIX. *in Evangelia* [§. 4. c. A. D. 591. *Romæ*.]

XIV. *Sacerdotes exorcizando dæmonia pellunt.*

Ibidem C. LXVII.

SAcerdotes cum per exorciſmi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos ſpiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, niſi dæmonia eiciunt? *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum* [lib. I. c. XXVII. A. D. 847. in *Germania*.]

XV. *Quare ſaliva nares & aures tanguntur.*

Ibid. C. LXVIII. Marc. VII. 34.

POſtea tanguntur ei nares, & aures cum ſaliva, & dicitur ei verbum illud evangelicum, quod Jeſus, quando ſurdum, & mutum ſanavit, tangens cum ſputo linguam ejus, & mittens digitos in auriculam ejus dixit: *eppheta, quod eſt adaperire.* Hoc enim ſacramentum hic agitur, ut per ſalivam typicam ſacerdotis & tactum ſapientia, & virtus divina ſalutem ejuſdem catechumeni operetur, ut aperiantur ei nares ad accipiendum odorem notitiæ Dei, ut aperiantur illi aures ad audiendum mandata Dei, ut aperiantur ei ſenſus in intimo corde ad reſpondendum. *Ambroſius de ſacramentis* [lib. I. c. I. §. 3. A. D. 384. *Mediolani*.]

XVI. *Quare nares, non ora baptizandorum epiſcopus tangat.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. LXIX.

PRopter gloriam muneris, & operis non os tangit epiſcopus, ſed nares. Quare nares? Ut bonum odorem accipias pietatis æternæ. *Ex Concilio Carthaginenſi* IV. [c. XC. XCI. XCII. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1207.]

XVII. *Emer-*

XVII. *Energumeni omnibus diebus exorcizentur.*

De Consecrat. Dist. v. C. xi.

OMni die exorcistæ energumenis manus imponant. Energumeni vero pavimenta domorum Dei verrant, quibus assidentibus in domo Dei victus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministretur.

RUBRICA. XVIII
De sacra unctione baptizatorum.

I. *Quare a sacerdote inungantur.*

Rabanus Maurus de institutione clericorum [lib. I. c. XXVII. c. A. D. 847. in *Germania*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. LXXX.

DEinde a sacerdote inungitur, ut sacrum baptisma cum fide accepta custodiatur. Ungitur tunc illius pectus de oleo sanctificato cum invocatione sanctæ Trinitatis, ut nullæ reliquiæ latentis inimici in eo resideant. Sed in fide sanctæ Trinitatis mens ejus confortetur. Ungitur & inter scapulas de eodem oleo, ut undique muniatur, & ad bona opera facienda per Dei gratiam roboretur. *Item*. Consecratur post hæc fons, & ad ipsum baptismum catechumenus accedit. *Innocentius papa* [I. epist. I. c. III. ad Decentium A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1246.]

Rabanus ibid. C. XXVIII.

II. *Baptizatos presbyteris chrismate ungere licet.*

De Consecrat. Dist. IV. C. CXIX.

PResbyteris (seu extra episcopum, sive præsente episcopo baptizent) chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis, cum tradunt Spiritum paraclitum. *Ex regesto Gregorii ad Januarium episcopum Caralitanum* [lib. III. epist. IX. A. D. 591. Roma in *Sardiniam*.]

III. *Baptizatos, in frontibus presbyteris ungere non licet.*

Ibidem C. CXX.

PResbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate non præsumant; sed presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut episcopi postmodum ungere debeant fronte. *Ex Concilio apud Bellovacum* [imo ex Pœnitentiali Theodori c. IV. circa A. D. 680. in *Anglia*.]

IV. *Chrismatis pannum secundo linire, & super alium baptizatum mittere licet.*

Ibidem C. CXXI.

SI quis voluerit chrismate pannum iterum linire, & super alium baptizatum mittere, non est absurdum. *Ex Concilio Lugdunensi* [ex Burchardo lib. IV. c. LXXII. & Ivone Parte I. c. CCLXXI.]

V. *De veteri chrismate baptisma consecrare non licet.*

Ibidem C. CXXII.

SI quis de alio chrismate, quam de illo novo, quod proprii episcopi largitione, vel concessione acceperit, baptizare (nisi præoccupante morte) tentaverit, pro temeritatis ausu ipse in se suæ damnationis protulisse sententiam manifestatur. *Ex Concilio apud Valentiam* [imo ex Carthaginensi IV. c. XXXVI. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1203.]

VI. *Chrisma conficere, & per suas diœceses destinare omni tempore episcopo licet.*

Ibid. C. CXXIII.

PResbyteri, qui diœcesanas regunt ecclesias, non a quibuslibet episcopis, sed a suo, nec per minorem clericum, sed per se ipsos, aut per illum, qui ejusdem ordinis sit, ante Paschæ solemnitatem chrisma petant. *Ex Concilio Arausicano* [I. c. II. A. D. 441. in *Gallia*, Concil. tomo III. pag. 1447.]

VII. *Qui baptizandi officium recipit, sine chrismate proficisci non debet.*

Ibidem C. CXXV.

NUllus ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate usquam debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo autem, qui in baptismate, quacumque necessitate faciente, chrismatus non fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter nos chrismatis ipsius, nonnisi una benedictio est. Non præjudicantes cuiquam, hoc dicimus, sed ut necessaria habeatur chrismatio. *Ambrosius de Sacramentis* [lib. II. c. V. §. 14. A. D. 384. *Mediolani*.]

VIII. *Quo-*

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. XIX.

VIII. *Quomodo fontem baptismi Trinitatis præsentia consecrat.*

VEnit sacerdos ad fontem, dicit precem, invocat Patris nomen, præsentiam & Filii, & Spiritus sancti, utitur verbis cælestibus: cælestia verba, quæ Christi sunt. Præsentia Trinitatis adest: operatur sermo æternus, ubi descendit Spiritus. Primo, quasi columba descendit, ut increduli vocarentur ad fidem. In principio signum debuit esse; in posterioribus debet esse perfectio. Apostolis enim Spiritus sanctus datus est in igneis linguis propter incredulos: nobis jam in plenitudine ecclesiæ non per signa, sed per fidem veritas est colligenda. *Rabanus in epistolam ad Ephesios* c. LIII. [imo lib. I. de institutione clericor. c. XXVIII. A. D. 847. in *Germania*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. LXXI. — *Matth. III. 16.* — *Ambrosius ibid. §. 15.* — *Act. II. 2. & 3.*

IX. *Quare baptizatus a presbytero ungatur in cerebro.*

POstquam ascendit baptizatus de fonte, statim signatur in cerebro a presbytero cum sacro chrismate, sequente simul & oratione, ut regni Christi particeps fiat, & a Christo Christianus possit vocari. *Ambrosius de sacramentis tractatu* II. [lib. II. c. VIII. §. 14. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Consecrat. Distinct. IV. C. LXXXVIII.

X. *De forma, qua utitur sacerdos in ungendo.*

EMersisti, venisti ad sacerdotem. Quid tibi dixit? *Deus*, inquit, *Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu sancto, concessitque tibi peccata tua, ipse te ungat in vitam æternam.* Vide ubi unctus es, in *vitam*, inquit, *æternam*. Item [de sacramentis lib. III. c. I. §. 5. & c. II. §. 8. *ibidem*.]

Ibid. C. LXXXIX.

XI. *Quare unguentum super capita baptizatorum ponatur.*

ACcepisti mysterium, hoc est unguentum supra caput. Quare supra caput? Quia sensus sapientis in capite ejus. *Et infra*. Sequitur spiritale signaculum, quod audisti hodie legi, quia post fontem superest, ut perfectio fiat, quando ad invocationem sacerdotis Spiritus sanctus infunditur. *Rabanus de Institutione clericorum* [lib. I. c. XXIX. A. D. 847. in *Germania*.]

Ibidem C. XC. — *Eccles. II. 14.*

XII. *Quare candida vestis traditur Christianis.*

POst baptismum traditur Christiano *vestis candida*, designans innocentiam, & puritatem Christianam, quam post ablutas veteres maculas studio sanctæ conversationis immaculatam servare debet, repræsentandam ante tribunal Christi. Cuncti vero renati, *albis* induuntur vestibus ad mysterium resurgentis ecclesiæ. *Item*. Utuntur ergo baptizati *albis vestibus*, ut quorum primæ nativitatis faciem vetusti erroris pannus fuscaverat, habitus secundæ regenerationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur enim post sacram unctionem caput ejus mystico velamine, ut intelligat se diademate regni, & sacerdotali dignitate potiri. *Ambrosius de mysterio* [imo de iis, qui initiantur mysteriis c. VII. §. 34. circa A. D. 384. *Mediolani*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. XCI.

XIII. *De eodem.*

ACcepisti post baptismum *vestimenta candida*, ut esset indicium, quod exueris involucrum peccatorum, & indueris innocentiæ casta velamina.

Ibidem C. XCII.

RUBRICA. XIX

De suscipientibus infantes in baptismo.

I. *Necessitate cogente in baptismo & confirmatione idem compater esse potest.*

Hyginus papa [imo Theodorus in Pœnitentiali c. IV. circa A. D. 680. in *Anglia*.]

IN catechismo, & baptismo, & in confirmatione unus patrinus fieri potest, si necessitas cogit. Non est tamen consuetudo Romana; sed per singulos singuli suscipiunt. *Ex decreto Leonis papæ* [potius Walafridus Strabo de Ecclesiasticis officiis c. XXVI. A. D. 842. in *Germania*.]

Ibidem C. C.

II. *Non*

Lib. I. Pars iv. Tit. ii. Rubr. xx. & xxi.

II. *Non plures, sed unus parvulum in baptismo suscipiant.*

De Consecrat. Dist.iv.C.ci.

NOn plures ad suscipiendum de baptismo infantem accedant, quam unus, sive vir, sive mulier. In confirmatione quoque idipsum fiat. *Ex Concilio Moguntinensi* [uno ex Theodori Pœnitentiali c.iv. A. D. 680. in *Anglia*.]

III. *Qui non est baptizatus, nec confirmatus, alium in baptismate, vel chrismate tenere non debet.*

Ibidem C.cii.

IN baptismate, vel in chrismate non potest alium suscipere in filiolum qui non est baptizatus, vel confirmatus. *Ex Concilio Antissiodorensi* [c.xxv. A. D. 578. in *Gallia*, Concil. tomo v. pag. 960.]

IV. *Abbati vel monacho commatres habere non licet.*

Ibidem C.ciii.

NOn licet abbati, vel monacho de baptismo suscipere filios; nec commatres habere. *Ex sermone sancti Augustini post Pascha Domini, qui sic incipit: Hodiernus dies.* [Caput incertum.]

V. *Qui in baptismo parvulos suscipiunt, pro eis apud Deum fidejussores existunt.*

Ibidem C.cv.
Sermo de tempore clxiii. nunc clxviii.

VOs ante omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in baptismo suscepistis, moneo, ut vos cognoscatis fidejussores apud Deum extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere: ideoque semper eos admonete, ut castitatem custodiant; justitiam diligant, caritatem teneant. *Et paullo post*. Ante omnia symbolum, & orationem Dominicam, & vos ipsi tenete, & illis, quos suscepistis de sacro fonte, ostendite.

RUBRICA. XX

De circumcisione.

I. *Sicut nunc in baptismate, ita olim in circumcisione remittebantur peccata.*

Gregorius in Moralibus [lib.iv.c.ii. nunc c.iii. A.D. 590. *Romæ*.]

De Consecrat. Dist.iv.C.v.

QUod autem apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro his, qui de Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium circumcisionis. *Augustinus ad Valerium contra Julianum* [de nuptiis & concupiscientia lib. ii. c. xi. §. 24. c. A. D. 420. in *Africa*.]

II. *Originale peccatum nunc in baptismate, olim in circumcisione remittebatur.*

Ibidem C.vi.
Rom.iv.11.

EX quo instituta est circumcisio in populo Dei (quod erat tunc signaculum justitiæ fidei) ad significationem purgationis valebat, & parvulis originalis veterisque peccati, sicut & baptismus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo est institutus.

RUBRICA. XXI

De baptismo Johannis.

I. *In Johannis baptismate non erat peccati remissio.*

Augustinus in Enchiridio [c.xlix. c. A. D. 421. §. 14. in *Africa*.]

Ibid.C.cxxxv.

NOn regenerabantur qui baptizabantur baptismo Johannis; sed quodam præcursorio illius ministerio, qui dicebat: *parate viam Domino*, huic uni, in quo solo renasci poterant, parabantur. Hujus enim baptismus est non in aqua tantum, sicut fuit Johannis; verum etiam in Spiritu sancto, ut de illo spiritu regeneretur quisquis in Christum credit: de quo Christus regeneratus regenerationem non cognovit. *Et infra*. In aqua baptizari voluit a Johanne, non ut ejus iniquitas ulla dilueretur, sed ut magna commendaretur humanitas. Ita quippe nihil in eo baptismus habuit, quod ablueret, sicut mors nihil invenit, quod puniret.

Matth.iii.13.
Luc.iii.4.
Marc.i.b.

II. *De eodem*.

Dedit baptismum Judas. *Supra Libro* I. *Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* V. c. XII. *pag.* 227.

RUBRICA. XXII

I. *De baptismo Christi*.

Christus ad baptismum descendit, non ut caro mundaretur. *Supra Libro* I. *Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* XI. c. II. *pag.* 235.

II. *De eodem*.

Dominus enim nullius indigens. *Supra Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* XVI. c. III. *pag.* 243.

RUBRICA. XXIII

De baptismo discipulorum Christi.

I. *Discipuli Christi ejus baptismate creduntur abluti*.

. Augustinus epist. ad Seleucianam [epist. cclxv, §. 5. alias epist. cviii. c. A. D. 420. in *Africa*.]

Quando ab Hierosolymis exiit Jesus cum discipulis suis in Judæam terram, & illic morabatur cum eis, baptizabat non per seipsum, sed per discipulos suos, quos intelligimus jam fuisse baptizatos, sive baptismo Johannis (sicut nonnulli arbitrantur) sive (quod magis credibile est) baptismo Christi. *Item*. Respondit Dominus Petro: *qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus*: ubi intelligitur, quod jam Petrus baptizatus fuerit. *Idem ad Vincentium Victorem* [lib. III. de anima & ejus origine, c. IX. §. 12. c. A. D. 419. *ibidem*.]

De Consecrat. Dist. IV. C. CXLVII

Ioh. III. 22.

Ioh. XIII. 10.

II. *Apostoli omnes Christi baptismate baptizati creduntur*.

Si eos, de quibus non scriptum est, utrum fuerint baptizati, sine baptismo de hac vita recessisse contendimus, ipsis calumniamur Apostolis, qui, præter Apostolum Paulum, quando baptizati fuerint, ignoramus; sed ipsos baptizatos esse per hoc nobis innotescere potuit, quod beato Petro Apostolo Dominus ait: *qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet*.

Ibid. C. CXLVIII.

Act. IX. 18.

Ioh. XIII. 10.

TITULUS. III

De sacramento confirmationis.

RUBRICA. I

De necessitate sacramenti confirmationis.

I. *Post baptisma, confirmationis sacramentum præstetur*.

[Urbanus papa epist. Isidoriana c. VII. omnibus Christianis, Concil. tomo I. pag. 621.]

Omnes fideles per manus impositionem episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur; quia cum Spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & constantiam dilatatur. *Melchiades papa Hispaniarum episcopis* [epist. Isidoriana c. II. Concil. tomo I. pag. 1397.]

De Consecrat. Dist. V. C. I.

Lib. I. Pars iv. Tit. iii. Rubr. ii. & iii.

RUBRICA . II

De myſterio ſacramenti confirmationis.

I. *Manus impoſitionis ſacramentum dignius eſt ſacramento baptiſmi.*

De Conſecrat. Diſt.v.C.iii.

DE his vero, ſuper quibus rogaſtis vos informari, ideſt utrum majus eſſet ſacramentum manus impoſitio epiſcoporum, aut baptiſmus, ſcitote, utrumque magnum eſſe ſacramentum. Et ſicut unum a majoribus fit, ideſt a ſummis pontificibus, quod a minoribus fieri non poteſt; ita & majori veneratione venerandum & tenendum eſt. Sed ita conjuncta ſunt hæc duo ſacramenta, ut ab invicem (niſi morte præveniente) nullatenus poſſint ſegregari, & unum ſine altero rite perfici non poteſt. *Euſebius papa* [epiſt. Iſidoriana iii. ad epiſcopos Tuſciæ & Campaniæ, Concil. tomo i. pag. 1391.]

II. *Non ab aliis, quam ab epiſcopis manus impoſitionis ſacramentum perfici poteſt.*

Ibidem C.iv.

MAnus quoque impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi a ſummis ſacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis Apoſtolis legitur, aut ſcitur peractum eſſe; nec ab aliis, quam ab illis, qui eorum tenent locum, umquam perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumtum fuerit, irritum habeatur & vacuum, & inter eccleſiaſtica numquam reputabitur ſacramenta. *Item Gelaſius* [i. epiſt. ix. c. vi. ad epiſcopos Lucaniæ, A.D. 494. Roma in *Lucania*, Concil. tomo iv. pag. 1189.]

III. *Presbyteri ultra ſuum modum tendere non præſumant.*

Diſt.xcv.C.ii.

PResbyteros ultra ſuum modum tendere prohibemus, nec epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter adſumere, non conficiendi chriſmatis, non conſignationis pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem.

RUBRICA . III

De effectu ſacramenti confirmationis, ejus materia, & loco ubi confertur.

I. *Quid conferat Spiritus ſanctus in baptiſmate, quid in confirmatione.*

Melchiades [epiſt. Iſidoriana c.i. Concil. tomo i. pag. 1398. B.]

De Conſecrat. Diſt.v.C.ii.

SPiritus ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris inter inviſibiles hoſtes, & pericula gradiendum eſt, in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam. In baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur: & quamvis continuo tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen neceſſaria ſunt confirmationis auxilia. Regeneratio per ſe ſalvat mox in pace beati ſæculi recipiendos. Confirmatio armat & inſtituit ad agones mundi hujus & prælia reſervandos. Qui autem poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculatus pervenit ad mortem, confirmatur morte, quia non poteſt peccare poſt mortem. *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum lib.* 1. *cap.* xxx. [c. A. D. 847. in *Germania*.]

II. *Quare confirmationis ſacramentum baptizato tradatur.*

Ibidem C.v.

NOviſſime a ſummo ſacerdote per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, ut roboretur per Spiritum ſanctum ad prædicandum aliis idem donum, quod ipſe in baptiſmate conſecutus eſt per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cum chriſmate in capitis ſummitate per ſacerdotem; per pontificem vero in fronte, ut in priori unctione ſignificetur Spiritus ſancti ſuper ipſum deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam. In ſecunda quoque, ut ejuſdem Spiritus ſancti ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis, & ſcientiæ, & virtutis, venire in hominem declaretur.

RU-

RUBRICA. IV

De non iterando ſacramento confirmationis.

DIctum eſt nobis, quod quidam. *Supra Lib.*I.*Parte* IV.*Tit.*I.*Rubr.*XI.c.I I.*pag.*222.

II. *De eodem*.

DE homine, qui a pontifice. *Supra ibidem* c.I I I.*pag.* 222.

RUBRICA. V

De ritu ſacramenti confirmationis.

I. *Ad confirmationem nonniſi jejuni veniant*.

Ex Concilio Aurelianenſi [imo ex capitulari Herardi Archiepiſcopi Turonenſis, c.LXXV. A.D.818. in *Gallia*, apud Baluzium in Capitular. tomo I. pag. 1293.]

UT jejuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis; & moneantur confeſſionem dare prius, ut mundi donum ſancti Spiritus valeant accipere: & quia nunquam erit Chriſtianus, niſi confirmatione epiſcopali fuerit chriſmatus. *Ex Concilio Meldenſi* c. VI. [imo ex Concilio Pariſienſi c. XXXIII. A. D. 829. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1621.] *De Conſecrat. Diſt.* V. *C.* VI.

II. *Epiſcopi nonniſi jejuni baptizatos confirment*.

UT epiſcopi nonniſi jejuni per impoſitionem manuum Spiritum ſanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitantibus. Sicut autem duobus temporibus, Paſcha videlicet, & Pentecoſte a jejunis celebrari debet baptiſmus, ita etiam traditionem ſancti Spiritus a jejunis pontificibus convenit celebrari. *Ibidem* C. VII. *Additio* I. *Capitular.* c. VI. *Baluzii to.* I. *pag.* 1117.

RUBRICA. VI

De ſuſcipientibus infantes in confirmatione.

NOn plures ad ſuſcipiendum. *Supra Rubr.* XIX. c.I I.*pag.*248.

II. *De eodem*.

IN baptiſmate, vel in chriſmate. *Supra ibidem* c. I I I.*pag.*248.
Innocentius Exſuperio Toloſano. [imo caput incertum.]

III. *De eodem*.

SI quis ex uno conjugio filium, aut filiam alterius de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit, vel Chriſtianitatis miniſterium dederit, ambo, & vir & uxor, compatres exiſtunt parentibus infantis, quia vir & mulier caro una effecti ſunt. XXX. *Q.* IV. *C.* I.

TITULUS. IV

De ſacramento Euchariſtiæ.

RUBRICA. I

De interpretatione hujus vocis *Euchariſtia*.

Gregorius papa [imo Iſidorus lib. VI. Etymologiar. c. XIX. c. A.D.631. in *Hiſpania*.]

PAnis & calicis ſacramentum græce *Euchariſtia dicitur*, latine *bona gratia* interpretatur. I. *Q.* I. *C.* LXXXIV. §. 3.

RUBRICA . II

De institutione sacramenti Eucharistiæ, & ejus caussa.

I. *Visibiles creaturæ in Christi corpus & sanguinem invisibiliter convertuntur.*

Eusebius Emissenus [imo Eucherius Lugdunensis epist. de Paschate circa A. D. 440. in Gallia, inter opera S. Hieronymi tomo ix. edit. Rom. pag. 363.]

De Consecrat. Dist. ii. C. xxxv.

QUia corpus assumtum ablaturus erat ab oculis nostris, & illaturus sideribus, necessarium erat, ut die cœnæ sacramentum nobis corporis, & sanguinis sui consecraret, ut coleretur jugiter per mysterium quod semel offerebatur in pretium: ut, quia quotidiana & indefessa currebat pro hominum salute redemtio, perpetua esset etiam redemtionis oblatio, & perennis victima illa viveret in memoria, & semper præsens esset in gratia, vere unica, & perfecta hostia, fide æstimanda, non specie, nec exteriori censenda visu, sed interiori affectu. Unde merito cælestis coufirmat auctoritas, quia *caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui auctor est muneris, ipse etiam testis est veritatis. Nam invisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate convertit, ita dicens: *accipite, & comedite. Hoc est enim corpus meum*. Et sanctificatione repetita: *accipite, & bibite. Hic est sanguis meus*. Ergo sicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo substiterunt excelsa cælorum, profunda fluctuum, vasta terrarum; ita pari potestate in spiritalibus sacramentis ubi præcipit virtus, servit effectus. Quanta itaque, & quam celebranda beneficia divinæ benedictionis operetur, attende: & ut tibi novum, & impossibile videri non debeat quod in Christi substantiam terrena & mortalia convertantur, te ipsum, qui in Christo es regeneratus, interroga. Dudum alienus a vita, peregrinus a misericordia, a salutis via intrinsecus mortuus exulabas. Subito initiatus Christi legibus & salutaribus mysteriis innovatus, in corpus ecclesiæ, non videndo, sed credendo transiliisti, & de filio perditionis, adoptivus Dei filius fieri, occulta puritate meruisti. In mensura visibili permanens, major factus es te ipso invisibiliter sine quantitatis augmento, cum ipse atque idem esses; multo alter fidei processibus extitisti. In exteriori nihil additum est, & totum in interiori mutatum est, ac sic homo Christi filius effectus, & Christus in hominis mente formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu, præterita vilitate deposita, subito novam indutus es dignitatem; & sicut hoc, quod in te Deus læsa curavit, infecta diluit, immaculata detersit, non sunt oculis, nec sensibus tuis credita; ita cum reverendum altare cælestibus cibis satiandus ascendis, sacrum Dei tui corpus, & sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, cordis manu suscipe, & maxime haustu interiore assume. *Hieronymus super Matthæum* [lib. iv. ad c. xxvi. c. A. D. 400. in Palæstina.]

Jo. vi. 56.

Matth. xxvi. 26.

Paschasius Radbertus in epist. ad Frudegardum pag. 1619. operum edit. Parisien. an. 1618. ex Eusebio Emisseno.

II. *In veritate sui corporis & sanguinis Christus discipulis suis præsentavit quod Melchisedech sacramentaliter obtulit.*

De Consecrat. Distinct. ii. C. xxxviii.

ACcipite & comedite. Hoc est corpus meum. Postquam typicum Pascha fuerat completum, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum Paschæ transgreditur sacramentum, ut, quomodo in præfiguratione ejus Melchisedech summi Dei sacerdos panem & vinum offerens, fecerat, ipse quoque in veritate sui corporis, & sanguinis repræsentaret. *Idem in libro de membris Domini* [caput incertum.]

Matth. xxvi. 26.

Paschasius Radbertus in eumdem Matthæi locum lib. xii. pag. 1096.

III. *Idem est sacerdos & sacrificium.*

De Consecrat. Distinct. ii. C. xxxix.

SAcerdos Dei patris dictus est filius Dei non secundum divinitatem, sed secundum humanitatem, in qua se pro nobis per passionem & mortem suam acceptabile sacrificium Deo obtulit, ut ipse esset sacerdos qui & sacrificium.

RU-

RUBRICA. III

De materia ſacramenti Euchariſtiæ.

I. *Panis, & vinum, & aqua in ſacramentis ſunt offerenda.*

Alexander papa [epiſt. I. Iſidoriana, c. IV. Concil. tomo I. pag. 546.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. I.

IN ſacramentorum oblationibus, quæ inter miſſarum ſolemnia Domino offeruntur, paſſio Domini miſcenda eſt, ut ejus, cujus corpus & ſanguis conficitur, paſſio celebretur, itaut repulſis opinionibus ſuperſtitionum, panis tantum & vinum aqua permixtum in ſacrificium offerantur. Non enim debet, ut a patribus accepimus & ipſa ratio docet, in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere ejus in paſſione ſua profluxiſſe legitur. *Item Cyprianus Cæcilio fratri ſalutem* [lib. II. epiſt. II. nunc epiſt. LXIII. A. D. 253. in *Africa*.]

II. *Vinum ſine aqua, vel e converſo in ſacramentis offerri non licet.*

Ibidem C. II.

SIc in ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt. Nam ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine Chriſto. Quando autem utrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc ſacramentum ſpiritale, & cæleſte perficitur. Sic vero calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur, quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum [idem eadem epiſt. *ibidem*.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. III.
I. Cor. XI. 23.

SCriptura dicit: *quotieſcumque enim ederitis panem iſtum & calicem iſtum biberitis, mortem Domini annunciabitis quoaduſque veniat*. Quotieſcumque ergo calicem in commemorationem Domini, & paſſionis ejus offerimus, id, quod conſtat Dominum feciſſe, faciamus. Sed vide, frater cariſſime, ſi quis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter vel ſimpliciter non hoc obſervavit, & tenuit, quod nos Dominus facere & exemplo & magiſterio ſuo docuit, poteſt ſimplicitati ejus de indulgentia Domini venia concedi. Nobis vero non poterit ignoſci, qui nunc a Domino admoniti, & inſtructi ſumus, ut calicem Domini cum vino mixtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. LV. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 911.]

IV. *Præter vinum, & aquam, & panem in ſacramento nihil debet offerri.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. IV.

NOn oportet, aliquid aliud in ſacramento offerri præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur: quia dum in cruce penderet, de corpore ejus ſanguis effluxit, & aqua. Hæc tria unum ſunt in Chriſto Jeſu. Hæc hoſtia & oblatio Dei in odorem ſuavitatis. *Ex Concilio Carthaginenſi* III. [c. XXIV. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1170.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. V.

IN ſacramento corporis & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipſe Dominus tradidit. Hoc eſt panis & vinum aquæ mixtum. *Et infra*. Nec amplius in ſacrificiis offeratur, quam de uvis, & frumentis. *Item ex* VI. *Synodo* [imo ex Conciliabulo Quiniſexto c. XXVIII. A. D. 692. *CPoli*, Concil. tomo VI. pag. 1154.]

VI. *Prohibetur, ne ſacrificio altaris quis uvas conjungat.*

Ibidem C. VI.

DIdicimus, quod in quibuſdam eccleſiis ſacerdotes ſacrificio oblationis conjungant uvas, quæ, ſecundum uſum, in altari offeruntur, & ſic ſimul utraque populo diſpenſent. Præcipimus igitur, ut nullus ſacerdos hoc ulterius faciat; ſed in remiſſionem peccatorum populo oblationem ſolam diſtribuat, & uvas ſeorſum benedictas populus, qui petierit, accipiat, & fructuum gratias agat. *Julius papa epiſcopis per Ægyptum* [imo ex Concilio Bracarenſi IV. c. II. A. D. 675. in *Hiſpania*, Concil. tomo VI. pag. 562. 563.]

VII. *Re-*

Lib. I. Pars IV. Tract. Rub. III.

VII. *Reprobantur varii errores quorundam contra materiam hujus sacramenti.*

De Consecrat. Dist. II. C. VII.

CUm omne crimen atque peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur; quid de cetero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipsa sacrificii oblatione erratur? Audivimus enim, quosdam, schismatica ambitione detentos, contra divinos ordines, & Apostolicas institutiones lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare. Alios quoque intinctam Eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere: quosdam etiam expressum vinum in sacramento Dominici calicis offerre. Alios vero pannum lineum musto intinctum per totum annum reservare, & in tempore sacrificii partem ejus aqua lavare, & sic offerre. Quod quam sit evangelicæ, & Apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini ecclesiasticæ adversum, non difficile ab ipso fonte veritatis probabitur, a quo ordinata ipsa sacramentorum mysteria processerunt. Cum enim magister veritatis verum salutis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis, non illis lac, sed panem tantum, & calicem sub hoc sacramento cognovimus dedisse. Legitur enim in evangelica veritate: *accepit Jesus panem, & calicem, & benedicens dedit discipulis suis.* Cesset ergo lac sacrificando offerri, quia manifestum & evidens evangelicæ veritatis exemplum illuxit, quod præter panem, & vinum aliud offerri non licet. Illud vero, quod pro complemento communionis, intinctam tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex Evangelio testimonium recipit, ubi Apostolis corpus suum & sanguinem commendavit. Seorsum enim panis, & seorsum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem aliis Christum præbuisse non legimus, excepto illo tantum discipulo, quem intincta buccella magistri proditorem ostenderet, non quæ sacramenti hujus institutionem signaret. Nam quod de expresso botro, idest de uvarum granis populus communicatur, valde est omnino confusum; sed si necesse sit, botrus in calice comprimatur, & aqua misceatur, quia calix Dominicus, juxta canonum præcepta, vino, & aqua permixtus debet offerri; quia videmus in aqua populum intelligi; in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & jungitur: quæ copulatio & conjunctio aquæ, & vini sic miscetur in calice Domini, ut mixto illa non possit separari. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi esse incipit sine nobis. Si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Ergo quando botrus solus offertur, in quo vini tantum efficientia designatur, sacramentum nostræ salutis negligitur, quod per aquam significatur. Non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur. Et ideo quia jam ex hoc plurima, & multiplex majorum manavit sententia, omnis deinceps talis error atque præsumtio cessare debet, ne perversorum inordinata compago statum veritatis enervet. Et ideo nulli deinceps licitum sit aliud in sacrificiis divinis offerre, nisi juxta antiquorum sententiam Conciliorum, panem tantum & calicem, vino & aqua permixtum. De cetero aliter, quam præceptum est, faciens, tamdiu a sacrificando cessabit, quamdiu legitima pœnitentiæ satisfactione correctus ad gradus sui officium redeat, quod amisit. *Ambrosius de sacramentis* [hinc inde ex libro v. c. 1. §. 1. 2. 3. & 4. A. D. 384. *Mediolani*.]

Matth. XXVI. 26.

VIII. *Quare in sacrificio aqua vino miscetur.*

De Consecrat. Distinct. II. C. LXXXIII.

IN calicem mittitur vinum: & quid aliud? Aqua. Sed tu mihi dicis: quomodo ergo Melchisedech panem & vinum obtulit? Quid sibi vult admixtio aquæ? Rationem accipe. *Et paucis interjectis.* Jussit Deus Moysi, ut tangeret petram de virga. Tetigit petram: & petra undam maximam fudit, sicut Apostolus ait: *bibebat autem de consequenti eos petra. Petra autem erat Christus*; non immobilis *petra*, quæ populum sequebatur: & tu bibe, ut te Christus sequatur. Vide mysterium. *Moyses*, hoc est propheta; *virga*, hoc est verbum Dei, sacerdos verbo Dei tangit petram, & fluit aqua, & bibit populus Dei. Tangit ergo sacerdos calicem, redundat aqua in calice, salit in vitam æternam. Et bibit populus Dei, qui Dei gratiam consecutus est. Didicisti ergo hoc. Accipe & aliud. *Et paucis interjectis.* De latere ejus aqua fluxit & sanguis. Quare aqua? Quare sanguis? Aqua, ut emundaret; sanguis, ut redimeret. Quare de latere? Quia unde culpa, inde gratia. Culpa per feminam, gratia per dominum Jesum Christum. *Item.* Audi psalmum. Vide, quemadmodum aptus sit cælestibus sacramentis. *Dominus pascit me, & nihil mihi deerit* &c. *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*

Genes. XIV. 18. *Exod. XVII. 6.* *I. Cor. X. 4.* *Jo. XIX. 33.* *Genes. II.* *Ambrosius ibid. C. III. §. 13.* *Psalm. XXII. 1. & seq.*

sunt. Virga imperium; baculus passio est, hoc est æterna divinitas Christi; sed etiam passio corporalis. Illa creavit, hæc redemit: *parasti in conspectu meo mensam* &c. *& poculum tuum inebrians, quam præclarum est!* Idem. Quotiescumque bibis, remissionem accipis peccatorum, inebriaris Spiritu. Unde & Apostolus ait: *nolite inebriari vino, sed implemini Spiritu sancto*. Item. Vino enim qui inebriatur, vacillat & titubat. Spiritu qui inebriatur, radicatus in Christo est. Et ideo præclara ebrietas, quæ sobrietatem mentis operatur! Item. *Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie &c.* Sanguine Christi pacificata sunt omnia vel in cælo vel in terra. Sanctificatum est cælum: dejectus est diabolus ubi versatur homo, quem ille decepit. *Et paulo post*. Dixi vobis, quod ante verba Christi quod offertur, panis dicatur: ubi Christi verba depromta fuerint, jam non panis dicitur, sed corpus appellatur. Quare in oratione Dominica, quæ postea sequitur, ait: *panem nostrum?* Panem quidem dixit. Sed ἐπιούσιον dixit, hoc est *supersubstantialem*.

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rub. iv.

Ibidem §. 17.

Ephes. v. 18.

Ambrosius ibid. C. iv. §. 23. & 24.

RUBRICA. IV

De forma verborum, quibus Eucharistiæ sacramentum conficitur.

I. *Ante consecrationem est panis, sed verbis Christi in ejus convertitur corpus.*

Ambrosius de Sacramentis [lib. iv. c. iv. §. 14. 15. ibidem.]

Panis est in altari usitatus ante verba sacramentorum: ubi accessit consecratio, de pane fit caro *Christi*. Hoc igitur adstruamus. Quomodo potest qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio autem quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur. Oratione petitur pro populo, pro regibus, pro ceteris. Ubi venitur, ut conficiatur venerabile sacramentum, jam non suis sermonibus sacerdos; sed utitur sermonibus Christi. Ergo Christi sermo hoc conficit sacramentum. Quis sermo Christi? Nempe is, quo facta sunt omnia. Jussit Dominus, & factum est cælum. Jussit Dominus, & facta est terra. Jussit Dominus & facta sunt maria. Jussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vides ergo quam operatorius sit sermo Christi! Si ergo tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant, quanto magis operatorius est, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur? Et sic* quod erat panis ante consecrationem, jam corpus Christi est post consecrationem, quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cum aqua in calice missum fit sanguis consecratione verbi cælestis. Sed forte dicis: speciem sanguinis non video: sed habet similitudinem. Sicut enim mortis similitudinem sumsisti, ita etiam similitudinem pretiosi sanguinis bibis, ut nullus horror cruoris sit, & pretium tamen redemtionis operetur. Didicisti ergo, quia quod accipis, corpus est Christi. Vis scire, quia verbis cælestibus consecratur? Accipe quæ sunt verba: dicit sacerdos: fac nobis (inquit) hanc oblationem adscriptam, rationabilem, acceptabilem, quod est corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, qui pridie quam pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit ad cælum ad te, sancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractumque Apostolis suis & discipulis suis tradidit dicens, accipite & edite ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum, quod pro multis confringetur. Similiter & calicem postquam cœnatum est, pridie quam pateretur, accepit, respexit ad cælum ad te, sancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens benedixit, Apostolis & discipulis suis tradidit dicens: *accipite & bibite ex eo omnes. Hic est enim sanguis meus*. Omnia illa verba Evangelistæ sunt usque ad *accipite*, sive *corpus*, sive *sanguinem*. Inde verba sunt Christi: *accipite, bibite ex eo omnes*. Hic est enim sanguis meus. Vide singula: *qui pridie*, inquit, *quam pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem*. Antequam consecretur, *panis* est. Ubi autem verba Christi accesserint, *corpus est Christi*. Denique audi dicentem: *accipite & edite ex eo omnes. Hoc est enim corpus meum*. Et ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus. Ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redimit. Ergo videte quantis generibus potens est sermo Christi universa convertere. Deinde ipse Dominus Jesus testificatur nobis, quod corpus suum accipiamus, & sanguinem suum. Numquid

De Consecrat. Dist. II. C. lv.

Guitmundus Aversanus libro III. de corpore & sanguine Domini.

Algerus Scholasticus de corpore & sanguine Domini lib. I. C. VII.

Lanfrancus Archiepisc. Cantuariensis contra Berengarium de corpore & sanguine Domini C. VIII.

Genes. I. 1. & seq.

*Hic summatim refertur sententia verbis hinc inde collectis.

Ambrosius ibid. C. v. §. 21. 22. & 23.

Luc. XXII. 19.

Matth. XXVI. 27. 28.

Exod. XVI. 13.

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rub. iv.

quid debemus de ejus fide, & teſtificatione dubitare? *Auguſtinus lib.* IV. *de Trinitate* [imo lib. III. c. IV. §. 10. circa A.D. 400. in *Africa*.]

II. *Spiritus ſanctus inviſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. LX.

CORpus & ſanguinem Chriſti dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum rite ſumimus ad ſalutem ſpiritalem in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis: quod cum per manus hominum ad illam viſibilem ſpeciem perducitur, non ſanctificatur, ut ſit tam magnum ſacramentum, niſi, operante inviſibiliter ſpiritu Dei, cum hæc omnia, quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur. *Ambroſius de ſacramentis* [imo de myſteriis c. VIII. IX. §. 47. 48. 49. 50. forte c. A.D. 384. *Mediolani.*]

III. *Oſtenditur argumentis & exemplis, quod præter naturam ſubſtantia panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti poſſunt converti.*

Ibidem C. LXIX. — Deut. VIII. 3. — Pſal. LXXVII. 25. — Exod. XVI. 14. — Jo. VI. 35. — Exod. XVII. 6. — I. Cor. X. 4. & 5. — Ambroſius ibid. C. IX. §. 50. & 51. 52. 53. 54. — Exod. IV. 3. & 4. — Exod. VII. 20. & ſeq. — Exod. XIV. 21. & ſeq. — Joſu. III. 16. — Exod. XV. 23. & ſeq. — IV. Reg. VI. 6. — III. Reg. XVIII. 38. — Pſal. CXLVIII. 5.

REvera mirabile eſt, quod manna Deus pluerit patribus, & quotidiano cæli paſcebantur alimento. Unde dictum eſt: *panem Angelorum manducavit homo*. Sed panem illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt. Iſta autem eſca, quam accipis, iſte panis vivus, qui de cælo deſcendit, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: & quicumque hunc manducaverit, non morietur in æternum, quia corpus eſt Chriſti. Conſidera nunc, utrum præſtantior ſit panis Angelorum, an caro Chriſti, quæ utique corpus eſt vitæ. Manna illud de cælo, hoc ſupra cælum. Illud cæli, hoc Domini cælorum: illud corruptioni obnoxium, ſi in diem alterum ſervaretur; hoc alienum ab omni corruptione: quod quicumque religioſe guſtaverit, corruptionem ſentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi ſanguis e Chriſto. Illos ad horam ſatiavit aqua, te ſanguis diluit in æternum. Judæus bibit & ſitit. Tu cum biberis, ſitire non poteris: & illud in umbra, hoc in veritate. Si illud quod miraris, umbra eſt; quantum iſtud eſt, cujus & umbram miraris? Audi, quia umbra eſt quæ apud patres facta eſt: *bibebant*, inquit, *de conſequenti eos petra, petra autem erat Chriſtus. Sed non in pluribus eorum complacitum eſt Deo. Nam proſtrati ſunt in deſerto*. Hæc autem in figuram facta ſunt noſtra. Cognoviſti præſtantiora: potior eſt enim lux, quam umbra, veritas quam figura, corpus auctoris, quam manna de cælo. Forte dicas: aliud video, quomodo tu mihi aſſeris, quod Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt, ut probemus. Quantis igitur utimur exemplis? Probemus, non hoc eſſe, quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur? Virgam tenebat Moyſes. Projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam revertit. Vides igitur, prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis, & virgæ! Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu: ſubito de fontium venis ſanguis cœpit erumpere; & non erat potus in fluviis. Rurſus a prophetæ prece cruor ceſſavit fluminum, aquarum natura remeavit. Circumcluſus erat undique populus Ebræorum; hinc Ægyptiis vallatus, inde mari clauſus. Virgam levavit Moyſes, ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpecie congelavit, atque inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum converſus contra naturam in ſui fontis revertit exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam aperta eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Merrha fluvius amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubito gratia temperavit. Sub Eliſæo propheta uni ex filiis prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt. Rogavit Eliſæum, qui amiſerat ferrum: miſit etiam Eliſæus lignum in aquam, ferrum natavit. Utique & hoc præter naturam factum cognoſcimus. Gravior eſt enim ferri ſpecies, quam aquarum liquor. Advertimus igitur majoris eſſe virtutis gratiam, quam naturam: & adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiam? Quod ſi tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret; quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam ſacramentum iſtud, quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quod ſi tantum valuit ſermo Eliæ, ut ignem de cælo deponeret, non valebit Chriſti ſermo, ut ſpecies mutet elementorum? De totius mundi operibus legiſti: *quia ipſe dixit, & facta*

facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt. Sermo igitur Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea, quæ sunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus est novas rebus dare, quam mutare naturas. Sed quid argumentis utimur? Suis utamur exemplis, incarnationisque exemplo astruamus mysterii veritatem. Nunquid naturæ usus præcessit cum Dominus Jesus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta femina generare consueverat. Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit: & hoc, quod conficimus corpus, ex Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Jesus partus ex Virgine? Vera utique caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est. Veræ ergo carnis illius sacramentum est. Ipse clamat Dominus Jesus: *hoc est corpus meum*. Ante benedictionem verborum cælestium alia species nominatur. Post consecrationem *corpus* Christi significatur. Ipse dicit *sanguinem suum*. Ante consecrationem aliud dicitur. Post consecrationem *sanguis* nuncupatur. Et tu dicis: *amen*, hoc est, *verum est*. Quod os loquitur, mens interna fateatur: quod sermo sonat, affectus sentiat.

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rub. v. & vi.

Matth. xxvi. 26.

RUBRICA. V

Ex quibus constet sacramentum Eucharistiæ.

I. *Sacramento, & re sacramenti sacrificium ecclesiæ conficitur.*

Augustinus in sententiis Prosperi [imo Lanfrancus Cantuariensis contra Berengarium c. x. A.D. 1059. in *Anglia*.]

HOc est, quod dicimus: hoc modis omnibus approbare contendimus, sacrificium scilicet ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Jesu Christi carne, & sanguine; sacramento, & re sacramenti, idest corpore Christi, sicut Christi persona constat, & conficitur Deo, & homine, cum ipse Christus verus sit Deus, & verus homo, quia omnis res illarum rerum naturam, & veritatem in se continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem sacrificium ecclesiæ sacramento, & re sacramenti, idest corpore Christi. Est igitur sacramentum, & res sacramenti, idest corpus Christi. *Item*. Caro ejus est, quam forma panis opertam in sacramento accipimus, & sanguis ejus, quem sub vini specie ac sapore potamus. Caro videlicet carnis, & sanguis sacramentum est sanguinis, carne, & sanguine, utroque invisibili, intelligibili, spirituali significatur visibile Domini nostri Jesu Christi corpus, palpabile, plenum gratia omnium virtutum, & divina majestate. *Item*. Sicut ergo cælestis panis, qui vere Christi caro est, suo modo vocatur corpus Christi, cum revera sit sacramentum corporis Christi, illius videlicet, quod visibile, palpabile, mortale in cruce est suspensum, vocaturque ipsa immolatio carnis, quæ sacerdotis manibus fit, Christi passio, mors, crucifixio, non rei veritate, sed significante mysterio. Sic sacramentum fidei, quod baptismus intelligitur, fides est.

De Consecrat. Dist. II. C. xlviii.

Lanfranc. ibid. c. xix.

Augustin. epist. xcix. §. 9. ad Bonifacium Comitem, alias epist. xxiii.

RUBRICA. VI

De ministris sacramenti Eucharistiæ.

I. *Solus sacerdos est minister consecrans hoc sacramentum.*

[Isidorus lib. vii. Etymologiar. c. xii. c. A. D. 631. in *Hispania*.]

SAcerdos autem nomen habet compositum ex græco, & latino, quasi *sacrum dans*. Sicut enim rex a *regendo*, ita sacerdos a *sacrificando* vocatus est. Consecrat enim, & sacrificat. *Clemens* [epist. II. apocrypha ad Jacobum fratrem Domini, Concil. tomo I. pag. 98.]

Dist. xxi. C. 1. §. 2.

II. *De ministris, a quibus contrectanda sunt sacramenta Dominica.*

TRibus gradibus commissa sunt sacramenta divinorum secretorum, idest presbytero, diacono, & ministro, qui cum timore, & tremore clericorum, reliquias fragmentorum corporis Dominici custodire debent *fragmentorum*. *Infra*. Tanta in altario certe holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinum non reserventur, sed cum timore & tremore clericorum, & diligentia consu-

De Consecrat. Dist. II. c. xxiii.

men-

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rub. vii.

mentur. Qui autem residua corporis Domini, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, ne putent sanctæ portioni miscere cibum, qui per aqualiculos digestus in secessum funditur. Si igitur mane dominica portio editur, usque ad sextam jejunent ministri, qui eam consumserunt: & si tertia, vel quarta acceperint, jejunent usque ad vesperam. Sic secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta. *Et infra*. Præcipimus etiam, ne umquam extero clero ecclesiæ sive laico de fragmentis oblationum Christi ponatur ad mensam. Unde scis tu, qui passim sanctuarii panes indignis impendis, unde nosti si a mulieribus mundi sunt hi, quibus impendis? Hinc & David ab Abimelech sacerdote interrogatus, cum panem sibi ad comedendum posceret, si mundus esset a muliere, cum se mundum ante triduum profiteretur, panes propositionis manducavit. *Ex Concilio Remensi* c. II. [apud Reginonem de Ecclesiasticis disciplinis lib. I. c. cxx. pag. 77. circa A. D. 852. in *Gallia Belgica*.]

III. *Sacerdotes per se ipsos hoc sacramentum administrare debent.*

De Consecrat. Dist. II. c. xxix. Baluzius in notis ad Reginonem pag. 554.

PErvenit ad notitiam nostram, quod quidam presbyteri in tantum parvi pendant divina mysteria, ut laico, vel feminæ sacrum corpus Domini tradant ad deferendum infirmis: & quibus prohibetur, ne sacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis sancta sanctorum committuntur. Quod quam sit horribile, quamque detestabile, omnium religiosorum animadvertit prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præsumtio ulterius fiat; sed omnimodis presbyter per semetipsum, infirmum communicet. Quod si aliter fecerit, gradus sui periculo subjacebit [Hieronymus in Sophoniam c. III. c. A. D. 387. in *Palæstina*.]

IV. *Ministri hujus sacramenti debent esse bonæ & sanctæ vitæ.*

I. Q. I. C. xc.

SAcerdotes, qui Eucharistiæ serviunt, & sanguinem Domini populis ejus dividunt, impie agunt in legem Christi, putantes Eucharistiam imprecantis facere verba, non vitam; & necessariam esse tantum solemnem orationem, & non sacerdotum merita: de quibus dicitur: *& sacerdos, in quo fuerit macula, non accedat offerre oblationes Domino.* *Gelasius Elpidio episcopo* [apud Ivonem Parte II. c. xc. & Parte vi. c. cx.]

Levit. xxi. 21.

V. *De eodem.*

I. Q. I. C. xcii.

SAcrosancta religio, quæ catholicam continet disciplinam, tantam sibi reverentiam vendicat, ut ad eam quilibet, nisi pura conscientia, non audeat pervenire. Nam quomodo ad divini mysterii consecrationem cælestis spiritus invocatus adveniet, si sacerdos, & qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus reprobetur.

Huc refer capitula Libri I. *Partis* IV. *Tit.* I. *Rub.* VI. *pag.* 214.

RUBRICA. VII

De veritate sacramenti Eucharistiæ.

I. *De veritate corporis, & sanguinis Christi nulli ambigere licet.*

Leo episcopus [I. epist. xlvi. al. xxiii. c. II. ad clerum & plebem CPolitanam A. D. 449. *Roma*.]

De Consecrat. Distinct. II. c. xxxviii.

IN quibus isti ignorantiæ tenebris, in quo hactenus desidiæ torpore jacuere, ut nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas corporis, & sanguinis Christi inter communis sacramenta fidei taceatur? Quia in illa mystica distributione spiritalis alimoniæ hoc impertitur, hoc sumitur, ut accipientes virtutem cælestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. *Idem*. [imo Ambrosius in c. xvii. Luc. lib. viii. c. vii. §. 56. Jo. vi. 56.]

II. *De eodem.*

Distinct. eadem ibidem. Ambrosius in Luc. c. xxii lib. X. c. ix. §. 49. de mysteriis c. ix. §. 52.

ESt cibus refectionis, est cibus sanguinis. Sicut enim caro Domini vere est cibus, ita sanguis vere noster est potus. *Idem*. Est etiam corpus, de quo dictum est: *caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Circa hoc corpus aquilæ sunt, quæ alis circumvolant spiritalibus. *Idem*. Unde & corpus Christi edimus, ut vitæ æternæ possi-

possimus esse participes. *Ibidem*. Cujus clare argumentis utimur, suis utamur exemplis, incarnationisque exemplo astruamus mysterii veritatem. *Et infra*. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Jesus Christus, partus ex Virgine? *Ambrosius de catechizandis rudibus* [imo Augustinus contra Faustum lib. xx. c. xiii. c. A. D. 402. in *Africa*.]

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. vii.

III. *Non natura nascitur, sed consecratione nobis conficitur corpus & sanguis Christi.*

PAnis & calix non qualibet, sed certa consecratione mysticus fit nobis, noo nascitur. Proinde quod ita fit nobis, quamvis sit panis, & calix, alimentum est resurrectionis, non sacramentum religionis: ooo, quod benedicimus, gratiasque agimus Domino io omoi ejus munere, non tantum spiritali, verum etiam corporali. *Idem* [Augustinus] *de officiis* [imo de mysteriis c. ix. §. 54. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Consecrat. Dist. II. C. xxxix.

IV. *Quod ante benedictionem, & panis & vinum est, post benedictionem corpus & sanguis Christi.*

ANte beoedictionem verborum cælestium alia species nominatur: post benedictionem corpus significatur. *Idem ibidem*. In illo sacramento Christus est. *Item**. Qui maoducaverit hoc corpus, fiet ei remissio peccatorum. *Augustinus in libro sententiarum Prosperi* [imo Lanfrancus c. xiii. A. D. 1059. in *Anglia*.

Ibidem C. xl.

* *Ambrosius lib. iv. de Sacramentis C. v. §. 24.*

V. *Sub specie visibili panis & vini invisibilem Christi carnem & sanguinem honoramus.*

NOs autem in specie paois, & vini, quam videmus, res invisibiles, idest Christi carnem, & sanguinem honoramus: nec similiter compreheodimus has duas species, ex quibus consecratur Dominicum corpus, quemadmodum ante coosecrationem comprehendebamus, cum fideliter fateamur ante consecrationem esse panem, & vinum quod natura formavit: post consecrationem vero Christi caroem, & sanguinem, quod benedictio consecravit [Ivo Parte II. c. x. & Concil. tomo ix. pag. 1011. A. D. 1059. & in Concilio Romano vi. A. D. 1079. Concil. tomo x. pag. 378. *Romæ*.]

De Consecrat. Dist. II. C. xli.

VI. *Confessio magistri Berengarii.*

EGo Berengarius, indignus ecclesiæ sancti Mauricii Andegaveosis ecclesiæ diaconus, cognoscens veram, catholicam, & Apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim, præcipue eam, de qua hactenus iosamatus sum: quæ astruere conatur, panem, & vioum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo sacramentum, & non verum corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse; nec posse sensualiter, nisi in solo sacramento manibus sacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Conseotio autem sanctæ Romanæ ecclesiæ, & Apostolicæ sedi & ore & corde profiteor de sacramentis Dominicæ mensæ eandem fidem me tenere, quam Dominus & venerabilis papa Nicolaus & hæc sancta Synodus auctoritate evangelica & Apostolica tenendam tradidit, mihique firmavit: scilicet panem & vinum, quæ io altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum; sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, & sensualiter non solum sacramento, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri; jurans per saoctam, & homousion Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Evaogelia. Eos vero, qui cootra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis æterno anathemate dignos esse pronuncio. Quod si ego ipse aliquando cotra hæc aliquid sentire, aur prædicare præsumsero, canonum severitati subjaceam. Lecto, & perlecto sponte subscripsi.

De Consecrat. Dist. II. C. xlii.

Franciscus de Roye ad hunc can. de vita, haresi, & pœnitentia Berengarii pag. 62.

Io. Mabillonius in Analectis tomo II. pag. 477.

Et in Annalibus ordinis sancti Benedicti tomo iv. lib. lxi. pag. 585. & alibi sæpe.

Baronius A. D. 1059. §. xiii.

Pagius A. D. 1059. §. II. & alibi sæpe.

Ant. Augustinus lib. II. Dial. xiii. pag. 345.

Hanc confessionem fidei de corpore, & sanguine Domini nostri Jesu Christi, a Berengario Romæ coram cxiii. episcopis factam, misit papa Nicolaus per urbes Italiæ, Germaniæ, Galliæ, & ad quæcumque loca fama pravitatis ejus perveoire antea potuit, ut ecclesiæ, quæ prius doluerant de averso, atque perverso, postea gauderent de reverso, atque converso. *Ambrosius de officiis* [imo lib. vi. de sacramentis c. i. §. 2. & 3. & 4. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. vii.

VII. *Quare elementorum species reserventur, cum sit vere Christi corpus & sanguis.*

De Consecrat. Dist. ii. C. xliii. — *Io. vi. 67.* — *Io. vi. 69.* — *Io. vi. 51.*

FOrte dicas: quomodo vera caro, quomodo verus sanguis, qui similitudinem non video carnis, non video sanguinis veritatem? Primo omnium dixi tibi de sermone Christi, qui operatur, ut possit mutare & convertere genera, & instituta naturæ: deinde, ubi non tulerunt sermonem Christi discipuli ejus, sed audientes, quod carnem suam daret manducare, & sanguinem suum ad bibendum, recedebant. Solus autem Petrus dixit: *verba vitæ æternæ habes, & ego a te quo recedam?* Ne igitur plures hoc dicerent, & ne veluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia Redemtoris, ideo in similitudine quidem accipis sacramentum; sed veræ naturæ gratiam, virtutemque consequeris. *Ego sum*, inquit, *panis vivus, qui de cælo descendi*. Augustinus [imo Beda ex Augustino in I. Cor. c. x. c. A. D. 720. in *Anglia*.]

VIII. *Post benedictionem panis efficitur corpus Christi.*

De Consecrat. Dist. ii. C. lxi.

NOn omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi, fit corpus Christi. *Augustinus* [Imo hinc inde excerptum ex Paschasio de corpore & sanguine Domini, ex Rabano Mauro de sacramento Eucharistiæ, & ex Algero scholastico.]

IX. *Non solum sub figura, sed etiam in veritate Dominici corporis & sanguinis sacramentum celebratur.*

Ibid. C. lxxii. — *Io. vi. 56.* — *Ibidem 52.* — *S. Thomas Parte iii. Q. lxxv. Art. viii.*

UTrum sub figura, an veritate hoc mysticum calicis sacramentum fiat, Veritas ait: *caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Alioquin quomodo magnum erit: *panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, nisi vera sit caro? Sed quia Christum vorari dentibus fas non est, voluit Dominus hunc panem, & vinum in mysterio vere carnem suam, & sanguinem suum consecratione Spiritus sancti potentialiter creari, quotidie pro mundi vita mystice immolari, ut, sicut de Virgine per Spiritum sanctum vera caro sine coitu creatur, ita per eundem ex substantia panis, & vini mystice idem corpus Christi consecretur. Corpus Christi, & veritas, & figura est. *Veritas* dum corpus Christi, & sanguis virtute Spiritus sancti in veritate ipsius & panis & vini substantia efficitur. *Figura* vero est id, quod exterius sentitur. Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet Christus semel passus sit, quia quotidie peccamus, saltem peccatis, sine quibus mortalis infirmitas vivere non potest. Et ideo, quia quotidie labimur, Christus quoque mystice pro nobis immolatur.

Paschasius C. xii.

Intra catholicam ecclesiam in mysterio corporis Christi nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur creatoris, & in virtute Spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per Spiritum sanctum hanc suam efficit carnem, & transit vinum in sanguinem. Unde & sacerdos, *jube*, inquit, *hæc perferri per manus Angeli tui sancti in sublime altare tuum in conspectu divinæ majestatis tuæ*. Ut quid perferenda in lucem deposcit, nisi, ut intelligatur, quod ista fiant in ejus sacerdotio? Hanc ergo oblationem *benedictam*, per quam nos benedicamur: *adscriptam*, per quam omnes in cælo adscribamur: *ratam*, per quam in visceribus Christi esse censeamur: *rationabilem*, per quam a bestiali sensu exuamur: *acceptabilem*, ut, qui nobis ipsis displicuimus, per hanc acceptabiles ejus unico filio simus: nihil rationabilius, ut quia nos jam similitudinem mortis ejus in baptismo accepimus, similitudinem quoque carnis ejus sumamus & similitudine pretiosi sanguinis potemur, itaut veritas non desit in sacramento, & ridiculum nullum fiat paganis, quod creatorem occisi hominis bibamus.

Io. vi. 54. — *Ibidem 61.*

Si enim discipuli patienter ferre nequiverunt quod Dominus dixit: *qui non manducat carnem meam* &c. sed dixerunt: *durus est hic sermo*, quomodo ferrent ista increduli? Credendum est, quod in verbis Christi sacramenta conficiantur. Cujus enim potentia creantur prius, ejus utique verbo ad melius procreantur. Reliqua omnia, quæ sacerdos dicit, aut clerus chori cantat, nihil aliud, quam laudes, & gratiarum actiones sunt, aut certe oblationes & fidelium petitiones. Unde & sacerdos dicit prius, Evangelistarum verba assumens: *qui pridie quam pateretur* &c. Porro deinceps sunt verba Dei, potestate & omni efficientia plena: *accipite & manducate. Hoc est corpus meum*. In hoc ergo creatur illud corpus. *Gregorius in Homilia paschali* [imo Remigius Antissiodorensis episcopus de celebratione missæ c. A. D. 850. in *Gallia*, in Bibliotheca PP. Lugdunensi tomo xvi. pag. 957. E.]

X. *Quod*

X. *Quod verum corpus Christi continetur in hoc sacramento, quod etsi in multis consecretur, non tamen plurima corpora, sed unum est in omnibus.*

LIB. I. PARS IV. TIT. IV. RUBR. VII.

De Consecrat. Dist. II. C. LXXIII §. 1.

TAnta est ecclesiæ unitas in Christo, ut unus ubique sit panis corporis Christi, & unus sit calix sanguinis ejus. Calix enim, quem sacerdos catholicus sanctificat, non est alius, nisi ipse, quem Dominus Apostolis tradidit; quia, sicut divinitas verbi Dei una est, quæ totum implet mundum, ita, licet multis locis, & innumerabilibus diebus illud consecretur corpus, non sunt tamen multa corpora Christi, neque multi calices, sed unum corpus Christi, & unus sanguis cum illo, quod sumsit in utero Virginis, & quod dedit Apostolis. Divinitas enim verbi replet illud, quod ubique est, & conjungit, & facit, ut, sicut ipsa una est, ita conjungatur corpori Christi, & unum corpus ejus sit in veritate. Unde animadvertendum est, quia sive plus, sive minus quis inde percipiat, omnes æqualiter corpus Christi integerrime sumunt, & generaliter omnes, & specialiter unusquisque. *Item*. Mysterium fidei dicitur, quia credere debes, quod ibi salus nostra consistit. Providens enim nobis Dominus dedit hoc sacramentum salutis, ut, quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non potest, per istud sacramentum corporis sui, peccatorum remissionem consequamur. Quotidie enim ipse comeditur, & bibitur in veritate; sed integer, & vivus, atque immaculatus manet: & ideo magnum, & pavendum est mysterium, quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Sed cum mysterium sit, unde corpus, & sanguis dicitur? Figuram panis, & vini habet, faciente Domino, quia non habemus in usu carnem crudam comedere, & bibere sanguinem. *Ambrosius* [carptim sumtum ex lib. IV. de sacramentis c. IV. & VI. circa A. D. 384. *Mediolani*.]

Alcuinus, sive alius de divinis officiis C. XL. de celebratione missæ.

XI. *Post consecrationem licet figura panis & vini remaneat, tamen nihil est, nisi corpus & sanguis Christi.*

De Consecrat. Dist. II. C. LXXIV.

O*Mnia quæcumque voluit, Dominus fecit in cælo & in terra*. Et quia *voluit*, licet figura panis, & vini hic sit, omnino nihil aliud, quam caro Christi, & sanguis post consecrationem credenda sunt. Unde ipsa veritas ad discipulos, *hæc*, inquit, *caro mea est pro mundi vita*. Et, ut mirabilius loquar, non alia plane, quam quæ nata est de Maria, & passa in cruce, & resurrexit de sepulcro. Hæc, inquam, ipsa est, & ideo Christi caro est, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur, & cum digne percipitur, vitam utique æternam in nobis operatur. Panem quidem istum, quem sumimus in mysterio, illum utique intelligo panem, qui manu sancti Spiritus formatus est in utero Virginis, & igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum. Unde ipse ait: *ego sum panis vivus, qui de cælo descendi*. Et item: *panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. Ex his namque duabus sententiis aperte datur intelligi, quia panis iste, & ille, non duo, sed unus panis, & una caro proculdubio unum corpus efficitur. Illud vere, illud sane, quod sumtum est de Virgine, quod passum est, & sepultum, quod resurrexit, & in cælum ascendit, & sedet ad dexteram Dei Patris, & quod est venturum judicare vivos, & mortuos. *Hilarius* [forte Paschasius Radbertus c. IV. circa A. D. 840. in *Gallia*.]

Psal. CXXXIV. 6. — *Paschasius Radbertus de corpore & sanguine Domini C. I.* — *Io. VI. 52.* — *Petrus Chrysologus sermone LXVII.* — *Psal. LXXVII. 25.* — *Io. VI. 51.*

XII. *Corpus Christi, quod sumitur, & figura est in specie, & veritas in substantia.*

De Consecrat. Dist. II. C. LXXIX.

COrpus Christi, quod sumitur de altari, figura est, dum panis, & vinum extra videtur. Veritas autem, dum corpus, & sanguis Christi in veritate interius creditur. *Idem* [Hilarius] *de Trinitate lib.* VIII. [§. 13. 14. 15. 16. 17. circa A. D. 360. in *Gallia*.]

XIII. *Verum Christi corpus & sanguinem sumimus in sacramento, per cujus sumtionem unum efficimur cum Christo.*

Ibid. C. LXXXII.

IN Christo pater, & Christus in nobis unum in his esse nos faciunt. Si vere igitur carnem corporis nostri Christus assumsit, & vere homo ille, qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosque vere sub mysterio carnem corporis ejus sumimus, & per hoc, unum erimus, quia pater in eo est, & ille in nobis; quomodo voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per sacramentum proprietas perfectæ sacramentum sit unitatis? Non est humano, aut sæculi sensu in Dei rebus loquendum, neque per violentam, atque impudentem prædicationem, dictorum cælestium sanitati, alienæ, atque impiæ intelligentiæ per-

S. Hilarius lib. IV. de Trinitate §. 14.

Ivo. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. vii.

veritas extorquenda. Quæ ſcripta ſunt, legamus, & quæ legerimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ diximus, niſi ab eo didicimus, ſtulte atque impie dicimus. Ipſe enim ait: *caro mea vere eſca eſt, & ſanguis meus vere eſt potus. Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo*. De veritate carnis, & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra vere caro eſt, & vere ſanguis eſt: & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat plane his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum negant. Eſt ergo in nobis ipſe per carnem, & ſumus in eo, dum ſecundum hoc, quod nos ſumus, in Deo eſt. Quod autem in eo per ſacramentum communicatæ carnis & ſanguinis ſimus, ipſe teſtatur dicens: *Et hic mundus jam me non videt: vos autem me videbitis, quoniam ego vivo; & vos vivetis; quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis*. Si voluntatis tantum unitatem intelligi vellet, cur gradum quendam, atque ordinem conſummandæ unitatis expoſuit niſi, ut, cum ille in patre per naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rurſus in nobis per ſacramentorum ineſſe myſterium crederetur? Ac ſic perfecta per mediatorem unitas doceretur, cum nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in patre, & in patre manens ipſe maneret in nobis: & ita ad unitatem patris proficeremus, cum eo, qui naturaliter, ſecundum nativitatem, ineſt, nos quoque in eo naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Quod autem in nobis naturalis hæc unitas ſit, ipſe ita teſtatus eſt: *Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo*. Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, ejus tantum in ſe aſſumtam habens carnem, qui ſuam ſumſerit. Perfectæ autem hujus unitatis ſacramentum ſuperius jam docuerat, dicens: *Sicut miſit me vivens pater, & ego vivo per patrem, & qui manducaverit meam carnem, & ipſe vivet per me*. Vivit ergo per patrem, & quomodo per patrem vivit, eodem modo nos per carnem ejus vivemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam reſumitur, ut id, de quo agitur, ſecundum propoſitum exemplum aſſequamur. Hæc ergo vitæ noſtræ cauſa eſt, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus, victuris nobis per eum, ea conditione, qua vivit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter ſecundum carnem per eum vivimus, id eſt naturam ſuæ carnis adepti, quomodo non naturaliter ſecundum ſpiritum in ſe patrem habeat, cum vivat ipſe per patrem? *Item infra*. Hæc autem idcirco commemorata a nobis ſunt, quia voluntatis tantum inter patrem, & filium unitatem hæretici mentientes, unitatis noſtræ ad Deum utebantur exemplo, tanquam nobis ad filium, & per filium ad patrem obſequio tantum, ac voluntate religionis unitis, nulla per ſacramentum carnis, & ſanguinis naturalis communionis proprietas indulgeretur, cum & per honorem nobis datum Dei Filii, & per manentem in nobis carnaliter filium, & in eo nobis corporaliter, & inſeparabiliter unitis, myſterium veræ ac naturalis unitatis ſit prædicandum. *Idem* Corpus Chriſti, quod ſumitur de altari, figura eſt, dum panis, & vinum extra videtur; veritas autem, dum corpus & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur. *Ambroſius de Sacramentis libro* II. [imo lib. vi. c. 1. §. 1. c. A.D. 384. *Mediolani*.]

Io. vi. 56. & 57.

Jo. xiv. 19.

Io. vi. 57.

Ibid. 58.

Paſchaſius cav.

XIV. *Veram Chriſti carnem, & verum ejus ſanguinem manducamus, & bibimus*.

SIcut verus eſt Dei Filius Dominus noſter Jeſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam, ſed quaſi filius ex ſubſtantia patris; ita vera caro, ſicut ipſe dixit, quam accipimus, & verus ejus ſanguis eſt potus. *Item paullo poſt: Ego ſum*, inquit, *panis vivus, qui de cælo deſcendi*. Sed caro non deſcendit de cælo, hoc eſt carnem in terris aſſumſit ex Virgine. Quomodo ergo deſcendit de cælo, & panis vivus? Quia idem Dominus noſter Jeſus conſors eſt, & divinitatis, & corporis, & tu quia accipis panem divinæ ejus ſubſtantiæ, in illo participaris alimento. *Hieronymus ad Helvidium*. [quæſtion. II. c. A.D. 405. e Palæſtina in *Galliam*.]

De Conſecrat. Diſtinct. II. C. LXXXIV.

Algerus lib. I. C. XII.

Guitmundus lib. III.

Jo. VI. 51.

XV. *In cœna Christus fuit & conviva & convivium.*

De Consecrat. Distinct. II. C. XXXVII.

NEc Mnyses dedit nobis panem verum, sed Dominus Jesus ipse conviva & convivium, ipse comedens, & qui comeditur. *Augustinus epistola ad Irenæum.* [imo Ambrosius epist. XXIV. alias XXII. §.1. ad Irenæum c. A. D. 380. *Mediolani.*]

XVI. *Corpus, quod ex Virgine sumtum est, a fidelibus quotidie accipitur.*

Ibidem C. XCI.

COrporeum illud manna nunc est tanti res miraculi, quia venit quod perfectum est. Perfectum autem panis de cælo, corpus ex Virgine: de quo satis Evangelium te docet. *Idem* [Augustinus] *in psalmum* XXXIII. *Homil.* II. [enarratione II. §.10. forte c. A. D. 410. in *Africa*.]

XVII. *Verum Christi corpus & verum ejus sanguinem quotidie accipimus.*

Ibidem C. XCII.

Lanfrancus Guitmundus lib. II.

Algerus lib. I. C. IX. & XII.

Augustin. ibid. §.4.

I. *Reg.* XXI. 13.

Matth. XXVI. 26.

ACcesserunt ad Jesum Judæi, ut crucifigerent: nos ad eum accedamus, ut corpus ejus, & sanguinem accipiamus. *Item infra.* Vere magnus Dominus, & magna misericordia ejus vere, qui nobis dedit manducare corpus suum, in quo tanta perpessus est, & sanguinem bibere. *Idem in psalm.* XLV. *ad Judæos*: jam & securi bibite sanguinem, quem fudistis. *Idem in psalmum* LXV. §. 5. Ipsum sanguinem, quem per insaniam fuderunt, per gratiam biberunt. *Item in psalmum* XCVIII. §.1. De carne Mariæ carnem accepit: & quia ipsa in carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit. *Item in psalmum* XXXIII. *enarratione* I. §. 10. David ferebatur manibus suis. Manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David; sed secundum literam non invenimus: in Christo autem invenimus. Ferebatur enim Christus manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: *hoc est corpus meum.* Ferebatur enim illud corpus in manibus suis. *Idem super Jo. tractatu* XXXI. §. 9. Quousque biberent sanguinem, quem fuderant, de sua salute desperaverunt. *Idem in psalmum* LIV. [§. 9.] Judæi pascebantur, tanquam de petra Domini. Nam & nos de cruce Domini pascimur, quia corpus ipsius manducamus. *Et infra.* Habent ergo impii epulas suas, habent & pii suas. Audi epulas piorum: *beati qui esuriunt, & sitiunt justitiam.*

RUBRICA. VIII

De existentia specierum panis, & vini in hoc sacramento, sive subjecto.

I. *Post consecrationem non substantia, sed species remanet.*

Gregorius in Homilia paschali [imo Lanfrancus de corpore & sanguine Domini c. XX. A. D. 1059. in *Anglia.*]

De Consecrat. Dist. II. C. XXXIV.

SPecies & similitudo illarum rerum vocabula sunt, quæ ante fuerunt, scilicet panis, & vini. Unde in fine cujusdam missæ oratur, & dicitur: *perficiant in nobis quæsumus, Domine, tua sacramenta, quod continent, ut quod nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.* Postulat quippe sacerdos, ut corpus Christi, quod sub specie panis & vini nunc geritur, manifesta visione, sicut revera est, quandoque capiatur; de qua visione Dominus in evangelio secundum Johannem ait: *qui diligit me, diligetur a patre, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Quamvis non improbabiliter quidam exponant hoc loco carnis, & sanguinis veritatem, ipsam eorundem efficientiam, idest peccatorum remissionem.

Jo. XIV. 21.

II. *De eodem.*

COrpus Christi. *Supra Rubrica* VII. c. XII. *pag.* 261.

RU-

RUBRICA . IX

De excellentia hujus ſacramenti ſuper omnia alia.

I. *Nulla oblatio corpori & ſanguini Chriſti comparari valet.*

Alexander papa, v. a Petro [epiſt. 1. Iſidoriana c. IV. Concil. tomo 1. pag. 546.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. VIII.

NIhil in ſacrificiis majus eſſe poteſt, quam corpus, & ſanguis Chriſti: nec ulla oblatio hac potior eſſe poteſt; ſed hæc omnes præcellit, quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt, & pura mente ſumenda, atque ab omnibus veneranda: & ſicut potior eſt ceteris, ita potius excoli, & venerari debet.

II. *De eodem*,

RE vera mirabile eſt. *Supra Tit.* III. *Rubrica* IV. c. III. *pag.* 256.

RUBRICA . X

De ſacra communione, & ejuſdem frequentatione.

I. *Eccleſiaſticis liminibus careat miniſter, qui poſt conſecrationem communicare contemnit.*

Caliſtus papa [potius Anacletus epiſt. 1. Iſidoriana c. II. Concil. tomo 1. pag. 526.]

Ibidem C. X.

PEracta conſecratione, omnes communicent, qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet eccleſia. *Ex Concilio Toletano* XII. [c. V. A. D. 681. in *Hiſpania*, Concil. tomo VI. pag. 1229.]

II. *Quiſque ſacerdos quoties miſſam celebrat, toties ſacram communionem percipiat.*

Ibidem C. XI.

RElatum nobis eſt, quoſd am de ſacerdotibus non tot vicibus communionis ſanctæ gratiam ſumere, quot ſacrificia in uno die videntur offerre. Sed ſi uno die plurima per ſe offerant ſacrificia, in omnibus ſe oblationibus a communione ſuſpendant, & in ſola tantum extrema ſacrificii oblatione communionis ſanctæ gratiam ſumant, quaſi non ſit toties illi vero & ſingulari ſacrificio participandum, quoties corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti immolatio facta conſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit: *nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?* Certum eſt, quod hi, qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Dominici ſacramenti. Quicumque ergo ſacerdotum deinceps divino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit, ab ipſa, qua ſe indecenter privavit, gratia communionis, anno uno repulſum ſe noverit. Nam quale erit illud ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur? Ergo modis omnibus eſt tenendum, ut quotieſcumque ſacrificans corpus, & ſanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri in altario immolat, toties perceptionis corporis, & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat. *Gelaſius papa Majorico & Johanni epiſcopis* [forte papa I. ex Ivone Parte II. c. LXXXIX.]

1. Cor. X. 18.

III. *Corpus Chriſti ſine ejus ſanguine ſacerdos non debet accipere.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. XII. Micrologus C. XIX. Algerus lib. II. C. VIII.

COmperimus autem, quod quidam ſumta tantummodo corporis ſacri portione, a calice ſacri cruoris abſtineant. Qui procul dubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diviſio unius ejuſdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt pervenire. *Auguſtinus* [imo Gennadius de eccleſiaſticis dogmatibus c. XIII. circa A. D. 492. in *Gallia*.]

IV. *Euchariſtiæ communionem qui quotidie accipit, nec reprehenditur, nec commendatur.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. XIII.

QUotidie Euchariſtiæ communionem percipere nec laudo, nec vitupero. Omnibus tamen Dominicis diebus communicandum ſuadeo, & hortor. Si tamen mens ſine affectu

affectu peccandi fit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis dico Eucharistiæ perceptione, quam purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cetero voluntatem, & communicaturus satisfaciat lacrymis, & orationibus: & confidens de Domini miseratione, qui peccata piæ confessioni donare consuevit, accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus. Sed hoc, de illo dico, quem capitalia & mortalia peccata non gravant. *Idem*. Dixerit quispiam, non quotidie accipiendam Eucharistiam: alius affirmet quotidie: faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus & sanguinem Domini si saluberrimum sacramentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit, Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum suam susceperit Dominum, alter dixit: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum*. Ambo honorificantes Salvatorem diverso & contrario modo; ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti. Ad hoc valet quod manna secundum propriam voluntatem in ore cujusque sapiebat. *Ambrosius* [de sacramentis lib. IV. c. VI. §. 28. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

Lib. I. Pars IV. Tit. IV. Rubr. XI.
Vualafridus de rebus Eccl. C. XII.
Algerus lib. I. C. II. & XXII.
Burchardus lib. V. C. XV. & XVI.
Ivo Parte II. C. XXV. XXVI.
Augustin. epist. LIV. ad Ianuarium C. III. §. 4. alias epist. CXVIII. A. D. 400.
Luc. XIX. 6.
Matth. VIII. 8.
Sap. XVI. 21.

V. *Qui semper peccat, cælestem medicinam semper accipiat*.

SI quotiescumque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo illum semper accipere, ut semper mihi peccata dimittantur. Qui semper pecco, semper debeo habere medicinam. *Hilarius episcopus* [forte Augustinus epist. LIV. ad Januarium c. III. §. 4. c. A. D. 400. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. II. C. XIV.
I. Cor. XI. 26.

VI. *Non abstineat a communione Domini qui excommunicari non meretur*.

SI non sunt tanta peccata, ut excommunicetur quis, non se debet a medicina corporis & sanguinis Domini separare. *Fabianus papa ait* [forte Concil. Turonense III. c. I. A. D. 813. in *Gallia*. Concil. tomo VII. pag. 1269.]

De Consecrat. Dist. II. C. XV.
Rabanus Maurus de institutione clericorum lib. I. C. XXXI.
Beda in I. Cor. C. XI.

VII. *Ter in anno quisque fidelium communicet*.

ETsi non frequentius, saltem in anno ter laici homines communicent (nisi forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur) in Pascha videlicet, & Pentecoste, & natali Domini. *Soter papa* [imo Concil. Cabilonense II. c. XLVII. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1283.]

De Consecrat. Dist. II. C. XVI.

VIII. *In cœna Domini sacram communionem debemus accipere*.

IN cœna Domini a quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur, quæ, quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis his, quibus pro gravibus criminibus inhibitum est) percipienda sit, ecclesiasticus usus demonstrat: cum etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis, & sanguinis Dominici sacramenta reconcilientur.

Ibidem C. XVII.

RUBRICA. XI

De pœna non communicantium statutis diebus ab ecclesia.

I. *Proiiciatur ab ecclesia qui a communione sacramenti se pro luxuria avertit*.

Ex Concilio Martini papæ [Bracarensis cap. LXXXIII. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 914.]

SI quis intrat in ecclesiam Dei, & sacras Scripturas audit, & pro luxuria sua avertit se a communione sacramenti, & in observandis mysteriis declinat constitutam regulam disciplinæ, illum talem proiiciendum de ecclesia catholica esse decernimus, donec pœnitentiam agat, & ostendat fructum pœnitentiæ suæ, ut possit, communione percepta, indulgentiam promereri. *De Concilio Agathensi* [I. c. XVIII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1386.]

Ibidem C. XVIII.

II. *Non habeantur catholici qui his tribus temporibus communicare despiciunt.*

De Consecrat. Dist. II. C. XIX.

SÆculares, qui in natali Domini, Pascha, & Pentecoste non communicaverint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur. *Ex Concilio Toletano* I. [c. XIII. A. D. 400. in *Hispania*, Concil. tomo II. pag. 1225.]

III. *Corripiantur qui in ecclesia communicare contemnunt.*

Ibidem C. XX.

HI, qui intrant in ecclesiam, & deprehenduntur nunquam communicare, admoneantur. Quod si non communicant, ad pœnitentiam accedant. Si communicant, non semper abstineant. Si non fecerint, abstineantur.

RUBRICA. XII

I. *De reverenti dispositione præambula ad digne sumendum hoc sacramentum.*

Ex Concilio Illiberitano [imo ex libro, qui circumfertur Augustini nomine, *de vera & falsa pœnitentia* c. XV. §. 31.]

De Pœnit. Dist. V. C. I. ante finem.

Jo. Trithemius in Catalogo C. XVII.

CAveat præterita, quem vera delectat pœnitentia: non prius ad Domini corpus accedat, quam confortetur bona conscientia. Sed in hac separatione tremendum Dei judicium cogitet, ubi & majus, & terribilius impœnitentes separabit in ignem. Gemat, quod nondum audet sumere quem multum desiderat cibum salutarem. *In octava Synodo Basilius episcopus dixit* [imo ex Basilii regulis brevioribus, Rufino interprete, c. CXXXIV. apud Holstenium in codice Regularum tomo 1. pag. 252. edit. 2. circa A. D. 362. in *Ponto*.]

II. *Quod nonnisi cum bona conscientia accedendum est ad hoc sacramentum.*

De Consecrat. Dist. II. C. XXV.

1. Cor. XI. 29.

Luc. XXII. 19.

Philip. II. 8.

Rom. VIII. 32.

TImorem docet nos Apostolus dicens: *qui manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit*. Fidem vero edocet nos sermo Domini, dicens: *hoc est corpus meum, quod pro vobis dabitur. Hoc facite in meam commemorationem*. Et *infra*. Apostolus de unigenito Dei filio: *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. Cum ergo anima fidem habet his dictis, & considerat magnificentiam gloriæ ipsius, & admiratur nimietatem humilitatis, quomodo tantus, ac talis obediens fuit patri usque ad mortem pro nostra vita; puto, quia provocari possit ad affectum, & dilectionem ipsius, & Dei patris, *qui unico filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Et *infra*. Talem ergo affectum & fidem præparare debet in animo suo is, qui panem, & calicem Domini percipit. *Augustinus Quæst.* XXX. *in Numeros* [circa A. D. 410. in *Africa*.]

III. *Non a quo, sed ante quem offeratur, considerandum est.*

De Consecrat. Dist. II. C. XXI.

Num. XVI. 36. 37. & 38.

ET dixit Dominus ad Moysen, & ad Eleazarum filium Aaron sacerdotem: *tollite thuribula ærea de medio exustorum, & ignem alienum hunc seminate ibi, quia sanctificaverunt thuribula peccatorum horum in animabus suis & fac ea laminas ductiles, circumpositionem altari, quoniam oblata sunt ante Dominum, & sanctificata sunt, & facta sunt in signum filiis Israel*. Sed notandum novo modo dicta sanctificata pœna eorum, a quibus peccatum hoc fuerat perpetratum, quia per eos exemplum datum est ceteris, quo timerent. Circumpositionem autem altari cum ex eis fieri voluit, addidit dicens: *quoniam oblata sunt ante Dominum, & sanctificata facta sunt in signum filiis Israel*. Non ergo in eis reprobari voluit, quod a talibus oblata sunt; sed hoc potius attendi, ante, quem oblata sint, idest quia ante Dominum, ut plus in eis valeret nomen Domini, ante quem oblata sunt, quam pessimum meritum eorum, a quibus oblata sunt. *Augustinus* [tractatu XXVI. ad c. VI. Johannis. §. 11. circa A. D. 412. *ibidem*.]

IV. *Spiritaliter magis, quam corporaliter corpus Christi debemus accipere.*

De Consecrat. Dist. II. C. LXIV.

Matth. VI. 12.

PAnem cælestem spiritaliter manducare, est innocentiam ad altare apportare. Peccata etsi sunt quotidiana; vel non sint mortifera, antequam accedatis, attendite, quod dicatis: *dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Si *dimittis*, dimittetur tibi: securus accede, panis est, non venenum. Sed vide, si *dimittis*.

Nam

Nam si non dimittis, mentiris: & ei mentiris, quem non fallis. Mentiri Deo potes, Deum fallere non potes. *Ex Concilio Illiberitano* [imo ex Burchardo lib.v. c.xxii. & ex Ivone Parte II. c.xxxii.]

Lib. I. Pars iv. Tit. II. Rubr. xiii.

V. *Ante sacram communionem ab uxore quisque abstineat.*

OMnis homo ante sacram communionem a propria uxore abstinere debet tribus, aut quatuor, aut octo diebus, nec inter catholicos connumerabitur qui in istis videlicet temporibus, Pascha, Pentecoste, & Natali Domini, non communicaverit. *Augustinus in libro responsionum ad Januarium* [epist. liv. ad Januarium c. vi. §. 7. 8. circa A. D. 400. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. ii. C. xxi.

VI. *Sacramentum corporis Christi nonnisi jejuni debemus accipere.*

LIquido apparet, quando primum acceperunt discipuli corpus, & sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum est universæ ecclesiæ, quod a jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti in os Christiani prius dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi. Nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Neque enim, quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi, aut cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum convenire debent, aut, sicut faciebant quos Apostolus arguit, & emendat, mensis suis ista miscere. Namque Salvator quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. Et ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam, si hoc ille monuisset, ut post alios cibos semper acciperetur, credo, quod eum morem nemo variasset. Cum vero ait Apostolus, de hoc sacramento loquens: *propter quod, fratres, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit domi manducet, ut non ad judicium conveniatis*; statim subtexuit: *cetera autem cum venero, ordinabo.* Unde intelligi datur (quia multum erat, ut in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem universa per orbem servat ecclesia) ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diversitate variatur. *Hieronymus in Malachiam* [imo in c. i. Joelis A. D. 408. in *Palestina*.]

Ibidem C. liv.

1. Cor. xi. 20.

Ibidem 14.

VII. *De eodem.*

QUi sanctus sacerdos est, & comedit in Pascha Domini, accingatur balteo castitatis, & audiat cum Apostolis: *sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Qui autem peccator est, & quem remordet propria conscientia, cilicio accingatur, & plangat vel propria delicta, vel populi, & ingrediatur ecclesiam, de qua propter peccata fuerat egressus: & cubet, vel dormiat in sacco, ut præteritas delicias, per quas offenderat Deum, vitæ austeritate compenset.

De Pænit. Dist. i. C. lxvi.

Luc. xii. 35.

RUBRICA. XIII

Quando nocturna pollutio impedit accessum ad hoc sacramentum.

I. *De multiplici genere illusionis.*

Gregorius Anglorum episcopo Augustino [lib. xii. epist. xxxi. ad interrogationem xi. c. A.D. 603. Roma in *Angliam*.]

TEstamentum veteris legis hunc pollutum Domino dicit, &, nisi lotum aqua, etiam usque ad vesperam intrare ecclesiam non concedit: quod tamen aliter intelligens populus spiritalis, quasi per somnium eum illudi reputat, qui tentatus immunditia, veris imaginibus in cogitatione inquinatur: sed lavandus est aqua, ut culpam cogitationis lacrymis abluat, & nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi usque ad vesperam cognoscat. Sed est in eadem illusione valde necessaria discretio, qua subtiliter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem

Dist. vi. C. i.

Beda Histor. Anglor. lib. i. c. xxvii.

Deut. xxiii. 10.

cum

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. XIV.

cum ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate evenerit, omnimodo hæc illuſio non eſt timenda, quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt, quam feciſſe. Cum vero ultra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen uſque ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterii, vel miſſarum ſolemnia celebrandi, cum fortaſſe, aut feſtus dies exigit, aut exhibere myſterium (pro eo, quod ſacerdos alius in loco deeſt) ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi adſunt alii, qui implere myſterium valeant, illuſio per crapulam facta, a perceptione ſacri myſterii prohibere non debet, ſed ab immolatione ſacri myſterii abſtinere (ut arbitror) humiliter debet, ſi tamen dormientem turpi imaginatione illuſio non concuſſerit. Nam ſunt quibus ita plerumque illuſio naſcitur, ut eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus, non fœdetur turpibus imaginationibus. Qua in re unum ibi oſtenditur, quod ipſa mens omnino rea tunc non ſit, ſed ſuo judicio penitus libera, cum ſe, etſi dormienti corpore, nihil meminit vidiſſe, tamen in vigiliis corporis, meminit in ingluviem cecidiſſe. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio in mente dormientis, patet animo ſuus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa proceſſerit, quia quod cogitavit ſciens, hoc pertulit neſciens, & propter talem pollutionem a ſacro myſterio ea die abſtinere oportet. *Item Iſidorus ſententiarum lib.* I. [imo lib. III. c. VI. c. A. D. 615. in *Hiſpania*.]

II. *Quando ſit peccatum nocturnis imaginibus illudi.*

Diſt. VI. C. III.

NOn eſt peccatum, quando nolentes, in imaginibus nocturnis illudimur. Sed tunc eſt peccatum, ſi antequam illudamur, cogitationis affectibus prævenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate geſſimus, ſæpe dormientibus in animo apparent, ſed innoxie, ſi non concupiſcendo occurrunt. *Item*. [§. I.] Qui nocturna illuſione polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum ſeſe perſentiat inquinatum; tamen hoc, ut tentaretur, culpæ ſuæ tribuat, ſuamque immunditiam ſtatim fletibus tergat.

RUBRICA. XIV

De indigne accedentibus ad hoc ſacramentum.

I. *Inficiuntur, non mundantur ſceleroſi, qui communicare non deſinunt.*

Iſidorus [lib. I. ſententiarum de ſummo bono c. XXIV. *ibidem*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. XXIV.
Ierem. XI. 15.
I. Cor. XI. 28.

QUi ſcelerate vivunt in eccleſia, & communicare non deſinunt, putantes ſe tali communione mundari, diſcant, nil ad emundationem ſibi proficere, dicente propheta: *quid eſt, quod dilectus meus fecit in domo mea ſcelera multa? Nunquid carnes ſanctæ auferent a te malitias tuas*? Et Apoſtolus: *probet*, inquit, *ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat*. Auguſtinus [imo Proſper in ſententiis c. CCCXXXIX. nunc CCCXLI. c. A. D. 426. in *Gallia*.]

II. *Sacramentum, non veritatem Chriſti corporis accipit qui ab eo diſcordat.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. LXV.

QUi diſcordat a Chriſto, nec manducat carnem ejus, nec ſanguinem bibit, etiamſi tantæ rei ſacramentum ad judicium ſuæ præſumtionis quotidie indifferenter accipiat.

III. *Sancta nocent malis, & mala proſunt bonis.*

ET ſancta malis poſſunt obeſſe. *Supra Tit.* I. *Rubr.* VI. c. IV. *pag.* 215.

IV. *Et qui indigne accipit, tantum corpus Chriſti accipit.*

[Auguſtinus lib. V. de baptiſmo contra Donatiſtas c. VIII. §. 9. c. A. D. 412. in *Africa*.]

Ibidem C. LXVIII.

SIcut Judas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed male accipiendo locum in ſe diabolo præbuit, ſic indigne quiſque ſumens Dominicum ſacramentum, non efficit, ut, quia malus eſt, malum ſit, aut, quia non ad ſalutem accipit,

cipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini & sanguis Domini nihilominus erat in illis, quibus dicebat Apostolus: *qui manducat indigne, judicium sibi manducat & bibit.* Gregorius papa [imo Hieronymus in c. I. Malachiæ ad illa verba vet. 7. & *dicitis in quo polluimus* c. A. D. 400. in *Palæstina*.]

LIB. I. PARS IV. TIT. II. RUBR. XV.

1. *Cor.* XI. 29.

V. *Homo, quantum est in se, polluere dicitur hoc sacramentum, quod indigne sumit.*

POlluimus itaque panem, idest corpus Christi, quando indigne accedimus ad altare, & sordidi mundum sanguinem bibimus. [Ambrosius lib. II. de pœnitentia c. IX. §. 87. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

I. Q. I. C. LXXXIV. §. 4.

VI. *De eodem.*

NOnnulli ideo poscunt pœnitentiam, ut statim sibi reddi communionem velint. Hi non tam se solvere cupiunt, quam sacerdotem ligare. Suam enim conscientiam non exuunt, sacerdotem induunt, cui præceptum est: *nolite sanctum dare canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos*, hoc est immundis spiritibus sacræ communionis non impendenda consortia.

De Pœnitent. Dist. I. C. LV.

Matth. VII. 6.

RUBRICA. XV

Quibus negandum est corpus Christi, & quibus non.

I. *Quod manifestis peccatoribus non est statim communio danda.*

NOnnulli ideo poscunt pœnitentiam. *Proxime supra* c. VI. *Augustinus* [imo Glossa ordinaria in Psalm. XLVIII. vers. *manducaverunt & adoraverunt*, ex Augustino.]

II. *Non probibeantur mali mensam Domini manducare.*

NOn prohibeat dispensator manducare pingues terræ in mensa Domini, sed exactorem moneat timere. [Ambrosius de pœnitentia lib. II. c. IX. §. 89. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Consecrat. Dist. II. C. LXVII.

III. *De eodem.*

SUnt qui arbitrentur, hoc esse pœnitentiam, si abstineant a sacramentis cælestibus. Hi sæviores in se judices sunt, qui pœnam præscribunt, sibi declinant remedium, quos vel ob pœnam conveniebat dolere, quia cælesti fraudarentur gratia. *Cyprianus Euvaristio confratri* [Imo Eucratio epist. II. alias LXI. A. D. 249. in *Africa*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. LVI.

IV. *Magis, & bistrionibus sacra non committantur mysteria.*

PRo dilectione tua & verecundia mutua consulendum me existimasti, frater carissime, quid mihi videatur de histrione quodam, qui apud vos constitutus in ejusdem adhuc artis suæ dedecore perseverat, & magister & doctor non erudiendorum, sed perdendorum puerorum, id quod male didicit, ceteris quoque insinuat; an talis debeat communicare vobiscum. Quod ego puto nec majestati divinæ, nec evangelicæ disciplinæ congruere, ut pudor & honor ecclesiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur. *Ex Concilio Carthaginen IV.* [imo III. c. XXXV. A. D. 397. in *Africa*, Concil. to. II. pag. 1172.]

De Consecrat. Dist. II. C. XCV.

V. *Post conversionem non est deneganda gratia communionis.*

SCenicis, atque histrionibus, ceterisque hujusmodi personis, vel apostaticis conversis, vel reversis ad Dominum, gratia, vel reconciliatio non negetur. *In Moguntiensi Concilio ita statutum est* [I. sub Rabano Mauro c. XXVII. A. D. 847. in *Germania*, Concil. to. VIII. pag. 49. 50.]

Ibidem C. XCVI.

VI. *Non est deneganda communio bis, qui patibulis suspenduntur.*

QUæsitum est ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis suspenduntur pro suis scelcribus post confessionem Deo peractam, utrum cadavera eorum ad ecclesias deferenda sint & oblationes pro eis offerendæ, & missæ celebrandæ, an non? quibus respondimus. Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine, secundum canonum jussum, danda est; cur non eis,

XIII. Q. II. C. XXX.

qui

Lib.I. Part. iv. Tit. iv. Rubr. xvi. qui pro peccatis suis pœnam extremam persolvunt? Scriptum est enim: *non vindicat Deus bis in idipsum.*

Nahum.i. Secundum lxx.

VII. *Omnibus pænitentibus in morte positis communio non est neganda.*

POEnitentes. *Infra Tit. V. Rubrica.* XIV. c. II.

Leo Episcopus Theodoro Forojuliensi Episcopo [epist. lxxxii. c. v. al. epist. xci. A. D. 451. Roma in *Galliam Narbonensem*]

VIII. *De eodem.*

De Pœnit. Dist. i. C. xliii. §. 2.

ITa ergo talium necessitati auxiliandum est, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communis gratia denegetur, si eam, etiam amisso vocis officio, per indicia integri sensus quærere comprobentur. Quod si ægritudine aliqua ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur, servata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum, a fide discedendo, peccarunt. *Ex Concilio Africano* [i. Arausicano. c. iii. A. D. 441. in *Gallia*, Concil. tomo iii. pag. 1448.]

IX. *De eodem.*

xxvi. Q. vi. C. vii.

QUi recedunt de corpore, pœnitentia accepta, placuit, sine reconciliatoria manus impositione, eos communicare, quod morientis sufficit reconciliationi, secundum definitiones patrum, qui hujusmodi communionem congrue viaticum nominaverunt: quod si supervixerint, stent in ordine pœnitentium, ut ostensis necessariis pænitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant. Clericis quoque desiderantibus, pœnitentia non est neganda. Similiter subito obmutescens, (prout statutum est) baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet, ut præsentis in suo nutu. Amentibus etiam quæcumque pietatis sunt, conferenda sunt, *Item ex Concilio Carthaginensi* [iv. c. lxxvi. A. D. 398. in *Africa*, Concil. to. ii. pag 1205. 1206.]

X. *Quod etiam in furiam versis, aut infirmitatis oppressione obmutescentibus communio non est neganda, si pœnitentiam petierint.*

Ibidem c. viii.

IS, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum invitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate, obmutuerit, vel in phrænesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia. Si supervixerit, admoneatur a supradictis testibus, petitioni suæ satisfactum, & subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quamdiu sacerdos, qui pœnitentiam dedit, probaverit. *Item.* [c. LXXVII.] Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint.

RUBRICA. XVI

De duplici modo manducationis, scilicet sacramentali, & spiritali.

I. *Non carnaliter, sed spiritaliter Christi corpus & sanguinem debemus accipere.*

Augustinus in psalmum [liv. §. 13. carptim, circa A. D. 410. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. ii. C. xliv.

PRima quidem, inquit, hæresis in discipulis Christi, velut a duritia ejus sermonis, facta est. Cum enim diceret: *nisi quis manducaverit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam æternam*, illi non intelligentes, dixerunt ad invicem: *durus est hic sermo: quis eum potest audire?* Dicentes, quia *durus est hic sermo*, se separaverunt ab illo. Remansit cum xii. Discedentibus illis, instruxit eos, qui remanserunt. *Spiritus est*, inquit, *qui vivificat: caro nihil prodest. Verba, quæ locutus sum ad vos, spiritus & vita sunt. Intellexistis spiritaliter? spiritus & vita sunt. Intellexistis carnaliter? Etiam sic illa spiritus, & vita sunt; sed tibi non sunt spiritus & vita*

Jo. vi. 54. Tract. xxvii. in Jo. §. 3. & in Psal. xcviii. §. 8. Jo. vi. 61. & c. In Psal. liv.

vita, qui spiritaliter non intelligis. Spiritaliter intelligite quæ locutus sum. Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi: spiritaliter intellectum vivificabit vos. Caro autem non prodest quidquam. Sed quomodo illi intellexerunt. Carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadavere venditur, aut in macello dilaniatur. *Sciens autem Jesus ait: hoc vos scandalizat, quia dixi: do vobis carnem meam manducare, & sanguinem meum bibere? Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi prius erat.* Quid est hoc? Hinc solvit quod illos moverat. Hinc aperuit, unde fuerant scandalizati. Hinc plane, si intelligerent. Illi enim putabant eum erogaturum corpus suum. Ille autem dixit, se adscensurum in cælum, utique integrum: *cum videritis filium hominis ascendentem, ubi erat prius, certe vel tunc videbitis, quia non eo modo, quo putatis, erogat corpus suum, vel tunc intelligetis, quia gratia ejus non consumitur morsibus.* Item *infra.* Donec sæculum finiatur, sursum est Dominus: sed tamen etiam hic etiam nobiscum est veritas Dominus. Corpus enim Domini, in quo resurrexit, uno loco esse oportet: veritas autem ejus ubique diffusa est. *Augustinus in epistola ad Irenæum* [imo in Psalm. xcv. & Ambrosius ad Irenæum epist. LXXVI. classe II.]

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rub. XVI.

Tract. XXVI. in Io. §. 4.

Tract. XXX. in Io. §. 1.

II. *Quomodo Christi corpus, quod in cruce pependit, accipitur, & quomodo non.*

NOn hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem effusuri sunt illi, qui me crucifigent. Ipsum quidem, & non ipsum. Ipsum invisibiliter, non ipsum visibiliter. Unde & subditur. Etsi necesse est illud visibiliter celebrari, necesse est tamen illud invisibiliter intelligi. *Hieronymus in Leviticum* [imo Origenes Homil. VII. in Leviticum, Rufino interprete, circa A.D. 217. in Ægypto.]

De Consecrat. Dist. II. C. XLV.

III. *Corpus, & sanguinem Christi nulli, secundum se, accipere licet.*

DE hac quidem hostia, quæ in Christi commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa vero, quam Christus in ara crucis obtulit, secundum se, nulli edere licet. *Augustinus in sermone de verbis Evangelicis* [Beda in I. Cor. c. XI. ex quodam sermone Augustini de verbis Evangelicis, forte circa A.D. 410. in *Africa*, & A.D. 720 in *Anglia*.]

Ibidem C. LXXVI.

IV. *Dupliciter convenit corpus Christi manducare, & sanguinem ejus bibere.*

QUid est, Christum *manducare*? Non hoc solum est, in sacramento corpus ejus accipere. Multi enim indigne accipiunt: de quibus ait Apostolus: *qui manducat panem, & bibit calicem Domini indigne, judicium sibi manducat & bibit.* Sed quomodo manducandus est Christus? Quomodo ipse dicit: *qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum in me manet, & ego in eo.* Si itaque in me manet, & ego in illo, tunc manducat, tunc bibit. Qui autem non in me manet, nec ego in illo: & si accipit sacramentum, acquirit magnum tormentum. *Hieronymus in epistolam ad Ephesios* [ex eo Glossa ordinaria in epist. ad Ephes. c. I.]

De Consecrat. Dist. II. C. XLVI.

Beda I. Cor. XI.

I. Cor. XI. 29.

Io. VI. 57.

V. *Quot modis Christi caro intelligatur.*

DUpliciter intelligitur caro Christi, & sanguis: vel spiritalis illa, atque divina, de qua ipse ait: *caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus:* & *nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam æternam;* vel caro, quæ crucifixa est, & sanguis, qui militis effusus est lancea. *Augustinus in libro de remedio pœnitentiæ* [imo ex tractatu Augustini XXV. in Jo. §. 12. & XXVI. §. 1. c. A.D. 413. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. II. C. XLIX.

Io. VI. 56.

Ibidem 55.

VI. *Credere in Christum est manducare Christum.*

UT quid paras dentes, & ventrem? Crede, & manducasti. Credere enim in eum, hoc est panem vivum manducare. Qui credit in eum manducat eum: invisibiliter saginatur, quia & invisibiliter renascitur.

De Consecrat. Dist. II. C. XLVII.

Ivo P. II. c. V.

R U-

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. xvii.

RUBRICA. XVII

De effectu hujus ſacramenti.

I. *Non corpus, ſed animam fulcit panis vitæ æternæ.*

Ambroſius [ſummatim ex ejus lib. v. de Sacramentis c. iv. §. 24. circa A. D. 384. *Mediolani*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. lvi.

NOn iſte panis eſt, qui vadit in corpus, ſed ille panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. *Et paullo poſt.* Iſte panis quotidianus eſt. Accipe quotidie quod quotidie tibi proſit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. *Auguſtinus in epiſtola ad Irenæum* [imo Gloſſa ordinaria ad c. vi. Johannis.]

II. *Etiam ſecundum carnem Chriſtus eſt panis vivus.*

Ibidem C. lvii.

Jo. vi. 52.

CHriſtus panis eſt, de quo qui manducat, vivit in æternum: de quo ipſemet dixit: *& panis, quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.* Determinat quomodo ſit panis non ſolum ſecundum verbum, quo vivunt omnia; ſed etiam ſecundum carnem aſſumtam pro mundi vita. Humana enim caro, quæ erat peccato obnoxia, & ideo mortua, carni ejus mundæ unita, incorporata, unum cum illa effecta, vivit de ſpiritu ejus, ſicut vivit corpus de ſuo ſpiritu. Qui vero non eſt corpus Chriſti, non vivit de ſpiritu Chriſti. *Idem* [in ſermone xI. de verbis Apoſtoli, & apud Bedam in 1. Cor. c. x. circa A.D. 417. in *Africa*, & A.D. 710. in *Anglia*.]

III. *Quod Chriſtus viſibiliter in ſacramentis, ſpiritaliter in veritate manducatur & bibitur.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. lviii.

Beda ibidem.

QUi manducant, & bibunt Chriſtum, vitam manducant, & bibunt. Illum manducare eſt refici, illum bibere eſt vivere. Quod in ſacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritaliter manducatur, & bibitur. *Manducatur* Chriſtus, vivit manducatus, quia reſurrexit occiſus. Nec quando manducamus, partes de illo facimus: & quidem in ſacramento ſic fit, & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Chriſti. Unuſquiſque accipit partem ſuam: unde & ipſa gratia *partes* vocantur: per partes manducatur, & manet integer totus. Per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cælo, manet integer totus in corde tuo. Totus erat apud patrem, quando venit in Virginem: implevit illam, nec receſſit ab illo. *Et infra.* Quod videtur, panis eſt & calix, quod etiam oculi renunciant. Quod autem fides poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis. *Et infra.* Iſta ideo dicuntur ſacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem. *Et infra.* Qui accipit myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe. *Idem ſuper Jo.* [ex tract. xxvi. §. 1. & xxvii. §. 11. forte c. A. D. 412. in *Africa*.]

IV. *Quomodo ſpiritaliter corpus Chriſti ſit accipiendum.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. lix.

Jo. vi. 55.

Alcuin. de Divin. offic. C. xi.

CRedere in Jeſum Chriſtum, hoc eſt manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat. Inviſibiliter ſaginatur, quia & inviſibiliter renaſcitur: *& qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* Participatione enim filii (quod eſt per unitatem corporis Chriſti & ſanguinis) homo manducans vivit, non ſumens tantum in ſacramento (quod & mali faciunt) ſed uſque ad ſpiritus participationem, ut in corpore Domini, tanquam membrum maneat, & ejus ſpiritu vegetetur: quod eſt, dum ejus mandata ſervat. Ad altare Dei inviſibile (quo non accedit injuſtus) ille pervenit, qui ad hoc præſens juſtificatus accedit. Inveniet illic vitam qui hic diſcernit cauſam ſuam.

V. *Spiritus ſanctus inviſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat.*

COrpus & ſanguinem. *Supra Tit.* IV. *Rubr.* IV. c. 1I. *pag.* 256. *Idem* [Beda in 1. Cor. c. x. ad verſ. *quia paſſus*, ex Auguſtino c. A. D. 710. in *Anglia*.]

VI. *Du-*

VI. *Dupliciter hoc sacrametnum intelligitur.*

COmmendavit nobis Christus in isto sacramento corpus, & sanguinem suum: quod etiam fecit & nos ipsos. Nam & nos ipsius corpus facti sumus. *Item* [Augustinus tract. XXVI. ad c. VI. Johannis, forte c. A. D. 412. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. II. C. LXII.

VII. *Sacrificium altaris sacramentum est unitatis.*

HOc sacramentum pietatis est signum unitatis, vinculum caritatis. Qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat: accedat, credat, incorporetur, ut vivificetur. *Et infra*. Hunc itaque cibum, & potum societatem vult intelligi corporis, & membrorum suorum, quod est ecclesia in prædestinatis.

Ibid. C. LXIII.

VIII. *Quod per sumtionem corporis Christi in hoc sacramento, unum efficimur spiritaliter cum Christo.*

IN Christo Pater, & Christus in nobis. *Supra Tit.* IV. *Rubr.* VII. c. VIII. *pag.* 261 *Gregorius in Homilia paschali* [nempe Dialogor. lib. IV. c. LVIII. c. A. D. 593.]

IX. *De eodem.*

QUis enim fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem cælos aperiri? In illo Jesu Christi mysterio Angelorum choros adesse? Summa & ima sociari, terrena cælestibus jungi, unumque ex invisibilibus atque visibilibus fieri? *Idem*. Uno, inquit, eodemque tempore, ac momento in cælo rapitur ministerio Angelorum, corpori Christi consociandum: & ante oculos sacerdotis in altari videtur. *Et infra*. Tanta est ecclesiæ unitas in Christo, ut unus ubique sit panis corporis Christi, & unus sit calix sanguinis ejus. Calix enim, quem sacerdos catholicus sacrificat, non est alius, nisi ipse, quem Dominus Apostolis tradidit. Quia sicut divinitas verbi Dei una est, quæ totum implet mundum; ita, licet multis locis, & innumerabilibus diebus illud consecretur corpus, non sunt tamen multa corpora Christi; neque multi calices, sed unum corpus Christi, & unus sanguis cum illo: quod sumsit in utero Virginis, & quod dedit Apostolis. Divinitas enim Verbi replet illud, quod ubique est, & conjungit ac facit, ut, sicut ipsa una est, ita conjungatur corpori Christi, & unum corpus ejus sit in veritate. Unde animadvertendum est, quia sive plus, sive minus quis inde percipiat, omnes æqualiter corpus Christi integerrime sumunt, & generaliter omnes, & spiritaliter unusquisque. *Item*. Mysterium fidei dicitur, quia credere debes, quod ibi salus nostra consistit. Providens enim nobis Dominus dedit hoc sacramentum salutis, ut, quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non potest; per istud sacramentum corporis sui peccatorum remissionem consequamur. Quotidie enim ipse comeditur, & bibitur in veritate; sed integer, & vivus, atque immaculatus manet. Et ideo magnum, & pavendum est mysterium, quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Sed cum mysterium sit, unde corpus, & sanguis dicitur? Figuram panis & vini habet, faciente Domino, quia non habemus in usu carnem crudam comedere, & bibere sanguinem.

Ibid. C. LXXIII. §. 1.

Alcuinus sive alius de Divinis officiis c. XL.

Remigius Antisiodorensis in Canonem missæ.

RUBRICA. XVIII

De figura hujus sacramenti.

I. *In sanguine agni Christi sanguis, qui nunc vere sumitur, olim præfigurabatur.*

Gregorius Homilia paschali [XXII. in Evangel. circa A. D. 591. *Romæ*]

QUid sit sanguis agni, non jam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. *Item*. Hæc salutaris victima illam nobis mortem unigeniti per mysterium reparat: qui, licet surgens a mortuis, jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur; tamen in seipso immortaliter, & incorruptibiliter vivens, iterum in hoc mysterio moritur: ejusque ubique corpus sumitur, ejus caro in populi salutem patitur: ejus sanguis jam non in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pen-

De Consecrat. Dist. II. C. LXXIII.

Ex S. Gregorii Dialogis lib. IV. c. LVIII.

 se-

Lib. I. Pars I. Tit. iv. Rub. xix.

semus quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem unigeniti filii semper imitatur. *Augustinus* [tract. xxvi. ad c. vi. Jo. §. 12. circa A. D. 412. in *Africa*]

II. *Quomodo manna & aqua de petra sint idem cum nostro cibo.*

De Consecrat. Dist. II. C. lxxxii. 1. Cor. x. 3.

INquit Apostolus: *omnes eandem escam spiritalem manducaverunt*. Spiritalem utique eandem. Nam corporalem aliam, quia illi manna, nos aliud: & adjungit: *& omnes eundem potum spiritalem biberunt*; aliud illi, aliud nos, sed specie visibili: quod tamen idem est virtute spiritali.

III. *De eodem.*

RE vera mirabile est, quod manna. *Supra Tit.* IV. *Rubr.* IV. c. III. *pag.256.*

RUBRICA. XIX
De modo existendi Christum in hoc sacramento.

I. *Quomodo per partes Christus manducatur, & integer remanet.*

Augustinus in Sermone de verbis Evangelii [potius Beda in 1. Cor. c. x. ex Augustino, circa A. D. 720. in *Anglia*.]

Ibidem C. lxx. Jo. vi. 58.

INvitat Dominus servos, & præparavit eis cibum seipsum. Quis audeat manducare Dominum suum? Et tamen ait: *qui manducat me, vivet propter me*. Quando Christus manducatur, vita manducatur: nec occiditur, ut manducetur, sed mortuos vivificat. Quando manducatur, reficit, sed non deficit. Non ergo timeamus, fratres, manducare istum panem, ne forte finiamus illum: & postea quid manducemus, non inveniamus. Manducatur Christus, vivit manducatus, quia surrexit occisus: nec quando manducamus, partes de illo facimus: & quidem in sacramento sic fit, & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Christi. Unusquisque partem suam accipit, unde & ipsa gratia partes vocantur: per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cælo, manet integer totus in corde tuo. *Idem in Sermone Dominicæ* v. *post Epiphaniam* [imo ex Missali Ambrosiano in præfatione Dominicæ v. post Epiphaniam, *Mediolani*.]

II. *Corpus Christi in singulis portionibus singuli totum accipiunt.*

De Consecrat. Distinct. II. C. lxxvii. Algerus lib. I. c. xv. Gvitmundus lib. I.

SInguli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis. *Hilarius* [imo Eusebius Emissenus, seu potius antiquus auctor in homil. v. de Pascha, & Paschasius Radbertus de corpore & sanguine Domini c. xvii. circa A.D.840. in *Gallia*.]

III. *De eodem.*

De Consecrat. Distinct. II. C. lxxviii. Exod. xvi. 18.

UBi pars est corporis, est & totum. Eadem ratio est in corpore Domini, quæ in manna, quod in ejus figura præcessit: de quo dicitur: *qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus paraverat, invenit minus*. Non est omnino quantitas visibilis in hoc æstimanda mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis. *Augustinus in Sermone de verbis Domini* [Beda ex eo 1. Cor. c. x. & ibi Glossa ordinaria, forte circa A. D. 417. in *Africa*.]

IV. *Quamvis quotidie manducetur Christus, integer tamen permanet vivus.*

De Consecrat. Dist. II. C. lxxv. Jo. vi. 58. August. de oper. apostatarum & serm. xvii. c. 1. Hilarius in Constantium c. xi. Nicephorus Callistus lib. xiii. Histor. Eccles. c. vii.

QUi manducat me, vivit propter me. Non ergo, fratres, timeamus manducare panem istum, ne forte finiamus illum, & postea quod manducemus, non inveniamus. Manducetur Christus: vivit manducatus, quia surrexit occisus: nec quando manducamus, partes de illo facimus: & quidem in sacramento sic fit: *& norunt fideles*, quemadmodum manducent carnem Christi. Unusquisque accipit partem suam, unde & ipsa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus. Per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cælo, manet integer totus in corde tuo. Totus enim erat apud patrem, quando venit in Virginem. Implevit illam, nec recessit ab illo. Veniebat in carne, ut eum homines manducarent, & manebat integer apud patrem, ut Angelos pasceret.

RU-

RUBRICA. XX

De divisione sacramenti Eucharistiæ.

I. *Quare tres partes fiunt de corpore Christi.*

Sergius papa [imo Amalarius lib. III. c. xxxv. de divinis officiis, A. D. 827. in *Gallia*.]

TRiforme est corpus Domini. Pars oblata, in calicem missa, corpus Christi, quod jam resurrexit, monstrat. Pars comesta, ambulans adhuc super terram. Pars in altari usque ad missæ finem remanens, corpus jacens in sepulcro: quia usque ad finem sæculi corpora sanctorum in sepulchris erunt.

De Consecrat. Dist. II. C. XXII.

Rabanus de institutione cleric. lib. I. c. XXXII. in fine

Glossa ordinar. in I. Cor. c. XI.

RUBRICA. XXI

De repræsentatione dominicæ passionis in hoc sacramento.

I. *Dum hostia frangitur, passio Christi ad memoriam revocatur.*

Augustinus in sententiis Prosperi [imo Lanfrancus de corpore & sanguine Domini c. XIII. A. D. 1059. in *Anglia*.]

CUm frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quam Dominici corporis in cruce immolatio, ejusque sanguinis de latere effusio designatur? *Item* [Augustinus] *in Psalm.* XX. [XXI. in præfatione II. expositionis, circa A. D. 410. in *Africa*.]

De Consecrat. Dist. II. C. XXXVII

II. *Quomodo Christus semel sit immolatus, & quomodo quotidie immoletur.*

SEmel Christus mortuus est, *justus pro injustis*, & scimus, & certum habemus, & spe immobili retinemus, quia *Christus resurgens a mortuis, jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur*. Verba ista Apostoli sunt. Tamen ne obliviscamini, quod factum semel est, in memoria nostra omni anno fit. Quoties Pascha celebratur, numquid toties Christus moritur? Sed tamen anniversaria recordatio quasi repræsentat, quod olim factum est: & sic nos facit moveri, tamquam videamus in cruce pendentem Dominum, non tamen irridentes, sed credentes. *Idem in libro sententiarum Prosperi* [imo Lanfrancus de corpore & sanguine Domini c. XV. ex Augustini epist. XCVIII. §. 9. ad Bonifacium episcopum, circa A.D. 1059. in *Anglia*.]

Ibidem C. II.

I. Petr. III. 18.

Rom. VI. 9.

III. *Quomdo Christus semel sit immolatus, & quomodo quotidie immoletur.*

SEmel immolatus est Christus in semetipso, & tamen quotidie immolatur in sacramento. Quod ita intelligendum est, quia in manifestatione sui corporis, in distinctione membrorum omnium verus Deus, & verus homo semel tantum in cruce pependit, offerens Patri seipsum hostiam vivam, & passibilem mortalem, vivorum, & mortuorum redemtionis efficacem; eorum scilicet, quos altitudo divini consilii redimendos judicavit, præscivit, prædestinavit, vocavit modis, atque temporibus, quibus id fieri congruebat. *Ambrosius in epistolam ad Ebræos* [imo Hilarius Diaconus in c. X. epist. ad Ebræos, circa A. D. 384.]

De Consecrat. Dist. II. C. III.

IV. *Hostia, quæ semel oblata est, in recordationem suæ mortis quotidie offertur.*

IN Christo semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potens. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Offerimus quidem, sed ad recordationem mortis ejus, & una est hostia, non multæ. Quomodo una, & non multæ? Quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius, idipsum, & semper idipsum. Proinde unum est hoc sacrificium, alioquin, quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi? Nequaquam, sed unus ubique est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus. Sicut enim quod ubique offertur, unum est corpus, & non multa corpora; ita & unum sacrificium. Pontifex autem ille est, qui hostiam obtulit, nos mundantem: ipsam vero offeramus etiam nunc, quæ tunc oblata consumi non potest. Quod nos faci-

Ibidem C. IIII.

Io. Chrysostom. in eamdem epist. homil. XVII.

LIB. I. PARS IV. TIT. V. RUBR. I.

facimus, in commemorationem fit ejus, quod factum est. *Hoc enim facite*, ait, *in meam commemorationem*.

Iteratur. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* VI. *Rubr.* III. c. I. *pag.*138.

RUBRICA. XXII
De custodia Eucharistiæ.

I. *Pro infirmantibus Eucharistia semper debet esse parata.*

Ex Concilio Guarmaciensi [imo ex Capitular. lib. I. c. CLV. lib. V. c. LVII. lib. VI. c. CXXVIII. circa A. D. 820. in *Germania*.]

De Consecrat. Dist. II. C. XCIII.

PResbyter Eucharistiam semper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur. *Ex Concilio Arelatensi.* [Burchardus lib. V. c. II. & Ivo Parte II. c. IX. citant ex Concilio Aurelianensi c. V. Verius ex Theodori Pœnitentiali c. LV. circa A. D. 680. in *Anglia*.]

II. *Pænitentia ejus, qui non bene sacrificium custodit.*

Ibidem C. XCIV.

QUi bene non custodierit sacrificium, & mus, vel aliud aliquod animal illud comederit, XL. diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars ejus ceciderit, & non inventa fuerit, XXX. dies pœniteat. *Ex decreto Pii papæ* [imo ex Theodoro ibidem c. LI.]

III. *Pænitentia ejus, cujus negligentia aliquid de sanguine stillat.*

Ibidem C. XXVII. *Gregorii* III. *excerpta ex Patrum dictis c.* XXVIII.

SI per negligentiam aliquid de sanguine Domini stillaverit in terram, lingua lambetur & tabula radetur. Si non fuerit tabula, ut non conculcetur, locus corradetur, & igne consumetur, & cinis intra altare condetur, & sacerdos XL. dies pœniteat. Si super altare stillaverit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris,& ad aliud stilla pervenerit, IV. diebus pœniteat. Si usque ad tertium, IX. diebus pœniteat. Si usque ad quartum,XX. diebus pœniteat, & linteamina, quæ tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluat, calice supposito: & aqua ablutionis sumatur, & juxta altare recondatur. *Ex Pœnitentiali Bedæ presbyteri* [imo ex Theodori Pœnitentiali c. L. c. A. D. 680. in *Anglia*.]

IV. *Quæ sit imponenda pænitentia ei, qui sacrificium evomit.*

De Consecrat. Dist. II. C. XXVIII.

SI per ebrietatem, vel voracitatem, Eucharistiam evomuerit, XL. diebus pœniteat, si laicus est. Clerici, vel monachi, seu diaconi, & presbyteri, LXX. diebus pœniteant. Episcopi XC. si pro infirmitatis causa evomuerint, VII. diebus peniteant.

TITULUS. V
De sacramento pænitentiæ.

RUBRICA. I
De definitione pænitentiæ.

I. *Quid sit pænitentia.*

Ambrosius in quodam sermone Quadragesimæ [imo incertus auctor in sermone IX. ei adscripto §. I. de quadragesima.]

De Pœnitent. Dist. I. *C.* XXXIX.

POEnitentia vera est dolor cordis,& amaritudo animæ pro malis, quæ quisque commisit. *Ambrosius ubi supra* [imo idem auctor ibidem.]

II. *De eodem.*

Ibidem

POEnitentia est & mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. *Augustinus de pænitentia* [imo incertus auctor, Ambrosii nomine in sermone IX. §. I. de quadragesimæ ad verba: *ecce nunc*.]

III. *De*

III. *De eodem*.

POEnitentia est quædam dolentis vindicta, puniens in se quod dolet commisisse.

De Pœnitent. Dist. III. C. IV.

RUBRICA. II
De possibilitate peccandi post baptismum.

I. *Hæresis Joviniani fuit, baptizatos ex aqua & Spiritu sancto non posse peccare criminaliter.*

[Gratianus §. 4.]

HÆresis Joviniani: si vere ex aqua, & Spiritu sancto quis renatus fuerit, ulterius criminaliter peccare non potest: vel si criminaliter peccat, aqua tantum, non Spiritu probatur esse renatus: cui sententiæ illud epistolæ Johannis consentire videtur: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit; quoniam semen ipsius manet in eo: & non potest peccare, quia ex Deo natus est. In hoc enim manifesti sunt filii Dei, & filii Diaboli*. Et in fine epistolæ: *omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, sed generatio Dei conservat eum, & malignus non tangit eum*. Hieronymus *contra Jovinianum* [lib. II. in principio, aliquot verbis omissis: A. D. 390. in *Palæstina*.]

De Pœnitenti Dist. II. C. XXXIX. — *1. Jo. III. 9. 10.* — *Ibidem 14.*

II. *Confutatur multipliciter prædicta hæresis.*

SI enim, inquit, omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, & a diabolo tentari non potest, quomodo præcipit, ut caveant, ne tententur, dicens: *filioli custodite vos a simulacris*? Et in eadem rursus epistola: *si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis & justus est Deus, ut remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non est in nobis*. Existimo, quod Johannes baptizatus ad baptizatos scripserit, & quod omne peccatum a diabolo sit. Ille peccatorem se confitetur, & sperat remissionem post baptisma, peccatorum. Et Jovinianus meus dicit: *ne tangas me, quoniam mundus sum*. Quid ergo? Contraria sibi Apostolus loquitur? Minime. In eodem quippe loco, cur hoc dixerit statim edisserit: *filioli mei hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum, justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus, quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus. Qui dicit, se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est, & in eo veritas non est. Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc perfecta caritas Dei est*. Hieronymus [Ibidem paullo post §. 1.]

De Pœnitent. Dist. II. C. XI. — *1. Jo. V. 21.* — *Ibid. I. 8. & seq.* — *1. Jo. II. 1. & seq.*

III. *De eodem*.

HOc ad credentes post baptisma loquitur, & advocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur. Nec dicit: si quid peccaveritis, advocatum habetis apud patrem Christum, & ipse propitiatio pro peccatis vestris; ne eos diceres non plena fide baptisma consecutos, sed *advocatum*, inquit, *habemus apud Patrem, Jesum Christum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris*, & non solum pro Johannis, illorumque peccatis, sed etiam pro totius mundi. In toto autem mundo, & Apostoli sunt, omnesque credentes. Ex quibus liquido comprobatur, post baptisma posse peccari. Frustra enim habemus advocatum Jesum Christum, si peccari non potest. *Idem* [Ibidem continuo.]

De Pœnitent. Dist. II. ibidem in medio. — *1. Jo. II. 1.*

IV. *De eodem*.

PEtrus Apostolus, ad quem dictum fuerat: *qui lotus est, non habet necesse, ut iterum lavet*. Et: *tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*; ab ancilla perterritus negat. Et ipse Dominus: *Simon, Simon, ecce* (inquit) *Satanas postulavit vos, ut cribraret, sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ne deficeret fides tua*. Et *infra*: si non peccamus post baptisma cur nobis poscimus, peccata dimitti, quæ in baptismate jam sunt dimissa? Quid oramus, ne intremus in tentationem, & ut liberemur

De Pœnitent. Dist. II. mox ibid. — *Jo. XIII. 10.* — *Matth. XVI. 18.* — *Luc. XXII. 31.*

LIB. I. PARS. IV. TIT. V. RUBR. II. Matth. vi. 12.

mur a malo, si diabolus tentare non potest jam baptizatos? Aliud autem est, si ad catechumenos hæc oratio pertinet: & non convenit fidelibus, & Christianis. *Idem* [Ibidem continenter.]

V. *De eodem.*

De Pænitent. Dist. I. mox. Ebr. vi. 4. & seq.

PAulus, electionis vas, castigat corpus suum, & in servitutem redigit, ne aliis prædicans ipse reprobus inveniatur. *Et infra*. Ad Ebræos quoque scribens ait: *impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, & gustaverunt donum cæleste, & participes facti spiritus sancti, gustaveruntque nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque seculi futuri, & prolapsi sunt, renovari iterum ad pænitentiam, rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei & ostentui habentes.* Certe eos, qui illuminati sunt, & gustaverunt Dei donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustaveruntque bonum Dei verbum, negare non possumus baptizatos. Si autem baptizati peccare non possunt, quomodo nunc Apostolus dicit: *& prolapsi sunt*? Verum ne Montanus, & Novatus hic rideant, qui contendunt, non posse renovari per pœnitentiam eos, qui crucifixerunt sibimet filium Dei, & ostentui habuerunt, consequenter hunc errorem solvit, & ait: *confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniora salutis, tametsi ita loquimur. Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis suis, & nunc ministratis.* Et revera grandis injustitia Dei esset, si tantum peccata puniret, & bona opera non susciperet. Ita *loquutus sum*, inquit Apostolus, *ut vos a peccatis retraherem, & desperationis metu facerem cautiores*. Idem [Ibidem paullo inferius §. 4.]

Hieronym. in epist. ad Marcellam

Ebr. vi. 9. 10.

VI. *De eodem.*

De Pænitent. Dist. I. infra Apoc. II. 2. 3. 4. 5.

JOhannes Apostolus, immo in Johanne Salvator, scribens Angelo Ephesi ecclesiæ, *scio*, inquit, *opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti: sed habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto unde cecideris, & age pænitentiam, & prima opera tua fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pænitentiam egeris.* Similiter & ceteras ecclesias, Smyrnam, Pergamum, Thyatiram, Sardis, Philadelphiam, Laodiceam ad pœnitentiam provocat; &, nisi revertantur ad opera pristina, comminatur: & in Sardis paucos habere se dicit, qui non coinquinaverunt vestimenta sua, & ambulaturi sunt cum eo in albis, quia digni sunt. Cui autem scribit: *memento unde cecideris*: & *ecce missurus est Diabolus ex vobis in carcerem, ut tentemini*; &: *scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ*; &: *in mente habe qualiter acceperis, & audieris*; &: *serva*. Et *pænitentiam age*, & reliqua? Utique dicit ei, qui credidit, & baptizatus est, & stans quondam, corruit per delictum. *Idem* [Ibidem.]

Ibid. v. 10. 11.

VII. *Exemplis etiam veteris Testamenti prædicta hæresis improbatur.*

De Pænitent. Dist. II. eod. c. §. 5. Psalm. xxv. 1. 2.

DAvid, electus secundum cor Domini, qui omnes ejus fecerat voluntates, & qui in quodam psalmo dixerat: *judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum, & in Domino sperans, non infirmabor. Proba me Domine, & tenta me, ure renes meos, & cor meum*; postea tentatus a diabolo, & post peccatum pœnitens, loquitur: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*. Magnum peccatum, magna deleri vult misericordia. Salomon amabilis Domini, & cui his Deus fuerat revelatus; quia amator mulierum fuit, a Dei amore discessit. Manassen impiissimum regem post captivitatem Babylonicam in pristinam dignitatem liber dierum restitutum refert. Et Josias, vir sanctus in campo Mageddo ab Ægyptio rege confoditur. Jesus quoque filius Jozedech, sacerdos magnus, quamquam in typo præcesserit Salvatoris, qui nostra peccata portavit, & alienigenam sibi ex gentibus copulavit ecclesiam; tamen secundum litteram post sacerdotium sordidatus inducitur, & stat diabolus a dextris ejus, & candida illi deinceps vestimenta redduntur. Superfluum est de Moyse, & Aaron scribere, quod ad aquam contradictionis offenderint Deum, & terram repromissionis non intraverint. *Idem.*

Psalm. l. 1.

Psalm. cviii. 6. Num. xx. 12.

VIII. *Item*

VIII. *Item arguitur ex casu diaboli.*

Cecidit Lucifer. *Supra Lib.*I. *Parte* II. *Tit.* II. *Rubr.* III. c.I. *pag.* 13.

RUBRICA. III

De possibilitate pœnitentiæ, & indulgentiam consequendi de omni peccato.

I. *Improbatur error negantium, indulgentiam dari pœnitentibus.*

Cyprianus [lib. IV. epist. II. ad Antonianum, nunc epist. V. A.D. 252. in *Africa*.]

Miror autem, quosdam sic obstinatos esse, ut dandam non putent lapsis pœnitentiam, aut pœnitentibus existiment veniam denegandam, cum scriptum sit: *memento unde cecideris, & age pœnitentiam: & fac priora opera.* Quod utique ei dicitur, quem constat cecidisse, & quem Dominus hortatur per opera rursus exsurgere, quia scriptum est: *eleemosyna a morte liberat*; & non utique ab illa morte, quam semel Christi sanguis extinxit, & a qua nos salutaris baptismi, & redemtoris nostri gratia liberavit, sed ab ea, quæ per delicta postmodum serpit. *Hieronymus* [Damaso epist. LVIII. circa A. D. 378. e Palæstina *Romam*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. LVII.
Apoc. II. 5.
Tob. IV. II.

II. *De eodem.*

Importuna in Evangelio mulier tandem meruit audiri: & clauso cum ferris ostio, media licet nocte, ab amico panes amicus accepit. Deus ipse, qui nullis se viribus superari potest, publicani precibus vincitur. Ninive civitas, quæ peccato periit, fletibus stetit. Quorsum ista, tam longo repetita principio? Videlicet, ut parvum magnus aspicias, ut dives pastor morbidam non contemnas ovem. Christus in Paradisum de cruce latronem intulit: & ne quis aliquando feram conversionem putaret, fecit homicidii pœnam martyrium. Christus, inquam, prodigum filium revertentem lætus amplectitur, & nonaginta novem pecudibus derelictis, una ovicula, quæ remanserat, humeris boni pastoris advehitur. * Ubi vero peccator intelligens vulnus suum, tradidit medico securandum, ibi non est virga necessaria, sed spiritus lenitatis. *Idem* [imo Ambrosius de Pœnitentia lib. I. c. III. §. 19. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. LVIII.
Luc. XVIII. 4. & XI. 27.
Ibidem 5.
Luc. XVIII. 13.
Jon. III. 4.
Luc. XXIII. 43.
Luc. XV. 20. & seq.
Matth. XVIII. 12.
*Hæc desunt in epist. Hieronym.

III. *De eodem.*

Quam indignum autem, cum apud homines valeat certaminis gratia, ut apud Deum non valere asseratur? Nam sæpe in hoc athletarum sæculari certamine etiam victos, quorum fuerunt certamina probata, vulgus hominum cum victoribus coronare consuevit, maxime quos viderit, aut forte, dolo, aut fraude exclusos victoria. Christus ergo athletas suos, quos viderit gravibus paulisper cessisse suppliciis, sine venia patietur manere? Nunquid non habebit remunerationem laboris, qui etiam quos proiicit, non in æternum proiicit? *Et infra*. [c. VII. §. 32.] Dicis Petro excusanti, ne ejus pedes lavares: *nisi lavero tibi pedes, non habebis partem mecum*. Quod ergo isti possunt consortium tecum habere, qui claves regni non suscipiunt, negantes, quod dimittere peccata debeant? Quod recte quidem de se fatentur. Non enim habent Petri hereditatem qui Petri sedem non habent, quam impia divisione discerpunt. *Idem* [de Pœnitentia lib. II. c. VII. §. 58. 59. 60. *ibidem*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. III. §. 2.
Psal. LXXXVI. 8.
Jo. XIII. 8.

IV. *Quod homo per pœnitentiam indulgentiam potest a Deo suscipere quorumcumque peccatorum.*

Quantuslibet ergo mortui fœtor sit, aboletur omnis, ubi sacrum redoleverit unguentum, & surgit defunctus, & solvi jubentur ejus vincula, qui adhuc in peccato est. Tollitur velamen de facie ejus, quod veritatem gratiæ, quam acceperat, obumbrabat. Sed quia venia donatus est, revelare faciem, aperire vultum jubetur. Non habet enim quod erubescat, cui peccatum dimissum est. In tanta vero Domini gratia, tantoque divini muneris miraculo cum oporteret universos lætari, commove-

De Pœnitent. Dist. I. C. LIII.

Lib. I. Pars. iv. Tit. v. Rubr. iii.
Jo. xi. 47.
Jo. xii. 11.

movebantur impii, & adversus Christum concilium congregabant. Lazarum quoque interficere volebant. Nonne merito eorum successores vos fore cognoscitis, quorum duritiei heredes estis. Nam & vos indignamini, & contra ecclesiam congregatis concilium, quia videtis mortuos in ecclesia reviviscere, & peccatorum indulta venia resuscitari. Itaque quod in vobis est per invidiam, rursus vultis interficere suscitatos. Sed Jesus non revocat beneficia: immo cumulo suæ liberalitatis amplificat. Revisit sollicite suscitatum, & celebrata resurrectionis gratia, lætus ad cœnam venit. *Idem* [eodem lib. II. c. IV. §. 24. *ibidem*.]

V. *De eodem*.

De Pœnitent. Dist. I. C. LIV.

IS potestatis suæ gratiam negat (quæ in remissionem peccatorum est) qui cælestem ejus potestatem diabolico fultam suffragio vindicarent: eosque asserit diabolico uti spiritu qui separarent ecclesiam Dei, ut omnium temporum hæreticos, & schismaticos comprehenderet, quibus indulgentiam negat, quia omne peccatum circa singulos est, ac universos. *Et infra*. [c. V. *nunc* c. IV. §. 27.] Quid mirum, si salutem negatis aliis, qui vestram recusatis? Licet & illi nihil a vobis differant, qui a vobis pœnitentiam petunt. Arbitror enim, quod etiam Judas potuisset tanta Dei miseratione non excludi a venia, si pœnitentiam non apud Judæos, sed apud Christum gessisset. *Gratianus* [post c. LVII. eadem] Distinctione.]

VI. *Argumentatio, quod non omni peccanti venia promittitur*.

Ibidem C. LVIII.
I. *Joh*. V. 16.
Eccl. XII. 13.

QUod autem omni peccanti, auctoritate Ambrosii venia promittitur, falsum videtur. Quibusdam enim venia denegatur, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officii. Unde Johannes in epistola sua: *est peccatum ad mortem. Quis orabit pro eo?* Alibi quoque legitur: *quis medebitur incantatori vulnerarato a serpente?*

VII. *De eodem*.

De Pœnitent. Dist. I. C. LIX.
I. *Reg*. II. 25.

SI sacerdos peccaverit quis orabit pro eo? *Idem* [Gratianus ibidem post c. LIX.]

VIII. *Responsio*.

De Pœnitent. Dist. I. eod. c.
Matth. XI. 45.
Lib. I. *de Pœnitentia* C. VIII. *nunc* c. II. §. 42.
Psal. LXXXII. I.
Ambrosius ibid. c. IX.
Ebr. I. 3.
Exod. XXXII. 31.
II. *Machab*. XV. 15.
Aug. de corrept. gratia c. XII.
I. *Jo*. V. 15.

SEd hujusmodi interrogationes non semper negationem inferunt, sed potius difficultatem, vel raritatem notant, ut est illud Evangelii: *quis putas est fidelis servus, & prudens &c.* Hinc etiam Ambrosius: *Deus, quis similis nunc tibi? Non utique nullus, quia imago patris filius est*. Similiter igitur accipiendum: *quis orabit pro eo?* Hoc est singularis vitæ aliquis debet orare pro eo, qui peccavit in Dominum. *Et infra*. Nam quomodo Johannes diceret: *non orandum pro delicto graviori*, qui legisset Moysen rogasse, & impetrasse ubi erat prævaricatio voluntaria. Qui sciret, etiam Hieremiam rogasse? Potest etiam, secundum Augustinum, aliter intelligi illud Johannis: *est peccatum ad mortem &c.* ut nulla sit ejus, & superiorum contrarietas. Ait enim: *est peccatum ad mortem*, non pro illo dico, ut roget quis: de quo peccato quoniam non expressum est, possunt multa, & diversa sentiri. Ego autem dico, id esse peccatum, fidem, quæ per dilectionem operatur, deserere usque ad mortem. *Hieronymus* [in c. V. epistolæ ad Ephesios, A. D. 386. *in Palestina*.]

IX. *De eodem*.

De Pœnitent. Dist. I. C. LXX.

ECclesia Christi gloriosa est, non habens maculam, neque rugam, aut aliquid istiusmodi. Qui ergo peccator est, & aliqua sorde maculatus, de ecclesia Christi non potest appellari, nec Christo subjectus dici. Possibile autem est, ut quomodo ecclesiæ, quæ prius rugam habuit, & maculam, in juventutem & munditiam postea restituta est; ita & peccator currat ad medicum, quia non habent opus sani medico, sed malehabentes, ut curentur vulnera ipsorum, & fiant de ecclesia, quæ est corpus Christi.

R U-

RUBRICA. IV

De pronitate Dei ad indulgendum pœnitentibus.

I. *Liberalissimus est Deus ad indulgendum pœnitentibus.*

Ambrosius de Paradiso [imo lib. 2. de pœnitentia c. XI. §. 54. c. A. D. 384. *Mediolani.*]

LIbenter ignosco, promte indulgeo: *misericordiam malo, quam sacrificium*, quia per sacrificium justus commendatur, per misericordiam peccator redimitur. *Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam*. In lege sacrificium, in Evangelio misericordia est. Lex per Moysen data est, per me gratia. *Jo. Chrysostomus de reparatione lapsi* [seu epist. V. ad Theodorum lapsum, c. A. D. 380. e Syria in *Ciliciam*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. XLVIII. Osee. VI. 6. Matth. IX. 13. Jo. I. 17.

II. *De eodem.*

TAlis (mihi crede) talis est erga homines pietas Dei: numquam spernit pœnitentiam, si ei sincere, & simpliciter offeratur. Etiamsi ad summum quis perveniat malorum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam, suscipit, & libenter amplectitur: facit omnia, quatenus ad priorem revocet statum: & quod est adhuc præstantius, & eminentius, etiamsi non potuerit quis explere omnem satisfaciendi ordinem, quantulamcunque tamen, & quamlibet brevi tempore gestam, non respuit pœnitentiam. Suscipit etiam ipsam, nec patitur, quamvis exiguæ, conversionis perdere mercedem. *Hieronymus* [in c. IX. Danielis, c. A. D. 410. in *Palæstina*.]

De Pœnitent. Distinct. III. C. XXVIII.

III. *Licet venia pœnitentibus sit promissa, non tamen negligenter, sed cum instantia est postulanda.*

PRædixerat Hieremias LXX. annos desolationis templi: post quos rursus veniret populus in Judæam, & ædificaretur templum & Hierusalem: quæ res Danielem non facit negligentem, sed magis provocat ad rogandum, ut, quod Deus per suam promisit clementiam, per horum impleat preces, ne negligentia superbiam, & superbia pariat offensam. Denique in Genesi legimus c. & XX annos pœnitentiæ constitutos ante diluvium, qui, quia tanto tempore, hoc est c. annis, noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectat, ut & XX. alii compleantur; sed infert ante quod postea fuerat comminatus. Unde & ad Hieremiam dicitur ob duritiam cordis populi Judæorum: *ne ores pro populo hoc, quia non audiam te*. Et ad Samuel: *usquequo luges super Saul?* Et: *ego abjeci eum*. In cinere igitur, & sacco postulat impleri quod promiserat Deus, non quo esset incredulus futurorum, sed ne securitas negligentiam, & negligentia pareret offensam.

De Pœnitent. Dist. I. C. LXXV. Hierem. XXIX. I. & III. 3. Genes. VI. 3. Hierem. VII. 16. I. Reg. XVI. I. Dan. IX. 2.

RUBRICA. V

De necessitate pœnitentiæ.

I. *Necessaria est peccatoribus pœnitentia ad divinam gratiam consequendam.*

Augustinus ad Vincentium [epist. XCIII. c. XIII. §. 53. alias epist. XLVIII. c. A. D. 408. in *Africa*.]

NEminem * putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque seu magno, seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire. *Item Hieronymus* [epist. LXV. ad Pammachium & Oceanum A. D. 390. in *Palæstina*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. XLIII.

* Nec quemquam

II. *De eodem.*

SEcunda post naufragium tabula est culpam simpliciter confiteri. Imitati estis errantem, imitamini & correctum. Erravimus juvenes, emendemur senes: jungamus gemitus, lacrymas copulemus. *Item Augustinus in sermone de pœnitentia* [potius apud Bedam in II. Cor. c. XII. ubi tamen postrema capitis verba non habentur, c. A. D. 720. in *Anglia*.]

Ibid. C. LXXII.

III. *De eodem.*

De Pœnitent. Dist. I. C. LXIII.

NOn sufficit mores in melius commutare, & a præteritis malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfiat Domino per pœnitentiæ dolorem, par humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis, & jejuniis.

RUBRICA. VI

De effectu & utilitate pœnitentiæ.

I. *Per pœnitentiam pœnitens consequitur veniam peccatorum.*

Gratianus

De Pœnitent. Dist. III. C. XXIII.

DAvid quoque per pœnitentiam adulterii simul & homicidii veniam impetravit: de cujus pœnitentia in eodem libro Hieronymus ad Rusticum scribit [in epist. ad Rusticum de Pœnitentia, circa A. D. 405. e Palæstina in *Galliam*.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XXIV. II. Reg. XII. 13. Psal. L. 3. & seq.

TOtam pœnitentiam peccatoris ostendit psalmus L. quando ingressus est David ad Betsabee uxorem Uriæ, & a Nathan prophetante correctus, respondit dicens: *peccavi*, statimque meruit audire: *& Dominus abs te abstulit peccatum*. Adulterio enim junxerat homicidium, & tamen conversus ad lacrymas, *miserere*, ait, *mei Deus secundum magnam misericordiam tuam* &c. Magnum enim peccatum magna indigebat misericordia. Unde jungit, & dicit: *multum lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego agnosco, & delictum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi*. Rex enim erat: alium non timebat: *& malum coram te feci, ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris*. Conclusit enim Deus omnia sub peccato, ut omnibus misereatur, tantumque profecit, ut dudum peccator, & pœnitens transierit in magistrum, & dicat: *docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur*. Confessio enim & pulcritudo coram eo, ut, qui sua confessus fuerit peccata, & dixerit: *putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ*, fœditatem vulnerum in sanitatis decorem commutet.

Rom. XI. 32. Psal. L. 15. Psal. XXXVII. 6.

III. *Per pœnitentiam quis efficitur de ecclesia.*

ECclesia Christi. *Supra Rubr.* II. *c.* IX. *pag.* 280.
Hieronymus in Malachiam [imo in c. XII. Osee, c. A. D. 410. in *Palæstina*.]

IV. *De eodem.*

De Pœnitent. Dist. I. C. LXXIV. Osee. XII. 9.

NE forte peccati tardius memores revertantur, *adhuc*, inquit, *sedere vos faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis*, ut, quod facit baptisma, hoc faciat pœnitentia, & habitent in tabernaculis Salvatoris, hoc est in ecclesiis. *Gratianus.*

V. *Pœnitencia liberat a pœna peccati debita.*

De Pœnitent. Dist. III. C. XXVI. Hieronym. lib. II. contra Iovinianum.

AChab quoque (ut Hieronymus contra Jovinianum scribit) rex impiissimus, ut sententiam Dei subterfugeret, & eversio domus ejus differretur in posteros, jejunio impetravit, & sacco: de quo ad eundem Rusticum scribit idem Hieronymus, dicens [Hieronymus in epist. ad Rusticum, circa A. D. 405. e Palæstina in *Galliam*.]

VI. *De eodem.*

De Pœnitent. Dist. III. C. XXVII. III. Reg. XXI. 6. 19. 29.

AChab rex impiissimus vineam Nabuthæ cruore possedit: & cum Jezabel, non tam conjugio sibi, quam crudelitate conjuncta, Eliæ increpatione corripitur, hæc dicit Dominus: *occidisti, & possedisti*. Et iterum: *in loco, in quo linxerunt canes sanguinem Nabuthæ, ibi lingent sanguinem tuum: & Jezabel canes comedent ante muros Jezrael*. Quod cum audisset Achab, scidit vestimenta sua, & posuit saccum super carnem suam, jejunavitque & dormivit in cilicio. Factusque est sermo Domini ad Eliam dicens: *Quoniam reveritus est Achab faciem meam, non inducam malum in diebus ejus*. Unum scelus, Achab, & Jezabel, tamen converso ad pœnitentiam Achab, pœna differ-

differtur in posteros, & Jezabel in scelere perseverans, præsenti judicio condemnatur. [Gratianus]

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. vi.

VII. *De eodem.*

NInivitæ quoque, quos Dominus in Evangelio commendat, pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, & ex misericordia Domini indulgentiam consecuti, subversionis interitum subterfugere meruerunt. *Ambrosius* [in c. 1. Lucæ lib. II. §. 31. circa A. D. 376. *Mediolani.*]

De Pœnitent. Dist. III. C. XXIX. *Jonæ* III. 10.

VIII. *Pœnitentia revocat divinam sententiam.*

NOvit Dominus mutare sententiam, si tu noveris emendare delictum. *Hieronymus* [in Amos c. IX. circa A. D. 408. in *Palæstina.*]

De Pœnitent. Dist. I. C. LXIV.

IX. *De eodem.*

SI agamus pœnitentiam, ipsum quoque suæ pœnitebit sententiæ. Rursum, juxta eundem Hieremiam, promittit prospera. Si negligentia dissolvamur, & illum pœnituerit sponsionis suæ, promissaque mutabit. Cujus rei exemplum, Ninivitas, & Hierusalem habere possumus, quorum alii de imminentibus suppliciis liberati sunt, alii quæ patribus promissa fuerant, perdiderunt. *Idem super Danielem* [ad c. IV. circa A. D. 410. *ibidem.*]

Ibidem C. LXVII. *Jerem.* XVIII. 25.

X. *De eodem.*

QUamobrem, rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Forsitan ignoscet Deus delictis tuis.* Si prædixit sententiam Dei, quæ mutari non potest, quomodo hortatur ad eleemosynas & misericordias pauperum, ut Dei sententia commutetur? Quod facile solvitur Ezechiæ regis exemplo, quem Isaias dixerat esse moriturum, & Ninivitarum, quibus dictum est: *adhuc* XL. *dies, & Ninive subvertetur.* Et tamen ad preces Ezechiæ, & Ninive, Dei sententia commutata est, non vanitate judicii, sed eorum conversione, qui meruere indulgentiam. Alioquin & in reverentiam loquitur Deus, se mala minari super gentem; & si bona fecerit, minas clementia commutare. Rursum bona agenti se asserit polliceri: & si male fecerit, dicit se suam mutare sententiam, non in homines, sed in opera, quæ mutata sunt. Neque enim Deus hominibus, sed vitiis irascitur: quæ cum in homine non fuerint, nequaquam punit quod mutatum est. Dicamus & aliter. Fecit quidem Nabuchodonosor juxta Danielis consilium, misericordias in pauperes: & idcirco usque ad mensem XII. in eum est dilata sententia. Sed quia postea ambulans in aula Babylonis, gloriatur, & dicit: *nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria nominis mei?* Bonum misericordiæ perdidit malo superbiæ. *Gregorius* [imo Gratianus ex epist. B. Pauli ad Ebræos. c. VI. 1.]

Ibidem C. LXVIII *Dan.* IV. 24. & 25. IV. *Reg.* XVIII. 11. *Isa.* XXXVIII. 1. *Jon.* III. 4. *Dan.* IV. 27.

XI. *Pœnitentia facit reviviscere bona per peccatum mortificata.*

PAulus quoque scribens ad Ebræos ait: *intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur, non rursus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis:* dicens *opera mortua*, priora bona significat Apostolus, quæ per sequens peccatum erant mortua, quia hi peccando, priora bona irrita fecerunt. Hæc sicut peccando fiunt irrita, ita per pœnitentiam reviviscunt, & ad meritum æternæ beatitudinis singula prodesse incipiunt, etiam illa, quæ peccatis inveniuntur admixta. Unde Augustinus: *pium est credere &c.* & Hieronymus: *non est injustus Deus &c.* Apostolus etiam scribens ad Ebræos, cum fidem & dilectionem, & bona opera eorum breviter commemorasset, horum omnium mercedem, quam amiserant peccando, post pœnitentiam a Domino eos recepturos ostendit. Porro qui per prophetam dixit: *si averterit se justus a justitia sua,* ipse per eundem prophetam promisit dicens: *si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit universa præcepta mea, & fecerit judicium, & justitiam, vita vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua, quam operatus est, vivet.* Hieronymus [ad c. III. Malachiæ, circa A. D. 408. in *Palæstina.*]

De Pœnitent. Dist. IV. C. XIX. §. 2. *August. de vera & falsa pœnitentia, c. XIV.* *Hieronymus in c. I. Aggæi.* *Ebr.* VI. 10. *Ezech.* XXXIII. 14. & seq.

XII. *Pœ-*

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rubr. vi.

XII. *Pœnitentia opera per peccatum sordidata reddit Deo accepta.*

Dist. 1. C. xv. Malach. iii. 3. 1. Petr. iv. 17. Ezech. ix. 6.

ET *purgabit filios Levi: tempus est enim, ut judicium incipiat a domo Dei.* Et alibi scribitur: *a sanctis meis incipite.* In filiis autem Levi omnem sacerdotalem intellige dignitatem. Si autem sacerdotes purgandi sunt, & colandi, ut purum aurum remaneat, & argentum, quid de ceteris est dicendum? Qui cum emundati fuerint, & colati, tunc offerent Domino justa sacrificia, & placebit sacrificium eorum, quod offerunt pro Juda, & Hierusalem, hoc est pro his, qui Dominum confitentur, & pacem ejus mente conspiciunt, sicut dies sæculi, & sicut anni antiqui, ut, quomodo in principio placuerunt Deo, sic post peccatum & pœnitentiam, placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum sorde purgati. *Augustinus* [lib. 1. homil. xx1. circa A. D. 410. in *Africa*.]

XIII. *Pœnitentia meretur gloriam æternam.*

De Pœnitent. Dist. vii. C. iii.

QUi egerit veraciter pœnitentiam, & solutus fuerit a ligamento, quo erat adstrictus, & a Christi corpore separatus, & bene post pœnitentiam vixerit, sicut ante pœnitentiam vivere debuit, post reconciliationem, quandocumque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem vadit, regno Dei non privabitur, a populo diaboli separabitur. *Item Gregorius Secundino* [papa 1. lib. vii. epist. liv. indict. ii. A. D. 599. *Romæ*.]

XIV. *Pœnitentia restituit ad honorem, sive dignitatem amissam.*

Dist. 1. C. xvi. Vide notas Gasp. Juenini.

QUia sanctitas tua hoc a nobis requisivit, ut sibi de sacerdotali officio, post lapsum resurgendi auctoritates scriberemus, dum se dicit de hoc canones diversos legisse, & diversas sententias invenisse, alias resurgendi, alias nequaquam posse; ideo nos generales synodos a Nicæna incipientes hanc cum reliquis quatuor veneramur, quia ipsam sequentes ceteræ in cunctis canonicis sententiis unanimiter concordant. Nos vero præcedentes patres sequi debemus, quia, auctore Deo, a sacra doctrina illorum non discordamus. A capite itaque incipientes, usque ad quartum altaris ministrum hanc formam servandam cognovimus, ut si ut minorem major præcedit honore, ita & in crimine. Et quem major sequitur culpa, majori plectatur vindicta, & sic pœnitentia credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare, & fructum illius non colligere? Aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem, credimus posse rediri ad honorem. *Et infra.* Ad fontem misericordiæ recurrentes, Evangelii proferamus sententiam: *gaudeo*, inquit, *super uno peccatore pœnitentiam agente magis, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia:* & ovem perditam (nonagintanovem non errantibus relictis in deserto) humero pii pastoris ad ovile reportatam, Dominus ipse testatur. Si ovis perdita errans post *inventionem* ad ovile humero reportatur; cur post pœnitentiam, ad ecclesiæ ministerium lapsus non revocetur? Sicut in Apocalypsi dicitur de ministro ecclesiæ: *memento unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* Quid enim est gravius aut carnale delictum admittere, sine quo pauci inveniuntur, aut Dei filium jurejurando negare? In quo tamen hunc ipsum beatum Petrum Apostolorum principem (ad cujus sacrum corpus indigni sedemus) lapsum esse cognoscimus; sed post negationem pœnitentia secuta est: & post pœnitentiam misericordia data, quia postea ab Apostolatu eum non expulit qui ante quidem ipsum se negare prædixit. *Item Gratianus.*

Luc. xv. 7. Apoc. ii. 5.

XV. *De eodem.*

Dist. 1. C. xxviii.

QUicumque igitur pro criminibus suis digne Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorii & Augustini, Hieronymi, & Isidori, gradum pristinæ dignitatis recipere possunt. Qui autem non odio criminis, sed timore vilitatis, vel ambitione honoris falsas Deo pœnitentias offerunt, in pristini honoris gradum reparari minime poterunt. *Idem Augustinus* [imo Hieronymus ad c. iii. Michææ, circa A. D. 387. in *Palæstina*.]

XVI. *Pœnitentia restituit ad officia prima.*

Ibidem C. xix. Isa. xxxvii. 7. Psal. l. 9.

CUm *exaudiero eos, dabo eis virtutem spiritus mei, & implebo eos judicio meo, & fortitudine.* Animadverte in præsenti loco, posse docere aliquem post peccatum, si tamen vitia pristina, pœnitentia digna, diluerit. Unde David post adulterium & homicidium loquitur in psalmo: *asperges me hyssopo & mundabor, lavabis me, & super nivem*

nivem dealbabor. Nec sua tantum puritate contentus est, sed infert: *redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me*. Cumque hoc feceris, *docebo*, ait, *iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur*. Item *Augustinus de Pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falsa pœnitentia c. XII. §. 27.]

Lib. I. Pars IV. Tit. V. Rubr. VII.

Psalm. L. 14.

XVII. *Pœnitentia facit hominem participem bonorum, quæ fuerint in ecclesia.*

LAboret itaque pœnitens in ecclesiæ esse, & ad ecclesiæ unitatem tendere. Nisi enim unitas ecclesiæ succurrat, nisi quod deest peccatori, sua operatione compleat, de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum est enim (& pietas fidei expostulat credere) quod omnes eleemosynæ totius ecclesiæ, & orationes, & opera justitiæ, & misericordiæ succurrant recognoscenti mortem suam ad conversionem suam. *Ambrosius* [Serm. XLVII. de fide Petri, alias sub nomine Augustini, habeturque inter sermones de sanctis CXCII. alias XVI. Adscribitur etiam Maximo Taurinensi, apud quem exstat hom. III. de Pœnitentia Petri.]

De Pœnitent. Dist. VI. C. I. §. I.

XVIII. *Per pœnitentiam quicumque homo surgit ad majorem gratiam, quam habuit ante casum.*

FIdelior factus est Petrus postquam fidem se perdidisse deflevit, atque ideo majorem gratiam reperit, quam amisit. Tanquam enim bonus pastor, tuendum gregem accepit, ut, qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione nutaverat, ceteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate devotionis, ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus: *tu es Petrus &c.* Petra enim dicitur eo quod prius in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile, totius operis Christiani compagem, molemque contineat. *Idem* [in apologia David, c. II. §. 6. circa A. D. 384. *ibidem*.]

D. ſ. I. C. LIV.

Matth. XVI. 18.

XIX. *De eodem.*

SAncti, qui consummare pium certamen gestiunt, & currere cursum salutis, sicubi forte, ut homines, corruunt naturæ magis fragilitate, quam peccandi libidine, acriores ad currendum resurgunt, pudoris stimulo majora reparantes certamina, ut non solum nullum attulisse existimetur lapsus impedimentum, sed etiam velocitatis incentiva cumulasse. Ergo si currentium non solvitur cursus, cum aliqui forte ceciderint; non luctantium contentio, sed inoffensa manent certamina. Quin & plerique post unum, vel alterum lapsum gratia majore vicerunt; quanto magis agonem pietatis ingressi, non debent unius prolapsionis offensione censeri, cum beatus sit qui se potuit reparare post lapsum?

De Pœnitent. Dist. III. C. XXV. §. 2.

RUBRICA. VII

De qualitate, & conditionibus decem salutaris pœnitentiæ.

I. *Primo pœnitentia debet fieri intra unitatem ecclesiæ.*

Augustinus de pœnitentia [imo lib. L. homil. XLIX. nunc serm. CCCXCII. §. 3. c. A. D. 415. in *Africa*.]

AGite pœnitentiam, qualis agitur in ecclesia, ut oret pro vobis ecclesia. Nemo dicat sibi occulte: *ago apud Deum, ago; novit Deus, qui mihi ignoscit, quia in corde ago*. Ergo sine causa dictum est: *Quæ solveritis in terra, soluta erunt & in cælo*. Ergo sine causa claves datæ sunt ecclesiæ Dei, frustramus evangelium Dei, frustramus verba Christi: si promittimus vobis quod ille negat, nonne vos decipimus? Job dicit: *si erubui in conspectu populi confiteri peccata mea*, atque ideo si non potuistis habere, vel noluistis pudicitiam conjugalem, seu continentiam, & deviastis a proposito, vel vinculo conjugali, vel devotione continentiæ, sit in vobis dolor, & humilitas pœnitentiæ. *Augustinus de pœnitentia* [imo auctor libri de pœnitentia c. XII. §. 27.]

De Pœnitent. Dist. I. C. XLIV.

Matth. XVIII. 18.

Job. XXXI. 31. apud LXX. expressus.

II. *De eodem.*

LAboret itaque pœnitens in ecclesia esse, & ad ecclesiæ unitatem tendere. Nisi eum unitas ecclesiæ succurrat; nisi quod deest peccatori, sua operatione compleat, de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum est enim (& pietas fidei expostulat

De Pœnitent. Dist. VI. C. I.

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. vii.

ſtulat credere) quod omnes eleemoſynæ totius eccleſiæ, & orationes, & opera juſtitiæ, & miſericordiæ ſuccurrant recognoſcenti mortem ſuam ad converſionem ſuam [Auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. xvii. §. 33. c. A. D. 428. *ibidem* .]

III. *Pœnitentia debet eſſe feſtina*.

De Pœnitent. Diſt. vii. C. vi.

Luc. xxiii. 43.

NUllus expectet, quando jam non poteſt peccare. Arbitrii enim quærat libertatem, ut dolere poſſit commiſſa, non neceſſitatem. Qui prius itaque a peccatis relinquitur, quam ipſe relinquat, ea non libere, ſed quaſi neceſſitate condemnat. Licet enim latro veniam meruiſſet in fine de omni ſuo crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi & perſeverandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus eſt qui tunc primum in cruce Chriſtum confeſſus eſt. *Item Ambroſius* [lib. 1. de pœnitentia c. 1. nunc c. 1. & 2. I. §. 4. & 5. A. D. 384. *Mediolani*]

IV. *Pœnitentia debet habere ſpem veniæ*.

De Pœnitent. Diſt. i. C. i.

NEmo poteſt bene agere pœnitentiam, niſi qui ſperaverit indulgentiam. Sed negant, his oportere reddi communionem, qui prævaricatione lapſi ſunt. *Et infra*. Deus autem nullum crimen excepit, qui peccata donavit omnia. *Auguſtinus in Homilia de pœnitentia* [homil. L. c. xi. nunc ſerm. cccLx. de pœnitentia c. iv. §. 9. c. A. D. 415. in *Africa* .]

V. *Pœnitentia debet eſſe voluntaria*.

De Pœnitent. Diſt. i. C. lxxxv.

JUdicet ſe ipſum homo in iſtis voluntate, dum poteſt, & mores convertat in melius, ne, cum jam non poterit, etiam præter voluntatem, a Domino judicetur. Et cum in ſe protulerit ſeveriſſimæ ſententiam medicinæ, veniat ad antiſtites, per quos illi claves in eccleſia miniſtrantur, & tamquam bonus incipiens jam eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, a præpoſitis ſacrorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, ut in offerendo ſacrificium contribulati cordis devotus & ſupplex id tamen agat, quod non ſolum ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam ceteris ad exemplum. [Auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. ix. §. 24.]

VI. *Pœnitentia debet eſſe lacrymoſa*.

De Pœnitent. Diſt. iv. C. xlii. §. 2.

REcte enim pœnitens quidquid ſordis poſt purificationem contraxit, oportet, ut abluat, ſaltem lacrymis mentis. Sed ſatis durus eſt, cujus mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare; ſed ſciat culpabiliter ſe durum qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati lacrymis non oſtendit. Non itaque eſt, ut quis excuſet, ſe non habere fontem lacrymarum, qui nonnunquam lacrymis oſtendit dolorem temporalium. *Ambroſius de Pœnitentia* [lib. II. c. x. §. 9. c. A. D. 384. *Mediolani* .]

VII. *De eodem*.

De Pœnitent. Diſt. i. C. lxxix.

Matth. v. 5.

Luc. vii. 13.

FLeat pro te mater eccleſia, & culpam tuam lacrymis lavet. Videat te Chriſtus mœrentem, ut dicat: *beati triſtes, quia gaudebitis*. Amat, ut pro uno multi rogent. Denique in Euangelio, motus viduæ lacrymis, quia plurimi pro ea flebant, filium ejus reſuſcitavit [Gratianus .]

VIII. *Pœnitentia debet eſſe debitis circumſtantiis veſtita*.

De Pœnitent. Diſt. v. C. i.

IN pœnitentia autem, quæ peccatorem conſiderare oporteat, Auguſtinus in libro de pœnitentia [*imo auctor de vera & falſa pœnitentia* c. XIV. & XV. §. 29. & 30] docet, dicens: conſideret qualitatem criminis in loco, in tempore, in perſeverantia, in varietate perſonæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipſius vitii multiplici executione. Oportet enim pœnitere fornicantem ſecundum excellentiam ſui ſtatus, aut officii, & ſecundum modum meretricis, & in modo operis ſui, & qualiter turpitudinem ſuam peregerit, ſi in loco ſacro, aut cui debuit excellentiam fidei (ut ſunt domus dominorum, & aliorum multorum) ſi in tempore orationi conſtituto, aut in feſtivitate ſanctorum, & in tempore jejunii. Conſideret quantum perſeveraverit, & defleat, quod perſeveranter peccaverit, & quanta virtus fuerit in pugnatione. Sunt enim qui non ſolum non vincuntur, ſed ultro ſe peccato offerunt, nec expectant tentationem, ſed præveniunt voluptatem, & pertractant ſecum quam multiplici actione vitii delectabiliter peccent. Omnis iſta varietas confitenda eſt, & deflenda, ut cum cognoverit quod peccatum eſt multum, cito inveniat Deum propitium. In cognoſcendo augmentum peccati, inveniat ſe,

fe, cujus ætatis fuerit, cujus ſapientiæ, & ordinis, & ſtatum omnem alterius non peccantis. Immoretur in ſingulis iſtis, & ſentiat modum criminis, purgans lacrymis omnem qualitatem vitii. Defleat virtutem, qua interim caruit. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor de vera & falſa pœnitentia c. IX. §. 24.]

Lib. I. Part. IV. Tit. V. Reg. VII.

IX. *Pœnitentia debet eſſe integra, ut de omnibus peccatis ſimul fiat.*

SUnt plures, quos pœnitet peccaſſe, ſed non omnino, reſervantes ſibi quædam, in quibus delectentur, non animadvertentes, Dominum ſimul mutum, & ſurdum a dæmonibus liberaſſe, per hoc docens nos, nunquam, niſi de omnibus, ſanari. Si enim vellet ex parte peccata reſervari, habenti ſeptem dæmonia, manente uno, proficere poterat, ſex expulſis. Expulit autem VII. ut omnia crimina ſimul eiicienda doceret. Legionem autem ab alio eiiciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum poſſideret, oſtendens, quod etiamſi peccata ſint mille, oporteret de omnibus pœnitere. Laudatus eſt enim Dominus, quando, ejecto dæmonio, locutus eſt mutus. Nunquam aliquem ſanavit, quem non omnino liberavit. Totum enim hominem ſanavit in Sabbato, quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberavit, judicans, pœnitentem oportere ſimul dolere de omni crimine orto in anima, & corpore. Scio enim Deum inimicum omni criminoſo. Quomodo ergo qui crimen reſervat, de alio recipiet veniam? Sine amore Dei conſequeretur veniam, ſine quo nemo unquam invenit gratiam. Hoſtis enim Dei eſt, dum offendit perſeveranter. Quædam enim impietas infidelitatis eſt ab illo, qui juſtus, & qui juſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam. Jam enim foret ſine pœnitentia invenire gratiam. Pœnitentia enim vera ad baptiſmi puritatem confitentem conatur adducere. *Gregorius in Iſaiam* [imo lib. IX. epiſt. XXXIX. ad Theoriſtam Patriciam, A. D. 601. *Romæ*.]

De Pœnitent. Diſt. III. C. XIII. Matth. XII. 22. Luc. VIII. 2. Marc. V. 9. Matth. IX. 13.

X. *Pœnitentia debet eſſe, quantum ad actum interioris diſplicentiæ, habitualiter continua.*

SUnt qui dicunt, pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere ſufficere, ut iterum liceat ad peccatum redire. Recte eos paſtoris primi percutit ſententia, qui ait: *contigit illis illud veri proverbii, canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti*. Magna eſt enim contra peccatum virtus pœnitentiæ, ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeveret. *Et infra*. Pœnitentiam vere agere eſt commiſſa plangere, & iterum plangenda declinare. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. XIX. §. 35.]

De Pœnitent. Diſtinct. III. C. VI. §. 2. II. Petr. II. 22.

XI. *De eodem.*

POEnitere enim eſt pœnam tenere, ut ſemper puniat, in ſe ulciſcendo quod commiſit peccando. Pœna enim proprie dicitur læſio, quæ punit, & vindicat quod quiſque commiſit. Ille igitur pœnam tenet, qui ſemper punit quod commiſiſſe dolet. Pœnitentia itaque eſt vindicta ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. *In eodem*. [lib. c. XIII. §. 28.]

De Pœnitent. Diſt. III. C. IV. §. 2.

XII. *De eodem.*

SI Apoſtolus etiam peccata, per baptiſmum dimiſſa, continue plorat, nobis ſuper fundamentum Apoſtolorum poſitis, quid præter plorare reſtat? Quid, niſi ſemper dolere in vita? Ubi enim dolor finitur, deficit & pœnitentia. Si autem pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? Tamdiu enim gaudeat, & ſperet de gratia, quamdiu ſuſtentatur a pœnitentia. Dixit enim Dominus: *vade, & amplius jam noli peccare*. Non dixit: *ne pecces*, ſed: *nec voluntas peccandi in te oriatur*. Quod quomodo ſervabitur, niſi dolor continue in pœnitentia cuſtodiatur? Hinc ſemper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœnitentia, ſi contigerit, ſemper doleat, & non ſit ſatis quod doleat; ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat. *Item Gregorius in æſtivum tempus* [ideſt homil. XXXIV. in Evangel. c. A. D. 591. *Romæ*.]

Ibidem C. V. Rom. VI. 13. Io. VIII. 11.

XIII. *De eodem.*

POEnitentiam agere digne non poſſumus, niſi modum quoque ejuſdem pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitentiam quippe agere eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentem-

De Pœnitent. Diſt. III. C. VI.

Lib. I. Pars iv. Tit. xl. Rub. vii.

tentiam agere aut diſſimulat, aut ignorat. Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æſtibus anhelet? *Item Smaragdus* [in expoſitione regulæ S. Benedicti c. iv. pag. 343. edit. an. 1575. & Iſidorus de ſummo bono lib. II. c. XIII. ex S. Gregorio lib. IX. epiſt. XXXIX. *Romæ*, & in *Hiſpania* c. A. D. 601. 625. & 810.]

XIV. *Pœnitentia debet eſſe vera, & non ficta.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. IX.

ILle pœnitentiam digne agit, qui, quæ commiſit, ſic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quaſi ſiquis lavet laterem crudum, quia quanto magis laverit, tanto magis lutum facit. *Item Auguſtinus* [homil. XLI. nunc ſerm. CCCXCIII. c. A. D. 412. in *Africa*.]

XV. *De eodem.*

Ibidem C. X. Matth. xvi. 19.

POEnitentes (ſi tamen eſtis pœnitentes, & non eſtis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo, & vos cum catena paſcetis. Qua, inquis, catena? *Quæ ligaveris in terra, erunt ligata & in cælo.* Audis ligaturam, & Deo putas facere impoſturam? Pœnitentiam agis, genua figis, & rides, & ſubſannas patientiam Dei? Si pœnitens es, pœnitet te: ſi non pœnitet, pœnitens non es. Si ergo pœnitet, cur facis, quod male feciſti? Si feciſſe pœnitet, noli facere. Si adhuc facis, certe non es pœnitens. *Item Iſidorus de ſummo bono* [lib. II. c. XVI. c. A. D. 625. in *Hiſpania*.]

XVI. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. XI.

IRriſor eſt, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet, nec videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus. Canis reverſus ad vomitum, & pœnitens ad peccatum. Multi enim lacrymas indeſinenter fundunt, & peccare non deſinunt: quoſdam accipere lacrymas ad pœnitentiam, & affectum pœnitentiæ non habere conſtat, quia, inconſtantia mentis, nunc recordatione peccati lacrymas fundunt; nunc vero reviviſcente uſu, ea, quæ fleverunt, iterando committunt. Iſaias peccatoribus dicit: *lavamini, mundi eſtote.* Lavatur itaque, & mundus eſt qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit. Lavatur, & non eſt mundus qui plangit quæ geſſit, nec tamen deſerit, ſed poſt lacrymas ea, quæ fleverat, repetit. *Item in libro ſoliloquiorum Auguſtini* [imo Iſidorus in ſynonymis lib. I. in fine c. A. D. 630. *ibidem*.]

Iſa. I. 16.

XVII. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. XII.

INanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum ſanatur tardius. Frequenter peccans, & lugens, vix veniam meretur. Nihil poſſunt lamenta, ſi replicantur peccata. Nihil valet veniam a malis poſcere, & mala denuo iterare. Perſiſte ergo in confeſſione. Eſto in pœnitentia fortiter confirmatus, vitam bonam, quam accepiſti, tenere non deſinas. Propoſitum bonæ vitæ conſerva jugiter. *Item Gregorius in Paſtorali* [Parte III. admonitione XXXI. A. D. 590. *Romæ*.]

XVIII. *De eodem.*

Ibidem C. XIII.

QUi admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, conſiderare ſollicite ſciant, quia flendo, inaniter ſe mundant, qui vivendo, ſe nequiter inquinant; cum idcirco ſe lacrymis lavant, ut mundi ad ſordes redeant. *Item* [idem *ibidem*.]

XIX. *De eodem.*

Ibidem C. XV.

QUi admiſſa plangit, nec tamen deſerit, pœnæ graviori culpæ ſe ſubiicit, quia ipſam, quam flendo impetrare potuit veniam, contemnit. *Item* [idem *ibidem*.]

XX. *De eodem.*

Ibidem C. XV. Iſa. I. 16.

L*Avamini, mundi eſtote.* Poſt lavacrum enim mundus eſſe negligit quiſquis poſt lacrymas vitæ innocentiam non cuſtodit. Lavantur ergo, & nequaquam mundi ſunt qui commiſſa flere non deſinunt, ſed rurſus flenda committunt. *Item* [idem *ibidem*.]

XXI. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. XVI.

BAptizatur quippe a mortuo qui mundatur fletibus a peccato. Sed poſt baptiſma mortuum tangit qui culpam poſt lacrymas repetit. *Idem in Moralibus* [lib. I. c. ultimo ibid.]

XXII. *De*

XXII. *De eodem*.

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. viii.

INcassum quippe bonum agitur, si ante vitæ terminum deseratur, quia & frustra velociter currit qui priusquam ad metas veniat, deficit. *Gratianus* [ibidem post c. xvii.]

De Pœnitent. Dist. iii. C. xvii.

XXIII. *Sub qua intelligentia sunt accipienda prædicta verba doctorum*.

SEd verba definitionis non ad diversa tempora, sed ad idem tempus referuntur, videlicet, ut tempore, quo deflet mala, quæ commisit, non committat quod adhuc eum flere oporteat. Quod ex subsequentibus verbis ejusdem auctoritatis datur intelligi, dum dicitur: *nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut dissimulat, aut ignorat*. Augustinus *in homilia de Pœnitentia* [imo in Enchiridio c. lxv. §. 17. forte c. A. D. 401. in *Africa*.]

Ibidem C. xvii. §. 2.

XXIV. *Pœnitentia debet esse æqua & justa secundum proportionem peccatorum*.

IN actione pœnitentiæ, ubi tale crimen commissum est, ut is, qui commisit, a Christi etiam corpore separetur, non tam consideranda est mensura temporis, quam doloris: *cor enim contritum, & humiliatum Deus non spernit*. Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus est alteri, neque in aliorum notitiam, nisi per verba, vel quæcumque alia signa procedit, cum sit coram illo, cui dicitur: *gemitus meus a te non est absconditus*, recte constituuntur ab his, qui ecclesiis præsunt, tempora pœnitentiæ, ut satisfiat etiam ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata. Extra eam quippe non remittuntur. Ergo cum tanta est plaga peccati, atque impetus morbi, ut medicamenta corporis, & sanguinis Domini differenda sint, auctoritate antistitis debet ab altario removeri ad agendam pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari. *Ambrosius de pœnitentia*. [lib. 2. c. II. nunc. c. III. §. 10. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. lxxxiv.

Psalm. L. 19.

Psalm. xxxvi.

August. in epist. liv. ad Ianuar. c. iii. §. 4.

XXV. *De eodem*.

DEus definitionem non facit, qui misericordiam suam promisit omnibus, & relaxandi licentiam sacerdotibus suis sine ulla exceptione concessit. Sed qui culpam exaggeravit, exaggeret pœnitentiam. Majora enim crimina majoribus abluuntur fletibus.

De Pœnitent. Dist. I. C. lxxxiii.

RUBRICA. VIII

De multiplici specie pœnitentiæ.

I. *De triplici specie pœnitentiæ*.

Augustinus ad Felicianum [imo ferm. cccxi. c. II. §. 2. & 3. alias homiliarum lib. L. homil. ultima c. III. circa A. D. 415. in *Africa*.]

TRes sunt actiones pœnitentiæ, quas mecum vestra eruditio recognoscit. Sunt enim usitatæ in ecclesia, & diligenter attendentibus notæ. Una est, quæ novum hominem parturit, donec per baptisma salutare omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum. *Et paulo post*. Omnis enim, qui jam arbiter voluntatis suæ constitutus est, cum accedit ad sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, novam non potest inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, soli parvuli sunt immunes. Nondum enim uti possunt libero arbitrio: quibus tamen ad consecrationem, remissionemque originalis peccati prodest eorum fides, a quibus offeruntur. *Et infra*. Altera vero pœnitentia, est, cujus actio per totam istam vitam, qua in carne mortali degimus, perpetua supplicationis humilitate subeunda est. Primo, quia vitam æternam incorruptibilem, immortalemque nullus desiderat, nisi cum vitæ hujus temporalis, corruptibilis, mortalisque pœniteat. Non enim sic quisque in vitam novam per sanctificationem baptismi nascitur, ut quemadmodum deponit ibi omnia peccata præterita, ita etiam statim mortalitatem ipsam carnis, corruptionemque deponat. *Et infra* [c. ix. *nunc* c. iv. §. 7.] Tertia est actio pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis subeunda est, quæ legis Decalogus

Ibid. C. lxxxi.

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rubr. viii.

logus continet, & de quibus Apostolus ait: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt*. In hac ergo pœnitentia majorem quisque in se severitatem debet exercere, ut a se ipso judicatus non judicetur a Deo, sicut idem Apostolus ait: *si enim nosmetipsos judicaremus, a Domino non utique judicaremur*. Et *infra* §. 3. [*imo supra* c. 111. §. 6.] Est etiam pœnitentia bonorum & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: *Remitte nobis debita nostra* &c. Neque enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimissa non dubitamus in baptismo, sed illa utique, quæ humana fragilitate, quamvis parva, tamen crebra subrepunt. *Gratianus* [ad c. LXXXVII.]

1. Cor. xi. 31. — Beda 1. Cor. xi. — Matth. vi. 12.

II. *Alia divisio pœnitentiæ*.

De Pœnitent. Dist. I. C. LXXXVII §. 5. — Act. II. 38. — Ad c. XI.

EST enim pœnitentia alia interior, alia exterior. Interior pœnitentia est illa, de qua Augustinus ait: omnis, qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, non potest inchoare novam vitam, nisi pœniteat eum veteris vitæ. *Item*. De eadem Petrus in Actibus Apostolorum legitur dixisse: *pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum*: quod de interiori pœnitentia, non exteriori dictum accipitur. De exteriori vero pœnitentia Ambrosius ait super epistolam ad Romanos: *gratia Dei in baptismate non quærit gemitum, vel planctum; non opus aliquod, sed solum contritionem cordis, & omnia gratis condonat*. Gratianus [ibidem ad c. XXII.]

III. *Alia divisio pœnitentiæ*.

De Pœnitent. Dist. III. C. XXII. §. 1. — In epist. ad Rom. vi. — Apud auctorem libri de vera & falsa pœnitent. c. XIII. §. 28.

SIcut enim caritas alia est incipiens, alia est proficiens, alia est perfecta; sic pœnitentia alia est incipientium, alia proficientium, alia perfectorum. Sicut autem caritati, licet nondum perfectæ, in baptismo datur venia peccatorum, ut, quamvis postea graviter aliquis sit peccaturus, tunc tamen intelligatur esse renatus, non aqua tantum (sicut Jovinianus tradidit) sed aqua, & spiritu, sicut Hieronymus contra eum scribit; sic & incipientium pœnitentiæ venia non negatur, quæ quadam ratione perfecta potest dici, quia toto corde gemit, & dolet, licet & alia ratione potest dici imperfecta, quia non usque in finem duratura. Secundum primum modum perfectionis intelligitur illud Johannis oris aurei: *perfecta pœnitentia* &c. Juxta secundum modum perfectionis illud Augustini intelligitur: *pœnitentia est vindicta semper puniens in se quod dolet commisisse*. [Hesychius *in Leviticum* lib. II. ad c. x. Levitici, forte c. A. D. 600. in *Syria*.]

IV. *Alia divisio pœnitentiæ*.

De Pœnitent. Dist. III. C. XXXV. in fine — Sap. I. 4.

SIcut vera pœnitentia veniam promeretur, ita simulata Deum irritat, quia *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum*. Hoc autem sancti patres irremissibile peccatum, & blasphemiam in Spiritum sanctum dixerunt, in sceleribus usque ad finem vitæ perseverare, de salute sui desperare, & de potentia, & misericordia redemtoris diffidere. *Johannes os aureum in epistolam ad Ebræos* [homil. XXXI. in c. XII. epist. ad Ebræos, c. A. D. 400. CPoli.]

V. *Falsa est pœnitentia, quæ non ex displicentia peccati, sed ex malevolentia animi procedit*.

De Pœnitent. Dist. III. C. XXXVI — Matth. XXVII. 5. — Genes. XXV. 34. — Genes. IV. 9. — Genes. III. 9.

JUdas pœnituit, sed male: laqueo namque se suspendit. Pœnituit etiam Esau, sed male: magis autem iste neque pœnituit. Lacrymæ quippe illæ non erant pœnitentiæ, sed animi violenti, & indignationis internæ: quod ex ejus operibus aperitur. *Et infra*. Non igitur negemus, obsecro, peccata nostra, neque nos impudentia duros efficiat. Sponte nostra puniamus, ne pendamus non sponte supplicia. Audivit Caïn a Deo: *Ubi est Abel frater tuus*? Et dixit: *Nescio: nunquidnam custos fratris mei sum ego*? Vides quomodo ex hoc peccatum reddiderit gravius? Verum non ita pater ejus, audiens: *Adam ubi es*? Dixit: *audivi vocem tuam Domine, & timui, quoniam nudus sum, & abscondi me*? Magnum bonum est, ut quis peccata sua agnoscat, & memoriam eorum perseveranter retineat. Nullum invenitur delictorum tale remedium, sicut eorum continuata memoria. *Item Hieronymus super Matthæum* [ad c. XXVII. c. A. D. 400. in *Palæstina*.]

VI. *Falsa est pœnitentia ejus, qui non emendat peccatum, quod commisit*.

De Pœnitent. Distinct. III. C. XXXVIII. — Glossa ordin. & Beda ad eund. Matthæi locum.

NIhil Judæ profuit egisse pœnitentiam, per quam scelus corrigere non potuit. Si quando frater sic peccat in fratrem, ut emendare valeat quod peccavit, potest ei dimitti. Sin autem permanet opera, frustra voce assumitur pœnitentia. Hoc est, quod

de

de eodem infelicissimo Juda dicitur: *& oratio ejus fiat in peccatum*, ut non solum emendare nequiverit proditionis nefas, sed proprii homicidii scelus addiderit. *Item Innocentius* II. [in Concilio II. Lateranensi c. XXII. A. D. 1139. Concil. tomo X. pag. 1007. & 1008.]

Lib. I. Pars. IV. Tit. V. Rub. VIII.

VII. *Falsa est pœnitentia, cum non de omnibus peccatis, sed de uno solo, aut de aliquibus agitur.*

De Pœnitent. Dist. V. c. VIII.

FRatres nostros episcopos & presbyteros admonemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in Infernum protrahi patiantur. Falsam enim pœnitentiam esse constat, cum, spretis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est: *qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus*, scilicet, quantum ad vitam æternam. Sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit. Falsa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio, vel curiali, vel negociali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet: aut si odium in corde gestetur, aut si non offenso cuilibet satisfaciat, aut si non indulgeat offendenti offensus, aut si arma quis contra justitiam gerat. *Gregorius* [papa VII. in synodo V. Romana c. V. A. D. 1078. Concil. tomo X. pag. 373.]

Gregorius VII. in Concil. Rom. VII. c. V. A. D. 1080. Concil. tomo X. pag. 382.

Concil. Urbani II. c. XVI. A. D. 1089. Melphiæ in Apulia Concil. tomo X. pag. 477.

Jacob. II. 11.

VIII. *Falsa est pœnitentia, quæ non secundum auctoritatem Patrum pro qualitate criminum ipsorum imponitur.*

De Pœnitent. Dist. V. C. VI.

FAlsas pœnitentias dicimus, quæ non secundum auctoritatem sanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur: ideoque miles, vel negociator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si, culpis gravioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit: vel qui bona alterius injuste detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoscat, se veram pœnitentiam non posse peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, nisi negocium derelinquat, vel officium deserat, & odium ex corde dimittat. Bona, quæ injuste abstulit, restituat, arma deponat, ulteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum episcoporum pro defendenda justitia: ne tamen desperet. Interim quid quid boni facere poterit, hortamur, ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illustret ad pœnitentiam. *Augustinus in epistola ad Macedonium* [epist. CLIII. c. VI. §. 20. 21. alias epist. LIV. c. A.D. 414. in *Africa*.]

IX. *Falsa est pœnitentia, cum res aliena, per quam contractum est peccatum, non restituitur.*

XIV. Q. VI. c. I.

SI res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: sed, ut dixi, cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit, sive patiendo malos, sive ipse male vivendo: nec aliud habet, unde restituat. Huic certe possumus dicere: redde quod abstulisti: nisi cum habere credimus, & negare. Ubi quidem si aliquos sustinet cruciatus, repente dum existimatur habere quod reddat, non est iniquitas: quia, si non est, unde reddat ablatam pecuniam, tamen dum eam per molestias corporales reddere compellitur, peccati, quo male ablata est, pœnas luit. Sed non inhumanum est etiam pro talibus intercedere, non ad hoc, ut minime restituantur aliena, sed ne frustra homo in hominem sæviat. *Et paulo post*. Illud vero fidentissime dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intervenit, ne male ablata restituat, & qui ad se confugientem (quantum honeste potest) ad reddendum non compellit, socium esse fraudis, & criminis. Nam misericordius opem nostram talibus subtrahimus, quam impendimus. Non enim opem fert qui ad peccandum adjuvat: ac non potius adjuvat, sed obviat subvertendo, atque opprimendo. Sed nunquid nos ideo aut exigere, aut exigendum tradere vel possumus, vel debemus? Agimus quantum episcopalis facultas dat, & humanum quidem nonnumquam, sed maxime, & semper divinum judicium comminantes. Nolentes autem reddere quos novimus, & male abstulisse, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, obtestamur, quosdam clam, quosdam palam, sicut diversitas personarum diversam videtur posse, vel velle accipere medicinam. Si vero rem alienam quis consecraverit, non eandem, sed æstimationem ejus restituere debet. *Ambrosius de pœnitentia* [lib. II. c. IX. forte c. A. D. 374. *Mediolani*.]

LIB. I. PARS. IV. TIT. V. RUB. IX. X.

X. *Falsa est pœnitentia, quando de pœnitentia agitur pœnitentia.*

XVII. Q. IV. c. III. *Glossa*

SIc eos, qui pœnitentiam agunt, hoc solum timere oportet, ne ipsius pœnitentiæ agant pœnitentiam.

RUBRICA; IX

De partibus pœnitentiæ.

I. *Tres sunt partes pœnitentiæ, scilicet contritio, confessio, & humilitas satisfactionis.*

Johannes os aureum [in homilia de Pœnitentia, c. A. D. 400. CPoli.]

De Pœnitent. Dist. III. c. VIII.

PErfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre. *Et infra*. In corde ejus contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas: hæc est perfecta & fructifera pœnitentia.

RUBRICA. X

De tempore, quo agenda est pœnitentia.

I. *Quod in vita sola præsenti potest quis pœnitere.*

Leo papa [I. epist. LXXXII, cap. III, alias epist. XCI. Theodoro episcopo Forojuliensi, A. D. 452, Roma in *Galliam Narbonensem*,]

De Pœnitent. Dist. I. c. XLIX.

SI autem aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocumque interceptus obstaculo, a munere indulgentiæ præsentis excesserit, & priusquam ad constituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit; quod manens in corpore non receperit, consequi exutus carne non poterit. *Leo papa* [I. epist. II. c. VII. ad Rusticum Narbonensem, alias epist. XCII. c. A. D. 443, Roma in *Galliam*.]

II. *Tempus pœnitentiæ est usque ad ultimum articulum vitæ.*

De Pœnitent. Dist. VII. c. I.

NEmo desperandus est, dum in hoc corpore constitutus est, quia nonnumquam quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiori perficitur. *Augustinus de differentibus pœnitentiam* [imo homiliarum lib. I. homil. XLI. nunc serm. CCCXCIII. de pœnitentibus, sed carptim; nam hæc eadem B. Cæsario Arelatensi adscribuntur, c. A.D. 410. in *Africa*.]

III. *Pœnitentia, quæ differtur usque ad ultimum vitæ, dubia est, & securitatem non habet.*

Ibidem C. II.

SI quis positus in ultima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus quod petit, sed non præsumimus, quod bene hinc exit. Si securus hinc exierit, ego nescio. Pœnitentiam dare possumus, securitatem autem dare non possumus. Nunquid dico, damnabitur? Sed non dico, liberabitur. Vis ergo a dubio liberari? Vis quod incertum est, evadere? Age pœnitentiam, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quod securus es, quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo & peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. *Augustinus* [eadem homilia seu sermone, *ibidem*.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. IV.

SI quis autem, &c. *Et infra*. Baptizatus, ad horam securus hinc exit: fidelis bene vivens, securus hinc exit: agens pœnitentiam, & reconciliatus, cum sanus est, & postea bene vivens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Unde securus sum, dico, & securitatem do: unde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. *Et post pauca*. Sed unde scis, inquis, ne forte Deus dimittat mihi? Verum dicis. Unde? Nescio. Illud scio, hoc nescio. Nam ideo do tibi pœnitentiam, quia nescio. Nam si scirem tibi nihil prodesse, non tibi darem. *Item*. Si scirem tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem.

rerem. Duæ res sunt: aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quid horum tibi futurum sit, nescio. Ergo tene certum, dimitte incertum. *Gratianus* [ex libro de vera & falsa pœnitentia, c. XVII. §. 33.]

LIB. I. PART. IV. TIT. V. RUBR. XI.

V. *De eodem.*

QUod quoniam vix licet, de ejus salute Augustinus potuit dubitare. Credo quidem illi, qui dixit: *quacumque hora ingemuerit, & conversus fuerit, vita vivet.* Dixit *conversum*, non tamen *versum* vita vivere. *Versum* quidem puto, qui dolet de crimine, *conversum*, qui dolet de omni ejus, quam exposuimus varietate. *Vertitur* a peccato qui jam vult dimittere peccatum. *Convertitur* qui jam totus & omnino *vertitur*; qui jam non tantum pœnas timet, sed ad bonum Domini contendere festinat. Quæ *conversio* si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non est de ejus remissione. Sed quoniam vix, vel raro est tam justa *conversio*, timendum est de pœnitente sero: quem enim morbus urget, & pœna terret, ad veram vix veniet satisfactionem: maxime cum filii, quos illicite dilexerit, sint præsentes: uxor, & mundus ad se vocent. Multos enim solet serotina pœnitentia decipere; sed quoniam Deus semper potens est, semper etiam potest in morte juvare quibus placet. Cum itaque opus sit, non hominis, sed Dei, fructifera pœnitentia, inspirare eam potest quandocumque vult sua misericordia, & remunerare ex misericordia quos damnare potest ex justitia. Sed quoniam multa sunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculosissimum est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum est, cui Deus tunc inspirat. Si quis est igitur, qui veram tunc quærat pœnitentiam, expectet Dei clementiam, majorem sentiens Dei bonitatem sua nequitia. Sed si etiam sic conversus evadat, vita vivat, & non moriatur. Non tamen promittimus, quod evadat omnem pœnam. Nam prius purgandus est igne purgationis, qui in aliud sæculum distulit fructum conversionis. Hic autem ignis, etsi æternus non sit, miro tamen modo est gravis. Excellit enim omnem pœnam, quam umquam passus est aliquis in hac vita. Nunquam in carne tanta inventa est pœna, licet mirabilia passi sint martyres tormenta: & multum nequiter iniqui tanta sustinuerunt supplicia. Studeat ergo quilibet sic delicta corrigere, ut post mortem non oporteat talem pœnam tolerare. Quædam enim peccata sunt, quæ sunt mortalia, & in pœnitentia fiunt vitalia, non tamen statim sanata.

De Pœnitent. Dist. VII. C. VI. §. I.

Ezech. XXXIII. II.

RUBRICA. XI
De iteratione pœnitentiæ.

I. *Argumentatio contra eos, qui pœnitentiam negabant posse iterari.*

Augustinus de pœnitentia [imo Gratianus.]

HÆc de caritate breviter scripsimus propter eos, qui pœnitentiam negant iterari posse, asserentes, quod sicut caritas semel habita numquam amittitur, ita pœnitentia semel vere celebrata, nulla sequenti culpa maculatur. Si vero criminalis culpa illam aliquando sequitur, vera pœnitentia non fuit, nec veniam unquam a Domino impetravit. Quod ex definitione ipsa pœnitentiæ, & multorum auctoribus probare contendunt. Ut enim ait *Ambrosius in quodam sermone quadragesimæ* [imo incertus auctor sermone XXV. §. I. in Appendice tomi II. operum Sancti Ambrosii edit. novæ pag. 425.]

De Pœnitent. Dist. III. in principio

II. *De eodem.*

POEnitentia est & mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. *Idem* [*Ambrosius*] *de unica pœnitentia* [in lib. II. de unica pœnitentia c. X. A. D. 384. *Mediolani*.]

Ibidem C. I.

III. *De eodem.*

REperiuntur qui sæpius pœnitentiam agendam putant, qui luxuriantur in Christo. Nam si vere agerent pœnitentiam, iterandam postea non putarent, quia sicut unum baptisma, ita & unica pœnitentia. Verum præteriti semper nos debet pœnitere peccati: sed hoc delictorum leviorum. At ego facilius inveni qui innocentiam servaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam. *Item Augustinus* [imo Gennadius de ecclesiasticis dogmatibus c. LIV. c. A. D. 490. in *Gallia*.]

Ibidem C. I.

S. Gregorius M. epist. XXXIX. lib. IX. & homil. XXXIV. in Evangel.

IV. *De*

IV. *De eodem*.

De Pœnitent. Dist. III. C. III.

SAtisfactio pœnitentiæ est peccatorum causas excidere, nec earum suggestionibus aditum indulgere. *Item de pœnitentia* [Auctor libri de vera & falsa pœnitentia c. VIII. §. 22.]

V. *De eodem*.

Ibidem C. IV.

POEnitentia est quædam dolentis vindicta, puniens in se, quod dolet commisisse. *Et infra*.

VI. *De eodem*.

Ibidem.

COntinue dolendum est de peccato: quod declarat ipsa dictionis virtus. Pœnitere enim est *pœnam tenere*, ut semper puniat in se ulciscendo quod commisit peccando. Pœna enim proprie dicitur læsio, quæ punit & vindicat quod quisque commisit. Ille igitur pœnam tenet, qui semper punit quod commisisse dolet [Gratianus ibidem.]

VII. *De eodem*.

Ibidem.

POEnitentia itaque est vindicta semper puniens in se quod dolet commisisse. [idem auctor de vera & falsa pœnitentia c. VIII.]

VIII. *De eodem*.

Ibidem C. V. Rom. VI. 13. Jo. VIII. 11.

SI Apostolus etiam peccata, per baptismum dimissa, plorat, nobis etiam, super fundamentum Apostolorum positis, quid præter plorare restat? Quid nisi semper dolere in vita? Ubi enim dolor finitur, deficit & pœnitentia. Si autem pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? Tamdiu enim gaudeat, & speret de gratia, quamdiu sustentatur a pœnitentia. Dixit enim Dominus: *vade, & amplius jam noli peccare*. Non dixit: *nec pecces*: sed nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo servabitur, nisi dolor continue in pœnitentia custodiatur? Hic semper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœnitentia, si contigerit, semper doleat: & non satis quod doleat, sed ex fide doleat, & non semper doluisse doleat. *Item Gregorius in æstiv. temp.* [nempe homil. XXXIV. in Evangel. c. A. D. 593. *Romæ*.]

IX. *De eodem*.

De Pœnitent. Dist. III. C. VI.

POEnitentiam agere digne non possumus, nisi modum quoque ejusdem pœnitentiæ cognoscamus. Pœnitentiam quippe agere est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut dissimulat, aut ignorat. Quid enim prodest, si peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æstibus anhelet? *Smaragdus* [in expositione regulæ S. Benedicti c. IV. c. A. D. 806. in Gallia Belgica. Isidorus de summo bono lib. II. c. XIII. ex S. Gregorio lib. IX. epist. XXXIX. *Romæ*, & in Hispania c. A. D. 601. & 605.]

X. *De eodem*.

Ibidem C. IX.

ILle pœnitentiam digne agit, qui quæ commisit, sic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quasi si quis lavet laterem crudum, quia quanto magis abluerit, tanto magis lutum facit. *Item Augustinus* [homil. XLI. seu sermone CCCXCIII. c. A. D. 415. in *Africa*.]

XI. *De eodem*.

Ibidem C. X. Matth. XVI. 19.

POEnitentes (si tamen estis pœnitentes, & non estis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo, & vos cum catena pascetis. Qua, inquis, catena? *Quæ ligaveris in terra, erunt ligata & in cælo*. Audis ligaturam, & Deo putas facere imposturam? Pœnitentiam agis, genua figis, & rides, & subsannas patientiam Dei? Si pœnitens es, pœnitet te: si non pœnitet, pœnitens non es. Si ergo pœnitet, cur facis quod male fecisti? Si fecisse pœnitet, noli facere. Si adhuc facis, certe non es pœnitens. *Item Isidorus de summo bono* [lib. II. c. XVI. c. A. D. 625. in *Hispania*.]

XII. *De eodem*.

De Pœnitent. Dist. III. C. XI.

IRrisor est, non pœnitens qui adhuc agit, quod pœnitet: nec videtur Deum poscere subditus, sed subsannare superbus. Canis reversus ad vomitum est pœnitens ad pec-

peccatum. Multi enim lacrymas indesinenter fundunt, & peccare non desinunt. Quosdam accipere lacrymas ad pœnitentiam, & affectum pœnitentiæ non habere constat: quia inconstantia mentis nunc recordatione peccati lacrymas fundunt, nunc vero reviviscente usu, ea, quæ fleverant, iterando committunt. Isaias peccatoribus dixit: *lavamini, mundi estote*. Lavatur itaque, & mundus est qui & præterita plangit, & flenda iterum non admittit. Lavatur, & non est mundus qui plangit quæ gessit, nec tamen deserit, & post lacrymas ea, quæ fleverat, repetit. *Item in libro soliloquiorum Augustini* [imo Isidorus in synonymis lib. 1. in fine, *ibidem*.]

Lib. I. Pars IV. Tit. V. Rubr. XI.

Isa. 1. 16.

XIII. *De eodem*.

INanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum sanatur tardius. Frequenter peccans, & lugens vix veniam meretur. Nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata; nihil valet veniam a malis poscere, & mala denuo iterare. Persiste ergo in confessione, esto in pœnitentia fortiter confirmatus, vitam bonam, quam accepisti, tenere non desinas. Propositum bonæ vitæ conserva jugiter. *Item Gregorius in Pastorali* [Parte III. cap. XXX. admonitione XXXI. A. D. 590. *Romæ*.]

De Pœnitent. Dist. III. C. XI.

XIV. *De eodem*.

QUi admissa plangunt, nec tamen deserunt, considerare sollicite sciant, quia flendo inaniter se mundant qui vivendo se nequiter inquinant, cum idcirco se lacrymis lavent, ut mundi ad sordes redeant. *Item*. [idem *ibidem*.]

Ibidem C. XIII.

XV. *De eodem*.

QUi admissa plangit, nec tamen deserit, pœnæ gravioris culpæ se subjicit, quia ipsam, quam flendo potuit impetrare veniam, contemnit. *Item*. [idem *ibidem*.]

Ibidem C. XIV.

XVI. *De eodem*.

L*Avamini, mundi estote*. Post lavacrum enim mundus esse negligit quisquis post lacrymas, vitæ innocentiam non custodit. Lavantur ergo, & nequaquam mundi sunt qui commissa flere non desinunt, sed rursus flenda committunt. *Item*. [idem *ibidem*.]

Ibidem C. XV.

XVII. *De eodem*.

BAptizatur quippe a mortuo qui mundatur fletibus a peccato: sed post baptisma mortuum tangit qui culpas post lacrymas repetit. *Idem in Moralibus* [lib. 1. c. ultimo *ibidem*.]

Ibidem C. XVI.

XVIII. *De eodem*.

INcassum quippe bonum agitur, si ante terminum vitæ deseratur, quia frustra velociter currit qui priusquam ad metas veniat, deficit: *Gregorius* [imo Gratianus.]

Ibidem C. XVII.

XIX. *Responsio*.

SEd verba definitionis non ad diversa tempora, sed ad idem tempus referuntur, videlicet, ut tempore, quo deflet mala, quæ commisit, non committat quæ adhuc eum flere oporteat: quod ex seqnentibus verbis ejusdem auctoritatis datur intelligi, dum dicitur: nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut dissimulat, aut ignorat. *Item Augustinus in Enchiridio* [c. LXXI. §. 19. forte c. A. D. 421. in *Africa*.]

Ibid. de eod. c.

XX. *De eodem*.

SAne cavendum est, ne quisquam existimet infanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, & eleemosynis quotidie redimenda. In melius quippe est vita mntanda, & per eleemosynas de peccatis præteritis est propitiandus Deus, non ad hoc emendus quodammodo, ut ea semper liceat impune committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quamvis miserando deleat jam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur. *Gratianus* [post. c. XXI. ibidem.]

Ibidem C. XVIII.

XX. *Res-*

XXI. *Respondetur ad auctoritates adductas in oppositum.*

De Pœnitent. Dist. III. C. XXI.

EX persona hujuscemodi pœnitentis etiam illud Smaragdi intelligitur: *ille pœnitentiam digne agit &c.* Et illud Augustini: *pœnitentes &c.* Et illud Isidori: *irrisor, & non pœnitens.* Et illud Isaiæ: *lavamini, & mundi estote.* Item & illud Soliloquiorum: *inanis est pœnitentia.* Similiter & illud Gregorii: *qui admissa plangunt:* & *baptizatur a mortuo.* Illud autem Ambrosii: *reperiuntur &c.* non secundum generalem, sed secundum specialem consuetudinem ecclesiæ de solemni pœnitentia dictum intelligitur, quæ apud quosdam semel celebrata, non iteratur. *Unde Augustinus scribit ad Macedonium* [epist. CLIII. c. III. §. 7. al. epist. LIV. c. A. D. 414. in *Africa*.]

XXII. *De eodem.*

Ibidem C. XXII.

QUamvis caute & salubriter provisum sit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ semel in ecclesia concedatur, ne medicina vilis, minus utilis esset ægrotis: quæ tantò magis salubris est, quanto minus contemtibilis fuerit; quis tamen audeat dicere Deo: quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? [Gratianus ibidem continenter.]

XXIII. *De eodem.*

Ibidem.

HAc auctoritate & illud Ambrosii determinatur; & iterum peccatori per primam pœnitentiam venia dari monstratur, alioquin nequaquam iterum parceret Deus, qui necdum pepercisset. Satisfactio quoque pœnitentiæ: *& vade, & amplius noli peccare*, eumdem cum definitione intellectum habent. Illud autem, quod in libro de pœnitentia dicitur, de perfecta est intelligendum. Sicut enim caritas alia est incipiens, alia est proficiens, alia est perfecta, sic & pœnitentia alia est incipientium, alia proficientium, alia perfectorum. Sicut autem caritati, licet nondum perfectæ, in baptismo datur venia peccatorum, ut quamvis postea graviter aliquis sit peccaturus, tunc tamen intelligatur esse renatus; non aqua tantum (sicut Jovinianus tradidit) sed aqua, & Spiritu (sicut Hieronymus contra eum scribit) sic & incipientium pœnitentiæ venia non negatur: quæ quadam ratione perfecta potest dici, quia toto corde gemit, & dolet; licet alia ratione potest dici imperfecta, quia non usque in finem duratura. Secundum primum modum perfectionis intelligitur illud Johannis Oris aurei: *perfecta pœnitentia &c.* Juxta secundum modum perfectionis illud Augustini intelligitur: *pœnitentia est vindicta semper puniens in se quod dolet commisisse.* Illud autem: *Si pœnitentia finitur, nihil de venia relinquitur*, dupliciter intelligi potest. Si enim, juxta quorundam sententiam, peccata dimissa redeunt, facile est intelligere, nihil de venia relinqui, quoniam peccata, quæ prius erant dimissa, iterum replicantur. Sicut enim ille, qui ex justa servitute in libertatem manumittitur, iterum vere liber est, quamvis ob ingratitudinem in servitutem postea revocetur: sic & pœnitenti peccata vere remittuntur, quamvis ob ingratitudinem veniæ, eisdem postea sit implicandus. Si autem peccata dimissa non redeunt, dicitur, nihil relinqui de venia, quia nihil sibi relinquitur de vitæ munditia, & spe æternæ beatitudinis, quam cum venia assecutus est. Sicut enim argento perfecte purgato nihil sui decoris relinquitur, si sequenti ærugine fœdatur, non tamen prima, sed sequenti sordidatur; sic expiato per pœnitentiam nihil de venia dicitur relinqui, cum tamen jam non deletis, sed adhuc expiandis coinquinetur. *Ait enim Hieronymus ad Rusticum de pœnitentia* [c. A. D. 405. in *Palæstina*.]

Supra C. satisfactio.
Supra C. si Apostolus.

XXIV. *Probatur, quod per pœnitentiam non semel tantum, sed sæpissime dimittuntur peccata.*

De Pœnitent. Dist. III. C. XXIII.
Matth. XVIII. 22.
Luc. VII. 43.

SEpties cadit justus, & resurgit. Si cadit, quomodo justus; si justus quomodo cadit? Sed *justi* vocabulum non amittit, quia per pœnitentiam semper surgit: & non solum septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur. *Cui plus dimittitur, plus diligit.* [Gratianus] David quoque per pœnitentiam adulterii simul & homicidii veniam impetravit. *Item Ambrosius in Apologia David* [c. II. §. 5. c. A. D. 390. *Mediolani*.]

XXV. *De*

XXIV *De eodem*.

ILle rex tantus, ac potens ne exiguo quidem momento manere penes se delicti passus est conscientiam; sed præ matura confessione, atque immenso dolore reddidit peccatum suum Domino. *Et infra*. Denique Dominum dolor intimi movet affectus, ut Nathan diceret: *quoniam pœnituit te, & Dominus transtulit peccatum tuum*. Maturitas itaque veniæ profundam regis fuisse pœnitentiam declaravit, quæ tanti erroris offensam transduxerit. *Idem in eodem* [c. VII. §. 38. *ibidem*.]

De Pœnitent. Dist. III. C. XXV.

II. Reg. XII. 13.

XXV. *De eodem*.

ILlud vero quam mirabile est, quod Angelo ferienti plebem se obtulit David dicens: *grex iste quid fecit? Fiat manus tua in me, & in domum patris mei*. Quo facto statim dignus sacrificio judicatus est qui absolutione existimabatur indignus. Nec mirum, si tali sua oblatione pro populo, peccati sui adeptus est veniam, cum Moyses, offerendo se Domino pro plebis errore etiam peccata deleverit. Texit igitur peccata sua, an non? Sed quis hoc neget, cum hæc ipse docuerit propheta, quod remittantur iniquitates, tegantur peccata, non imputentur a Domino? Peccatum remissum sibi esse docuit, sicut scriptum est: *delictum meum cognosco, & injustitiam meam non operui*. *Dixi*: *pronunciabo adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei*. Dixit: *pronunciabo*, & veniam meruit, antequam pronunciaret; quanto magis ubi de se pronunciavit dicens: *iniquitatem meam ego agnosco*, remissum est ei omne peccatum, licet specialiter de hoc & Nathan propheta respondit: *& Dominus transtulit peccatum tuum*. Ergo remissionem meruit iniquitatis, & texit caritate atque operuit peccata sua: & texit operibus bonis, nec imputandum est ei peccatum, quia non fuit in eo dolus malitiæ, sed lapsus erroris: deinde quia non fuit improbitatis æstus, sed umbra mysterii: & tamen confessus est delictum suum, agnovit iniquitatem, vidit lavacrum, & vidit, & credidit: dilexit multum, ut nimia caritate tegere quemvis posset errorem [*Gratianus*] Ecce cujus pœnitentia hic commendatur, cui etiam venia per prophetam data monstratur: quam graviter postea deliquerit, populi multitudo prostrata ostendit. *Idem Gregorius in Homilia x. super Ezechielem* [lib. I. §. 44. c. A. D. 600. *Romæ*.]

De Pœnitent. Dist. III. C. XXVI.

II. Reg. XXIV. 17.

Psal. XXXI. 5.

Psal. L. 5.

II. Reg. XII. 13.

XXVI. *De eodem*.

SIcut Achab rex iniquus a propheta reprehensus, cum contra se divinam sententiam audisset, pertimuit, & magno mœrore deprehensus est, ita ut prophetæ suo Dominus diceret: *nonne vidisti Achab humiliatum coram me*? Quia igitur mei causa humiliatus est, non inducam malum in diebus ejus: in quibus Domini verbis pensandum est, quomodo ei in electis suis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Deum, si sic ei & reprobi pœnitentia placuit, qui timebat perdere præsens sæculum: aut quomodo ei gratia sit spontanea afflictio pro culpis in eis, qui placent, si hoc ad tempus placuit & in eis qui displicebant.

De Pœnitent. Dist. III. C. XXIX.

III. Reg. XXI. 25.

XXVII. *De eodem*.

NInivitæ quoque. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VI. c. VII. *pag.* 283. *Augustinus* [imo auctor libri de vera & falsa Pœnitentia, c. V. §. 11.]

XXVIII. *Alia argumentatio prædictorum hæreticorum*.

ADhuc instant perfidi, qui sapiunt plus, quam oporteat, non sobrii, sed excedentes mensuram. Dicunt enim, etsi semel peccanti post baptismum valeat pœnitentia; non tamen sæpe peccantibus proderit iterata: alioqui remissio, ad peccatum esset incitatio. Dicunt enim; quis non semper peccaret, si redire semper posset? Dicunt enim Dominum incitatorem mali, si semper pœnitentibus subveniret, & etiam ei placere peccata, quibus semper præsto est gratia. *Idem*. [Ibidem continuo.]

De Pœnitent. Dist. III. C. XXXII.

XXIX. *Responsio*.

ERrant autem: immo constat multum ei peccata displicere, qui semper præsto est ea destruere. Si enim ea amaret, non ita semper destrueret, sed conservaret, atque,

De Pœnitent. Dist. III. C. XXXII. §. 1.

atque, ut sua munera, foveret. Semper destruit peccata, quæ invenit, ne solvatur quod creavit, ne corrumpatur quod amavit. *Idem* [ibidem statim.]

XXX. *Alia argumentatio.*

De Pœnitent. Dist. III. ibidem. — Jo. XI. 12. — Luc. XV. 24. — Ibidem VII. 17. — Matth. XV. 29. — Jo. VIII. 11.

SUmunt occasionem hypocritæ isti ex factis Domini. Quem enim cœcum bis illuminavit? Quem leprosum bis mundavit? Quem mortuum bis suscitavit? Non Lazarum, quem dilexit, non filium viduæ, quem misertus matri reddidit, non filium dissipatorem legitur bis suscepisse, non filiam Abrahæ bis a dæmonio liberasse. In nulla persona iteravit factum, docens, ut ajunt, non sæpe a Domino fieri remedium. Dixit mulieri: *vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat,* promittens pœnam, non amplius veniam. *Idem* [ibidem §. 12.]

XXXI. *Responsio.*

De Pœnitent. Dist. III. ibidem.

QUod autem multos cœcos, & diverso tempore illuminaverit, & multos debiles confortaverit, ostendit in diversis illis eadem sæpe peccata dimitti, ut quem prius sanavit leprosum, alio tempore illuminet cœcum. Ideo etiam tot sanavit febricitantes, tot languidos, tot claudos, cœcos, & aridos, ne desperet de se peccator. Ideo non scribitur aliquis nisi semel sanatus, ut quisque timeat mergi peccato. Videmus adhuc quotidie in ecclesia sæpe febricitantes, sæpe languidos, sæpe passionibus captos, sæpe liberari, ut appareat toties opus miserentis, quoties confessio fit pœnitentis. Quomodo enim corpus, quod vilius est, & ab ipso dissimilius, sæpe sanaret, & animam digniorem, & redemtam non toties liberaret? *Medicum* se vocat, & non sanis, sed male habentibus opportunum. Sed qualis hic *Medicus*, qui malum iteratum nesciret curare, Medicorum enim est centies infirmum visitare, centies curare. Qui ceteris minor esset, si aliis possibilia ignoraret. Memor est sui, qui promisit: *nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat.* Quem enim peccatorem exclusit? Et quod omnibus promisit indulgentiam, aliis promissionibus declarat. *Qui me confessus fuerit coram hominibus,* idest omnis quantuscumque, & quoties peccator, cujuscumque ordinis, etiamsi fuerit sacerdos, *confitebor & ego eum coram patre meo, nam qui invocaverit nomen Domini,* idest, secundum quod nominatur *Dominus*, idest, qui invocaverit eum ad se serviendo, non contradicendo, ut forsitan sæpe fecit, *omnis*, idest, quicumque sit ille peccator, *salvus erit.* Omnem enim animam iste promissor saturavit bonis, etiam sedentem in tenebris & umbra mortis, nullam excipiens animam. Nunc magistrum intellexerat discipulus ille, qui Corinthios per epistolas suas voluit corrigere, & ut ipse testatur ter in litteris eos correxit. Oportebat enim, ut quoties eos videbat cadere, toties juvaret resurgere. Memor enim erat illius, qui dixerat: *quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Scimus autem & primos patres, & in omni tempore ecclesiam Dei semper, usque septuagies septies (quod est *semper*) peccata remittere: quam potestatem isti ab ecclesia auferre conantur. Oportet enim sic ecclesiam credere, quæ confitetur se sæpe peccare. Negant enim veritatem seducti, qui se absque peccato audent jactare. *In multis enim offendimus omnes, nec infans unius diei absque peccato super terram esse potest.* Quapropter eliminandus est ab ecclesia iste error, qui umquam pœnitentibus negat indulgentiam. Non enim inquirit, quid Apostolus senserit, qui dixit: *nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Sciens enim & justis peccata solere contingere, non se confirmabat absque peccato qui se novit indissolubili vinculo caritatis Christo conjunctum. Nisi enim sciret sæpe justos ad veniam venire, quomodo dubitaret, se peccare, qui se sciebat spiritum Dei habere, & intentione mundissima ei servire? Cur enim Dominus Petri pedes lavisset, & ecclesiam hoc idem docuisset, nisi quia (quoniam quotidiana est offensio) oportet, ut quotidiana sit remissio? Cur docuisset orantes dicere: *dimitte nobis debita nostra,* nisi ipse misericors perseveraret, qui nos ab hac petitione non vult deficere? *Item Augustinus ad Macedonium* [epist. CLIII. c. III. §. 7. alias epist. LIV. c. A. D. 414. in Africa.]

Marc. II. 17. — §. 13. — Ezech. XXXIII. 11. — Matth. X. 32. — Joel II. 12. — Psal. CVI. 10. — Luc. I. 79. — 2. Cor. XIII. 2. — Jo. XX. 23. — §. 14. — Jacob. III. 2. — Job. XXV. 4. — 1. Cor. IV. 4. — Rom. VIII. 1. — 1. Cor. VII. 40. — Jo. XIII. 5. — Matth. VI. 12.

XXXII. *De eodem.*

De Pœnitent. Dist. III. C. XXXIII.

IN tantum hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiam post actam pœnitentiam, post altaris reconciliationem, vel similia, vel graviora committant, & tamen Deus facit etiam super tales oriri solem suum, nec minus tribuit, quam antea tribuerat largissima munera vitæ, ac salutis. Et quamvis eis in ecclesia locus humillimæ pœ-

pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen ſuper eos patientiæ ſuæ non obliviſcitur. *Gratianus* [*ibidem*.]

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. xii. & xiii.

XXXIII. *De eodem*.

SIve autem quis dicat, primam tantum pœnitentiam poſt baptiſmum utilem eſſe, non ſequentem: ſive contendat quis ultimæ tantum veniam dari, non præcedenti: ſemper tamen auctoritati adverſatur, quæ ſæpiſſime veniam pœnitenti repromittit.

De Pænitent. Diſt. iii. eod. C.

RUBRICA. XII

A quibus verus pœnitens conſulitur abſtinere.

I. *Conſulitur, ut pœnitens cohibeat ſe a multis*.

Auguſtinus de pœnitentia [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. xv. §. 10.]

IN his omnibus dolens aut ſæculum derelinquat, aut ſaltem illa, quæ ſine admixtione mali non ſunt adminiſtrata, ut mercatura, & militia, & alia, quæ utentibus ſunt nociva, ut adminiſtrationes ſæcularium poteſtatum, niſi his utatur ex obedientiæ licentia. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo idem auctor ibidem.]

De Pænitent. Diſt. v. C. 1. §. 6.

II. *De eodem*

COhibeat ſe præterea a ludis & a ſpectaculis ſæculi qui perfectam vult conſequi gratiam remiſſionis. Nam Dina ſi ſe cohibuiſſet, ſi inter ſuos remanſiſſet, ab extraneo raptore corrupta non fuiſſet. Tanto igitur magis ſibi caveat, & cohibeat ſe anima, quæ ſæpe, vel ſemel corrupta eſt, & rapta. Timeat jam docta experimento quod ignoravit virgo: eligat quem imitetur, non ſequatur quem animus ſuus damnet. Se enim judicat qui fructus pœnitentiæ non habentem a ſe non elongat. Laudet enim, & amet quos digne fructificare non ignorat. Quærat fructus dignos, etſi non dignos pœnitentiæ. Sunt enim fructus digni, virtutum fructus, qui non ſufficiunt pœnitentibus. Pœnitentia enim graviores expoſtulat, ut ſic pacetur eccleſia, ut pacata dolore, & gemitibus, mortuis impetret veniam. *Item Leo Papa*. [1. epiſt. II. c. xi. ad Ruſticum, alias epiſt. xcii. c. ix. c. A. D. 441. Roma in *Galliam*.]

Ibidem §. 9.

Geneſ. xxxiv. 2.

III. *Pænitens negociationis lucra abiiciat*.

QUalitas lucri negociantem aut excuſat, aut arguit: quia eſt & honeſtus quæſtus, & turpis. Veruntamen pœnitenti utilius eſt etiam diſpendia pati, quam periculis negociationis adſtringi, quia difficile eſt inter ementis, vendentiſque commercium non intervenire peccatum.

De Pænitent. Diſt. v. C. II.

RUBRICA. XIII

De difficultate congrue agendi pœnitentiam.

I. *Difficulter agitur congrua pœnitentia*.

Ambroſius [de Pœnitentia lib. II. c. x. §. 96. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

FAcilius autem inveni qui innocentiam ſervaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam peccati, ubi acquirendæ ambitio dignitatis, ubi vini effuſio, ubi ipſius copulæ conjugalis uſus. Renunciandum ſæculo eſt, ſomno ipſi minus indulgendum, quam natura poſtulat: interpellandus eſt gemitibus, interrumpendus eſt ſuſpiriis, ſequeſtrandus orationibus, vivendum ita, ut in tali vita huic moriatur uſui, ſeipſum ſibi homo abneget, & totus mutetur. *Joannes Chryſoſtomus*. [imo auctor operis imperfecti in Matthæum hom. xl.]

De Pænitent. Diſt. i. C. vi. §. 2.

II. *De eodem*.

QUis aliquando vidit clericum cito pœnitentiam agentem? Sed & ſi deprehenſus humiliaverit ſe, non ideo dolet, quia peccavit, ſed confunditur, quia perdidit gloriam ſuam.

Ibid. C. lxxxvii.

RUBRICA. XIV

De solemni pœnitentia.

I. *Quod pœnitentia solemnis imponitur pro crimine publico & vulgatissimo, quod universam commoveat urbem.*

[In Concilio Carthaginensi III. c. xxxII. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo. II. pag. 1171.]

xxvi. Q. vi. C. xiv.

PResbyter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi, absente episcopo, ultima necessitas cogat. Cujuscumque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod universam commoverit ecclesiam, ante absidam manus ei imponatur, *In Agathensi Concilio legitur* [c. xv. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. iv. pag. 1385. 1386.]

II. *De eodem.*

Dist. L. C. LXIII.

POEnitentes tempore, quo pænitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput a sacerdote (sicut ubique constitutum est) consequantur. Si autem comas non deposuerint, aut vestimenta non mutaverint, abiiciantur. Et nisi digne pœnituerint, non recipiantur. Juvenibus etiam pœnitentia non facile committenda est propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte positis non est negandum. *Item ex eodem.* [ita refert ex eodem Concilio Burchardus lib. xix. c. xxxvi. verum hæc eadem deprompta sunt ex antiquis Pontificalibus ac Pœnitentialibus Romanis, & habentur in Pœnitentiali Theodori Archiepiscopi Cantuariensis c. xi. circa A. D. 68 o. in *Anglia*.]

III. *De eodem.*

Ibidem.

IN capite Quadragesimæ omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt pœnitentiam, ante fores ecclesiæ se repræsentent episcopo civitatis sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu, & vultu protestantes. Ibi adesse debent decani, idest archipresbiteri parochiarum, & presbyteri pœnitentium, qui eorum conversationem diligenter inspicere debent, &, secundum modum culpæ, pœnitentiam per præfatos gradus injungere. Post hæc eos in ecclesiam introducat, & cum omni clero septem pœnitentiæ psalmos in terram prostratus episcopus cum lacrymis pro eorum absolutione decantet. Tunc resurgens ab oratione (juxta quod canones jubent) manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat, & cum gemitu & crebris suspiriis denunciet eis, quod, sicut Adam projectus est de Paradiso, ita ipsi pro peccatis ab ecclesia abiiciuntur. Post hæc jubeat ministris, ut eos extra januas ecclesiæ expellant. Clerus vero prosequatur eos cum responsorio: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo &c.* ut videntes sanctam ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam, atque commotam, non parvipendant pœnitentiam. In sacra autem Domini cœna rursus ab eorum decanis & eorum presbyteris ecclesiæ liminibus repræsententur. Hanc pœnitentiam nulli unquam clericorum agere conceditur, atque ideo hujuscemodi pœnitentes ad clerum admitti prohibentur. *Unde in Carthaginensi Concilio* V. *statutum legitur* [c. xi. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1217.]

Genes. III. 19.

IV. *Pœnitentia solemnis non est imponenda clericis, nisi prius a suis ordinibus degradatis.*

xxvi. Q. vi. C. lxv.

COnfirmandum est, ut, siquando presbyteri, vel diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, qua eos a ministerio necesse sit removere, non eis manus, tanquam pœnitentibus, vel tamquam fidelibus laicis, imponatur, neque unquam permittendum est, ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur. *Item Siricius papa.* [epist. I. ad Himerium Tarraconensem c. xiv. A. D. 385. Roma in *Hispaniam*, Concil. tomo II. pag. 1022.]

V. *De eodem.*

Ibid. C. LXVI.

ILlud quoque nos par fuit providere, ut sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & post pœnitudinem, ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus adipisci, quia quamvis sint omni peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui du-

dudum fuerunt vasa vitiorum. *Item Leo Papa* [I. epist. II. c. II. ad Rusticum Narbonensem E. alias epist. XCII. circa A. D. 443. Romæ in *Galliam*.]

Leo. I. Pars IV Tit. V. Rub. XIV.

VI. *De eodem.*

ALienum est a consuetudine ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut diaconii gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: sacerdos si peccaverit, quis orabit pro eo? Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa. *Innocentius episcopus scribit Victori Rotomagensi episcopo.* [imo Gratianus *ibidem*.]

XXVI. Q. VI. C. LXVII.

VII. *Pœnitentia solemnis non est iteranda.*

EST quædam pœnitentia, quæ solemnis appellatur, quæ semel tantum in ecclesia conceditur, de qua Ambrosius ait ([a]) *Sicut unum est baptisma, ita unica est pœnitentia.* Item ([b]) *non est secundus locus pœnitentiæ.* ([c]) Merito reprehenduntur, qui sæpius agendam pœnitentiam putant; quia luxuriantur in Christo. Nam si vere pœnitentiam agerent, iterandam postea non putarent. *Item Augustinus ad Macedonium.* [Epist. CLIII. c. III. §. 7. alias Epist. LIV. c. A. D. 414. in *Africa*.]

Dist. I. C. LXI. §. I.
(a) *Lib. II. de Pœnitentia C. X. §. 95.*
(b) *Hugo de S. Victore de Sacramentis P. XIV. C. IV.*
(c) *Ambros. ibid.*

VIII. *De eodem.*

QUamvis caute, & salubriter provisum sit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ semel tantum in ecclesia concedatur, ne medicina vilis minus utilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemtibilis fuerit; quis tamen audeat dicere Deo: quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? [Gratianus *ibidem*.]

XXVI. Q. VI. C. LXII. & de Pœnit. Dist. III. C. XXXI.

IX. *De eodem.*

HAc auctoritate illud Ambrosii determinatur, & iterum peccatori post primam pœnitentiam veniam dari monstratur. Alioquin nequaquam iterum parceret Deus, qui necdum pepercisset. *Unde in Carthaginensi Concilio IV. legitur* [c. LXVIII. & LXIX. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1205.]

De Pœnitent. Dist. III. C. XXXII.

X. *Solemniter pœnitentes non debent ad sacros ordines promoveri.*

EX pœnitentibus quamvis sit bonus, clericus non ordinetur. Si per ignorantiam episcopi factum fuit, deponatur a clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pœnitentem. Si autem sciens episcopus ordinaverit talem, etiam ipse ab episcopatu suo ordinandi dumtaxat potestate privetur. Simili sententiæ subjacebit episcopus, si sciens ordinaverit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam. *Item Innocentius* [Papa I. epist. VI. Agapito, Macedonio, & Mariano episcopis Appulis, circa A. D. 404. Roma in *Apuliam*, Concil. tomo II. pag. 1262.]

Dist. L. C. LV.

XI. *Pœnitentes nec etiam clerici fieri possunt.*

CAnones apud Nicæam constituti pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludunt.

Ibidem C. LX.

XII. *De eodem.*

ILlud quoque nos. *In hac eadem Rubrica* c. V. *pag.* 300.
Ex Toletano Concilio [I. c. II. A. D. 400. in *Hispania*, Concil. tomo II. pag. 1223.]

XIII. *De eodem.*

PLacuit, ut pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tamen si necessitas, aut usus exegerit, & tunc inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut Evangelium aut epistolam non legant. Si qui autem ante ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur, ita ut manum non imponant, nec sacra contingant. Eum vero pœnitentem dicimus, qui post baptismum aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus gravissimis-

Ibidem C. LXVIII.

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. xiv.

ſimiſque peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio, divino fuerit reconciliatus altario. *Leo papa* [1. epiſt. II. c. XII. ad Ruſticum, alias epiſt. XCII. c. X. c. A. D. 443. Roma in *Galliam*.]

XIV. *Solemniter pœnitentes non debent militiam ſæcularem exercere.*

De Pœnitent. Diſt. v. C. III.

CONtrarium eſt omnino eccleſiaſticis regulis, poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſæcularem, cum Apoſtolus dicat: *nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*. Unde non eſt liber a laqueis diaboli qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare. *Item ex Niceno Concilio* [c. XI. A.D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo II. pag. 48.]

XV. *Decennio pœniteant qui poſt pœnitentiam ad ſæcularem militiam redeunt.*

Ibidem C. iv.

SI qui vero per Dei gratiam vocati, primo quidem oſtenderunt fidem ſuam, depoſito militiæ cingulo: poſt hoc autem ad proprium vomitum reverſi ſunt, ut & pecunias darent, & ambirent redire rurſum ad militiam, iſti decem annis ſint inter pœnitentes poſt primum triennium, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus vero præcipue illud obſervetur, ut animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur. Quicumque enim cum omni timore, & lacrymis perſeverantibus, & operibus bonis converſationem ſuam, non verbis ſolis, ſed opere, & veritate demonſtrant, cum tempus ſtatutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus jam cœperint communicare, licebit epiſcopo humanius etiam circa eos aliquid cogitare. Qui vero indifferenter habuerint lapſum; & ſufficere ſibi, quod intra eccleſiam introierint arbitrantur, iſti omnimodo tempora ſtatuta complebunt. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [1. c. XI. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1405.]

XVI. *A communione ſuſpendantur qui poſt pœnitentiam ad ſæcularia redeunt.*

Ibidem C. v.

DE his, qui, ſuſcepta pœnitentia, religionem ſuæ profeſſionis obliti, ad ſæcularia relabuntur; placuit, eos & a communione ſuſpendi, & ab omnium catholicorum conviviis ſeparari. Quod ſi poſt interdictum, cum eis quiſque præſumſerit manducare, & ipſe communione privetur. *Item Nicolaus papa* [forte I. c. A. D. 864. Roma in *Galliam*, Concil. tomo VIII. pag. 560.]

XVII. *Et qualitas criminum, & contritio pœnitentium in ſatisfactione imponenda a ſacerdote conſideretur.*

xxvi. Q. vii. C. iii.

DE his vero, qui pro criminibus pœnitentiam egerunt, & ad cingulum militiæ convertuntur, conſtat, eos contra ſacras regulas agere. Verum quia crimina non æqualia ſunt, perhibeſque, alios horum propter nimiam hebetudinem in deſperationem cecidiſſe, alios ob hoc ad paganos fugiſſe, tibi hoc committimus decernendum, nimirum qui loca, & tempora religionis illius, & modum culpæ, necnon & pœnitentiam, & gemitus hominum, ad confeſſionem venientium præſens poſitus inſpicere vales. *Item Siricius papa* [epiſt. I. c. v. ad Himerium Tarraconenſem, A.D. 385. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tomo II. pag. 1019.]

XVIII. *Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur.*

xxxiii. Q. ii. C. xii.
Socrates lib. v. C. xi.
Caſſiodorus lib. xi. epiſt. ii.

DE his vero non incongrue dilectio tua ſedem Apoſtolicam credidit conſulendam, qui, acta pœnitentia, tanquam canes, & ſues ad vomitus priſtinos, & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderunt. De quibus quia jam ſuffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut ſola citra eccleſiam fidelibus oratione jungantur. Sacris myſteriorum celebritatibus (quamvis non mereantur) interſint. A dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur, ut hac ſaltem diſtrictione correcti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur: quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubveniri: quam formam, & circa mulieres, quæ ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus. *Item Leo papa* [1. epiſt. II. c. x. ad Ruſticum, al. epiſt. XCII. c. VIII. c. A. D. 443. Roma in *Galliam*.]

XIX. *Ec-*

XIX. *Ecclesiasticum non forense judicium pœnitentes expetant.*

ALiud quidem est debita juste reposcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam postulantem oportet a multis etiam licitis abstinere, dicente Apostolo: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt*. Unde si quis pœnitens habet causam, quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum, quam forense judicium. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. LXXXII. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 914.]

De Pœnitent. Dist. I. C. LXV. *I. Cor. VI. 12.*

XX. *Solemniter pœnitentes non debent communicare nisi in articulo mortis.*

SI quis de corpore exiens novissimum, & necessarium communionis viaticum expetit, non denegetur. Quod si in desperatione positus, post acceptam communionem iterum sanus fuerit factus, tantum orationis particeps sit; sacramentum vero non accipiat, donec constitutum pœnitentiæ impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis sunt, & desiderant accipere sacramentum, cum consideratione, & probatione episcopi accipere debent.

XXVI. Q. VI. C. VII.

XXI. *De eodem.*

DE his vero, qui pro criminibus. *Supra hac eadem Rubrica* c. XVII. *pag.* 302.

XXII. *De eodem.*

POEnitentes tempore quo primam. *Supra eadem Rubrica* c. II. *pag.* 300.

RUBRICA. XV.

De impœnitentia.

I. *Impœnitentia est peccatum irremissibile.*

Hieronymus [in c. I. Amos, c. A. D. 408. in *Palæstina*.]

SUper tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum. Juxta tropologiam hoc possumus dicere. Primum peccatum est cogitasse quæ mala sunt. Secundum cogitationibus acquievisse perversis. Tertium quod mente decreveris, opere complevisse. Quartum post peccatum non agere pœnitentiam, & in suo sibi complacere delicto. *Idem* [epist. XXV. ad Pammachium, & Oceanum c. A. D. 390. *ibidem*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. LXXXI. *Amos I. 3.*

II. *De eodem.*

SEcunda post naufragium tabula est culpam simpliciter confiteri. Imitati estis errantem, imitamini & correctum. Erravimus juvenes, emendemur senes: jungamus gemitus & lacrimas copulemus. *Idem* [imo Rabanus in c. III. Lamentationum Jeremiæ c. A. D. 840. in *Germania*.]

Ibidem C. LXXII.

III. *De eodem.*

QUia divinitatis natura clemens est & pia, magisque ad indulgentiam, quam ad vindictam prona, quia non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat: si quis post lapsum peccatorum ad veram pœnitentiam se convertit, cito a misericorde judice veniam impetrabit. *Idem in Malachiam* [imo Hieronymus in c. XII. Osee c. A. D. 410. in *Palæstina*.]

Ibid. C. LXXIII.

IV. *De eodem.*

NE forte peccati memores tardius revertantur, *adhuc*, inquit, *sedere vos faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis*, ut quod facit baptisma, hoc faciat pœnitentia, & habitent in tabernaculis Salvatoris, hoc est, in ecclesia. *Idem* [in c. IX. Danielis, c. A. D. 410. *ibidem*.]

Ibid. C. LXXIV.

V. *De*

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. xv.

V. *De eodem.*

De Pœnitent. Dist. i. C. lxxv. — *Jerem. xxix. 1. & iii. 7.* — *Genes. 3. 3.* — *Jerem. vii. 16.* — *1. Reg. xvi. 1.* — *Dan. xi. 3.*

PRædixerat Hieremias LXX. annos desolationis templi, post quos rursum veniret populus in Judæam, & ædificaretur ibi templum, & Hierusalem: quæ res Danielem non facit negligentem, sed magis provocat ad rogandum, ut, quod Deus per suam promisit clementiam, per horum impleat preces, ne negligentia superbiam, & superbia pariat offensam. Denique in Genesi legimus, centum & xx. annos pœnitentiæ constitutos ante diluvium: qui quia tanto tempore, hoc est, centum annis noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectat, ut & xx. alii compleantur, sed infert ante, quod postea fuerat comminatus. Unde & ad Hieremiam dicitur, ob duritiam cordis populi Judæorum: *ne ores pro populo hoc, quia non audiam te*. Et ad Samuel: *usquequo luges super Saul? Et ego abjeci eum*. In cinere ergo, & sacco postulat impleri quod promiserat Deus, non quo esset incredulus futurorum, sed ne securitas negligentiam, & negligentia pareret offensam. *Gratianus* [post c. lxx. *ibidem*.]

VI. *De eodem.*

De Pœnitent. Dist. i. C. lxx.

HÆc est blasphemia in Spiritum sanctum, quam neque in hoc sæculo, neque in futuro remittendam Dominus in evangelio asseruit. Sive autem delectatione peccati, sive desperatione veniæ usque ad mortem quis in peccato perseveret, justum est, ut sine fine puniatur qui sine fine peccavit. *Unde Gregorius* [lib. iv. Dialogor. v. c. xliii. c. A. D. 593 *Romæ*.

VII. *De eodem.*

Ibidem C. lx.

VOluissent iniqui, si potuissent, sine fine vivere, ut potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper vivere cupiunt qui nunquam desinunt peccare, dum vivunt. Ad magnam ergo justitiam judicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato. *Item Cyprianus de lapsis* [circa medium, A. D. 251. *Carthagine*.]

VIII. *Impœnitentibus venia concedi non potest.*

Dist. i. C. lxxvii. — *Exod. xxxii. 31.*

SI quis præpropera festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cunctis putat posse, aut audet Domini præcepta rescindere, non tantum nihil prodest, sed obest lapsis. Provocasse est iram, non servasse sententiam, nec misericordiam prius Dei deprecandam putare, sed contemto Domino de sua facilitate præsumere. *Et infra*. Mandant aliqua martyres fieri, si justa, si licita, si non contra ipsum Dominum, & Dei sacerdotes facienda: sit obtemperantis facilis & prona consensio, si petentis fuerit religiosa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri, sed si scripta non sunt in Domini lege, quæ mandant, ante est, ut sciamus, illos de Deo impetrasse quod postulant; tunc facere quod mandant. Neque enim statim videri potest de divina majestate concessum quod fuerit humana pollicitatione promissum. Nam & Moyses pro peccatis populi petiit, nec tamen peccantibus veniam, cum petiisset, accepit. *Item Gratianus* [imo Hesychius in Levitic. c. x. ac ibi Glossa ordinaria, c. A. D. 550. in *Ægypto*.]

IX. *Judas non vere pœnituit eum desperans se suspendit.*

De Pœnitent. Dist. iii. C. xxxiv §. 2. — *Matth. xxvii. 6.* — *Jo. iv. 34.*

JUdas, inquit, *peccavi tradens sanguinem justum*; sed in pectore habuit ignem alienum, quo inflammante cucurrit ad laqueum. Indignus autem remedio fuit, quia non pura mente pœnituit. Culpam vero ejus non auferunt sacerdotes, qui dolose offert, nec in eo possunt epulari, quorum cibus est peccatorum remissio. Unde verus sacerdos ait: *meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris*, idest ut peccatores conversi, & pœnitentes salventur. Non est enim acceptum Deo sacrificium, nisi verum & sincerum. *Item Hesychius*. [lib. ii. ad c. x. Levitici, forte c. A. D. 550. *ibidem*]

X. *De eodem.*

De Pœnitent. Dist. iii. C. xxxv. — *Levit. x. 16.*

INter *hæc hircum, qui oblatus fuerat &c.* quia omne peccatum per pœnitentiam deletur, & qui prædictum peccatum alterius doctrinæ, & blasphemiæ commiserunt, salvati non sunt; causam mortis eorum legislator exponit: *inter hæc hircum, qui oblatus fuerat &c.* Quia scilicet non comederunt filii Aaron, quod pro peccato erat in loco san-

sancto, ideſt pœnitentiam commiſſi peccati in eccleſia peragi non fecerunt: quibus hoc præceptum eſt, quns Chriſtus in eccleſia vicarios ſuos conſtituit. Ipſe enim oblationis ſuæ ſanguinem, quæ pro nnſtro ſanguine oblata eſt, in ſanctum, ideſt in cælum, in cnnſpectu patris obtulit. Debet autem comedi hoc ſacrificium in loco ſancto, ſcilicet in eccleſia, in propitiationem peccatorum. Unde addit: *quemadmodum præceptum eſt mibi*, ideſt quemadmodum præcepi, & mandavi. Moyſes enim gerit perſonam Chriſti. Exuſtum reperit, quia in Spiritum ſanctum peccaverant, ab intelligibili igne Spiritus oblatin pro pœnitentia oblata eſt. Voluntarie enim peccantibus nnn relinquitur hoſtia pro peccato. Nam ſicut vera pœnitentia veniam promeretur, ita ſimulata Deum irritat, quia Spiritus ſanctus *diſciplinæ effugiet fictum*. Hoc autem ſancti Patres irremiſſibile peccatum, & blaſphemiam in Spiritum ſanctum dixerunt, in ſceleribus uſque ad finem vitæ perſeverare, de ſalute Dei deſperare, & de potentia & miſericordia Redemtnris diffidere. *Item Leo papa* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. XVIII. §. 14.]

Il. L. Pars IV. Tit. VI. Rub. I. & II.

Ebr. X. 26.

Sap. I. 4.

XI. *De eodem*,

QUi autem impœnitens moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciabitur. Qui enim impœnitens finitur, ſi ſemper viveret, ſemper peccaret. At Dei eſt miſerentis, quod operatur finem peccantis: ob hoc etiam ſine fine torquebitur, quia nunquam ditabitur virtute, ſemper plenus iniquitate, ſemper ſine caritate torquebitur ſine fine. *Item Leo papa in ſermone*: inter nmnia [ſermone LII. de paſſione Domini c. III. circa A. D. 445. Romæ.]

De Pœnitent. Diſt. III. C. VI. ad extremum.

XII. *Impœnitentia eſt maximum peccatorum*

SCeleratior omnibus, o Juda, & infelicior extitiſti, quem non pœnitentia revocavit ad Dominum, ſed deſperatio traxit ad laqueum. Expectaſſes conſummationem criminis tui, & donec ſanguis Chriſti pro omnibus funderetur peccatoribus, informis lethi ſuſpendium diſtuliſſes. *Ex* VIII. *Synodo* [imo in regula S. Baſilii, Rufino interprete, interrog. XXVIII. apud Holſtenium in codice regularum P. I. pag. 111. circa A. D. 371. in Ponto.]

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXXIX

XIII. *Impœnitentes, tanquam ethnici habentur*.

ERga eum, qui peccata ſua non punit, tales eſſe debemus, ſicut Dominus præcepit, dicens: *ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus*. Et ſicut Apoſtolus docuit, dicens: *Subtrahite vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non ſecundum traditionem, quam tradidimus vobis*.

XXVI. Q. VII. C. XI.

Matth. XVIII. 17.

II. Theſſ. III. 6.

TITULUS. VI
De prima parte pœnitentiæ, ſeu de contritione.
RUBRICA. I

I. *Quid ſi contritio*.

[Auctor ſermonum de Quadrageſima, Ambroſii nomine, ſermone L]

POEnitentia vera eſt dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quiſque commiſit. *Rub.* I. *præcedentis tituli* V. c. I. *pag.* 276.

De Pœnitent. Diſt. I. C. XXXIX.

RUBRICA. II
De cauſis doloris contritionis.

I. *Quare dolendum ſit de peccato commiſſo*.

Ambroſius [de Pœnitentia lib. II. c. XI. §. 102. A. D. 384. Mediolani.]

NIhil eſt, quod tam ſummo dolori ſit, quam, ſi unuſquiſque poſitus ſub captivitate peccati, recordatur, unde lapſus ſit, atque unde deciderit, & quod ad corporea atque terrena ab illa ſpecioſa ac pulchra divinæ cognitionis intentione deflexerit. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. XIV. §. 19.]

Ibid. C. XVI. §. 4.

Lib. I. Pars iv. Tit.vi. Rubr.iI. iv. & v.

II. *Dolendum est de peccatis, quia per peccatum de virtutibus homo se spoliat.*

De Pœnitent. Dist.v.C.4.1.

DOlendum est enim, & dolore purgandum non solum, quia peccavit, sed etiam quod se virtute privavit. Nam licet speret, se consecuturum veniam, dolere tamen potest, quia non promeruit, unde remunerari confidat. Anxietur & doleat, quod modo effugiens de præteritis pœnam, miser non inde expectet gloriam, cujus omne tempus (quoniam breviffimum est) debuit decertasse ad consequendum præmium. Defleat etiam, quoniam in uno offendens, factus est omnium per ingratitudinem reus. Ingratus enim extitit qui plenus virtutibus Deum omnino non timuit. In hoc enim quisque peccator fit culpabilior, quo est Deo acceptior. Ideo enim Adam plus peccavit, quia omni bono abundavit. Etiam alio modo, offendens in uno reus est omnium, quia omnis virtus patitur detrimentum ab uno vitio. Nam si quis cadit in avaritiam, largitatem destruit, & etiam castitatem minoravit. Amore enim pecuniæ vel violaret castitatem, vel saltem minus amaret. Si enim propter Deum tanta adhuc castitas inest, ut nolit eam perdere, tamen saltem minori gaudio, minore affectu tuetur eam, ubi videt inde procedere damnum pecuniæ. Sicque & in aliis, quæ etiamsi non expellantur, tamen per conceptionem unius vitii, vel satis, vel parum minuuntur, vel intentione deteriorantur. Unde omnis virtus cuicumque crimini est deflenda, & de omnibus indulgentia est petenda. *Idem* [ibidem continuo.]

III. *Dolendum est etiam, quia aliis occasio, sive exemplum fuit mali.*

Ibid.eod.C.4.2.

ANimadvertere etiam oportet, & animadvertendo deflere animam proximi, quam fornicator Deo eripuit, vel ereptam in malo confirmavit: etiam quod exemplum extitit mali in operatione sui criminis, cui magis profuisset, si aliis causa fuisset conversionis. Gemat itaque aliorum vitam in sua corruptam, vel incorruptam non conservatam, & commodum proximi, quod dedisset exemplo boni. Doleat de tristitia, quam peccando bonis intulit, & de lætitia, quam eis non adhibuit: & non solum cogitet quid & qualiter fecerit, sed quam injuste Deum (ut diximus) peccando offenderit. Timeat illam veritatis sententiam: *non potestis duobus dominis servire*. Timeat ergo, ne omnia bona, quæ fecit, dum in uno peccato perseveraverit, ex contaminatione mali perdiderit, ut qui servivit diabolo per crimen, Dei, quam obtulit, amiserit servitutem.

Matth.vi.24.

RUBRICA. III

De necessitate contritionis peccatorum.

S*Unt omnia capitula, quæ supra in Rubr. V. tituli præcedentis de necessitate pænitentiæ posita sunt pag.* 281.

RUBRICA. IV

De qualitate contritionis.

H*Uc faciunt omnia capitula, quæ de qualitate pænitentiæ in Rubrica* VII. *præcedentis tituli posita sunt pag.* 285.

RUBRICA. V

De utilitate contritionis.

I. *Quod per contritionem sine sacramentali actuali confessione fiat remissio peccatorum.*

Gratianus.

De Pœnitent. Dist.i. ante C.1.

SUnt enim qui dicunt, quemlibet, criminis veniam, sine confessione facta ecclesiæ, & sacerdotali judicio, posse promereri, juxta illud Ambrosii super Lucam [ad c. xxii. §. 88. A. D. 376. Mediolani.],

II. De

II. *De eodem*.

De Pœnitent. Dist. I. C. I.

Luc. XXII. 62.

PEtrus doluit, & flevit, quia erravit ut homo: non invenio quid dixerit: invenio quod fleverit. Lacrymas ejus lego, satisfactionem non lego. *Item Johannes Chrysostomus* [imo Ambrosius *ibidem*.]

III. *De eodem*.

Ibid. C. I.

LAcrymæ lavent delictum, quod voce pudor est confiteri. *Item propheta* [David anno A. D. 1034. *Hierosolymis*.]

IV. *De eodem*.

Ibidem C. III.

Psal. L. 19.

S*Acrificium Deo Spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet*. Item [*idem* ibid.]

V. *De eodem*.

Ibid. C. IV.

D*Ixi confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti* &c.. Quod Augustinus exponens, ait [imo Glossa ordinaria ex Augustino & Cassiodoro.]

VI. *De eodem*.

Ibid. C. V.

MAgna pietas Dei, ut ad solam promissionem peccata dimiserit. Nondum pronunciat ore, & tamen Deus jam audit in corde, quia ipsum dicere, quasi quoddam pronunciare est. Votum enim pro opere reputatur. *Cod. l. 1. tit. de episcopis & clericis. Idem* [imo auctor operis imperfecti in Matthæum homil. XXV.]

VII. *De eodem*.

Ibid. C. XXX. §. 1.

SIcut auctoritas testatur, voluntas remuneratur, non opus: voluntas autem in cordis contritione, est, opus vero in oris confessione. Luce clarius constat, cordis contritione, non oris confessione peccata dimitti. *Item Prosper* [imo Julianus Pomerius lib. II. de vita contemplativa c. VII. c. A. D. 496. in *Gallia*.]

VIII. *De eodem*.

Ibid. C. XXXI.

POrro illi, quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipsis confessa, nec ab aliis publicata, si ea confiteri, aut emendare voluerint, Deum, quem habent testem, ipsum habituri sunt & ultorem. Et quid eis prodest humanum vitare judicium, cum si in malo suo permanserint, ituri sint in æternum, Deo retribuente, supplicium? Quod si sui ipsius judices fiant, & veluti suæ iniquitatis ultores, hic in se voluntariam pœnam severissimæ animadversionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus restinguent æterni ignis incendia. *Et infra* [ibidem.]

IX. *De eodem*.

Ibid. C. XXXII.

FAcilius Deum sibi placabunt illi, qui non humano convicti judicio, sed ultro crimen agnoscunt: qui aut propriis illud confessionibus produnt, aut, nescientibus aliis, (quales occulti sunt) ipsi in se voluntariæ excommunicationis sententiam ferunt, & ab altari, cui ministrabant, non animo, sed officio separati, vitam suam, tanquam mortuam, plangunt, certi, quod reconciliato sibi efficacis pœnitentiæ fructibus Deo, non solum amissa recipiant, sed etiam cives supernæ civitatis effecti, ad gaudia sempiterna perveniant. *Idem* [imo Gratianus.]

X. *De eodem*.

Ibid. eod. C.

Ezech. XVIII. 21.

HOc idem probatur auctoritate illa prophetica: *in quacumque hora peccator conversus fuerit, & ingemuerit* (non enim dicitur: *ore confessus fuerit*, sed tantum: *conversus fuerit & ingemuerit*) *vita vivet, & non morietur*. Hinc etiam *propheta* ait [Joel. c. II. ante A. D. 800. in *Judæa*.]

XI. *De eodem*.

Ibid. C. XXXIII.

Joel II. 13.

S*Cindite corda vestra, & non vestimenta* [Gratianus ibidem.]

XII. *De*

Lib. I. Pars iv. Tit. vi. Rub. v.

XII. *De eodem.*

OStendens in contritione cordis, quæ in ejusdem sciſſione intelligitur, non in confeſſione oris, quæ pars eſt exterioris ſatisfactionis, quam *ſciſſuram veſtium* nominavit, a parte totum intelligens, peccata dimitti. Hinc etiam per eundem *prophetam* Dominus ait: [nempe Joel II. 13. & Zachar. I. 3. ante A. D. 800. & 410. *ibidem*.]

XIII. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. I. C. XXXIV.

COnvertimini ad me in toto corde veſtro, & convertar ad vos [Gratianus continuo.]

XIV. *De eodem.*

Ibidem.

COnverſio autem dicitur, quaſi *cordis* undique *verſio*. Si autem cor noſtrum undique a malo ad Deum vertitur, mox ſuæ converſionis fructum meretur, ut Deus ab ira ſua ad miſericordiam converſus, peccati præſtet indulgentiam, cujus primo præparabat vindictam. Unde datur intelligi, quod, etiam ore tacente, veniam conſequi poſſumus. Hinc etiam leproſi illi, quibus Dominus præcepit, ut oſtenderent ſe ſacerdotibus, in itinere, antequam ad ſacerdotes venirent, mundati ſunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi, quod antequam ſacerdotibus ora noſtra oſtendamus, ideſt peccata noſtra confiteamur, a lepra emundamur. Hinc etiam Lazarus vivus de monumento prodiit: non prius de monumento eſt eductus, & poſtea a Domino ſuſcitatus; ſed lapide remoto, quo monumentum claudebatur, in ſepulcro revixit, & foras vivus prodiit. Hinc etiam, ut Dominus oſtenderet, quod non ſacerdotali judicio, ſed largitate divinæ gratiæ peccator emundatur, leproſum tangendo mundavit, & poſtea ſacerdoti ſacrificium ex lege offerre præcepit. Leproſus enim tangitur, cum reſpectu divinæ pietatis mens peccatoris illuſtrata compungitur. Unde poſt trinam negationem Petrus, Domino eum reſpiciente, profudit amaras lacrymas, quibus culpam negationis ſuæ diluit. Leproſus ſemetipſum ſacerdoti repræſentat, dum peccatum ſuum ſacerdoti pœnitens confitetur: ſacrificium ex lege offert, dum ſatisfactionem, eccleſiæ judicio ſibi impoſitam, factis exequitur. Sed antequam ad ſacerdotem perveniat, emundatur, dum per contritionem cordis ante confeſſionem oris, peccati venia indulgetur. Hinc etiam medici negantur reſuſcitare aliquem, ut reſuſcitatus confiteatur, dum per prophetam dicitur: *nunquid medici reſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?* Idem [ibidem continenter.]

Luc. XVII. 14. Jo. XI. 44. Matth. VIII. 3. Luc. XXII. 61. Pſal. LXXXVII. 11.

XV. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. I. C. eod. Gregor. in Pſal. I. pœnit. Eccl. XVII. 27. Pſalm. VI. 1. Ibid. 5. 6.

ITem a mortuo (ut auctoritas ait) *perit confeſſio, velut ab eo, qui non eſt*. Unde pœnitens ille, qui timore octavæ territus exclamaverat: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*: poſtea ſupplicans ajebat: *ſalvum me fac propter miſericordiam tuam, quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui: in Inferno autem nullus tibi confitebitur*. Si ergo nullus confitebitur, niſi reſuſcitatus, nemo autem vivit æternæ gehennæ filius, & perpetua damnatione dignus; patet, quod antequam quiſque confiteatur peccatum, a reatu ſuæ prævaricationis, quo æterna ſibi debebantur ſupplicia, per gratiam internæ compunctionis abſolvitur. *Item* [Gratianus continuo.]

XVI. *De eodem.*

Ibid. C. eod. §. 2.

SI antequam quiſque confiteatur, a Domino reſuſcitatur, vel reſuſcitatus vivit, dum confitetur, vel poſt reſurrectionem iterum mortuus eſt, & confitetur; ſed ſicut antequam mortuus reſuſcitaretur, confiteri non poterat, ſic poſt reſurrectionem mortuus confiteri non valet. Reſtat ergo, ut reſuſcitatus vivat, dum peccatum confitetur. Habet itaque ſuſcitatorem ſuum ſibi præſentem, ſeque inhabitantem. *Unde Auguſtinus ait in pſalmum* LXII. [imo LXX. concione II. §. 4. ſed verba ſunt ex Gloſſa ordinaria in hunc pſalmum, circa A. D. 410. in *Africa*.]

XVII. *De eodem.*

Ibidem C. XXXV.

REſuſcitatus corpore vivit, abſente ſuſcitatore; non autem ſic reſuſcitatus in anima. [*Gratianus ibidem*.]

XVIII. *De*

XVIII. *De eodem.*

CUm enim Deus sit vita animæ, anima vero vita corporis, sicut corpus vivere non potest, absente anima, ita nonnisi, Deo præsente, anima vivere valet. Habet itaque anima sibi Deum præsentem per gratiam, qua vivens peccatum suum confitetur, eamque vita, quæ Deus est, inhabitat, quam inhabitando vivere facit. Si autem illam inhabitat, ergo templum Spiritus sancti facta est, ergo illuminata est, ergo a tenebris peccatorum expiata est, ergo templum diaboli esse desiit, quæ ad lucem venit, cujus respectus tenebras fugat. *Nulla enim*, ut ait Apostolus, *conventio Christi ad Belial*, nulla participatio lucis ad tenebras, nulla communicatio justitiæ, & iniquitatis, nullus consensus Dei cum idolis. *Item* [*ibidem.*]

De Pœnitent. Dist.1.C.XXXV. — *II.Cor.VI.15.*

XIX. *De eodem.*

UT Christus ait: *omnis, qui odit malum, in luce agit: qui autem in luce agit*, sicut Augustinus ait, in Christo operatur. Qui autem in Christo operatur, ejus filius probatur. Cujus enim opera quisque facit, ejus filius esse perhibetur. Unde quibusdam Dominus ait: *si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*. Item: *vos ex patre diabolo estis, quia opera patris vestri facere vultis*. Nemo autem filius Dei & diaboli esse potest. *Nemo enim*, ut ipse ait, *duobus dominis servire potest*. Item, ut Johannes ait in epistola sua [1. c. III. vers. 9. forte circa. A. D. 97.]

De Pœnitent. Dist.1.C.eod. — *Io.III.20.* — *Io.VIII.39.* — *Matth.VI.24.*

XX. *De eodem.*

QUi natus est ex Deo, non peccat [Gratianus ibidem.]

XXI. *De eodem.*

ERgo nec est filius diaboli. Solo enim peccato, diaboli filii sumus: ergo de ejus regno translati sumus in regnum caritatis filii Dei, & sumus erepti de potestate tenebrarum, & facti sumus filii lucis. Cum ergo ante confessionem, ut probatum est, sumus resuscitati per gratiam, & filii lucis facti, evidentissime apparet, quod sola cordis contritione sine confessione oris peccatum remittitur [item Jo. Apostolus epist. 1. c. III. vers. 15. forte circa A. D. 97.]

De Pœnitent. Dist.1. C.XXXVI. — *Coloss.1.13.*

XXII. *De eodem.*

O *Mnis, qui non diligit, in morte manet* [Gratianus ibidem.]

De Pœnitent. Dist.1. C.XXXVII.

XXIII. *De eodem.*

SI ergo vivit, & diligit: si diligit, dilectio in corde est: dilectio autem in malo non est. Est enim fons proprius bonorum, in quo non communicat alienus. Ergo bonus est iste factus per gratiam ante confessionem peccati: non itaque malus est. Bonus enim, & malus aliquis simul esse non potest. Quod si malus non est, membrum diaboli non esse probatur. Nec ergo dignus est gehenna, quæ diabolo, & membris ejus solummodo debetur; sicut æterna beatitudo solummodo membris Christi paratur. Non ergo in confessione peccatum remittetur, quod jam remissum esse probatur. Fit itaque confessio ad ostensionem pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ.

Ibidem.

TITULUS. VII
De secunda parte pœnitentiæ, seu de confessione, quæ fit ministris ecclesiæ.

RUBRICA. I
De necessitate confessionis.

I. *Ubi est taciturnitas confessionis, venia non est speranda criminis.*

[Gratianus.]

TAciturnitas peccati ex superbia nascitur cordis. Ideo enim peccatum suum quisque celare desiderat, ne iniquitas sua aliis manifesta fiat, ne talis reputetur apud homines foris

De Pœnitent. Dist.1.C.XXXVII §.15.

[Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rubr. i.] foris, qualem se jamdudum exhibuit divino conspectui. Quod ex fonte superbiæ nasci nulli dubium est. Species etenim superbiæ est, se velle videri justum, qui peccator est: atque his hypocrita convincitur, qui ad imitationem primorum parentum tergiversatione verborum peccata sua levigare contendit: vel sicut Cain, peccatum suum reticendo [Genes. iv. 9.] penitus supprimere quærit. Ubi autem superbia regnat, vel hypocrisis, humilitas locum habere non valet. Sine humilitate alicui veniam sperare non licet: nec ergo ubi est taciturnitas confessionis, venia speranda est criminis. *Gratianus*.

II. *Argumenta, quod sine confessione nullus consequatur veniam peccatorum.*

[De Pœnitent. Dist. I. C. xxxvii. §. 2.] ALii e contrario testantur, dicentes: sine confessione oris, & satisfactione operis neminem a peccato posse mundari, si tempus satisfaciendi habuerit. Unde Dominus per prophetam ait: *dic tu iniquitates tuas, ut justificeris*. [Isa. xliii. 26.] Item *Ambrosius* in libro de Paradiso. [c. xiv. §. 71. c. A.D. 375. *Mediolani*.]

III. *De eodem.*

[Ibid. C. xxxviii.] NOn potest quisquam justificari a peccato, nisi ante fuerit peccatum confessus. *Idem in sermone* XL. [imo incertus auctor sermone IX. §. 1. de quadragesima.]

IV. *De eodem.*

[Ibid. C. xxxix. Isa. xliii. 16.] E*Cce nunc tempus acceptabile adest, in quo confessio a morte animam liberat. Confessio aperit Paradisum; confessio spem salvandi tribuit*. Unde scriptura dicit: *dic tu iniquitates tuas, ut justificeris*. His verbis ostenditur, quia non meretur justificari qui in vita sua peccata non vult confiteri. *Johannes os aureum*. [forte Chromatius Aquilejensis homil. in *Matthæum* c. A. D. 400. *Aquilejæ*.]

V. *De eodem.*

[Ibid. C. xli.] NOn potest quis gratiam doni cælestis accipere, nisi purgatus fuerit ab omni sorde peccati per pœnitentiæ confessionem, per donum baptismi salutaris. *Item Augustinus*. [In lib. de continentia c. vi. §. 15. c. A. D. 395. in *Africa*.]

VI. *De eodem.*

[Ibid. C. xlii.] NUllus debitæ gravioris pœnæ accipit veniam, nisi qualemcumque, etsi longe minorem, quam debeat, solverit pœnam. Ita enim impertitur a Deo largitas misericordiæ, ut non relinquatur etiam justitia disciplinæ. *Augustinus* [ad Vincentium Rogatistam epist. xciii. c. xiii. §. 53. alias epist. xlviii, c. A.D. 408. in *Africa*.]

VII. *De eodem.*

[Ibid. C. xliii.] NEminem putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque seu magno, seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire. *Idem de pœnitentia.* [imo sermone cccxcii. ad conjugatos c. iii. §. 3. alias homil. xlix. ex libro 1. homiliar. circa A. D. 415. in *Africa*.]

VIII. *De eodem.*

[Ibid. C. xliv. Matth. xviii. 18.] AGite pœnitentiam, qualis agitur in ecclesia, ut oret pro vobis ecclesia. Nemo dicat sibi: occulte ago, apud Deum ago: novit Deus, qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est: *quæ solveritis in terra, soluta erunt & in cælo*. Ergo sine causa claves datæ sunt ecclesiæ Dei: frustramus evangelium Dei, frustramus verba Christi. Promittimus vobis quod ille negat. *Item Ambrosius in libro de Paradiso* [c. xiv. §. 71. circa A. D. 375. *Mediolani*.]

IX. *De eodem.*

[Ibid. C. xlvii. Genes. iii. 13.] S*Erpens decepit me, & manducavi*. Venialis culpa, quam sequitur professio delictorum. Ideo non desperata mulier, quæ non reticuit Deo, sed magis confessa peccatum est: quam medicinalis secuta sententia est. Bonum est condemnari in peccato, & flagellari in delicto, ut cum hominibus flagellemur. Denique Cain, quia voluit crimen negare, indignus judicatus est, qui puniretur in peccato, sed remissus est sine præscriptione pœnæ, fortasse non tam reus majori crimine parricidii (illud enim commisit in fratrem) quam sacrilegii, quod Deo credidit mentiendum, dicens: *nescio*. [Genes. iv. 9.] *Nunquid ego*

ego custos fratris mei sum? Et ideo accusatori diabolo ejus accusatio reservata est, ut cum ejus Angelis flagelletur qui cum hominibus noluit flagellari. *Gratianus*. [ibidem.] [Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rub. i.]

X. *De eodem*.

DEnique, ut perspicue appareat, neminem sine confessione a peccato mundari, ab ipsius humani generis principio sumamus exordium. [De Pœnitent. Dist. i. C. i x. §. 2.] Peccato transgressionis primi parentes corrupti, a Domino sunt requisiti de culpa, ut peccatum, quod transgrediendo commiserant, confitendo delerent. [Genes. iii. 11.] Serpens autem de culpa requisitus non est, quia per confessionem non revocabatur ad vitam. *Idem* [ibidem continenter.]

XI. *De eodem*.

CAin quoque cum primæ prævaricationi fratricidium addidisset, similiter a Domino de culpa requisitus est, dum ei dicitur: *ubi est Abel frater tuus*? [Ibidem.] [Genes. iv. 9.] Sed quia superbus peccatum suum confiteri noluit, potius mendaciter negando, Deum fallere conatus est, dicens: *numquid custos fratris mei sum ego*? [Ibidem.] Indignus venia judicatus est. Unde in desperationis profundum mersus est, dum ait: *major est iniquitas mea, quam, ut veniam merear*: [Ibid. 13.] vagus & profugus exiit a facie Domini, significans, eos, qui peccatum suum confiteri dissimulant, respectu divinæ miserationis indignos haberi. Reges quoque, qui ignorantia ducti, in Abraham deliquerant, nonnisi eodem orante sanari meruerunt: [Genes. xii. 17. & xxvi. 16.] in quo figuratur, quod passiones morum non sanantur, nisi orationibus ecclesiæ. Moysi quoque præcepit Dominus, ut lepra sive in cute, sive in domo, sive in veste, sive in crine appareret, sacerdoti ostenderetur; [Luc. v. 13. & 14.] & juxta ejus arbitrium, separata, ejus judicio contaminaretur, vel mundaretur. *Idem* [ibidem.]

XII. *De eodem*.

SAul quoque, cum a Spiritu maligno vexaretur, non poterat ad sanæ mentis officium redire, nisi prius David psalterium arriperet, & coram eo psalleret, & ita ab ejus vexatione cessaret diabolus. [Ibidem.] [1. Reg. xvi. 23.] In quo mystice ostenditur, quod quicumque diabolo propter peccatum mancipatur, ab ejus dominio eripi non valet, nisi David, idest ecclesia psalterium accipiat, & coram eo psallat, idest spiritualis gratiæ eum participem faciat, & salubriter admonendo, & pie pro eo orando, & exempla boni operis sibi præbendo, diabolum ab ejus invisibili vexatione compescat. David quoque, cum adulterium commisisset, & homicidium, non ante audivit a propheta: *transtulit a te peccatum tuum Dominus*, quam ipsum peccatum confiteretur. [II. Reg. xii. 13.] Prius enim prophetæ, peccatum redarguenti, confessus est, & postea audivit: *transtulit Dominus peccatum tuum a te*. Achab quoque cum de innocentis sanguinis effusione sententiam comminantis Dei audiret, induit seipsum cilicio, satisfaciens Deo per pœnitentiam. [Ibidem.] [III. Reg. xxi. 27] Unde Dominus ad Eliam ait: *quoniam Achab reveritus est faciem meam, non inducam malum in diebus ejus*. [Ibidem 29.] Ninivitæ cum audirent: *adhuc* XL. *dies, & Ninive subvertetur*, ex edicto regis, & principum, pœnitentiam egerunt, dicentes: *quis scit, si convertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem*? [Ion. iii. 4.] [Ibidem 9.] Hac humilitate satisfactionis imminentem subversionem evadere meruerunt: quorum exemplis evidenter ostenditur, quod nullus a Deo consequatur veniam, nisi primum satisfecerit sibi per pœnitentiam. Nabuchodonosor quoque propter superbiam suam a rationali mente in bestialem animum commutatus, atque a regno suo profugus recedens, non ante regnum recepit, quam conversus, Deum prædicavit. [Dan. iv. 30.] *Idem* [ibidem.]

XIII. *De eodem*.

DEnique plebs Israelitica ob culpam suæ transgressionis captivitati tradita, non ante liberari meruit, quam peccata sua confitens, Danielis & aliorum sanctorum precibus veniam accepit. [Ibidem.] [Dan. ix. 21.] *Idem* [ibidem.]

XIV. *De eodem*.

IN evangelio quoque, venientes ad Johannem, ut baptizarentur ab eo baptismo pœnitentiæ, primo confitebantur peccata sua, ostendentes, quod quisque debet peccata sua damnando confiteri, & innovationem melioris vitæ promittere, si regenerationis desiderat gratiam accipere. [Ibidem.] [Luc. iii. 3.] Christus quoque alios legitur suscitasse a mortuis, alios a lepra mundasse, alios illuminasse, aliorum membra paralysi dissoluta consolidasse: [Io. xi. 44.] [Luc. xvii. 14.] [Matth. ix. 2. & 30.]

omnium

Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rub. i. — Matth. viii. 3. — Marc. i. 41. — Luc. v. 13. — Marc. x. 49. & seq. — Luc. xviii. 36. & seq. — Marc. v. 35. & seq. — Luc. vii. 14. — Jo. xi. 44. — Psal. xxxi. 3. — Psal. lxviii. 16. — Glossa ordinaria ibid. — Psal. cxxix. 1. — Proverb. xviii. 3. — Eccl. xvii. 27. — Psal. xcix. 4. — Matth. iii. 1. — Act. xix. 18.

omnium tamen sanitatem petitio propriæ vocis, vel amicorum legitur præcessisse. Luca enim referente didicimus, quod pro socru Petri prius rogatus est, quam eam sanitati redderet. Leprosus vero ille, quem Dominus, descendens de monte mundavit, prius clamavit ad eum: *Domine, si vis, potes me mundare*: quem postea tangendo, mundavit. Cœcus quoque dum clamaret ad eum: *miserere mei, fili David*, interrogavit Jesus: *quid vis, ut faciam tibi?* ait: *Rabboni, ut videam lumen*. Tres quoque mortuos audivit, quos aliorum orationibus reddidit vitæ. Quartum quoque, discipulo nunciante, audivit; sed quia desuerunt vivi, qui pro eo precarentur, resuscitari non meruit. Quibus nimirum exemplis evidentissime datur intelligi, quod ille, quem gravioris culpæ macula inficit, nisi confessione proprii oris, vel ecclesiæ intercessione suffragante, sanari non poterit. Hinc pœnitens ille, qui prius tacendo peccata, flagellari meruerat, postea correctus, dicebat: *quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die*. Hinc Christus ex persona membrorum ait: *non absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum*. Quod Augustinus exposuit, dicens: puteus est humanæ iniquitatis profunditas, in quam si cecideris, non claudet super te os suum, si tu non clauseris os tuum. Confitere ergo, & dic: *De profundis clamavi ad te, Domine*, & evades. Claudet super illum Dominus, qui in profundo contemnit: a quo mortuo, velut ab eo, qui non sit, perit confessio. Hinc idem propheta ait: *introite portas ejus in confessione*; ostendens ad portas misericordiæ, nonnisi per confessionem peccati, aliquem posse pertingere. Hinc etiam beatus Johannes Baptista & Salvator noster exordium prædicationis suæ a pœnitentia sumserunt, dicentes: *pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum*; ostendens, neminem ad regna cælorum posse pertingere; nisi primum pœnitentia Deo curaverit satisfacere. Hinc etiam in Actibus Apostolorum legitur, quod credentes veniebant ad Apostolos, annunciantes actus suos. Ex his omnibus facile monstratur, sine confessione nullum veniam posse promereri. *Idem Gratianus*

XV. *Respondetur ad auctoritates adductas, quod sola contritione solverentur peccata.*

De Pœnitent. Dist. i. C. lxxxvii §. 2. — Luc. xxii. 61. 62. — Psal. xxxvi. 27. — Isa. lv. 7. — Sup. C. lavant. — Homil. xxxi. in epist. ad Ebr. — Psal. xxxvi. 5.

Unde præmissæ auctoritates, quibus videbatur probari, sola contritione cordis veniam præstari, aliter interpretandæ sunt, quam ab eis exponantur. Negationem namque Petri secuta est satisfactio lacrymarum, & trina confessio Dominicæ dilectionis, qua penitus delevit peccatum trinæ negationis. Non ergo necessaria sibi erat certa satisfactio peccati, cujus totum vitæ tempus obedientiæ impendebatur sui conditoris. Imitabatur enim illud propheticum: *declina a malo, & fac bonum*: & illud Isaiæ: *derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas*. Amplius horum nihil a peccatore exigitur. Non ergo illa auctoritate Leonis papæ, satisfactio pœnitentiæ negatur esse necessaria cuilibet delinquenti; sed ei tantum, qui, beatum Petrum imitatus, huic sæculo penitus abrenunciat, & cunctorum vitiorum fomitem in se funditus mortificat. *Item* illud Johannis Chrysostomi: *lavent lacrymæ quia pudor est confiteri*. Et illud aliud quod scribitur in epistolam ad Ebræos: *non tibi dico, ut te prodas in publicum, neque apud alios accuses; sed obedire te volo prophetæ, dicenti: revela Domino viam tuam ante Deum*. Ergo tua confitere peccata apud verum judicem: cum oratione delicta tua pronuncia, non lingua, sed conscientiæ tuæ memoria: & tunc demum spera misericordiam te posse consequi. Si habueris in mente peccata tua continue, malum nunquam adversus proximum tuum in corde retinebis. Non ita intelligendum est, *ut sine confessione oris* peccata dicantur dimitti, *sed sine publica satisfactione*. Secreta namque peccata, secreta confessione, & occulta satisfactione purgantur. *Idem* [ibidem.]

XVI. *De eodem.*

Ibidem. — Psal. xxxi. 5. — Sup. C. magna. — Ezech. xxxiii. 12.

Item illud prophetæ: *dixi, confitebor, & tu remisisti* (idest remissibilem judicasti) *impietatem peccati mei*. Ita & illud Augustini intelligitur: *magna pietas Dei, ut ad solam promissionem peccata dimiserit*, idest *remissibilia* judicaverit. *Item*. Votum pro opere reputatur, cum deest facultas operis. Unde votum confessionis reputatur pro opere vocis, cum deest facultas confessionis. *Item*. Voluntas remuneratur, non opus, ita intelligitur: voluntas facit opus remunerabile, non opus voluntatem. *Item illud*. *In quacumque hora peccator conversus fuerit* &c. *Converti* dicitur qui omnino vertitur. Omnino *vertitur*, cujus opus vox, & cogitatio ita mortificationi desudat peccati, sicut prius servierat iniquitati. Ita intelligitur & illud: *convertimini ad me* &c. Item: *scindite*

dite corda vestra, & non vestimenta, eis dicitur, qui, nulla interiori satisfactione præcedente, sed sola exteriori, se Deum posse placare confidunt. *Idem* [ibidem continuo.]

Lib. I. Pars IV Tit. vii. Rub. ii. Ioel. ii. 12. & 13.

XII. *Responsio ad rationes factas, quod contritioni sine confessione venia daretur peccatorum: quæ militant, si de contritione loquantur, quæ annexum habet propositum confitendi, & satisfaciendi ad arbitrium sacerdotis.*

CUncta, quæ de leprosis mundatis, vel de Lazaro resuscitato inducuntur, ad contritionem cordis, non ad veniam remissionis referenda sunt. Obstinatio enim animi, & confessionis contemtus quædam mors est impietatis, & lepra superbiæ, a qua quisque revivifcit, dum sibi per gratiam dolor delicti, & votum confessionis inspiratur. *Idem* [ibidem.]

De Pœnitent. Dist. I. eodem C. LXXXVII.

XIII. *De eodem.*

AD hunc etiam articulum pertinent ea, quæ de viventibus, vel in luce ambulantibus, vel de dilectionem Dei habentibus, vel de habitaculis Spiritus sancti factis, dicta sunt, ut hæc omnia quisque dicatur assecutus ex cordis contritione, quam habet, non ex plenaria peccati remissione, quam nondum invenit. Sicut enim in baptismate remittitur peccatum, & tamen ejus pœna reservatur; sic per contritionem cordis quisque a Deo resuscitari dicitur, licet adhuc reatu peccati teneatur. Non ergo præmissis auctoritatibus, vel argumentis, sine confessione oris, & satisfactione operis, aliquis probatur a peccato mundari.

Ibid. §. 3.

RUBRICA. II

I. *De qualitate confessionis sacramentalis.*

Augustinus de pœnitentia [imo auctor libri de vera & falsa pœnitentia c. xv. §. 31.]

CAutus sit, ne verecundia ductus dividat apud se confessionem, ut diversa diversis velit sacerdotibus manifestare. Quidam enim uni celant quæ alii manifestanda reservant: quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere, ad quam per frusta putant totam pervenire.

De Pœnitent. Dist. v. C. I. §. 3.

II. *Circumstantiæ, peccatum aggravantes, sunt confitendæ.*

IN Pœnitentia. *Supra Tit.* V. *Rubrica* VII. c. VIII. *pag.* 286.

Augustinus de pœnitentia [imo auctor libri de vera & falsa pœnitentia c. x. §. 25.]

III. *Confessio debet esse ore proprio facta.*

QUem pœnitet, omnino pœniteat, & dolorem lacrymis ostendat: repræsentet vitam suam Deo per sacerdotem, præveniat judicium Dei per confessionem. Præcepit enim Dominus mundandis, ut ostenderent ora sacerdotibus, docens, corporali præsentia confitenda peccata, non per nuncium, non per scriptum manifestanda. Dixit enim: *ora monstrate*: & *omnes*, non unus pro omnibus: non alium statuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus, a Moyse statutum; sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis. Erubescentia enim ipsa partem habet remissionis. Ex misericordia enim hoc præcepit Dominus, ut neminem pœniteret in occulto. In hoc enim, quod per se ipsum dicit sacerdoti, & erubescentiam vincit, timore offensi fit venia criminis. Fit enim per confessionem veniale quod criminale erat in operatione. Et si non statim purgatur, fit tamen vitale quod commiserat mortale. Multum enim satisfactionis obtulit qui erubescentiæ dominans, nihil eorum, quæ commisit, nuncio Dei denegavit. Deus enim misericors, & justus est. Sicut conservat misericordiam in justitia, ita & justitiam in misericordia. Opus enim est misericordiæ, peccanti peccata dimittere: sed oportet, ut justus misereatur juste. Oportet enim, ut non solum qnid, sed in quo doleat, consideret, si dignus est, non dico, justitia, sed misericordia. Justitia enim sola damnat; sed dignus misericordia est qui spirituali labore petit gratiam. Laborat enim mens patiendo erubescientiam. [Leo papa epist. cxxvi. al. lxxx. ad episcopos per Campaniam, Samnium, & Picenum, c. II. A.D. 459. Roma in Campaniam.]

De Pœnitent. Distinct. I. C. LXXXVIII.

Luc. xvii. 14.

Levit. iv. 2.

Lib. I. Pars IV. Tit. VII. Rubr. III. & IV.

IV. *Confessio sacramentalis debet esse secrete facta*,

De Pœnitent. Dist. I. C. LXXXIX.

QUamvis plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem, apud homines erubescere non veretur; tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea, quæ pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, removeatur improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut timent inimicis suis sua facta referare, pro quibus possunt legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.

***Ad istam Rubricam pertinent ea, quæ dicta sunt supra Tit.* V. *Rubrica* VII. *pag.* 285.**

RUBRICA. III
De fructu sive effectu confessionis.

I. *Confessio animam purgat a peccatis.*

Augustinus [imo Gratianus.]

De Pœnitent. Distinct. I. C. LXXXVII. §. 6.
Psal. LXXXIV. 12.
Luc. XVIII. 13.

V*Eritas de terra orta est*, idest confessio ab homine, ut se accuset, & sic *justitia de cælo prospexit*. Ut publicanus confitens rediit justificatus, *justitia de cælo prospicit*, quasi Deus dicat: parcamus huic, quia non parcit sibi: ignoscamus, quia agnoscit. *Et infra*. De cælo ergo justitia prospexit, idest a Deo data est justificatio confitenti. *Amorosius in sermone Quadragesimæ* [imo incertus auctor serm. 12. de quadragesima §. 1. inter Ambrosii opera.]

II. *De eodem*.

Ibid. C. LXXXIX.
Isa. XLIII. 26.

ECce nunc tempus acceptabile adest, in quo confessio a morte animam liberat. Confessio aperit paradisum: confessio spem salvandi tribuit. Unde scriptura dicit: *dic tu iniquitates tuas, ut justificeris*. His verbis ostenditur, quia non meretur justificari qui in vita sua peccata non vult confiteri.

RUBRICA. IV
De iteratione confessionis.

I. *Non est necessarium ad salutem, peccata semel rite sacerdoti confessa iterum confiteri*.

Augustinus [imo Gratianus.]

Ibidem Cap. LXXXVII. §. 4.

NEc est necesse, ut quæ semel sacerdoti confessi fuerimus, denuo confiteamur; sed lingua cordis, non carnis apud verum judicem ea jugiter confiteri debemus. *Joannes Chrysostomus* [homil. XXXI. in epist. ad Ebræos c. A. D. 400. CPoli.]

II. *Utile est pœnitenti frequenter peccata sua in conspectu Dei confiteri*.

Ibidem.
II. Reg. XII. 12.
* Imo Juliani Pomerii de vita contemplativa C. VII.
Psal. XXXI. 5.
Sup. C. magna.

NUnc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronuncies, & pro eis clementiam ejus depreceris, citius illa delebis. Si autem nunc oblivíscaris peccatorum tuorum, tunc eorum recordaberis & nolens, quando in toto mundo publicabuntur, & in conspectu proferentur omnium, tam amicorum tuorum, quam inimicorum, & sanctorum Angelorum, cælestiumque virtutum. Non enim ad David solum dicebat: *quæ tu secreto fecisti, ego cunctis manifestabo*; sed etiam ad omnes nos hoc dicitur. Similiter & illud* Prosperi intelligitur: *qui crimen suum ultro cognoscunt, & aut illud propriis confessionibus produnt, aut nescientibus aliis, quales occulti sunt* &c. Aliis nescientibus, idest occulta confessione istis peccatum suum confitentibus, non publice illud manifestantibus. *Item* illud prophetæ: *dixi confitebor, & tu remisisti*, idest remissibilem judicasti impietatem peccati mei. Ita & illud Augustini intelligitur: *magna pietas Dei, ut ad solam promissionem peccata dimiserit*, idest remissibilia judicaverit. *Item ibidem*. Votum pro opere reputatur, cum deest facultas operis.

ris. Unde votum confessionis reputatur pro opere vocis, cum deest facultas confessionis. *Augustinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falsa pœnitentia c. x. §. 25.]

Lib. I. Pars IV. Tit. VII. Rub. V.

III. *Utile est, etiam pluribus sacerdotibus peccata sua confiteri.*

ET quoniam verecundia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, fit dignus misericordia. Unde patet, quia quanto pluribus confitebitur in spe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius consequetur misericordiam remissionis. Ipsi enim sacerdotes plus jam possunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus enim remittunt, remittit Dominus. Lazarum enim de monumento jam suscitatum obtulit discipulis solvendum: per hoc ostendens, potestatem solvendi concessam sacerdotibus. Dixit enim: *quodcumque solveritis super terram, solvetur & in cælis*, hoc est: ego Deus, & omnes ordines cælestis militiæ, & omnes sancti in gloria mea laudant vobiscum & confirmant quos ligatis & solvitis. Non dixit: *quos putatis ligare, & solvere*, sed in quos exercetis opus justitiæ, aut misericordiæ.

De Pœnitent. Distinct. I. Cap. LXXXVIII. §. 2. — *Io. XI. 44.* — *Matth. XVIII. 18.*

RUBRICA. V

De ministro, cui confessio est facienda.

I. *Solus sacerdos ex officio est minister, cui confessio sacramentalis est facienda.*

QUem pœnitet, omnino pœniteat. *Supra Rubrica* II. c. III. *pag.* 313.
[Theodorus in pœnitentiali: verius ex Concil. Cabilonensi II. c. XXXIII. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1279.]

II. *De eodem.*

QUidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci. Quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent, ut tota fere sancta ecclesia. Quod utrumque non sine magno fructu intra sanctam fit ecclesiam, ita dumtaxat, ut, Deo, qui remissor est peccatorum, peccata nostra confiteamur: & hoc perfectorum est, ut cum David dicamus: *delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi. Dixi: confitebor adversum me injustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei*. Sed tamen Apostoli institutio nobis sequenda est, ut confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro invicem, ut salvemur. Confessio itaque, quæ soli Deo fit, quod est justorum, purgat peccata. Ea vero, quæ sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgentur peccata. Deus namque salutis & sanctitatis auctor & largitor plerumque hanc præbet suæ pœnitentiæ medicinam invisibili administratione, plerumque medicorum operatione.

Ibid. C. XC. — *In Capitular. addit. III. C. VII.* — *Capitul. Theodulfi C. XXX.* — *Psal. XXXI. 4. 5.* — *Iacob. V. 16.*

III. *De eodem.*

IPsi enim sacerdotes plus jam possunt proficere. *Supra Rubr. proxima.* c. III. *hac pag.* 315. *Augustinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falsa pœnitentia c. x. §. 25.]

IV. *Quod quærendus est discretus & peritus.*

QUi vult confiteri peccata, ut inveniat gratiam, quærat sacerdotem scientem ligare, & solvere, ne, cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant, quam stultus evitare noluit. *Augustinus de pœnitentia* [imo idem auctor ibidem c. XX. §. 36.]

De Pœnitent. Dist. VI. C. I.

V. *Confessor munere scientiæ debet pollere, & benevolus ac compatiens esse pœnitentibus.*

CAveat spiritualis judex, ut, sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ. Oportet enim, ut sciat cognoscere quidquid debet jndicare. Judiciaria enim potestas hoc expostulat, ut, quod debet judicare, discernat. Diligens igitur inquisitor & subtilis investigator sapienter & quasi astute interroget a peccatore quod forsitan ignoret, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates ejus non dubitet investigare, & locum, & tempus, & cetera, quæ supra diximus,

Ibidem §. 3.

Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rubr. v.

mus in exponendo eorum qualitates: quibus cognitis, adsit benevolus, paratus erigere, & secum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate. Adjuvet confitentem orando, eleemosynas dando, & cetera bona pro eo faciendo. Semper eum juvet leniendo, consolando, spem promittendo, & cum opus fuerit, etiam increpando: doleat loquendo, instruat operando. Sit particeps laboris qui particeps vult fieri gaudii. Doceat perseverantiam: caveat, ne corruat, ne juste perdat potestatem judiciariam. *Ambrosius* [lib. 1. de pœnitentia c. 1. §. 2. c. A. D. 384.]

VI. *De eodem.*

De Pœnitent. Dist. 1. C. xlvii. 1. 2.

Eccl. vii. 17.

NAm pastor ille Evangelicus lapsam ovem vexisse legitur, non abjecisse. Et Salomon ait: *noli esse nimium justus*. Debet enim justitiam temperare moderatio. Nam quemadmodum se tibi curandum præbeat quem fastidio habeas? Qui contemtui se, non compassioni medico suo putet futurum? *Unde in* VIII. *synodo legitur* [imo in regulis brevioribus S. Basilii, Rufino interprete, interrogat. xxvii. c. A. D. 371. in *Ponto*.]

VII. *Intimo caritatis affectu pœnitentem debemus suscipere.*

xxvi. Q. vii. C. ix.

Luc. xv. 9.

POEnitentem ex corde ita oportet suscipi, sicut Dominus ostendit, cum dicit: *quia convocavit amicos suos & vicinos, dicens: congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quam perdideram*. Item *Johannes Chrysostomus* [imo auctor operis imperfecti homil. xliii. ad c. xxiii. Matthæi.]

VIII. *Melius est errare in misericordia remittendi, quam in severitate ulciscendi.*

Ibidem C. xii.

Matth. xxiii. 4.

ALligant autem onera gravia, & importabilia &c. Tales sunt nunc etiam sacerdotes, qui omnem justitiam populo mandant, & ipsi nec modicam servant: videlicet, non ut faciendo sint, sed, ut dicentes appareant justi. Tales sunt & qui grave pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt, qui *dicunt & non faciunt*: & sic, dum pœna præsentis pœnitentiæ fugitur, contemnitur pœna peccati futura. Sicut enim si fascem super humeros adolescentis, quem non potest bajulare, posueris, necesse habet, ut aut fascem reiiciat, aut sub pondere confringatur; sic & homo, cui grave pondus pœnitentiæ imponis, necesse est, ut aut pœnitentiam tuam reiiciat, aut suscipiens, dum sufferre non potest, scandalizatus amplius peccet. Deinde & si erramus, modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem? Ubi enim pater familias largus est, dispensator non debet esse tenax. Si Deus benignus est, ut quid sacerdos ejus austerus? Vis apparere sanctus? Circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus. *Item ex Concilio Laodicensi* IV. [imo Carthaginensi iv. c. lxxiv. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1205. 1206.]

IX. *Sine personarum exceptione, imploranti, pœnitentia imponatur.*

Ibid. C. vi. Eod. Concil. C. lxxv. C. lxxx. C. lxxxiii. C. lxxxi. C. lxiv. C. lxxix.

SAcerdos, pœnitentiam imploranti, absque personæ acceptatione, secundum leges, injungat. Negligentiores vero pœnitentes tardius reconcilientur. Omni autem tempore jejunii, manus pœnitentibus a sacerdotibus imponatur. Diebus autem remissionis pœnitentes genua flectant, & mortuos in ecclesiam afferant, & sepeliant. Die autem Dominico non jejunent. Nam qui Dominico die studiose jejunat, non creditur esse catholicus. Pœnitentes vero, qui leges pœnitentiæ attente exequuntur, si casu in itinere, vel in mari fuerint mortui, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum & oblationibus & orationibus commendetur.

X. *Sacerdos minister confessionis debet esse mundatus ab his vitiis, quæ in aliis detestatur.*

Gratianus [ex auctore libri de vera & falsa pœnitentia c. xx. §. 36.]

De Pœnitent. Dist. vi. C. 1. §. 2.

Petrus Blesensis lib. de pœnitentia.

Io. viii. 7.

SAcerdos itaque, cui omnis offertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit judicandus, quæ in alio judicare est promtus. Judicans enim alium qui est judicandus, condemnat se ipsum. Cognoscat igitur se, & purget in se quod alios videt sibi offerre. Caveat ergo, ut a se abjecerit quidquid in alio damnosum reperit. Animadvertat quod dicitur: *qui sine peccato est, primus in eam lapidem mittat*. Ideo enim liberavit peccatricem, quia non erat qui juste proiiceret lapidem. Quomodo lapidaret

daret qui se lapidandum cognosceret? Nullus enim erat sine peccato: in quo intelligitur, omnes crimine fuisse reos. Nam venialia semper remittebantur per cœremonias. Si quid igitur in eis peccatum erat, criminale erat. Deteriores itaque in hoc sunt sacerdotes, se prius non ædificantes, illis, qui Dominum observabant insidiis. In hoc itaque patentissimum est crimen sacerdotum, & ultra modum detestabile, qui non prius se judicant, & alios alligant. Deberent enim in se timere crimen, quod in aliis timuere, & detestabile esse senserunt. *Innocentius* [imo Gratianus ibidem ex eodem auctore c. XII. §. 27.]

Lib. I. Pars IV. Tit. VII. Rub. V.

XI. *Confitendum est sacerdoti, qui ab ecclesia non sit separatus.*

NEmo digne pœnitere potest, quem non sustineat unitas ecclesiæ, ideoque non petat sacerdotes, per aliquam culpam ab unitate ecclesiæ divisos. Judas enim pœnitens ivit ad Pharisæos, reliquit Apostolos: nihil invenit auxilii, sed augmentum desperationis. Dixerunt enim: *quid ad nos? Tu videris*. Si peccasti, tibi sit: non tibi succurrimus: non peccata tua caritative suscipimus: non comportanda promittimus, non qualiter deponas onus, docemus. Quid enim nobis, & misericordiæ, qui nec opera sequimur justitiæ? Isset ad fratres, isset ad illos, qui oraverant pro socru Petri febricitante, qui Chananæam improbam misericordiæ obtulerant. Interrogasset Petrum pro se lacrymas effundentem, non fugisset Mariam & Martham, quæ vitam Lazaro impetraverant: non turbam plorantem, quæ unicum filium acquisierat viduæ. Ivit ad divisos, & divisus periit. *Augustinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falsa pœnitentia c. X. & XI. §. 25. 26.]

De Pœnitent. Dist. VI. eod. Cel. §. I. Matth. XXVII. 4. Marc. I. 30. Matth. XV. 23. Luc. XXII. 62. Ioan. XI. 1. Luc. VII. 12.

XII. *Confitendum est sacerdoti meliori, quam potest.*

QUi ergo confitetur, omnino sacerdoti meliori, quam potest, confiteatur: & si peccatum occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis, ut gratia sit oblatio muneris. Nam in resuscitatione filiæ principis pauci interfuerunt, qui viderunt: nondum erat sepulta, nondum extra portam civitatis delata, nondum extra domum in notitiam portata. Intus resuscitavit quam intus invenit, relictis solis Petro, & Johanne, & Jacobo, patre, & matre puellæ: in quibus figuraliter continentur sacerdotes ecclesiæ. Quos autem extra invenit, animadvertendum est, quomodo suscitavit. Flebat enim turba post filium viduæ. Flevit Martha & Maria supplicantes pro fratre. Flebat etiam turba, quæ Mariam fuerat secuta, lacrymis Mariæ admonita: in quo docemur, publice peccantibus non proprium, sed ecclesiæ sufficere meritum. *Idem* [ibidem c. X. §. 25.]

De Pœnitent. Distinct. I. C LXXXVIII. §. 3. Luc. VIII. 40. Io. XI. 19. Luc. VII. 12.

XIII. *In articulo necessitatis potest quis confiteri proximo suo non sacerdoti.*

TAnta itaque vis confessionis est, ut, si deest sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non potest confiteri coram sacerdote, quem desideranti nec locus, nec tempus offert: & si ille, cui confitebitur, potestatem solvendi non habeat, fit tamen dignus venia ex sacerdotis desiderio, qui socio confitetur turpitudinem criminis. Mundati enim sunt leprosi, dum irent ostendere ora sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet, Dominum ad cor respicere, dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes pervenire. Sæpe quidem eos quærunt, sed sani, & læti: sed dum quærunt, antequam ad eos perveniant, moriuntur. Sed Dei misericordia est ubique, qui & justis novit parcere, etsi non tam cito, sicut si solverentur a sacerdote. *Gratianus*.

Ibidem §. I. Luc. XVII. 14.

XIV. *Nullus sacerdos audiat confessionem parochiani alterius, eo invito.*

QUod autem dicitur, ut pœnitens eligat sacerdotem scientem ligare & solvere, videtur esse contrarium ei, quod in canonibus invenitur, ut nemo videlicet alterius parochianum judicare præsumat. Sed aliud est favore, vel odio proprium Sacerdotem contemnere: quod sacris canonibus prohibetur: aliud cæcum vitare, quod hac auctoritate quisque facere monetur, ne, si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadant. *Unde Urbanus* II. [caput incertum.]

De Pœnitent. Dist. VI. C. I. Matth. XV. 14.

XV. *Cuilibet sacerdoti commissum (nisi pro ejus ignorantia) alter sacerdos non suscipiat ad pœnitentiam.*

PLacuit, ut deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet, commissum alteri sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere, sine ejus consensu, cui se prius commisit, nisi pro igno-

Ibidem C. II. Magister sententiarum IV. D. 17. II.

Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rubr. vi.

ignorantia illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contta hæc ſtatuta facere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

RUBRICA. VI
De clavibus eccleſiæ.

I. *Solus Chriſtus auctoritative dimittit peccata.*

Auguſtinus [de peccatotum meritis & remiſſionibus lib. I. c. XXIII. §. 33. carptim, c. A. D. 415. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. IV. C. CXLI.

NEmo tollit peccata, niſi ſolus Chriſtus, qui eſt Agnus tollens peccata mundi. *Et infra*. Tollit autem & dimittendo quæ facta ſunt (ubi & originale continetur) & adjuvando, ne fiant, & perducendo ad vitam, ubi fieri omnino non poſſunt. *Ambroſius* [lib. II. de Cain & Abel c. IV. §. 15. c. A.D. 375. *Mediolani*.]

II. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. I. C. LI.

VErbum Dei dimittit peccata: ſacerdos eſt judex: ſacerdos quidem officium ſuum exhibet, & nullius poteſtatis jura exercet. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo ſæpe laudatus auctor de vera & falſa pœnitentia c. X. §. 25.]

III. *Quod miniſterialem clavium poteſtatem Chriſtus dedit ſacerdotibus.*

De Pœnitent. Diſtinct. I. C. XXXVIII. §. 2.

Jo. XI. 44.

Matth. XVIII. 18.

IPſi enim ſacerdotes plus jam poſſunt proficere, plus confitentibus parcere: quibus enim remittunt, remittit Dominus. Lazarum enim de monumento jam ſuſcitatum obtulit Dominus diſcipulis ſolvendum, per hoc oſtendens, poteſtatem ſolvendi conceſſam ſacerdotibus. Dixit enim: *quodcumque ſolveritis ſuper terram, ſolvetur & in cælis*, hoc eſt: ego Deus, & omnes cæleſtis militiæ ordines, & omnes ſancti in gloria mea laudant vobiſcum, & confirmant quos ligatis & ſolvitis. Non dixit: quos putatis ligare, & ſolvere, ſed in quos exercetis opus juſtitiæ, & miſericordiæ. *Leo epiſcopus Theodoro Forojulienſi epiſcopo*. [papa I. epiſt. LXXXII. alias XCI. c. II. Roma in *Galliam Narbonenſem*, A. D. 452.]

IV. *De eodem.*

Ibid. C. XLIX. §. 2.

MEdiator enim Dei, & hominum homo Jeſus Chriſtus hanc præpoſitis eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus pœnitentiæ ſatisfactionem darent, & eadem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem ſacramentorum per januam reconciliationis admitterent. *Ambroſius* [lib. I. de pœnitentia c. II. §. 7. circa A. D. 384. *Mediolani*.]

V. *Soli ſacerdotes, in unitate eccleſiæ exiſtentes, habent uſum poteſtatis clavium.*

Ibidem C. LI.

DOminus, par jus & ſolvendi eſſe voluit & ligandi, qui utrumque pari conditione promiſit. Ergo qui ſolvendi jus non habet, nec ligandi habet. *Et infra*. Certum eſt, quod eccleſiæ utrumque licet, hæreſi utrumque non licet. Jus enim hoc ſolis permiſſum eſt ſacerdotibus. Recte igitur eccleſia hoc vendicat, quæ veros habet ſacerdotes. Hæreſis vendicare non poteſt, quæ ſacerdotes Dei non habet. *Gregorius in Homil.* II. [imo homil. XXVI. in Evangel. circa A. D. 593. *Romæ*.]

VI. *Merito ſe privari facit poteſtate clavium qui hanc injuſte exercet.*

XI. Q. III. C. LX.

IPſe ligandi atque ſolvendi poteſtate ſe privat, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubjectorum moribus exercet. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa Pœnitentia c. XX. §. 36.]

VII. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. VI. C. I. §. 3.

CAveat [ſacerdos] ne corruat; ne juſte perdat poteſtatem judiciariam. Licet enim pœnitentia ei poſſit acquirere gratiam, non tamen mox reſtituit in poteſtatem primam. Etſi enim Petrus poſt lapſum reſtitutus fuerit, & ſæpe lapſis ſacerdotibus reddita ſit dignitatis poteſtas, non eſt tamen neceſſe, ut hoc omnibus concedatur quaſi ex auctoritate. Invenitur enim auctoritas, quæ concedit, & quaſi imperat; invenitur alia, quæ minime concedit, ſed vetat: quæ ſcripturæ non repugnant, ſed concordant, ſi locus & tempus & modus pœnitentiæ pacem adhibeant. Cum enim tot ſint qui labuntur, ut priſtinam dignitatem ex auctoritate defendant, & quaſi auſum peccandi ſibi faciant,

ciant, rescindenda est spes ista. Si vero locus est, ubi ista non concurrant, restitui possunt qui peccant. Itaque pontifex justus atque discretus non cogitur sacerdotes suos semper abiicere, nec mox restituere, nisi statutum fuerit a Romano pontifice. *Lib. I. Part. iv. Tit. vii. Rubr. vii. & viii.*

RUBRICA. VII
De pœna sacerdotis revelantis confessionem.

I. *Deponitur sacerdos, qui peccata pœnitentis publicare præsumsit.*

Gregorius [ex Anselmo Lucensi MS. lib. xi. c. xxv.]

SAcerdos ante omnia caveat, ne de his, qui ei confitentur peccata, alicui recitet: non propinquis, non extraneis, neque (quod absit) pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat. *De Pœnitent. Dist. vi. C. I.*

RUBRICA. VIII
De absolutione sive reconciliatione nulli deneganda eam petenti.

I. *Quod absolutio, seu reconciliatio nulli est deneganda, qui oris officio, aut inditio aliquo illam postulaverit.*

Leo episcopus [papa I. epist. lxxxii. c. iv. al. epist. xci. Theodoro Forojuliensi episcopo A.D. 452. Roma in *Galliam Narbonensem*.]

HIs, qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras conversio, dicente Dei spiritu per prophetam: *cum conversus ingemueris, tunc salvus eris*. Et *infra*. Quod si ita aliqua ægritudine aggravati sunt, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium & circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur, servata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum, a fide discedendo, peccarunt. *xxvi. Q. vi. C. x.* *Isa. xxx. 15. secundum lxx.*

II. *Qui metu mortis reconciliatur, convalescens, sine communione impleat pœnitentiam.*

SI quis de corpore exiens. *Supra Tit.* V. *Rubr.* XV. c.XX. *pag.* 303.

III. *Reus est animarum presbyter, qui morientibus pœnitentiam abnegat.*

Julius papa [forte ex Burchardo lib. xviii. c. xxi. & Ivone P. xv. c. xlii. Concil. tomo I. pag. 525.]

SI presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum; quia Dominus dicit: *quacumque die conversus fuerit peccator, vita vivet, & non morietur*. Vera enim confessio in ultimo tempore esse potest, quia Dominus non solum temporis, sed etiam cordis inspector est; sicut latro unius momenti pœnitentia meruit esse in paradiso in hora ultimæ confessionis. *Item Cœlestinus papa* [I. epist. II. c. II. ad episcopos provinciæ Viennensis & Narbonensis, A.D. 428. Roma in *Galliam Narbonensem*, Concil. tomo II. pag. 1619. 1620.] *Ibidem C. xii.* *Ezech. xviii. 21.* *Luc. xxiii. 43.*

IV. *Pœnitentia morientibus non est deneganda.*

AGnovimus, pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subveniri. Horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei bonitate desperet, quasi non possit, ad se quovis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem redimere, quo se velle expediri desiderat & liberari. Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere? Cum Deus, ad subveniendum paratissimus, invitans ad pœnitentiam sic promittat peccatori, inquiens: *in quacumque die conversus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei*. Et iterum: *nolo mortem peccatoris, sed tantum convertatur & vi-* *Ibidem C. xiii.* *Ezech. xviii. 21.* *Ibid. xxxiii. 11.*

Lib. I. Pars IV. Tit. VIII. Rub. I. II. & III.

vivat. Salutem ergo homini adimit quisquis mortis tempore ſperatam pœnitentiam denegarit, & deſperat de miſericordia Dei qui eum, ad ſubveniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe, non credit. Perdidiſſet latro in cruce præmium, ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet. Cum eſſet in pœna, pœnituit, & per unius ſermonis profeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum mente potius eſt æſtimanda, quam tempore, propheta hoc taliter aſſerente: *cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris*. Cum ergo ſit Dominus cordis inſpector, quovis tempore non eſt deneganda pœnitentia, poſtulanti, cum ille ſe obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari.

Luc. XXIII. 43.

Iſa. XXX. 15. apud LXX.

TITULUS. VIII
De ſatisfactione.

RUBRICA. I
Definitio ſatisfactionis.

I. *Quid eſt ſatisfactio*.

Auguſtinus [imo Gennadius de eccleſiaſticis dogmatibus c. LIV. circa A. D. 492. in *Gallia*.]

De Pœnitent. Diſt. III. C. III.

SAtisfactio pœnitentiæ, eſt peccatorum cauſas excidere, nec earum ſuggeſtionibus aditum indulgere.

RUBRICA. II
De neceſſitate ſatisfactionis.

I. *Sine ſatisfactione, ſaltem habita in propoſito, culpa non deletur*.

Idem [Auguſtinus de continentia c. VI. §. 15. circa A.D. 395. in *Africa*.]

De Pœnitent. Diſt. I. C. XLII.

NUllus debitæ gravioris pœnæ accipit veniam, niſi qualemcumque, etſi longe minorem, quam debeat, ſolverit pœnam. Ita enim impertitur a Deo largitas miſericordiæ, ut non relinquatur etiam juſtitia diſciplinæ [*Gratianus*.]

II. *De eodem*.

Ibid. C. LXXXVII. §. 6. Auctor libri de vera & falſa Pœnitentia C. VIII. §. 22. Sententia ex Auguſtino in Pſal. L. §. 8. Pſal. L. 5.

EST enim pœnitentia (ut Auguſtinus ait) dolor cordis, quo quiſque in ſe punit quod deliquit. De hac iterum ſatisfactione idem ait in pſalmum L. exponens: *quoniam iniquitatem meam ego cognoſco*; tunc punias, quia ego punio? Ignoſce, quia ego agnoſco. *Et infra*. Sic Deus miſericordiam dat, ut ſervet veritatem, ut non peccata ejus ſint impunita, cui ignoſcit. Ignoſcit enim ſeipſum punienti. Miſeridordia eſt, quod homo liberatur: veritas, quod peccatum punitur.

RUBRICA. III
De quantitate, ſive menſura ſatisfactionis, imponenda pœnitentibus.

I. *Quod ſecundum quantitatem delicti ſatisfactio eſt imponenda*.

In pœnitentiali Theodori [potius in Concilio Vuormatienſi c. XXVIII. A.D. 868. in *Germania*, Concil. tomo VIII. pag. 951.]

XX. Q. I. C. XII.

SI quis inſaniens, aliquem occiderit, ſi ad ſanam mentem pervenerit, levior ei pœnitentia imponenda eſt, quam ei, qui ſana mente tale quid commiſerit. *Ex Concilio Laodicenſi* [c. II. circa A. D. 363. in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tomo I. pag. 1516.]

II. *Pro qualitate peccati pœnitentia eſt injungenda*.

XXVI. Q. VII. C. IV

HIs, qui diverſorum peccatorum lapſus incurrunt, & oratione, confeſſione, ac pœnitentia malorum ſuorum perfectam converſionem demonſtrant, pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus attribuendum eſt propter miſericordiam, & bonitatem Dei. Qui ergo hujuſmodi ſunt, revocandi, & ad communionem ſunt applicandi. *Unde in* VIII. *ſynodo* [imo in regulis brevioribus S. Baſilii, Rufino interprete, interrog. CVI. circa A. D. 371. in *Ponto*.]

III. *Tem-*

III. *Tempus pœnitentiæ qualitatem sequatur delicti.*

Lib. I. Part. IV. Tit. VIII. Rubr. III.

PRO qualitate delicti tempus pœnitentiæ impendatur. [idem ibidem interrogat. CXCIV.] XXVI. Q. VII. C. VII.

IV. *De eodem*

HOC sit in judicio positum eorum, qui præsunt, vel quanto tempore, vel quali modo pœnitere debeant qui delinquunt, quia ætas & eruditio multam haberi facit differentiam pœnæ. Ibid. C. VIII.

V. *Quæ sit falsa pœnitentia.*

FAlsas pœnitentias dicimus. *Supra Tit.*V. *Rubrica* VIII. c.VIII.*pag.*291.
Leo papa [I. epist. CXXIX. c. VI. alias epist. LXXIX. ad Nicetam episcopum Aquilejensem, A.D. 458. Roma in *Venetiam.*]

VI. *Quod onus injungendæ satisfactionis pœnitentibus communiter relinquitur moderandum arbitrio præsidentium.*

TEmpora pœnitudinis, habita moderatione, constituenda sunt tuo judicio, prout conversorum animos prospexeris esse devotos. Pariter etiam habens ætatis senilis intuitum, & periculorum quorumque, aut ægritudinum respiciens necessitates: in quibus si quis ita graviter urgeatur, ut, dum adhuc pœnitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subveniri. XXVI. Q. VII. C. II.

VII. *Æqualitas criminum, & contritio pœnitentium in satisfactione a sacerdote consideretur.*

DE his vero, qui pro criminibus pœnitentiam egerunt. *Supra Tit.*V. *Rubr.* XIV. c. XVII. *pag.* 302.
Item ex Concilio Carthaginensi [III. c. III. potius ex Africano c. X. A. D. 424. in *Africa*, Concilior. tomo II. pag. 1644.]

VIII. *Episcopi arbitrio, pro qualitate peccati, pœnitentiæ distribuantur.*

POEnitentibus, secundum differentiam peccatorum, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. *Unde in synodo* VIII. *legitur* [imo in regulis brevioribus S. Basilii, Rufino interprete, interrogat. CXCIV. circa A.D. 371. in *Ponto*.] Ibidem C. V.

IX. *Tempus & modus pœnitendi delinquentibus, præsidentium judicio imponatur.*

HOC sit in judicio positum eorum, qui præsunt, vel quanto tempore, vel quali modo pœnitere debeant qui delinquunt, quia ætas & eruditio multam haberi facit differentiam pœnæ. *Item Hieronymus* [imo sententia ex epist. S. Basilii ad Amphilochium c. VII. & II. & apud vulgatum Alcuinum de divinis officiis c. XIII. circa A. D. 370. in *Ponto*, & A. D. 800. in *Gallia*.] Ibid. C. VIII.

X. *Licet satisfactio injungenda, communiter arbitraria sit, pro quibusdam tamen culpis, mensuræ ejus sunt a canone designatæ.*

MEnsuram autem temporis in agenda pœnitentia idcirco non satis aperte præfigunt canones pro unoquoque crimine, ut de singulis dicant qualiter unumquodque emendandum sit, sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuunt, quia apud Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris, nec abstinentia tantum ciborum, quam mortificatio vitiorum. Propter quod ipsa tempora pœnitentiæ pro fide & conversatione pœnitentium abbrevianda præcipiunt, & pro negligentia protelanda extant: tamen pro quibusdam culpis pœnitentiæ modi impositi. *Isidorus ad Masonem episcopum* [in præfatione libri de summo bono, A. D. 605. in *Hispania*.] De Pœnitent. Dist. I. C. LXXXVI.

XI. *Quare quondam septennis pœnitentia imponebatur.*

HOC ipsum, quod canonum censura post septem annos remeare pœnitentem in pristinum statum præcepit *&c.* non hoc ex electione proprii arbitrii sancti patres, sed potius ex sententia divini judicii sanxerunt. Nam legitur, quod Maria soror Aaron prophetissa, dum detractionis adversum Moysen incurrisset delictum, illico stigmate lepræ perfusa est. Cumque peteret Moyses, ut emundaretur, præcepit eam Deus extra castra septem diebus egredi, & post emundationem, rursus eam in castra admitti. Maria ergo soror Aaron, caro intelligitur sacerdotis, quæ, dum superbiæ dedita, sordidissimis cogitationum maculatur contagiis, extra castra septem diebus, hoc est extra collegium XXXIII. Q. I. C. XI. Num. XII. 1. & 10.

Lib. I. Pars iv. Tit. viii. Rub. iv.

sanctæ ecclesiæ septem annis proiiciatur, ut post emendationem vitiorum, loci vel pristinæ dignitatis recipiat meritum. *Et post pauca*. In fine autem epistolæ hoc adiiciendum putavi, ut quotiescumque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia magis teneatur, cujus antiquior, aut potior extat auctoritas. *Gregorius in æstivum tempus* [imo Augustinus tract. cxxiv. in c. xxi. Johannis §. 5. c. A. D. 412. in *Africa*.]

XII. *Longior datur pœna satisfactoria, quam fuerat culpa.*

De Pœnitent. Dist. iii. C. vii.

PRoductior est enim pœna, quam culpa, ne parva putaretur culpa, si cum illa finiretur & pœna. Ac per hoc vel ad demonstrationem debitæ miseriæ, vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem necessariæ patientiæ, temporaliter hominem detinet pœna; etiam quem jam ad damnationem sempiternam reum non retinet culpa. *Et paullo post*. Ira Dei non est, ut hominis, idest perturbatio concitati animi, sed tranquilla justi supplicii constitutio.

RUBRICA. IV
De circumstantiis satisfactionis.

I. *Primo satisfactio debet esse humilis, & voluntaria.*

Idem [imo Origenes homil. iii. ad c. iii. Judicum, Rufino interprete, circa A.D. 217. in *Ægypto*.]

De Pœnitent. Dist. i. C. lxix.

Potius ex Glossa ordinaria, quam ex Origene.

VIde benignum Dominum misericordiam cum severitate miscentem, & ipsius pœnæ modum justa, & clementi libratione pensantem. Non in perpetuum tradidit pœnæ delinquentes.; sed *quanto* (inquit) *tempore servierunt Baalim, tanto serviant Chusarsaton*, hoc est octo annis. Disce & hoc, o tu auditor, quisquis ille es, qui tibi conscius es alicujus erroris, & quanto tempore errasse te nosti, quanto tempore deliquisti; tanto nihilominus tempore humilia teipsum Deo, & satisfacito ei in confessione pœnitentiæ. Non expectes, ut humiliet te *Chusarsaton*, & invito necessitas extorqueat pœnitentiam: sed ipse præveni tortoris istius duritiam, quia, si te ipse emendaveris, si te ipse correxeris, pius est Deus & misericors, qui vindictam temperat ab eo, qui illam pœnitendo prævenit. *Gratianus*

II. *Secundo satisfactio, ut sit salutaris, debet esse in caritate facta.*

De Pœnitent. Dist. iii. C. xliv. §. 2.

POEnitentia ergo (ut ex præmissis apparet) nulli in peccato perseveranti utilis est, non tamen alicui deneganda est, quia sentiet fructum ejus, cum alterius criminis pœnitentiam egerit. Sic itaque pœnitentiæ definitio, & ceteræ auctoritates sibi consonantes negant, eum agere pœnitentiam, qui perseverat in crimine, utilem videlicet sibi & fructuosam. *Item Pius papa* [1. epist. 1. Isidoriana c. II. Concil. tomo 1. pag. 562.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. xxi.

NIhil prodest homini jejunare, & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate revocetur [S. Basilius in regulis brevioribus, Rufino interprete, interrogat. xviii. c. A.D. 371. in *Ponto*.]

IV. *Tertio pœnitens legem diligat, iniquitatem odio habeat.*

xxvi. Q. vii. C. x.
Psal. cxviii. 163.
II. Cor. vii. 11.
Luc. xix. 8.

AFfectum illum in se recipiat pœnitens, quem gerebat ille, qui dixit: *iniquitatem odio habui, & abominatus sum*. Sed & ea, quæ scripta sunt in psalmo, atque in quamplurimis aliis, sed & illa, quæ Apostolus dixit ad eos, qui secundum Deum contristati sunt: *quantam*, inquit, *operatum est hoc ipsum in vobis sollicitudinem, sed excusationem, sed indignationem, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos castos esse negocio*; sed & in his ipsis, in quibus deliquit, agens multa contraria, sicut & Zachæus fecit.

V. *Quarto debet esse integra, scilicet de omnibus peccatis simul.*

FRatres nostros episcopos, & presbyteros. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VIII. c. VII. *pag.* 291. *Augustinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falsa pœnitentia c. xv. §. 10.]

VI. *Quinto satisfactionis onus cum gaudio & plena obedientia debet suscipi.*

De Pœnitent. Dist. v. C. i. §. 6.

POnat se omnino in potestate judicis, in judicio sacerdotis, nihil sibi reservans sui, ut omnia, eo jubente, paratus sit facere pro reparanda vita animæ, quæcumque fa-

faceret pro evitanda corporis morte; & hoc cum desiderio, quia vitam recuperat infinitam, ut Deus. Cum gaudio enim debet facere immortalis futurus quæ faceret pro differenda morte moriturus. Semper deprecetur Deum certus de venia qui omnibus modis, & sine tædio dubius rogaret potestatem terrenam. Abstineat a multis licitis, qui per libertatem arbitrii commisit illicita. Semper offerat Deo mentem, & cordis contritionem & deinde quod potest de possessione. Tunc quod offert, securus offerat. *Respexit enim Dominus ad Abel, & ad munera ejus*. Sed prius *respexit ad Abel*, quam *ad munera*. Sumens enim mentem, quam cognovit humilem, & puram, remuneravit ejus largitatis munera. Ad Cain vero non respexit, neque ad ejus munera, mentem enim ejus, quam viderat, quoniam non cognovit, ejus munera non recepit. In judicio enim cordis consideranda est eleemosyna tribuentis: nec jam considerandum est quantum, sed qua mente, qua affectione dat quod potest. Vidua enim duobus, quæ habuit, larga minutis, plus omnibus misit. Qui ergo vult sua peccata redimere temporalium oblatione, caveat, ut offerat mentem prius.

LIB. I. PARS IV. TIT. VIII. RUBR. V.

RUBRICA. V

I. *De effectu sive fructu satisfactionis.*

AD *hoc faciunt capitula Tit.*V. *Rubricæ* VII. *pag.*285.

II. *Satisfactio curat præterita peccata, & præservat a futuris.*

SAtisfactio est. *Supra Tit.*V. *Rubrica* XI. c.IV. *pag.*294.
Gratianus.

III. *Satisfactio meretur indulgentiam a Deo.*

AChab quoque cum de innocentis sanguinis effusione sententiam comminantis Dei audiret, induit seipsum cilicio, satisfaciens Deo per pœnitentiam. Unde Dominus ad Eliam ait: *quoniam Achab reveritus est faciem meam, non inducam malum in diebus ejus*. Ninivitæ cum audirent: *adhuc* XL. *dies, & Ninive subvertetur*, ex edicto regis & principum pœnitentiam egerunt, dicentes: *quis scit, si convertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem*? Hac humilitate satisfactionis imminentem subversionem evadere meruerunt: quorum exemplis evidenter ostenditur, quod nullus a Deo consequatur veniam, nisi primum satisfecerit sibi per pœnitentiam. *Gratianus*

*De Pœnitent. Dist.*I. C.IX. §.I.
III. *Reg.* XXI. 29.
Io. III. 4.

IV. *Satisfactio facta in peccato mortali, effectum suum consequitur per pœnitentiam, remoto peccato.*

SAtisfactio nanque est, dum illius peccati causa exciditur, & ejus suggestionibus aditus non indulgetur, sed ejus fructus non percipitur impeditus peccato, quod non deseritur. Percipietur autem, cum ejus pœnitentia fuerit subsecuta. Sicut ad lavacrum ficte accedens regenerationis sacramentum accipit; non tamen in Christo renascitur; renascitur autem virtute sacramenti, quod perceperat, cum fictio illa de corde ejus recesserit veraci pœnitentia. *Sicut etiam Augustinus scribit in libro de pœnitentia* [imo auctor libri de vera, & falsa pœnitentia c. XIV. §. 29.]

De Pœnitent. Dist. III. C.XXIV. §.3.

V. *De eodem.*

PIum est credere, & nostra fides expostulat, ut cum gràtia Christi destruxerit mala priora in homine, etiam remuneret bona: & cum destruxerit quod suum non invenit, amet & diligat bonum, quod in peccante plantavit. *Et hoc sensu illud etiam Hieronymi videtur* [in c. I. Aggæi, circa A.D. 387. in *Palæstina*.]

Ibid. C.XXV.

VI. *De eodem.*

SI quando videris inter multa mala opera peccatorum, facere quempiam nonnulla, quæ justa sunt, non est tam injustus Deus, ut propter mala multa paucorum obliviscatur bonorum.

Ibid. C.XXVI.

Lib. I. Pars iv. Tit. viii. Rubr. vi. vii. & viii.

RUBRICA. VI
De partibus ſatisfactionis.

I. *Satisfactionis partes ſunt tres, ſcilicet jejunium, oratio, & eleemoſyna.*

Auguſtinus ſermone de pœnitentia [imo Beda in c. xii. epiſt. I. ad Cor. circa A. D. 720. in *Anglia*.]

De Pœnitent. Diſt. 3. C. lxiii.

NOn ſufficit mores in melius commutare, & a præteritis malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfaciat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis, & jejuniis. *Item Ambroſius in ſermone in Dominica de Abraham* [imo in libro de Elia & jejunio c. xx. §. 75. 76. circa A. D. 390. *Mediolani*.]

II. *Inter iſtas partes ſatisfactionis potior eſt eleemoſyna.*

Ibid. C. lxxvi.
Eccl. x. apud lxx.

MEdicina miſericordiæ tollit peccata magna. Habemus etiam plura ſubſidia, quibus peccata noſtra redimamus: *pecuniam habes, redime peccatum tuum*. Non venalis eſt Dominus, ſed tu ipſe venalis es. Peccatis tuis venundatus es. Redime te operibus tuis. Redime te pecunia tua. Vilis pecunia, ſed pretioſa eſt miſericordia. *Eleemoſyna*, inquit, *a peccato liberat*. Crimina ergo eleemoſynis redimuntur. *Item Johannes Os aureum* [homil. ix. ad c. vi. epiſt. ad Ebræos, circa A. D. 400. *CPoli*.]

Job. xii. 9.

III. *De eodem.*

Ibid. C. lxxvii.

MEdicamentum fortius, quod maxime operatur in pœnitentia, hoc eſt. Sicut in præceptis medicinæ medicamentum multas quidem herbas accipit, unam autem dominantiſſimam; ſic & in pœnitentia dominantior iſta herba & potentior eſt, & univerſum ipſa efficit. Audi enim quid dixit divina ſcriptura: *date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*. Gregorius [partim ſumtum ex S. Gregor. Moral. lib. ix. c. xxvii. partim ex commentariis in lib. I. Reg. c. viii. ſub nomine Eucherii Lugdunenſis.]

IV. *Satisfactio etiam fit per flagella, patienter tolerata, quibus pœnitentes quoque in hac vita percutiuntur.*

Ibid. C. lxxxii.
II. Reg. xii. 13.

SI peccatum David, tam deteſtabile, Dominus tranſtulit, quid eſt, quod poſt omnia, quæ de eodem peccato per prophetam ei a Domino dicta ſunt, poſtmodum tanta toleravit? Sed procul dubio Dominus delictum ſine ultione non deſerit. Aut enim ipſe hoc in ſe penitus punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur, quia nullatenus ſine vindicta laxatur. Sic enim David audire poſt confeſſionem meruit: *Dominus tranſtulit peccatum tuum*: & tamen poſt, multis cruciatibus afflictus, ac fugiens reatum culpæ, quam perpetraverat, exſolvit: ſic nos ſalutis unda a culpa primi hominis abſolvimur. Sed tamen reatum ejuſdem culpæ diluentes, abſoluti quoque adhuc carnaliter obimus, quia delicta noſtra ſive per nos, ſeu per ſemetipſum reſecat etiam cum relaxat. Ab electis enim ſuis iniquitatum maculas ſtudet temporali afflictione tergere, quas in perpetuum non vult in eis videre.

RUBRICA. VII
De reſtitutione facienda.

I. *Non fit vera pœnitentia, niſi reſtituatur res aliena.*

SI res aliena, propter quam peccatum. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VIII. c. IX. *pag.* 291.

RUBRICA. VIII
De his, quibus non eſt imponenda ſatisfactio pro peccatis.

I. *Quod infirmis, in periculo mortis exiſtentibus, non eſt imponenda ſatisfactio pro peccatis, ſed innoteſcenda tantum.*

Theodorus Cantuarienſis epiſcopus in Pœnitentiali [c. xlviii. ex fragmentis, tomo I. pag. 81. edit. an. 1677. circa A. D. 680. in *Anglia*.]

xxvi. Q. vii. C. i.

AB infirmis, in periculo mortis poſitis, per presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, ſed innoteſcenda, & cum

& cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studiis pondus pœnitentiæ sublevandum, & si forte migraverint, ne obligati a communione, & consortio veniæ, fiant alieni; a quo periculo si divinitus ereptus convaluerit, pœnitentiæ modum a sacerdote sibi impositum diligenter observet. Et ideo secundum auctoritatem canonicam, ne illis janua pietatis clausa videatur, orationibus, & consolationibus ecclesiasticis sacra unctione olei inuncti, secundum statuta sanctorum patrum, communione viatici reficiantur. [*Gratianus*]

RUBRICA. IX

De publica satisfactione.

I. *Pro publicis criminibus publica satisfactio est imponenda.*

EA vero, quæ de publica satisfactione, vel oris confessione dicuntur, in publicis & manifestis criminibus intelligenda sunt. Peccata nanque Nabuchodonosor, quæ propheta misericordiis, & eleemosynis redimi suasit: peccata quoque Ninivitarum, quæ publica satisfactione expiata sunt, cunctis nota erant. Et publica noxa (ut Augustinus testatur) publico eget remedio. *Augustinus de pœnitentia* [homil. CCCLI. c. IV. §. 9. de utilitate agendæ pœnitentiæ, c. A. D. 415. in *Africa*.]

De Pœnitent. Dist. I. C. LXXXVII §. 7. — *Dan. IV. 24.* — *Ion. III. 5.*

II. *De eodem.*

ID tamen agat, quod non solum ipsi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam ceteris ad exemplum, ut, si peccatum ejus non solum in gravi ejus malo, sed etiam in tanto scandalo est aliorum, atque hoc expedire utilitati ecclesiæ videtur antistiti; in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuset, non resistat: non lethali, & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem. *Et infra*. Multi enim corriguntur, ut Petrus; multi tolerantur, ut Judas. *Ex Concilio Arausicano* c. V. [ita referunt Burchardus lib. XI. c. VII. & Ivo P. XIV. c. CXXVI.]

Ibid. C. LXXXV. §. 2. — *Augustin. ibid. §. 10.*

III. *De eodem.*

CAnonica instituta, & sanctorum patrum exempla sequentes, ecclesiarum Dei violatores, auctoritate Dei & judicio sancti Spiritus a gremio sanctæ matris ecclesiæ, & a consortio totius Christianitatis eliminamus, quoadusque resipiscant, & ecclesiæ Dei satisfaciant.

XI. Q. III. C. CVII.

RUBRICA. X

De satisfactione venialium.

I. *Per orationem Dominicam satisfactio fit pro venialibus.*

Jo. Chrysostomus [imo Augustinus in Enchiridio c. LXXI. §. 19. circa A. D. 421. in *Africa*.]

DE quotidianis, brevioribus, levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorum est enim dicere: *pater noster, qui es in cælis*, qui jam taliter patri regenerati sunt ex aqua, & Spiritu sancto. Delet omnino hæc oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa, a quibus vita fidelium, scelerate etiam gesta, sed pœnitendo, in melius mutata discedit, si, quemadmodum veraciter dicitur: *dimitte nobis debita nostra*, quoniam non desunt quæ dimittantur; ita veraciter dicatur: *sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Idest si fiat quod dicitur, quia & ipsa eleemosyna est veniam petenti homini ignoscere. *Item Pius papa* [epist. I. Isidoriana c. II. Concil. tomo I. pag. 561.]

De Pœnitent. Dist. III. C. XX. — *Matth. VI. 9. & seq.* — *Ibid. 12.*

II. *De eodem.*

NIhil prodest homini jejunare, & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate revocetur.

Ibid. C. XXI.

III. *De eodem.*

EST etiam pœnitentia humilium, & bonorum fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: *dimitte nobis debita nostra* &c. *Supra Tit. V. Rubr. VIII. c. I. pag. 290.*

T I-

In . I. Pars IV. Tit. IX. Rubr. I. II. & III.

TITULUS . IX
De Sacramento ordinis.

RUBRICA . I
De causa institutionis diversorum graduum, & ordinum in ecclesia.

I. *Graduum, & ordinum distributio ecclesiasticam unitatem conservat.*

Ex auctoritate Gregorii, & Bonifacii pontificum [Bonifacii II. epist. Isidoriana II. ad Eulalium Alexandrinum, Concil. tomo IV. pag. 1684. Sed locus est apud S. Gregorium lib. IV. epist. LII. A. D. 595. Roma in *Galliam*.]

Distinct. LXXXIX. C. VII. Baronius A. D. 530. §. V. Et in notis ad Martyrologium die XVI. Octob.

Bellarminus lib. II. de Romano Pontifice c. XXV. & Binius in notis ad hanc epistolam.

AD hoc dispensationis divinæ provisio gradus diversos & ordines constituit esse distinctos, ut, dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diversitate contextio; & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiæ ordo servaret. Quia vero quæque creatura in una eademque qualitate gubernari, vel vivere non potest, cælestium militiarum exemplar nos instruit, quia, dum sunt Angeli, & sunt Archangeli, liquet, quia non sunt æquales, sed in potestate & ordine, sicut nostis, differt alter ab altero.

RUBRICA . II
De communi nomine eorum, qui in ordinibus ecclesiasticis administrant in ecclesia.

I. *Unde nomen ecclesiasticorum graduum sumatur.*

Isidorus lib. VII. Etymologiarum c. XII. [c. A. D. 631. in *Hispania*.]

Dist. XXI. C. I.

CLeros, & *clericos* hinc appellatos credimus, quia Matthias *sorte* electus est, quem primum per Apostolos legimus ordinatum. ΚΛΕΡΟΣ enim græce, *sors* latine vel *hereditas* dicitur. Propterea ergo dicti sunt *clerici*, quia de *sorte* Domini sunt, vel quia Domini partem habent. Generaliter autem *clerici* nuncupantur omnes, qui in ecclesia Christi deserviunt. *Hieronymus ad quendam suum levitam de duobus generibus hominum* [caput incertum.]

II. *De eodem.*

XII. Q. I. C. VII.

DUO sunt genera Christianorum. Est autem unum genus, quod mancipatum divino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare convenit; ut sunt clerici, & Deo devoti, videlicet conversi. ΚΛΕΡΟΣ enim græce, latine *sors*. Inde hujusmodi homines vocantur *clerici*, idest *sorte electi*. Omnes enim Deus in suos elegit. Hi namque sunt reges, idest se & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent. Et hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero capitis est temporalium omnium depositio. Illi enim victu & vestitu contenti, nullam inter se propietatem habentes, debent habere omnia communia. Aliud vero genus est Christianorum, ut sunt laici. ΛΑΟΣ enim græce, est *populus* latine. His licet temporalia possidere, sed nonnisi ad usum. Nihil enim miserius est, quam propter nummum Deum contemnere. His concessum est uxorem ducere, terram colere, inter virum, & virum judicare, causas agere, oblationes super altaria imponere, decimas reddere: & ita salvari poterunt, si vitia tamen benefaciendo evitaverint.

Auctor Sermonis XXI. ad fratres in Eremo inter opera Augustini.

RUBRICA . III
De nominibus & merito ordinum ecclesiasticorum.

Isidorus Etymolog. lib. VIII. c. XII. [circa A. D. 631. in *Hispania*.]

Dist. XXI. C. I.

QUorum [*clericorum*] gradus & nomina, sunt hæc: *ostiarius, psalmista, lector, exorcista, acholytus, subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus*. Ordo episcoporum quadri-

dripartitus est, idest in patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis, atque episcopis. *Patriarcha* græca lingua summus patrum interpretatur, quia primum, idest Apostolicum retinet locum: & ideo quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. *Archiepiscopus* græco interpretatur vocabulo, quod sit *summus Episcoporum*. Tenet enim vicem Apostolicam, & præsidet tam metropolitanis, quam ceteris episcopis. *Metropolitani* autem a *mensura* civitatum vocantur: singulis enim provinciis præeminent, quorum auctoritati, & doctrinæ ceteri sacerdotes subjecti sunt, sine quibus nihil reliquos agere licet episcopos: sollicitudo enim totius provinciæ ipsis commissa est. Omnes autem superius designati ordines uno, eodemque vocabulo *episcopi* nominantur. Sed ideo privato nomine quidam utuntur propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt. Patriarcha patrum princeps. ΑΡΧΟΣ enim *princeps*: inde archiepiscopus princeps episcoporum, sicut metropolitanus a mensura civitatum. Episcopatus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui efficitur episcopus, superintendat, scilicet curam gerens subditorum. ΣΚΟΠΕΙΝ enim græce, latine *intendere* dicitur. Episcopi autem græce, latine *speculatores* interpretantur. Nam speculator est præpositus in ecclesia dictus, eo quod speculetur, atque perspiciat populorum infra se positorum mores, & vitam. Pontifex *princeps* sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse & summus sacerdos, ipse & pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes, atque levitas: ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit, ipse quid unusquisque facere debeat, ostendit. Antea autem qui reges erant, & pontifices erant. Nam majorum hæc erat consuetudo, ut rex esset etiam sacerdos, & pontifex: unde & Romani Imperatores *pontifices* dicebantur. *Vates* a vi mentis appellatus est, cujus significatio multiplex est. Nam modo sacerdotem, modo prophetam significat, modo poetam. Antistes *sacerdos* dictus est, quod *ante stat*. Primus est enim in ordine ecclesiæ supra se nullum habet. Sacerdos autem nomen habet compositum ex græco, & latino, quasi *sacrum dans*. Sicut enim rex a regnando, ita sacerdos a sacrificando vocatus est. Consecrat enim, & sacrificat. Sacerdotes autem gentilium *flamines* dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat brevis virga, desuper habens lanæ aliquid: quod cum propter æstum ferre non possent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis penitus eos capitibus incedere nefas erat. Unde a *filo*, quo utebantur, *flamines* dicti sunt, quasi *filamines*. Verum festis diebus, filo deposito, pileum imponebant pro sacerdotii eminentia. Presbyter græce, latine *senior* interpretatur: non modo pro ætate, vel decrepita senectute, sed etiam propter honorem, & dignitatem, quam acceperunt, *presbyteri* nominantur. Unde & apud veteres iidem presbyteri & episcopi fuerunt, quia illud nomen dignatis est, & non ætatis. Ideo autem & presbyteri sacerdotes vocantur, quia sacrum dant, sicut & episcopi, qui, licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent, quia nec chrismate frontem signant, nec paraclitum spiritum dant: quod solis deberi episcopis, lectio Actuum Apostolorum demonstrat. Levitæ ex nomine auctoris vocati. De *Levi* enim *Levitæ* exorti sunt: a quibus in templo Dei mystici sacramenti ministeria explebantur. Hi græce *diacones*, latine *ministri* dicuntur; quia sicut in sacerdote consecratio, ita in diacono ministerii dispensatio habetur. Hyppodiacones Græce, quos nos *subdiaconos* dicimus: qui ideo sic appellantur, quia subjacent præceptis, & officiis Levitarum. Oblationes enim in templo Dei a fidelibus ipsi suscipiunt, & Levitis superponendas altaribus deferunt. Hi apud Ebræos Nathinæi vocantur. Lectores a legendo, psalmistæ a psalmis canendis vocati. Illi enim prædicant populis quid sequantur, isti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium; licet & quidam lectores ita miserabiliter pronuncient, ut quosdam ad luctum, lamentationemque compellant. Iidem etiam & *pronunciatores* vocantur, quod populo annuncient. Tanta enim, & tam clara erit eorum vox, ut quamvis longe positorum aures adimpleant. *Cantor* autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Hujus duo genera dicuntur in arte musica, sicut ea docti homines latine dicere potuerunt, *præcentor*, & *succentor*: præcentor scilicet, qui vocem præmittit in cantu, succentor autem, qui subsequenter canendo respondet. *Concentor* autem dicitur, quia *consonat*: qui autem non consonat, nec concinit, nec cantor nec concentor erit. Acholyti græce, latine *ceroferarii* dicuntur a deportandis cereis, quando legendum est Evangelium, aut sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur; non ad effugandas tenebras, dum sol eodem tempore

Lib. I. Part. iv. Tit. xl. Reg. iii.

Act. viii. 17.

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rub. IV.

pore rutilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Evangelio legitur: *erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Exorcistæ ex græco in latinum *adjurantes*, sive *increpantes* vocantur. Invocant enim super catechumenos, vel super eos, qui habent spiritum immundum, nomen Domini Jesu, adjurantes per eum, ut egrediatur ab eis. *Ostiarii* iidem & *janitores*, qui in Veteri testamento electi sunt ad custodiam templi, ut non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem *ostiarii*, quod præsint ostiis templi. Ipsi enim tenentes clavem, omnia intus extraque custodiunt, atque inter bonos, & malos habentes judicium, fideles recipiunt, & respuunt infideles.

RUBRICA. IV
De officiis singulorum ordinum.

I. *De officio ostiarii.*

Isidorus Hispalensis epist. ad Ludifredum [circa A.D. 633. in Hispania.]

Dist. xxv. C. 1. §. 1.

AD ostiarium nanque pertinent ecclesiæ claves, ut claudat, & aperiat templum Dei, & omnia, quæ sunt intus, extraque custodiat, fideles recipiat, excommunicatos, & infideles eiiciat. *Idem*.

II. *De officio exorcistæ.*

Ibidem §. 2.

AD exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. *Idem*.

III. *De officio acholythi.*

Ibidem §. 3.

AD acholythum pertinet præparatio luminariorum in sacrario. Ipse cereum portat, ipse suggesta, pro Eucharistia calices subdiaconibus præparat. *Idem*.

IV. *De officio psalmistæ.*

Ibidem §. 4.

AD psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, laudes, sacrificium, responsoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. *Idem*.

V. *De officio lectoris.*

Ibidem §. 5.

AD lectorem pertinet lectiones pronunciare, & ea, quæ prophetæ vaticinarunt, populis prædicare. *Idem*.

VI. *De officio subdiaconi.*

Ibidem §. 6.

AD subdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Christi deferre, & levitis tradere, eisque ministrare. Urceolum quoque, & aquamanile, & manutergium tenere, episcopoque, & presbytero, & levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere. *Idem*.

VII. *De officio diaconi.*

Ibidem §. 7.

AD diaconum pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi, in baptismo scilicet, in chrismate, & patena, & calice: oblationes quoque inferre, & disponere in altario: componere etiam mensam Domini, atque vestire, crucem ferre, & prædicare Evangelium, & Apostolum. Nam sicut lectoribus Vetus testamentum, ita diaconibus Novum prædicare præceptum est: ad ipsum quoque pertinet officium precum, & recitatio nominum. Ipse præmonet, aures haberi Deum. Ipse hortatur clare: ipse donat pacem, & ipse annunciat. *Idem*.

VIII. *De officio presbyteri.*

Ibidem §. 8.

AD presbyterum pertinet sacramentum corporis, & sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. *Idem*.

IX. *De officio episcopi.*

Ibidem §. 9.

AD episcopum pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris, & confectio chrismatis. Ipse præscripta officia, & ordines ecclesiasticos distribuit. Ipse sacras virgines

gines benedicit: & dum præcesserit unusquisque in singulis ipse tamen est prærordinator in cunctis. Hi sunt ordines, & ministeria clericorum, quæ tamen auctoritate pontificali in archidiaconi cura, primicerii, ac thesaurarii sollicitudine dividuntur.

Lib. I. Part. IV. Tit. IX. Rubr. V. VI.

De officio episcopi plura notata sunt libro I. *Parte* II. *Tit.* XV. *Rubrica* V. *pag.* 109.

De officio vero archidiaconi, primicerii, thesaurarii, sacristæ, & aliorum habes supra eodem Titulo XV. *per varias Rubricas post* VI. *pag.* 112.

RUBRICA. V

De Tonsura.

I. *Clerici omnes debent portare tonsuram sive coronam.*

Anicetus papa [in epist. Isidoriana c. IV. Concil. tomo I. pag. 582.]

PRohibete, fratres, per universas regionum vestrarum ecclesias, ut clerici, juxta Apostolum, comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ radant. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. XLI. & LXI. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 911. 918.]

Dist. XXIII. c. XXI.

II. *De eodem, & ut clerici comam non nutriant.*

NON liceat cuilibet mysteria tangere, nisi subdiacono, aut acholyto in secretario vasa Dominica. Nec oportet, clericos comam nutrire, & ministrare; sed attonso capite patentibus auribus, & secundum Aaron, talarem vestem induere, ut sint in habitu ornati. *Ex Concilio Agathensi* [c. XX. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1386.]

Ibidem C. XXXII. Concil. Carthag. IV. c. XLIV. XLV. Bracaren. II. c. XXIX. Exod. XVIII. 4.

III. *Cogendi sunt clerici tonsuram deferre.*

CLerici, qui comam nutriunt, ab archidiacono, etiamsi noluerint, inviti detondeantur. Vestimenta etiam, vel calceamenta eis, nisi quæ religionem deceant, uti, aut habere non liceat. *Gregorius* [papa II. in Concil. Romano I. habito in Basilica S. Petri c. XVII. A. D. 743 Concil. tomo VI. pag. 1457.]

Dist. XXIII. c. XXII.

IV. *Excommunicandi sunt clerici, contemnentes portare tonsuram.*

SI quis ex clericis relaxaverit comam, sit anathema.

Ibidem C. XXIII.

V. *A qua sit instituta tonsura, & qualiter contemtum temporalium signet.*

DUO sunt genera hominum. *Supra Rubrica* II. c. II. *pag.* 326.

RUBRICA. VI

De ætate ordinandorum.

I. *Quæ ætas temporis observanda sit in singulis ordinibus.*

Zosimus episcopus urbis [summatim ex epist. I. c. III. Zosimi papæ ad Hesychium Salonitanum episcopum A. D. 418. Roma in *Dalmatiam*, Concil. tomo II. pag. 1557.]

IN singulis gradibus hæc tempora sunt observanda, si ab infantia ecclesiasticis mysteriis nomen dederit, ut inter lectores, & exorcistas quinquennio teneatur. Exinde acholytus, vel subdiaconus XIV. annis fiat, & sic ad benedictionem diaconatus (si meretur) accedat, in quo ordine quinque annis, si inculpate se gesserit, hærere debebit. Exinde suffragantibus stipendiis, per tot gradus datis, propriæ fidei documentis presbyteri sacerdotium poterit promereri: de quo loco (si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) summum pontificatum sperare debebit. *Et infra*. Defensores etiam ecclesiæ, qui ex laicis fiunt, supradicta observatione teneantur, si meruerunt esse in ordine clericatus. *Item Siricius papa* [ad Himerium Tarraconensem epist. I. c. IX. A. D. 385. Roma in *Hispaniam*, Concil. tomo. II pag. 1021.]

Dist. XXVII. c. II. Rabanus de institutione clericor. lib. I. c. XIII.

Lib. I. Pars. iv. Tit. ix. Rubr. vi.

Dist. lxxvii. C. iii.

a II. *De eodem.*

QUicumque itaque se ecclesiæ voverit obsequiis a sua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentiæ usque ad xx. ætatis annum, si probabiliter vixerit, una tantum, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione percepit, uxore contentus, acholytus, & subdiaconus esse debebit. Posteaque ad diaconi gradum (si seipsum primitus, continentia præeunte, dignum probaverit, accedat. Ubi, si ultra quinque annos laudabiliter ministraverit, congrue presbyteratum consequatur. Exinde post decennium, episcopalem cathedram poterit adipisci, si tamen per hæc tempora integritas suæ vitæ, ac fidei ejus fuerit approbata. Qui vero jam ætate grandævus, melioris propositi conversatione provocatus, ex laico ad sacram militiam pervenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo, quo baptizatur tempore, statim lectorum, aut exorcistarum numero societur, si tamen, eum unam se habuisse, vel habere, & hanc virginem, accepisse constet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud acholytus, & subdiaconus fiat, & sic ad diaconatum (si per hæc tempora dignus judicatus fuerit) provehatur. Exinde jam accessu temporum presbyterio vel episcopatui (si eum cleri ac plebis evocaverit electio) non immerito societur. *Item ex* VI. *Synodo* [imo in Concilio quinisexto c. xv. A. D. 692. *CPoli*, Concil. tomo vi. pag. 1149.]

Siricius ibidem c. x.

III. *Quod ordinandus in subdiaconum debet esse ætatis* xx. *annorum.*

Ibidem C. iv.

SUbdiaconus non minor xx. annorum ordinetur. Si quis vero in aliquo ordine sacerdotali præter constituta tempora ordinatus fuerit, deponatur. *Item ex Concilio Carthaginensi* III. [c. iv. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo ii. pag. 1167.]

IV. *Quod ordinandus ad diaconatum, debet esse ætatis* xxv. *annorum.*

Ibidem C. v.

PLacuit, ut ante xxv. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur: & ut lectores populum non salutent. *Item ex Concilio Agathensi* [c. xvi. & xvii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1386.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. vi.

EPiscopus benedictionem diaconatus minoribus, quam xxv. annorum penitus non committat. Sane si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur. Presbyterum vero, vel episcopum ante xxx. annos, idest antequam ad viri perfecti ætatem perveniat, & diaconos ante xxv. nullus metropolitanorum ordinare præsumat, ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur. *Ex Concilio Toletano IV.* [c. xx. A. D. 633. in *Hispania*, Concil. tom. v. pag. 1712.]

VI. *De eodem.*

Ibidem C. vii. Num. viii. 24.

IN veteri lege ab anno xxv. levitæ in tabernaculo servire jubentur: cujus auctoritatem in canonibus & sancti patres secuti sunt. Nos & divinæ legis, & conciliorum præcepti immemores, infantes & pueros, levitas facimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoque, ne ulterius fiat a nobis, & divina lege & canonicis admonemur sententiis, ut a xxv. annis ætatis levitæ consecrentur, & a xxx. presbyteri ordinentur. *Bonifacius papa.* [imo Martinus Bracarensis c. xx. ex Concilio Neocæsariensi c. xi. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tom. v. pag. 908.]

VII. *Quod in presbyterum ordinandus debet esse ætatis* xxx. *annorum.*

Dist. lxxviii. c. i.

SI quis xxx. ætatis suæ annos non compleverit, nullus presbyter ordinetur, etiamsi valde sit dignus. *Item ex Concilio Neocæsariensi.* [c. xi. A. D. 314. in *Macedonia*, Concil. tom. i. pag. 1487. 1488.]

VIII. *Ante* xxx. *annos presbyter non ordinetur.*

Ibidem C. iv.

PResbyter ante xxx. annorum ætatem non ordinetur, quamvis sit probabilis vitæ: sed observet usque ad præfinitum tempus. Dominus enim noster Jesus Christus xxx. anno baptizatus est, & tunc prædicavit. *Unde Zacharias papa Bonifacio episcopo.* [Papa I. epist. xii. c. A. D. 750. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo vi. pag. 1526. B.]

IX. *Necessitate cogente,* xxv. *annorum presbyter ordinetur.*

Ibidem C. v.

SI xxx. annorum non reperiuntur, & necessitas exposcit, a xxv. annis & supra levitæ & sacerdotes ordinentur.

R U-

RUBRICA. VII
De qualitate ordinandorum.

I. *Oportet ordinandos, maxime quibus regimen ecclesiarum committi debet, esse immunes a criminibus.*

Augustinus in Jo. [tract. xli. §. 10. ad c. viii. Johan. c. A. D. 412. in *Africa*.]

APostolus Paulus quando elegit ordinandos vel presbyteros, vel diaconos, & quicumque ordinandus est ad præposituram ecclesiæ, non ait: *Si quis sine peccato est*, hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur: sed ait: *Si quis sine crimine est*. Sicut est homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium, & cetera hujusmodi. *Item.* Crimen autem est peccatum grave, accusatione, & damnatione dignissimum. *Gratianus.* [Ibidem.]

Dist. lxxxi. C. i. Beda ad Tit. i. Tit. i. 7. i. Tim. iii. 10.

II. *De eodem.*

QUolibet itaque horum implicatus ordinari non debet, vel si jam ordinatus ante tempus, vel post tempus suæ ordinationis aliquod eorum admisisse convincitur, suscepti gradus officio privabitur. *Gregorius* [In Pastorali c. xi. c. A. D. 590. *Romæ*.]

Ibidem.

III. *De eodem.*

SOllicite formidandum est, ne qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido novimus, quia cum is, qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Qui ergo adhuc desideriis terrenis adstringitur, caveat, ne districti iram judicis gravius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ. Soler ter ergo se quisque metiatur, nec locum regiminis assumere audeat, si in se adhuc vitium damnabiliter regnat, nec is quem crimen depravat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. *Unde Hieronymus super Malachiam.* [ad c. i. c. A. D. 480. in *Palæstina*.]

Dist. xlix. C. i. §. 2.

IV. *Oportet, ordinandum esse doctum, virtute præditum, non lucra terrena quærentem.*

SAcerdotes nomen Domini despiciunt, & quantum ad se, panem pollutum offerunt, qui ad altare indigne accedunt, quique, dato munere, sacerdotium præsumunt. Panem quoque polluit qui doctrinam Domini in populo male dispergit, & qui honorat potentem, & despicit pauperem. *Et infra.* Si offeratis cœcum ad immolandum, nonne malum est &c.? Superius accusati de panibus, nunc accusantur de victimis cœcum animal offert qui ordinat indoctum loco docti, magistrumque facit qui vix discipulus esse poterat. Claudum offert qui lucra terrena quærentem locat, utpote pedem in diversa ponentem, unum in divinis, alterum in carnalibus, cui potest inferri illud de libro Regum: *usquequo claudicas in duas partes*? Languidum offert qui vitiosum pro religioso habet, quique tardum, & pigrum probat patientem, dicens, illum negligentiæ redarguendum, Indignum est enim dare Deo quod dedignatur homo. *Clemens.* [in epist. ii. ad Jacobum, Concil. tomo i. pag. 100. B.]

Ibidem C. ii. iii. Reg. xviii. 21.

V. *Qui digne sacramenta tractare non possunt, ad ministerium non eligantur.*

TAles ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint Dominica sacramenta tractare. Melius est enim Domini sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant. *Ioannes Chrysostomus.* [imo auctor operis imperfecti in Matthæum, homil. xliii. ad c. xxii. incertæ ætatis.]

Dist. xxiii. C. iv.

VI. *Suscipiens ordines debet re & nomine esse sanctus.*

MUlti sacerdotes, & pauci sacerdotes: multi nomine, & pauci opere. Videte ergo, quomodo sedeatis super cathedram, quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram. Non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus sacerdos. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit cathedræ ab illa, qui male sederit. Qui male sederit injuriam facit cathedræ, ideoque malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In judicio enim tuo sedens, si quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium judex es. Si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris. Nam bene vivendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo vivere debeat. Bene autem docendo & male vi-

Dist. xl. C. xii.

Lib. I. Part. iv. Tit. ix. Rubr. viii.

vendo Deum instruis, quomodo te debeat condemnare. *Item*. Quicumque desideraverit primatum in terra, inveniet confusionem in cælo, nec inter servos Christi computabitur qui de primatu tractaverit: nec unusquisque eorum festinet quomodo aliis major appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur. Quoniam non qui major fuerit in honore, ille est justior, sed qui fuerit justior, ille est major.

Idem auctor homil. xxxv. ad C. xx.

Ad hanc Rubricam faciunt Capitula posita supra Rubrica 1I. *Tit.* XIV *pag.* 99.
Faciunt etiam Rubricæ sequentis Tituli XV. *pag.* 104.

RUBRICA. VIII
De pœna eorum, qui ordinant non habentes qualitatem ordinandorum.

I. *Annuæ suspensioni subjaceat qui præter canonum formam aliquem ordinat.*

Ex Concilio Arelatensi 11I. [imo iv. c. 1I. A. D. 524. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1613.]

Dist. iv. C. 1I.

NUllus pœnitentem, nullus bigamum, nullus viduarum maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc jam prope omnium canonum instituta contineant, tamen ne cuiquam sacerdotum supplicantium (sicut jam diximus) importunitas vel suggestio iniqua subrepat, necesse fuerit, ut nunc severiorem regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere. Et ideo quicumque ab hac die contra ea, quæ superius comprehensa sunt, clericum ordinare præsumserit, ab ea die, qua hoc potuerit approbari, anno integro missas facere non præsumat. Quam rem si quis observare noluerit, & contra constitutum fratrum faciens, missas celebrare præsumserit, ecclesiæ communione privetur, & ab omnium fratrum communione noverit se alienum, quia dignum est, ut severitatem ecclesiasticæ disciplinæ sentiat qui salubriter a sanctis patribus instituta observare contemnit. *Zosimus papa*. [in epist. 1. c. 1. ad Isichium vel Hesychium Solonitanum A. D. 418. Roma in *Dalmatiam*, Concil. tomo 1I. pag. 1556.]

II. *Ad summum sacerdotium non aspiret qui divinis stipendiis non est eruditus.*

Dist. xxxvi. C. 1I.

QUi ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus, & temporum approbatione divinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat: & non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores ejus careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta patrum crediderant præsumendum. *Ex Concilio Calchedonensi* [c. 1I. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo iv. pag. 772.]

III. *Damnatur episcopus, qui per pecuniam ordinationem facit.*

1. Q. 1. C. viii.

SI quis episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & sub pretio redegerit gratiam, quæ vendi non potest, ordinaveritque per pecuniam episcopum, chorepiscopum, presbyterum, vel diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel mansionarium, vel quemquam omnino, qui subjectus est regulæ, pro suo turpissimi lucri commodo; is, qui hoc attentasse probatus fuerit, proprii gradus periculo subjacebit: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negociationem facta, proficiat; sed sit alienus a dignitate, vel sollicitudine, quam pecuniis acquisivit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis, vel acceptis extiterit, & ipse, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat. Si vero laicus aut monachus, anathematizetur. *Unde Hieronymus in Michæam* [ad c. 11I. Michææ, c. A. D. 387. in *Palæstina*.]

IV. *Simoniaci rei sunt infidelitatis eorum, qui a se scandalizantur.*

Ibidem C. xxv.

HI, quoscumque de affeclis suis ordinant clericos, & vitam eorum in scandalum populis exponentes, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizantur. *In Carthaginensi Concilio* IV. [c. xxviii. & xxix. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo 1I. pag. 1205.]

V. *Non ordinetur clericus ex pœnitentibus.*

Dist. L. C. lv.

EX pœnitentibus, quamvis sit bonus, clericus non ordinetur. Si per ignorantiam episcopi factum fuerit, deponatur a clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pœnitentem. Si autem sciens episcopus ordinaverit talem, etiam ipse ab episcopa-

patu ſuo, ordinandi dumtaxat poteſtate, privetur. Simili ſententiæ ſubjacebit epiſcopus, ſi ſciens ordinaverit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut ſecundam. *Unde Innocentius ait* [papa I. in epiſt. xxiii. c. 4I. ad epiſcopos in Toletana, ſeu Toloſana ſynodo conſtitutos, A.D. 406. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tomo iI. pag. 1477.]

Lib. I. Part. iv. Tit. ix. Rubr. ii.

VI. *Poſt baptiſma militantes, vel in foro decertantes, a ſacris ordinibus prohibeantur.*

Aliquantos ex his, qui poſt acceptam baptiſmi gratiam in forenſi exercitatione verſati ſunt, & obtinendi pertinaciam ſuſceperunt, adſcitos ad ſacerdotium eſſe comperimus: de quorum numero Rufinus & Gregorius perhibentur; aliquantos ex militia, qui cum poteſtatibus obedierunt, ſæva neceſſario præcepta ſunt executi: aliquantos ex curialibus, qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt: aliquantos qui voluptates, & editiones populo celebrarunt, ad honorem ſummi ſacerdotii perveniſſe: quorum omnium neminem, ne ad ſocietatem quidem ordinis clericorum oportuerat perveniſſe. Quæ ſi ſingula diſcutienda mandemus, non modicos motus, aut ſcandala Hiſpanienſibus provinciis, quibus mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus. Idcirco remittenda potius hæc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionis veſtræ maturitas providere debebit, ut tantæ uſurpationi nunc finis neceſſarius imponatur, eo videlicet conſtituto, ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur.

Diſt. li. *C.* i.

RUBRICA. IX
De examine ſive ſcrutinio in ordine faciendo.

I. *Ante probationem nullus ordinetur clericus.*

Ex Concilio Carthaginenſi iii [c. xxiI. A.D. 397. in *Africa*, Concil. tomo. iI. pag. 1170.]

Nullus ordinetur clericus, niſi probatus vel epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio. *In Concilio Navatenſi legitur* [imo Nannetenſi c. xi. c. A.D. 890. ſed verus hujus Concilii annus incertus. In *Gallia*, Concil. tomo ix. pag. 471.]

Diſt. xxiv. *C.* ii.

II. *Qui ordinandi ſunt, quarta feria ad examinationem conveniant.*

Quando epiſcopus ordinationes facere diſponit, omnes, qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria IV. ante ipſam ordinationem evocandi ſunt ad civitatem una cum archipresbyteris, qui eos repræſentare debent: & tunc epiſcopus e latere ſuo eligere debet ſacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros divinæ legis, & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum, ubi educati ſunt, ſi ſint bene literati, ſi inſtructi in lege Domini, diligenter inveſtigent, ante omnia ſi fidem catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi autem, quibus hoc committitur, cavere debeat, ne aut favoris gratia, aut cujuſcumque muneris cupiditate illecti a vero devient, ut indignum & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint & ille, qui indigne acceſſit, ab altari removebitur, & illi, qui donum ſancti ſpiritus vendere conati ſunt, coram Deo jam condemnati, eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur, & ſic ſabbato qui probati inventi ſunt, epiſcopo repræſententur. *In Concilio Martini papæ* [Bracatenſis c. xxiv. A. D. 572. in *Hiſpania* Concil. tomo v. pag. 908.]

Ibidem C. v.

III. *De his, qui ſine examinatione ordinantur, & poſtea peccata ſua confitentur.*

Si quis presbyter, aut diaconus ſine aliqua examinatione ordinati ſunt, aut certe cum diſcuterentur, criminoſa ſua peccata confeſſi ſunt, aut poſt ordinationem ab aliis detecti, abiiciantur ex clero. Similiter vero & de univerſo clericorum ordine ſervetur. Nam hoc ſibi, quod irreprehenſibile eſt, ſacrata catholica defendit eccleſia. *Gregorius*. [Papa I. epiſt. xxviii. lib. iI. indict. xi. A. D. 593. Roma in *Numidiam*.]

Ibidem C. vii. *Concil.* N...num c. ix. *Epiſt.* v. *Zachariæ papæ ad Bonifacium* ... xv. *Q.* viii. *C.* iv.

IV. *De eodem.*

Eſtote ergo præcipue in ordinatione ſolliciti, & ad ſacros ordines, niſi provectiores ætate, & mundos opere, nullatenus admittatis, ne forte ſemper eſſe deſinant quod immature eſſe feſtinant. Eorum enim, qui in ſacro ſunt ordine collocandi, prius vitam,

i. *Q.* i. *C.* cxx.

L. 1. Pars IV. Tit. II. Rub. IX.

moresque discutite, ut dignos huic officio adhibere possitis: non vobis potentia, aut supplicatio, quarumlibet subrepat personarum. Ante omnia autem cautos nos esse oportet, ut nulla proveniat in ordinatione venalitas, ne, quod absit, & ordinatis & ordinantibus periculum ejus immineat. Si quando igitur de his tractari necesse est, graves expertosque viros consiliis vestris adhibete participes, & cum eis communi de hoc deliberatione pensate.

V. *De eodem.*

QUi Episcopus ordinandus est. *Supra lib.* I. *Parte* I. *Tit.* I. *Rubrica* I. c. V. *pag.* 7. *Gelasius.* [papa 1. epist. IX. c. II. ad episcopos per Lucaniam, A.D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo IV. pag. 1188.]

VI. *Per quæ intervalla temporum ordinentur qui de monachis in clericatu eliguntur.*

Distinct. LXXVII. C. III.

SI quis de religioso proposito, & disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedit, in primis ejus vita præteritis acta temporibus inquiratur, si nullo gravi facinore probatur infectus, si secundam fortasse non habuerit uxorem, nec a marito relictam sortitus ostendatur. *Idem.* [eadem epist. c. II. & III. Ibid. pag. 1188. & 1189.]

VII. *De eodem.*

Ibidem C. IX.

MOnachus vero novitius, morum honestate fulcitus, continuo lector, vel notarius, aut certe defensor effectus, post tres menses existat acholytus, maxime si huic etiam ætas suffragatur. Sexto mense subdiaconi nomen accipiat, ac si modestæ conversationis, honestæque voluntatis existat, nono mense diaconus, completoque anno sit presbyter: cui tamen, quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propositi sponte suscepta doceatur præstitisse devotio. Si vero laicus quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt, hujusmodi decet examinare personam, quantum inter mundanam, religiosamque vitam constat esse discriminis, quia utique convenientia ecclesiæ ministeria deputanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda: tantoque magis quod sacris aptum possit esse servitiis, in eorum quærendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerint hæc assequenda, decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit, ne per occasionem supplendæ penuriæ clericalis, vitia potius divinis cultibus intulisse, non legitimæ familiæ Domini computemur procurasse compendia. Quorum promotionibus super anni metas sex menses nihilominus subrogamus, quoniam (sicut dictum est) distare convenit inter personam divino cultui deditam, & de laicorum conversatione venientem: quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut ecclesiis ab hac occasione cessantibus, canonum paternorum vetus forma servetur. *In Toletano Concilio* IV. [c. XIX. A. D. 633. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 1711.]

VIII. *De quibus criminibus aut impedimentis examinandi sunt ordinandi.*

Dist. LI. Ca.

QUi in aliquo crimine detecti sunt, qui infamiæ nota aspersi sunt, qui scelera aliqua per publicam pœnitentiam se admisisse confessi sunt, qui in hæresim lapsi sunt, vel qui in hæresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur, qui semetipsos absciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut decisione, aliquid minus habere noscuntur, qui secundæ uxoris conjunctionem sortiti sunt, aut numerosa conjugia frequentaverunt, qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt: qui concubinas, aut fornicarias habuerant, qui servili conditioni obnoxii sunt: qui ignoti sunt, qui neophyti, vel laici sunt: qui sæculari militiæ dediti sunt, qui curiæ nexibus obligati sunt, qui inscii literarum sunt, qui nondum ad XXX. annos pervenerunt, qui per gradus ecclesiasticos non ascenderunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui a decessoribus in sacerdotium eliguntur. Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ civitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprovincialium sacerdotum assensus non exquisivit. Quicumque ergo deinceps ad ordinem sacerdotii postulatus, & in his, quæ prædicta sunt, exquisitus, in nullo eorum deprehensus fuerit, & examinatus, probabili vita & doctrina extiterit, tunc secundum synodalia vel decretalia constituta, cum omnium clericorum, vel civium voluntate ab univer-

universis comprovincialibus episcopis, aut certe tribus, in sacerdotem die Dominica consecrabitur, convenientibus ceteris, qui absentes sunt, literis suis, & magis auctoritate, vel præsentia ejus, qui est in metropoli constitutus. Episcopus autem comprovincialis ibi consecrandus est, ubi metropolitanus elegerit, metropolitanus autem nonnisi in civitate metropoli cum provincialibus ibidem convenientibus. Si quis autem deinceps contra prædicta vetita canonum ad gradum sacerdotii indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subjacebit. Lib. I. Part. IV. Tit. IX. Rub. X.

Ad hoc faciunt capitula libri I. *Partis* IV. *Tit.* IX. *Rubricæ* VII. *pag.* 331. *& capitula sequentis Tituli* X.

RUBRICA. X
De voto castitatis adnexo ordinibus sacris.

I. *Non fiat subdiaconus qui se caste victurum non promittit.*

Gregorius Petro subdiacono. [lib. 1. epist. XLII. A. D. 591. Roma in *Siciliam*.]

NUllum facere subdiaconum præsumant episcopi, nisi qui se victurum caste promiserit. *Et infra.* Quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. *Innocentius II.* [in Concilio Lateranensi generali II. c. VI. A. D. 1139. *Romæ*, Concil. 2. tomo x. pag. 1003.] *Dist.* XXVIII. C. 1.

II. *De eodem.*

DEcernimus, ut ii, qui in ordine subdiaconatus & supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum, vasa Domini, & sacrarium spiritus sancti debeant esse, & dici, indignum est, eos cubilibus & immunditiis deservire. *Ex Concilio Toletano* V. [imo IV. c. XVI. A. D. 533. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 1714.] *Ibidem* C. II.

III. *Caste se victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi.*

QUando presbyteri, aut diacones per parochias constituuntur, oportet, eos primum professionem episcopo suo facere, ut caste, & pure vivant sub Dei timore, ut, dum eos talis professio obligaverit, vitæ sanctæ disciplinam retineant. *Ex Concilio Toletano* II. [c. 1. A. D. 531. in *Hispania*, Concil. tomo IV. pag. 1733.] *Ibidem* C. II.

IV. *Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur.*

DE iis, quos voluntas parentum a primis infantiæ annis clericatus officio mancipavit, statuimus observandum, ut mox detonsi, vel ministerio lectorum traditi in domo ecclesiæ sub episcopali præsentia a præposito sibi, debeant erudiri. At ubi XVIII. ætatis suæ compleverint annum, coram totius cleri plebisque conspectu voluntas eorum de expetendo conjugio ab episcopo perscrutetur: quibus si gratia castitatis, Deo inspirante, placuerit, & promissionem castimoniæ suæ absque conjugali necessitate se spoponderint servaturos, hi, tanquam appetitores arctissimæ viæ, levissimo Domini jugo subdantur, ac primo subdiaconi ministerium, habita probatione professionis suæ, a XX. anno suscipiant. Quod si inculpabiliter ac inoffense XXV. annum ætatis suæ, peregerint, ad diaconatus officium (si id scienter implere posse, ab episcopo comprobantur) promoveri debent. Cavendum tamen est his, ne quando suæ sponsionis immemores, aut ad terrenas nuptias, aut ad furtivos concubitus ultro recurrant. Quod si forte fecerint, ut sacrilegii rei, ab ecclesia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus, ita ut cum provectæ ætatis in conjugio positi renunciaturos se pari consensu operibus carnis spoponderint, ad sacros ordines aspirent. *In Anchiritana Synodo.* [imo Ancyrana c. X. A. D. 314. in *Galatia*, Concil. tomo 1. pag. 1471.] *Ibidem* C. V. *1. Cor.* VII. 9. & *seq.*

V. *Diaconi non prohibeantur a ministerio pro nuptiis, si in ordinatione dicunt, se continere non posse.*

DIaconi quicumque, cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes, velle, se habere uxores, nec posse se continere, hi, si postea ad nuptias venerint, ma- *Ibidem* C. VIII.

Lib. I. Parte IV. Tit. IX. Rubr. XI.

maneant in ministerio propterea quod his episcopus licentiam dederit. Quicumque sane tacuerint, & susceperint manus impositionem, professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, a ministerio cessare debent. *Gratianus*.

VI. *De eodem*.

Dist. XXVII. c. I. §. 1.

SI vero diaconus a ministerio cessare voluerit,& contracto matrimonio,licite potest uti. Nam etsi in ordinatione sua castitatis votum obtulerit, tamen tanta est vis in sacramento conjugii, quod nec ex violatione voti potest dissolui ipsum conjugium.

RUBRICA. XI
De clericis furtive suscipientibus ordines.

I. *Probibetur, ne quis furtive ordines suscipiat, quod fit cum clandestine extra conscientiam sui superioris suscipiuntur*.

Innocentius [papa I. epist. II. c. I. ad Victricium Rotomagensem, A. D. 404. Roma in *Galliam*, Concil. tomo II. pag. 1250.]

Dist. LXV. c. V.

EXtra conscientiam metropolitani episcopi nullus audeat ordinare episcopum. Integrum enim est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur. Nec unus episcopus præsumat ordinare episcopum, ne furtivum præstitum beneficium videatur. Hoc enim & synodus Nicæna constituit, atque definivit.

II. *Promotus ad ordines minores, & ad sacrum simul, quod est etiam furtive ordines sumere, venit deponendus*.

SUbdiaconus non minor. *Supra Rubr*. VI. c. III. *pag*. 330.

III. *Episcopus ex certa scientia conferens minores ordines cum subdiaconatu, vel duos ordines sacros simul venit deponendus*.

QUi in aliquo crimine. *Supra Rubr*. IX. c. VII. *pag*. 334.

IV. *Episcopus ex negligentia simul præfata conferens debet privari potestate conferendi talem ordinem*.

QUi ecclesiasticis disciplinis. *Supra Lib*. I. *Parte* II. *Tit*. XIV. *Rubr*. III. c. I. pag. 103.

RUBRICA. XII

I. *De tempore ordinis*.

Gratianus

Distinct. LXXV. Cap. I. §. I.

CEterorum vero ordinationes nonnisi certis temporibus, & diebus, maxime sacerdotum & levitarum, fieri debent. Vespera videlicet sabbati vel mane diei dominicæ continuato jejunio. *Unde Zephyrinus Romanæ urbis archiepiscopus scribit omnibus episcopis* [epist. Isidoriana II. c. II. Concil. tomo I. pag. 607.]

II. *Presbyteri, & levitæ qua hora ordinentur*.

Ibidem C. III.

ORdinationes presbyterorum levitarumque tempore congruo, multis coram adstantibus, solemniter agite, & probabiles ac doctos viros ad hoc opus provehite, ut de eorum societate & adjumento plurimum gaudeatis. *Item Leo episcopus Dioscoro Alexandrino episcopo* [epist. XI. c. I. alias epist. LXXXI. A. D. 445. Roma *Alexandriam*.]

III. *De eodem*.

Ibidem C. IV.

QUod ergo a patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, a vobis hoc volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis, vel levitica ordinatio celebretur; sed post diem sabbati ejus noctis, quæ in prima lucescit sabbati, exordia deligantur: in quibus his, qui consecrandi sunt, jejunis, & a jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si mane, ipso

ipso Dominico die, continuato jejunio sabbati, celebretur: a quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt; quod ad diem Resurrectionis, sicut etiam in pascha Domini, declaratur, pertinere non dubium est. *Ex ordine Romano* [vulgato de gradibus ecclesiæ.]

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rub. XIII.

IV. *De eodem.*

QUando, & ubi libitum fuerit usque ad subdiaconatus officium ordinantur clerici; diaconi vero, atque presbyteri nunquam, nisi in publica ordinatione. *Gelasius omnibus episcopis* [per Lucaniam epist. IX. c. XI. A. D. 494. Concil. tomo IV. pag. 1191.]

Dist. LXXV. C. VI.

V. *Presbyteri, & levitæ qua hora ordinentur.*

ORdinationes presbyterorum & diaconorum, nisi certis temporibus & diebus, exerceri non debent, idest quarti mensis jejunio, septimi, & decimi; sed etiam quadragesimalis initii, ac medianæ hebdomadæ, & sabbati jejunio circa vesperas, noverint celebrandas, nec cujuslibet utilitatis causa seu presbyterum, seu diaconem his præferre, qui ante ipsos fuerint ordinati. *Pelagius papa Petro episcopo Potentino* [forte papa I. c. A. D. 556. Roma in *Lucaniam*, ex Anselmo lib. VI. c. LIX.]

Ibidem C. VII.

VI. *De eodem.*

DIlectionis tuæ scripta suscepimus, quibus significas, Latinum ecclesiæ Grumentinæ diaconem ad episcopatum Marcellionensis ecclesiæ, sive Clusitanæ, ab omnibus fuisse electum: quod jam ante hoc tempus retulistis, & jussimus, ut veniret, credentes, eos de persona ejusdem ab episcopo suo dimissorias accepisse: quod si modo fecerunt, facite eum velociter ad urbem Romam occurrere, ut, si Deus jusserit, in sabbato magno, post horam baptismi ordinetur: quod si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur usque ad quarti mensis jejunia sustinere. *Leo episcopus*. [sumtum ex epist. XI. c. II. S. Leonis papæ I. ad Dioscorum Alexandrinum A. D. 445. Roma in *Ægyptum*]

Dist. LXXVI. C. XII

VII. *Quare ordinationes summorum sacerdotum, scilicet episcoporum, die Dominica fiant.*

QUod die Dominico ordinationes sacerdotum celebrentur, non tantum ex consuetudine, sed etiam ex Apostolica novimus venire doctrina, scriptura manifestante, quod cum Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto spiritus sancti ad evangelium gentibus mitterent prædicandum, jejunantes, & orantes imposuerunt eis manus, ut intelligamus quanta & dantium, & accipientium devotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum formam per ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse servaveris, ut his, qui consecrandi sunt, nunquam benedictio, nisi in die Dominicæ resurrectionis, tribuatur, cui a vespere sabbati initium constat adscribi, & tantis divinarum dispensationum ministeriis est consecrata, ut quidquid est a Domino insignius constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumsit exordium, in hac per resurrectionem & mors interitum, & vita accepit principium.

Dist. LXXV. C. V. Act. XIII. I.

VIII. *Quod mane Dominicæ diei, continuato jejunio, possit sacer ordo conferri.*

QUod ergo a patribus. *Supra in hac eadem Rubrica* XII. c. III. *pag.* 336.

IX. *De eodem.*

DE tempore consecrationis episcoporum. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* IX. *Rubrica* V. *pag.* 88.

RUBRICA. XIII

De vita, & modo conferendi singulis ordines.

I. *Qualiter ordinatur episcopus.*

In Concilio Carthaginensi IV. [c. II. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1199.]

EPiscopus cum ordinatur, duo episcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem super caput, & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant. [ibid. c. II. eadem pagina.]

Dist. XXIII. C. VIII Pontificale Romanum de consecratione episcopi P. I. C. XIII.

Lib. I. Pars IV. Tit. IX. Rub. XIII.

II. *Qualiter ordinatur presbyter.*

Dist. XXIII. C. VIII.

PResbyter cum ordinatur, episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas juxta manus episcopi super caput illius teneant. *In Bracarensi Concilio legitur* [IV. c. IV. A. D. 675. in *Hispania*, Concil. tomo VI. pag. 564.]

III. *Presbyter cum ordinatur, debet utroque humero stola muniri.*

Ibidem C. IX.

ECclesiastica & antiqua institutione præfixum novimus, ut omnis sacerdos eum ordinatur, orario utroque humero ambiatur, scilicet, ut qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera & adversa, virtutum semper ornamento, utroque circumseptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore sacrificii non assumit quod se in sacramento accepisse non dubitat? Proinde modis omnibus convenit, ut quod quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione suæ salutis, scilicet, ut cum sacerdos ad solemnia missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi sumturus, non aliter accedat, quam orario utroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus, itaut de uno eodemque orario cervicem pariter, & utrumque humerum premens, signum in suo pectore præparet cervicis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subjacebit. Easdem dalmaticas, dilectissimo nostro filio Ciriaco Abbate deferente, transmisimus. *Ex Concilio Carthaginensi* [c. IV. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1200.]

S. Gregor. lib. VII. epist. CXI. Aregio episcopo.

IV. *Qualiter ordinetur diaconus.*

Dist. XXIII. C. XI.

DIaconus dum ordinatur, solus episcopus, qui eum benedicit, manus super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. *Nicolaus papa Rudolfo Bituricensi archiepiscopo* [forte circa A. D. 864. Roma in *Galliam*, ex Ivone Parte VI. c. CXXI.]

V. *Respondetur ad quæstionem, qua quæritur, utrum in ordine diaconorum & presbyterorum manus debeant chrismate inungi.*

Ibidem C. XII.

PRæterea sciscitaris, utrum solis presbyteris, an & diaconibus, debeant, cum ordinantur, manus chrismatis liquore perungi: quod in sancta ac Romana ecclesia, cui, Deo auctore, servimus, neutris agitur. Sed & quia fit a novæ legis ministris actum, nusquam (nisi nos fallat oblivio) legimus. Ergo ad beati Innocentii papæ canonica decreta sanctitatem tuam transmittimus: & quæ tibi sint in consecrationibus, & ordinationibus observanda, principia paginæ ad Decentium Eugubinum episcopum missæ, te affatim edocebunt [ex Concilio Carthaginensi IV. c. V. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1200.]

VI. *Qualiter ordinetur subdiaconus.*

Ibidem C. XV.

SUbdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum. De manu vero archidiaconi accipiat urceolum cum aquamanili, & manutergium. [ibidem eadem pagina.]

VII. *Qualiter ordinetur acholytus.*

Ibidem C. XVI.

ACholytus cum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat; sed ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat, se ad accendenda ecclesiæ luminaria mancipatum. Accipiat & urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi. [ibid. c. VII. eadem pag.]

VIII. *Qualiter exorcista.*

Ibidem C. XVII.

EXorcista cum ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo: *accipe, & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, sive baptizatum, sive catechumenum* [ibid. c. VIII.]

IX. *Qualiter ordinetur lector.*

Ibidem C. XVIII.

LEctor cum ordinatur, faciat de illo episcopus verbum ad plebem, indicans ejus fidem & vitam, atque ingenium. Post hoc, spectante plebe, tradat ei codicem, de quo

de quo lecturus est, dicens ad eum: *accipe, & esto relator verbi Dei, habiturus, si fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis, qui verbum Dei ministraverint* [ibid. c. 1.]

LIB. I. PARS IV. TIT. X. RUB. I.

X. *Qualiter ordinetur ostiarius.*

OStiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem archidiaconi tradat ei episcopus claves ecclesiæ de altario, dicens ei: *sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* [ibid. c. x.]

Dist. XXIII. C. XIX.

XI. *Qualiter psalmista.*

PSalmista, idest cantor, potest absque scientia episcopi, sola jussione presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: *vide, ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobes.*

Dist. XXIII. C. XX.

RUBRICA. XIV

De non per saltum, sed gradatim suscipiendis ordinibus.

I. *Nisi per distinctos gradus quis ad sacerdotium non aspiret.*

ILlud nos statuentes. *Supra lib.* I. *Par.* II. *Tit.* XV. *Rubrica* III. c. V. *pag.* 104.

II. *Quæ intervalla temporis singulis sint observanda.*

IN singulis gradibus. *Supra Tit.* IX. *Rubrica* VI. c. I. *pag.* 329.

III. *De eodem.*

QUicumque itaque se ecclesiæ. *Supra ibidem.* c. II. *pag.* 330.
Alexander II. *scribit Grimaldo Constantiensi episcopo.* [epist. XXXII. Rumoldo, c. A. D. 1065. Roma in *Germaniam*, Concil. tom o IX. pag. 1137.]

III. *Ordinatus in presbyterum, prætermisso uno ordine de minoribus, non debet exequi officium superioris ordinis, nisi primo suscepto prætermisso.*

SOllicitudo dilectionis tuæ studuit consulere, utrum portitor istarum literarum, diaconatus & presbyteratus officium idoneus sit peragere, nec ne, cum ad id præpostero cursu subdiaconatus ordine postposito, negligentia potius, quam superbia cognoscatur ascendisse. Unde nos consulendo caritati tuæ mandamus, ut ab officio sacerdotali cum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad majora officia redire eum concedas.

Dist. LII. C. II. Ivo P. VI. C. CCCCIX.

TITULUS. X

De non ordinandis.

RUBRICA. I

De non ordinandis notabilibus vitiis notatis.

I. *Ordinandi non sunt notabilibus vitiis maculati.*

Gregorius [papa I. in pastorali P. I. c. XI. circa A. D. 590 *Romæ*.]

HInc etiam superna voce ad Moysem dicitur: *loquere ad Aaron. Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium ejus.* Ubi & repente subjungitur: *si cæcus fuerit, si claudus, si vel parvo, vel grandi, & torto naso: si fracto pede, vel manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel ponderosus.*

Dist. XLIX. C. I. Levit. XXI. 17. Ibidem 18.

I in. I. Pars iv. Lit. x. Rubr. i.

Cœcus quippe est qui supernæ lumen contemplationis ignorat, qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo gressus operis porrigat, nescit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur: *pedes sanctorum suorum servabit, & impii in tenebris conticescent*. Claudus vero est qui quidem quo pergere debeat, aspicit, sed per infirmitatem mentis vitæ viam perfectæ non valet tenere, quam videt: quia ad virtutis statum, dum fluxa consuetudine non erigitur, quo per desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc etenim Paulus dicit: *remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, sed magis sanetur*. Parvo autem *naso* est qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores fœtoresque discernimus. Recte ergo per *nasum* discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Unde in laude sponsæ dicitur: *nasus tuus sicut turris, quæ est in Libano*, quia nimirum sancta ecclesia, quæ ex causis singulis tentamenta prodeant per discretionem conspicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dum æstimari hebetes nolunt, sæpe se quibusdam exquisitionibus plusquam necesse est, exercentes, ex nimia subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur: *vel grandi, & torto naso*. Nasus enim *grandis* & *tortus* est discretionis subtilitas immoderata, quæ dum plusquam decet, excreverit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. *Fracto* autem *pede*, vel *manu* est, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque a bonis actibus funditus exsors vacat, quatenus hæc, non ut claudus saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omnimodo alienus existat. *Gibbus* vero est quem terrenæ sollicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad superna respiciat, sed solis his, quæ in infimis calcantur, intendit: qui etsi quando aliquid ex bono patriæ cælestis audierit, ad hoc nimirum perversæ consuetudinis pondere prægravatus, cordis faciem non attollit, quia cogitationis statum erigere non valet quem terrenæ sollicitudinis usus curvum tenet. Ex horum quippe specie Psalmista, dicit: *incurvatus sum & humiliatus usquequaque*. Quorum culpam quoque per semetipsam veritas reprobans, ait: *semen autem, quod in spinis cecidit, hi sunt, qui audiunt, & a sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, & non referunt fructum*. Lippus vero est, cujus quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In *lippis* quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore defluenti infirmantes palpebræ grossescunt, quæ, quia infusione crebra atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio sauciat, qui videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usu pravorum actuum caligant. *Lippus* itaque est, cujus sensum natura exacuit, sed conversationis pravitas confundit: cui bene per Angelum dicitur: *collyrio inunge oculos tuos, ut videas*. Collyrio quippe oculos, ut videamus, inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. *Albuginem* vero habet in oculo qui veritatis lucem videre non sinitur, qui arrogantia sapientiæ, seu justitiæ, cœcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt, quia videlicet sensus humanæ cogitationis, si stultum se, peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi justitiæ seu sapientiæ tribuit, a luce se supernæ cognitionis excludit, & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat, sicut de quibusdam dicitur: *dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt*. Jugem vero habet *scabiem*, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In *scabie* etenim fervor viscerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria designatur, quia si cordis tentatio usque ad operationem prosilit, nimirum fervor intimus usque ad cutis *scabiem* prorumpit, & foras jam corpus sauciat, quia, dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur; quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat: *tentatio vos non apprehendat, nisi humana*, acsi apertè diceret: humanum quidem est tentationem in corde perpeti, dæmoniacum vero est in tentationis certamine, in operatione superari. *Impetiginem* quoque habet in corpote quisquis avaritia vastatur in mente: quæ si in paucis non compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. *Impetigo* quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati tædio excrescens, membrorum decorem fœdat, quia & avaritia captivam animam, dum quasi delectat, exulcerat: dum adipiscenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accendit, & dolorem in vulnere non facit, quia æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque vir-

Marginal references: 1. Reg. ii. 9. — Ebr. xii. 12. & 13. — Cant. vii. 4. — Psal. cxviii. 107. — Luc. viii. 14. — Apocal. iii. 18. — Rom. i. 22. — 1. Cor. x. 13.

virtutum per hanc pulchritudo depravatur, & quasi totum corpus exasperat, quia per universa vitia animum supplantat, Paulo attestante, qui ait: *radix enim malorum est cupiditas*. Ponderosus vero est qui turpitudinem non exercet opere, sed tamen ab hac cogitatione continua, sine moderamine gravatur in mente: qui nequaquam quidem usque ad opus nefarium rapitur, sed ejus animus voluptate luxuriæ sine ullo repugnationis obstaculo delectatur. Vitium quippe est *ponderis*, cum humor viscerum ad virilia labitur, quæ profecto cum molestia dedecoris intumescunt. *Ponderosus* ergo est qui totis cogitationibus ad lasciviam defluens, pondus turpitudinis gestat in corde, & quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente, nec ad usum boni operis in aperto valet assurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vitio subiicitur, *panes Domino offerre* prohibetur, ne profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devastant.

Lib. I. Part. IV. Tit. X. Rubr. II.
1. *Tim.* VI. 10.

RUBRICA. II
De cupidis non ordinandis.

I. *Avari ordinandi non sunt*.

Gratianus.

Quod autem usurarii ordinari prohibentur, inde est, quod usuram exercentes, cupiditati deservire probantur. Cupidi autem ab Apostolo ordinari prohibentur, quia tales facile a justo deviarent.

Dist. XLVII. *ante* C. 1.
1. *Tim.* III. 3.

II. *Ratio prima, propter quam avarus prohibetur ordinari, quia nec cupiditate violari sacerdotes oportet*.

Virum catholicum &c. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XIV. *Rubrica* II. c. XIX. *pag.* 102. *Gregorius* [papa I. lib. VII. epist. CXI. indict. II. c. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

III. *Secunda ratio, quia qui cupiditatem a se non abscidit, bonorum auctori inhærere non valet*.

Bonorum auctori inhærere aliter non valemus, nisi cupiditatem a nobis, quæ omnium malorum radix est, abscindamus. *Item Ambrosius de eo, quod scriptum est in Evangelio, hominis cujusdam divitis fructus uberes ager attulit* [inter vulgatos Ambrosii sermones, serm. LXXXI. sed excerptum est ex homilia VI. S. Basilii ad illud Luc. XII. *destruam horrea mea*, circa A. D. 370. in *Ponto*.]

Ibidem C. VII.
Luc. XII. 18.

IV. *Ratio tertia, quia avarus omnium bona invadit, quorum necessitatibus subvenire debet*.

Sicut hi, qui per insaniam, mente translati sunt, non jam res ipsas, sed passionis suæ phantasias vident; ita etiam mens avari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper reditus computat, gratius aurum intuetur, quam Solem. Ipsa ejus oratio, & supplicatio ad Dominum aurum quærit. *Et post pauca*. Interdum etiam usuræ arte nequissima, ex ipso auro aurum nascitur: sed quid agit? Nec satietas unquam, nec finis aderit cupiditati. *Et infra*. Sed ais: quid injustum est, si cum aliena non invadam, propria diligentius servo? O impudens dictum! Propria dicis? Quæ? Ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti? Quando in hanc egressus es lucem? Quando de ventre matris existi, quibus quæso facultatibus, quibusve subsidiis stipatus ingressus es? *Et post pauca*. Proprium nemo dicat quod est commune, quod plusquam sufficeret sumtui, etiam violenter obtentum est. *Et infra*. Nunquid iniquus est Deus, ut nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia, ut tu quidem esses affluens, & abundans, aliis vero deesset, & egerent? An idcirco magis, quia & tibi voluit benignitatis suæ experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu vero susceptis Dei muneribus, etsi in sinum tuum redactis, nihil reputas agere iniquum, si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam injustus, tam avidus, tam avarus, quam qui multorum alimenta suum non usum, sed abundantiam & delicias facit? Neque enim minus est criminis habenti tollere, quam cum possis & abundes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines, nudorum indumentum est, quod tu recludis; & miserorum redemtio est, & absolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot te ergo scias invadere bona, quot possis præstare quod velis.

Ibidem C. VIII.

V. *In-*

Lib. I. Part. iv. Tit. i. Rub. iii.

V. *Indoctus terrena lucra quærens vitiatus ordinari non debet.*

SAcerdotes nomen Domini despiciunt. *Supra libro* I. *Parte* III. *Tit.* IX. *Rubrica* VII. c. IV. *pag.* 331.

Augustinus in epistola ad Titum. [imo ex Glossa ordinaria ad c. I. epist. ad Titum, sed sententia sumta est ex Augustino de bono conjugali c. XVIII. c. A. D. 402. in *Africa*.]

RUBRICA. III

De bigamis non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt bigami.*

Dist. xxvi. C. II.

ACutius intelligunt qui nec eum, qui catechumenus, vel paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt, quia de sacramento agitur, non de peccato. Nam in baptismo peccata omnia dimittuntur: & qui dixit: *si nupserit virgo, non peccat*, satis declaravit, nuptias non esse peccatum. Propter sanctitatem autem sacramenti, sicut femina si catechumena vitiata est, non potest post baptisma inter Dei virgines consecrari; ita non absurde visum est, bigamum non peccasse, sed normam sacramenti amisisse, non ad vitæ meritum, sed ad ordinationis ecclesiasticæ signaculum necessariam. Et sicut plures antiquorum patrum uxores significaverunt, futuras ex omnibus gentibus ecclesias, uni viro subditas, idest Christo; ita noster antistes, idest episcopus, unius uxoris vir, significat, ex omnibus gentibus unitatem uni viro Christo subditam. Itaque sicut duobus dominis servire, sic ab uno Domino apostatare, & in alterius superstitionem ire, non licet. *Ambrosius in epistola ad Vercellenses.* [epist. LXXIII. §. 63. c. A. D. 396. *Mediolani.*]

II. *Non peccat bigamus, sed prærogativa sacerdotis exuitur.*

Dist. xxvi. C. v.

QUi sine crimine est unius uxoris vir, tenetur ad legem sacerdotii suscipiendi. Qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogativa exuitur sacerdotis. *Ex Canone Apostolorum* [XVII. Concil. tomo I. pag. 49.]

III. *Secundis nuptiis post baptisma copulatus, aut concubinam habens, ad sacrum ordinem conscendere non valet.*

Dist. xxxiii. C. I.

SI quis post acceptum baptisma, secundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non potest fieri episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus ex eorum, qui ministerio sacro deserviunt. *Unde beatus Gregorius* [imo Gennadius de ecclesiasticis dogmatibus c. LXXII. in appendice operum S. Augustini, circa A. D. 490. in *Gallia*.]

IV. *Duarum matronarum maritus post baptisma, clericus non ordinetur.*

Ibidem C. II.

MAritum duarum post baptismum matronarum, clericum non ordinandum, neque eum, qui unam quidem, sed concubinam, non matronam habuit; nec illum, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem in matrimonium assumserit: nec eum, qui semetipsum quolibet corporis sui membro, indignatione aliqua, vel justo, vel injusto timore superatus, truncaverit. Ne illum, qui usuras accepisse convincitur, aut in scena lusisse dinoscitur, nec eum, qui publica pœnitentia mortalia crimina deflevit, neque illum, qui in furiam aliquando versus insanivit, vel afflictione diaboli vexatus est, neque eum, qui per ambitionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit. *Hilarus papa* [in Concilio Romano c. II. A. D. 465. *Romæ*, Concil. tomo IV. pag. 1061.]

V. *Qui virginem uxorem non duxerit, ad sacros non accedat ordines.*

Dist. xxxiv. C. ix.

CUrandum ergo inprimis est, ne ad sacros ordines (sicut gestis prioribus ante præscriptum est) quisquam, qui uxorem virginem non duxerit, aspiret. *Gregorius urbis Romæ præsul Squillacino episcopo* [papa I. lib. II. epist. XXV. indict. X. A. D. 591. Roma in *Brutios*.]

VI. *Bi-*

VI. *Bigamus, vel pœnitens, corpore vitiatus, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat.*

PRæcipimus, ne unquam illicitas ordinationes facias, neç bigamum, aut qui virginem non est sortitus uxorem, aut ignorantem literas, vel qualibet parte corporis vitiatum, vel pœnitentiæ, vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere; sed si quos hujusmodi repereris, non audeas promovere. *In Neocæsariensi Concilio* [c. VIII. A. D. 314. in *Cappadocia*, Concil. tomo I. pag. 1487.]

Dist. XXIV. C. X.

VII. *Non fiat sacerdos, cujus xorem evidenter constat adulterium admisisse.*

SI cujus uxorem adulterium commisisse, cum esset laicus, evidenter fuerit comprobatum, hic ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest. Quod si, in clericatu eo jam constituto, adulteravit, dato repudio, dimittere eam debet. Si vero retinere ejus consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. XXVIII. A.D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 909.]

Ibidem C. XI.

VIII. *De eodem.*

SI laici uxor in adulterio fuerit deprehensa, hic talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem, alicujus clerici uxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipsa permanere voluerit, a ministerio alienus sit. *Innocentius papa Victori Rotomagensi episcopo* [papa I. epist. II. c. V. A. D. 404. Roma in *Galliam*, Concil. tomo II. pag. 1250. 1251.]

Ibidem C. XII.

IX. *Qui ante baptisma, seu post baptisma viduam duxerit uxorem, non admittatur ad clerum.*

SI quis viduam (licet laicus) duxerit uxorem seu ante baptismum, sive post baptismum, non admittatur ad clerum, quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismate enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris consortium relaxatur. *Et infra.* Quod si non putatur uxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est, ergo nec filii, qui ante baptismum geniti sunt, pro filiis habeantur. *Ambrosius ad Vercellenses* [epist. LXIII. §. 64. circa A. D. 396. *Mediolani*.]

Ibidem C. XIII.

Innocentius ibidem C. VI.

X. *Qui secunda conjugia sortitur, clericus non fiat.*

COgnoscamus, non solum hoc de episcopo & presbytero Apostolum statuisse, sed etiam patres in concilii Nicæni tractatu addidisse, neque clericum quemquam debere esse qui secunda conjugia sortitus sit. *In canonibus Apostolorum legitur* [c. XVIII. Concil. tomo I. pag. 49.]

Ibidem C. XIV.

XI. *Spectaculis publicis mancipatam, vel ancillam ducens uxorem, diaconus non fiat.*

SI quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis, quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deserviunt. *Papa Martinus in minoribus ordinibus constitui eos permisit, dicens* [ex capitulis Martini episcopi Bracarensis c. XLIV. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 911.]

Ibidem C. XV.

XII. *Inter lectores, vel ostiarios deputetur subdiaconus secundam ducens uxorem.*

Ibidem C. XVII.

SI subdiaconus secundam uxorem duxerit, inter lectores, vel ostiarios habeatur, itaut Apostolum non legat. *Martinus papa ait* [Bracarensis c. XLIII. ibidem.]

XIII *Viduam ducens uxorem, subdiaconus fieri potest.*

LEctor si viduam alterius uxorem acceperit, in lectoratu permaneat, aut si forte necessitas sit, subdiaconus fiat; nihil autem supra. Similiter etsi bigamus fuerit.

Ibidem C. XVIII.

R U-

Lib. I. Pars. iv. Tit. x. Rub. iv. & v.

RUBRICA. IV
De neophytis non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt neophyti.*

In Nicæno concilio legitur [c. II. A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomô II. pag. 45.]

Dist. xlviii. C. i.

QUoniam multa sive per necessitatem, sive ex quacumque causa, contra regulam gesta sunt; itaut homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel instructi, statim ad spiritualem baptismum venissent, & continuo, cum baptizati, etiam ad episcopatum, vel presbyterium provecti sunt; recte igitur visum est de cetero, nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus est, ut sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Evidens namque est Apostolicum præceptum, dicens: *non neophytum, ne forte elatus in superbiam, in judicium incidat, & laqueum diaboli.* Si vero præcedente tempore aliquod mortale peccatum admiserit, & convictus duobus, vel tribus testibus fuerit, cesset a clero, qui hujusmodi est. Si quis vero præter hæc fecerit, tamquam contraria statutis sancti Concilii gerens, ipse præcipitabitur de statu sui cleri. *Beatus Gregorius scribit dicens* [papa I. lib. vii. epist. cxi. indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

1. Tim. iii. 6.

II. *De eodem.*

Ibidem C. II.

SIcut neophytus tunc dicebatur, qui in initio sanctæ fidei erat eruditione plantatus, sic modo neophytus habendus est, qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores sacros irrepserit. Ordinate ergo ad ordines adscendendum est. Nam casum appetit qui ad summi loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quærit adscensum. Scimus autem, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiant, nisi a novitatis suæ humore siccentur; ne si ante, pondera, quam solidentur, accipiant, cunctam simul ad terram deponant fabricam.

RUBRICA. V
De servis non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt servi, nisi a propriis dominis libertatem legitimam consequantur.*

Leo episcopus scribit omnibus episcopis [potius sumtum ex titulo capitis I. epist. III. al. I. S. Leonis ad episcopos per Campaniam A.D. 443. Roma in *Campaniam*.]

Dist. liv. c. I.

NUllus episcoporum servum alterius ad clericatus officium promovere præsumat, nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eo vendicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis qui divinæ militiæ est aggregandus, ut a castris Dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur. *Item ex Triburiensi Concilio* [sententia sumta ex c. xxix. concilii Triburiensis A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo ix. pag. 455.]

Burchardus lib. ii. c. xxii. in fine

II. *De servili conditione ad sacros ordines nullus accedat.*

Ibidem C. II. Capitular. lib. I. c. lxxxii.

NUlli de servili conditione ad sacros ordines promoveantur, nisi prius a propriis dominis legitimam libertatem consequantur: cujus libertatis charta ante ordinationem in ambone publice legatur, &, si nullus contradixerit, rite consecrabuntur. Porro servus, non canonice consecratus, postquam de gradu deciderit, ejus conditionis sit, cujus fuerat ante gradum. *Ex Concilio Toletano* IX. [c. xi. A. D. 655. in *Hispania*, Concil. tomo vi. pag. 456.]

III. *Post libertatis donum, famuli ecclesiæ revocentur in clerum.*

Ibidem C. iv.

QUi ex familiis ecclesiæ servituri devocantur in clerum ab episcopis suis, necesse est, ut libertatis percipiant donum: &, si honestæ vitæ claruerint meritis adjuti, tunc demum majoribus fungantur officiis. Quos vero flagitii sordidaverit incorrigibilis noxa, perpetua servitus conditionis religet in catena. *In Concilio Toletano IV. legitur.* [c. lxxiii. A. D. 633. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 1722.]

IV. *Ad*

IV. *Ad clericatum suscipiantur qui, nullo obsequio retento, a dominis suis libertatem percipiunt.*

Dist. LIV. C. V.

QUicumque libertatem a dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus retentet, isti, si sine crimine sunt, ad clericatus ordinem liberi suscipiantur, quia directa manumissione absoluti noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt pro eo, quod adhuc patroni servitute tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promovendi, ne, quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis servi. *Gelasius papa scribit Martino & Julio episcopis.* [forte sumtam ex epist. IX. c. XIV. & XV. c. A. D. 494. *Romæ*.]

V. *Servus, si latenter irrepserit ad sacerdotium, peculii amissione mulctetur.*

Ibidem C. IX.

EX antiquis regulis & novella synodali explanatione comprehensum est, personas obnoxias, cingulo cælestis militiæ non præcingi. Sed nescio utrum ignorantia, an voluntate rapiamini, itaut ex hac causa nullus pene episcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequens, & plurimorum querela circumstrepit, ut ex hac parte nihil penitus putetur constitutum. Actores siquidem illustris viri filii nostri Amandi graviter conqueruntur, homines suo juri debitos, alios jam clericos, alios jam diaconos ordinatos, cum non solum post modernum Concilium, quod tantorum collectione pontificum sub omnium saluberrimæ provisionis assensu constat esse perfectum, hujuscemodi personæ suscipi non deberent. Verum etiamsi qui forte in divinæ cultu militiæ ante fuerint, ignorantia faciente, suscepti, eliminati prorsus, & exuti religioso privilegio ad dominorum suorum possessiones justa debuerint admonitione compelli: & ideo, fratres carissimi, eos, quos supradicti viri actores in clericatus officio monstraverint detineri, discussos, & obnoxios, approbatos, custodito legum tramite, sine intermissione restituite, ita ut si quis jam ex his presbyter reperitur in eodem gradu, peculli sui amissione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium præstet, aut, si non habuit ipse, reddatur. Reliqua vero officia sciant, neminem posse ab hac obnoxietate (si convincitur) vendicari, quatenus hoc ordine custodito, nec dominorum jura, nec privilegia ulla ratione turbentur. *Idem Herculentio, Stephano, & Justo episcopis.* [Ivo Parte VI. c. CCCLIV. forte c. A.D. 494. *Romæ*.]

VI. *Servus, clericus factus, servituti maneat obnoxius.*

Ibidem C. X.

FRrequens equidem, & assidua nos querela circumstrepit de his pontificibus, qui nec regulas antiquas, nec decreta nostra, noviter directa, cogitantes, obnoxias possessionibus, obligatasque personas, venientes ad clericalis officii cingulum, non refutant. Nuper enim actores illustris feminæ Placidæ petitorii oblatione conquæsti sunt, Sabinum Marcellianensis, sive Clusitanæ urbis antistitem, Antiochum servum, juris patronæ suæ (absentis dominæ occasione captata) ad presbyterii honorem usque produxisse, ejusque fratrem Leontium clericalis officii privilegio decorasse, & ideo, fratres carissimi, inter supradictos actores, & eos, qui extremæ conditionis repetuntur objectu, cognitionem vobis, nostra auctoritate, deputamus, ut omni veritate discussa, si revera objectam sibi maculam justæ refragationis non poterit ratione diluere, Leontium clericum, quem gradus præfinitus legibus non defendit, ad sequendam conditionis suæ necessitatem modis omnibus reddi jubeatis. Antiochum vero, quia per sacerdotium reconciliari non potest, si in sua ecclesia in hoc, in quo est honore, collocare desiderat domina, non velut redditum sibi habeat, sed pro mysteriorum celebratione susceptum. *Item ejusdem.* [Habetur in epist. IX. c. XIV. ad episcopos per Lucaniam A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo IV. pag. 1191. 1192.]

VII. *Nec ad religiosæ vitæ propositum, nec ad clericatus officium, sine dominorum consensu, servi admittantur.*

Ibidem C. XII.

GEneralis etiam querelæ vitanda præsumtio est, qua propemodum causantur universi, passim servos, & originarios, dominorum jura, possessionumque fugientes sub religiosæ conversationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniventibus quoque præsulibus, indifferenter admitti: quæ modis omnibus est amovenda pernicies, ne per christiani nominis institutum, aut

Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rubr. vi. & vii.

aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti, præcipue cum nec ipsam ministerii clericalis hac obligatione fuscari conveniat dignitatem, cogaturque pro statu militantium sibi, conditioneque jurgari, aut videri (quod absit) obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum, qui monasteriis præesse noscuntur, hujusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronis, aut deinceps vel ecclesiasticæ servituti, vel religiosis congregationibus putaverint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum suorum, sub scripturæ testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione concessas, periculum se proprii honoris non ambigant, communionisque subituros, si super hac re cujusquam verax nos querela pulsaverit. *Magnis quippe stadiis*, secundum beatum Apostolum, *præcavendum est, ne fides, & disciplina domini blasphemetur* * *Idem*. Nihil perire credimus ecclesiasticis utilitatibus, si quæ sunt aliena, reddantur.

1. Tim. vi. 1.

* Absunt hæc ab eadem Epistola.

RUBRICA. VI

De filiis presbyterorum aut illegitime natis non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt illegitime nati sine dispensatione superioris.*

Urbanus papa II. [in Concilio Melfitano c. xiv. A. D. 1089. in *Apulia*, in Concilio Claromontano c. xxv. & alibi, in *Galia*, Concil. tomo x. pag. 413. 477. & 508.]

Dist. lvi. C. 1. Concil. Lateran. II. sub Innocentio II. C. xxi.

PResbyterorum filios a sacris altaris ministeriis removemus, nisi aut in cœnobiis, aut in canoniis religiose probati, fuerint conversati. *Idem Urbanus*. [ibidem in iisdem canonibus continenter.]

II. *Si religiosi inventi fuerint, filii sacerdotum ordinentur.*

Ibidem C. xi.

NIsi aut in cœnobiis, aut in canoniis religiose probati fuerint conversari. *Urbanus scribit Bartholomæo Turonensi archiepiscopo* [Anselmus lib. vi. c. xxix.]

III. *Dispensat papa cum illegitime nato, ad episcopatum.*

Ibidem C. xiii.

CEnomanensem electum pro eo, quod filius sacerdotis dicitur, si ceteræ virtutes in eum conveniunt, non reiicimus; sed suffragantibus meritis patienter suscipimus; non tamen, ut hoc pro regula in posterum assumatur, sed ad tempus ecclesiæ periculo consulitur. *Urbanus Petronio episcopo Legionensi* [forte papa II. c. A.D. 1095. Romam in *Hispaniam*.]

IV. *De eodem.*

Dist. lvi. C. xiv.

QUia simpliciter ad sedem Apostolicam veniens, humiliter peccatum confessus es, quod pontificis tui videbatur officium impedire, videlicet, quod ex matre non legitima procreatus sis, quam, vivente propria uxore, pater tuus cognovisse dignoscitur; nos, Apostolicæ mansuetudinis gratia admonente, a ceteris, quæ sacerdotium impediunt, criminibus, tam tui professione, quam testimonio fratrum, qui tecum sunt, immunem te agnoscentes, & vitam tuam religiosam audientes, ab hujus te peccati vinculo absolutum, in suscepto sacerdotali officio confirmamus.

RUBRICA. VII

De solenmiter pœnitentibus non ordinandis.

I. *Non sunt ordinandi solemniter pœnitentes.*

EX pœnitentibus, quamvis sit bonus. *Supra lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* IX. *Rubrica* VIII. c. V. *pag.* 333.

Item Hormisda papa omnibus episcopis per universas provincias. [non habetur inter Hormisdæ epistolas. Refertur autem ex Gratiano, Concil. tomo iv. pag. 1556.]

II. *Qui*

II. *Qui ad pœnitentiam agendam in monasterio recluditur, presbyter non ordinetur.*

SI ille, qui ultro petit pœnitentiam, quamvis eam perfecte agat, non potest episcopus, aut presbyter ordinari, itaut, etiamsi per ignorantiam ordinatus fuerit, & postea convincitur pœnitentiam accepisse, deiiciatur; ille ergo, qui invitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monasterio, qui utique nihil aliud, quam pœnitens dicendus est, qua conscientia ad sacerdotium pervenire permittitur? Nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem sedis Apostolicæ, vel CCXVIII. episcoporum, vel reliquorum canonum constituta obiiciat, quia quidquid contra illorum definitionem, in quibus spiritum sanctum credimus locutum, dictum fuerit, recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito. *Innocentius* [papa I. epist. VI. Agapito & aliis, c. A. D. 404. Roma in *Apuliam*, Concil. tomo II. pag. 1262.]

Dist. L. C. LVIII.

III. *Pœnitentes nec etiam clerici fieri possunt.*

CAnones, apud Nicæam constituti, pœnitentes, etiam ab infimis officiis clericorum excludunt.

Ibidem C. LX. Concil. Nicæn. C. X.

RUBRICA. VIII

De curialibus non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt curiales.*

ALiquantos ex his. *Supra lib.* I. *Parte* IV. *Rubrica* VIII. c. VI. *pag.* 333. *Idem Felici episcopo Nucerino.* [epist. IV. c. III. A. D. 402. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1261.]

II. *De quibus laicis qui ad clericatum venire non possunt.*

DEsignata sunt genera laicorum, de quibus ad clericatum pervenire non possunt; idest siquis fidelis militaverit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulaverit; si quis fidelis administraverit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam etsi inveniantur hujusmodi viri, qui debeant fieri clerici, tamen quoniam sæpius a curia repetuntur, cavendum ab his est propter tribulationem, quæ sæpe de his ecclesiæ provenit. *Idem* [Victricio Episcopo Rotomagensi epist. II. c. XI. A. D. 404. Roma in *Galliam*, Concil. tomo II. pag. 1252.]

Dist. LI. C. I.

III. *Non admittantur curiales ad clericatus officium.*

PRæterea frequenter quidam ex fratribus nostris curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, clericos facere contendunt, quibus postea major tristitia, cum de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quam gratia, nascitur de adscito. Constat enim, eos in ipsis muneribus etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inventas esse non dubium est; & ludorum, & mimorum apparatibus aut præesse, aut forsitan interesse. Sit certe in exemplum sollicitudo & tristitia fratrum, quam sæpe pertulimus, Imperatore præsente, cum pro his sæpius rogaremus: quam ipse, nobiscum positus, cognovisti: quibus non solum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam in sacerdotio jam constituti ingens molestia, ut redderentur, instabat. *Gratianus.*

Ibidem C. XI.

IV. *De eodem.*

CUriales autem, ut supra scriptum est, ideo ordinari prohibentur, quia frequenter, dum ab ecclesia repetuntur, plurima incommoda ecclesia consequitur. Vel quia iidem curiales non voto religionis, sed ut officiorum suorum ratiocinia fugiant, ad ecclesiam se transferunt. *Unde Gregorius scribit omnibus episcopis de lege Mauricii Aug.* [lib. VII. epist. XI. indict. I. A. D. 598. Roma in *Macedoniam*, *Illyricum*, *Italiam*, *Sardiniam*, & *Siciliam*.]

Dist. LIII. ante C. I.

V. *Quare sit constitutum, ne curiales ordinentur.*

LEgem, quam piissimus Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militiæ, vel rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad ec-

Ibidem C. I.

LIB. I. PART IV. TIT. X. RUB. IX. & X.

clesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis convertantur, vestræ studui fraternitati transmittere, hoc maxime exhortans, quod hi, qui sæculi actionibus implicati sunt, in clero ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt, quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter, quam vixerant, vivunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare. Quod si etiam tales quoque monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a ratiociniis publicis absoluti fuerint. Si qui vero ex militaribus viris in monasteriis converti festinant, non sunt te nere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et juxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari; & tunc monachicum habitum, Deo auctore, suscipere.

RUBRICA. IX
De homicidis non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt homicidæ.*

Ex Concilio Martini papæ [Bracarensi c. XXVI. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 909.

Dist. L. C. VIII.

SI quis viduam aut ab alio dimissam duxerit, non admittatur ad clericatum: quod si irrepserit, deiiciatur. Similiter si homicidii aut facto, aut præcepto, aut consilio aut defensione post baptismum conscius fuerit, & per aliquam subreptionem ad clericatum venerit, deiiciatur, & in fine vitæ suæ laicam communionem, tantummodo accipiat. *Nicolaus papa* [forte I. Berdefredo Morinensis ecclesiæ episcopo c. A. D. 867. ex Ivone Parte VI. c. CXX. Roma in *Gallias*.]

II. *Ad majorem gradum provehi non potest clericus, qui paganum occiderit.*

Ibidem. C. V.

CLericum, qui paganum occiderit, non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere etiam debet acquisito. Homicida enim est. Nam cum discreti sint milites sæculi a militibus ecclesiæ non convenit ecclesiæ, militibus militare sæculo, per quod ad effusionem sanguinis necesse sit pervenire. *Idem Ubaldo episcopo Quadrantino.* [caput incertum.]

III. *Qui defendendo se, paganum occiderit, sacerdotali careat officio.*

Ibidem C. VI.

DE his clericis, pro quibus consuluisti, scilicet, qui, se defendendo, paganum occiderunt, si postea per pœnitentiam emundati, possint ad gradum pristinum redire, aut ad altiorem adscendere, scito, nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verum si contigerit, ut clericus sacerdotalis ordinis saltem, paganum occiderit, multum sibi consulit, si ab officio sacerdotali recesserit; satiusque est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu irreprehensibiliter famulari, quam alta indebite appetendo, damnabiliter in profundum demergi. *Ex Concilio Toletano* [I. c. VIII. A. D. 400. in *Hispania*, Concil. tomo II. pag. 1224.]

IV. *Non promoveatur ad diaconatum qui post baptismum ad necandum accinctus fuerit.*

Dist. LI. C. IV.

SI quis post baptismum militaverit, & chlamydem sumserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiamsi gravia non admiserit, si ad clerum admissus fuerit, diaconii non accipiat dignitatem.

RUBRICA. X
De corpore vitiatis non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt, corpore vitiati, & maxime qui non casu vitiati, sed culpa sua.*

Hilarus papa [in Concilio Romano c. III. *paullo tamen aliter*, A. D. 465. *Romæ*, Concil. tomo IV. pag. 1061.]

Dist. LV. C. III.

POEnitentes, vel inscii literarum, aut aliqua membrorum damna perpessi, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissolvet. *In Canonibus Apostolorum legitur* [c. XXIII. Concil. tomo I. pag. 49.]

II. *Qui*

II. *Qui semetipsum abscidit, non ordinetur.*

SI quis abscidit semetipsum, ideſt ſi quis amputavit ſibi virilia, non fiat clericus, quia ſuus eſt homicida, & Dei conditionis inimicus. Si quis cum clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus eſt homicida. *Item ex Concilio Arelatenſi* II. [c. VII. A. D. 452. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1012.] *Diſt. LV. C. IV.*

III. *Non producantur ad clerum qui ſeipſos abſcidunt.*

HI, qui ſe carnali vitio repugnare neſcientes abſcindunt, ad clerum pervenire non poſſunt. *Innocentius ſcribit Felici Maceriano epiſcopo* [papa I. epiſt. IV. c. I. Roma in *Umbriam*, A. D. 402. Concil. tomo II. pag. 1260.] *Ibidem C. V.*

IV. *Non eſt ordinandus qui partem digiti ſibi volens abſcidit.*

QUi partem cujuslibet digiti ſibi ipſi volens abſcidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero caſu aliquo contigerit, dum aut operi ruſtico curam impendit, vel aliquid faciens ſe non ſponte percuſſit, hos, canones præcipiunt & clericos fieri, &, ſi in clero fuerint reperti, non abiici. In illis enim voluntas eſt judicata, quæ ſibi auſa fuit ferrum iniicere. In iſtis vero caſus veniam meruit. *Ex Canonibus Apoſtolorum* [c. XXI. Concil. tomo I. pag. 49.] *Ibidem C. VI.*

V. *Licite ordinatur epiſcopus qui per hominum inſidias eunuchizatur.*

EUnuchus, ſi per inſidias hominum factus eſt, vel ſi in perſecutione, ejus ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus eſt, & eſt dignus, fiat epiſcopus. *Ex Concilio Nicæno legitur* [c. I. A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo II. pag. 39.] *Ibidem C. VIII.*

VI. *Quod corpore vitiatus non ſua culpa, niſi timeatur de nimia deformitate, vel periculum ex nimia debilitate, non pellitur ab ordine.*

SI quis a medicis propter languorem defectus eſt, aut a barbaris exciſus, hic in clero permaneat. Si quis autem ſeipſum ſanus abſcidit, hunc & in clero conſtitutum abſtinere conveniet, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audentque ſemetipſos abſcindere, dictum ſit; ſic eos, quos aut barbari, aut domini caſtraverunt, ſi inveniuntur alias digniſſimi, tales ad clerum ſuſcipit regula. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. XXI. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 908.] *Ibidem C. VII.*

VII. *Non excluduntur a clero qui a medicis, vel a barbaris, vel dominis exſecantur.*

SI quis pro ægritudine naturalia a medicis ſecta habuerit, ſimiliter & qui a barbaris aut a dominis ſuis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi, hos canon admittit ad clericatus officium promoveri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam religionis, & abſtinentiæ, ſed per abſciſſionem plaſmati a Deo corporis, exiſtimans poſſe a ſe carnales concupiſcientias amputare, caſtraverit ſe, non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod ſi jam ante fuerit promotus ad clerum, prohibitus a ſuo miniſterio deponatur. *Item ex Concilio Ilerdenſi* [potius Triburienſi c. XXXIII. A. D. 895. in *Germania*. Concil. tomo IX. pag. 458. A.] *Ibidem C. IX.*

VIII. *Non probibetur a ſacris ordinibus qui medicorum inciſione claudus efficitur.*

SI quis in infirmitate poſitus clericus, medicorum inciſione claudus efficitur, promoveri ad ſacros ordines eum non denegamus. *Stephanus Roberto epiſcopo* [papa V. Roberto epiſcopo Metenſi, circa A. D. 887. Roma in *Galliam Belgicam*, Concil. tomo IX. pag. 373. 374.] *Diſt. LV. C. X.*

IX. *Non prohibetur a clero qui digitum caſu ſibi abſcidit.*

LAtor præſentium, Flavius ſcilicet clericus, ad ſanctam ſedem Apoſtolicam veniens, detulit a te directam nobis epiſtolam, qua indagare ſtuduiſti, eum a Normannis nuperrime captum, ſiniſtræ manus digitum habere abſciſſum, ſciſcitans, ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem valeat promoveri, an non? Quod & nos reperientes, quia ſolertia *Ibidem C. XI.*

Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rubr. xi. lertia tua magis super hoc sollicita, a sede Apostolica doceri flagitat, normam justitiæ semper sequi desideramus, studium tuæ sanctitatis merito collaudamus, reverentiam tuam scire volentes, quoniam, si ita est, quod a Normannis digitum suum habeat abscissum, ad promovendum, si alias dignus fuerit, nil ei nocebit, eo quod, quid de his, qui a dominis, vel medicis, sive a paganis, non sponte tale quid patiuntur, sacri censeant canones, dilectionem tuam latere non credimus. *Gelasius scribit Rufino episcopo* [forte papa I. c. A. D. 494. ex Anselmo lib. xi. c. lxix. & Ivone Parte vi. c. cxi. Aliqui codices pro *Gelasio* habent *Pelagium*.]

X. *Non sunt præstanda jura sacerdotii cui oculus erutus est.*

Ibidem C. xiii. *Matth.* v. 22. *& seq.* SI evangelica admonitio iracundiam nec usque ad verbum furentem prosilire permittit, ne si Racha fratri suo quis dixerit, reus fit gehennæ ignis, quali putamus pœna plectendum esse, qui non solum pugno impie percuteret in Levitici ordinis hominem ministerio servientem, sed quasi non sufficeret ad cædem manus (ita instigante se Diabolo) raptus ad iracundiam est, ut fuste non solum percuteret, sed etiam erueret oculum fratris? Et quamvis hujusmodi excessus graviori esset pœna plectendus, bene tamen fraternitas tua fecit, ab officio eum presbyterii removere. Hoc tamen sollicitudinis tuæ sit, ut locum etiam pœnitentiæ constituas, & in aliquo eum monasterio retrudas, laica tantummodo communione concessa. In loco autem illius alium te necesse est ordinare presbyterum. Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt, secundum canones, sacerdotii jura concedi; neque enim aliquid ei prodest, quod oculum invitus amisit; cum nec volens, oculum amisisse credendus est. Nec sacratissimos canones aliquem casum in amissione oculi, qui ad sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse regulis invenimus; sed hoc tantummodo ad prohibitionem suffecisse videmus patribus, ut qui careret oculo, sacerdotii officium adipisci non possit; sed nec illi ullatenus, quasi in compensationem injuriæ, minime sacratus ordo concedi poterit, qui ad tantam sacerdotem proprium potuit iracundiam provocare, ut & ille officium, in quo erat, amitteret, & iste provectus sui perderet facultatem.

RUBRICA. XI

De conjugatis non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt conjugati.*

Gregorius civibus Neapolitanis. [papa I. lib. viii. epist. xl. A. D. 600. Roma in *Campaniam*.]

Dist. xxviii. C. iv. PRiusquam ad nos scripta vestra discurrerent, Johannem diaconum, qui ab altera parte electus est, parvulam habere filiam, ex quorundam relatione cognovimus. Unde si rationem voluissent attendere, nec alii eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumtione ad episcopatum audet accedere qui adhuc longam continentiam, filiola teste, convincitur non habere. *Ex Concilio Arelatensi* III. [imo II. c. II. A. D. 452. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1011.]

II. *In conjugium constitutus ad sacerdotium assumi non debet.*

Ibidem C. vi. ASsumi aliquem ad sacerdotium, in conjugii vinculo constitutum, non oportet, nisi fuerit promissa conversio. *Ex eodem Concil.* III. [sententia potius, quam verba sumta ex c. II. in *fine* A. D. 524. Ibid. pag. 1622.]

III. *Non ordinentur diaconi qui castitatem non profitentur.*

Ibidem C. vii. PRæterea placuit, ut deinceps non ordinentur diaconi conjugati, nisi qui prius conversionis proposito confessi fuerint castitatem.

De hac materia supra Tit. IX. Rubrica X. pag. 335.

RU-

RUBRICA. XII

De obligatis ad ratiocinia non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt ratiocinlis obligati, sicut sunt tutores, curatores, & procuratores.*

Ex Concilio Maguntiensi c. VIII. [Carthag. I. c. VIII. A.D. 348. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 716.]

MAgnus episcopus Astiagensis dixit: quid dilectioni vestræ videtur, procuratores, actores, & executores, seu curatores pupillorum, si debeant ordinari? Gratus episcopus dixit: si post deposita universa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent, & cum laude, cleri (si postulati fuerint) honore munerari. Si enim ante libertatem negociorum vel officiorum, ab aliquo sine aliqua consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur. Universi dixerunt: recte omnia statuit sanctitas tua: ideoque ita est & nostra ista quoque sententia. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. XLVI. A. D. 572. in Hispania, Concil. tomo V. pag. 911.]

Dist. LIV. c. III. Baluzius in notis ad Dialogum Ant. Augustini pag. 464.

II. *Sine patroni consensu non ordinetur qui cujuslibet patrocinio est obligatus.*

SI quis obligatus est tributo servili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cujuslibet domus, non est ordinandus clericus, nisi probatæ vitæ fuerit, & patroni consensus accesserit.

Ibidem C. VII.

RUBRICA. XIII

De infamibus non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt infames.*

Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus [epist. I. Isidoriana, c. I. Concil. tomo I. pag. 730.]

INfames esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ legis normam abiiciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt. Similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus eriminibus irretitos, sepulcrorum quoque violatores, atque successorum eorum, reliquorumque patrum Apostolorum statuta libenter violantes, & omnes, qui adversus patres armantur, in omni mundo infamia notantur. Similiter & incæstuosos, homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis publicis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt injuste, & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant: vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam provocant, & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronunciant. Hi nimirum omnes, nec servi ante legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ deserviunt, vel non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem, vel intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur, hi omnes, in quam, nec ad sacros gradus debent provehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem, vel dignam conversationem non habentes, summos sacerdotes possunt accusare.

VI. Q. I. C. XVII.

RUBRICA. XIV

De apostatis non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt apostatæ.*

In Concilio Aurelianensi II. [imo Arelatensi II. c. XXV. A. D. 452. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1014.]

HI, qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad sæcularem redeunt conversationem, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem penitus non accipiant: quos etiam jubemus, ad clericatus officium non admitti: & quicumque ille sit, post pœnitentiam habitum sæcularem non præsumat accipere. Quod si præsumserit, ab ecclesia alienus habeatur.

Dist. L. C. LXIX.

Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rub. xv. xvi. & xvii.

RUBRICA . XV

De feditionariis non ordinandis.

I. *Ordinandi non funt feditionem facientes.*

In Concilio Carthaginenfi [iv. c. lxvii. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo iI. pag. 1205.]

Dift.xlvi.C.viii SEditionarios ftatuimus numquam ordinandos clericos, ficut nec ufurarios, nec injuriarum fuarum ultores.

RUBRICA . XVI

De differentibus baptizari ufque ad ægritudinem, non ordinandis.

I. *Ordinandi non funt adulti, qui baptizari diftulerunt ufque ad ægritudinem.*

In Neocæfarienfi Concilio legitur [c. xii. A. D. 314. in *Cappadocia*, Concil. tomo 1. pag. 1485.]

Dift. lvii. C. 1. SI quis in ægritudine conftitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, fed ex neceffitate eft; nifi forte poftea ipfius ftudium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit.

RUBRICA . XVII

De peregrinis & ignotis non ordinandis.

I. *Ordinandi non funt peregrini, & ignoti, five qui de alia diœcefi funt, fine confenfu proprii epifcopi, aut papæ licentia.*

In Sardicenfi Concilio ftatutum eft, in quo Januarius epifcopus legitur dixiffe [c. xviii. A. D. 347. in *Thracia*, Concil. tomo iI. pag. 650.]

Dift. lxxi. C. 1. ILlud quoque fanctitas veftra ftatuat, ut nulli epifcopo liceat alterius civitatis ecclefiafticum hominem follicitare, & in fua diœcefi clericum ordinare. Univerfi dixerunt: *placet*, quia ex his contentionibus folent nafci difcordiæ: & ideo prohibet omnium fententia, ne quis hoc facere audeat [ibidem c. xix.]

II. *Ofius epifcopus dixit.*

Ibidem C. eod. ET hoc univerfi conftituimus, ut quicumque ex alia parochia voluerit alienum miniftrum, fine confenfu epifcopi ipfius, & fine voluntate, ordinare, non fit rata ordinatio ejus. *Innocentius* [papa 1. Victricio Rotomagenfi epifcopo epift. iI. c. vii. A. D. 404. Roma in *Galliam*, Concil. tomo iI. pag. 1251.]

III. *Clericus unius ecclefiæ in alia non ordinetur.*

Ibidem C. ii. DE aliena ecclefia ordinare clericum nullus præfumat, nifi ejus epifcopus precibus exoratus concedere voluerit. *Ex Nicæno Concilio* [c. xvii. alias xvi. *in fine*, A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo iI. pag. 49.]

IV. *Qui fine fui epifcopi confenfu ordinatur, irrita fit ejus ordinatio.*

Ibidem C. iii. SI quis aufus fuerit alium, qui ad alterum pertinet, in ecclefia fua ordinare, cum non habeat confenfum illius epifcopi, a quo receffit clericus, irrita fit hujufmodi ordinatio. *Ex Concilio Calchedonenfi* [c. xx. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo iv. pag. 784.]

V. *Clericus unius ecclefiæ in alia non ordinetur.*

Ibidem C. iv. CLericos, in fingulis ecclefiis conftitutos, ficut jam definivimus, non liceat in alterius civitatis ecclefiis ordinari, fed quiefcant in ea, in qua ab initio miniftrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias civitates perdiderunt, & ex neceffitate ad alias ec-

ecclesias migraverunt. Si vero quicumque episcopus post definitionem istam, ad alium episcopatum pertinentem clericum susceperit, placuit sanctæ synodo & eum, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tamdiu excommuicatos manere, quamdiu ipse clericus revertatur ad propriam ecclesiam. *Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano* [papa I lib. v. epist. XI. A. D. 596. Roma in *Campaniam*.]

Lib. I. Pars. IV. Tit. X. Rubr. XVIII. & XIX.

VI. *Apostolica permissione unius ecclesiæ clericus in altera valet ordinari.*

FRaternitatem tuam a nobis petiisse recolimus, ut Gratianum, ecclesiæ Venafranæ diaconum, tuæ concederemus ecclesiæ cardinandum: & quoniam nec episcopum, cui obsecundare, nec propriam habeat ecclesiam (hoste scilicet prohibente) quo suum debeat ministerium exhibere, petitionem tuam non prævidimus differendam. Idcirco scriptis tibi præsentibus, eum necessario duximus concedendum habituro licentiam diaconum illum, nostra interveniente auctoritate, ecclesiæ tuæ, Deo propitio, constituere cardinalem.

Dist. LXXI. C. V. Io. Diaconus lib. III. C. XX.

RUBRICA. XVIII

De ambitiosis & importunis non ordinandis.

I. *Importuni, & ambitiosi, si sint, ordines sunt ab eis repellendi.*

Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi [& aliis episcopis Galliarum lib. VII. epist. CX. indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

SIcut is, qui invitatus, renuit, quæsitus, refugit, sacris est altaribus admovendus, sic qui ultro ambit, vel importunum se ingerit, est procul dubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi, ut crescendo decrescat, & ascendendo exterius, interius ad profunda descendat? Itaque, fratres carissimi, in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat, sit simplex sine venalitate consensus, pura præferatur electio, ut ad summa sacerdotii, non suffragio venditorum provectus, sed Dei credatur esse judicio.

I. Q. VI. C. III.

RUBRICA. XIX

Ordinandi non sunt involuntarii, aut inviti.

I. *Punitur episcopus annua suspensione, qui, nulla causa existente necessitatis, aut utilitatis ecclesiæ, invitum ordinare præsumit.*

In Concilio Aurelianensi [III. c. VII. A. D. 538. in *Galliæ*, Concil. tomo V. pag. 297.]

EPiscopus, qui invitum, aut reclamantem præsumserit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus, missas facere non præsumat. *Item Gregorius Natali episcopo.* [lib. I. epist. XIX. A. D. 591. Roma in *Dalmatiam*.]

Dist. LXXIV. C. I.

II. *Nullus promoveatur invitus.*

GEsta, quæ nobis, in concilii vestri confecta secretario, direxistis, in quibus archidiaconus Honoratus addicitur, plena esse cognovimus semine jurgiorum, cum uno eodemque tempore una persona nolens ad sacerdotii ordinem provehitur, quæ, tanquam immerita, a diaconatus officio removetur. Et sicut justum est, ut nemo crescere compellatur invitus, ita censendum puto similiter, ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deiiciatur injuste. *Simplicius Johanni episcopo Ravennati post pauca, quibus eum ab illicita ordinatione prohibuit* [Simplicius papa epist. II. in fine, Johanni episcopo Ravennati, A. D. 482. Roma in *Flaminiam*, Concil. tomo IV. pag. 1069. C.]

Ibidem C. II.

III. *Privilegium amittit qui sua potestate non legitime utitur.*

DEnunciamus autem, quod si post hoc quidquam tale præsumseris, & aliquem seu episcopum, vel presbyterum, seu diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis ecclesiæ vel Æmiliensis, noveris auferendas. *In Concilio Carthaginensi* [sumtum ex codice canonum ecclesiæ Africanæ c. XXXI. A. D. 419. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1064.]

Ibid. C. VII. §. 2.

Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rubr. xx. & xxi.

IV. *Punitur qui in casu necessitatis ab episcopo promoveri contemnit.*

Dist. xxxiv. C. ul.

SI qui clerici ab episcopis suis promoveri contemserint; nec illic maneant, unde recedere noluerint. *Item* [ibidem c. xxxi.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. iv.

PLacuit, ut quicumque clerici, vel diaconi pro necessitatibus ecclesiasticarum rerum non obtemperaverint episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in ecclesia sua promovere, nec illic ministrent in suo gradu, unde noluerunt recedere. *Item ex Concilio Agathensi* [c. xxiii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1387.]

VI. *De eodem.*

Ibidem C. v.

EPiscoporum etiam, quorum vita non reprehenditur, posteriorem priori nullus præponat, nisi forte superbia elatus quod pro necessitate ecclesiæ episcopus jusserit, implere contemnat. Sane si officium archidiaconus propter simpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit, ille loci sui nomen teneat & ordinationem ecclesiæ, quem elegerit episcopus præponendum. *Simplicius papa scribit Johanni archiepiscopo Ravennati.* [epist. II. A.D. 483. Roma in *Flaminiam*, Concil. tomo iv. pag. 1068.

VII. *Non est invitus aliquis ad episcopatum vehendus.*

Ibidem C. vii.

UBI didicisti ista, quæ in fratrem episcopum, & coepiscopum nostrum Gregorium. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* VIII. *Rubrica* III. c. XXVI. *pag.* 73.

VIII. *De eodem.*

Ibidem C. viii.

HOnoratus archidiaconus Salonitanæ ecclesiæ. *Supra ibidem* c. XXVII. *pag.* 73. *Innocentius papa* II. [in Concil. Lateranensi II. generali c. x. A. D. 1139. *Roma*, Concil. tomo x. pag. 1005. A.]

IX. *De eodem.*

Dist. lx. C. ul.

INnovamus autem, & præcipimus, ut nullus in archidiaconum, vel decanum, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero vel decani, vel præpositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contemserint, honore suscepto priventur. Prohibemus autem, ne adolescentibus, vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores.

RUBRICA. XX
De his, qui sunt minoris ætatis, non ordinandis.

Ordinandi non sunt qui sunt minoris ætatis.

C*Apitula ad hoc faciunt omnia Rubricæ* VI. *præcedentis Tituli* IX. *pag.* 329.

RUBRICA. XXI
De lapsis post susceptum ordinem, ad superiores ordines non ordinandis.

I. *Ordinandi non sunt ad ordines superiores qui post susceptum ordinem lapsi sunt.*

In Ilerdensi Concilio [c. v. A. D. 524. in *Hispania*, Concil. tomo iv. pag. 1611.]

Dist. l. C. iii.

HI, qui altario sancto deserviunt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint, &, Domino respiciente, digne pœnituerint, itaut, mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant, maneat in potestate pontificis vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiori tempore ab ecclesiæ corpore segregare; ita tamen, ut sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia ulterius promoveri. *Ad Bonifacium scribit Augustinus* [epist. clxxxv. c. x. §. 45. ad Bonifacium Comitem, alias epist. l. c. A. D. 417. in *Africa*.]

II. *Qua-*

II. *Quare constitutum est in ecclesia, ne post pœnitentiam aliquis ad clericatum redeat.*

Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rubr. xxii. & xxiii.

UT constitueretur in ecclesia, ne quisquam post alicujus criminis pœnitentiam, clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ. Alioquin contra claves datas ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est: *quæ solveritis in terra, soluta erunt in cælo*. Sed ne forte etiam de ceteris criminibus spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbe ageret pœnitentiam, severissime placuit, ut post actam de crimine damnabili pœnitentiam, nemo sit clericus, ut desperatione temporalis altitudinis, medicina major & verior esset humilitatis. Nam & sanctus David de criminibus mortiferis pœnitentiam egit: & tamen in honore suo perstitit, & beatum Petrum, quando amarissimas lacrymas fudit, utique Dominum negasse pœnituit: & tamen Apostolus mansit; sed non ideo supervacua putanda est posteriorum diligentia, qui ubi saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo salus tutius muniretur, experti, credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum potentias. Cogunt enim multas invenire medicinas multorum experimenta morborum. Verum in hujusmodi caussis ubi per graves dissensionum scissuras non hujus, aut illius hominis est periculum, sed populorum strages jacent, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis caritas sincera subveniat.

Dist. L. C. xxv. — *Matth. xvi. 19.* — *II. Reg. xii. 13. & xxiv. 17.*

RUBRICA. XXII
De arreptitiis vel epylepticis ad superiores ordines non promovendis.

I. *Ordinandi non sunt arreptitii, vel epyleptici.*

Pius papa [forte I. ex Ivone P. II. c. cxxv. Concil. tomo I. pag. 578.]

COmmuniter definimus, ut nullus de iis, qui, aut in terram arrepti, a dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant altaribus ministrare, vel indiscusse se ingerant sacramentis divinis, exceptis illis, qui corporis incommoditatibus dediti, sine hujusmodi passionibus in terram probantur elisi, qui tamen & ipsi tamdiu erunt ab officii sui ordine, & loco suspensi, quousque unius anni spacio per discretionem episcopi inveniantur ab incursu dæmonum liberati. *Nicolaus papa*. [caput incertum.]

Dist. xxxiii. C. iii.

II. *De eodem.*

CLerici, qui in adolescentia a dæmonibus cognoscuntur obsessi, ad superiorem sacri regiminis gradum accedere non possunt. *Gelasius papa* [ad episcopos per Lucaniam epist. ix. c. xix. A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo iv. pag. 1194.]

Ibidem C. iv. Concil. Arausic. canon I. C. xvi. Ivo P. xi. C. civ.

III. *De eodem.*

USque adeo sane comperimus illicita quæque prorumpere, ut dæmonibus, similibusque passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere positis aliquid propriæ necessitatis occurrat, quis fidelium de sua salute confidat, ubi ministros ipsos curationis humanæ tanta prospexerit calamitate vexari? Atque ideo necessario removendi sunt, ne quibuslibet pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremo si corpore sauciatum fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex divina permisit, quanto magis doni cælestis dispensatores esse non convenit (quod est deterius) mente percussos.

Ibidem C. v.

RUBRICA. XXIII
De feminis non ordinandis.

I. *Ordinandæ non sunt feminæ.*

Soter papa episcopis Italiæ. [epist. II. Isidoriana, Concil. tomo I. pag. 586. A.]

SAcratas Deo feminas vel monachas sacra vasa vel sacratas pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre, perlatum est ad Apostolicam se-

Dist. xxiii. C. xxv. Concil. Laodic. C. xliv.

 dem:

Lib. I. Part. IV. Tit. XI. Rubr. dem: quæ omnia reprehensione plena esse & vituperatione, nulli certe sapientum dubium est. Quamobrem hujus sanctæ sedis auctoritate hæc omnia vobis resecare funditus, quantocitius poteritis, censemus: & ne pestis hæc latius divulgetur per omnes provincias, abstergi citissime mandamus. *Ex Laodicensi concilio* [c. XI. ex interpretatione Isidori Mercatoris, c. A. D. 320. in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tomo I. pag. 1518.]

II. *Viduæ vel seniores, presbyteræ appellantur.*

Dist. XXXII. C. Mulieres, quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, seniores, univiræ, & matricuriæ appellantur, in ecclesia, tamquam ordinatas, constitui non debere.

TITULUS. XI

De ministris sacri ordinis.

RUBRICA. I

De his, qui possunt conferre omnes ordines, & qui nonnisi minores tantum.

I. *Minister, a quo omnes ordines possunt & debent regulariter conferri, est episcopus.*

In Concilio Carthaginensi. [IV. c. XXII. A. D. 398. in *Africa*, Conci. tomo II. pag. 1201.]

Dist. XXIV. C. VI. Episcopus sine concilio clericorum suorum clericos non ordinet, itaut civium conniventiam & testimonium quærat. *In Concilio Toletano.* [imo Hispalensi II. c. V. A. D. 619. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 1665.]

II. *Episcopus ordines conferens, debet totam ordinationem complere.*

Dist. XXIII. C. XIV. Quorundam clericorum, dum unus ad presbyterium, duo ad Levitarum ministerium sacrarentur, episcopus oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos imposuisse tantum, & presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Sed quia jam ille examini divino relictus, humano judicio accusari non potest, ii, qui supersunt, gradum sacerdotii, vel levitici ordinis, quem perverse adepti sunt, amittant. *In VII. synodo legitur* [c. XIV. ex versione Anastasii Bibliothecarii, A. D. 787. in *Bithynia*, Concil. tom. VII. pag. 607.]

III. *Abbas, sacerdos extans, subditis suis in monasterio suo conferre potest tonsuram & duos ordines minores.*

Dist. LXIX. C. I. Quoniam videmus, sine manus impositione a paruula ætate tonsuram cleri quosdam accipientes, nondumque ab episcopo manus impositione percepta, super ambonem irregulariter in collecta legentes; præcipimus amodo id minime fieri. Idipsum quoque observandum est etiam inter monachos. Lectoris autem manus impositionem licentia est abbati solummodo in proprio monasterio faciendi, si dumtaxat eidem abbati manus impositio facta noscatur ab episcopo (secundum morem præficiendorum abbatum) dum constet, illum esse presbyterum. Simili etiam modo, secundum antiquam consuetudinem, chorepiscopos præceptione oportet episcopi promovere lectores. *In Calchedonensi Concilio* [c. VI. ex versione Mercatoris A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 751.]

IV. *Episcopus neminem ordinare debet absolute, scilicet sine titulo.*

Dist. LXX. C. I. Neminem absolute ordinari presbyterum, vel diaconum, vel quemlibet in ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifeste in ecclesia civitatis, sive possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulum. Eos autem, qui absolute ordinantur, decrevit sancta Synodus vacuam habere manus impositionem, & nullum tale factum valere ad injuriam ipsius, qui eum ordinavit. *Ex Concilio Urbani II. habito Placentiæ* [c. XV. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. tomo X. pag. 104.]

V. Ir-

Lib. I. Pars IV. Tit. XI. Rub. II. & III.

V. *Irrita sit ordinatio sine titulo facta.*

Dist. LXX. C. II.

SAnctorum canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua ecclesia quilibet titulatus est, in ea perpetuo perseveret. Omnino autem in duabus aliquem titulari non liceat, sed unusquisque in qua titulatus est, in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim episcopi dispositione unus diversis præesse possit ecclesiis, canonicus tamen præbendarius nisi unius ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse non debet. Si quæ tamen capellæ sunt, quæ suis reditibus clericos sustentare non possint, ea cura, ac dispositio præpositio majoris ecclesiæ, cui capellæ subditæ esse videntur, immineat, & tam de possessionibus, quam de ecclesiasticis capellarum officiis ipse provideat. *In eodem etiam Concilio antiquis novem præfationibus decima addita est, quæ ita se habet*. Æquum & salutare, & te in veneratione vel assumtione beatæ Mariæ collaudare, benedicere & prædicare, quæ & unigenitum tuum sancti spiritus obumbratione concepit, & virginitatis gloria permanente lumen æternum mundo effudit Jesum Christum Dominum nostrum.

RUBRICA. II
De episcopo non baptizato, & ordinante.

I. *Episcopus non baptizatus nullos ordines conferre potest.*

Unde in Nicæno Concilio. [c. XIX. ex interpretatione Mercatoris A.D. 325. in *Bithynia*. Concil. tomo I. pag. 56.]

I. Q. I. C. LII.

SI quis confugerit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis & Cataphrygis, statutum est, rebaptizari eos omnimodo debere. Siqui vero clerici erant apud eos, si quidem inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rebaptizandi sunt, & rursus etiam ab episcopo ecclesiæ catholicæ ordinentur. Si vero examinati, minus fuerint apti deprehensi, deponi eos oportet. Similiter autem & circa diaconos, & de omnibus, qui in eodem clero inveniuntur, eadem forma servabitur. *Hinc etiam Isidorus ait*.

[ex Ivone P. I. c. CCXCIV. & Burchardo lib. IV. c. C. Non habetur tamen inter opera S. Isidori.]

II. *De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur.*

Ibidem C. LIX. Capitular. lib. V. C. VI.

SI quis per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur, debent ab eo baptizati iterum rebaptizari, & ipse ulterius non ordinetur. Sed Romanus pontifex non hominem judicat, qui baptizat, sed Spiritum Dei subministrare gratiam eredit baptismi, licet paganus sit qui baptizat.

RUBRICA. III
De episcopo non ordinato, & ordinante.

I. *Episcopus non ordinatus in sacerdotem, nullos ordines potest conferre, quia ordo sacerdotalis videtur esse substantiale ordinis episcopalis.*

DIctum est a Deo in Numeris. *Supra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* I. *Rubr.* V. c. VI. *pag.* 214. *Ad hoc facit* c. III. *Rubricæ* I. *supra pag.* 356.

Leo episcopus [sententia sumta ex epist. VI. c. III. ad Aquilejensem episcopum, alias epist. LXXXVI. A. D. 444. Roma in *Venetiam*.]

II. *Episcopus in sacerdotem ordinatus, prætermissa aliquo alio ordine, non potest conferre ordinem, quem prætermisit.*

Ibidem C. I. Deusdedit in Simoniacos

GRatia si non gratis datur, vel accipitur, gratia non est. Simoniaci autem non gratis non accipiunt: igitur gratiam, quæ maxime in ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent: si autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare possunt. Quid ergo dant? Profecto quod habent. Quid autem habent? Spiritum utique mendacii. Quomodo hoc probamus? Quia, si Spiritus veritatis (testante ipsa veritate) de qua procedit, gratis accipitur, procul dubio Spiritus mendacii esse convincitur, qui non gratis accipitur.

Lib. I. Part. II. Tit. XI. Rubr. IV.

RUBRICA. IV

De episcopo ordinante clericos alterius diœcesis sine licentia proprii episcopi.

I. *Nullus episcopus debet ordinare clericos alterius diœcesis sine licentia proprii episcopi, aut papæ.*

Calistus papa [in epist. Isidoriana II. c. III. Concil. tomo I. pag. 613.]

IX. Q. II. C. I. — C. II. C. T. re judicata — Deuter. XIX. 14. — Proverb. XXII. 28.

NUllus alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum judicare, vel ordinare, aut excommunicare præsumat; quia talis judicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata erit, nec vires ullas habebit; quoniam nullus alterius judicis, nisi sui, sententia tenebitur, aut damnabitur. Unde & Dominus loquitur dicens: *ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.* Cælestinus papa [potius Calistus in eadem epist. Isidoriana *ibidem*.]

II. *In alterius ecclesia, nisi eo vocante, nulli aliquid agere licet.*

Ibidem C. III.

NUllus primas, nullus metropolitanus, nullusque reliquorum episcoporum alterius adeat civitatem, aut ad possessionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius episcopi est parochiæ) super cujusquam dispositione, nisi vocatus ab eo, cujus juris esse dignoscitur, aut quidquam ibi disponat, vel ordinet, aut judicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præsumserit, damnabitur, & non solum illi, sed cooperatores, eique consentientes; quia sicut ordinatio, ita eis & judicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, qualiter judicabit? Nullatenus procul dubio judicabit, aut judicare poterit. *Ex Concilio Antiocheno* [c. XXII. A. D. 341. in *Syria*, ex versione Mercatoris, Concil. tomo II. pag. 587.]

III. *Ad ordinationem ecclesiæ, quæ sibi commissa non fuerit, minime accedat episcopus.*

Ibidem C. VII.

EPiscopum non debere in alienam irruere civitatem, quæ illi probatur non esse subjecta, neque in regionem, quæ ad ejus curam minime noscitur pertinere, ad aliquid ordinandum, neque presbyteros, aut diaconos constituere ad alios episcopos pertinentes, nisi forte cum voluntate & testimonio propriæ regionis episcopi. Quod si quispiam, horum quid tale facere voluerit; irrita quidem erit hujusmodi ordinatio: & quæ male usurpaverit, a synodo arguantur. Nam, si ordinare non potuerit, nullatenus ad alios pertinentem judicare præsumat. *Ex synodo Constantinopolitana* [2. c. III. A. D. 381. in *Thracia*, ex interpretatione Mercatoris, Concil. tomo II. pag. 958.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. IX.

NON invitati episcopi ultra diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibuscumque disponendis ecclesiasticis causis, servata regula, quæ supra scripta est de unaquaque diœcesi. Manifestum namque est, quod per singulas quasque provincias provincialis synodus administrare & gubernare omnia debeat, secundum ea, quæ sunt in Nicæa definita. *Ex Concilio Antiocheno* [c. XIII. ex versione ejusdem Mercatoris A. D. 341. in *Syria*, Concil. tomo II. pag. 585.]

V. *Deponendus venit episcopus, qui alterius diœcesis clericos ordinat sine consensu proprii episcopi.*

Ibidem C. VI.

NUllum episcoporum audere debere ex alia provincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in ecclesiis, aut consecrare ad sacrum ministerium: nec ab aliis illuc trahatur episcopis, nisi forte per literas rogatus abierit; non solum a metropolitano, sed & ab his, qui cum eo sunt, omnibus ipsius provinciæ episcopis. Quod si, nullo invitante, inordinate superveniat, & aliquos vel ordinare præsumserit, vel quoslibet actus, illi ecclesiæ competentes, qui ad se minime pertinent, usurpare tentaverit, vacua quidem, & inania erunt omnia, quæ gesserit. Ipse vero hujus indisciplinati ausus, & irrationabilis cœpti dignas causas expendat, tamquam depositus a sancta synodo, & propter hujus-

jusmodi præsumtionem jam prædamnatus. *In* VII. *synodo legitur* [sumtum videtur ex c. x. sed verba sunt conciliabuli quinisexti c. xvii. A. D. 692. *CPoli*, Concil. tomo vi. pag. 1152.]

Lib. I. Pars iv. Tit. xi. Rubr. v. & vi.

VI. *Sine dimissoriis litteris in aliena ecclesia clericus non ordinetur.*

Quoniam diversarum ecclesiarum clerici suas, in quibus ordinati sunt, ecclesias relinquentes, ad alios concurrunt episcopos, & ignorante episcopo proprio, in alienis constituuntur ecclesiis, ubi contigit, eos sine sui examinatione permanere; præcipimus amodo, ut nullus clericorum omnino, in quocumque gradu sit, licentiam habeat, sine dimissoriis literis sui episcopi, in altera constitui ecclesia. Qui vero hoc amodo non observaverit, ad opprobium ejus, qui ordinaverit eum, deponatur tam ipse, quam qui eum sine ratione susceperit. *Anacletus* [forte ex Concilio Aurelianensi III. c. xv. A. D. 538. in *Gallia*, Concil. tomo v. pag. 299.]

xxi. Q. ii. C. i.

VII. *Ordinans clericos alienæ diœcesis suspenditur per annum a celebratione missarum.*

Episcopus in diœcesim alienam ad alienos clericos ordinandos, vel consecranda altaria irruere non debet. Quod si fecerit, amotis his, quos ordinavit, altaris tamen consecratione manente, transgressor canonum uno anno a missarum celebratione cessabit.

vii. Q. i. C. xxviii.

VIII. *Ordinati ab alieno episcopo sine licentia proprii episcopi, privantur communione.*

Illud quoque sanctitas vestra. *Supra Tit.*X. *Rubr.* XVII. c.I. *pag.*351.

Urbanus [II.] *papa Hugoni Lugdunensi archiepiscopo* [epist. xix. circa A. D. 1096. Romæ in *Galliam*, Concil. tomo x. pag. 455.]

IX. *Clerici, ab episcopo alterius parochiæ ordinati, a proprio in suis ordinibus recipi possunt.*

Lugdunensis parochiæ clericos, quos contra statuta canonum ab alterius parochiæ episcopo ordinatos literarum tuarum significatione monstrasti, cum graduum suorum honore recipere, religionis tuæ prudentia poterit, si eos alias canonice, & sine pravitate aliqua ordinatos constiterit; si tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ perspexeris promereri. Legimus quippe, sanctum Epiphanium episcopum ex diœcesi sancti Chrysostomi quosdam clericos ordinasse: quod sanctus vir omnimodo non fecisset, si ejus detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua arbitrata fuerit, injuncta satisfactionis gratia, propter ecclesiam, quam offenderunt, congrua pœnitentia, miserationis intuitu in suo quoque honore recipies, salva in omnibus sanctorum canonum disciplina.

ix. Q. ii. C. v.

Socrates lib. vi. *cap.* xii. & xiii.

Histor. Tripert. lib. x. C. xi.

Nicephorus lib. xiii. C. xiii.

Multa alia capitula vide supra Tit. X. *Rubr.* XVIII. *pag.*351.

RUBRICA. V

De episcopo, qui renunciavit dignitati episcopali, & ordines confert.

Huc *faciunt optime capitula præcedentis Rubricæ* IV. *pag.*358.
Nihil in speciali occurrit de hoc in corpore decreti.

RUBRICA. VI

De episcopo hæretico, schismatico, simoniaco, aut excommunicato, sive interdicto, ordinante.

Gratianus.

Anastasius enim II. favore Anastasii imperatoris, quos Acacius post sententiam in se prolatam, sacerdotes, vel levitas ordinaverat, rite fungi acceptis officiis debere decrevit, ita inquiens.

Dist. xix. *post* C. vii.
Vide notas editionis Romanæ ad hunc locum. Perperam enim Anastasius a Gratiano reprehenditur.

II. Or-

Lib. I. Pars IV Tit. XL. Rub. VI.

I. *Ordinatio, ab episcopis hæreticis, schismaticis, simoniacis, suspensis, excommunicatis, interdictis, seu depositis, in forma ecclesiæ facta, licet sit vera, quantum ad veritatem sacramenti, est tamen irrita, quantum ad executionem.*

Anastasius II. [papa ad Anastasium Imperatorem epist. I. c. VII. A.D. 497. Roma CPoli, Concil. tomo IV. pag. 1280. 1281.]

Dist. XIX. C. VIII. Codex Canonum Ecclesiæ Romanæ C. XXVI. Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum C. XV. Jo. I. 33. Jo. XII. 4. Matth. XXIII. & seq. 1. Cor. 6. & seq. Philipp. I. 15. Anastasius ibid. C. VIII.

SEcundum ecclesiæ catholicæ consuetudinem, sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his, quos baptizavit Acacius, vel quos sacerdotes, sive levitas, secundum canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptisma (quod procul sit ab ecclesia) sive ab adultero, sive a fure datum fuerit, ad percipientem munus pervenit illibatum, quia vox illa, quæ sonuit per columbam, omnem maculam humanæ pollutionis exclusit, qua declaratur, ac dicitur: *hic est, qui baptizat in Spiritu sancto, & igne.* Nam si visibilis Solis istius radii cum per loca fœditissima transeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri indignitate constringitur. Nam & Judas cum fuerit sacrilegus, atque fur, quidquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce: *scribæ*, inquit, *& Pharisæi super cathedram Moysi sederunt. Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. Dicunt enim, & non faciunt.* Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo videtur operari; hoc totum contineri, implente divinitatis effectu; ita ille, per quem Christus loquitur, Paulus affirmat: *ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.* A Deo autem non quæritur quis, vel qualis prædicet; sed quid prædicet, ut invidos etiam bene Christum prædicare affirmet: quo malo ipse diabolus dejectus est, & hoc ipse prædicare non desinit. Ideo ergo & hic, cujus nomen dicimus reticendum, male bona ministrando, sibi tantum nocuit. Nam inviolabile sacramentum, quod per illum datum est aliis, perfectionem suæ virtutis obtinuit. Quod quidem generaliter verum est, nisi aliquorum in tantum se extenderet curiosa suspicio, ut imaginentur, prolato a Felice papa judicio, postea inefficaciter in sacramentis, quæ Acacius usurpavit, egisse, ac proinde eos metuere, qui vel in consecrationibus vel in baptismate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia videantur. *Innocentius* [I. epist. XVIII. c. III. ad Alexandrum episcopum Antiochenum A. D. 410. Concil. tomo 13. pag. 1269. E. & epist. XXII. ad episcopos Macedoniæ c. III. ibidem pag. 1274. A.D. 414. Roma in *Syriam* & *Macedoniam*.]

II. *Qui perfectionem spiritus non habent, ipsam dare non possunt.*

1. Q. 1. C. XVII. Epist. XXII. C. III. ad episcop. Macedoniæ.

QUI perfectionem Spiritus, quam acceperant, perdiderunt, non ejus dare plenitudinem possunt (quæ maxime operatur in ordinibus) quam per suam perfidiam perdiderunt. *Et iterum.* Qui honorem non habuit, honorem dare non potuit, nec aliquid ille accepit, quia nil erat in dante. Sed damnationem, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit. *Idem* [eadem epist. ad episcopos Macedoniæ c. III. in principio ibidem pag. 1273. 1274.]

III. *Simoniacus per pravam manus impositionem, non consecrationem, sed damnationem præstat.*

Ibidem C. XVIII. Num. XIX. 21. Levit. XV. 5. Aggæi II. 14. & 15.

VEntum est ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate longiorem exigit disputationem, cum nos dicamus, ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impositionem habere caput. Ubi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem: quæ sanitas post vulnus sequuta, sine cicatrice esse non poterit: atque ubi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse decrevimus. Nam si, ut legitur, *quod tetigerit immundus, immundum erit,* quomodo ei tribuetur quod munditia, & puritas consuevit accipere? Sed e contrario asseritur, eum, qui honorem amisit, honorem dare non posse: nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Aquiescimus, & verum est cer-

certe, quia quod non habuit, dare non potuit: damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit; & qui particeps effectus est damnati, quomodo debeat honorem accipere, invenire non possum. Sed dicitur: vera ac justa legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium, quod vitioso fuerat injectum. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia benedictione ordinationis, crimina vel vitia putantur auferri. Nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consuevit. Sed nostræ lex ecclesiæ est, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem, laicam tantum tribuere communionem; nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare. *Nicolaus junior* [papa II. in decreto contra Simoniacos, edito in Concilio Romano A. D. 1059. Concil. tomo IX. pag. 1101. perperam 1011. & Alexander II. in Concilio Romano I. c. II. A. D. 1063. Concil. tomo IX. pag. 1175.]

Innocentius ibidem C. IV.

IV. *De eo, qui ordinatur ab illo, quem scit, simoniacum esse.*

DE cetero statuimus, ut siquis in posterum ab eo, quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit, & consecrator, & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant, sed uterque depositus pœnitentiam agat, & privatus propria dignitate persistat. *1. Q. 1. C. CIX.*

Huc faciunt plura capitula libri I. *Partis* IV. *Tit.*I. *Rubr.* VIII. *pag.* 217.

RUBRICA. VII

De his, cum quibus dispensatur, & cum quibus non, ut executionem habeant susceptorum ordinum ab hæreticis, schismaticis, simoniacis, & excommunicatis.

I. *Possibilis est dispensatio in ordinibus, susceptis ab hæreticis.*

Leo papa [I. epist. II. respon. I. ad Rusticum episcopum Narbonensem, alias epist. XCII. circa A. D. 443. Roma in *Galliam*.]

SI qui clerici ab istis pseudoepiscopis in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum consensu & judicio præsidentium facta est, potest rata haberi talis ordinatio, ita ut in ipsis ecclesiis perseverent: aliter vana est habenda ordinatio, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita. *Innocentius* [I. epist. XXII. c. V. ad episcopos Macedoniæ A. D. 414. Roma in *Macedoniam*, Concil. tomo II. pag. 1275. D.] *Ibidem C. XI.*

II. *Dispensatur cum ordinatis ab hæreticis, qui coacti, ab eis ordines susceperunt.*

COnstat, multos vim passos, atque invitos, attractos, repugnantesque ab hæreticis ordinatos; sed hujusmodi aliquis si post talem ordinationem non interfuit cum illi conficerent sacramenta, si communioni eorum participatus non est, si statim discedentibus illis, pessimo conciliabulo eorum abrenunciavit, & ad ecclesiam rediit, iste talis potest habere colorem aliquem excusationis. Ceterum qui post mensem, aut amplius redierunt, cum se considerarent ab hæreticis ordinatos, quamvis nihil ab eis acceperunt, rei sunt usurpatæ dignitatis. *Leo Januario episcopo Aquilejensi* [papa I. epist. XIV. alias III. ad Januarium episcopum Aquilejensem A. D. 447. Roma in *Venetiam*.] *Ibidem C. CXI.*

III. *Dispensatur cum ordinato ab episcopo hæretico, si iterata ordinatione non fuerit maculatus.*

OMnis cujuslibet ordinis clericus, qui catholicam deserens unitatem, hæreticæ, vel schismaticæ conjunctionis contagione se maculaverit, si ad ecclesiam redierit cum legitima satisfactione, & erroris sui damnatione; hoc in magno beneficio habeat, si ademta omni spe promotionis, in quo invenitur ordine, permaneat [idem ibidem.] *Ibidem C. CXII.*

IV. *De eodem.*

SAluberrimum enim, & spiritualis medicinæ utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri, sive diaconi, aut cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam pridem amiserant, rursum reverti ambiunt, prius errores *1. Q. VII. C. XXI.*

tores

Lib. I. Pars IV. Tit. XI. Rub. VII.

rores suos, & ipsos auctores errorum damnari a se sine ambiguitate fateantur, ut sensibus pravis etiam peremtis, nulla sperandi superiit occasio, ne ullum membrum talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cooperit obviare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si ademta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant, si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. *Ex synodo Meldensi* [imo VII. Synodo act. 1. in principio A. D. 787. in *Bithynia*, Concil. tomo VII. pag. 39. 40. 41.]

V. *Dispensatur cum ordinatis ab hæreticis, nisi in contemtum ecclesiæ & fidei, se ab illis fecerint ordinari.*

1. Q. VII. C. IV.

CONvenientibus apud Nicæam Bithyniæ, & considentibus Petro archipresbytero, & Petro presbytero & abbate monasterii sancti Sabæ, locum tenentibus Hadriani papæ, & Tarasio archiepiscopo Constantinopolis, & Johanne, & Thoma, apocrisariis Apostolicarum sedium orientalium, & ceteris episcopis; episcopi Siciliæ dixerunt: dignum est, ut de futuris inquiramus. *Item*. Basilius episcopus Ancyræ dixit: constitutio ecclesiastica habet canonice tradita ab antiquo a sanctis Apostolis, & successoribus eorum sanctis patribus nostris, & magistris, & sanctis universalibus sex synodis, & localibus synodis orthodoxis, ut, qui ab aliqua hæresi revertuntur ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ ecclesiæ, scripto negare debeant hæresim suam, & confiteri catholicam fidem. *Item*. Tarasius patriarcha dixit: videtur vobis, ut sedes suas retineant qui ab hæresi revertuntur? Religiosissimi monachi dixerunt: sicut receperunt universales sex synodi ab hæresi revertentes; & nos recipimus. Sancta synodus dixit: placet omnibus nobis. Et jussi sunt Basilius episcopus Ancyræ, & Theodorus episcopus Myræ civitatis, & Theodosius episcopus Amorii sedere in gradibus & in sedibus suis. *Item*. Constantinus episcopus Cypri dixit: non oportet nos, qui episcopi sumus, indigere doctrina, sed aliorum esse doctores. *Item*. Tarasius episcopus dixit: malorum doctorum mala est doctrina: ecclesia de malis doctoribus sacerdotes non recipit. *Item*. Johannes apocrisarius orientalium sedium dixit: hæresis separat omnem hominem ab ecclesia. *Item*. Tarasius episcopus dixit: ecce multi canonici libri & synodici & paterni lecti sunt, & ab hæresi revertentes, docuerunt nos recipere, si aliqua alia causa non est in eis. *Item*. Petrus apocrisarius papæ dixit: Romæ exulatus est Macarius hæreticus a sancta synodo, & XL. dierum inducias dedit illi pater noster Benedictus papa, & quotidie mittebat ad eum Bonifacium consiliarum suum, & instruebat eum commonitoriis verbis ex divina scriptura, & nullatenus voluit emendari. Hæc autem faciebat, ut eum reciperet in ordine suo. *Item*, Tarasius episcopus dixit: quid dicitis de Anatolio? Nonne etiam in IV. synodo factus est princeps? Et ecce ab ipso Dioscoro ordinatus est? Et nos igitur recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati sunt, sicut & Anatolius receptus est. *Item*. Vere vox Dei est, quoniam non moriuntur filii pro patribus, sed unusquisque in peccato suo morietur. *Addatur*. Quoniam ex Deo est ordinatio. *Item*. Tarasius patriarcha dixit: audivimus paterna mandata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos? sancta synodus dixit: audivimus Domine, & oportet nos recipere. Tarasius patriacha dixit: plures eorum, qui in VI. synodo convenerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro ordinati sunt, qui fuerunt principes hæreseos Monothelitarum, quoniam isti continuatim in Constantinopolitana sede sederunt, & ab ultimo eorum, Petro scilicet, usque ad VI. synodum, non fuerunt plures, quam XII. anni. Thomas vero, & Johannes, & Constantinus ab hæreticis illis archiepiscopi facti sunt: & tamen propter hoc non sunt reprobati. sancta synodus dixit: hoc manifestum est. Constantinus episcopus Cypri dixit: sufficienter ostensum est, quod ab hæreticis venientes recipiendi sunt. Si vero quis sponte ad hæreticum vadit, & accipit ordinationem, non recipiatur. *Item*. Tarasius patriarcha dixit: & ego refuto eos, qui ob hujusmodi causam ad fidei subversionem ordinati sunt, & maxime cum præsentes essent orthodoxi episcopi, a quibus poterant ordinari. Sic est enim paternus intellectus. Si vero synodalis fuerit consonantia, & unitas ecclesiarum de orthodoxis; qui præsumserit ab immundis hæreticis ordinari, depositioni subjaceat. Sancta synodus dixit: hoc est justum judicium. *Nicolaus papa* [II. in Concilio Romano A.D. 1059. *Romæ*, Concil. tomo IX. pag. 1105.]

Concil. tomo VII. pag. 54. 55. — Ibidem pag. 62. — pag. 63. — pag. 66. — pag. 84. — pag. 86. — pag. 91. — pag. 94.

VI. *Dis-*

VI. *Dispensatur cum ordinato ignoranter a simoniacis.*

STatuimus decretum de simoniacis tripartita hæresi, idest de simoniacis simoniace ordinatoribus vel ordinatis, & de simoniacis simoniace a non simoniacis, & de simoniacis non simoniace a simoniacis. Simoniaci simoniace ordinati, vel ordinatores, secundum ecclesiasticos canones, a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque simoniace a non simoniacis ordinati, similiter ab officio male accepto removeantur. Simoniacos autem non simoniace a simoniacis ordinatos, misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere. *Urbanus papa* [II. in Concilio Placentino c. III. & IV. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. tomo x. pag. 503.]

I. Q. I. C. CVII. *Petrus Damiani Tom. III. opusc. XXX. C. I.*

VII. *De illis, qui non simoniace a simoniacis ordinantur.*

SI qui a simoniacis non simoniace ordinati sunt, si quidem probare potuerint se, cum ordinarentur, nescisse, eos simoniacos esse; & si tunc pro catholicis habebantur in ecclesia, talium ordinationes misericorditer sustinemus, si tamen eos laudabilis vita commendat. Qui vero scienter, se a simoniacis consecrari (imo execrari) permiserint, eorum consecrationem omnino irritam esse decernimus.

Ibidem C. CVIII.

VIII. *Non dispensatur cum eo, qui scienter ordines suscipit a simoniaco.*

DE cetero statuimus. *Supra Rubrica* VI. c. IV. *pag.* 361. *Urbanus* II. [epist. I. in appendice ad Gebehardum episcopum Constantiensem, c. A.D. 1093. ex Italia in *Germaniam*, Concil. tomo x. pag. 445.]

IX. *Dispensatur cum ordinato ex ignorantia ab hæretico, vel excommunicato, qui ordinem episcopalem recepit in ecclesia, ut administret in ordinibus susceptis; ad superiores vero promoveri non debet, nisi esset necessitas magna, & conversatio sancta.*

AB excommunicatis, quondam tamen catholicis episcopis, ordinatos, si quidem non simoniace ordines ipsos acceperunt, & si ipsos episcopos simoniacos non fuisse constiterit, ad hæc si eorum religiosior vita & doctrinæ prærogativa visa fuerit promereri, pœnitentia indicta, quam congruam duxeris, in ipsis, quos acceperunt, ordinibus, permanere permittas. Ad superiores autem conscendere non concedimus, nisi necessitas, vel utilitas maxima flagitaverit, & ipsorum sancta conversatio promeruerit. *Urbanus* [II. in synodo Placentina c. IX. X. XI. & XII. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. tomo x. pag. 504.]

IX. Q. I. C. IV.

X. *Qui nominatim excommunicati sunt, & qui aliorum sedes invadunt, aliquos ordinare non possunt.*

ORdinationes, quæ ab hæresiarchis, nominatim excommunicatis, factæ sunt, & ab cis, qui catholi[illegible]um, adhuc viventium, episcoporum sedes invaserunt, irritas esse judicamus, nisi p[illegible]are valuerint, se cum ordinarentur, eos nescisse damnatos. Qui vero ab episcopis, quondam quidem catholice ordinatis, sed in schismate a Romana ecclesia separatis, consecrati sunt, eos nimirum, cum ad ecclesiæ unitatem redierint, servatis propriis ordinibus, misericorditer suscipi jubemus, si tamen vita & conscientia eos commendat. Amodo vero quicumque a prædictis schismaticis, sanctæque Romanæ ecclesiæ adversariis se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur. Quamvis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen præjudicium sacris canonibus fieri volumus, sed obtineant proprium robur; &, cessante necessitate, illud quoque cesset, quod pro necessitate factum est; ubi enim multorum strages jacet, ibi subtrahendum est aliquid severitati, ut addatur amplius caritati.

Ibidem C. V. — C. X. — C. XI. — C. XII.

XI. *Nunquam dispensatur cum eo, qui scienter ab hæretico suscepit ordines, qui extra ecclesiam recepit ordinem episcopalem.*

ORdinationes. *Ut in capite, quod hic immediate præcedit.*

Lib. I. Pars. iv. Tit. xi. Rubr. viii. & ix.

RUBRICA . VIII
De non iterandis ordinibus.

I. *Non dispensatur cum ordinato, qui bis baptismum susceperit.*

EOs, quos episcopos. *Supra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* XIV. c. II. *pag.*241.

II. *De his, qui ignoranter bis baptizantur.*

QUi bis ignoranter baptizati sunt. *Supra ibidem* c. I. *pag.*241.

RUBRICA . IX
De non conferendis ordinibus per simoniam.

I. *Inaniter sacerdos dicitur, qui simoniace ordinatur.*

Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi [lib. vii. epist. cxi. indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

I. Q. I. C. II. QUicumque studet pretii datione sacrum ordinem mercari, dum non officium, sed nomen attendit, sacerdos non esse, sed dici tantummodo inaniter concupiscit. *Ambrosius in libro pastorali* [imo ex Concilio Toletano viii. c. iii. A. D. 653. in *Hispania*, Concil. tomo vi. pag. 404.]

II. *Anathematis sententia damnatur qui simoniace ordinatur.*

Ibidem C. vii. REperiuntur quamplurimi, negocio muneris perituri, mercari velle gratiam Spiritus sancti, dum vile pretium donant, ut pontificalis ordinis sublime culmen accipiant, obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: *pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri.* (Act. viii. 20.) Proinde quia & usitatum est tantum malum, & majorum frequenter constat mucrone succisum, nos quoque huic vulneri cancroso ignitum (quod superest adhuc) iniicimus ferrum, decernentes omnino, ut quicumque deinceps propter accipiendam sacerdotii dignitatem quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse, ex eodem tempore se nnverit anathematis opprobrio condemnatum, atque a participatione Christi corporis & sanguinis alienum: ex quo illum constat execrabile Christo perpetrasse flagitium. Quod si aliquis extiterit, qui accuset, ille, qui hunc ordinem munerum fuerit datione lucratus, & suscepto honoris gradu privetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia retrudatur. Illi vero, qui hac causa munerum acceptores extiterint, si clerici fuerint, honoris sui amissione mulctentur: si vero laici, perpetuo anathemate condemnentur. *Ex Concilio Calchedonensi* [c. II. ex versione Isidori Mercatoris, A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo iv. pag. 779.]

III. *Damnetur episcopus, qui per pecuniam ordinat.*

Ibidem C. viii. SI quis episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & sub pretio redegerit gratiam, quæ vendi non potest, ordinaveritque per pecuniam episcopum, chorepiscopum, presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel mansionarium, vel quemquam omnino, qui subjectus est regulæ, pro suo turpissimi lucri commodo; is, qui hoc attentasse probatus fuerit, proprii gradus periculo subjacebit; & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negociationem facta, proficiat; sed sit alienus a dignitate vel sollicitudine, quam pecuniis acquisivit. Si quis vero mediator tam turpibus, & nefandis datis, vel acceptis extiterit; & ipse, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat; si vero laicus aut monachus, anathematizetur. *Item ex VI synodo* [potius sumtum ex c. xxii. conciliabuli Quinisexti, A. D. 692 CPoli, Concil. tomo vi. pag. 1153.]

IV. *A sacerdotio sit alienus, qui per pecuniam ordinat, vel ordinatur.*

Ibidem C. ix. Novell. iv. C. I. Novell. cxxiii. C. ii. QUI per pecunias quemquam consecraverit, vel ab alio consecratus est, alienus est a sacerdotio. *Ex Bracarensi Concilio* II. [imo III. c. III. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 897.]

V. *Et*

V. *Et qui dat, & qui accipit, ut ordines sacri præstentur, anathematizetur.*

1. Q. 1. C. XXII. Matth. X. 9.

PLacuit, ut de ordinatione clericorum episcopi munera nulla accipiant; sed sicut scriptum est, quod *gratis*, donante Deo, accipiunt, *gratis* dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impositio manuum venundetur, quia antiqua definitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens: *anathema sit danti, & accipienti*. Propterea, quia aliquanti multis sceleribus obruti sancto altario indigne ministrantes, non hoc testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum obtinent, oportet non per gratiam munerum, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum testimonium, clericos ordinare.

De ista materia vide supra Rubr. VI. *pag.* 359.

RUBRICA. X

De lapsis.

I. *Inducitur per Gratianum patrum auctoritas, quod criminibus irretiti, a propriis ordinibus deiiciantur.*

Gratianus

Dist. L. ante C. I.

EX præmissis auctoritatibus liquido monstratum est, quod variis criminibus irretiti in sacerdotes ordinari non possunt. Nunc autem de iisdem quæritur, utrum post actam pœnitentiam, vel in propriis ordinibus remanere, aut ad majores gradus conscendere valeant. Multorum auctoritatibus, variis criminibus irretiti a propriis ordinibus deiiciuntur, & ab accessu majorum prohibentur. *Gregorius ait Constantino episcopo Mediolanensi* [papa I. lib. IV. epist. XVII. A. D. 593. Roma in *Liguriam*.]

II. *Arguitur, quod lapsi, in suum ordinem reparari non possint.*

Ibidem C. I.

SI lapsis ad suum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ procul dubio frangitur disciplinæ, dum pro reversionis spe pravæ actionis desideria quisque concipere non formidat. *Et post pauca*. Illud autem igitur præ omnibus studete, ut lapsos, in sacrum ordinem nullius vobis supplicatio aliquo modo revocare suadeat, ne hujusmodi non statuta, sed temporaliter dilata credatur esse vindicta. *Martinus papa Amando episcopo* [papa I. Amando episcopo Trajectensi A. D. 649. Roma in *Belgium*, Concil. tomo VI. pag. 381.]

III. *Qui post ordinationem labitur, depositus remanebit.*

Ibidem C. II.

QUi semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum sacerdotii poterit adipisci. *Gregorius Fabiano episcopo* [papa I. Sabiniano episcopo Jadertino lib. VII. epist. XXV. indict. I. A. D. 598. Roma in *Dalmatiam*.]

IV. *Presbyter post lapsum nulla ratione in sacro ordine reparari valet.*

Ibidem C. III.

PResbyterum, de quo nos, fraternitas tua, latoris præsentium legatione consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum aut permanere, aut revocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius agendum est, quia commissum facinus facili dicitur professione confessus. *Item Johannes* VIII. *Cenomantico Uticensi episcopo* [Venetensi, circa A. D. 882. Roma in *Galliam*, ex fragmentis epistolarum Jo. VIII. Concil. tomo IX. pag. 237.]

V. *Post peractum homicidium, sacerdotale officium administrari non potest.*

Ibidem C. IV.

MIror, minus doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium posse in sacerdotio ministrare. Imo (quod est ineptius) nobis suadere velle, ut ipsi tali præsumtioni præberemus assensum. Quis enim tam demens, tamque perversi sensus tale quid æstimaret vel post quantamcumque pœnitentiam concedendum, cum omnino sit canonicæ disciplinæ contrarium? Debet ergo sacerdotio privatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus saltem remediis curatus, salutis possit invenire suffragium.

VI. *Ad*

Lib. I. Pars. IV. Tit. XI Rub. X.

VI. Ad majorem gradum provehi non potest clericus, qui paganum occiderit.

CLericum, qui paganum occiderit. *Supra Tit.X.Rubr.* IX. c. II.*pag.*347.

VII. *Qui defendendo se, paganum occiderit, sacerdotali careat officio.*

DE his clericis, pro quibus consuluisti. *Supra ibidem* c.III.*pag.*347.

VIII. *Qui homicidii facto, aut præcepto, aut consilio post baptismum fuerit conscius, clericus non ordinetur,*

SI quis viduam, aut ab alio relictam duxerit. *Supra ibidem* c.I. *pag.*347. *Ex Concilio Agathensi* [c. L. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1391.]

IX. *Episcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen committens, cadat ab officio*

Dist. L. C. VII.

SI episcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut falsum testimonium dixerit, ab officii honore depositus, in monasterium retrudatur, & ibi, quamdiu vixerit, laicam communionem accipiat. *Gregorius Januario episcopo Caralitano* [papa I. lib. III. epist. XXVI. A. D. 594. Roma in *Sardiniam*.]

X. *De sacris ordinibus lapsi, reparari non possunt.*

Ibidem C. IX.

PErvenit ad nos, quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post pœnitentiam, vel ante, ad ministerii sui officium revocari: quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoque canones contradicunt. Qui ergo post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine careat, & ad altaris ministerium non accedat. *Item Venantio Lunensi episcopo* [lib. IV. epist. V. A. D. 595. Roma in *Tusciam*.]

XI. *De eodem.*

Ibidem C. X.

ACcedens ad Gorgonam insulam fraternitas vestra discutiat id, quod ad nos de Saturnio presbytero parlatum est. Pervenit namque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus sui a sacerdotii ordine est dejectus, ad explendum ministerium sacerdotis præsumsit accedere, & omnipotenti hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit, eum sacri corporis & sanguinis Domini participatione privatum, in pœnitentiam redigat, ita ut usque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognoverit, ut ei juste ad recipiendam inter laicos communionem, & ante exitum debeat misereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus potestate. *Et infra.* Præterea ad fraternitatis tuæ consulta respondens, statuimus, diaconum, & abbatem de Portu Veneris, quem indicas cecidisse, ad sacrum ordinem non debere vel posse ullo modo revocari. Quem quidem sacro ordine privatum in pœnitentiam deputare te convenit, cujus si postea actus, conversatioque meruerit, priorem inter alios monachos, ubi tu tamen decreveris, standi locum obtineat. Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab officio suo irrevocabiliter depositi, inter laicos communionem accipiant. In Portu autem Veneris loco lapsi diaconi alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterum, ut nunquam ad sacri ordinis ministerium præsumat accedere, scriptis cavere decrevimus, sed eum in Insula Gorgona, atque Capraria sollicitudinem de monasteriis gerere, & in eo, in quo est statu, sine cujusquam adversitate manere permittimus. *Idem* [Mariniano episcopo Ravennati lib. VI. epist. XXXIX. A. D. 597. Roma in *Flamminiam*.]

Ad eundem lib. eod. epist. XVI.

XII. *Loco lapsi alius ordinandus est.*

Ibidem C. XI.

POstquam quemquam criminaliter abscedentem, in locum, de quo lapsus est, nulla permittit ratio revocari, & ultra tres menses ecclesiam vacare pontifice, statuta sanctorum canonum non permittunt, ne, cadente pastore, Dominicum gregem antiquus (quod absit) hostis insidiando dilaniet, fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet episcopum ordinare. *Martinus papa* [I. in epist. ad Amandum episcopum Trajectensem, A. D. 649. Roma in *Belgium*, Concil. tomo VI. pag. 384.]

XIII. *Qui*

XIII. *Qui post ordinationem in lapsum ceciderit, mysteria sacra tractare non debet.*

Dist. L. C. XII.

SI post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & prævaricationis peccato fuerit deprehensus obnoxius, omnimodo prohibendus est cum manibus lutulentis, atque pollutis mysteria nostræ salutis tractare. *Gratianus*

XIV. *Arguitur in contrarium, & exemplis, & auctoritate probatur, quod lapsi post peractam pœnitentiam, proprios gradus possint administrare, & ad majores conscendere.*

Ibidem post. C. XII. — Num. XII. 15. — Exod. XXXII. 20. — I. Reg. XII. 13. — III. Reg. XXI. 27. & seq. — Matth. XXVI. 70. & seq. — Io. XXI. 15. 16. & seq. — Act. VII. 57. & IX. 15.

MAria enim soror Aaron postquam lepra percussa est, quia in Moysen murmuraverat, acta pœnitentia, a peccato mundata & sanata est, & pristinam gratiam prophetandi recepit. Aaron autem post conflatum vitulum, etiam in summum sacerdotem est consecratus. David post adulterium & homicidium Spiritum propheticum recepit, & in proprio gradu permansit. Achab quoque post mortem Nabuthæ, viri sanctissimi, per pœnitentiam humiliatus in regia sede permansit. Et ut prætereamus multa exempla veteris testamenti, Petrus negavit Christum, & tamen postea princeps Apostolorum factus est. Paulus Stephanum lapidavit, & tamen a Deo in Apostolum electus est. Multi quoque ab hæresi ad unitatem catholicæ fidei revertentes in suis ordinibus sunt recepti. Alii vero ad episcopalem etiam gradum sunt promoti, utpote Augustinus, & alii complures. *Præterea Calistus papa de hujusmodi scribit* [epist. II. Isidoriana ad episcopos Galliæ c. V. & VI. Concil. tomo I. pag. 615. 616.]

XV. *Clerici post lapsum, in suis ordinibus reparari possunt.*

Ibidem C. XIV. — Tob. IV. 16. — Gal. VI. 1. 2. — Ezech. XVIII. 21. Jer. LXX. — Ex Augustino epist. CLXXX. C. X. §. 41. al. epist. L. — Matth. XVI. 19. — S. Gregor. Lib. VII. epist. LIV. — Psal. XL. 9. — Psal. L. 14. — Psal. L. 15. — Ibidem 19. — Io. VIII. 11. — Rom. VI. 12.

POnderet unusquisque sermones suos, & quod sibi loqui non vult, alteri non loquatur. Unde bene sacra ait Scriptura: *quod tibi non vis fieri, alteri ne facias*. Nos enim indigemus, ut aliquid maturius agamus, nec præcipitemus consilia, & opera nostra, neque ordinem corrumpamus. Sed si aliquis lapsus quocumque modo fuerit, portemus eum, & fraterno corripiamus affectu, sicuti ait beatus Apostolus: *si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in Spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate; & sic adimplebitis legem Christi.* Porro sanctus David de mortiferis criminibus pœnitentiam egit, & tamen in honore permansit. Beatus quoque Petrus amarissimas lacrymas fudit, quando Deum negasse pœnituit; sed tamen Apostolus permansit. Et Dominus per prophetam pollicetur dicens: *peccator in quacumque die conversus ingemuerit, omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius*. Errant enim qui putant Domini sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pœnitentiam, Domino ministrare non posse, & suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, & suum sacerdotium condigne custodierint. Et ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra traditas ecclesiæ claves disputare & agere videntur, de quibus dictum est: *quæcumque solveritis in terra, erunt soluta & in cælo*. Alioquin hæc sententia aut Domini non est, aut vera est. Nos vero indubitanter tam Domini sacerdotes, quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse redire ad honores credimus; testante Domino per prophetam: *nunquid qui dormit non adiiciet, ut resurgat?* Et propheta David pœnitentiam agens dixit: *redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me*. Ipse namque post pœnitentiam & alios docuit, & sacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus sanctæ ecclesiæ, si lapsi fuerint, & condignam pœnitentiam Deo gesserint, utrumque facere posse. Docuit enim quando dixit: *docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur*. Sacrificium Deo pro se obtulit dum dicebat: *sacrificium Deo spiritus contribulatus*. Videns enim propheta scelera sua mundata per pœnitentiam, non dubitavit prædicando, & Domino libando curare aliena. *Et infra*. Mundatur ergo homo a peccato, & resurgit gratia Dei, lapsus, & in pristino manet officio, juxta prædictas auctoritates. Videat, ne amplius peccet, ut sententia evangelii maneat in eo: *vade & amplius noli peccare*. Unde ait Apostolus: *non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus*. Et *infra*. Sententiam fratres, quæ misericordiam vetat, non solum tenere, sed & audire, refugite, quia potior est misericordia omnibus holocaustomatibus & sacrificiis.

XVI. *In*

Lib. I. Pars. IV. Tit. XI. Rub. X.

XVI. *In pristinum gradum post pœnitentiam sacerdotes revocari possunt.*

ET purgabit filios Levi. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VI. c.XII. *pag.*284.

XVII. *Lapsi reparari possunt.*

QUia sanctitas tua requisivit. *Supra ibidem* c.XIV.*pag.*284.
Idem [Gregorius papa I. super Ezechielem lib. I. homil. 12. ad c.11. §. 4. circa A. D. 600. *Romæ*.

XVIII. *Post acerrimam pœnitentiam, lapsi reparentur.*

Dist. L. C. XVII. Ezech. II. I.

QUid est hoc, quod prophetæ jacenti dicitur: *sta supra pedes tuos, & loquar tecum.* Qui enim jacenti loquebatur, cur non se, nisi stanti, promittit esse locuturum? Sed sciendum est, quia alia sunt, quæ jacentes, alia quæ stantes audire debeamus. Jacenti enim dicitur, ut surgat; stanti autem præcipitur, ut ad prædicationem proficisci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confusione jacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis; sed cum jam in bono opere surgimus, cum jam recti stare cœperimus, dignum est, ut ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stans ergo propheta visionem spiritalem vidit, & cecidit. Cadens vero, jam monitionis verbum suscepit, ut surgeret: surgens autem præceptum audivit, ut prædicaret. Nam qui adhuc ex superbiæ vertice stamus, cum jam de æternitatis timore aliquid sentire cœperimus, dignum est, ut ad pœnitentiam cadamus: & dum infirmitatem nostram subtiliter cognoscentes, humiliter jacemus, per divini verbi consolationem surgere ad fortiora opera jubemur. *Idem* [lib. XVIII. Moral. c. XXVII. §. 44. alias c. XVI. ad c. XXVIII. Job. circa A. D. 590. *Romæ*.]

XIX. *De eodem.*

Ibidem C. XVIII.

FErrum de terra tollitur, cum fortis propugnator ecclesiæ a terrena, quam prius tenuit, actione, separatur. Non ergo in eo debet despici, quod fuerit, quia jam incipit esse quod non fuit.

XX. *Post condignam pœnitentiam pristina recipiat officia.*

CUm exaudiero eos, dabo eis virtutem Spiritus mei. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VI. c. XVI. *pag.*284.

XXI. *De eodem.*

JEsus quoque filius Jozedech. *Supra ibidem Rubr.* II. c. VII. *pag.*278.

XXII. *De eodem.*

Ex Concilio Martini papæ [Bracarensis c. XVII. A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 907.]

Ibidem C. XXII.

SI quis presbyter, aut diaconus inventus fuerit aliquid de ministeriis ecclesiæ venundasse, quia sacrilegium commisit, placuit, eum in ordinatione ecclesiastica non haberi. In judicio tamen episcopi dimittendum est, ut debeat sive dignus sit, sive indignus in suo recipi gradu, quia multoties hoc ipsum, quod de sacrosancto altario contaminatum est, in episcopi potestate dimissum est. *Item ex epistola cleri Romani missa papæ Cypriano* [epist. XXX. alias lib. II. epist. VII. A. D. 250. Roma *Carthaginem*.]

XXIII. *Reparationis beneficium nonnisi post pœnitentiam debet concedi.*

Dist. L. C. XXVI.

ABsit a Romana ecclesia, vigorem suum tam prophana facilitate dimittere, & nervos severitatis, eversa fidei majestate, dissoluere, ut, cum adhuc non tantum jaceant, sed & cadant eversorum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum, utique non profutura, præstentur, & nova per misericordiam falsam vulnera veteribus transgressionis vulneribus imprimantur, ut miseris ad eversionem majorem eripiatur & pœnitentia. Ubi enim poterit pœnitentiæ medicina proficere, si etiam ipse medicus intercepta pœnitentia indulget periculis? Si tantummodo operit vulnus, nec sinit necessaria temporis remedia conducere cicatricem. Hoc non est curare, sed, si dicere verum volumus, occidere. *Isidorus ad Massanum episcopum* [A. D. 607. in *Hispania*, inter opera ejusdem S. Isidori, edita Coloniæ Agrippinæ an. 1617. pag.245.]

XXIV. *Sol-*

XXIV. *Solvitur diversitas, quæ videtur esse in dictis sanctorum patrum, ubi ostenditur qui sint reparandi post lapsum, & qui non.*

Dist. L. C. XXVIII.

DOmino sancto meritisque beato fratri Massano episcopo. Quod in epistolis venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet, quod in canone Ancyrano cap. XIX. legitur: *post lapsum corporalem, restaurandum honoris gradum post pœnitentiam*. Alibi vero legitur: *post hujusmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum*: hæc diversitas hoc modo solvitur. Illos enim ad pristinos gradus redire canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præcessit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio. At contra, hi, qui neque a vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt, vendicare quadam superstitiosa temeritate nituntur, nec gradum utique honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergo ita est determinanda sententia, ut necesse sit, illos restaurari in locum honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepisse merentur divinæ pietatis. Hi enim non immerito consequuntur ademtæ dignitatis statum, qui per emendationem pœnitentiæ recepisse noscuntur remedium vitæ. Id autem ne forte magis sit ambiguum, divinæ auctoritatis sententia confirmetur. Ezechiel quidem propheta sub typo prævaricatricis Hierusalem, ostendit, post pœnitentiæ satisfactionem pristinum posse restaurari honorem: *confundere*, inquit, *o Juda, & porta ignominiam tuam*. Et post paulum: *& tu*, inquit, *& filiæ tuæ revertimini ad antiquitatem tuam*. Quod dixit, *confundere*, ostendit, post peccati opus debere quemquam erubescere, & post confessionem pro admissis sceleribus, verecundam frontem humi prostratam demergere pro eo, quod dignum confusione perpetraverit opus. Deinde præcepit, ut post ignominiam, & dejectionem nominis sui, sive dignitatis, revertatur ad suam antiquitatem. Ergo dum quisque post opus confessionis suæ confunditur, atque ignominiam portans, depositionem suam cum humilitate luget, revocari, secundum prophetam, ad priorem poterit statum. Item Johannes Evangelista Angelo Ephesi ecclesiæ, inter cetera, quædam similia scribit: *memor esto unde eccideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: alioquin veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ejus*. Ecce, in quantum valui, Concilii Ancyrani antiquam plane & plenam auctoritatem sacris testimoniis explanavi, ostendens, eum posse restaurari in proprio gradu, qui per pœnitentiæ satisfactionem noverit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget quæ gessit, & lugenda sine ullo pudore religionis, vel timore judicii divini, committit, eum nullo modo ad pristinum gradum restaurari cognoscas. In fine autem hujus epistolæ hoc adiiciendum putavi, ut quotiescumque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius concilii magis teneatur sententia, cujus ant antiquior, aut potior extat auctoritas. *Hormisda papa* [ex Anselmo lib. XI. c. LXXXVII. Caput incertum.]

Ancyranum Concil. C. XX. ex versione Dionysii Exigui.

Rab. Pœnitentiale lib. I. C. I.

Concilium Neocæsar. C. I.

Ezech. XVI. 52.

Ibidem 55.

Apoc. II. 5.

XXV. *Replicatur contra hanc responsionem multipliciter.*

Dist. L. C. XXIX.

SIquis diaconus, aut presbyter post acceptam benedictionem leviticam, cum uxore sua incontinens inveniatur, ab officio suo abiiciatur. Ecce manifeste constat, quia, secundum titulos antiquorum patrum, sancto Spiritu suggerente, conscriptos, & secundum sententias CCCXVIII. episcoporum, quas etiam Gallicani canones continere videntur, clerici in adulterio deprehensi, aut ipsi confessi, aut ab aliis convicti, ad honorem redire non possunt. Sed quia forte non desunt, quibus pro nimia pietate suprascripta sanctorum patrum severitas minime placeat; sciant, se CCCXVIII. episcoporum, qui fuerunt congregati in concilio Nicæno, & reliquos statuerunt canones, sententias reprehendere, vel damnare. Sed forte major est in illis pietas, quam in supradictis CCCXVIII. episcopis? Major est in illis misericordia, quam in sancto Johanne Apostolico papa? Major caritas, quam in reliquis sanctis sacerdotibus, qui hoc exemplo remedia ecclesiarum suis definitionibus deliberaverunt? Et ideo aut promta voluntate præceptis illorum consentiant, aut si non fecerint, omnibus illis contrarios se, & inimicos esse cognoscant. Quæ est ista justitiæ inimica benignitas, palpare criminosos, & vulnera eorum usque in diem judicii incurata servare? Quod si eos durissimam pœnitentiam per plures annos videremus agere, tunc nos & saluti eorum possemus consulere, & statuta canonum deberemus temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi, vel plangendi appareat, nec beatum David imitentur, qui dicit: *lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis stratum meum rigabo*: & illud:

Arausicanum C. XXIII. & Arelaten. V. C. IV.

C. minor Dist. L. C. IV.

Psal. VI. 7.

Psal. CI. 10.

Lib. I. Pars IV. Tit. X. Rubr. VIII.

illud: *cinerem, tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam*; nec eos jejuniis, vel lectionibus vacare videamus, poſſumus agnoſcere, ſi ad priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto torpore, & animæ ſuæ inimica ſecuritate permanerent, credentes, quod ſic eis, non acta pœnitentia digna, dimiſerit Deus, quomodo ſacerdotes indulſiſſe videntur. Verè dico, quia illi ipſi, quibus cum periculoſa, & falſa miſericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Chriſti pro tantis peccatis damnandi advenerint, contra nos cauſam dicturi ſunt, dicentes, quod dum aut aſperitatem linguæ eorum expavimus, aut falſa blandimenta, & periculoſas adulationes ipſorum libenter accepimus; in eiſdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus, aut ipſa peccata augere permittimus; non recolentes illud, quod in Veteri teſtamento ſcriptum eſt, quia, uno peccante, contra omnes ira Dei deſævit. *Item Hieronymus* [potius ex dictis Hieronymi, & ex c. XXVII. epiſt. S. Baſilii ad *Amphilochium*.]

Num. XVI. 22.

XXVI. *Difficile eſt poſt lapſum, ad priſtinum gradum redire.*

Diſt. I. C. XXX.

QUicumque dignitatem divini gradus non cuſtodiunt, contenti fiant animam ſalvare. Reverti enim in priſtinum gradum poſt lapſum difficile eſt. *Baſilius* [habetur aliquid ſimile in eadem epiſt. ad Amphilochium eodem c. & in Concil. Aurelianenſi I. c. XII. A. D. 370. & 512. in *Ponto*, & in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1407.]

XXVII. *Lapſus poſt pœnitentiam, altario tantummodo miniſtret.*

Ibidem C. XXXI. Concil. Neocaſar. C. IX.

QUI ſuo gradu ceciderit poſt pœnitentiam, contentus fiat baptizare, communionem infirmis dare, & altario tantummodo miniſtrare. *Ex Concilio Anciritano* [Ancyrano c. I. & ſequentibus ex verſione Iſidori, A. D. 314. in *Galatia*, Concil. tomo I. pag. 1470. 1471.]

XXVIII. *De ſacerdotibus, diaconibus, vel laicis, qui idolis thurificant.*

Ibidem C. XXXII.

PResbyteros, qui immolaverunt, & poſtea certamen iterum inierunt, ſi ex fide luctati ſunt, & non ex compacto ad oſtentationem, ut caperentur, ipſi fecerunt; hos placuit honorem quidem ſedis propriæ retinere: offerre autem, illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus ſacerdotalibus officiis fungi, non liceat. Diaconi ſimiliter, qui immolaverunt, poſtea vero iterum reluctati ſunt, alias quidem honorem habere oportet, ceſſare autem debent ab omni ſacro miniſterio, ita ut nec panem, nec calicem offerant, nec Evangelium pronuncient, niſi forte aliqui epiſcoporum conſcii ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes ipſos ergo erit de his poteſtas. Qui autem fugientes comprehenſi ſunt, vel a domeſticis traditi, vel, ademtis facultatibus, ſuſtinuere tormenta, aut in cuſtodiam truſi, proclamaverunt, ſe Chriſtianos eſſe, & eo uſque adſtricti ſunt, ut, manus eorum comprehendentes, violenter attraherent, & funeſtis ſacrificiis admoverent, ut aliquid polluti cibi per neceſſitatem ſumere cogerentur; confitentes jugiter, ſe Chriſtianos eſſe, & luctum rei, quæ contigit, inceſſabiliter oſtendentes omni dejectione, & habitu, & humilitate vitæ; hos, velut extra delictum conſtitutos, a communionis gratia non prohiberi, decernimus. Si vero prohibiti ſunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam, vel propter quorundam ignorantiam, ſtatim recipiantur. Hoc autem ſimiliter & de clericis, & de laicis ceteris obſervari convenit. Perquiſitum eſt autem & illud, ſi poſſunt etiam laici, qui in has neceſſitatis anguſtias inciderunt, ad clericatus ordinem promoveri. Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccaverint, ſi præcedens eorum vita probabilis ſit, ad hoc officium provehi. De his autem, qui negaverunt præter neceſſitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujuſcemodi (quod factum eſt ſub tyrannide Licinii) placuit ſanctæ ſynodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. *Gratianus*

C. II. — C. III. — Concil. Nicænum I. C. XI.

XXIX. *Reſponſio ad auctoritates jam inductas, quæ innuere videntur, quod lapſi non venirent reparandi.*

Ibidem eodem C.

SED illud Hormiſdæ papæ, deſidioſos & negligentes, non vere pœnitentes, reparari prohibet. Illud autem Hieronymi fatetur, hoc eſſe difficile, non impoſſibile. Baſilius autem circa delinquentes, rigorem juſtitiæ ſervandum oſtendit, quem circa pœnitentes alii relaxandum miſericorditer affirmant. Poſſunt & aliter diſtingui præmiſſæ auctoritates. Quorum enim crimina manifeſta ſunt ante vel poſt ordinationem, a ſacris ordini-

dinibus deiiciendi sunt. Quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secreta, secundum sacerdotis edictum purgata, in propriis ordinibus remanere possunt. *Unde Nicolaus papa Carolo episcopo, & ejus suffraganeis* [imo in gestis Concilii Vvormatiensis c. xi. A. D. 868. in *Germania*, Concil. tomo VIII. pag. 948.]

Lib. I. Pars IV. Tit. XII. Rubr.

XXX. *Non potest restitui in sacerdotium cujus manifestum fuerit crimen.*

SAcerdotes, si in fornicationis laqueum ceciderint, & criminis manifestus sive ostensus fuerit actus, sacerdotis non possunt habere honorem, secundum canonicæ institutionis auctoritatem. *Rabanus archiepiscopus scribit ad Heribaldum* [in Pœnitentiali ad Heribaldum c. x. A. D. 853. e Germania in *Galliam*.]

Dist. L. C. XXXIII. Ivo P. X. C. CLXXX.

XXXI. *Qui sint post lapsum reparandi, vel qui non.*

DE his vero visum est nobis scribendum, qui sacros ordines habentes, ante, vel post consecrationem contaminatos se esse in capitalibus criminibus profitentur: in quibus, ut mihi videtur, hæc distantia esse debet, ut hi, qui deprehensi, vel capti fuerint publice in perjurio, furto, aut fornicatione, & ceteris hujusmodi criminibus, secundum sacrorum canonum instituta, a proprio gradu decidant, quia scandalum est populo Dei, tales personas supra se positas habere, quas ultra modum vitiosas esse constat. Nempe inde retrahuntur homines a sacrificio Dei (sicut quondam, Heli filiis peccantibus, fecisse leguntur) & rebelles hinc atque contrarii existentes, eorum pravis exemplis quotidie pejores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis, abscondite a se admissis, per occultam confessionem coram oculis Dei, præsente etiam sacerdote, qui eis indicturus est pœnitentiam, confitentur, & semetipsos graviter deliquisse queruntur, si se per jejunia, & eleemosynas, vigiliasque, & sacras orationes purgare certaverint, his etiam gradu servato, spes veniæ de misericordia Dei promittenda est.

Ibidem C. XXXIV.

TITULUS. XII

De sacramento extremæ unctionis.

RUBRICA. I

A quibus dispensari potest hoc sacramentum.

I. *A solis sacerdotibus, sive simplicibus, sive episcopis, conferri potest extremæ unctionis sacramentum.*

Innocentius papa [I. epist. I. c. VIII. A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1248.]

ILlud superfluum videmus adiectum, ut de episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum & benedicere, & tangere chrismate, sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma conficere. Nam non pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? His ergo, frater carissime, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, respondere curavimus.

Dist. XCV. C. III. Concil. Vvorm. C. LXXII. Ivo P. II. C. LXXV.

RUBRICA. II

Quibus extrema unctio dari debeat.

I. *Quod hoc sacramentum extremæ unctionis non datur, nisi languidis, & pœnitentibus.*

ILlud superfluum. *Quod jam supra immediate præcessit.*

RUBRICA. III

Quæ ſit materia extremæ unctionis.

I. *Materia hujus ſacramenti eſt oleum ſanctum, ab epiſcopo conſecratum.*

Gratianus

Diſt. xcv. C. II. §. 1.
Jacob. v. 14. & 15.

O Leo vero ſanctificato permittitur eis ungere infirmos. Unde Jacobus ait: *infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros eccleſiæ, qui orent ſuper eum, ungentes eum oleo, & oratio fidei ſalvabit infirmum.* Sed quæritur, an epiſcopis liceat eodem oleo ungere infirmos, vel ſi pœnitentibus hujuſmodi unctio ſit concedenda.

RUBRICA. IV

Qualis ſit ejus effectus.

I. *Effectus hujus ſacramenti principalis eſt quædam ſanatio, ſive medicatio contra defectus, quibus ſpiritualiter quis infirmatur.*

O Leo vero ſanctificato. *Quod jam immediate ante poſitum eſt.*

TITULUS. XIII

De teſtamentis, & ultimis voluntatibus.

RUBRICA. I

De obſervanda ſemper ultima voluntate teſtatoris.

I. *Ultima conſervari debet voluntas.*

Gregorius [ſententia ex lib. IX. epiſt. XX. A. D. 600. Roma in *Sardiniam*.]

XIII. Q. II. C. XV.

U Ltima voluntas defuncti modis omnibus conſervetur. *Idem Caralitano epiſcopo Venerio* [imo Januario, lib. III. epiſt. IX. A. D. 593. Roma in *Sardiniam*.]

II. *Non ſunt caſſandæ piæ voluntates defunctorum.*

XVI. Q. I. C. XIV.

A Dmonere te volumus, ne piæ vivorum, aut defunctorum voluntates, tua (quod abſit) remiſſione caſſentur. *Gelaſius* [forte papa I. Caput incertum.]

III. *Teſtatoris arbitrium ſervari oportet.*

Ibidem C. XV.

C Onſideratio eccleſiaſticæ utilitatis hoc poſtulat, ex juſta diſpoſitione teſtatoris ſervandum arbitrium. *Item ex Concilio Triburienſi* [c. XV. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 449.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. XVI.

U Bicumque facultas rerum, & opportunitas temporum ſuppetit &c. *Sicut in eodem capite ſupra legitur in cauſa eorum, qui de diœceſi ad diœceſim tranſierunt. Gregorius Mariano epiſcopo Ravennati* [Mariniano, lib. V. epiſt. I. A. D. 595. Roma in *Flaminiam*.]

V. *Quæ monaſteriis ab epiſcopo conferuntur, revocari non debent.*

XII. Q. V. C. II.

Q Uia Johannes quondam deceſſor tuus dum viveret ſæpius a nobis expetiit, ut ea, quæ in monaſterio illo contulerat, quod juxta eccleſiam ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra debuiſſemus auctoritate firmare, & hoc facturos nos eſſe promiſimus; fraternitatem veſtram neceſſario duximus adhortandam, ut nil de his, quæ illic contulit, atque conſtituit, aliquo modo patiatur imminui; ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſervari. Hujus igitur monaſterii & collatarum illic rerum, quia in teſta-

testamento, quod condidit, fecisse noscitur mentionem; sciendum vobis est, non ea nos ideo confirmasse, quoniam supremam ejus sequimur voluntatem; sed quia ex hoc (sicut diximus) viventi promisimus. Hæc itaque sic sollicite fraternitas vestra implere festinet, quatenus & quæ in subscripto monasterio constituit, & a nobis sunt firmata, serventur, & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per testamentum suæ decreverit ecclesiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem. Lib. I. Part. IV. Tit. XII. Rubr. II. III. & IV.

RUBRICA. II

De executorum pœna, qui voluntati testatoris contraveniunt, aut eam exequi negligunt.

I. *Excommunicentur qui defunctorum oblationes ecclesiis negant.*

In Carthaginensi Concilio IV. [c. XCV. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1207.]

QUi oblationes defunctorum aut negant ecclesiis, aut difficulter reddunt, tanquam egentium necatores, excommunicentur. XIII. Q. II. C. II.

II. *Excommunicentur qui defunctorum oblationes ecclesiis negant.*

QUi oblationes defunctorum retinent, & ecclesiis. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XXV. *Rubr.* XI. c. III. *pag.* 211.

III. *Qui oblata ecclesiis, aut testamento relicta retinere præsumserit, excommunicetur.*

CLerici, vel sæculares, qui oblationes parentum. *Supra eodem Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XXV. *Rubr.* XI. c. IV. *pag.* 211.

Gregorius Sabino subdiacono [lib. VIII. epist. VI. A.D. 599. Roma in *Æmiliam*.]

IV. *Qui sacris locis relicta, retinere contendit, sacrilegium committit.*

SAcrilegium, & contra legem est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis studiis, suis tentaverit compendiis retinere. XVII. Q. IV. C. IV.

RUBRICA. III

De eo, quod semper Christo in testamento venit computandum.

I. *Pro numero filiorum, pars hereditatis Deo offeratur.*

Augustinus in sermone [inter sermones, Augustino adscriptos ad Fratres in eremo Serm. III.]

SI quis irascitur filio suo, & moriens exhæredat eum, si viveret, non eum placarem? Non ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio suo volo, ut habeat pacem, cujus appeto hæreditatem? Sed plane sic faciat, quod sæpe hortatus sum. Unum filium habet, putet Christum *alterum*. Duos habet, putet Christum *tertium*. Decem habet, Christum *undecimum* faciat, & suscipio. XIII. Q. II. C. VIII. *Concil. Aquisgran.* C. CXII. *Ivo P.* III. C. CLXXVIII.

RUBRICA. IV

De his, qui testari non possunt.

I. *Servus testamentum facere non potest.*

Gelasius scribit Honorio episcopo [ex Ivone P. XVI. c. CXI.]

ILlud etiam, sinceritatem tuam volumus non latere, ad nos fuisse perlatum, quod Ampliatus conductor (quem non solum servum constat esse ecclesiæ, sed ita ejus rationi- *Ibidem* C. V.

Ibid. I. Pars iv. Tit. xiii. Rubr. v.

rationibus a multis temporibus implicatum, ut etiamsi esset ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) ausu temerario molitus fuerit condere paginam testamenti; cujus omne peculium ecclesiastico juri, legibus non dubitetur obstrictum. Quapropter his præsumtionibus vice nostra tua fraternitas contradicat, nec fieri prorsus aliqua subreptione permittat. Ac si eidem quidquam humanitus forte contigerit, quia grandævus esse memoratur, mox ejus sine dilatione substantiam præcipiat humanitas tua filiis ejus dumtaxat, quibus patrimonium probatur esse commissum, sub fideli descriptione contradi, donec universis temporibus, quibus hoc patrimonium gubernasse cognoscitur, partes dominicas reddere cogantur indemnes. *Gregorius Januario Caralitano episcopo* [lib. vii. epist. vii. indict. ii. A. D. 599. Roma in *Sardiniam*.]

II. *Post monasterii ingressum nulli relinquitur testandi licentia.*

xix. Q. iii. C. vii.

QUia ingredientibus monasterium convertendi gratia, ulterius nulla sit testandi licentia, sed res, eorum ejusdemque monasterii juris fiant, aperta legis definitione decretum est. *Gregorius Cypriano diacono* [lib. iii. epist. vi. A. D. 593. Roma in *Siciliam*.]

III. *Post ingressum monasterii, eidem monasterio sunt omnia conferenda.*

Ibidem C. viii.

PErlatum est ad nos, Petronillam nomine, de provincia Lucania genitam, per exhortationem Agnelli episcopi fuisse conversam, resque suas omnes, quas habere potuit, licet sibi jure potuissent competere, tamen easdem monasterio, quod ingressa est, etiam specialiter donationis titulo, contulisse. *Constitutio nova* [Novella cxxiii. c. xxxviii. A. D. 541. *CPoli*.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. ix.
Cod. lib. i. tit. ii. post legem xiii. de sacrosanctis ecclesiis.
Novella xxvi.
Novella v. C. v.

SI qua mulier, aut vir monasticam elegerit vitam, & intraverit monasterium, liberis non extantibus, monasterio, quod ingreditur, res ejus competere jubemus. Sed si persona liberos habens, antequam de rebus suis inter eos disponat, monasterium intret, liceat ei postea inter eos dividere, legitima non diminuta, & quod eis non dedit, monasterio competet. Sed si omnem substantiam inter filios dividere voluerit, sua persona filiis connumerata, partem sibi retineat, quæ monasterio competere debet. Sed si post ingressum moriatur, antequam inter eos dividat, filii legitimam percipiant, reliqua substantia monasterio competente.

RUBRICA. V

De quibus clerici testari possunt, & de quibus non.

I. *De rebus propriis vel acquisitis episcopi heredibus suis relinquant.*

Unde in Concilio Agathensi [c. xxiii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1391.]

xii. Q. i. C. xix.

EPiscopi de rebus propriis vel acquisitis, vel quidquid de proprio habent, heredibus suis, si voluerint, derelinquant. Quidquid vero de provisione suæ ecclesiæ fuerit, sive de agris, sive de frugibus, sive de oblationibus, omnia in jure ecclesiæ reservare censuimus. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarensis c. xv. circa A. D. 572. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 907.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. xx.
Sententia ex C. iv. Concilii Antiocheni

MAnifesta autem debent esse quæ ad ecclesiam pertinent, his, qui circa ipsos sunt, presbyteris, & diaconis; ut, si episcopo contigerit inopinatus transitus, res ecclesiæ nullo modo possint minui, & perire, neque res propriæ episcopi importunitatem patiantur pro rebus ecclesiæ, ut nec ecclesia damnum incurrat, nec episcopus in suis rebus pro rebus ecclesiæ proscribatur. *Item statutum est in canonibus Apostolorum, in quibus legitur* [c. xl. ex versione Dionysii exigui, Concil. tomo i. pag. 51.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. xxi.

SInt manifestæ res propriæ episcopi (si tamen habet proprias) & manifestæ Dominicæ, ut potestatem habeat de propriis, moriens episcopus, sicut voluerit, & quibus vo-

voluerit derelinquere: nec sub occasione ecclesiasticarum rerum ea, quæ episcopi esse probantur, intercidant. Fortassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut servos. Et justum est, hoc apud Deum, & homines, ut nec ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis, nec episcopus, vel ejus propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur; & in causas incidant qui ad eum pertinent, morsque ejus injuriis malæ famæ subiiciatur. *Unde Gregorius Lucidio episcopo* [imo *Deodato*, seu *Deusdedit*, episcopo Mediolanensi lib. x. epist. XLII. A. D. 602. Roma in *Liguriam*.] — Lib. I. Pars IV. Tit. XIII. Rub. V.

IV. *Quomodo de rebus ecclesiæ sacerdotibus testari liceat.*

NUlli dubium est, quia sicut sacerdotibus res, in episcopatu acquisitas, nulla est alienandi licentia, ita de his, quas ante habuerint, quidquid judicare voluerint, non vetantur. Itaque fraternitatem tuam tempore, quo ad nos fuit, questam esse recolimus, quod quædam mobilia, quæ Constantius decessor vester, Luminosæ ancillæ Dei filiæ fratris sui, testamenti series legati titulo reliquit, jam episcopus acquisisset, decrevisseque nos, ut, si hoc constat, nullum ex his ecclesia vestra præjudicium pateretur: quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei sine cognitione de his, quæ possidet, quidquam auferre. *Idem* [lib. IV. epist. XXII. *Romæ*, A. D. 594.] — XII. Q. V. C. I.

V. *Prælatus de bonis ecclesiæ nihil potest in testamento relinquere.*

OBitum Theodori episcopi dilectionem tuam jam credimus cognovisse. Sed quia testamentum condidisse dicitur, subtiliter te (ne quid de rebus ecclesiæ suæ consumsisset) oportet inquirere: & si quidem eum exinde aliquid incongrue minuisse didiceris, ita age, ut res ab eo, cujus interest, modis omnibus reparentur. *Ex Concilio Hispalensi* [habentur quidem nonnulla in hanc rem in Concilio Hispalensi I. c. I. A. D. 590. sed verba sunt Concilii Parisiensis VI. lib. I. c. XVI. A. D. 829. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1612.] — Ibidem C. II.

VI. *Quæ ante suam ordinationem, vel per hereditariam successionem acquisivit episcopus, cui vult, derelinquat.*

FIxum ab hinc, & perpetuo mansurum esse decrevimus, ut episcopus res sui juris, quas aut ante episcopatum, aut certe in episcopatu hereditaria successione acquisivit, secundum auctoritatem canonicam, quidquid vult faciat, & cui vult conferat. Postquam autem episcopus factus est, quascumque res de facultatibus ecclesiæ, aut suo, aut alterius nomine qualibet conditione comparaverit, decrevimus, ut non in propinquorum suorum, sed in ecclesiæ, cui præest, jura deveniant. *In Agathensi Concilio statutum est* [c. II. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1391. 1392.] — Ibidem C. IV. Burch. lib. I. C. CCXIV. Ivo Part. V Cap. CCCXXVIII.

VII. *Quomodo possunt esse rata quæ de ecclesiæ proprietate testamento legantur.*

SI episcopus, condito testamento, aliquid de ecclesiastici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, nisi tantundem de proprii juris facultate suppleverit. *Ex Concilio Agathensi* [c. XXXIII. ibidem pag. 1388.] — Ibidem C. V.

VIII. *Episcopus heredem non habens, non alium, quam ecclesiam heredem instituat.*

EPiscopus, qui filios, aut nepotes non habuerit, alium quam ecclesiam, non relinquat heredem. Si quid de ecclesia, non in ecclesiæ causa, aut necessitate præsumserit, quod distraxit, aut donavit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quæ reliquit, ab heredibus ejus, indemnitatibus ecclesiæ consulatur. — XII. Q. II. C. XXXIV.

TITULUS . XIV
De successionibus ab intestato.

RUBRICA . I
Quis clerico intestato morienti succedat.

I. *Clerico intestato morienti, in his bonis, quæ personæ intuitu obvenerunt, deficientibus cognatis, succedat ecclesia.*

In Tarraconensi Concilio statutum est [c. XII. A. D. 516. in *Hispania*, Concil. tomo IV. pag. 1565.]

XII. Q. V. C. VI. SIcubi defunctus fuerit episcopus intestatus, post defunctionem ab ejus presbyteris & diaconibus de rebus ipsius inventarium fideliter conscribatur, a minimo usque ad maximum, idest de utensilibus, & de omni supellectile; ita tamen, ut si quis exinde vel præsumsisse aliquid, vel occulte tulisse fuerit convictus, secundum furti tenorem, restituat universa. *Item ex Concilio Triburiensi* [c. XIV. ut refert Burchardus lib. II. c. CCVII. & Ivo P. VI. c. CCLXXXII. Sed non habentur hæc verba in eodem concilio. Simillima leguntur in Novell. CXIX. c. XVIII. apud Julianum Antecess. A. D. 540. CPoli.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. VII. QUicumque ex gradu ecclesiastico sine testamento, & sine cognatione decesserit, hereditas ejus ad ecclesiam, ubi deservivit, devolvatur. Similiter de sanctimonialibus.

TITULUS . XV
De sepulturis.

RUBRICA . I
De ecclesiis, quæ jus habent tumulandi defunctos.

I. *Jus sepulturæ competit tam cathedralibus, quam parochialibus, ac religiosis locis, quibus jure, vel privilegio est concessum.*

ECclesias singulas singulis presbyteris. *Supra lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XXIII. *Rubr.* I. c. I. *pag.* 201.

II. *Ubi quisque sibi sepulturam eligere debet.*

In Triburiensi Concilio. [sententia ex c. XV. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 449.]

XIII. Q. II. C. VI. UBicumque temporum, vel locorum facultas tulerit, apud majorem ecclesiam, ubi sedes est episcopi, sepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci asperitatem hoc difficile fuerit, visum apud ecclesiam, quam religiosorum, canonicorum, vel monachorum, vel sanctimonialium religiosa congregatio communiter degerit, sepeliatur. Si autem & hoc ineptum visum fuerit, ubi quis decimas persolvebat vivus, ibi sepeliatur mortuus.

RUBRICA. II
Apud quam ecclesiam debet quis sepeliri.

I. *Libere potest quis eligere sibi sepulturam ubicumque velit, dum tamen parochiali ecclesiæ legitima portio relinquatur.*

ULtima voluntas. *Supra lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* XIII.*Rubr.* I.c.I.*pag.*372.

II. *Obiicitur primo, quod in sepulturis parentum filii sint collocandi.*

Hieronymus [in quæstionibus Ebraicis in Genesim, & de locis Ebraicis, c. A. D. 387. in *Palæstina.*]

EBron dicitur esse civitas quatuor virorum, quia in ea sepulti sunt tres patriarchæ in spelunca duplici cum tribus uxoribus suis, idest Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Jacob & Lia, præter ipsum Adam, & Evam uxorem suam. Tobia dicit ad filium suum: *cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepelies, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus, & cum ipsa compleverit tempus suum, sepelias eam juxta me in uno sepulcro.* Ibidem. Quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum sepulcrum, quia una caro sunt, & quos Deus conjunxit, homo non separet. *Augustinus* [forte sententia est ex lib. ix. Confessionum c. xi. §.18. circa A. D. 400. in *Africa*.]

XIII. Q. II. C. I
Tob. iv. & xiv.
Matth. xix. 6.

III. *De eodem.*

UNaquæque mulier sequatur virum suum, sive in vita, sive in morte.
[Gratianus.]

Ibidem C. III.

IV. *Argumentum in contrarium.*

E Contrario Adam (ut asseritis) in civitate Arbeæ tumulatus est. Sed numquid omnes filii ejus sepulti sunt ibi? Tanta multitudo humani generis tam brevi tumulo non tam facile posset includi. *Item*. Abraham ibi sepultus est. Sed nunquid Ismael, & Madai, & alii, quos de Cethura genuit, ibi sepulti sunt? *Item*. Isaac ibi positus est. Sed nunquid Esau cum eo tumulatus est? *Item*. Jacob ibi collocatus est. Sed nunquid aliquis filiorum ejus præter Joseph, ibi sepultus est? Rachel quoque non in Ebron, sed juxta Bethlem tumulata legitur
[Gratianus ibidem continenter.]

Ibidem
Genes. xxiii. 2.
Genes. xxv. 10.
xlix. 30. L. 13.
Genes. xxxv. 19.

V. *Responsio ad ista.*

EXemplo igitur istorum liquet, quod liberum est filiis sepeliri in sepulcris patrum suorum, & liberum est eis alibi pro locorum & temporum opportunitate, corpori suo hospitium invenire. Non ergo hoc exemplo isti coguntur sepeliri in sepulcris patrum suorum. *Item*. Quæ legibus definita sunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expressa non sunt, arbitrium sequuntur humanæ voluntatis. A legibus definitum est, quibus decimæ sint persolvendæ, & ideo danti mutari non licet. Ubi autem quisquis tumulandus sit, legibus expressum non est, & ideo in voluntate tumulandi consistit. *Melchiades papa* [caput incertum. Ex hoc capite sumtum videtur c. v. Concilii Avenionensis sub Nicolao P. III. A. D. 1279. Concil. tomo xi. pag. 1054.]

Ibidem

VI. *Obiicitur secundo, quod propria temeritate, sepulturam parentum relinquere non licet.*

xiii. Q. ii. C. vii. PLacuit per omnia magno concilio, ut nullus proprii arbitrii temeritate aliam ecclesiam, nisi cui usus antiquorum parentum canonica institutione subjacere perhibetur, sepulturæ causa adire procuret, nisi infirmitatis causa præpeditus, in aliam fuerit regionem quolibet negocio progressus. Ad hæc si quis prælatus contra hoc agere sategerit, ecclesiastico vinculo se subdi cognoscat. *Gratianus* [ibidem continuo.]

VII. *Responsio ad ista.*

Ibidem SEd aliud est ex temeritatis superbia usum antiquorum parentum non sequi, atque aliud rationabili occasione novam sibi sepulturam eligere. Contra Melciadis papæ auctoritatem nititur qui superbia, vel odio ductus, sive variis persuasionibus, aut variis munusculis illectus, sepulturam parentum suorum sequi contemnit. Secundum * Gregorium autem liberam habet ultimam voluntatem qui certæ rationis causa novum suo corpori quærit hospitium. *Ex Concilio Varensi* [imo Namnetensi in c. vi. circa A. D. 890. in *Gallia*, Concil. tomo ix. pag. 470.]

* al. Leonem

VIII. *Intra ecclesiam tamen nullus sepeliatur, nisi sit emerita persona.*

Ibidem C. xv. §. 1. PRohibendum est etiam secundum majorum instituta, ut in ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut in exhedris ecclesiæ. Intra ecclesiam vero & prope altare, ubi corpus & sanguis Domini conficitur, nullatenus sepeliantur. *Ex Concilio Moguntiensi* [1. c. lii. A. D. 813. in *Germania*, Concil. tomo vii. pag. 1252.]

IX. *De eodem.*

Ibidem C. xviii. NUllus mortuus intra ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles laici.

RUBRICA. III

De utilitate sepeliendi in locis sacris.

I. *Quare mortui juxta ecclesiam sepeliantur.*

Augustinus in libro de agenda cura pro mortuis [c. xviii. §. 22. forte circa A. D. 421. in *Africa*.]

Ibidem C. xix. NOn æstimemus ad mortuos, pro quibus curam gerimus, pervenire, nisi quod pro eis sive altaris, sive orationum, sive eleemosynarum sacrificiis solemniter supplicamus. Quamvis non pro quibus fiunt, omnibus prosint, sed his tantum, quibus, dum vivunt, comparatur, ut prosint. Sed quia non discernimus qui sint, oportet ea pro regeneratis omnibus facere, ut nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia possint & debeant pervenire. Melius enim supererunt ista eis, quibus nec obsunt, nec prosunt, quam eis deerunt, quibus prosunt. Diligentius tamen facit hoc quisque pro necessariis suis, quo pro illo fiat similiter a suis. Corpori autem humano quidquid impenditur, non est præsidium salutis, sed humanitatis officium, secundum affectum, quo nemo umquam carnem suam odio habet. Unde oportet, ut quam potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille recesserit, qui gerebat. Et si hoc faciunt qui resurrectionem carnis non credunt, quanto magis debent facere qui credunt, ut corpori mortuo, sed tamen resurrecturo, & in æternitate mansuro, impensum ejus-

Eph. v. 29.

ejusmodi officium sit etiam quodammodo ejusdem fidei testimonium? Quod vero quisque apud memorias martyrum sepelitur, hoc tantum mihi videtur prodesse defuncto, ut commendans eum etiam martyrum patrocinio, affectus pro illo supplicationis augeatur.

LIB. I. PARS IV. TIT. XV. RUBR. IV. & V.

RUBRICA. IV

Quibus prosit in ecclesia sepeliri, & quibus non.

I. *A sacris locis non juvantur post mortem quibus peccata dimissa non sunt.*

Augustinus [imo sumtum ex S. Gregorii Dialogor. lib. IV. c. LI. & LIII. circa A. D. 593. *Romæ*.]

Quibus peccata dimissa non sunt, a sacris locis post mortem adjuvari non possunt: quia quos peccata graviora deprimunt, si in sacris locis se sepeliri faciunt, restat, ut de sua præsumtione judicentur: quia eos sacra loca non liberant, sed culpa temeritatis accusat. *Gregorius* [ibidem c. L.]

XIII. Q. II. C. XVI. *Concil. Triburiense C. XVII.*

II. *Quibus prosit in ecclesia sepeliri.*

Cum gravia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesiis sepeliantur; quod eorum proximi quoties ad eadem sacra loca veniunt, suorum, quorum sepulcra aspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata gravia deprimunt, non ad absolutionem potius, quam ad majorem damnationis cumulum, eorum corpora in ecclesiis ponuntur.

Ibidem C. XVII.

RUBRICA. V

De his, quibus interdicitur sepultura in ecclesia.

I. *Paganis, & infidelibus interdicitur sepultura.*

Ecclesiam, ubi paganus. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* II. *Rubr.* V. c. I. *pag.* 129.

II. *De ecclesia, in qua fidelium, sive infidelium cadavera sepeliuntur.*

Ecclesiam, in qua mortuorum cadavera. *Supra ibidem* c. II. *pag.* 129.
Ex Concilio Bracarensi [I. c. XVI. A. D. 563. in *Hispania*, Concil. tomo V. pag. 841.]

III. *Nulla fiat pro illis oratio, qui se ipsos interficiunt.*

Placuit, ut qui sibi ipsis voluntarie aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut per suspendium, vel quolibet modo violentam inferunt mortem, nulla prorsus pro illis in oblatione commemoratio fiat: neque cum psalmis ad sepulturam, eorum cadavera deducantur. Multi enim sibi hoc per ignorantiam usurpant. Similiter & de his placuit fieri, qui pro suis sceleribus moriuntur.

XXIII. Q. V. C. XII.

IV. *Non*

Lib. I. Pars IV. Tit. XV. Rub. VI.

IV. *Non est deneganda communio his, qui in patibulis suspenduntur.*

QUæsitum est ab aliquibus fratribus. *Supra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* XV. c.VI. *pag.*269.

RUBRICA. VI

De nihil exigendo pro sepultura.

V. *Pro sepultura nihil muneris est exigendum.*

Gregorius Januario episcopo Sardiniæ [lib. VII. epist. XVI. indict. II. A. D. 599. Roma in *Sardiniam*.]

XIII. Q. II. C. XII. Concil. Meldense C. XXXII. Genes. XXIII. 8. Act. VII. 16.

QUesta est nobis Nereida, femina clarissima, quod ab ea centum solidos pro filiæ suæ sepultura fraternitas vestra velit exigere. *Et infra.* Hoc autem vitium & nos postquam, Deo auctore, ad episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores, quia dum Abraham a filiis Ephron, hoc est a filiis Seor, sepulcri terram pretio ad humandum corpus conjugis postularet, præmium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium vel in alienis denuo tentari præsumatur, admoneo: sed si quando aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis: si parentes ipsius proximi, vel heredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti vero aliquid aut exigi omnimodo prohibemus, ne (quod valde irreligiosum est) aut venalis fortasse, quod absit, dicatur ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studeatis quærere quolibet modo compendium. *Hieronymus super Genesim* [in quæstionibus Ebraicis ad c. XXIII. Geneseos, c. A. D. 387. in *Palæstina.*]

II. *Etiam coacti, de sepultura pretium non debemus accipere.*

Ibidem C. XIII.

POstquam pretio victus est *Ephron*, ut sepulcrum venderet argento, licet cogente Abraham; *vau* litera, quæ apud illos pro *o* legitur, ablata de ejus nomine est, & pro *Ephron* appellatus est *Ephran*; significante scriptura, non eum fuisse consummatæ, perfectæque virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. Sciant igitur qui sepulcra venditant, nec coguntur, ut accipiant pretium, sed a nolentibus quoque extorquent, immutari nomen suum, & perire quid de merito eorum, cum etiam ille reprehendatur occulte, qui invitus acceperit. *Ex Concilio Triburiensi* [c. XVI. c. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 449.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XIV. Eccl. VII. 37. Ibidem XI. II. Genes. III. 19. Psal. XXIII. 1.

IN ecclesiastico namque libro scriptum est: *mortuo non prohibeas gratiam, sciens, quoniam omnes moriemur.* Et item: *omnia, quæ de terra orta sunt, in terram convertuntur.* Quid terra terram vendis? Memento, quoniam terra es, & in terram ibis: & quoniam mors tibi futura est: appropiat, & non tardat. Recordare, quia etiam non hominis est terra: sed, ut psalmista commemorat: *Domini est terra, & qui habitant in ea.* Si terram vendis, invasione alienæ rei reus teneberis. Gratis accepisti a Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omnino Christianis terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare; nisi forte proximi, & amici defuncti propter nomen & redemtionem animæ viri gratis aliquid dare velint. *Ex Concilio Varensi* [imo Nannetensi c. VI. A. D. 890. in *Gallia*, Concil. tomo IX. pag. 470.]

IV. *De*

IV. *De eodem.*

PRæcipiendum est, secundum canonum auctoritatem, ut de sepulcris, & omnibus sepeliendis nihil muneris exigant: nisi forte qui sepelitur, vivens jusserit, ecclesiæ, in cujus atrio sepelitur, aliquid de suis rebus tribuere, aut etiam post mortem ipsius, illi, quibus commissum est ejus eleemosynam facere, de rebus illius aliquid sponte dare voluerint: & tamen nullatenus a presbyteris ecclesiæ illius aliquid exigatur, sive ab illis, qui locis & villis præsunt. XIII. Q. II. C. XV.

RUBRICA. VII

De tristitia, quæ prohibetur, & quæ non, in morte amicorum.

I. *Nec pro nostra, nec pro morte aliorum tristari debemus.*

Cyprianus [in sermone de mortalitate pag. 163. edit. Oxoniensis, A. D. 252. *Carthagine*.]

QUam præposterum est, quamque perversum, ut, cum Dei voluntatem fieri postulemus, quando evocat nos, & accersit de hoc mundo Deus, non statim voluntatis ejus imperio pareamus! Obnitimur, & reluctamur, & pervicacium more servorum ad conspectum Domini cum tristitia & mœrore perducimur, exeuntes istinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis: & volumus ab eo præmiis cælestibus honorari, ad quem venimus inviti. *Idem paullo inferius.* Nobis quoque ipsis minimis, & extremis quoties revelatum est, quam frequenter, atque manifeste de Dei dignatione præceptum est, ut contestarer assidue, & publice prædicarem, fratres nostros non esse lugendos, accersione Dominica de sæculo liberatos; cum sciamus, non eos nos amitti, sed præmitti; recedentes præcedere, ut proficiscentes, & navigantes solent. *Item Johannes Chrysostomus in epistolam ad Ebræos* [homil. XXV. in c. XI. epist. ad Ebræos, forte circa A. D. 404. *CPoli*.] *Ibidem C. XXV.*

II. *Ex pusillanimitate mortuos lugere contingit.*

UBicumque sepeliamur, *Domini est terra, & plenitudo ejus*. Omnino sit quod oportet fieri; lugere autem, & deplorare, & lamentari eos, qui ex hac vita decedunt, ex pusillanimitate contingit. *Gratianus* [ibidem.] *Ibidem C. XXVI. Psal. XXIII. 1.*

III. *Sub qua interpretatione accipienda sunt jam dicta sanctorum.*

HOc autem ex desperatione futuræ resurrectionis intelligitur. Unde & Apostolus non simpliciter ait: *nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini*; sed addidit: *sicut & ceteri, qui spem non habent*. Pietatis namque affectu, & humanitatis intuitu mortuos lugere non prohibemur, sicut nonnullos sanctorum aliorum exequiis pias lacrymas impendisse legimus. *Anastasius papa* [in epist. Isidoriana II. ad Nertanum, Concil. tomo II. pag. 1193. Verba sunt S. Gregorii lib. VII. epist. CXII. indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.] *Ibidem. I. Thess. IV. 12.*

IV. *Qui spem futuræ resurrectionis habent, de mortuis tristari non debent.*

HAbent forsitan illi justam longi doloris excusationem, qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc sæculo ad melius esse transitum non confidunt; nos autem *Ibidem C. XXVII.*

qui

Lib. I. Pars iv. Tit. xvi. Rub. i.

qui novimus, qui hoc credimus, & docemus, contristari nimium de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentiæ quodammodo genus est, contra hoc, quod quisquis prædicat, torqueri mœstitia, dicente Apostolo: *nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent.* Ex *Concilio Toletano* III. [cap. xxii. A. D. 589. in *Hispania*, Concil. tomo v. pag. 1014.]

Thess. iv. 12.

V. *De eodem.*

xiii. Q. II. C. xxviii.

QUi divina vocatione ab hac vita recedunt, cum psalmis tantummodo, & psallentium vocibus debent ad sepulcra deferri. Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut proximos, aut familias cædere, omnino prohibemus. Sufficiat autem, quod in spe resurrectionis Christianorum corporibus famulatus divinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apostolus nostros lugere defunctos, dicens: *de dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & ceteri, qui spem non habent.* Et Dominus non flevit Lazarum mortuum, sed ad vitæ hujus ploravit ærumnas resuscitandum. Si autem potest hoc episcopus omnes Christianis prohibere, agere non moretur. Religiosis tamen omnino aliter fieri non debere censemus. Sic enim Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

I. *Thess.* iv. 12. *Jo.* xi. 35.

RUBRICA. VIII
De mortuis, an sciant quæ hic aguntur, vel non.

I. *Mortui ex se nesciunt quæ hic gerantur.*

Augustinus de agenda cura pro mortuis [c. xv. §. 18. forte circa A. D. 421. in *Africa*.]

Ibidem C. xxix. *Origenes in* C. II. *epist. ad Rom.* *Incertus auctor sub nomine Augustini de spiritu & animo* C. xiii. xxiv.

FAtendum est, nescire quidem mortuos quid hic agatur, sed dum hic agitur: postea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt non quidem omnia, sed quæ sinuntur indicare, qui sinuntur etiam ista meminisse, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Possunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præsto sunt, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui cuncta subjecta sunt. *Et infra.* Multi quoque ad vivos aliquos ex mortuis venire credunt, sicut e contrario Paulum ex vivis in Paradisum raptum esse divina scriptura testatur.

TITULUS. XVI
De suffragiis fidelium defunctorum.

RUBRICA. I
De modis, quibus absolvuntur, sive adjuvantur animæ defunctorum.

I. *Animæ mortuorum quatuor modis solvuntur.*

Gregorius [ex Burchardo lib. xix. c. cxii. Ivone P. xv. c. cxxiv. caput incertum.]

Ibidem C. xxii.

ANimæ defunctorum quatuor modis solvuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut carorum eleemosynis, aut jejunio cognatorum. Curatio vero funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum magis vivorum solatia,

tia sunt, quam subsidia mortuorum. Si aliquid prodest impio sepultura pretiosa, oberit pio vilis, aut nulla. *Et infra*. Nec ideo tamen contemnenda, & abiicienda sunt corpora defunctorum, maximeque justorum, ae fidelium. *Et infra*. Ubi & illud salubriter discitur, quanta possit esse remuneratio pro eleemosynis, quas viventibus, & sentientibus exibemus, si neque hoc apud Deum perit, quod exanimis hominum membris officii diligentiæque persolvitur.

LIB. I. PARS. IV. TIT. XVI. RUB. II.

Augustinus de cura pro mortuis C. II. §. 4. *lib.* 1. *de Civit. Dei* C. XII. §. 1. & C. XIII.

RUBRICA. II

Quibus defunctis, & quibus non, prosunt orationes & eleemosynæ viventium.

I. *Qui mortui, & qui non, viventium sacrificiis, & eleemosynis adjuvantur.*

Augustinus in Enchiridio [c. CIX. & CX. §. 29. circa A. D. 421. in *Africa*.]

TEmpus, quod inter hominis mortem, & ultimam resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut unaquæque digna est vel requie, vel ærumna pro eo, quod sortita est in carne, dum viveret. Neque negandum est, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in ecclesia fiunt. Sed hæc eis prosunt, qui cum viverent, ut hæc sibi, ut postea possent prodesse, meruerunt. Est enim quidam vivendi modus, nec tam bonus, ut non requirat ista post mortem, nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem. Est vero talis in bono, ut ista non requirat, & est rursus talis in malo, ut nec his valeat, cum hæc vita transierit, adjuvari. Quocirca hic omne meritum comparatur quo possit post hanc vitam relevari quispiam, vel gravari. *Et post pauca*. Cum sacrificia altaris, sive quarumcumque eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt: pro non valde malis, propitiationes sunt, pro valde malis, etsi nulla sint adjumenta mortuorum, qualescumque vivorum consolationes sunt. Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, ut sit plena remissio, aut certe, ut tolerabilior fiat ipsa damnatio.

XIII. Q. II. C. XXIII.

II. *De eodem.*

NOn æstimemus ad mortuos. *Supra Tit.*XV. *Rubr.* II I. c.I.*pag.*378.

Gregorius Bonifacio archiepiscopo [papa II I. Bonifacio Moguntino epist. I. c. III. A. D. 738. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo VI. pag. 1468. 1469.]

III. *In pœnitentia defunctis, bona prosunt viventium.*

PRo obeuntibus quippe consuluisse dignosceris, si liceat oblationes offerre: sancta sic tenet ecclesia, ut quisque pro suis mortuis, vere Christianis, offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat: & quamvis omnes peccatis subjaceamus, congruit, ut sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis (quamvis Christiani fuerint) tale quid agere licebit. *Hieronymus* [in epist. ad Galat. c. VI. ad ea verba, *unusquisque onus suum*, A. D. 386. in *Palæstina*.]

Ibidem C. XXI.

IV. *Obiicitur contra.*

IN præsenti sæculo scimus, sive orationibus, sive consiliis invicem posse nos adjuvari. Cum autem ante tribunal Christi veneris, non Job, non Daniel, nec Noe rogare posse pro quoquam, sed unumquemque portare onus suum. *Gratianus* [ibidem continuo.]

Ibidem C. XX.

V. *Re-*

Lib. I. Part. iv. Tit. xvi. Rubr. iii.

V. *Responsio.*

xiii. Q. ii. C. xx. Psal. xlviii. 8. & 9.

VErum hoc de impœnitentibus accipiendum est, de quibus propheta dicit: *non dabit Deo placationem suam, nec pretium redemtionis animæ suæ:* & *ideo frater non redimet eum, sed laborabit in æternum, & vivet in finem.* De aliis autem intelligi non potest.

RUBRICA. III

De observantia certorum dierum, solita fieri in officiis mortuorum.

I. *Quare certi dies in mortuorum commemoratione servantur.*

Ambrosius de obitu Theodosii Imperatoris [in oratione de obitu Theodosii §. 3. A. D. 395. *Mediolani*.]

Ibidem C. xxiv. *Genes.* L. 2.

QUia alii tertium diem, alii tricesimum, alii septimum, alii quadragesimum observare consueverunt [in officio mortuorum] quid doceat lectio consideremus: *defuncto*, inquit, *Jacob, præcepit Joseph pueris suis sepultoribus, ut sepelirent eum : & sepelierunt sepultores Israel, & completi sunt ei* XL. *dies. Sic enim dinumerabantur dies sepulturæ : & luxit eum Israel* VII. *diebus*. Hæc ergo sequenda solemnitas, quam præscribit lectio. Sed etiam in Deuteronomio scriptum est: *quia planxerunt filii Israel Moysen diebus* XXX. *& consummati sunt dies luctus*. Utraque ergo observatio habet auctoritatem, qua necessarium pietatis impletur officium.

Deut. xxxiv. 8.

De sacramento matrimonii agetur libro IV. *de* Sponsalibus.

LIBRI PRIMI

DECRETORUM

GRATIANI

Ex nova ordinatione Johannis Cardinalis a Turrecremata

FINIS

FRA-